UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sacerdotale Ad consuetudinem S. Romanæ Ecclesiæ aliarumque ecclesiarum ex Apostolic[a]e bibliothec[a]e ac Sanctorum Patrum iurium sanctionibus, & ecclesiasticorum doctorum scriptis ...

Venetiis, 1579

urn:nbn:de:hbz:466:1-40307

Visual Library

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Th. 2165.

g. V
4° 8.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

SACERDOTALE

Ad consuetudinem S. Romanæ Ecclesiæ aliarumque ecclesiarum ex Apostolicæ bibliothecæ ac Sanctorum Patrum iurium sanctionibus, & ecclesiasticorum doctorum scriptis, ad optatam quorumcunque sacerdotum commodum, collectum:

ATQVE SVMMORVM PONTIFICVM *authoritate multoties approbatum:*

ex Coll. Soc. Jesu Paderborn. a° 1610.

Summa nuper cura iuxta S. TRIDENTINI Concilii Sanctiones emendatum, & auctum:

In quo omnium sacramentorum officia, resolutionesque omnium dubiorum ad ea pertinentium, excommunicationum Canones, cum breui illarum & absoluta declaratione ex sacris Doctoribus collecta, continentur.

Quibus etiam Rubricæ generales tum Missalis tum Breuiarij Noui, multaque alia sacerdotibus valde vtilia ac necessaria, sunt addita: quæ in aliis hactenus impressis desiderabantur.

VENETIIS, MDLXXIX.

Apud Dominicum Nicolinum.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

VENETIIS, M D LXXIX.

Apud Dominicum Nicolinum.

TABVLA, SEV REPERTORIVM omnium contentorum in hoc opere.

Præmium. fol. 1.
Vnde dicatur sacerdos, origo sacerdotij, & officium sacerdotis cap. 1. 2
Doctrina necessaria sit sacerdoti. c. 2. 2
Quæ necessario scienda sunt a sacerdote, cap. 3 3
Sacerdos parochialis debet suis subditis prædicare. c. 4 3
Quæ sint prædicanda à sacerdotibus plebibus suis. cap. 5 3
Sacerdos populum instruere debet quòd varia superstitionum genera vitet, & de illarum pœnis. c. 6 4
Sacerdos admonere dēt fideles qualiter in ecclesia cōuersentur: & virtutes prędicare, & vitia detestāri debet. c. 7 5
Sacerdos debet monere porcarios & bubulcos ad audiendum missam saltim dominicis & festis diebus. c. 8 5
Sacerdos debet monere populum vt saltem mane & vespera orēt pro diuersis plagis occurrentibus. cap. 9 5
Sacerdos dēt monere ciues vt saltim Natale domini, festum Paschæ Resurr. & Pentecostes in ciuitatibus agat, & quæ sunt festa de præcepto. c. 10 6
Sacerdos admonere debet populum super decimis soluendis. c. 11 6
Sacerdos semp sacrū chrisma deferre, & in cōuiuijs honestè se hēre dēt. c. 12 7
Quę sacerdos ac clerici obseruare debeāt ex synodali admonitione compendiosè excerpta. cap. 13 7
Diuisio uniuersalis totius operis in tres partes. 9

¶ Capitula prīę partis libri Sacerdotalis.

¶ Primæ partis Tractatus primus de sacramento Baptismi.

De triplici, baptismo & eius efficacia. capitu. 1. 9
De varia baptismi institutione. c. 2 10
Quod aqua naturalis & pura conuenientior est baptismi materia. c. 3. 10
Quæ sit forma baptismi, & qualiter in ea possit errare baptizans. c. 4. 10
Quis sit idōneus minister baptismi. c. 5. 11
Quis debeat baptizari, & quis nō c. 6 11
Multiplex baptismi ritus, & qualiter exhiberi debeat. c. 7 12
Effectus baptismi ritè & legitimè susceptı. cap. 8 13
Ordo baptizandi secundum Ecc. Ro. vulgatus & impressus. c. 9 14
Ordo baptizandi masculum secundum Ro. Eccl. & patriarchinum. c. 10 17
Ordo baptizandi fœminam secundum eosdem. c. 11. 21
Ordo baptizandi infantem in periculo mortis constitutum ad succurrēdum capit. 12 25

¶ Primæ partis Tractatus secundus de sacramento matrimonij.

Quid sit matrimonium, & qualiter legitimè cōtrahatur, & de eius institutione, & tribus bonis ipsius. c. 1. 26
De duplici matrimonio legitimo & clandestino, & de bannis faciendis. c. 2 27
De impedimentis matrimonij. c. 3 27
De exhortatione & admonitione facienda sponso & sponsæ per sacerdotem, & de forma contrahendi matrimonium, & eius benedictione ante missam, in missa, & post missam. c. 4 30
Benedictio quando sponsa non habuit alium virum, & sponsus habuit aliam vxorem, sub c. 4 35
De ingressu sponsæ in ecclesiam octauo die post benedictionē faciendo. c. 5 35
Profugāda sterilitate mulieris orō. c. 6 36
Oratio pro impeditis in matrimonio à dæmone vel maleficijs. c. 7 36
De benedictione fœtus in vtero matris, de cuius periculo dubitatur. c. 8. 37
Ordo benedictionis mulieris post partū in domo. c. 9 37
Ordo quādo mulier post partum primo ingreditur ecclesiam. c. 10 38

¶ Primæ partis Tractatus tertius de sacramento pœnitentiæ.

Pœnitentia quid sit, & quotuplex sit, &

TABVLA.

de tribus ultimæ pniæ partibus. c.1. 39
De triplici cõfessione, & quod cõfessio sacramentalis est a Deo instituta.c.2. 40
Qui, & q̃n teneãtur ad confessionẽ.c.3 40
Qualiter sacerdos se habere debet erga penitentes, & subditos suos in sacramento pœnitentiæ.c.4 41
Sacerdos tenetur scire censuras & casus reseruatos, sub.c.4 41
Excõicatio quid sit, & quotuplex.c.5. 41
Casus & censuræ reseruatę domino Papę in processu annuali in cœna do.c.6. 42
Cẽsuræ quæ reseruantur domino Papę in iure vel in extrauagantibus, & ex cõcilio Lateranensi.c.7 43
Cẽsuræ epis diecesantis reseruatę.c.8. 43
Casus qui sunt aliquando papales, & aliquando episcopales.c.9 46
Casus episcopis reseruati.c.10 46
De excommunicatione minori.c.11 46
De interdicto.c.12 47
De suspensione.c.13 47
De irregularitate.c.14 48
Sacerdos accessurus ad audiẽdas cõfessiones prius debet diuinum suffragiũ implorare.c.15 49
Quæ docere & interrogare sacerdotes debeant pœnitentes antequã propria & singula peccata confiteantur.c.16 49
De circunstãtiis ueræ cõfessionis.c.17. 50
Forma breuis interrogandi secũdũ decẽ præcepta legis, & septem peccata mortalia in uerbis.c.18 51
Qualiter se habere debet sacerdos cũ pẽnitente audita eius cõfessione.c.19 53
Canones pœnitentiales antiqui secundũ do. Guliel. Duranti.c.20 54
De forma absoluendi ab excommunicatione maiori, & a peccatis.c.21 57
De communi forma absoluendi ab excõmunicatione minori saltem ad cautelam, etiam a peccatis.c.22 58
Forma absolutionis plenariæ in mortis articulo facienda his qui habent gratiã à sanctissimo domino nostro pa.c.23. 58
De forma absolutiõis plenissima.c.24. 58
Ordo qualiter se habere debet sacerdos in suscipienda cõfessione infirmi.c.25. 58
De pnia imponenda infirmo.c.26 62

¶ Partis primæ Tractatus quartus de sacramento Eucharist. particula prima.

Quę cõtineantur in hoc tractatu.c.1. 63
Quæ sit materia huius sacramẽti.c.2. 64
Forma sacramẽti Eucli. quæ sit.c.3. 64
De ministro huius sacramenti.c.4 66
De effectu huius sacramenti.c.5 66
Quis locus idoneus sit ad missæ cel.c.6. 66
Quoties in die qs possit celebrare.c.7. 67
Quæ considerationes sacerdoti celebraturo sint habendæ.c.8 69
Rubricæ generales Missalis noui, & quæ missa sit dicenda.c.9 68
De festo duplici.c.10 68
De festo semidupl. & simplici.c.11 68
De feria & vigilia.c.12. 68
De missis votiuis S. Mar. & aliis.c.13. 69
De missis Defunctorum.c.14 69
De translatione festorum.c.15 69
De commemorationibus.c.16 69
De introitu, Kyriel. & glo. in ex.c.17. 70.
De orationibus.c.18 70
De Epi. & alijs vsq; ad Symbolũ.c.19. 71
De Symbolo.c.20 71
De offert. & aliis vsque ad Canonem inclusiue.c.21 71
De cõie, & alijs vsq; ad finẽ miss.c.22. 72
De ordinanda missa ex supradictis rubricis.c.23 72
De ordine & ritu celebrandi secũdũ consuetudinẽ Ro. Eccl. & de ꝓparatione, & sacramẽtali confessione, & orationibus dicendis ante missam.c.24 72
De ꝓpa. sacerdotis celebraturi.c.25. 74
Orationes deuotæ dicendæ ante accessum ad altare.c.26 73
Sacerdos qualiter ad altare accedere debeat.c.27 76
De prin. Missæ, & confes. faciẽda.c.28. 76
De introitu, Kyriel. & Gl. in ex.c.29. 77
De oratione.c.30 78
De epist. grad. & aliis vsq; ad offe.c.31. 79
De offert. & aliis vsq; ad Canõ.c.32. 79.
De canone Missæ vsq; ad conse.c.33. 82
De Canone post consecrationẽ vsque ad orationem dominicam.c.33 83
De oratione dominica & aliis vsque ad factam communionem.c.35 84
De communione & orationibus post communio-

TABVLA.

munionem dicendis c.36 86
De benedictione in fine missæ, & euãgelio. In principio, dicendo. c.37 86
De his quæ omittuntur in Missa pro defunctis. c.38 87
De his quæ clara voce, aut secreto dicenda sunt in Missa. c.39 88
De hora celebrandi Missam. c.40 88
De ordine sedendi, stãdi, & genuflectendi in missa solenni c.41 88
De colorib. & qualitate param. c.42. 89
Orationes dicendę cum sacerdos induitur sacerd. param. c.43 90
Gratiarum actio post Missam. c.44 90
Orationes dicędæ post Missã. sub. c.44 91
De celebratione duarum vel trium Missarum eadem die. c.45 93
De Missa sicca nuncupata. c.46 93
De eadem missa sicca in mari vel fluminibus celebranda. c.47 94
De eadem missa sicca coram infirmo, vel alia persona celebranda. c.48. 94

¶ Tractatus de defectib. in Missa occurr.

Quomodo in celebratione Missæ defectus contingere possint. c.49 94
De defectu panis. c. 50 94
Qualis debeat esse vinũ qđ in cõsecratione sacri Euch. ministrat, & de defectibus eius q. occurrere posunt. c. 51 95
De defectu aquæ. c. 52 96
De defectu formæ c. 53 96
De defectu intentionis ministri. c. 54. 96
De defectu vestimentorum. c. 55 97
De defectib. dispõnis corporis. c. 56 97
De immonditia corporali. c. 57 98
De defectu dispositionis animæ c. 58 98
De pollutione. c. 59 98
De defectibus missam celebranti interdum occurrentibus. c. 60 98
De turb. occurr. missam celeb. c. 61 99
Si cadit corpus Christi. c. 62 99
Quando cadit sanguis Christi. c. 63 99
De vomitu sacramenti. c. 64 99
De musca, vel aranea, vel veneno mistus cum sanguine Christi. c. 65 99
De nouã specie apparente. c. 66 100

¶ De horis canonicis a sacerdotibus dicendis, Tractatus.

De matutinis. c. 67 100
De laudibus. cap. 68 100
De prima. cap. 69 100
De tertia. cap. 70 100
De sexta. cap. 71 101
De nona. cap. 72 101
De vesperis. cap. 73 101
De completorio. cap. 74 101
Quare diuersimode horę incip. c. 75. 101
De his qui tenentur dicere horas canonicas. c. 76 101

¶ Eiusdem quarti tractatus de sacramento Eucharistiæ particula secunda.

Quibus sacratissimũ euch. sacramẽtũ sit dispensandũ, & quibus non c. 77 102
Quę sint q impediãt cõicãdũ. c. 78. 102
De triplici effic. sacri sumptione. c. 79. 103
Ordo ad cõicandũ populũ in ecclesia tã in paschate quã in aliis dieb. c. 80. 103
Ordo ad cõicãdum infirmum. c. 81. 104
De custodia sacramenti eucha. c. 82. 105
De pnia malè seruãtis sacrm euc. c. 83 106
Casus prohibiti & cõcessi tempore generalis interdicti ecclesiastici. c. 84 106

¶ Partis primæ Tractatus quintus de sacramento extremæ vnctionis.

Extremæ vnct. sacramentum. c. 1 107
Materia sacramẽti ext. vnctionis. c. 2. 107
Forma huius sacramenti quæ sit. c. 3. 107
Minister hũius sacramẽti qs sit. c. 4. 170
De effectu huius sacramenti. c. 5 107
Quib. dari dẽat hoc sacramentũ. c. 6. 108
Quibus partibus corporis dari dẽat hoc sacramentum. c. 7 108
An hoc sacram. possit reiterari. c. 8 108
Ordo ad ungendum infirmum secundũ Ro. Ecclesiam. c. 9 108
Ordo ad ungendum infirmum secundũ ritum patriarchatus Veneti. c. 10 109

¶ De anhexis seu concomitantibus hoc sacramentum particula.

De benedictiõe cinerũ in qbus infirmus moriens est ponendus, & cilicii in quo eadauer est inuoluendum. c. 11 112
De oratione facienda in uisitatione infirmorum c. 12 113
De petitionibus faciẽdis infirmo in mortis articulo. c. 13 115
De protestationibus faciendis a moriente. c. 14 117

Ora-

TABVLA

Ofones dicendæ in agone mor. c. 15 117
Orationes dicendæ in agone mortis ad Beatam Virginem. c. 16 118
Ordo commendationis animæ. c. 17 119
De remedijs tentationum in exitu animæ. c. 18 121
Orationes deuotæ dicēdæ in agone mortis. c. 19 122
Psalmi dicendi in agone mortis super infirmum, cū symbolo. Athan. c. 20 127
Passio domini nostri Iesu Christi, secundum Matthæum. 130
Passio dñi nri Iesu Xpi, sm Marcū. 135
Passio domini nostri Iesu Christi, secundum Lucam. 136
Passio domini nostri Iesu Clristi, secundum Iohannem. 138
Sermo domini nostri Iesu Christi, añ passionem habitus coram Apostolis legēdus in transitu alicuius. 140
De officio commendationis animæ post egressum de corpore. c. 21 143
Delatio corpis defuncti ad ecc. c. 22 144
De officio sepulturæ sacerdotis, vel clerici defuncti. c. 23 144
Tractatus an aliquid sit exigendum pro sepultura. c. 24 152
An facienda sint conuiuia sacerdotibus in funere defunctorum. c. 25 156
Quibus personis denegatur ecclesiastica sepultura. c. 26 157
De officio sepulturæ secularium. c. 27 158
De off. sepulturæ paruulorū. c. 28. 160
Ritus sepeliendi seculares, secundum Patriarchatum Venetum. c. 29 160
In anniuersario iuxta morem Venetum. cap. 30 162
Vesperæ defunctorum in cantu. c. 31 163
Matutinę defunctorum in cantu. 165
Missa de mortuis tota in cātu, Kyrie elei. Sequētia, Scūs, & Agnꝰ dei. c. 32. 178
Ordo visitandi tumulos defunctorū post missam cum processione. c. 33 184
Septem psalmi pœnitentiales. c. 34. 185
Litaniæ quæ in ecclesia solemniter cantā tur notatæ. c. 35. 186
Psalmi graduales. c. 36 187

¶ Explicium capitula primæ partis libri Sacerdotalis.

¶ Incipiunt Capitula secundæ partis eiusdem libri.

De varijs bñdicēdi seu benedictionū acceptionib. ex diuina scrip. acceptis. 190
De aquæ bñdictæ, qua in ecclesia populus aspergit, institutione & effectu. c. 1. 190
De benedictione salis & aquæ secundum consuetudinem Ro. Ecclesiæ. c. 2. 191
Asia. Asperges, & Vidi aquā notatæ quæ cantari debent quādo aqua benedicta aspergitur super populum cum sua oratione. c. 3. 191
Benedictio aquæ quæ fit ī vigilia Epiphaniæ cum cantu. c. 4 193
Orationes dicendæ in aspersione domorum cum prædicta aqua. c. 5 200
Benedictio auri, thuris, & myrrhæ in Epiphania domini. c. 6 200
Quod sacerdotes ante quadragesimā debent admonere populū ad cōfessionē, & ieiunium quadragesimæ. c. 7 201
Benedictio cinerum in quarta feria in capite ieiunij. c. 8 202
Benedictio imaginis beatæ virginis habita ex pontificali. c. 9 204
Benedictio anchonarum seu imaginum Dei & sanctorum. c. 10 204
Benedictio pabuli animalium. s. salis, hordei, siliginis, auenæ, & cæterorum in festo S. Stephani Protom. c. 11 205
Benedictio vini contra venenum in festo S. Ioannis Euangelistæ. c. 12. 206
Benedictio panis & fructuum in festo S. Blasij contra malū gutturis. c. 13 206
Benedictio alia panis in eodē festo. 207
Benedictio vini, & fructuum, & seminū in eodem festo. 207
Bñdictio fructuū pticularis ea. die. 207
Benedictio pticularis seminū ea. die. 207
Benedictio panis contra periculum ignis in festo S. Agathæ. c. 14 207
Bñd. agni & carniū in pascha. c. 15. 208
Benedictio ouorum in pascha. 208
Benedictio segetum & seminum in festo S. Marci. c. 16 208
Benedictio vuæ nouæ in festo Transfigurat. domini. c. 17 209
Benedictio puerorum ad ecclesiam à parentibus adductorum. c. 18 209

Bene-

Benedictio puerorum quando eis capilli primo inciduntur. sub c. 18 209
Benedictio candelarum. c. 19 210
Benedictio alia ad idem, sub c. 19 210
Benedictio incensi. Sub eodem c. 210
Benedictio viduæ castitatē profitentis ex pontificali habita. c. 20 210
Bened. sup pegrinos exeuntes. c. 21 211
Bened. super peregrinos ad terram sanctam proficiscentes, sub c. 21 213
Benedictio peregrinorum domū redeuntium, sub eodem c. 213
Benedictio muneris quod offertur in ecclesia. sub eodem c. 214
Benedictio ad ponderandum per votum obligatum. 214
Benedictio solennis panis in diebus dominicis. c. 22 215
Benedictio panis pro infirmantibus. 215
Benedictio aquæ pro infirmis. 216
Benedictio prandij charitatis. 216
Bene. cōtra aereas tēpestates. c. 23 216
Benedictio loci vel domus, c. 24 218
Ben. domus nouæ à demonio uexatę. 218
Benedictio thalami vel cameræ. 219
Benedictio nauis nouæ. c. 25 219
Benedictio seu aspersio aquæ benedictæ per officinas domus: c. 26 221
Bene. ad initium boni operis. c. 27 223
Benedictio ignis. c. 28 223
Benedictio domus ne comburatur ab igne. c. 29 223
Benedictio putei noui. c. 30 223
Benedictio nouæ areæ. c. 31 224
Bened. vasorum nouorum. c. 32 224
Benedictio panis noui. c. 33 224
Benedictio vini noui. c. 34 224
Benedictio auium. c. 35 224
Benedictio lardi. c. 36 224
Benedictio caseī vel butyri. c. 37 224
Benedictio lactis & mellis. c. 38 224
Benedictio seminum, olerum, vel legumi num. c. 39 224
Benedic. contra vermes, mures, vel locustas, vel alia animalia, terram, vel fructus vastantia, c. 40 225
Bened. salis & aquæ cōtra vermes & aues semina possessionū vastantes. c. 41 225
Benedictio terræ semi natæ. c. 4 225
Benedio arborum. c. 43 225
Benedictio fructus arborum. c. 44 226
Bened. nouorum pomorum. c. 45 226
Benedictio vineæ. c. 46 226
Ben. cōis sup fruges & uineas. c. 47 226
Benedictio vuæ uel ficuum. c. 48 226
Benedictio ad fructus nouos. c. 49. 226
Benedictio in communi. c. 50 226
Benedictio in peste animalium. c. 51 227
Bened. salis quod datur aialib. c. 52 227
Benedictio crucis. c. 53 227
Benedictio olei. c. 54 227
Ben. cilicii ex pnia induendi. c. 55 227

¶ Expliciūt capitula secundæ partis libri Sacerdotalis.

¶ Incipiunt capitula tertiæ partis eiusdem libri.

De processionib. faciendis proœmiū. 228
Vnde ortum habuit processionum celebratio. c. 1 228
De processionibus ordinariis & extraordinariis. c. 2 228
Quib. ex causis fiant processiones. c. 3 228
De ritu & modo processionum faciendarum. c. 4 229
De processione in festo purificationis, & benedictione candellarum. c. 5 230
De processione in ramis palmarum, & benedictione eorundem. c. 6 233
Adoratio crucis in feria sexta in parasceue. c. 7 242
Processio ad perficiendum corpus Christi in sepulchro eadem die. c. 8 249
Processio eadem die circa idē more Veneto. sub c. 8 256
Processio ad benedictionē fontis īn sabbato sancto, & in vigilia pentec. c. 9. 259
Processio ad extrahendū corpus Christi de sepulchro in die paschæ. c. 10 264
Processio ad manifestādū resurrectionē Christi añ mātutinum eodē die. ibid.
Processio post vesperas ad fontes eadem die. c. 11 266
Processio in festo S. Marci in litaniis maioribus. c. 12 268
Antiphonæ cantādæ in singulis ecclesiis, per quas processio transit. sub ca. 12. a car. 272. vsque ad 276
Processio in rogationibus. c. 13 276

Processio

Processio in festo ascensionis.c.14 277
Processio in die pentecostes.c.15 272
Processio in festo corporis Christi sacratissimi.c.16 278
Processio in festo patroni eccle.c.17. 278
Processio in com. omniū fideliū defunctorū post festū oīum scōrū.c.18. 279
Processio ad petendam pluuiam in tempore siccitatis.c.19 280
Processio pro petēda serenitate.c.20. 281
Pro tpe pestis & mortalitatis.c.21 282
Processio tempore quarumcunque tribulationum.c.22 284
Processio tempore belli.c.23 285
Processio pro uictoria habita de inimicis.c.24 286
Hymni cantandi in processione ad libitum.c.25.a car.287.usque ad 298
Ordo ad recipiendum legatum, vel prælatum aduenientem.c.26 298
Ordo ad recipiendū episcopum nouiter creatum, sub c.26 301
Ordo qualiter recipi dēat episcopus, qñ uenit ad uisitandas paroch.c.27. 299
Pronunciatio Pas.in die Epi.c.28. 302
Antiphonę.Alma.Aue reg.Salue regina. cantandæ diuersis temp. post comp. c.29. 304

¶Tractatus computi ecclesiastici.

De anno solari.c.1 305
De anni diuersis nominibus.c.2 305
De signis zodiaci.c.3 305
De bissexto.c.4 305
De quatuor temporib.anni.c.6 306
De solstitio & æquinoctio.c.7 306

¶Tractatus secundus.

De mense.c.1 307
De calendis,& nonis,& idibus.c.2 308
De diebus Ægyptiacis.c.3 309
De diebus canicularibus.c.4 309
De septimana & nominib.eius.c.5 310
Qua die septimanæ quilibet mensis intret.c.6 310
De regularibus solis.c.7 311
De concurrentib.in cyclo solari.c.8.311
De litera Dominicali.c.9 312
De indictione.c.10 312
De die naturali & artificiali.c.11 312

¶Tractatus tertius.

De anno lunari, & quot dies continet. cap.1 313
De regularibus lunaribus.c.2 313
De Epacta.c.3 313
De annis emboliſmali, & cōi.c.4 314
De aureo numero c.5 315
De termino paschali,& de clau.fest. mo. c.6 316
Rationes ad inueniendū pascha.c.7. 317
De cyclis.c.8. 319
Compiendum musicæ, a car.319. usque ad 328
Modus cantandi diuinum off.à dño Iesu Christo Sāctæ Brigidæ reuelatus. 328

¶Exorcismi dæmoniacorum.

Instructio exorcistæ uolētis dæmones expellere,diuisa in nouē capita.a car.328 usque ad 331
Exorcismus sācti Ambrosij optimus.331
Exorcismus alius pfectus & pbatus 334
Exorcismus contra maleficiatos & dęmoniacos 340
Oratio cōtra tempestates ingruētes. 346
Rubricæ generales Breuiarii. 346

¶Sermones per sacerdotē habēdi ad plebem in Missarum solennijs.

Sermo in festo Natiui.domini. 365
Sermo in festo Epi. post pronunciationē festorum per diaconum habēdus 366
Sermo in die Sancto Paschæ. 367
Sermo in tractatu nuptiarum. 368
Sermo in electione plebani uel archipresbyteri,uel sacerdotis parochialis. 370
Tabula de translatione festorum. 372
Tabula de concurrentia officij. 373

Finis Tabulæ.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

SACERDOTALE
AD VSVM SACERDOTIS ANIMARVM CVRAM GERENTIS, advarios Ecclesiæ ritus accommodatum.

PROOEMIVM.

Saluator noster Dominus Jesus Christꝰ, tanquaz verus Samaritanus descendēs ab cęlesti Jerusalē, ꝛ Jerico, idest humani generis defectui, ꝛ miserijs appropinquans. Lucę 10. Curationi eius alligamēta adhibuit: quia ꝫtra originalis ꝛ actualis peccati vulnera, quibꝰ sauciū erat, sacroꝝ remedia instituit, ꝛ ordinauit. Quę qdē, dū in hac mortali pegrinatione verset: per se ꝛ docuit ꝛ compleuit: ꝛ post passionem suam per sacerdotes suos fidelibus suis ministranda precipit. Ex quibus quidem duos ordines constituit: vt sanctus euangelista Lucas nono ꝛ decimo capitulis Euangelij sui testatur: alterum quidem maiorum, idest duodecim apostoloꝝ: alteram vero minorum, videlicet septuagintaduoꝝ discipuloꝝ: ita dūtaxat, vt priores Episcopoꝝ, posteriores vero inferioꝝ sacerdotum locum ꝛ dignitatem obtinerent. Et de priori quidē ordine canon attestatur. 2. q. 7. Accusatio. ꝛ de consecr. distin. 5. cap. Manus. ꝛ cap. De his. De secundo vero ordine. 21. distinc. In nouo. Et ordo quidem prior (Episcopoꝝ scilicet) vt dispensando ꝛ exhibendo sacri chrismatis sacrāmento, de sacra vnctione. cap. Cum venisset, ꝛ collationibus ordinum clericalium: ecclesiarum, altaris ministroꝝque consecrationibus intenderet, de Ordi. ab episcopo qui renun. cap. 1. Reliqua autem quinque sacramenta (quamuis ꝛ ipsi possent) inferioris ordinis sacerdotibus ministranda committere, ab ecclesia institutum est. De quo quidem bipartito sacerdotum ordine in

A epistola

epistola Anacleti ℙapę omnibus Episcopis ⁊ Sacerdotibus missa. cap. 8. sic habetur. Sacerdotum ordo bipartitus est, ⁊ sicut Dominus illum instituit, a nullo debet perturbari. Scitis autem apostolos a Domino esse electos ⁊ constitutos: ⁊ postea per diuersas prouincias ad prędicandum dispersos. Cum vero męssis cępit crescere, videns paucos esse operarios, ad eorū adiumentū septuaginta duos eligi prącepit discipulos. Episcopi vero apostolorum, presbyteri quoque septuaginta duorum discipulorum locum tenent. Episcop⁹ autem non in castellis, aut modicis ciuitatibus debent constitui: sed presbyteri per castella ⁊ modicas ciuitates, atque villas debent ab Episcopis ordinari ⁊ poni: singuli tamen per singulos titulos suos. Amplius quam isti duo ordines sacerdotū nec nobis collati sunt, nec apostoli docuerunt: hęc ibi. Huic autem sacerdotum bipartito ordini ⁊ totī ecclesię suę sanctę beatissimum ℙetrum apostolum in summum elegit sacerdotem, dicens Matth. 16. Tu es ℙetrus, ⁊ super hanc petram ędificabo ecclesiam meam: ⁊ portę inferi non prąualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claues regni cęlorum. Et quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum ⁊ in cęlis: ⁊ quodcunque solueris super terram, erit solutum ⁊ in cęlis. 68. distin. cap. Quorum vices. ⁊ capitu. In nouo. 21. distin. ⁊ cap. Sacrosancta. 22. distin. ¶ Et quia in libro ℙontificali sufficienter de his, quę ad officium ℙontificum spectant, diffusius tractatur, operępretium visum fuit in hoc libro, qui Sacerdotale nuncupatur, ea, quę ad officium curatorum pertinent, quantum Deus dederit, inserere quatenus quilibet sacerdos in promptu habeat: qualiter ministerium suum ad animarum sibi commissarum salutem salubriter valeat exercere. Quę quidem omnia, quę in hoc opusculo inserentur, non de nouo adinuenta, aut excogitata fuere: sed ex antiquo ritu, prąsertim sanctę ℝomanę Ecclesię, ⁊ sacrosanctis conciliis, ⁊ sanctorum Doctorum catholicorum scriptis collecta, ⁊ ordinata: prout in antiquissimis cōdicibus, qui in sacra bibliotheca Apostolica conseruantur, (vnde excerpta sunt) apparet. Adduntur etiam quidam ritus ⁊ particulares cęremonię diuersarum ecclesiarum, vt liber ille omnibus ecclesijs ⁊ Dei sacerdotibus sit communis. Verum, antequam opus hoc necessariū aggre-

aggrediamur, non nulla ꝓsonam ꝛ officiū sacerdotis cōcernentia videnda sunt, quę non modicum decoris ꝛ ornamenti huic operi, nec minus vtilitatis ea diligenter obꝛuātibus afferent.

¶ Præambula quędam sequentis operis.

¶ Vnde dicatur sacerdos, vnde ortum habuit Sacerdotium, ꝛ quod sit officium Sacerdotis. Cap. 1.

IT quia (vt prędictum est) liber iste Sacerdotalis, siue Sacerdotale appellatur: prius videndum est de ipsius sacerdotij nomine, dignitate, origine, ꝛ officio. De nomine Sacerdotij. Sacerdos dicit quasi sacra dans, vel sacer dux, vel a sacrificando. 21. dist. cap. Cleros. ¶ Et dicitur sacra dans, quia ecclesię sacra ministrat, ꝛ maxime sacramentū pœnitentię: quo Dñs propitiatur peccatis populorum. Leui. 5. Rogabit pro eo sacerdos, ꝛ pro pctō eius, ꝛ dimittetur ei. Et Oseę 4. Sacerdotes peccata populi comedent, idest suis orationibus delebunt. 1. q. 1. cap. Ipsi sacerdotes. Et ideo dī Lucę 7. Ostendite vos sacerdotibus, vt. s. vos emundent a peccatis. ¶ Dicitur etiam sacer dux: quia habet docere, iudicare, ꝛ docere populum suum. Deutero. 21. Ad verbum sacerdotum omne negotium pendet. Iosue 4. Sacerdotes pergebant ante populum. 4. Regum 17. Sacerdos docebat quomodo colerent Deum. Aliorū peccata deflere, ac p illis pœnitētiā facere, p priū est Sacerdotis pabulum. ¶ Dicitur etiā a sacrificando, quia eorum officium est offerre sacrificium ꝛ hostias pro populis. Leui. 23. Sacerdotes incensum ꝛ panes offerunt Deo. ¶ Sacerdos etiam Regibus comparatur. 2. q. 7. §. Item. Cum Balaam. Deus enim elegit Episcopos ꝛ presbyteros, vt duplici honore honorarentur. 1. Timo. 5. Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur. Et non solum comparantur Regibus, sed etiam illis præeminent. 96. dist. cap. Duo sunt. ¶ Originem autem habuerunt Sacerdotes in lege naturę in Abel. Gen. 4. ꝛ in Melchisedech, qui erat sacerdos Dei altissimi offerens panem ꝛ vinum. Gen. 14. de consec. dist. 2. c. In calice. ꝛ ca. Accipite. Et in lege scripta in Aaron, qui institutus est sacerdos a Deo cum omni sua posteritate. Exo. 28. Et primi Paralip. 24. Dauid elegit viginti quatuor sacerdotes per vices totidem, quibus omnibus præfecit vnum summum sacerdotem. De Sacedotū origine. In lege autem euangelica elegit Christus. 12. apostolos in maiores, ꝛ 72. in minores sacerdotes sub vno prin-

cipe.s.beato ℘etro apostolo ⁊ successoribus eius, vt prębabitū est. ¶ Officium autem sacerdotum iuxta suę ordinationis canonem est offerre, benedicere.c.℘erlectis.23.distin.prędesse, prędicare, baptizare.cap.Ecce.95.distin. ligare, ⁊ absoluere. Jo.20. Quorum remiseritis peccata, ⁊c. Et ante omnia laudabiliter viuere. Exod.14.Eruit sacerdotes mihi religione perpetua: ⁊ plebibus suis exempla bonorum operum prębere. Deute.24. Accipies exemplar a sacerdotibus.s.bene viuendi ne forte eis euangelicum illud obijciatur: Medice cura teipsum. Luc.4.⁊ ne iuxta dictum Apostoli. 1.Cor.9. Cum alijs bene prędicauerint, ipsi reprobi efficiantur. Unde audiant beatum August. sacerdotibus dicentem. Vos presbyteri nosse debetis ⁊ sępe meminisse: qz nos, quibus regendarum aiarum cura commissa est, pro his, qui nostra negligentia pereunt, rationem reddituri sumus. ℘ro his vero, quos verbis ⁊ exemplis lucrati fuerimus, pretium eternę vitę percipiemus. Nobis enim a dño dictum est. Matth.5. Vos estis sal terrę. Quod si populus fidelis cibus est dei: eiusdem cibi condimentum nos sumus. Scitote vestrum gradum nro gradui scom, ⁊ pene coniunctum esse. Sicut enim Epi Apl'orum in ecclesia, ita nimirum presbyteri ceterorum discipulorum dñi vicem tenent. Et illi tenent gradum summi pastoris Aaron, isti vero filiorum eius. Unde oportet vos semper memores esse tantę dignitatis, memores vestrę consecrationis, vt nec ab eadem dignitate degeneretis, nec vestram consecrationem irritam faciatis, nec manus sacro vnguento delibutas peccando polluatis: sed cordis ⁊ corporis munditiam conseruantes plebibus exemplum bene viuendi prębentes, bis quibus prędestis, ducatum ad celestia regna prębeatis.

De officio.

¶ Quam necessaria sint sacerdotibus vitę probitas, ac doctrinę integritas. Cap.2.

Et quia etiam bona vita sola non sufficit ad sacerdotē sine peritia literarum: quoniā imperitus ⁊ indoctus non pōt officium sacerdotis recte complere, vt habetur in epistola Gelasij ℘apę. ca.17. Illiteratos nullus presumat ad clerum promouere: quia literis carens, sacris esse non potest aptus officijs: ideo bona vita ⁊ sana doctrina necessarię sūt Sacerdoti: iuxta dictum Anacleti ℘apę, vbi supra, capitu.10. scribentis. Doceri omnes

omnes oportet, qui dñi sacerdotio funguntur: vt ⁊ ceteros instruant, ⁊ sibi proficiant. Scriptum est enim Daniel. 12. Qui docti fuerunt, fulgebunt quasi splendor firmamenti: ⁊ qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stelle in perpetuas eternitates. Et alibi Daniel. 11. Populus aūt sciens Deum suum, optinebit: ⁊ faciet, ⁊ docti populos docebunt multos. Ipsa quoq; veritas per se infert, ⁊ dicit Luce 7. Beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. Ille procul dubio scandalizatus est in Deum, qui recte nō docet, ⁊ qui eius scandalizat episcopum, vel sacerdotem. ¶ Et Augustinus Presbyteri, oportet vos assiduitatem habere legēdi, ⁊ instantiam orandi: quia viri iusti vita lectione instruitur, oratiōe ornatur: ⁊ assiduitate lectionis munitur homo a peccato, iuxta illum qui dicebat. Psal. 118. In corde meo abscondi eloquia tua, vt nō peccē tibi. Hec sunt enim arma, videlicet lectio ⁊ oratio, quibus diabolus expugnatur. Arma Sacerdotis. Hec sunt instrumenta quibus eterna beatitudo acquirit: his animis vitia repumunt: his alimentis virtutes nutriūtur. Sed ⁊ si quando a lectione cessatur, debet manuum operatio subsequi: quia otiositas inimica est anime: ⁊ antiquus hostis, quē a lectione, siue ab ōratione vacantes inuenerit, facile ad vitia rapit. Per vsum nanq; lectionis discetis qualiter ⁊ vos viuatis, ⁊ alios doceatis. Per vsum oronis ⁊ vobis ⁊ his, quibus in charitate coniuncti estis, prodesse valebitis. Per manuum operationem ⁊ corporis macerationem, ⁊ vitijs alimenta negabitis, ⁊ vestris necessitatibus subuenietis, ⁊ habebitis vnde necessitatē patientibus impēdatis. Que aūt necessario a sacerdotibus addiscenda sint, Idem beatus Augustinus docet inquiēs. dist. 38.

¶ Que discere sacerdotes teneantur. Cap. 3.

Sacerdotibus necessaria sunt ad discēdum, liber sacramētorum, lectionarius, antiphonarius, baptisterium, cōputus, canon pnitentialis, psalterium homilis per circulum anni dñicis diebus ⁊ singulis festiuitatibus aptē. Ex quibus oībus si vnū defuerit sacerdotis nomē vix in eo cōstabit. Quia valde periculose sunt euāgelice minē, quibus dr. Matth. 15. Si cecus ceco ducatū pstet, ambo in foueam cadunt. Debent ēt sacerdotes non ignorare canones ecclesiasticos, vt habet ex epistola Celestini pape. Ca. 20. Nulli sacerdoti suos licet canones ignorare,

rare, nec qcq̃ facere qõ patrũ possit regulis obuiare. Quę res a nobis digne seruabitur, si decretaliũ norma statutorũ, p aliquorũ libito licentia pp̃ũs pmissa, nõ frãgat. ¶ Et in concilio Aurelianẽsi cap. 6. dr Parochiarij clerici a pontificibus suis necessaria sibi statuta canonũ legẽda pcipiãt: ne rei ipsi, vel pp̃ũ, q̃ pro salute eorũ decreta sũt, excusẽt sese postmodũ ignorasse. ¶ Sacerdos parochialis debet suis subditis prędicare ca. 4.

Unit⁹ itaq; sacerdos ⁊ bona vita, ⁊ sciẽtia lucida, accingat se ad pdicationis officiũ: ⁊ fm sibi traditã gr̃am plebibus suis verbũ salutis annunciet: ⁊ si ẽt non multa polleat scientia, fm tñ posse suum verbo ⁊ exemplo omnibus prodesse studeat. Unde beatus Augustinus dicit. Hortamur Vos Domini sacerdotes paratos esse ad docẽdas plebes vestras. Qui scripturas scit, p̃dicet scripturas: qui vero nescit, hoc saltez, qõ notissimum habet, plebibus dicat, vt declinent a malo ⁊ faciãt bonum: inquirant pacem, ⁊ sequantur eam. Quia oculi dñi sup iustos, ⁊ aures eius in preces eorum. Vultus aũt Dñi super facientes mala: vt perdat de terra memoriã eorum. p̃s. 33. Nullus ergo se excusare poterit, q̃ non habeat linguaz, vnde possit aliquem ędificare. Hortemur, vt quemlibet errantem viderit, put põt ⁊ valet: aut arguẽdo, aut obsecrãdo, aut increpando, ab errore retrahat: ⁊ ad peragendũ opus bonũ hortetur. ¶ Que a sacerdotibus sunt suis populis prędicanda Cap. 5.

Quę autem a sacerdotibus suis plebib⁹ sint prędicanda, ⁊ annuncianda sequẽtes canones denunciant. ¶ Ex cõcilio Rothomagensi. Ca. 1. In primis prędicandum est omnibus generaliter, videlicet, vt credant patrez ⁊ filiũ ⁊ spũm sanctum vnum Deum esse omnipotentẽ, qui omnia fecit: ⁊ vnam esse deitatem ⁊ substantiam ⁊ maiestatem in trib⁹ persõis, patris ⁊ filij ⁊ spũs sancti. ¶ Ibidem. cap. 2. Item prędicandum qũ filius dei incarnatus est de spiritu sancto ex Maria Virgine, pro salute humani generis passus, sepultus, ⁊ tertia die resurrexit, ⁊ cęlũ ascẽdit: ⁊ qũo in fine mũdi veniet iudicare omnes homines fm propria opera: ⁊ impij cũ diabolo in ignem eternum mittentur: iusti cuz Chõo in vita ęterna ẽrunt. Matth. 25. ¶ Ibidem. Ca. 3. Item prędicandum q̃ homines in propria carne resurgent. ¶ Ex concilio Remensi. Ca. 2. Iubendum est

est vt Oratio Dñica, in qua oia necessaria humanę vitę cõpre hẽdunt: ꝛ Symbolũ Apl'orũ, in quo fides catholica ex integro comprehendit, ab oibus dicat, tam latine q̃ barbarice: vt qõ ore proferẽt, cordi credat, ꝛ intelligatur. ¶ Ex eodem Lap. 8. Dis presbyter oibus parochianis suis Symbolum ꝛ oronem dñicam, aut ipse insinuet, aut alijs insinuandum iniũgat. Et cũ ad confessionez tẽpore quadragesimę veniunt, hęc ab vnoquo que memoriter sibi decantari faciat. Nec ante scãz cõionẽ alicui tradat, nisi hęc ex corde pronũciare voluerit. Siquidẽ sine horũ sciẽtia nullus saluus esse poterit. In vno enim fides ꝛ credulitas chr̃iana ꝓtinet. In alio quid adorare ꝛ petere a deo debeamus exprimit. Nõ verõ sine fide nemo põt esse salũus, dñs ostendit cũ dicit: Marci vlti. Qui crediderit ꝛ baptizatus fuerit, saluus erit. Nullus aũt credere põt qõ nescit, nec audiuit. Ait enim Paulus, Quo credent ei, quẽ non audierũt? Nec sola sufficit fides in corde, nisi ẽt verbis enunciet, vt idem Apostolus testis est. Corde enim (inquit) creditur ad iustitiam, ore autẽ cõfessio fit ad salutem. Rom. 10. Nullus aũt de stoliditate sensus, ꝛ tenuitate ingenij causet, qr hęc tam parua sunt, vt nemo taz bebes ꝛ barbarus sit, qui hoc discere, ꝛ verbis cõibus pronunciare non possit: tam magna: vt qui horum scientiam plene caperẽ poterit, sufficere sibi credatur ad salutem perpetuam.

¶ Sacerdos populũm instruere debet, q̃ varia superstitionum genera vitet, ꝛ de illorum penis.

QUia vero fides super oia inconcusse ꝛ firmiter tenenda est: ꝛ oia diaboli figmenta ipsi fidei aduersantia propulsanda sunt: sacerdos admonere populum debet de sortilegijs, prestigijs, incãtationibus, obseruationibus tẽporum ꝛ rerum: ¶ Ex concilio Bracarensi. Cap. 6. Siquis diuinos ꝛ sortilegos in domum suam introduxerit, quasi vt maluz foris mittat: aut maleficia inueniat, quinqz annis pęniteat. Et eodem cap. 10. Non licet chr̃istianis traditiones gentiũ obseruare, vel colere elementa, aut lunaz, aut stellarũ cursuz, ꝛ inanẽ signorũ fallaciam considerare pro domo facienda, ꝛ ad coniugia sociãda. Scriptum est enim Coloss. 3. Oia quęcunqz facitis in verbo, aut in opere, in nomine Domini nr̃i Jesu Chr̃isti facite: gratias agentes Deo. Siquis aũt hoc fecerit, seuerissime corripiatur, ꝛ

canonice pęniteat. ¶ Ex dictis beati Ambrosij epi. Apostolus dicit: Dies obseruatis, & mẽses, & tempora, & annos: timeo ne sine causa laborauerim in vobis. Gal. 4. Dies obseruant, qui dñt, vt puta: cras ino proficiscendũ nõ est. Post crastinũ enim non debet aliquid inchoari. Et sic solent magis decipi. Hi colunt menses, qui cursum lunę perscrutantur, dicentes: Septima luna infra confici non debent: noua aũt luna emptũ seruũ domũ duci nõ oportet: & per hęc solent facilius aduersa prouenire. Tpa vero obseruãt, cum dicunt: Hodie veris initium est: & ideo festiuitas est. Et rursum: Postremum est: domum egredi non licet. Annos sic colunt, cum dicunt: Kalendis Januarij nouus annus est: quasi non quotidie annus impleatur. Hęc superstitio longe esse debet a seruis Dei. Siquis in hac perfidia detegitur, clerici annum vnum, laici dimidiũ pęniteant. ¶ Ex concilio Bracarensi. cap. 21. Non licet in collectione herbarũ medicinalium aliquas obseruationes vel incantationes attendere, nisi tãtum cum symbolo diuino, & oratione dominica: vt Deus & Dominus noster honoretur. ¶ Ex concilio Tiburiensi. Cap. 4. Siquis manducat, aut bibit, aut portat super se, vnde existimat Dei iudicium peruertere posse, & exinde comprobatus fuerit: eadem sententia feriatur, qua magi & arioli & incantatores ferirentur. ¶ Ex pęnitentiali Theodori Episcopi. In tabulis vel ossiculis sorte futura non sunt requirenda: & vt nullus in psalterio, vel in euangelio, vel alius rebus sorturi presumat, nec diuinationes aliquas in aliquibus rebus obseruare. ¶ Ex concilio Agathensi. Cap. 4. Perquirendum si aliqua femina sit, quę per quędaz maleficia & incantationes mẽtes hominum se immutare posse dicat, idest, vt de odio in amorem, de amore in odium cõuertat: aut bona hominum damnet, aũt rapiat. Talis omnimodis scopis correpta ex parochia eijciatur. ¶ Ex concilio Augustensi. Admoneant sacerdotes fideles populos, vt nouerint magicas artes, incãtationesq; quibuslibet infirmitatibus hominum nihil posse remedij conferre: nec animalibus languentibus, claudicantibus, vel etiam morbidis quicquam mederi: sed hęc esse laqueos & insidias antiqui hostis, quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur. Et siquis exercuerit, clericus degradet, laicus anathematizetur.

¶ Ex

¶ Ex dictis beati Augustini. Ligaturę execrabilium remediorum, quas ars medicorum non cõmendat, seu in ꝑcantationibus, seu in characteribus, vel in quibuscunq; rebus suspendendis, atq; ligandis, in quibus oĩbus ars dęmonũ ex quadam pestifera societatẽ hominum ⁊ angelorũ exorta, vitãdę sunt christiano, ⁊ oĩ penitus execratione repudiandę, atq; damnandę. ¶ Ex concilio Aurelianen. Ca. 3. Falsa angelorũ nomina christiani non colant, sed ea tantum, quę prophetica ⁊ euangelica docet scriptura, idest Michael, Gabriel, ⁊ Raphael.

¶ Sacerdos admonere debet fideles qualiter in ecclesia conuersari debeant, ⁊ qualiter virtutes debeant prędicare, ⁊ vitia detestari. Ca. 7.

ADmonere ẽt debent sacerdotes plebẽ: vt cum reuerẽtia in ecclesia conuersentur. ¶ Ex cõcilio Turonensi. Ca. 38. Sacerdotes debent fideles admonere, vt quando ad ecclesiaꝫ cõuenunt, sine strẽpitu ac tumultu eam ingrediantur. In qua etiam quandiu orationis causa morantur, nequaquam inanes inter se proferant cõfabulationes: sed tempore, quo missarum solęnnia celebrantur, non solum ab otiosis, ⁊ inutilibus verbis, verumetiam a perniciosis cogitationibus funditus abstinendum sit. ¶ Ex concilio Turonensi. Cap. 3. Si enim domus Dei, domus orationis vocatur, hoc debet esse quod dicitur: nec ibi aliquid geri debet, aut recondi. Vbi enim corpus domini conseruatur, ibi angelorum presentia nõ dubitatur adesse. Vbi sanctorum reliquię reconditę veneranꝫ, nequid inhonestum appareat, quod oculos ad orationẽ venientiũ offendat: nequid videatur, quod ad lucrũ temporale pertineat: sed omnia sancta, omnia munda, ⁊ tantumnodo ad ecclesiasticum ministerium pertinentia. ¶ Ex concilio Remensi. Capi. 5. Obseruandum est, vt mensa Christi, idest altare, vbi corpus dominicum cõsecratur, vbi sanguis eius hauritur, vbi sanctorum reliquię reconduntur, vbi preces ⁊ vota populi in conspectu Dei a sacerdotibus offeruntur, cum omni veneratione honoretur: ⁊ mũdissimis linteis ⁊ palliis diligentissime cooperiatur: nihilq; super eo ponatur, nisi capsę cuz sanctorũ reliquis, ⁊ quatuor euangelia. Expleta missa, calix cum patena, ⁊ sacramentorum liber, cum vestibus sacerdotalibus, in mundo

loco

Porcarij ⁊ bubulci in diebus dñicis audiant missam.

loco sub sera recondantur. ¶ Ex concilio Remensi. Cap. 7.

Item prędicandum est de dilectione Dei ⁊ proximi: de fide ⁊ spe in Deo: de humilitate, patientia, castitate, benignitate, misericordia, de elemosynis, de confessione, ⁊ vt fratribus ex corde remittat. Qui hęc ⁊ his similia agunt, regnū dei cōsequentur.

¶ Ex eadē concilio Ca. 4. Item prędicandum est pro quibus criminibus homines cum diabolo computantur: quę sic apostolus connumerat: Fornicatio, immūditia, luxuria, idolorum seruitus, veneficia, inimicitię, contentiones, emulationes, irę, rixę, dissensiones, sectę, inuidię, homicidia, ebrietates, comessationes, ⁊ hys similia. Quia qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Et ideo hęc cum omni studio prohibeantur.

¶ Sacerdotes debēt monere porcarios ⁊ bubulcos, vt saltē diebus festis ad ecclesiam conueniat. Cap. 8.

¶ Ex concilio Rothomia. Cap. 6.

Admonere debent sacerdotes plebes subditas sibi, vt bubulcos, atq; porcarios, vel alios pastores, vel aratores, qui in agris assidue cōmorant vel in syluis, ⁊ ideo velut more pecudum viuunt, in dominicis ⁊ in aliys festis diebus saltē, vel ad missam faciant, vel permittant venire. Nam ⁊ hos Christus precioso sanguine suo redemit. Quod si neglexerint, pro aiab⁹ eorum absq; dubio rationem se reddituros sciant. Siquidem dominus veniens in hunc mundum, non elegit oratores atq; nobiliores quosque: sed piscatores atque idiotas sibi discipulos asciuit: vt ostēderet in facto, quod ipse verbis in euangelio affirmat dicens: Quod hominibus est altum, abominabile est apud Deum. Et (salua altiore intelligentia) natiuitas nostri redemptoris primo omnium pastoribus ab angelo nunciatur.

¶ Sacerdos admonere debet populum, vt mane ⁊ vesperi saltem pro se orent, ⁊ pro diuersis plagis occurrentibus. Cap. 9.

¶ Ex concilio Aurelianensi. Cap. 19.

Item instituēdus est populus, vt singulis diebus, qui amplius non potest, saltem duabus vicibus orent, manē scilicet ⁊ vespere, dicens Symbolum ⁊ Orationē dñicam: siue, Qui plasmasti me miserere mei. Vel etiam: Deus propitius esto mihi peccatori. Et Deo gratias agere pro quotidianę vitę cōmeatibus: ⁊ quia se ad imaginem suā creare dignatus sit,

⁊ a

ra pecudibus segregare. His peractis, r solo Deo creatore a-
dorato, sanctos inuocet, vt pro se intercedere apud maiestatē
diuinam dignentur. Hęc faciant, quibus basilicę locus prope
est, in basilica. Qui vero in itinere, aut pro qualibet occasione
isyluis, aut agris fuerint, vbicūq; eo ipsa hora matutina, vel
vespertina inuenerit, sic faciant, scientes Deum vbique presen
tez esse: Dicente psalmista: In omni loco dominationes eius.
¶ Ex eodem concilio. La. Sacerdotes admoneant populū,
vt eleemosynam dent, r orationes faciant pro diuersis plagis:
quas assidue pro peccatis nostris patimur.

¶ Sacerdos docere debez ciues, vt festa solennia in ciuita-
tibus agant: r que sint festa de precepto. Cap. 10.

¶ Ex concilio Agathensi. Cap. 5.

Docendi sunt ciues, vt Pascha, natale Dñi, r pētecosten
in ciuitatibus cū episcopis suis (nisi infirmitas impedie
rit) celebrent, accipiendę cōionis, vel benedictionis gra. Et q
hoc neglexerit, cōione priuet. Que festa celebranda sint sub p̄-
cepto, hīr. ¶ Ex concilio Lugdun. La. 4. Item pronuncian-
dum est: vt sciant tpa feriandi per annū: idest oēm diē dñicam
a vespera vsq; ad vesperā, ne iudaismo capiant. Feriandi vero
per annū sunt isti dies. Natalis Dñi, S. Stephani, S. Joānis
Euangelistę, scōrum Innocentū, sancti Syluestri, Octaua Do
mini, Theophania: Purificatio sāctę Mārię, sanctū Pascha
cum tota hebdomada, Rogationes tribus diebus, Ascensio
Domini, sancti dies Pentecostes, corporis Christi, sancti Joā
nis Baptistę, duodecim apostolorū, maxime tamen sanctorū
Petri r Pauli, qui mundum sua predicatione illuminauerūt,
sancti Laurētij, Assumptionis sanctę Marię, Natiuitatis san
ctę Mārię, Dedicationis basilicę, sāti Archangeli Michae
lis, Omnium Sanctorum, r sancti Martini, r Dedicatio cu-
iuscūq; oratorij, r illę festiuitates, quas singuli epi in ās epi-
scopatibus cum populo collaudauerint: quę vicinis tantū cir
cum morantibus inducendę sunt, nō generaliter omnibus. Re
liquę vero festiuitates per annum non sunt cogendę ad feriā
dum, nec prohibendę. Indictum vero ieiunium quando fue-
rit denunciatum, ab omnibus obseruetur. ¶ Ex cōcilio apud
Compendium. Cap. 2. Omnes dies dominicos a vespera in ve
sperā

Quo ad totam hebdo-madam stādum est con-suetudi ni.

speram cum omni veneratione obseruari decreuimus, & ab illicito opere abstinere: & vt mercatus in eo minime fit, nec placitum, vbi aliquid ad mortem vel ad penam iudicatur. Nec sacramenta iurentur, nisi pro pace faciendā.

¶ Sacerdos debet monere populum super decimis persoluendis. Ca. xx.

DEbet ēt Sacerdos populū admonere de decimis deo solueēdis, sicut dicit sanctus Augustinus, qui in cōcilio Maguntin. ca. . allegatur. Decime ex debito requiruntur. Quid si diceret Deus: Mēpe meus es homo, mea est terra, quam colis: mea sunt semina, q̄ spargis, mea aialia, que fatigas: meus est solis calor. Et cum oia mea sint, tu qui nanus accōmodas, solā decimā merebaris. Sed reseruo tibi nouem, da mihi decimā. Si non dederis mihi decimā, auferā nouē. Cum itaq; Judaicus populus p̄ceptum decimarum tanta diligentia obseruaret, vt de minimis quibusq; oluscul̄is, ruta ve3 menta, & cyminо (vt ēt dñs testatur) decimas darent: cur non maiori studio plebs euangelica eandē impleat iussionem, cui & maior numerus est sacerdotū, & syncerior cultus sacrorum? Ideo ergo dandę sunt, vt hac deuotione deus placatus largius p̄stet quę necessaria sunt, sicut superius ostendimus. Erūt sacerdotes ac ministri ecclesię cura & solicitudine necessitatū corporaliū, sine quibus hęc vita transigi non pōt, releuat: vt liberiores fiāt ad meditationē diuinę legis, & doctrinę administrationē, atq; spūalis seruitij voluntariā expletionē. Et vt munus populi quotidiana oblatione dño immolet, necnō & statuta canonica in sustentationē pauperum, & restitutionem ecclesiarū proficiat: quatuor partes iuxta canones fieri de fidelium oblationibus debent, vt vna sit episcopi, altera clericorū, tertia pauperū, quarta vero ad restaurationem ecclesiarum seruetur. ¶ Ex eodem concilio Maguntinensi. Capi. 38 Admonemus atq; p̄cipimus, vt decime deo omnino dari non negligantur: quas deus ipse dari sibi constituit: quia tunc dum est, vt quisquis deo suum debitum abstrahit, ne forte deus per peccatum suum auferat et necessaria sua. ¶ Ex concil. Manetensi. Ca. 59 Inp̄cipiendū scōm canonum authoritatem, vt de sepulcris & hominibus sepeliendis nihil muneris exigat: nisi forte qui sepelit, viuens iuserit

serit ecclesię, in cuius atrio sepelit, de suis rebus aliquid tribue-
re aut ēt post mortē illi, qbus cōmissum est eius elecmosynā fa-
cere, de rebus illius aliqd dare spōte voluerint. Tñ nullatenus a
psbyteris illis aliqd exigat, siue ab illis, qui locis ꝛ vicis psunt.
¶ Sacerdos semp sacruꝫ chrisma deferre, ꝛ in quinis honeste
se habere debet. Cap. 17. ¶ Ex concilio Basilensi. Ca. 5.

NVllus presbyteroꝝ in plebe sibi cōmissa sine chrismate
vnquam debet progredi: qꝛ inter nos placuit semel in ba
ptismate chrismari. De eo aūt, qui in baptismate quacunqꝫ ne-
cessitate faciente non chrismatus fuerit in confirmatione sacer-
dotis perficiat. ¶ Ex consil. Apud Valentiam. Cap. 2. Presby
teri q diocesanas regūt eccl'as, nō a quibuslibet epis, sed a suo,
nec p iuniorē clericū, sed p seipsos, aut p illos, qui eiusdem ordi
nis sint, ante paschę solennitatem chrisma petant. ¶ Ex concī
lio Turonensi. Cap. 3. Obseruādū est, vt sacrū chrisma, ꝛ oleum
consecratam semper sub sera sitme illud vnde Christo incorpo-
ramur, ꝛ vnde oēs fideles seificantur, vnde reges ꝛ sacerdotes
inunguntē, aliquis infidelis, aut immūdus tangat: aut aliquis p-
fidus ad dei iudicium subuertendū surripiat: quod experimento
didicimus. ¶ Ex concil. Neocęsarien. cap. 7. Presbyterum
in nuptijs bigami prandere non conuenit: quia cum pēnitentia
bigamus indigeat, quis erit presbyter, qui propter conuiuium
talibus nuptijs possit prebere consensum? ¶ Et dictis beati
Augustini. Presbyteri, diaconi, vel subdiaconi, vel deinceps
quibus ducere vxores non est licitum, etiam alienarum nuptia-
ruꝫ euitent conuiuia: neqꝫ his cętibus admisceantur, vbi ama-
toria cāntē, ꝛ turpia, aut obscęni motus corporū choris ꝛ salta
tionibus efferuntur: ne auditus ꝛ obtutus sacris mysterijs de-
putatus turpiū spectaculoꝝ atqꝫ verboꝝ cōtagione polluat.
¶ Ex concilio Africano. cap. 6. Pro reuerentia Dei ꝛ sacer-
dotum id vniuersa sancta synodus statuit, vt quia solent crebro
mensis otiosę fabulę interponi, in omni sacerdotali cōuiuio lec-
tio scripturarum diuinarum misceatur. Per hoc enim ꝛ ani-
mę ędificantur ad bonum, ꝛ fabulę non necessarię prohibētur.
¶ Ex concilio Antiocheno. Cap. 11. Siquis epūs, aut presbyter,
aut quilibet regulę subiectus ecclesię, pręter consilium ꝛ literas
epoꝝ puincię, ꝛ pręcipue metropolitani adierit Imperato-
rem,

rem, hunc reprobari ꝛ abijci oportet, non solũ a cõione, verum ꝛ ab honore, cuius particeps vi existere. Quia venerandi principis quibus molestiam tentauit inferre, cõtra leges ecclesię.

¶ Quę sacerdotes ac clerici obseruare debeãt: ex synodali admonitione compendiose excerpta. Cap. 13.

FRatres charissimi consacerdotes ꝛ cooperatores nostri, nouit fraternitas vestra, nos (licet indignos) locum tenere Aaron, vos autem Eleazari ꝛ Ithamari: nos fungi vice. 12. apostolorum, vos autem 72. discipulorũ. Nos pastores vestros esse, vos autem animarum vobis commissarum. Nos de vobis, vos autem de plebibus vobis commendatis dño nostro Jesu Christo rationem esse reddituros, vt in die tremendi iudicij inter bonos dispensatores inueniamur. Et ideo charissimi videte periculum vestrũ. ¶ Admonemus itaque ꝛ obsecramus fraternitates vestras, vt quę vobis suggeremus, memorię cõmendetis, ꝛ opere exercere studeatis. In primis igit admoneamus ꝛ obsecramus fraternitatem vestram: Vt vita ꝛ cõuersatio vestra sit irreprehensibilis. ¶ In domibus vestris mulieres non cohabitent. ¶ Omni nocte ad nocturnas horas surgite.

¶ Officium vestrum horis certis decantate. ¶ Nullus vestrum nisi ieiunus missam celebret: ꝛ non in vestibus cõibus, sed sacris: Amictu, alba, cingulo, manipulo, stola, ꝛ casula, vestimentis nitidis, quę ad alios vsus non seruiant parati: deuote ꝛ religiose celebrate: ꝛ in ea corpus ꝛ sanguinem dñi cum oi reuerentia ꝛ tremore sumite. ¶ Corporalia ꝛ pallę ex lino fieri debent: ꝛ sint mũdissima: quę ꝛ alia lintea ac vasa sacra pprijs manibus abluite diligenter. ¶ Altare sit coopertum mundis linteis, saltem tribus, diuersis: ad quod nulla fęmina accędat, aut calicem tangat: ꝛ super altare nihil ponatur, nisi reliquię, ac res sacrę, ꝛ pro sacrificio opportunę. ¶ Missalia, gradualia, lectionaria, ꝛ antiphonaria vestra sint completa ꝛ pfecta. ¶ Ecclesię vestrę bñ sint coopertę ꝛ mundę. ¶ In sacristijs siue sacrarijs sint iuxta altare maius sit locus aptus ad infundendum aquã ablutionis corporaliũ, ꝛ linteorum, ac vasorum, ꝛ aliarum rerum sacrarum, ac manuũ, postęꝑ sanctus Chrisma, aut oleũ cathecumenorũ vel infirmorũ tractaueritis. Ibiq; pędeat vas cũ aqua munda, pro lauandis manibus sacerdotuꝫ, ꝛ

aliorum

aliorum, qui rē sanctam ⁊ officium diuinum sunt peracturi, ⁊ p-
pe, linteū mundū ad illas abstergendum. ¶ Atria ecclesię sint
bene munita. ¶ Nullus sine scitu ⁊ consensu nostro per potes-
statē secularē ecclesiam obtineat. ¶ Nullus ecclsiā, ad quam
intitulatus est, dimittat: ⁊ ad aliam questus gratia se trans fe-
rat. ¶ Nullus plures ecclesias sine titulo, ⁊ ꝓra sacrorū cano
num dispositiones, nanciscī presumat: ¶ Nullatenus etiā vna
ecclesia inter plures diuidat. ¶ Nullus extra ecclesiam in lo-
cis non consecratis, aut calcaribus indutus, vel cultellis extra
pendentibus celebret. ¶ Nullus alterius parochianum, nisi
itinerantem, ⁊ tunc de rectoris sui licentia, ad cōionē recipiat.
¶ Nullus in alterius parochia absq; propria sacerdotis licen-
tia celebret. ¶ In celebratione quisq; calicem ⁊ oblata, nō cir
culo aut digitorū vacillatione (vt quidā faciunt.) sed iunctis, ⁊
extensis digitis, cruce signet: sicque benedicat. ¶ Calix ⁊ pate-
na sint aurei vel argentei: non ęrei, aut auricbalcei, vitrei, vel
lignei. ¶ Quisq; p̄sbyter clericum habeat vel scholarē, qui cū
eo psalmos cantet, epistolā ⁊ lectiones legat, ⁊ in missa rīdeat.
¶ Ipse quoque presbyter infirmos visitet ⁊ reconciliet: ⁊ tacta
Aplīm propria manu cōicet, ⁊ oleo sancto inungat. ¶ Nullus
presumat tradere cōionem laico aut femine, ad ferendum in-
firmo. ¶ Nullus pro baptizandis infantibus, siue adultis, aut
infirmis reconciliandis, aut mortuis sepeliendis, premiū vel mu
nus exigat. ¶ Per negligentiam vestram nullus infans sine
baptismo, ⁊ adultus sine cōione pereat. ¶ Nullus vestrum sit
litigiosus, aut ebriosus. ¶ Nullus arma ferat. ¶ Nullus ca-
nū, aut auium locis inseruiat, seu in tabernis bibat. ¶ Quisque
vestrum, quātuz sapit, de euangelio dominico ⁊ ęteris festiuis
diebus suę plebi annunciet. ¶ Verbum domini prędicate.
¶ Curā pauperū ⁊ peregrinorū, viduarū, ⁊ orphanorum habe-
te ipsosq; peregrinos ad prandium vestrum vocate. ¶ Estote
hospitales: aliis exinde bonum exēplum prębentes. ¶ Singu-
lis diebus dñicis ante missam, aquam, qua popūlus aspgitur,
bñdicite: ad qō vas proprium habetote. ¶ Vasa sacra ⁊ vesti-
mēta sacerdotalia nolite negociatori, aut tabernario in pignus
dare. ¶ Minus digne pęnitētē cuiuscunq; rei gīa ad reconci-
liationē nō adducite: nec ei reconciliationis testimonū perbi-
bete,

bete. ¶ Usuras non exigite. ¶ Nec facultates vestras post ordinationem vestrā acquisitas alienate: quoniam ecclesię sunt. ¶ Nullus ēt res, possessiones, aut mancipium ecclesię vendere, cōmutare, aut quocunqz ingenio ꝓsumat alienare. ¶ Nullus decimā alterius recipiat. ¶ Nullus pēnitēntē carnē manducare, aut vinū bibere inuitet: nisi pro eo tunc eleemosynam fecerit. ¶ Quisqz fontes baptismales lapideos habeat dū mundos: quos si hīe non poterit, vas aliud ad hoc opus solum deputatum teneat. ¶ Omnibus parochianis vestris Symbolum ⁊ Orationem dōicam, ⁊ ieunia quatuor temporum, ⁊ alia ecclesię mandata significate obseruanda. ¶ Ante quadragesimam quarta feria popūlū ad ꝓfessionem admonete, ⁊ confessis iuxta qualitatē criminum pēnitentiam iniungite. ¶ Tribus temporibus in anno. i. natali dōi, paschę, ⁊ pentecostes, oēs fideles accedere ad cōionem corporis Dōi nostri Jesu Chri inuitate: ⁊ ne desint quin saltem in pascha communicent. ¶ Certis tēporibus coniugatos ab vxoribus abstinere exhortemini. ¶ Nullus vestrūz rubeis, aut viridibus vestibus vtatur. ¶ Diem dominicam ⁊ ceteras festiuitates absqz opere seruili a vespere ad vesperam celebrari docete. ¶ Cantus ⁊ chorēas mulierum in atrio ecclesię fieri prohibete. ¶ Incātationes super mortuos nocturnis temporibus a vulgo fieri cōsuetas, sub obtestatione Dei omnipotentis vetate. ¶ Cum excōicatis nolite cōicare. Nec quis vestrūz: vel in eorum pśentia celebrare pśumat: qō etiam plebi nunciate. ¶ Et q̄ nullus ex plebe vxorem domum ducat, nisi prius nuptię tēporibus ab ecclesia permissis publice fuerint celebratę. ¶ Quo nullus ad raptam, vel consanguineam accedat, aut alterius sponsam ducat, omnibus prohibete. ¶ Porcarios ⁊ alios pastores saltē dōica die faciatis vocari ad missam. ¶ Patrinos, vt filios suos Symbolum ⁊ Orationem Dominicam doceant, aut doceri faciant exhortamini. ¶ Sacramentum eucharistię, sanctum chrisma, ⁊ oleuz catheumenorū, aſanctū seu infirmorum, in ecclesia in loco mundo ꝓdecenti ⁊ securo sub sera ⁊ fida custodia diligenter seruate. ¶ Quisqz vestrum expositionē Symboli, ⁊ Orationis Dominicę iuxta orthodoxorū patrum traditionis penes se habeat: easqz, ac orationes missarum ⁊ epistolas ⁊ euangelia, ⁊ canonē bene intelligat:

intelligat: ex quibus predicando populū sibi commissum sedulo instruat, maxime nō bene credentem. ¶ Introitus missę, orationes, epistolam, graduale, euangelium, symbolum ꝛc. non secreta, sed alta ꝛ intelligibili voce proferat. Secreta vero ꝛ canonē morose ꝛ distincte submissa voce legat. ¶ Psalmorum verba ꝛ distinctiones regulariter cum canticis consuetis intelligibiliter pronuntiet. ¶ Symbolū Athanasij de Trinitate ꝛ fide catholica memoriter teneat. ¶ Exorcismos ꝛ orationes ad cathecumenos faciendos, ꝛ reliquas preces super masculum ꝛ femininam pluraliter, vel singulariter respective distincte proferat. ¶ Ordinem baptizandi, ꝛ ad succurrendum infirmis, reconciliationis, ꝛ cōmendationis animę, ꝛ in agendis exequijs defunctorum, iuxta modum canonicū obseruet. ¶ Exorcismos ad benedictiones salis ꝛ aquę pertinentes legat. ¶ Cantum diurnū ꝛ nocturnum sciat. ¶ Cōputum etiam minorem ad inueniendum literam dominicalem, tēpus intervalli diei Paschę, ꝛ anniuersorum mobilium festorum non ignoret. ¶ Martyrologium integrum habeat. Vt per hęc ꝛ alia bona opera vna cum populo vobis credito perpetua beatitudine perfruamini: Prestante domino nostro Jesu Christo; cui est honor ꝛ gloria in secula seculorum. Amen.

¶ Finiunt prędambula presentis operis.

¶ Diuisio generalis totius operis in tres partes.

¶ Prima pars continet, quemadmodum sacerdos curatus debeat ecclesiastica sacramenta ad eius ministerium pertinētia, ꝛ illis annexa, adiūcta, ꝛ accidentia debite cōficere, ministrare, conseruare, ꝛ ad salutem animarum exhibere.

¶ Secunda pars continet, qualiter sacerdos res ad eius officium spectantes benedicere ꝛ sanctificare debeat.

¶ Tertia pars cōtinet, qualiter sacerdos processiones, ꝛ alias ceremonias diuersis tēporibus, diebus, ꝛ eventibus accommodas perficere habeat, cum exorcismis demoniacorum, computo ecclesiastico, ꝛ cantus breui informatione.

De sacramento baptisini

¶ Tractatus primus primę partis sacerdotalis de sacramento baptisini.

¶ De triplici Baptismo, ꝛ eius efficacia.

QUia ergo baptismus est ianua, fundamentum, ꝛ primus omnium sacramentoruꝫ. de cõse. dist. 4. c. Luꝫ itaqꝫ. 32. distin. §. Verum. ꝛ san. Thom. 3. part. q. 66. ar. 6. ꝛ sine eo non est salus. de consec. dist. 4. c. Firmissime. primũ de eo tractandũ est. ¶ Inuenitur autem triplex baptismus. s. flaminis, sanguinis, ꝛ fluminis, idest aquę: vt colligitur de conse. dist. 4. cap. Baptismi vicem. cap. In summa. ꝛ cap. Catechumenum. 1. qꝫ. cap. Firmissime. san. Tho. 3. par. q. 66. ar. 11. ꝛ 12. ¶ Primus baptismus est flaminis, idest Spũs sancti. Actu. 1. Vos autem baptizabimini Spiritu sancto. Et est quando aliquis habet propositum suscipiendi baptismi modo debito, si facultas dãbitur: ꝛ non per negligentiam, vel cõtemptum illum dimittit: sed quia non valet ipsum attingere: ideo talem defectum supplet virtus spiritus sancti. de conse. dist. 4. cap. Baptismi vicẽ. ꝛ de baptis. ꝛ eius effec. cap. Debitum, ꝛ sequentibus: ꝛ ibi notatur in glo. de Presby. non bapti. c. ad Apostolicã. Hic autem baptismus delet culpã: ꝛ valet solum adultis vsum rõnis habentibus. ¶ Secundus baptismus est sanguinis, idest martyrij. de quo Joan. 12. Ego baptismo habeo baptizari ꝛc. Apoca. 7. Dealbauerũt stolas suas in sanguine agni. de conse. dis. 4. c. Catechumeni. ꝛ c. Baptismi vicem. ꝛ de Presby. non bapti. c. 2. ꝛ 3. Et S. Tho. in 4. sen. dist. 4. ar. 3. Et iste baptismus sanguinis, est quando quis etiam non baptizatus aqua pro fide Christi martyrium patitur, sicut innocentes ab Herode interfecti. Matth. 2. Et oratores beatę Catherinę virginis ꝛ martyris: ꝛ sanctę Emerentiana collactanea beata Agnetis. Et iste baptismus delet culpam ꝛ penã: ꝛ proficit non solum adultis, sed etiam paruulis: quãdo ob protestationem fidei christianę, quam tenebant eorum parẽtes, occidun-

Baptismus flaminis.

Babtismus sanguinis.

occidantur, secundum theologos. Et sm Pe. de Pal. in 4. sen. puer in vtero matris existens martyrizari potest. Et ita mulier prægnans pro Christo interfecta vna cum prole est martyr. ¶ Tertius est baptismus fluminis: ideo aquæ, de quo dominus Jesus Joan. 3. ait: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. & ibidem. Venit Jesus in terram Judeam & baptizabat. Qui quidē baptismus in fide Christi ab ecclesia suscipitur: & delet culpam & pœnam: & confert gratiam. De summa Trini. ca. 1. in Clement. Et iste convenit magnis, idest adultis, & paruis. De consc. dist. 4. cap. Per aquam. ¶ Ex dictis Fabiani Papæ. Baptismus Græce, Latine Tinctio interpretatur. Qui idcirco tinctio dicitur, quia ibi homo spiritu gratiæ in melius mutatur: & longe aliud q̄ erat efficitur. Baptizatur in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Sicut in tribus personis stat omne verbū: ita hoc sacramentum ternarius numerus trinorum nominum. i. patris, & filij, & spiritus sancti efficit. hæc ille. ¶ Sacerdos igitur baptizaturus circa hoc sacrm septem considerare debet. vcz.

Flumi-nis bap-tism'.

¶ De varia Baptismi institutione. Ca. 2.

Institutionem
Materiam
Formam
Ministrum
Personam baptizādā
Ritum baptizandi
Effectum baptismi.

INstitutio huius sacramēti Baptismi fuit multipliciter facta, s. Materialiter & inchoative: quando Christus tactu suæ mundissimæ carnis vim regenerationis aquis contulit. Matth. 3. ¶ Præceptive: qñ dixit Nicodemo. Joan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c. ¶ Effective quando Christus passus est in cruce: & de latere eius exiuit sanguis & aqua. Joan. 19. ¶ Executive, quando Christus dixit discipulis: Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Matth. 28.

¶ Quod aqua naturalis & pura conuenientior est Baptismi materia. Capi. 3.

MAteria sacri Baptismi est aqua simplex elemētalis & naturalis. Quæ quidē est cōuenientior omnibus alijs liquoribus. ¶ Primo, qz aqua habet vim refrigerandi & sanandi. ¶ Secūdo, qz est magis cōis, & quasi vbiqz inuenitur. ¶ Ter

tio, qa fluxit de latere Christi. ¶Quarto, qa Spūs sctūs viuificans primo super aquas apparuit. Gen. 1. Spūs dñi ferebat sup aquas. ¶Quinto, qz Christus in aquis baptizatus apparuit. Unde in quālibet aqua naturali pōt fieri baptismus, siue salsa sit, siue dulcis, maris, fluminis, lacus, cisterne, putei, calida vel frigida. S. Tho. 3. par. q. 66. ar. 3. ⁊ 4. in 4. sen. dis. 3. q. 1. ar. 3. propter multas rōnes ibi adductas: Non aūt in vino, oleo, aut alio liquore: qz tales, vel simules liquores de latere xpi nō exiuerūt. Nec ēt in aqua artificiata, vt rosacea, ⁊ alijs aquis lābicatis: qz nō sunt proprie aque naturales: nec ēt in vrina, sudore, saliua, cholera, phlegmate, vel aqua ex sale resoluta. In lixiuio vero, deficiēte aqua pura: ⁊ in aqua lutosa, sed colata: ⁊ i aqua pluuiali: ⁊ resoluta ex niue, glacie, rore, vl' pruina, pt fieri baptismus: nō aūt cū niue, glacie, rore, vel pruina nō resolutis in aquā: ꝑm cūdē vbi supra. ⁊ ꝑm Petrum de Palu. in 4. sentē. ¶Pōt ēt in tpe necessitatis fieri in brodio depurato, ⁊ nō multū spisso, deficiente aqua naturali. Et silr potest fieri in aqua sulphurea, siue balneis. Non aūt in aqua, quā alchimiste faciunt ad mutandū metalla. Tpe vero hyemis, ꝑm Albertū Magnū debet calefieri aqua nō benedicta, ⁊ misceri aque baptismali: ne aqua frigida noceat infanti. Hec oia ex sancto Thoma ⁊ ceteris Theologis excerpta sunt. Aqua baptismi debet esse benedicta, ⁊ sacro chrismate nouo permista: nisi in necessitate. Et contrarium faciens extra casum necessitatis mortaliter peccat, de consec. distin. 4. ca. siquis, ⁊ s. Thom. in 4. sen.

Ex 4. sententen.

¶Que sit forma baptismi, ⁊ qlr in ea posset errar baptizās. L. 4.

Forma sacramēti baptismi est duplex: vna ꝑm ritū orientalium, seu Grecorum: q̄ est ista, vz: Baptizet N. seruus Xpi in noie patris, ⁊ filij, ⁊ spūs scti. Et hec forma ab ecclesia sustinet. Ex concilio Florētino sub dño Eugenio Papa iiii. vbi i bulla Armenorum, q̄ incipit. Exultate Deo, sic habet. Forma baptismi hec est. Ego te baptizo, In noie pris, ⁊ filij, ⁊ spūs sancti. amē. Nō tñ negam⁹ qn ⁊ p hec verba: Baptizet talis seru⁹ xpi, In noie pris, ⁊ filij, ⁊ spūs scti. Vel baptizet manib⁹ meis talis seru⁹ xpi. In noie pris, ⁊ filij, ⁊ spūs sci, verū pficiat baptisma. Mīn cū principalis cā „ ex qua baptisin⁹ virtutē hēt, sit sctā Trinitas: instralis aūt sit minister, q tradit exterius sacrz: si exprimatur

p̃inatur actus, qui p̃ ipsum exercet ministrum. cum sanctę Trinitatis invocatione pficit sacrm. Hęc ibi. ¶ Alia forma est Latinorũ, seu Occidẽtaliũ, q̃ est sanctę Romanę eccl̃ę, q̃ ẽm s. Th. 3. par. q. 66. ar. 4. cõpletior est & cõformior verbis Christi. s. Docete oẽs gentes baptizantes &c. Matth. 28. q̃ est ista. Ego te baptizo in noĩe p̃ris, & filij, & sp̃ũs sci, amen. de cõse. di. 4. c. puma igitur. & c. siquis presbyter. & c. multi. & c. proprie. & c. in synodo. & c. si vera. de Bapt. & eius effe. c. debitũ. In qua quidem forma aliqua sunt de substantia sacrĩ, aliqua non. De substãtia sunt. Te baptizo in noĩe p̃ris, & filij, & sp̃ũs sci. Prolatio vero p̃sonę baptizantis, s. Ego, non est de substantia: q̃ etsi non diceret, esset baptismus verus. Sed in eccl̃a Latinorũ tacẽs verbũ, Ego peccaret mortaliter: q̃ faceret ꝓtra p̃ceptum eccl̃e. de cõse. di. 4. c. Retulerũt. Amen ẽt, vbi cõsueuit dici, nullo mõ debet p̃termitti. Si tñ p̃termittat, est baptismus: tñ omittẽs peccat. Et ista forma quocũq; idiomate p̃ferri põt. ¶ Nec licet aliquid mutari, vel p̃termitti in ista forma baptismi. Qõ si mutaretur aliquo volente nouum ritum baptizandi inducere, nõ esset baptismus. Sed si anteponatur, vel postponatur aliqd de forma, non variãs sensum: vt si diceretur, Baptizo te ego in noĩe p̃tris, & filij, &c. est verus baptismus ẽm s. Tho. in 4. sen. & in 3. par. ¶ Si aũt dicatur, Baptizo te in p̃ noĩe gentoris & genitr & ab vtroq; p̃cedẽtis, nihil fit. ¶ Si plures insimul ex necessitate sint baptizandi, põt dici, Ego baptizo vos in noĩe patris, &c. & est verus baptismus: non tñ debet fieri nisi in necessitate. Th. 3. par. q. 66. ar. 5. ad 3. Si aũt post debitam formam baptismi ex mera deuotione addatur, Et beatę Marię virginis, vel alicuius sancti, est baptismus, ẽm eundẽ in 4. sen. ¶ Si verba p̃ferantur corrupte ex defectu idiomatis vel linguę, vt puta, in noĩe patria, & filia, &c. si nõ malitiose taliter modo p̃ferantur, est baptismus. de cõse. dist. 4. Retulerunt. ¶ Si vero magna sit interpositio verborũ inter verba formę, vt si diceret: Ego te baptizo in noĩe p̃ris, & multa interponeret verba, vel alia faceret, & postea subiungeret, & filij &c. non esset baptismus. Si vero pauca distãtia sit, vt si diceret astãtibus, Tacete, vel exercearet, aut spueret, est verus baptismus. arg. de cõse. di. 4. si non sciheatur. ¶ Si aũt p̃babiliter dubitat de aliquo, an sit baptizatus,

Secus in sacramẽto pœnitentiæ, quod nõ licet.

baptizat hoc mõ: Si es baptizatus non te iterũ baptizo: sed si non es baptizatus, ego te baptizo, In noĩe patris, ⁊ filij, ⁊ spiritus sancti Amen. san. Tho. 3. parte. q. 66. ar. 6. ad quartum.

¶ Quis sit idoneus Minister huius sacri baptismi. Cap. 5.

Minister huius sacri est solus Sacerdos, q in tali actu debet habere stolam, seu orarium ad collum. 23. dis. ca. Ecclesiastica. In necessitate autem quilibet põt baptizare: clericus vel laicus: vir, siue mulier: pater, ⁊ mater: iudeus, paganus, excõicatus, hereticus, ⁊ schismaticus: dũmodo itẽdat facere qõ intendit ecc̃la. dis. 32. ca. Præter. S. Verũ. 24. q. 1. cap. Subdiaconus: ca. Si quẽ: de Sũ. trĩ. ca. Firmiter. De baptismo ⁊ eius effec. ca. De quibus. 30. q. 4. ca. Iste. de cõsec. dis. 4. ca. constat. ⁊ cap. Romanus. 1. q. 1. c. Dictum est a Dño. De cõsec. dis. 4. A quodã iudeo s. Tho. ⁊ Petrus de Palude in 4. sent. Nec debet reiterari, dũmodo baptizãs seruet formã supradictã. Extra casum necessitatis nulli licet baptizare, nisi sacerdoti parochiano: alias efficeret irregularis. De cle. non ord. mi. ca. 1. Immo sacerdos nõ debet aliquẽ baptizare, si nõ sit eius parochianus. 16. q. ca. Interdicimus. s. Tho. 3. parte. q. 67. arti. 4. ad scõm. Diaconus tñ põt solẽniter baptizare in extrema necessitate in absentia presbyteri: vel si a presbitero eis iussum fuerit, pp̃ multitudinẽ baptizandorũ: ꝯ̃ũ solus sacerdos nõ põt supplere. Nec laicus pñte clerico: nec clericus pñte sacerdote: nec mulier

Nota.

presente vire: nec infidelis pñte fideli, possũt baptizare: fm. s. Tho. Melius aũt est baptizari a laico, q̃ a sacerdote excõicato, heretico, vel suspenso. Demõ nõ põt baptizare: sed Angelus, ⁊ aia separata possũt Deo pmittẽte, fm. s. Tho. in 4. sentẽ. ¶ Nec refert vtrũ bonus, vel malus sacerdos baptizet quantum ad virtutẽ baptismi, verũtamẽ melius est baptizari a bono, q̃ a malo: non tñ est melior baptismus a bono, q̃ a malo de cõse. dis. 4. c. Inter bonos. ⁊ ca. Sequentibus. s. Tho. 3. parte. q. 64. ar. 1. ad scõm. ¶ Presbyter in petõ mortali exist̃s si solẽniter baptizat, peccat mortaliter: si aũt ex necessitate, nõ peccat. ¶ Si mõstrũ baptizandũ est tutius est baptizare singillatim: qñ apparẽt duo capita, vel duo corpora ꝛc. casũ necessitatis amoto: ⁊ in scõo dicere: Si nõ es baptizat⁹. ego te baptizo In noĩe pñs ꝛc. Nullus seipsũ põt baptizare. de cõse. dis. 4.

ca.

ca. Baptismi: de bapti. ⁊ eius effec. cap. Debitum. ¶ Requiritur autē in baptizāte etiā intētio baptizādi. qz in psona eccl'ę hoc sacrm ministrat. Si aūt sacerdos, vel alia psona baptizās intēdit hāc psonā baptizare, siue marē, siue fēminā: est baptizata. Si vero intēdit baptizare marē, ⁊ est fēmina: vel extra: nō est baptismus. Baptizās aliquē ex ioco, si intēdit baptizare, est baptizatus: tutius tn est, q̄ sub cōdictione baptizet. ¶ Sacerdos pgēs ad baptizādū sp dz chrisma secū portare. de cōs. di. 4. ca. Nullus ministrorū. ¶ Hęc oia sup̄ posita exercita sūt ex s. T. ⁊ cęteris theologis. ¶ Debēt aūt sacerdotes publice oēs, tā viros, q̄ mulieres instruere de mō baptizādi, ⁊ forma baptismi, ⁊ de intētione habēda in baptizādo aliquē. ſ. q̄ faciāt fm eā intētionē, quā hēt eccl'a, vcz baptismū in noīe sanctę Trinitatis. ſ. pr̄is ⁊ filii ⁊ spūs sancti p fidē. Et de hoc instruēdę sunt potissimū obstetrices, pp periculū mortis infantū, fm materiā: ⁊ formā p̄dictas. ſ. in aqua naturali, ⁊ cū forma verborū: ut su.

¶ Quis debeat baptizari, ⁊ qnis non. Ca. 6.

PErsona baptizāda quę sit. Et dz q̄ oēs hoies mundi tenentur ex necessitate suscipere sacrm baptismi. Et fm. ſ. Tho. etiā si esset in vtero matris sanctificat⁹, aliter nō possent salvari: iuxta illud: Nisi qs renatus fuerit ⁊c. Joan. 3. ¶ Puer in vtero matris existēs, nec apparēs extra, nō est baptizādus. de cōs. di. 4. ca. Si ad matris. S. T. in 4. sen. di. 6. q. 1. ar. 1. quęstiūcula. 1. ad 3. Si aūt appareat extra pars principalis ut caput pōt baptizari: si vero appareat pes vel manus, ⁊ si varia sit doctorū opinio, tn dz baptizari, ⁊ si vixerit infans, fm quosdā, sub dubiōe est baptizādus. ¶ Pueri baptizādi sunt q̄n occurrit fieri pōt pp mortis periculū: adulti vero prius p aliqō tēpus sunt p bādi ⁊ instruendi, ne faciāt iniuriā sacrō, resiliēdo a proposito sciō. ¶ Amentes etiā ⁊ furiosi baptizari possunt in fide eccl'ę. Sed si habuerint aliqua lucida īterualla, ⁊ nō petierit baptismū, baptizari nō possunt. Idē dicēdū est ō dormientib⁹. De bapt. ⁊ eius effec. ca. Malores. ¶ Peccatores in pct̄o pseverare volētes nullo mō sunt baptizādi. Aliter vero dicēdū est de illis q̄ dolēt de pręterito, ⁊ volūt cauere a futuris, ſ. q̄ sunt baptizādi. ¶ Pueri iudęorū, ⁊ gentiliū atq̄e vsum rationis inuitis parentibus nō sunt baptizādi. 28. q. 1. ca. Judęorū. ¶ Pueri etiam

Legibus omnes parere debent, ēt iusti: licet quādoq; in pijs illi subiecti sint.

expositi ⁊ inuenti baptizandi sunt, si ignoratur an sint baptizati. Similiter oēs, de quibus dubitatur, an sint baptizati, sunt baptizandi: sed sub ꝯditione. s. Si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine patris, ꝛc. Baptizādi sunt ēt infantes a mulieribus baptizati sub conditione, ꝓpter earum ignorantiam, nisi clare cōstaret ipsas recte ⁊ animo baptizandi debitam materiam ac formam adhibuisse. Non est proiciendus puer in fluuio, vel puteo, propter defectum aquę, vt ibi baptizetur: quia peccaret mortaliter, qui tale quid faceret. Hęc oia ex S. Tho. ⁊ ceteris Theologis in 4. sen. excerpta sunt. Illis, qui in periculo mortis baptizantur, si euaserint, oia fiāt in ecclesia: quę alijs fieri sunt ꝓsueta. s. exorcismus, catechismus, ⁊ alia, nō tñ iterum baptizētur.

¶ Multiplex baptismi ritus, ⁊ qualiter exhiberi debeat. L. 7.

RItus ⁊ modus baptismi est octuplex. ¶ Primus est de substantia baptismi circa materiam ⁊ formam ⁊ actum ablutionis. ¶ Secundus est congruitas temporum. s. sabbatū sanctum paschę, ⁊ vigilia Pentecostes. de conse. di. 4. c. duo tēpora, c. proprie, c. siquis, c. de catheccumenis, c. siqui, ⁊ c. venerabilis: Sed hoc in pueris, propter periculum non seruatur, ꝛm gl. in d. c. venerabilis. seruari tamen debet in adultis, vt in eadem glo. sed intellige. vbi mortis periculum non immineat, vt in c. siqui, eadem dist. ¶ Tertius est exorcismus, qui est adiuratio dęmonum, qua per diuinam potentiam arctantur, vt cessāt a baptizando: ne impediant cuius a susceptione virtutis baptismi ⁊ eius effectus: ⁊ ipsius dęmonis potentia arctatur, ꝙ non potest ei nocere quantum vellet: De consec. dist. 4. c. ante vigilii. c. Debinc. ⁊ c. Sacerdotes. Et hic fit antequā baptismus ministretur. Et ibi fiunt plura. ¶ Primo in fronte signatio ⁊ exsufflatio. de conse. dist. 4. c. postquam, c. sicut nobis, ca. postea signatur, ⁊ c. siue paruuli. Et hęc fiunt ad expellendam dęmonis virtutem. ¶ Secundo benedictio cum manus impositione, ad precludēdam viam diabolo expulso: dictę dist. c. Sacerdotes. ¶ Tertio aures ⁊ nares sputo liniuntur: propter fidei receptionem quantum ad aures: ⁊ propter aptitudinem eius contra dęmoniacas pugnas quantum ad nares. De vtroque in c. Postea tanguntur: dictę dist. ¶ quartus est catechismus. de conse. dist. 4. cap. Catechumeni, cap. baptizandos, cap. Non

liceat.

licet. Qui quidem catechismus est instructio baptizandi in fide & moribus & vita christiana: qui debet fieri adultis in persona propria: & parvulis in persona patrinorum: vt sciat de quibus eos habet instruere tempore opportuno. Ideo parvulis dicitur: Credis in Deum &c. Et patrinus respondet: Credo, s. se daturus operam vt credant, ea. dis. c. vos autem. Adulti vero per se debent respondere. de consec. dis. 4. ea. Prima: cap. parvuli, & ca. cum pro parvulis. Et hoc etiam fit ante baptismum. ¶ Quintus est inunctio olei sancti, ea. dis. c. Deinde, & ca. Prima, c. Deinde, c. Venisti, & c. sequentibus. ¶ Sextus est, Aque benedicte & sanctificate effusio vel aspersio, secundum doc. vel trina immersio, sm locorum consuetudinem: vel etiam vnica, vt in c. Postquam vos, c. de trina, c. Propter, ea. dis. ¶ Septimus est trium rerum post baptismum exhibitio: Primo chrismatis inunctio in vertice, non autem in fronte, que designat descensum spiritus sancti, c. venisti, c. postquã ascendit, c. emersisti, c. accepisti mysterium, & c. Presbyteris, ea. dis. Secundo vestis candida: que significat innocentie puritatez, c. post baptismum, & c. accepisti post. Tertio candela in manu baptizati ponitur, que significat lumen cognitionis: quod hic debet baptizatus in bonis sectandis, & malis fugiendis, sm Theologos. Et nota q adultis debet precedere catechismus ante exorcismũ: pueris vero econtrario, sm eosdez. ¶ Octauus sunt patrini & matrine de sacro fonte leuantes, ea. di. c. in catechismo, ea. non plures, & c. in baptismate. Abbas, vel monachus, vel religiosus non pñt esse cõpatres, vel patrini, in c. non licet, ea. di. & 16. q. 1. c. placuit cõi. Pñ & mr baptizandi non pñt baptizare filiũ proprium, nisi in casu necessitatis, 30. q. 1. Ad lumina: nec retinere ad baptismũ, siue leuare de sacro fonte. Ueruntñ si hoc ignoranter, vel non malitiose faciunt, pp hoc non sunt separãdi, de cognā. spir. c. vir. Vnus solus cõpater esse debet, & puerũ leuare: & non plures, c. in catechismo, & c. non plures. Qui tenetur filios suos spũales in moribus instruere & docere eos Pater noster, Aue Maria, & Credo, de consec. dis. 4. vos ante oia. Non baptizatus non potest de fonte leuare aliquem, de consec. di. 3. c. in baptismate. ¶ Ex decretis Leonis Pape, apud scrm Gedardũ. Non plures ad suscipiendum de baptismo infantem accedant quam

Contra modernos sacris ex ignorãtia abutentes, quos iure moneãt sacerdotes & à baptismo propellãt.

quam vnus siue vir: mulier. In cõfirmatione quoq; idipsum fiat. De hoc vide infra c.3. Tractatus 2. quartũ impedimentũ matrimonij. §. 2. ¶ Ex decretis Ygini papę. ca.5 In cathecumeno & baptismo & cõfirmatiõe vnus pr̃ p̃ fieri, si necessitas cogit. Nõ est tñ ꝙsuetudo Romana: sed p singula singuli suscipiunt. ¶ Ex cõcilio Remensi. Ca.8 Obseruãdũ, vt nullus suscipiat infantem in baptismo a sacro fonte, ante q̃ idẽ Symbolũ & Orationem dñicã cum presbytero decantet. Et tunc presbyter omnibus patrinis annunciet, q̃ debitores sint suis filiolis, cum ad intelligibilem ętatem venerint, hęc eadem insinuare: hęc ibi. ¶ Potest aũt exerceri baptismus. Primo, ter mergendo. De cons. dis. 4. ca. post quã vos: & ca. De trina: & ca. Siquis. ¶ Secundo, effundendo aquam super baptizandũ, vel semel tñ immergẽdo. ca. dis. ca. Multi sunt: c. pp vitandum. Ut fecit scũs Laurẽtius, baptizando sanctum Romanũ. ¶ Et tertio, aspergẽdo, sicut fecerũt apli: q tria milia hoium baptizauerũt vna die. Actuũ. 2. Primus modus est melior & magis vsitatus: sed scds & tertius obseruant ꝫm loci cõsuetudinẽ, & baptizandorum multitudinẽ, & ministri debilitatẽ, vel periculum baptizandi. S. Tho. 3. par. q. 66. ar. 7. Et debent simul cõcurrere ablutio & forma verborum, si fieri potest. S. Tho. 3. parte. q. 69. ar. 4. ¶ Effectus baptismi rite & legitime suscepti. Capit. 8.

Effectus baptismi est multiplex. 1. Characteris ipressio: p quẽ asscribit populo Dei: & ppea nõ põt reiterari. Dia crimina & pęnę eorũ delent. de Diuor. c. Gaudemus. A petõ originali liberat. de cõse. dis. 4. ca. Regenerãte. & c. Sine pęnitẽtia. Gratia Dei cõfert: virtutes augẽtur: peccati fomes debilitatur: mẽbrum Christi efficitur. De conse. dist. 4. ca. Quia passus. Dis irregularitas, p̃ter q̃ ligamina, tollitur. 34. di. c. Sigs viduã: & iudicis ꝫm aliquos iuste aliquẽ iudicãtis ad mortẽ. dist. 26. c. Deinde. Infamia ois tollitur. 39. di. ca. Deinde. 1. q. 7. ca. Sigs: Janua paradisi aperit. De Bap. & eius effe. c. Maiores Tho. 3. p̃. q. 39. ar. 5. ad tertiũ. Nullus sine baptismo potest salvus fieri. 15. q. 1. §. Firmissime. Hęc eadẽ a S. Th. & sacris Theologis in 4. tractãtur diffusius. Vide de tota materia Baptismi & aliorũ sacramẽtorum constitutionẽ Eugenij 4. factã in cõcilio Florentino, quę incipit. Exultate Deo, & est ad Armenos.

¶ Or-

¶ Ordo baptizandi vulgatus, ⁊ iamdiu impressus secundum vsum sancte Romane Ecclesie.

CUm venerit infans ante ianuam ecclesie, sacerdos interroget de nomine infantis: ⁊ faciat eum teneri super brachio dextro: ⁊ petat de nocte. Quo vocaris? Respondeat primus loco infantis. Joannes, Petrus, vel Maria. Tunc sacerdos. Joanes, Petre, vel Maria: quid petis ab ecclesia? ℟. Fidem. Et sacerdos. Fides quid tibi prestat? ℟. Vitam eternã. Et sacerdos dicat. Hec est vita eterna, vt diligas dñm Deũ tuuz ex toto corde tuo, ⁊ ex tota aĩa tua, ⁊ ex tota mente tua, ⁊ ex oĩbus viribus tuis: hoc est maxumũ ⁊ primũ mãdatũ. Scõm aũt est simile huic. Diliges primũ tuum sicut teipsum: ⁊ qđ tibi nõ vis fieri, aĩj ne feceris. Et dicatur tribus vicibus. Postea insufflet in faciem eius ter: ⁊ dicat. Exi ab eo immunde spũs ⁊ da locũ spũi sancto paraclito. Et dicatur tribus vicibus: Deinde cũ pollice faciat signũ cru ✠ cis in frõte et in pectore illius dicens. Accipe signũ sancte cru ✠ cis: tã in fronte, quã in corde: ✠ sume scutũ fidei celestiũ precptorum: talis esto moribus, vt templum Dei iam esse possis. ℟. Amen. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spũ tuo. Oremus. Dõ.

OMnipotens sempiterne Deus, pater dñi nri Jesu Christi, respicere dignare super famulũ tuũ, N. quem ad rudimenta fidei vocare dignatus es: oẽm cecitatem cordis ab eo expelle: disrumpe ab eo omnes laqueos satane, quibus fuerat colligatus: aperi ei dñe ianuam pietatis tue: vt signo sapiẽtie tue imbutus, oĩum cupiditatũ fetoribus careat: vt ad suauem odorem precptorum tuorum letus tibi in ecclesia tua deseruiat, ⁊ proficiat de die in diẽ: vt idoneus efficiatur accedere ad gratiam, baptismi tui percepta medicina. Per eundẽm dominum nostrum Jesum Christum filium tuum ꝛc. ℟. Amen. Tunc exhalet calido flatu ter in faciem eius, ⁊ dicat. Insuffla te catechumene denuo in virtute Spiritus sancti: vt quicquid in te viti malorũ est spirituum inuasione, per huius exorcismi mysterium

sterium gratię sit tibi ipsa virtus purgatio. Oremus. Oratio.
Preces nostras, quęsumus domine, clementer exaudi, & electum tuum N. crucis dominicę, cuius impressione cũ signamus, virtute custodi: vt magnitudinis glorię rudimenta seruans, per custodiam mandatorum tuorum ad regenerationis gloriam peruenire mereatur. Per do. Oremus. Oratio.
Deus, qui humani generis ita es conditor, vt sis etiã reformator, propitiare populis adoptiuis: & nouo testamento sobolem nouę prolis ascribe, vt filij promissionis, quod non potuerunt assequi per naturam, gaudeant se recepisse per gratiam. Per Christum dominũ. ℟. Amen. Exorcismus salis.
Exorcizo te creatura salis in nomine Dei ✠ patris omnipotentis, & in charitate Dñi nostri Jesu ✠ Christi: & in virtute Spiritus ✠ sancti. Exorcizo te per Deus vi ✠ uus, per Deum ve ✠ rum, & per Deum san ✠ ctum: per Deum ✠ qui te ad tutelas humani generis procreauit, & populo veneranti ad credulitatem per seruos suos consecrari præcepit: vt in nomine sanctę Trinitatis efficiaris salutare sacramentum ad effugandum inimicum. Proinde rogamus te Domine Deus noster: vt hanc creaturam salis tu Domine sanctificando sanctifices, & benedicendo bene ✠ dicas: vt fiat omnibus accipientibus perfecta medicina permanens in visceribus eorũ. In nomine eiusdem Domini nostri Jesu Christi. Qui vẽturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem. ℟. Amen. Hic sacerdos mittat sal in ore infantis ter dicens. N. Accipe sal sapientię, quod propitiatus sit tibi dominus in vitam eternam. ℟. Amen. Oratio post datum sal. Oremus. Oratio.
Deus patrum nostrorum, Deus vniuersę cõditor veritatis, te supplices exoramus, vt hunc famulum tuum N. respicere digneris propitius: & hoc primum pabulum salis gustantẽ non diutius esurire permittas; quo minus cibo repleat coelesti: quatenus sit semper diuino spũ feruens: spe gaudens: tuo semper nomini seruiens: & perduc eum ad nouę regenerationis lauacrum: vt cum fidelibus tuis promissionum tuarum eterna præmia cõsequi mereatur. Per Chri. Supradictę orationes dñr tam supermasculos, ℣ super fœminas. Sequentes vero dicuntur super masculum tantum. Oremus. Oratio.

Deus

DEus Abrahã, deus isaac: deus iacob, deꝰ q Moysi famu lo tuo in monte sinai apparuisti, ⁊ filios israel de terra egypti eduxisti, deputãs eis angelu pietatis tuę, q custodiret eos die ac nocte, te q̃s dñe: emittere digneris sanctũ angelũ tuũ de cęlis: q similiter custodiat ⁊ hũc famulũ tuũ N. ⁊ perducat eũ ad gratiã baptismi tui. Per xpm dñm. ℟. Amẽ. Sup masculũ.

EIsgo maledicte diabole recognosce sniam tuã: ⁊ da honorẽ deo ✠ vivo ⁊ vero: da honorẽ Jesu ✠ xpo filio ei⁹ ⁊ spũ ✠ scõ: ⁊ recede ab hoc famulo dei N. q istũ sibi deus ⁊ dñs nr Jesꝰ xps ad suã scãm gratiã ⁊ bñ ✠ dictionẽ fõtẽ q̃ baptismatis dono suę gręe vocare dignatꝰ est, ⁊ hoc signũ ✠ scę crucis: qõ nos frõti eiꝰ vamꝰ, tu maledicte diabole nũq̃ audeas violare. Per eũ, q vẽturꝰ ẽ. ℟. Amẽ. Sup masculũ. Oremꝰ. Deus immortale psidiũ oĩũ postulãtiũ, liberatio supplicũ: pax rogãtiũ: vita credẽtiũ: resurrectio mortuorũ, te invoco dñe sup hũc famulũ tuũ N. q baptismi tui donũ petẽs, ętnã ꝓsequ gratiã spũalis gnationis desiderat: accipe eũ dñe, q dignatꝰ es dicere: Petite, ⁊ accipietis, q̃rite ⁊ invenietis, pulsate ⁊ apiet vobis: petẽti itaq̃ pmiũ porrige: ⁊ iamã pande pulsãti: vt ętnã cęlestis lavacri bñdictionẽ cõsecutus, pmissa tui muneris regna pcipiat. Qui vivis ⁊ regn. ℟. Amẽ. Ergo maledicte diabole recognosce sen. vt supra. Super masculum.

EXorcizo te immunde spiritus in nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spũs ✠ scti: vt exeas ⁊ recedas ab hoc famulo Dei N. Ipse eũ imperat tibi maledicte dãnate atq̃ dãnande, qui pedibus suis super mare ambulauit, ⁊ Petro mergenti dexterã porrexit. Qui cum patre ⁊ spiritu sancto vivit ⁊ regnat in secula seculorũ. Amẽ. Ergo maledicte diabole. vt supra. Sequentes oĩones dicende sunt sup feminam tãtuz. Oremus. Oratio.

DEus cęli: Deus terrę: deus angelorũ: deus archãgelorũ: deus prophetarũ: deus patriarcharũ: deus apl'orũ: deus martyrũ: deus cõfessorũ: deus virginũ: deus oĩum bene viventiũ: deus cui oĩs lingua confitet: ⁊ oẽ genu flectitur, cęlestiũ, terrestriũ, ⁊ infernorũ: te invoco dñe super hanc famulã tuam N. vt perducere eã digneris ad gratiam baptismi tui. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen.

EIsgo maledicte diabole recognosce sententiam tuam: ⁊ da ho-

Nõ sunt de necessitate ritus baptizãdi, sed magis usitantur, quã præcedentes, & adhuc sequentibus magis vtimur.

da honorē Deo viuo ⁊ vero: ⁊ da honorē Jesu Chō filio eius, ⁊ Spūi scō: ⁊ recede ab hac famula dei .N. qr eā deus ⁊ dñs nr Jesus xps ad suā scāz gīam ⁊ bñdictionē fontēqz baptisinatis dono suę gię vocare dignat⁹ est: ⁊ hoc signū ✠ sancte ✠ crucis, qđ nos fronti eius damus, tu maledicte diabole nunq̄ audeas violare. ℣ Per eum qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ seculū p ignē. ℟ Amē. Sup femina tantum. Oremus. Dio.

DEus Abrahā: Deus Jsaac: Deus Jacob: Deus qui tribus Jsrael de egyptiaca seruitute liberasti: ⁊ p Moysen famulū tuum de custodia mandatorū tuorū in deserto monuisti: ⁊ Susannā de falso crīe liberasti: te supplices exoramus, vt liberes hanc famulam tuam .N. ⁊ perducere eam digneris ad gīam baptismi tui. ℣ Per Christum dñm nrm. ℟ Amen. Ergo maledicte diabole. vt supra Super feminam. Exorcismus.

EXorcizo te immunde spūs per pa ✠ trez, ⁊ fi ✠ liū: ⁊ spiritū ✠ scūm: vt exeas, ⁊ recedas ab hac famula Dei .N. Jpse enim imperat tibi maledicte diabole damnate, qui cęco nato oculos aperuit, ⁊ quatriduanū Lazarum de monumento suscitauit. Qui venturus est iudicare ⁊c. Ergo maledicte diabole ⁊c. vt supra. Super masculum ⁊ feminam. Oremus. Dio.

AEternā ac mitissimam pietatē tuā, deprecor dñe sancte, pater oipotens, eterne Deus, luminis author ⁊ veritatis, super hunc famulum tuum .N. vt digneris eum illuminare lumine intelligentię tuę: mūda eum ⁊ scīfica, da ei scīaz veraz: vt dignus efficiat accedere ad gīaz baptismi tui: teneat firmaz spez, cōsiliū rectū, doctrinā sanctā: vt apt⁹ sit ad percipiendā baptismi gīam. ℣ Per Chīm dñm nrm. ℟ Amen. Super vtrūqz.

AUdi maledicte satana adiuratus per nomē eterni Dei ⁊ saluatoris nri Jesu Christi filij eius, cū tua victus inuidia tremens gemensqz discede: nihil sit tibi cōe cum seruo dei .N. iam celestia cogitāte, renūciaturo tibi ⁊ seculo tuo, ⁊ beatę immortalitati victuro: da igit honorē aduenienti spūi scō, qui ex summa celi arce descendens, perturbatis fraudibus tuis, diuino fonte purgatum pectus, idest scificatū Deo tēplū ⁊ habitaculū pficiat: ⁊ ab oibus penitus noxijs pteritorū criminū liberat⁹ seruus dei gias perēni deo referat semp: ⁊ bñdicat nomē eius in scla sclorū. Amē. ℣ Dic sacerdos tāgit caput infantis, ⁊ dicit

Nec

DEc te lateat satana, imminere tibi penas, imminere tibi tormēta, imminere tibi diē iudicij, diemq; supplicij sēpiterni: diem qui venturus est velut clibanus ardens: in quo tibi, atq; vniuersis angelis tuis eternus superueniet interitus. Proinde damnate atq; dānande, da honorem Deo ✝ viuo & vero, da honorē Jesu ✝ Chro filio eius, & spū ✝ scō: in cuius noīe atq; virtute ego p̄cipio tibi quicunq; es spūs immunde, vt exeas & recedas ab hoc famulo Dei, N. quē hodie deus & dns nr Jesus Christus ad suam sanctam gratiam & benedictionē, fontemq; baptismatis dono suę gręę vocare dignatus est: vt fiat ei tēplum p aquam regenerationis in remissionem oīum pctōrum. In noīe eiusdē dni nri Jesu Christi, qui venturus est iudicare viuos & mortuos & seculum per ignem.

Postmodū sacerdos legat euangeliū sequens. Dns vobiscū. ℟. Et cum spiritu tuo. Sequētia sci euāgelij sm Matthęum.

IN illo tpe: oblati sunt paruuli ad Jesum, vt manū eis imponeret & oraret. Discipuli autē increpabant eos. Jesus autē ait eis: Sinite paruulos: & nolite prohibere eos ad me venire: talium est enim regnū cęlorū. Et cū imposuisset illis manus, abiit inde. Deinde sacerdos introducit eū in ecclīam dicēdo.

INgressusq; ecclesiam Dei, euasisse te laqueos mortis lętus agnosce: horreas idola: respue simulacra: cole Deum patrem omnipotentem, & Jesum Christum filium eius, cū spiritu sancto: Qui viuit & regnat in secula seculorum. ℟. Amen.

Postquam peruenerit sacerdos ad medium ecclesię ponunt infantem in paumento, & dicto a sacerdote, & compatre Pater noster, & Oremus in Deū. eleuant puerum: & sacerdos cū spūto sto tangit aures & nares infantis, dicens.

EPpheta, qd est adaperire aures & nares in odorē suauitatis. Tu autem effugare diabole: appropinquabit enim iudicium Dei. Tunc sacerdos interroget tenentē puerū de noīe eius, & postea dicat. N. Abrenūcias satanę? patrinus ℟. Abrenūcio. Sacerdos. Et oībus operibus eius? ℟. Abrenūcio. Sacerdos. Et oībus pompis eius? ℟. Abrenuncio. Sacerdos pollicem in oleo sancto intingens vngat pectus infantis & scapulas, faciēs signū crucis cum pollice: & dicat ad eū Et ego te linio oleo salutis pectus & scapulas in Chro Jesu dño nostro: vt ba-

Hæc est omniū Chriānorū digna professio.

vt habeas vitam eternam, & viuas in secula seculorum. Amen. Et veniens super fontem sacerdos interrogat nomen pueri dicens. Quo nomine vocaris? Et risso tali, scz Petrus, vel Maria: Iterū interrogat sacerdos. Credis in Deū patrem omnipotentē creatorē celi, & terre? Patrinus. Credo. Et sacerdos. Credis & in Jesum Christum filiū eius vnicū, dñm nrm, natum & passum? Credo. Et sacerdos. Credis & in Spūm sanctū: scām ecclesiā catholicā: sanctorū cōmunionē: remissionē peccatorū: carnis resurrectionē: & vitā eternā? Credo. Deinde sacerdos iterū interrogat nomē pueri, & dicit. Petre, vel Maria vis baptizari? Volo. Tūc sacerdos accipiat puerū diligēter & baptizet cū sub trina immersione, sanctissimā Trinitatē semel invocans, vel effundendo aquā super caput pueri sm cōsuetudinem loci illius, invocato prius nomine pueri, dicēdo. Petre, vel Maria, ego te baptizo in nomine patris: & semel immergat: & filij, & secundo immergat, & spūs sci. Amē. & tertio immergat. Et cū surrexit de fonte sacerdos facit signū crucis de chrismate in vertice, eius dicens hāc oronem. Oremus. Deus.

OEus omnipotēs, pater domini nostri Jesu Christi, qui te regenerauit ex aquā & Spiritu sancto: quiq; dedit tibi remissionem omnium peccatorum, ipse te liniat chrisma salutis in Christo Jesu domino nostro, vt habeas vitaz eternam, & viuas in secula seculorum. Amen. Deinde sacerdos ponat linteum super caput pueri, dicens.

ACcipe vestē candidā, sanctā & immaculatā, quā perferas ante tribunal dñi nri Jesu Christi: vt habeas vitā eternā, & viuas in secula seculorum. Amen. Deinde sacerdos det candelam accensam in dextera manu pueri, siue patrini, dicens.

ACcipe lampadem ardentem, irreprehensibilem, custodi baptismum tuum, serua Dei mandata: vt cum dominus venerit ad nuptias, possis occurrere ei vna cum omnibus sanctis in aula celesti, habeasq; vitam eternaz, & viuas in secula seculorum. Amen. Vade in pace, & dominus sit tecum. Amen.

¶ Ad omnium potius satisfactionem prescriptus baptizandi ordo hic positus est, ꝙ ꝙ secunduz s. Romanā ecclesiā sit institutus. In libro nono quo ostuntur summi pōtifices in diuinis secundum s. Roma. ecclie vsum, sequentem modum legimus.

¶ Ordo

ORDO AD CATHECVMENVM FACIENDVM:

Et baptizandum puerum masculum: qui in libris S. Romanæ Ecclesiæ legitur: & quo vtuntur summi Pontifices: & in ecclesiis Venetiarum obseruatur. Cap. 10.

QVz venerit infans añ fanctã ecclesiã, interroga nomen ei⁹, & dic hęc verba. Si qs cathecumenus est, secedat. Si qs cathecumenus est, Judęus, vel hæretic⁹: secedat. Si quis cathecumenus est, Sobellian⁹, vel hęretic⁹, aut Judęus: secedat. Interroga nomen, & dic. Joannes. vel N. quid desideras? Rñdeat. Fidẽ. Interrogat. Fides qd tibi prestat? R. Vitam eternaz. Interrogatur. Quis tibi daturus est eaz? R. Deus pater & dñs Jesus Christus cũ sancto spiritu. Deinde mitta in faciez eius ter in modũ crucis: & dic. Exorcismus. IMpero tibi immunde spũs in nõe pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spũs ✠ sancti, vt exeas & recedas ab hoc plasmate Dei. Interroga quod nomen vult imponere ei: & annuncies nomẽ, & dicas Famule Dei N. quid vis fieri? Respondeat. Christianus. Interroga. Abrenuncias satanę? R. Abrenũcio. Interroga. Et omnibus operibus eius. R. Abrenũcio. Interroga. Et omnibus pompis eius? R. Abrenuncio. Et postea dicat sacerdos hęc verba. Et iste sit felix, in nõe pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spiritus ✠ sancti. Amẽ. Deinde dicat ps. Deus in adiutorium meũ intende: Dñe ad adiuuandum me festina. Confundantur & reuereanẽ qui quęrunt animã meaz. Auertantur retrorsum & erubescant, qui volunt mihi mala. Auertantur statim erubescentes, qui dicunt mihi, Euge, euge. Exultent & lętentur in te oẽs, qui q̃runt te: & dicant semper, magnificet Dñs, qui diligunt salutare tuũ. Ego vero egenus & pauper sum: Deus adiuua me. Adiutor meus, & liberator meus es tu: dñe ne moreris. Gloria patri, & filio, & spiri. Sicut erat in princ.

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio. Catechismus.

DEus noster, qui nos ad imaginem suam plasmare digna tus est, sic ait per Moysen famulū suum: Nō adulteraueris: non mechaberis: non falsum testimoniū dices: honorē habebis patrē & matri tuę: diliges proximū tuū sicut teipsum: & qđ tibi nō vis fieri, alijs ne feceris: ista sunt præcepta dei, q̄ gentilem populum ad ecclesiam Dei venientem vnūquemq; oportet obseruare, ℣. Per Christum dñm nostrum. ℟. Amen.

℣. Famule dei N. accipe signū cru ✝ cis, tam in fronte, quā in cor ✝ de: sume fidem cęlestem: talis esto moribus, vt templū dei esse iam possis: ingressusq; ecclesiā dei, euasisse te laqueum mortis lętus agnoscas: horrescas idola: respuas simulacra, colas Deum patrem omnipotentem, & Jesum xpm filium eius, qui viuit & regnat in secula seculorum. ℟. Amen.

℣. Oremus. Precor te dñe sancte, pater omnipotens, ęterne Deus, vt huic famulo tuo, qui seculi huius nocte vagat incertus & dubius, viam veritatis & agnitionis tuę iubeas demōstrari: quatenus reseratis oculis cordis sui, te vnū deū patrē in filio, & Filiū in patre recognoscat cū Scō spū: atq; huius cōfessionis fructū & hic & in futuro seculo percipere mereatur. ℣. Per eundem Chm dñm nrm. ℟. Amen. Sequitur exorcismus.

℣. Exorcizo te omnis spiritus immunde in noie Dei ✝ patris omnipotētis: & in noie Jesu Chri ✝ sti filij eius dñi, & iudicis nostri: vt discedas ab hoc plasmate dei: quę dñs noster ad templū sanctū suū vocare dignatus est: vt hat templus dei viui: & Spiritus sanctus habitet in eo, in nomine dei ✝ Patris omnipotentis, & in noie Jesu Chri ✝ sti filij eius, & spūs ✝ sancti, qui filius vēturus est in maiestate pis iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem. ℟. Amē. Oremus. Oratio.

DEus, qui perdita reparas, & reparata cōseruas: deus, q̄ prorsus gentilitatis crimine euaso, & serpentis characte re delecto, signari hominē nominis tui titulo præcepisti: lusci pe, quęsumus, hūc famulus tuū: atq; eus inter plebis tuę numerum commisce. ℣. Per Christum dñm nostrum. Oremus. Oratio.

DOmine deus cęli & terrę, maris & oīum elementorū creator, q̄ aspectu tuo illuminas vniuersas faciē terrę, illumina

mina vultū tuū sup hunc famulū tuum .N. cathecumenū: quē hodierna die ad tēplū sctm tuū vocare dignatus es: infunde in eū scientiā pietatis tuę. accipe hūc dñe: & aperi ei ianuā iustitię tuę, & da illi suauem cordiā tuā: pietatisq; munꝰ largire, & p lauacrū regenerationis tuę pduc eū ad gras spūalē: vt nobiscū pariter tibi deo pri omipotenti laudes & gras referat. Iduc eū dñe in viam veritatis, doce eum iustificationes tuas. Per dñm nostrum Jesum Chm filium tuum, qui tecum vi. ℟. Amen.

Consigna eum cum pollice dicens.

In fronte. Signo tibi frontem ✠ vt suscipias crucē Dñi.
In auribus. Signo tibi aures ✠ vt audias diuina pcepta.
In oculis. Signo tibi oculos ✠ vt videas claritatē Dei.
In naribus. Signo tibi nares ✠ vt odorē suauitatis sctas.
In ore. Signo tibi os ✠ loquaris verba vitę.
In pectore. Signo tibi pectus ✠ vt credas in Deum.
In scapulis. Signo tibi scapulas ✠ vt suscipias iugū sui ei⁹.
In toto corpe Signo te totum in nomine Pa ✠tris, & fi ✠li, & spiritus ✠ sancti, vt habeas vitam eternā: & viuas in secula seculorum. Amen. Oremus.

Oratio.

Omnipotens sempiterne Deus pr dñi nri Jesu Chi respicere digneris sup hunc famulū tuū .N. quē ad rudimenta fidei vocare dignatus es: oēm cecitatē cordis ab eo expelle: dirupe oēs laqueos satanę, qb⁹ fuerat alligatus. Aperi ei dñe ianuā pietatis tuę, vt sale sapię imbut⁹, oīū cupiditatū fetoribus careat: & suauē odorē pceptoꝝ tuoꝝ lęt⁹ in ecclia tua sētiat: & pficiat de die in diē: vt idoneus efficiat accedere ad gram baptismi tui percepta medicina, Per eundē dñum nrm Jesum xpm, qui tecum viuit & regnat in vnita. ℟. Amē. Exorcismus sal.

Exorcizo te creatura salis i nomie dei pa ✠tris omnipotentis: & in charitate dñi nri Jesu ✠ Chisti, & in virtutute spūs ✠ sancti. Exorcizo te per deum ✠ viuum, per deum ✠ verum: per deum ✠ sanctū: qui te ad tutelā humani generis procreauit: & populo veniente ad credulitatē p seruos suos cōsecrari pcepit. Proinde rogamus te dñe Deus noster, vt hęc creatura salis in nomine sanctę Trinitatis efficiat salutare sacramentū ad effugandum inimicum: quod tu domine sanctificando sci ✠fices, & benedicēdo bene ✠dicas: vt fiat omnibus.

bus accipientibus pfecta medicina, permanens in visceribus eorum, in nomine domini nostri Jesu Christi: qui venturus est iudicare vivos & mortuos, & seculum per ignem. ℟. Amen.

Postea accipe sal dicito cui tua salua: & pone in ore infantis: & dic. Famule dei N. accipe sal sapientie, qui propitiatio sit tibi in vitam eternam. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus patrum nrorum, vniuerse conditor veritatis, te supplices exoramus, vt hunc famulum tuum respicere digneris propitius: & hoc primus pabulum salis gustantem, nō diutius esurire permittas, quominus cibo reficiatur celesti: quatenus sit Deo semp spiritu feruens, spe gaudens, tuo semper noi seruiens: perduc eum dne ad nouę regenerationis lauacrum: vt cū fidelibus tuis promissionum tuarum eterna premia psequi mereatur. Per xpm dnm nrm. ℟. Amen. Interroget sacerdos nomē infantis, & dicat Famule dei N. ingredere in templum Dei vt habeas partem in prima resurrectione cum sanctis & electis Dei. Et introducat eum in ecclesiā dato capite stolę cum humilitate: & sic procedendo dicat hāc oīonem. Oremus. Oratio.

PRaeces nras, quesumus dne, clementer exaudi: & hūc electum tuum crucis dnicę cuius eū impressione signa ✠ mo, virtute custodi: vt agnitionis tuę rudimenta seruando, p custodiā mandatorum tuorum ad regenerationis gloriā puenire mereatur. Per Chām dnm nostrum. ℟. Amen. Finita oratione ponatur infans in pauimēto ecclesie: & dicat Oremo. Oratio.

DEus, q humani generis ita es cōditor, vt sis & reformator: propitiare famulo tuo N. adoptiuo p gratiam tuā: & noui testamēti sobolē nouę proli ascribe: vt filij promissionis, qō fiō potuerunt assequi per naturam, gaudeant se accepisse p gratiam. Per xpm dnm no. ℟. Amen. Quo ita finito patrinus, vel matrina tenens infantē ter genuflectens: & dicat presbyter. Ora electe, flecte genua, & dic. Pater noster. Leua, cōple orationem tuā: & signa eum: & accede ad benedictionem. Tūc patrinus, dicit totū. Pater noster deinde surgens infantē signo crucis ✠ eis signat. Et sacerdos subiungit dicēs. Oremus. Oratio.

DEus Abrahae, deus Isaac, deus Jacob: deus, q moysi famulo tuo in mōte Sinai apparuisti: & filios Israel de terra egypti eduxisti: deputās eis angelū pietatis tuę, qui custodi-

ret

ret eos die ac nocte: te q̃sumus dñe, ⁊ rogamus, vt mittere digneris sanctum angelum tuum de cęlis, q̃ custodiat hũc famulũ tuũ, ⁊ pducat eum ad gr̃iam baptismi tui. Sequitur exorcismus.

Ego maledicte diabole recognosce sententiam tuã: ⁊ da honorem Deo viuo ⁊ vero: da honorem Jesu xpo filio eius, ⁊ spiritui sancto paraclito: ⁊ recede ab hoc famulo dei: q̃ istum deus ⁊ dñs nr̃ Jesus xps ad suam sanctam gr̃iam, ⁊ benedictionem, fontemq̃ baptismatis dono suę gr̃ię vocare dignat⁹ est. Et hoc signũ sanctę cru ✠ cis, quod nos in frontẽ eius damꝰ, tu maledicte diabole nunq̃ audeas violare: sed dãnatus i ęternũ maneas ab eo repulsus. Per eũ q̃ venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ seculũ p ignẽ. ℟. Amen. Item dicat. Ora electe: flecte genua: ⁊ dic Pater nr̃: leua, ⁊ cõple or̃onem tuã: ⁊ signa illũ: ⁊ accede ad bñdictionẽ. Tunc patrinus, vt sup. genuflectit, ⁊ surgit, ⁊ signat infantẽ. Et sacerdos. Oremus. Ora.

Deus immortale p̃sidium omniũ postulãtium: liberatio supplicũ: pax rogantiũ: vita credentiũ, resurrectio mortuorum: te inuoco dñe super hunc famulum tuũ N. qui baptismi tui donũ petens, ęternã consequi gratiã spirituali regeneratione desiderat: accipe hũc dñe, qui dignatus es dicere: Petite, ⁊ accipietis: quęrite, ⁊ inuenietis: pulsate, ⁊ aperiet vobis: petẽti itaq̃ p̃mũ porrige: ⁊ ianuã pãde pulsanti, vt ęternã cęlestis lauacri benedictionẽ consecutus promissa tui muneris regna capiat. Qui viuis ⁊ regnas in se. ℟. Amen. Exorcismus.

Audi maledicte satana adiuratus per nomen ęterni Dei, ⁊ Saluatoris nostri filij eius: cum tua victus inuidia tremens lugensq̃ discede: nihil tibi sit cõmune cũ seruo Dei, iam cęlestia cogitanti: renunciaturo tibi, ac seculo tuo: ⁊ beatę immortalitati victuro. Da igitur honorem aduenienti Spiritui sancto: qui ex summa cęli arce descendens, perturbatis fraudibus tuis, diuino fonte purgatũ pectus, id est sanctificatũ Deo templum, ⁊ habitaculũ perficiat: ⁊ ab omnibus penitus nostris p̃teritorum criminũ liberatus seruus dei gratias perenni Deo referat semper: ⁊ benedicat nomen eius sanctum in secula seculorum. ℟. Amen. Item dicat. Ora electe: flecte genua: ⁊ dic Pater noster: Leua, ⁊ cõplę orationẽ tuã: ⁊ signa illũ: accede ad benedictionẽ. Tunc patrinus, vt supra, genu-

flectit, leuat, ⁊ signat infantem. Et sacerdos dicit exorcismum.

EXorcizo te immunde spiritus in nole pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spūs ✠ sancti: vt exeas ⁊ recedas ab hoc famulo dei. Ipse enim tibi imperat maledicte damnate: q̄ pedib⁹ suis sup mare ambulauit: ⁊ Petro mergenti dexterā porrexit. Sequitur.

AFugo maledicte diabole recognosce sententiam tuā: ⁊ dā honorem Deo viuo ⁊ vero, da honorē Jesu Christo filio eius, ⁊ Spiritui scō paraclito: ⁊ recede ab hac famula Dei: q̄ istum deus ⁊ dñs nr̄ Jesus chr̄s ad suā sanctam g̃az ⁊ benedictionem, fontemq̄z baptismatis dono suę gratię vocare dignatus est: Et hoc signuz scē cru ✠ cis, qō nos in frōtē eius damꝰ, tu maledicte diabole nunq̄ audeas violare: sed dānatus i eternuz maneas, ⁊ ab eo repulsus. Per euz, q̄ venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ seculuz p ignē. ℟. Amē. ℭ Incipit officiuz abrenūciationis: ⁊ catechismꝰ. ℭ Presbyter primo ponit manum sup infantem: ⁊ dicit sequentem oꝛatiōē. Oremus. Oratio.

AEternam ac iustissimaz pietatē tuā deprecoꝛ dñe sancte, pater oīpotens, eterne Deꝰ, luminis auctoꝛ, ⁊ veritatis, super hunc famuluz tuū N. vt digneris eum illuminare lumine intelligentię tuę: munda eum: ⁊ sanctifica: dā ei scientiam veram: vt dignus efficiatur accedere ad gratiam baptismi tui: teneat fidem firmam, spem certam, consilium rectuz, doctrinā sanctaz: vt aptus sit ad percipiendam gratiam tuaz: Per euz, qui tecum ⁊ cum spiritu sancto vivit ⁊ regnat in secula seculoꝛum. ℟. Amen. Quo facto, qui tenet infantem dicāt cum presbitero symbolum apostolorum, ⁊ Pater noster.

CRedo in deū patrem oīpotentem, creatoꝛem cęli ⁊ terrę, Et in Jesum Chr̄m filiū eius vnicum, dominū nostrum. Qui cōceptus est de spiritu sancto: natus ex Maria virgine. Passus sub pōtio Pilato, crucifixus, mortuus, ⁊ sepultꝰ. Descendit ad inferos: tertia die resurrexit a mortuis. Ascēdit ad cęlos: sedet ad dexterā dei patris oīpotentis. Inde venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos. Credo in Spm̄ scm̄: ⁊ sanctaz ecclesiaz catholicā. Sanctoꝝ cōmunionē. Remissionem peccatoꝛum. Carnis resurrectionem. Vitam ętternam. Amen.

PAter nr̄, q̄ es in cęlis, sanctificet nomen tuum. Adueniat regnū tuū. Fiat voluntas tua, sicut i cęlo, ⁊ in terra. Pa

nem

nēm quotidianū da nobis hodie. ℣ t dimitte nobis debita nra, sicut t nos dimittimus debitoribus nris. ℣ t ne nos induc as in tēptationē. ℟ ed libera nos a malo. Amē. Deinde sequat

EXorcismum.

Ec te lateat satana: imminere tibi pēnas, imminere tibi tormēta: imminere tibi diē iudicij, diēq; supplicij sempiterni; diem q vēturus est velut clibanus ardēs: in quo tibi atq; vniuersis angelis tuis eternus superueniet interitus. Proinde dānate atq; dānande da honorem Deo viuo t vero: da honorem Jesu Christo filio eius, t Spiritui sancto. In cuius noīe atq; virtute ego pcipio tibi q̄cunq; es spūs imūde, vt exeas t recedas ab hoc famulo dei: quē hodie deus t dns noster Jesus xps ad suā sanctā grām, t benedictionem, fontēq; baptismatis dono suę grę vocare dignatus est: vt fiat eius tēplū p aquā regenerationis in remissionē oium pctōrū: In nomine eiusdē dni nri Jesu Christi, qui vēturus est iudicare vivos, t mortuos t seculum pr ignem. ℟ Amen. Deinde sacerdos saliua oris sui tangat nares t aures eius, dicens.

EPpheta: qd est adaperire nares t aures in odorē suauitatis. Rndeat q tenet infantē. Eppheta. Et presbyter. In odorē suauitatis. Rndeat q tenet infantē. Eppheta. Et p̄sbyter. Tu aūt effugare diabole: appropiquabit enim iudiciū dei. Et rndeat qui tenet infantē iterum: t dicat. Eppheta. Postea interrogat sacerdos nomē infantis: t dicit. Famula dei N. abrenuncias satanę? Rndet. Abrenuncio. Et presbyter. Et omnibus operibus eius? ℟. Abrenuncio. Et presbyter. Et omnibus pompis eius? ℟. Abrenuncio. Deinde sacerdos liniat infantem oleo sancto catheczumenorum in pectore t in scapulis cum pollice in modum crū ✠cis: t dicat.

EGo te linio oleo salutis iter pect9 t inter scapulas, in nomine dni nostri Jesu Chri, i vitā eternā. Par tibi. ℟. Et cum spiritu tuo. Et presbyter. Recede immunde spiritus: t da locum spiritui sancto. Et tenens manum sacerdos super caput infantis dicit sequentem orationem. Oremus. Oratio.

FAmulum tuum, quę sumus dne, ad tui baptismi grām recurrentem respicere, t conseruare in tuo noīe digneris: t quicquid in eo peroriginalis peccati transgressionē pene obnoxiū diabolus detinebat, sacri fontis indulgentia resoluatur:

veteris hominis exuuias deponat: ⁊ noue vite indutus amictu
resurgat, omnia nequissimi spūs ab eo venena depelle: ⁊ salutā
rem baptismi gratiam adimple: vt in tui muneris perceptione
in eternā vita valeat exultare. Per Chām dōm nr̄m. ℟. Amē.
His peractis accedāt ad fontes. Si fons nō est bñdictus, fiāt
litanie, ⁊ benedictio fontis. Si vero fons est benedictus, prę-
termittantur litanie, ⁊ benedictio fontis: ⁊ sacerdos interro-
get nomen infantis. ℣. Credis in Deum Patrem. vt infra.

Kyrie eleison. Christe eleison. Christe audi nos. Christe
exaudi nos. Pater de celis Deus: miserere nobis.
Fili redemptor mundi Deus miserere nobis.
Spiritus sancte Deus miserere nobis.
Sancta Trinitas vnus Deus miserere nobis.
Sancta Maria Ora pro nobis.
Sancta Dei genitrix ora.
Sancta Virgo Virginum ora.
Sancte Michael. ora. Sancte Gabriel. ora.
Sancte Raphael ora.
Omnes sancti Angeli ⁊ Archangeli orate.
Sancte Joanes Baptista ora.
Omnes sancti Patriarche ⁊ Prophete orate.
Sancte Petre ora.
Sancte Paule ora.
Sancte Andrea ora. Sancte Jacobe. ora.
Sancte Joannes ora.
Sancte Marce ora.
Omnes sancti Apostoli ⁊ euangeliste orate.
Sancte Stephane ora.
Sancte Laurenti ora.
Sancte Vincenti ora.
Sancte Christophore ora. Sancte Georgi ora.
Sancte Sebastiane ora.
Sancte Blasi ora.
Omnes sancti Martyres ora.
Sancte Siluester ora. Sancte Gregori ora.
Sancte Augustine ora.
Sancte Nicolae ora.

Omnes

Omnes sancti Pontifices ⁊ Confessores orate.
Omnes sancti Doctores orate.
Sancte Benedicte ora.
Sancte Anton ora. Sancte Dominice ora.
Sancte Francisce ora.
Omnes sancti Monachi ⁊ Eremite orate.
Sancta Maria magdalena ora.
Sancta Lucia ora.
Sancta Catherina ora.
Sancta Cecilia ora. Sancta Ursula ora.
Omnes sancte virgines ⁊ vidue orate.
Omnes sancti ⁊ sancte Dei orate.
Christe audi nos. Christe exaudi nos. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. Et ne nos inducas.

Exorcizo te creatura aque per Deus Exorcismus aque.
✠ vium per deum ✠ verum per deum ✠ sanctum: per deus totius dulcedinis creatorem q̃ te in principio, verbo separauit ab arida: ⁊ in quatuor fluminib⁹ diuidens totam terram rigare precepit. Aduro te per Jesum Christum filium eius vnicum dñm nostrum, vt efficiaris in eo, qui in te baptizandus est, regenerans cum Deo patre ⁊ eodem filio, ⁊ Spiritu sancto: qui in trinitate perfecta viuit ⁊ regnat deus p oia secula seculorum. R. Amen. Oremus. Dño.
Omnine sancte, pater omnipotens, eterne Deus, aquarum spiritualium sanctificator: te supplices deprecamur vt ministerium humanitatis nostre respicere digneris propitius: ⁊ super has aquas abluendis, ⁊ viuificandis hominibus preparatas angelum sanctitatis emittas: quo peccatis vetustate ablutis, renatiq; detersa, purum Spiritui sancto habitaculum vim regenerationis procuret. Per dñm nr̃m Jesum Christum filium tuum. Qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate eiusdem Spiritus sancti Deus, Per omnia secula seculorum. R. Amen. Oremus. Oratio.
Exaudi nos ops deus: ⁊ in huius aque substantia, tuam misce virtutem, vt abluendi p ea sanitatem simul ⁊ vitam mereat eternam: p dñm nr̃m Jesum Christum filium tuum. Qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate spus sci deus, Per oia secula seculorum. R. Amen. Postea
Ꝑ sacerdos infundat chrisma in aquam in modum crucis: dicens.
Decundetur ⁊ sanctificet fons iste hoc salutifero chrismate,

mate, In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spiritꝰ ✠ sancti. Amē. Et misceat cum manu. Deinde interroget ꝓsbyter nomen infantis: ⁊ dicat. N. Credis in deū patrem omnipotentem, creatorem celi ⁊ terre? ℟. Credo. Sacerdos interroget. Credis ⁊ in Jesum Christum filium eius vnicum, dñm nostrum, natū ⁊ passum? ℟. Credo. Sacerdos interroget. Credis ⁊ in spiritū sanctū: sanctā ecclesiā catholicā: sanctoꝝ cōmunē: remissionez peccatorum: carnis resurrectionem: ⁊ vitam eternā? ℟. Credo. Interroget sacerdos nomē infantis: ⁊ dicat. Famule dei N. vis baptizari? ℟. Volo. Tūc baptizet cū sacerdos i nomine sancte Trinitatis sub trina immersione, vel sm consuetudinē patrie vel loci, infundat aquā sup caput eius dicēs. Ego te baptizo in noīe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spiritus ✠ sancti. Amē. Postea facit sacerdos cruces in capite eius in vertice de sacro chrismate cum pollice: ⁊ dicit hanc oīonem. Oremus. Oīo.

DEus omnipotens, pater dñi nostri Jesu Christi, qui te regeneravit ex aqua ⁊ Spiritu sancto, quique dedit tibi remissionem omnium peccatorum, ipse te linat chrismate salutis in vitam eternam. ℟. Pax tibi. ℟. Et cum spiritu tuo. Postea sacerdos ponat manū suā sup caput infantis: ⁊ dicat.

ACcipe vestem candidam ⁊ immaculatā: quam perferas sine macula ante tribunal dñi nostri Jesu Christi: vt habeas vitam eternam ⁊ vivas in secula seculorum. ℟. Amē. Postea tradat candelam accensam in manu pueri, vel patrini, dicēs.

ACcipe lampadez irreprehensibilem: custodi baptisimum tuum: vt cū venerit dñs ad nuptias, possis ei occurrere vna cū oībꝰ sanctis suis in aula celesti: vt habeas vitā eternā. ⁊ vivas in secula seculoꝝ. ℟. Amē. Deinde dicat ad altare Suā. S. Jo. In principio erat. fo. 88. Postea dicat sacerdos. Vade ī pace:

Ordo ad puellam cathecumenam faciendam. Ca. 11.

CUm venerit infantula añ ianuā ecclesie, interroget nomē eius: ⁊ dic hec verba. Siquis cathecumenus est, secedat. Sigs cathecumenus est Judeus vel hereticus, secedat. Sigs cathecumenus est Sabellianus vel hereticus aut iudeus, secedat. Interroga nomē: ⁊ dic. Maria, ve. N. qd desiderat? ℟. Fidem. Sacerdos interroga. Fides qd tibi ꝓstat? ℟. Vitaz eternaz. Interrogat

gat sacerdos. Quis tibi daturus est eam? Respondet. Deus pater ⁊ dñs Jesus Christus cum sancto spiritu. Deinde insuf-flat in faciem eius ter in modum crucis, ⁊ dic. Exorcisimus,

Impero tibi immunde spūs in noīe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spūs ✠ sancti, vt exeas ⁊ recedas ab hoc plasmate Dei. Interroget sacerdos qō nomē volūt ei imponere, ⁊ annūcies nomē, ⁊ dicat. Famula Dei Nomen vis fieri? Respondet. Christiana. Interroget sacerdos. Abrenūcias satane? Respondet. Abrenūcio. Sacerdos. Et omnibus operibus eius. Respondet. Abrenuncio. Sacerdos. Et oībus pompis eius? Respondet. Abrenuncio. Postea dicat sacerdos hec versa. Et ista sit felix, i nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spūs ✠ sancti. Amē. Deinde dicat sacerdos. Ps. Deus in adiutoriū meū intende. vt supra fo. 7. Gloria pa. ⁊c. Kyrie ele. Chrie ele. Kyrie ele. Dñs vobiscū. Oremus. Oratio.

Deus nī. q nos ad unaginē suā plasmare dignatus est, sic ait p moysen famulū suū: nō auguraueris: nō mēdaberis, nō falsum testimoniū dixeris, honorē habebis pī, ⁊ mātri tuę, ⁊ diliges primū tuū sicut teipsū, ⁊ qō tibi nō vis fieri, alijs ne feceris: ista sūt pcepta dei, q̄ gētilē pplz ad ecclīaz dei venientez vnūquēq; oportet obseruare. Per Chīm. R. Amē. Catechismꝰ.

Sacerdos signat eā i frote ⁊ i pectore signo ✠ Crucis dicēs:

Famula dei accipe signum crucis tam in fron ✠ te, q̄m in corde. ✠ sume fidē celestē: talis esto moribus, vt tēplum dei iam esse possis: ingressaq; ecclesiā dei, euasisse te laqueum mortis lęta agnoscas, horrescas idola: respuas simulacra: colas Deū patrē omnipotētē: ⁊ Jesum Christū nlīū eius, cū spū scō, qui viuit ⁊ regnat in secula seculorum. R. Amē. Oremus. Dō.

Oremus te domine sancte, pater oīpotens, eterne deꝰ: vt hunc famulę tuę, q̄ seculi huius nocte vagat incerta, ⁊ dubia, viam veritatis, ⁊ agnitionis tuę iubeas demōstrari: quatenus reseratis oculis cordis sui, te vnū deū patrem in ꝯlio: ⁊ filium in patre recognoscat cū scō spiritu, atque huius cōfessionis fructuz ⁊ hic, ⁊ in futuro seculo pcipere mereat. Per eūdem Christum dōm nīm. R. Amen. Sequitur exorcismus.

Exorcizo te oīs spūs immunde in noīe dei pa ✠ tris oīpotētis, ⁊ in noīe Jesu Chri filij ei⁹ iudicis nī: vt discedas ab hoc plasmate dei, q̄m dñs nī ad tēplū sanctū suū vocare dignatus

tus

tus est: vt fiat templū Dei viui: & Spūs scūs habitet in ea: in nōie Dei pa ✠ tris oīpotentis: & in nōie Jesu ✠ Christi filij eius, & Spūs ✠ sci: qui filius venturus est in maiestate pīs iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignē. ℟. Amē. Oremus. Dio. OEus, q̄ pdita reparas: & reparata cōseruas: de⁹, q̄ pptio gētilitatis cruīne euaso, & serpētis charactere deleto, signari hoiez nois tui titulo pcepisti: suscipe, qs hāc famulā tuā: atez eā iter plebis tuę numerū cōmisce. p Chīz. Oremus. Dio. OMnipotens Deus cęli & terrę, maris & oīuz elementorū creator qui aspectu tuo illuminas vniuersam faciez terrę: illumina vultū tuum, super hanc famulā tuaz N. catechumenā, quā hodierna die ad templū sanctum tuuz vocare dignat⁹ es, infunde in eam scientiā pietatis tuę: accipe hāc dīne, & aperi ei ianuam iustitię tuę: & da illi misericordiaz tuā: pietatisque munus largire: & per lauacrum regenerationis tuę perduc eaz ad gratiam spūalem: vt nobiscum pariter tibi Deo patri oīpotenti laudes & gratias referat. Jn hāc eam dīne in viam veritatis: doce eam iustificationes tuas: per dīnum nostrum Jesum Chīm filium tuum, qui tecum viuit &c. ℟. Amen. Consignat eam in fronte dicens. Signo tibi frontem ✠ vt suscipias crucē Dīni. In auribus. Signo tibi aures ✠ vt audias diuina pcepta. In oculis. Signo tibi oculos ✠ vt videas claritatē Dei. In naribus. Signo tibi nares ✠ vt odorē suauitatis sētias. In ore. Signo tibi os ✠ vt loquaris verba vitę. In pectore. Signo tibi pectus ✠ vt credas in Deum. In scapulis. Signo tibi scapulas ✠ vt suscipias iugū suę ci⁹. In toto corpe. Signo te totā i nōie pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spūs ✠ sci: vt habeas vitā: & viuas i scla sclorū. Amen. Orem⁹. Dio. ODps sempiterne deus, pī Dīni nīri Jesu Christi, respicere dignare super hanc famulam tuam N. quā ad rudimēta fidei vocare dignatus es: oēm cęcitatem cordis ab ea expelle: disrumpe oēs laqueos satanę, quibus fuerat alligata. Aperi ei dīne ianuā pietatis tuę: vt signo sapientię tuę imbuta omnium cupiditatum fętoribus careat: & suauem odorem pceptorū tuorum lęta in ecclesia tua sentiat: & pficiat dē die in diem: vt idonea efficiat accedere ad gratiā baptismi tui, pcepta medicinā: Per eūdē dīnum nīrm Jesum Chīm filium tuū, Qui tecū viuit & regnat

gnat in vnitate spiri. ℟. Amen. Oremus. Exorcismus salis. EXorcizo te creatura salis in nole dei pa ✠ tris oipotētis, ⁊ i charitatē dñi nr̄i Jesu xp̄i, ⁊ i virtute spūs ✠ sc̄i: Exorcizo te p deū ✠ viuū: p deū ✠ verū: p deū ✠ sctū: q te ad tutelā humani gn̄is p̄creauit, ⁊ pp̄lo venīēte ad credulitatem p seruos suos ꝯsecrari p̄cepit. Proinde rōgamus te dñe deus nr̄, vt hec creatura salis i nole sc̄tē trinitatis efficiat salutare sacramentū ad effugandū inimicū qō tu dñe sanctificando sancti ✠ fices: ⁊ bñdicendo bñ ✠ dicas: vt fiat oibus accipiētib⁹ pfecta medicina, p̄manens in visceribꝰ eoꝝ: in nole dñi nr̄i Jesu xp̄i: qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ seculū p ignem. ℟. Amen. Postea tolle salē digito cum tua saliua: ⁊ pone in ore infantule, ⁊ dic. ℣. amula dei N. accipe sal sapiē, q̄ propitiatio sit tibi in vitā ēternam. Amen. Oremus. Oratio. DEus patrū nr̄oꝝ, vniuersē ꝯditor veritatis, te supplices exoramus, vt hāc famulā tuā N. respicere digneris propitius: ⁊ hoc primū pabulū salis gustantē, non diutius esurire permittas: quo minus cibo repleatur celesti: quatenus sit deo semper spū feruēs, spe gaudēs, tuo semp̄ nomi seruiēs: p duc eā dñe ad nouē regenerationis lauacrū: vt cū fidelibus tuis p̄missionis tuaꝝ ēterna p̄mia ꝯsequi mereat. Per xp̄m dñm nr̄m. ℟. Amē. Interrogat sacerdos nomē infantule: ⁊ dicit. ℣. amula dei N. ingredere in tēplū dei viui: vt hēas partē cū p̄ma resurrectione cū scis ⁊ electis dei. Et dato capite stole patrino, introducat eā in ecclesiā, dicendo hāc oronē. Oremus. Oratio. PRaeces nr̄as, q̄sumus dñe, clementer exaudi: ⁊ hāc electā tuā cru ✠ cis dñice, cuius eā impressione signa ✠ mus, virtute custodi: vt agnitionis tuę rudimēta seruando, p custodiā mādatoꝝ tuoꝝ ad regenerationis gloriā puenire mereat. Per eum. Chm̄ dñm nr̄m. ℟. Amen. Finita oratione ponatur infantula in pauimento ecclesie, ⁊ dicatur. Oremus. Oratio. DEus qui humani generis ita es conditor, vt sis ēt reformator, p̄pitiare famule tuę N. adoptiuę p gr̄iā tuam: ⁊ noui testamēti sobolē nouę proli ascribe: vt filij p̄missionis, q̄d nō potuerūt assequi p naturā, gaudeāt, se accepisse p gr̄iā, p xp̄m dñm. ℟. Amen. Postea iuxta finitis patrinis vel matrina teneat infantulā sup genua ei⁹: ⁊ dicat sacerdos. Ora electę: flecte ge

nua:

nua: dic Pater noster: Leua: ⁊ cõple oronẽ tuã: ⁊ signa illam: ⁊ accede ad bñdictionẽ. Et pñus dicit totũ Pater nr̃. ⁊ signat puellã signo cru ✠ cis: ⁊ sacerdos dicit oronẽ. Oremus.

OMnipotens sempiterne deus: respice ad humilitatem nostram: et auge in nobis gratiam tuam: ut qui renatis baptismatis aditum præparas: adoptionis tuæ capiant incrementum. Per dñm nr̃m.

OEus celi: deus terre: deus angelor̃: deus archangelor̃: deus prophetarum: deus ap̃lor̃um: deus martyrum: deus cõfessor̃: deus virginũ: deus omniũ bñ viventiũ: deus, cui omnis lingua cõfitet, ⁊ oẽ genu flectit celestiũ, terrestriũ, ⁊ infernor̃: te iuoco dñe, vt hãc famulã tuã ⁊ custodire dignetis ⁊ pducere ad gr̃az baptismatis. p xp̃z do. no.

℟. Amẽ. Sequit exorcismus.

EXigo maledicte diabole recognosce sniam tuaz: ⁊ da honorem Deo viuo ⁊ vero: da honorez Jesu Chr̃o filio ei⁹, ⁊ Spũi scõ paraclito: ⁊ recede ab hac famula dei: qr̃ istam sibi Deus ⁊ dñs noster Jesus Christus ad suã sanctaz gratiam ⁊ benedictionẽ, fontemqz baptismatis dono celesti vocare dignatus est. Et hoc signũ sancte cru ✠ cis, quod nos in frõtẽ ei damus, tu maledicte diabole nunquam audeas violare: sed dãnatus in eternũ maneas ab eo repulsus: per eũ qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos: ⁊ seculũ per ignem.

℟. Amen.

Item dicit sacerdos. Ora electe: flecte genua: dic Pater nr̃. Leua: comple orationem tuam: ⁊ signa illam: ⁊ accede ad benedictionem. Patrinus dicit totum Pr̃ nr̃. ⁊ signat infantulaz signo cru ✠ cis: ⁊ sacerdos dicit orationem. Oremus. Oratio.

OEus Abrahaam: Deus Jsaac: Deus Jacob: deus, q tribus Jsrael de egyptiaca seruitute liberasti: ⁊ p Moisen famulũ tuũ de custodia mãdator̃ tuor̃ in deserto monuisti: ⁊ Susanna de falso crimine liberasti: te supplex depco: dñe: vt liberes hãc famulã tuã N. ⁊ pducere eã digneris ad gr̃az baptismi tui. Per xpm dñm nr̃m.

℟. Amẽ. Sequitur exorcismus.

EXigo maledicte diabole recognosce sniaz tuã: ⁊ da honorẽ deo viuo ⁊ vero: da honorẽ Jesu xp̃o filio ei⁹, ⁊ spũ sancto paraclito: ⁊ recede ab hac famula dei: qr̃ istã sibi de⁹ ⁊ dñs nr̃ Jesus xp̃s ad suã scãz gr̃az ⁊ bñdictionẽ, fontẽqz baptismatis dono celesti vocare dignatus est: Et hoc signũ sc̃e cru ✠ cis: qõ nos in frõtẽ eius dam⁹, tu maledicte diabole nunq̃ audeas violare: sed dãnat⁹ in eternũ maneas ab eã repulsus. Per eũ q̃ vẽtur⁹ est iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ seculũ p ignẽ.

℟. Amen.

Sacerdos dicit tertio. Ora electe: flecte genua: dic Pater nr̃. Leua:

leua: cõple oronẽ tuã: ⁊ signa illam: ⁊ accede ad bñdictionẽ. Et patrinus dicit totũ Pater noster. surgit: ⁊ signat infantulã signo cru ✠ cis: ⁊ sacerdos sequitur exorcisinũ. Exorcisinus.

Exorcizo te immunde spũs per Patrẽ ⁊ filiũ ⁊ spũ sctũ: vt exeas ⁊ recedas ab hac famula dei N. Ipse tibi imperat maledicte dãnate: q ceco nato oculos aperuit: ⁊ quatriduanum Lazarũ de monumẽto suscitauit. Sequitur exorcisinus.

Adiuro te maledicte diabole recognosce sniaz tuã: ⁊ da honorem Deo viuo ⁊ vero. da honorez Jesu Chro filio eius, ⁊ Spũ scõ paraclito: ⁊ recede ab hoc famulo dei: q̃ istuz deus, ⁊ dns nr Jesus Christus ad suam sanctam gratiam ⁊ benedictionez, fontemq̃z baptismatis dono suę gratię vocare dignatus est: Et hoc signũ scẽ cru ✠ cis, qđ nos in frõtẽ eius damꝰ, tu maledicte diabole nunq̃ audeas violare: sed dãnatꝰ i eternũ maneas, ⁊ ab eo repulsus. Per eũ, q venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ seculũ p ignẽ. R. Amẽ. ℂ Incipit officiũ abrenũciationis: ⁊ catechismꝰ. ℂ Primo ponit presbyter manum sup infantẽ: ⁊ dicit sequentem oronẽ. Oremus. Oratio.

Aeternam aq̃ mitissimã pietatez tuã deprecor dñe sancte, pater oipotẽs, eternę Deus, luminis auctor, ⁊ veritatis, super hunc famulũ tuũ N. vt digneris eũ illuminare lumine intelligentię tuę munda eum: ⁊ sanctifica: da ei scientiam veram: vt dignus efficiatur, accedere ad gratiam baptismi tui: teneat fidem firmam: spem certam, consilũ rectum, doctrinã sctãz: vt aptus sit ad pcipiendam grãm tuã: Per eum, q tecũ ⁊ cũ spũ scõ viuit ⁊ regnat i secula seculoz. R. Amẽ. Quo facto, tenet infantẽ dicat cũ sacerdote symbolũ apłoruz, ⁊ Pr̃ nr.

Credo in deũ patrem oipotentem: creatorem cęli ⁊ terrę. Et in Jesum Chrm filium eius vnicum, dñm nostruz. Qui conceptus est de spiritu sancto: natus ex Maria virgine. Passus sub põtio Pilato, crucifixus, mortuus, ⁊ sepultꝰ, descendit ad inferos: tertia die resurexit a mortuis. Ascendit ad cęlos: sedet ad dexteram dei patris oipotentis. Inde venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos. Credo in spm scm: ⁊ sanctã ecclesiam catholicam, sanctorum cõionem. Remissionẽ peccatorum. Carnis resurrectionem. Vitaz ęternam. Amẽ. Pater noster.

Deinde sequitur exorcisinus.

Nec

DEc te lateat satana imminere tibi penas, imminere tibi die iudicij, dieq; supplicij sempiterni, die q veturus est, velut clibanus ardens: in quo tibi atq; vniuersis angelis tuis eternus superueniet interitus. Proinde damnate atq; danade da honore Deo viuo & vero: da honore Jesu xpo filio eius, & spu sco. In cuius nomine atq; virtute ego precipio tibi quisq; es spus immunde, vt exeas & recedas ab hac famula dei: quam hodie de⁹ & dns nr Jesus xps ad suam sanctam gratiam & benedictionem, fontemq; baptismatis dono sue gre vocare dignatus est: vt fiat eius templum q aquas regenerationis in remissionem oium petorum, In nomine eiusde dni nri Jesu Christi, qui venturus est iudicare viuos & mortuos & seculum per ignem. R. Amen. Deinde saliua ortis sui sacerdos tangat nares & aures infantule: & dicat:

EPpheta, qd est adaperire nares & aures in odore suauitatis. Respondeat q tenet infantulam. Eppheta. Et sacerdos. In odore suauitatis. Respondeat q tenet infantulam. Eppheta. Et sacerdos. Tu aut effugare diabole: appropiquabit enim iudicium dei. Respondeat qui tenet infantulam. Eppheta. Postea interroget sacerdos nomen infantule: & dicat. Famula dei N. abrenuncias satane? Respondet. Abrenuncio. Et sacerdos. Et omnibus operibus eius? Respondet. Abrenuncio. Et sacerdos. Et omnibus pompis eius? Respondet. Abrenuncio. Deinde sacerdos linit infantulam de oleo sancto interpectus & scapulas cum pollice in modum cru ✠ cis, & dicat.

EGo te linio oleo salutis iter pect⁹ & inter scapulas, in nomine dni nostri Jesu Chri, i vita eterna. Pax tibi. R. Et cum spiritu tuo. Et sacerdos. Recede immunde spiritus: & da locum spiritui sancto. Et sacerdos tenens manum super caput infantule dicit sequentem oratione. Oremus. Oratio.

FAmulam tuam, q sumus dne, ad tui baptismi gram recurrentes respicere, & conseruare in tuo nomine digneris: & quicquid in ea per originalis peccati transgressionem pene obnoxium diabolus detinebat, sacri fontis indulgentia resoluatur, veteris hois exuuias deponat, & noue vite inducta amictu resurgat: omnia nequissimi spus ab ea venena depelle: & salutares baptismi gratia edumpleat: vt in tui muneris perceptione in eterna vita valeat exultare. Per Christum dnm nostrum.

Vis

His peractis procedant ad fontes. Sequitur benedictio fontium, si fons nō est benedictus: ⁊ fiāt litanię, ⁊ benedicite fontis, vt supra fol. 21. Si vero fons est benedictus, presbyter prętermissis litaniis ⁊ bñdictione fontis, interroget nomē infantulę, s dicat. N. Credis in deū pȝem omnipotentē creatorem cęli ⁊ terrę? Respondet. Credo. Sacerdos. Credis ⁊ in Jesum Christum filiū eius vnicum, dñm nostrum, natum ⁊ passum? Rñdet. Credo. Sacerdos interrogat. Credis ⁊ in Spiritum sanctum: sanctā ecclesiā catholicā sanctorū cōmunionē: remissionē pcatorū: carnis resurrectionē, ⁊ vitam ęternā? Respōdet. Credo. Interrogat sacerdos nomē infantulę, ⁊ dicit. Famula dei N. vis baptizari? Respōdet. Volo. Tunc baptizat eaȝ sacerdos in nomine sctē Trinitatis sub trina imersione: vel infundit aquā super caput eius ȝm morem patrię, vel loci dicens. Ego te baptizo in nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spūs ✠ sancti. Amē. Postea facit sacerdos crucez in capite ei⁹ in vertice de sacro chrismate cum pollice, ⁊ dicit hanc orationem. Oremus. Oratio.

DEus omnipotens, pater domini nostri Jesu Christi: qui te regeneravit ex aqua ⁊ Spiritu sctō: quiq; dedit tibi remissionem omnium peccatoruȝ: ipse te liniat chrismate salutis in vitam ętternam. Pax tibi. ℟. Et cum spiritu tuo. Postea sacerdos ponat linteamen super caput infantis, ⁊ dicat.

ACcipe vestem candidam ⁊ immaculatam, quam perferas sine macula ante tribunal domini nostri Jesu Christi: vt habeas vitam ętternam in secula seculorum. ℟. Amen. Postea tradat candelā accensam in manu puellę vel patrini, dicens. N. Accipe lāpadem irreprehensibilē: custodi baptisinum tuuȝ: vt cū venerit dñs ad nuptias, possis eis occurrē vna cū oib⁹ sanctis suis in aula cęlesti: vt habeas vitam ętternā: ⁊ vivas in secula seculorū. ℟. Amen. Deinde dicit euangeliū sancti Johannis. In princip. erat. fol. 89. Postea dicat sacerdos. Vade in pace.

Forma baptizandi puerum vel puellam, de cuius morte dubitatur ad succurrendum. Cap. 12.

SI infans grauiter infirmatur: ita quod de eius morte dubitetur: non fiat totus ordo prędictus: sed cum primum fuerit ad portam ecclesię sacerdos suffliet in modicum cru ✠ cis, ⁊ dicat.

TAppero tibi immunde spiritus, in nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spiritus ✠ sancti, vt exeas ⁊ recedas ab hoc famulo Dei. Tūc sacerdos interroget nomē infantis, ⁊ dicat. Quid vis fieri? Rndet Christianus. Interrogat sacerdos. Abrenuncias satanę, ⁊ omnibus operibus eius, ⁊ omnibus pōpis eius? Rndet. Abrenuncio. Postea faciens signum crucis in frōte, ⁊ pectore infantis, dicit. Accipe signū crucis tā in frōte, ℣ in corde: sume fidez celestem: esto talis moribus: vt templum Dei esse possis. Postea sacerdos benedicat salem in hunc modū. Benedic ✠ q̄sumus dñe hanc creaturam salis tua bene ✠ dictione celesti in noīe dñi nr̄i Jesu Christi, ⁊ in virtute Spūs sancti ad effugādū inimicuz: qō tu dñe sanctificādo sancti ✠ fices: bñ dicēdo bene ✠ dicas: fiatq; oībus pcipientibus pfecta medicina pmanens in visceribus coz. In noīe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spiritus ✠ sancti. Amen. Oratione completa sacerdos ponat sal benedictum in ore infantis, dicens. Accipite sal sapientię, q̄ sit tibi propitiatio in vitam ęternam. Amen. Tunc introducat eum in ecclesiam, ⁊ dicat. ℣ ī nō, ⁊ ℟ credo in deum patrem. Postea sacerdos tāgit nares eius, ⁊ aures cum saliua sua dicēs.

EPpheta: qō est adaperire aures ⁊ nares in odorem suauitatis. Tu aūt effugare diabole, appropinquabit enim iudicium Dei. Tunc sacerdos vocato noīe eius, dicit. Abrenuncias satanę, ⁊ omnibus operibus eius, ⁊ omnibus pōpis eius? Respondet. Abrenuncio. Tunc sacerdos intincto digito in oleo catbecumenorum facit signum crucis super pectus ⁊ scapulas pueri dicens. Ego te linio oleo salutis in Christo Jesu Domino nostro. ℂ Si autem ita infirmus in mortis periculo est constitutus, q̄ prędicta seruari non possint: benedic sal, ⁊ in ore ponas: ⁊ signa puerum in fronte ⁊ pectore cum pollice: ⁊ dic. In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spiritus ✠ sancti. Amen. Et tenens manum super caput eius, dic hanc orationem.

AMamulum tuum, q̄s dñe: ad tui baptismi gratiā recurrentē respicere ⁊ conseruare in tuo nomine digneris: ⁊ qcqd, in eo per originalis peccati transgressionē pęnę obnoxiū diabol⁹ detinebat, sacri fontis idulgētia resoluat: veteris hois cruces deponat, ⁊ nouę vitę induens amictum resurgat: oīa nequissimi spūs ab eo venena depelle: ⁊ salutarem baptismi gratiaz adimple:

ple: ⁊ in tui muneris ꝓceptione i ꝙterna vita exultare cõcede. ꝑ.

℣ Item alia oratio pro proximo morti. Oremus. Oratio.

MEdelam tuaz deprecamur omnipotens dñe, sancte pater omnipotens, ꝙterne Deus: q subuenis in periculis: q tẽperas flagella, dum verberas te ergo Dñe supplices deprecamur, vt hunc famulum eruas ab hac infirmitate: vt non ꝓualeat inimicus vsq; ad tentationẽ animę: sicut Job terminum ei pone: ne inimicus de anima ista sine redẽptione baptismatis incipiat triumphare. Differ dñe exitũ mortis: ⁊ spatiũ vitę extende: releua quem ꝓducas ad gratiam baptismi tui. Per Chm dñm nostrum. ℟. Amen. Postea si non habeas aquam benedictam: benedic eam ista breui benedictione ad succurrendum.

EXaudi nos ops deus: ⁊ in huius aquę substãtiã tuaz misce virtutẽ: vt abluendus ꝓcã, ⁊ sanitatẽ simul, ⁊ vitã mereat ꝙternam. Per xpm dñm nostrum. ℟. Amen. Exorcismus.

EXorcizo te creatura aquę in nomine Dei pa ✠ tris omnipotentis: ⁊ in charitatẽ Jesu ✠ Christi filij eius: ⁊ spũs ✠ sancti. Exorcizo te omnis virtus aduersari: omnis incursio satanę: ⁊ omne phãtasma: eradicare ⁊ effugare ab hac creatura aquę: vt fiat fons saliens in vitam ꝙternam: ⁊ qui ex ea baptizatus fuerit, fiat templum Dei viui: ⁊ Spũs sanctus habitet in eo, in remissionem omnium peccatorum. Postea pone chrisma in aqua, ⁊ dicas. Fęcũdet, ⁊ sanctificet iste fons oleo salutis, ⁊ salutifero chrismate. In noie pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spũs ✠ sancti. Amen. Deinde sacerdos interrogato nomine pueri, dicat.

℣. Credis in Deum patrem omnipotentem, creatorem cęli ⁊ terrę? Respondet Credo. Et sacerdos. Credis ⁊ in Jesum Christum filium eius vnicum, dominum nostrum, natuz, ⁊ passum: Respondet. Credo. Sacerdos. Credis in Spiritum sanctuz: sanctam ecclesiam catholicam: sanctorum communionem: remissionem peccatorum: carnis resurrectionem, ⁊ vitaz ꝙternã: Respondet. Credo. Et interrogat sacerdos. ℣. vis baptizari: Respondet. Volo. Tunc sacerdos cum baptizat in nomine tantę Trinitatis, dicens. Ego te baptizo in nomine pa ✠ tris, ✠ fi ✠ lij, ⁊ spiritus ✠ sancti. Amen. Postea facit crucem de chrismate sacro in vertice eius; ⁊ reliqua, vt supra, scilicet, dat ei vestem candidam, ⁊ candelaz cum orationibus, vt supra.

¶ Si autem puer conualuerit: debent omnia suppleri q̃ omissa sunt. s. omnia quę baptismum pręcedunt, ꝛ dicta non fuerãt.

¶ Si vero adeo propinquus morti fuerit: q̃ credatur ipsum immediate obiturum: solum dicat formam baptismi videlicet. Ego te baptizo in nomine pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ spũs ✠ sancti. Amen. Et dicendo verba predicta effundat aquam super caput eius: ꝛ sic eum baptizet. Et si habet chrisma, eum in vertice vngat in modum crucis, ꝛ dicat orationem. Deus omnipotens pater domini no. ꝛc. Et postea. Accipe vestem candidam ꝛ immacu. ꝛc. Et demum candelam, dicendo. Accipe lampadem irreprehensibilem, ꝛc. Postea dicat Euangelium sancti Joannis. In principio erat verbum: ꝛ verbum erat. folio. 89.

¶ Finit Tractatus primus primę partis libri Sacerdotalis, de sacramento Baptismi.

¶ Aduerte q̃ hic sequi deberet sacramentum Eucharistię, vel Penitentię: Sed quia regulariter primo pręcedit Penitentia; postea Cõmunio: ꝛ vltimo Extrema vnctio: quę habet multa annexa. s. Commendationem animę: Officium sepulturę ꝛc. quę multum protrahuntur ad longum: visum est hic tractare primus de Matrimonio, ꝛ postea successiue de ãlijs sacramentis.

¶ Tractatus secundus primę partis libri Sacerdotalis, de sacramento Matrimonij.

¶ Quid sit Matrimonium: ꝛ qualiter contrahatur legitime, ꝛ de eius institutione, ꝛ de tribus bonis Matrimonij. Cap. 1.

Matrimonium est sacramentum ecclesię: q̃ sic diffinit. Matrimonium est maris ꝛ fęminę coniunctio, individuam vitę consuetudinem retinens. De ꝑsumpt. cap. Illud. Quod quidem contrahitur solo consensu q̃ verba de pręsenti: q̃ vir in mulierem, ꝛ mulier in virum, accedẽti bꝰ verbis ꝓsensum exprimẽtibꝰ. s. Accipio te in meã ꝛ accipio te in meũ, vel equipollẽtibꝰ, ꝓsentiunt. De spõsa. c. cuz Locũ. ꝛ ca. Tua. ꝛ ca. Tuas. de sponsa duo-

7 27.q.2.ca.Sufficit.Et san.Thom. in 4.dist.27.q.1.ar.2. Non solum autem verbis, sed etiã signis Matrimonium exprimentibus, vel cõsensum in Matrimonium, vt in surdis 7 mutis, cõtrahitur Matrimonium. De sponsa. cap. Cum apud eosdem.

¶ Institutus autem fuit in Paradiso terrestri Matrimonius ante peccatum, propter susceptionem sobolis dicente dño: Crescite 7 multiplicamini. Gen. 1. cap. Institutum etiã fuit post peccatum, cã vitandæ fornicationis: vt dicit Apostolus. 1. ad Corin. 7. Propter fornicationem vnusquisq; habeat vxorem suã: 7 vnaquæq; virum suum. 32.q.2.ca. Sicut. 7 cap. Quicquid. Institutio.

¶ Oēs autem q volunt, possunt Matrimonium contrahere, dum modo sint in ætate legitima, q̃ est in viro. 14. annorũ, 7 in fœmina. 12. vt habetur de spon. impube. ca. Impuberes, 7 ca. Continebat. 7 dummodo non sit aliqd impedimentum, quo prohibeat cõtractio Matrimonij: de quibus infra hĩ. Et pōt fieri Matrimonium p procuratorem, sicut fuit de Isaac, 7 Rebecca. Gen. c. 24. 7 32.q.2.§. cum dr. Tẽpus.

¶ Tria autem sunt bona Mrimonij. s. proles, fides, 7 sacramentum. Proles, vt charitatiue recipiant filios, 7 religiose educent. Fides, vt cum alia psona nõ cocant. Sacrm, vt nunq̃ nisi p mortem separent. Qui filij sunt legitimi: c. Per venerabilem in ter. 7 gl. sup ver. de tribus modis. 27. q.2.ca. Omne itaq; 32.q.1.cap. Non enim. ¶ Et concilio Florentino pdicto. Sacrm mrimonij est signũ cõiunctionis Chri 7 ecclię: sm Aplm dicentẽ: Sacrm hoc magnũ est: Ego dico in xpo 7 eccla. Cã efficiens mrimonij regr est mutuus cõsensus p verba de præsenti exprssus. Assignat autem triplex bonũ mrimonij. Primũ est, proles suscipiẽda, 7 educãda ad cultũ dei. Secũ est fides, q̃ vnus cõiuguin alteri seruare dẽt. Tertiũ est indiuisibilitas Matrimonij: pp hoc q̃ significat indiuisibilem coniunctionem xpi 7 ecclesię. Quãuis aũt ex cã fornicationis liceat thori separationẽ facere: nõ ide aliud matrimoniũ cõtrahere fas est, cũ Matrimonij vinculũ legitime contracti perpetuũ sit: hęc ibi. Triamatrimonij bona. Non tutum esse scias nouum contrahere, vt sentiunt quædã moderni: qui tamen scias sibi potius permissũ, nec Propterea.

¶ De duplici Matrimonio, scilicet legitimo 7 clandestino: 7 de bannis publice faciendis. Cap. 2.

Matrimoniũ aliud est legitimũ: qđ est, cũ publice 7 solenniter cõtrahit in faciem ecclę cum debitis cõditionibus requisitis. s. cum vxor a parentibus petit, despõsat, dotat, 7 a sacer-

Deogratũ esse: & memineris quantũ valeat ecclesię vs⁹. Matthe. 6. & ad Corinth. pria. 7.

cerdotibus benedicit. vt 33.q.5.c. Aliter. ¶ Aliud est clandestinũ, qđ fit sine prędictis solennitatibus. 30.q.5.p totum. Cui clãdestinio Mrimonio sacerdos cõsentiens est suspẽdendus. De clan. despõ.ca. Cũ inhibitio. qz ex eo sequunt frequentius multa mala, & scãdala q̃ plurima oriunt: ideo ab ecclesia est inhibitũ. Et maxime concilio Tridẽtino.c.1. Sess.24.d. reformatrimonij. Mđ quidẽ clãdestinuz Matrimoniuz publice erat ratificãduz. De clã.desp.ca. Mđ nobis. Quapropter p̃udens sacerdos dẽt diligenter intendere q̃ talia nõ sequant. Cũ ẽm generalis cõcilij cõstitutionẽ, de clã.despõ.ca. Luz inhibitio. faciẽda sunt bãna i ecclesijs p̃ parochũ sacerdotẽ: anteq̃ mrimoniũ cõtrahãt: & indicẽduz est p̃ tres dies festiuos cõtinuos in missaruz solennijs: Vt siqs sciat, inter tales psonas, q̃ inter se contrahere debẽt, esse aliqđ impedimẽtuz, infra cõpetẽtẽ terminuz assignãduz debeat ipsũ p̃ducere & manifestare, in hęc vel sĩlia verba. vz. Dę duę psonę N. & N. volũt cõtrahere Mrimoniũ: siqs est q̃ nouerit aliqđ impedimẽtũ cẽ inter has psonas, qđ mrimoniuz inter eos impediat, illud denunciet. Et de hoc admonemus oẽs primo, scđo, & tertio, & pemptorie infra talẽ terminũ. Et alicubi, q̃ sine istis bãnis contrahũt, sunt excõicati. Et si apparuerit aliqua cõiectura impedimẽti alicui⁹, iterdicẽdũ est illis ne cõtrahãt donec veritas declaret, & oppositũ cõstet. Qui aũt cõtraxerint post p̃hibitionẽ sibi factã, & impedimẽtũ extiterit, illegitimos filios̃ procreabũt: & sacerdos q̃ tales inhibitiones facere cõtẽpserit: vel regularis q̃ interfuerit, suspendi debẽt ab officio p̃ tres annos. Et siqs malitiose falsuz impedimentũ obiecerit, canonicã vltionẽ nõ euadet: vt p̃z vbi supra. ¶ Sãxit Tridẽtina Synod⁹ nullũ cẽ mrimoniuz, qđ p̃trahit aliter q̃ p̃sente proprio Parocho & duobus aut tribus testibus. Sess.8.cap.1. ¶ Vagantes vero nõ vult ad mrimoniũ cõtrahẽdũ admitti, nisi prius habita de ipsis diligenti inq̃sitione, obtentaq̃z ab ordinario licentia. Sess.8.ca.7. ¶ Nulluz etiam esse posse matrimonium inter raptorem & raptã, quandiu ipsa in raptoris potestate permanserit, decernit eadẽ sancta Synodus. Sess.8.ca.6.

¶ De impedimentis Matrimonij, quę sunt. 14. cap.3.

Impedimenta autem Matrimonij, quę Matrimoniũ impediunt contrahendum, & dirimunt iã cõtractũ sunt.

12.7

12.⁊ in his versibus continentur, videlicet.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus, disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Si sis affinis, ⁊ forte coire nequibis
Hęc socianda vetant connubia: facta retractant.

¶ Primum impedimentum est Error: quod tripliciter potest occurrere. Primo in psona: vt si credat cōtrahi cū Martino matrimoniuz, ⁊ contrahitur cuz Petro. Et hoc nulluz est. 29. q. 1. ca. His ita. Scōo modo errat in fortuna: vt sigs credit contrahere cum diuite, ⁊ contrahit cum paupere. Tertio modo in qualitate: vt si credat ptrahere cuz filia regis, vel alia psona nobili: ⁊ cōtrahit cū rustica. Vel credit contrahere cū virgine: ⁊ cōtrahit cuz meretrice. Et i istis duob⁹ vltimis talis error non impedit matrimoniuz. ¶ Scōm impedimētuz est Cōditio: qñ qui liber est cōtrahit ignoranter cū serua: vel libera cuz seruo: ⁊ tūc nullū est Matrimoniū: nisi cognita cōdictione de nouo cōtrahāt, vel cōsentiāt. Error tñ deterioris cōdictionis ipedit, ⁊ nō paris vel melioris: vt si seruus cōtrahit cū ancilla, qꝫ credebat liberā: vel cum liberā, qꝫ credit ancillā: De cōiu. seruo. cap. Proposuit. ⁊ 29. q. 1. §. 1. ¶ Tertiuz impedimētuz est Voti. Duplex est aūt votuz. s. simplex ⁊ solēne. Votuz simplex ipedit Matrimoniū cōtrahēdū: sed nō dirimit cōtractū. Votuz vero solēne, qđ est p susceptionem sacri ordinis. s. subdiaconat⁹, vel emissionem professionis tacitę vel expresse in aliqua religione approbata, ipedit Matrimoniū cōtrahēduz: ⁊ dirimit iā contractuz. Qui cleri. vel vo. ca. Meminim⁹. ⁊ ca. cōsuluit. ⁊ ca. insinuatione. De voto ⁊ vo. re. c. Nō votū, lib. 6. Et tales cōtrahētes sunt excōicati. De cōsan. ⁊ affi. ca. Eos q. in cle. de consang. ⁊ affi. ca. vlt. ¶ Quartuz impedimētum est Cognationis: Quę est triplex. s. carnalis, spiritualis, ⁊ legalis. Prima est cōsanguinitas: quę impedit Matrimoniū vsqz ad quartū gradū inclusiue: ⁊ tales similiter sunt excōicati si cōtrahūt: ⁊ matrimoniū est nullū. eo. cap. Eos q. Si vero vnus attineat alteri in tertio vel quarto gradu, ⁊ alius in qnto, cōtrahere pñt: qz semp stat dꝫ est remotioni psonę in consanguinitate. Ex cōstitutione vero Synodi Tridentinę, ex fornicatione cōtracta affinitas i primo ⁊ scōo gradu tñ: postea contractuz matrimoniuz dirimit.

¶ Cognatio spūalis est ꝓpaternitas, q̄ ꝓuenit ex datiōe vel administratione sacror. Verbi gra. Sacerdos baptizat puerū: ⁊ Martin⁹ suscipit eū de sacro fonte: vterq; est ꝑ spūalis ipsius pueri ⁊ cōpater ꝑis ⁊ mris. Ita suscipiēs puerū nūq̄ poterit hīe i mrimoniū mr̄q; ei⁹: nec ipsaq; psonā, quā tenuit, si fēmina fit: nec vxor suscipiētis poterit hīe ꝑez pueri, licet ipsa nō fuerit, sed vir fu⁹, ⁊ ecōtra. Silr filij ꝑis carnalis ⁊ spūalis pūt cōtrahere mrimoniū simul. Silr cōpater pōt filiā cōpatris accipere: nisi sit illa, q̄ tenuit. Pōt ēt aliq̄s hīe duas cōmatres successiue i vxores, si ante mrimoniū effectę sunt cōmatres. Idez dicēdū est de filio vxoris habito ex priori viro, ⁊ ecōtra: q̄ mulier eū suscipiēs nō est cōmater viri sequētis: ⁊ vir suscipiens filiū alicuius de alia vxore nō est cōpater sequētis vxoris. Laic⁹ baptizans aliquē non pōt contrahere cum matre eius. Sacra synodus Tridentina sic constituit: vt vnus tantū siue vir, siue mulier vel ad summū vnus ⁊ vna baptizatū de baptismo suscipiant: inter quos ac baptizatum ⁊ illius patrem ⁊ matrē, necnō inter baptizantez ⁊ baptizatuz, baptizatiq̄z patrē ⁊ matrē tātū, ⁊ spūalis cognatio cōtrahatur. Et sanxit ꝑterea, vt parochus, anteq̄ ad Baptismū cōferēdū accedat, diligēter ab his, ad quos spectabit, sciscitet, quē vel quos elegerint vt baptizatū de sacro fonte suscipiāt, ⁊ eū, vel eos tantū ad eū suscipiēdū admittat: ⁊ in libro cōrū noia describat: doceatq̄z eos, quā cognationem ꝓtraxerint: ne ignorantia vlla excusari valeant. Quod si vltra designatos baptizatuz tetigerint, cognationem spūalē nullo pacto cōtrahāt. ¶ Cognatio aūt spūalis soluz cōtrahit per baptismuz, vel confirmationez. Catechismus qui baptismo tanq̄ exordiuz est, cognationē spiritualē inducit: ⁊ licet impediat Matrimoniuz cōtrahēduz, non tñ dirimit cōtractuz. De cogna. spiri. cap. Catechismum. lib. 6. ¶ Cognatio legalis est adoptio alicuius in filiuz vel filiā. Unde talis adoptatus: q̄diu durat adoptio, non potest accipere filiā carnalem adoptāntis, sed bene post eius fractionē, quę fit per emancipationem. Adoptās non potest aliquo tempore filiā adoptatā ducere in vxorem, nec etiam post emancipationem. ff. de ritu. nup. ꝙ adꝓp. l. Adoptiu⁹, Item. l. qn etiam. co. ti. ¶ Quintum impedimentū est Criminis. Tria sūt crimina, q̄ impediūt Matrimoniuz con-

cõtrahẽdũz, ꝛ dirimunt ꝓtractum. ſi adulterãs cuz cõiugata. ꝛ machinãs in mortẽ viri, vel ecõtra machinãs in mortẽ vxoris effectu ſecuto. Secũdo, ſi vuente viro eius ꝓmittit adulterꝫ eam ducere in vxorem. Tertio, ſi vuente legitima ꝑ ꝓxores ſcienter adulterã ſuper inducit in cõiugiuz. Si vero nullus iſtoꝝ caſuum interueneꝛit, põt eaz ducere. De eo qui dr in matri. quaz pol. per adul. ca. ꝓpoſitum cap. Super hoc. ꝛ cap. ſequenti, to. ti. ¶ Sextuz impedimentuz eſt diſparitas cultus. Vnde fidelis non põt contrahere cuz iudea vel pagana. ꝓteſt tamẽ contrahere ſpõſalia, ſi infidelis ꝓmittit conuerti ad fidem. Si aũt alter cõiugum ꝓuertitur ad fidez ex iudaiſmo vel paganiſmo: ꝛ alter remanet infidelis, ſi põt ſine iniuria creatoris fieri, poſſunt ſimul habitare. Si aũt periculuz eſt, ꝙ infidelis fidelez ad infidelitatẽ vel peccatuz mortale trahat: ſoluit matrimoniuz. Idẽ dicenduz de lapſis in hereſim. Si iudeus contraxit cuz cõſanguinea, cõuerſus ad fidem põt remanere cuz ea: nisi in gradibus diuina lege phibitis. ꝓpaganus habens plures vxores conuerſus ad fidẽ põt retinere ſolam primã. De diuoꝛ. ca. Quãto. Lem. 18. ¶ Septimuz impedimentuz eſt Frigiditas, quę excludit ꝓſenſuz, ſi tñ eſt talis, quę cadat in ꝓſtantẽ viruz: ſicut metus mortis, verberuz, ꝛ ſeruitꝰ, ꝛ metus ſtupri. Et ſi mulier ſteterit cuz viro p annuz cuz dimidio: ꝛ ꝓſenſerit in carnalẽ copulã, nõ dẽt audiri: alias impotentiuz nõ valet. ¶ Octauuz impedimẽtuz eſt Ordinis, qꝛ ordines ſub diaconatus ꝛ ſupioꝛes impediũt matrimoniuz cõtrahẽdũz, ꝛ dirimunt iã ꝓtractuz ꝛ eſt excoicatio latę ſẽtẽtię ꝓtra tales. Qui cle. vel vo. c. De diacono. i. ſi. ꝛ ca. Ex literarũ. de ꝓſan. ꝛ affi. ca. Eos q cle. ¶ Nonum impedimẽtuz eſt Ligaminis: vnde nullus q legitime nupſerit põt viuẽte prima vxore aliam accipere. Et ſi inter eos fuerunt ſponſalia de futuro, illi nõ põt cum alia de futuro contrahere ſponſalia. Si aũtẽ cuz alia cõtrahit ꝑ verba de ꝑſenti, vel de futuro, ꝛ ſequatur copula carnalis, ſtabit cuz ſecunda: etiã ſi cum prima ſponſalia de futuro fuiſſent iuramẽto firmata. Si aũt ligatus eſt vxori, ꝛ nõ eſt ſecuta carnalis copula: põt ea inuita religionẽ intrare: nõ tñ ſi ſecuta eſt carnalis copula. Vxor credẽs mariti ſui mortuuz, ſi nubat, ꝙ diu eſt in tali credẽtia, excuſat. Si autẽ primꝰ maritꝰ redierit; cuz ipſe teneꝫ rẽdire ꝛ manere: alias adul

tera

tera censebit. De secun. nup. c. Dñs. 27. q. 1. c. Qui desponsatam. ¶ Decimum impedimentum est publicę honestatis iustitia: q̃ est qñ aliqs aliquã mulierẽ desponsat existentẽ annoꝝ 7. ꝛ sup: qui licet eã non cognoscat carnaliter, nullas tñ de cõsanguinitate ipsius mulieris ꝑt eã ducere in vxorẽ: nec ipse aliã de consanguinitate ipsius. De despon. impu. c. iuuenis: ꝛ c. ad audientiã. eo. ti. Sed iustitię publicę honestatis impedimẽtũ, vbi sponsalia quacũque rõne valida nõ erunt, Sãcta Synodꝰ Tridẽtina p̃dictis tollit: vbi aũt valida fuerint primum gradũ (inqt) nõ excedãt. ¶ Undecimũ impedimentũ est Affinitatis: qõ est qñ aliqs aliquã mulierẽ carnaliter infra claustra pudoris ꝛ cõplete cognoscit. Talis mulier efficit affinis oĩũz cõsanguineoꝝ ipsius, ꝛ ipse efficit affinis oĩum mulierũ cõsanguinearũ dictę mulieris vsque ad quartũ gradũ inclusiue. Et moriente cõsanguineo, quo cõtrahit affinitas, psona q̃ superuiuit remanet affinis. De cõsan. ꝛ aff. c. Nõ super his. ¶ Duodecimum impedimentũ est Impotentia coeundi, q̃ est duplex. i. naturalis ꝛ accidentalis. Naturalis: vt frigiditas in viro: ꝛ arctatio in muliere: ꝛ defectꝰ ętatis in puero. Accidẽtalis: vt castratio, ꝛ maleficiatio. Impotentia naturalis, alia tp̃alis, alia ꝑpetua. Tẽporalis impedit matrimonium ꝑ tps quo durat: sicut defectus ętatis in puerꝺ. Perpetua impedit contrahendum: ꝛ dirimit contractũ. Arctatio in muliere medicina remoueri debet, vel per assiduũ coitum est aperienda: q̃ si nosl valet remoueri, nullũ est matrimoniũ. De fri. ꝛ male. c. Accepisti. Si mulier arctata, ab vno cognosci nõ ꝑt, ꝛ postea ab alio cognoscat, reddenda est prima. ¶ Accidẽtalis impotẽtia, siue castratio impedit. Maleficium aũt si tp̃ale est, nõ impedit. Si aũt perpetuũ est: qõ cognoscitur, si per triẽnium continuum persistentes actu venereo nõ possunt se cognoscere: tunc impedit contrahendũ, ꝛ dirimit contractum. Et hęc impedimenta intelliguntur esse, si pręcesserit matrimonium. ¶ Alia duo impedimẽta sunt, quę impediunt matrimonium contrahendum: sed non dirimunt cõtractum. s. impedimentum feriarum. s. ab Aduentu Dñi nri Jesu Christi, vsque in diẽ Epiphanię, ꝛ a feria quarta cinerũ vsque in octauam paschatis inclusiue: (nam in alijs tẽporibus nuptias celebrare Sancta Synodus Tridentina p̃mittit.)

tit.) Quibus temporibus licet possit cõtrahi matrimoniuz per verba de p̃senti ꝛ semper ꝛ omni tpe, etiaz quadragesimali: non licet tamen traducere vxorem, vel solennizare nuptias, vel eam carnaliter cognoscere. Et contrafacientes peccarent mortaliter. ¶ Aliud impedimentuz est Interdictuz ecclesię: qñ ab ecclesia ꝓpter causa rõnabili interdicitur alicui cõtrahere matrimonium cum aliqua. Et ista duo vltima impediunt matrimonium contrahendum, sed non dirimunt contractuz. De clan. despon. c. Cum inhibitio. vnde vers.

Ecclesię vetitum, necnon tempus feriarum
Impediunt fieri: permittunt facta teneri.

¶ Hęc impedimenta strictim ꝛ breuissime in substantia hic posita sunt, quantum fieri potuit. Sed qui ea diffusius videre, ꝛ intelligere voluerit, legat Summam cõfessorum Pisanaz, Angelicam, Siluestrinam, Tabienam, ꝛ Rosellã, ꝛ alias summas casuum conscientię.

¶ De exhortatione ꝛ admonitione faciẽda sponso ꝛ sponsę per sacerdotem: ꝛ de forma contrahendi matrimonium, ꝛ eius benedictione. Cap. 4.

IMstante aũt nuptiaruz celebratione, faciendę sunt oz̃ones, ꝛ maxime in missa: ꝛ est dicenda missa de Spũ sctõ cum oz̃one de beata Virgine, ꝛ alia oz̃one: q̃ incipit: Deus per quez mulier iungit viro ꝛc. vt in missali: ꝛ hortandi sunt sponsus ꝛ sponsa ad sacramẽtalẽ ꝛ cõfessionẽ: ꝛ ibi ea sunt istruẽdi qualiter in mr̃imonio viuere debeãt: ꝛ ꝙ cum oi bone state actum cõiugij exerceant: cõsiderantes ꝙ inter eos est sacramẽtũ sanctę matris eccl'ę: quod est honeste exercẽdũ: iurta dictũ beati Pauli apli primę ad Thessalonic. c. 4. Vnusquisqz vestrum sciat vas suũ possidere in sanctificatione, ꝛ honore, non in passione desiderij, sicut gentes quę ignorant deuz: qñ deus non vocauit vos in imũditiã, sed in sctificationẽ. Hoc aũt fiet, si in actu matrimonij procedẽt nõ sicut equus ꝛ mul⁹, sed sicut

psonę

psonę Deum timentes, ꝛ sacrm mrimonij honorãtes, vz, nõ ex ardore libidinis, sz cã plis suscipiendę, debiti reddendi cõsorti, sicut tenent: nec tali actu ꝓiugij vtant mõ idebito, ẽt i vase cõsueto, ꝛ tacẽbus immundis, vt pluries actum ipsuz exercere possint, vel vt habeãt maiorẽ delectationẽ: nec vtant calidis cibariis ꝛ potibus, vt pl⁹ ad hoc tẽtent: nec vir alterã vxorẽ extra vas debitum: qa i oib⁹ supradictis peccarẽt. Jtẽ q tpe mẽstrui nõ ꝓueniãt, qz eẽt mortale. Jtẽ q conent honorare magnas festiuitates ꝛ p Dei honore nõ vti ꝓuagio, ꝛ silr i dieb⁹ ieiuniorum, ꝛ ꝓcessionum, ꝛ p triduum añ, ꝛ p triduum post sumptionẽ sacrę cõiõnis. Si igit hõeste Mrimonũ exercuerint, de⁹ illis bona dabit: ꝛ ꝓsperabuntur: ꝛ bonos filios generabunt: ꝛ diu viuẽt cum lętitia ĩsimul: ꝛ vitã eternã eis ꝓcedet võs Deꝰ nr. Jtaqz sacerdos ò talib⁹ eos sapiẽter ꝛ discrete moneat, vt Deũ timere discãt: ꝛ cum pace ꝛ fidelitate alter alteri amorẽ ꝛ fidẽ seruet. Bonũ etiã esset, si añ nuptiarũ ꝓtractionem sacrm Eucharistię sumerent: vt muniti tali viatico cum maiori gra sacrm ipsuz ꝓtraherent: qz (sz doctores) si alter eoz, vel ambo essẽt i peccato mortali ꝓtrahẽdo mrmoniũ mortaliꝛ peccarẽt. Assignata die, qua Mrimonium ꝓtrahẽdũ est p verba ò ꝑsenti, venientes ad ecclesiã spõsus ꝛ spõsa, qui sunt materia huius sacri, ꝛ se sacerdoti, ꝑsentantes, ei iuramentũ ꝑstent, sm cõsuetudinem quarundã ecclesiarum, de ꝓtrahendo matrimonium sm ritum sanctę Romanę ecclesię. Oportet aũt q sponsus ętatem .14. annorum ꝛ spõsa .12. excedãt si cõsensus valere debet: alias nihil fit, nec est matrimoniũ. Prędicto iuramẽto sacerdos indut⁹ suppelliceo cum stola interrogat vtrunque i hunc modum. Ego ex parte Dei, ꝛ p iuramentum qò fecistis, mãdo vobis, quatenꝰ mihi dicatis, si habetis aliqò impedimẽtũ canonicum, qò possit ipedire vos ab hoc Mrimonio legitime cõtrahendo, vz: si estis cõsanguinei, vel affines vsqz ad quartum gradum iclusiue: ꝛ si aliqs vestrũ cuz aliqua psona cõtraxerit p verba de ꝓsenti. Si habetis votum religionẽ ĩtrãdi, vl votum castitatis, vel alia impedimẽta canonica. vt supra. Quibus singulatim respondentibus, q nõ, sacerdos ꝓnunciet verba, que sunt forma huiꝰ sacramẽti cum cõsensu vtriusqz: de quo ꝓsentia specialiter eos moneat, q si desit nihil oĩno agit: ꝛ dicat spõso.

Dñe

Dñe N. placet vobis accipere dñaz N. in vestrã legitimã sponsam p verba de p̃senti: sicut p̃cipit scã Romana ⁊ apostolica ecclesia? Quo dicente, Placet dñe, Sacerdos dicit sponsę. Dña N. placet vobis accipere dñm N. in vestrã legitimã sponsum p verba de p̃senti: sicut p̃cipit sacrosctã Romana ⁊ aplica ecclesia? Et illa dicẽte, Dñe placet mihi, Sacerdos ponat manũ dexterã sponsi sup dextera ipsius ⁊ supponat stolã in modum crucis superplicatas dexteras vtriusq; ⁊ dicat Et ego cõiungo vos in matrimoniũ, Et signũ crucis sup vtrũq; faciat, dicẽs. In noie p ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spũs ✠ sancti. Amẽ. vel alijs vtatur verbis, iuxta receptũ vniuscuiusq; patrie ritus. Et aspgat aq̃ bñdicta dicẽs. Per aquę bñdictę aspersionẽ det vobis oms deus suam gratiã ⁊ benedictionẽ. Quo dicto sacerdos benedicit arras in hunc modũ, ℣. Adiutoriũ nostrum in noie dñi. ℟. Qui fecit cęlũ ⁊ terram. ℣. Sit nomẽ dñi bñdictũ. ℟. Ex hoc nunc ⁊ vsq; in seculũ. ℣. Dñe exaudi oõnẽ meaz. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiscũ. ℟. Et cũ spũ tuo. Oremus. Dño.

BEnedic Domine has arras, quas hodie tradit famulus tuus N. in manũ ancillę tuę, dilectę sponsę suę N. quemadmodum benedixisti Abraham cum Sara, Isaac cum Rebecca, Jacob cum Raphael, dona super eos gratiã tuę benedictionis abundantiã rerũ, ⁊ constantiam operum: fiãt sicut rosa in Jericho plantata: ⁊ te dñm nostrum Jesum xp̃m tueãt ⁊ adorent in secula seculorum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

ODomine deus, oms pater: qui in similitudinẽ sctã connubij Isaac cũ Rebecca p interessionẽ arrarũ Abrahę famuli tui copulari iussisti, vt oblatione munerũ numerositas crescere filiorũ: oipotẽtiã tuã: vt harũ oblatione arrarũ, quas hodie hic famulus tuus N. dilectę sponsę suę N. offerre procurat: sanctificator accedas: eosq; cũ suis muneribus ppitius bñ ✠ dicas: quatenus tua benedictione protecti, ⁊ vinculo tuę liberationis cõnexi, gaudeãt se feliciter cũ tuis fidelibus perenniter mãsisse. Per Christum dñm nrm. ℟. Amen. Aspergantur arrę aqua benedicta: postea bñdicat annulũ. ℣. Bñdictio annuli. ℣. Adiutoriũ nrũ in noie dñi. ℟. Qui fecit cęlũ ⁊ terrã. ℣. Dñe BExau. ℟. Et cla. ℣. Dñs vob. ℟. Et cũ spi. Oremus. Dño.

ENe ✠ dic, q̃sumus dñe, annulum hunc, quem nos in tuo nomine

nomine bene ✠ dicimus: vt qui cum portauerint in tua pace consistant: ⁊ in tua voluntate permaneant: ⁊ in amore tuo viuant ⁊ senescant: ⁊ multiplicentur in longitudine dierum. ℣Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Creator ⁊ conservator humani gñis: dator ⁊ gr̃ę spũalis: ꝙ dictor eterne salutis: tu dñe emittere digneris spũm scm̃ tuũ paraclitũ de cęlis: ⁊ tuã sctãz bñ ✠ dictionẽ sup hũc annulum: vt sicut pariter armati virtute cęlesti, tuaqz protectione defensi, bñ ✠ dictionis tuę munus capiat in vitã eternã. ℣Per. ℟. Amẽ.

Et aspergat sacerdos annulũ aqua benedicta. Postea sponsus accipiat annulũ de manu sacerdotis: ⁊ ponat eũ i dextera manu spõse in digito quarto. ℣annulari, dicẽs. In noĩe pãis, ⁊ filij, ⁊ spũs scti. Amẽ. Quo peracto sacerdos legat p̃ces sequentes.

Manda deus virtuti tuę confirma hoc deus, ꝙ operatus es in nobis: a tẽplo sancto tuo, qõ est in hierlz, tibi offerrent reges munera. Increpa feras arũdinis, cõgregatio taurorũ in vaccis populorũ, vt excludant eos, qui probati sunt argẽto. Gloria patri. ⁊c. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. Et ne nos in. ℣. Saluum fac seruum tuum ⁊ ancillam tuam. ℟. Deus meus sperãtes in te. ✠. Mitte eis dñe auxilium de sancto. ℟. Et de sion tuere eos. ✠. Esto ei dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ✠. Dñe exaudi orationem. ℟. Et clamor. ✠. Dñs vobisc. ℟. Et cum spir. Oremus. Oro.

Deus Abrahã, Deus Isaac, Deus Jacob, bene ✠ dic adolescentes istos: ⁊ semina semen vitę eternę in mẽtibus eorz, vt quicquid pro vtilitate didicerint, hoc facere cupiant. ℣Per dñm nostrum Jesum Christum filium tuuz, recuperatorem nostrum, qui tecum viuit ⁊ regnat in vnita. ⁊c. Oremus. Oratio.

Bene ✠ dic dñe ⁊ respice de cęlis super hanc coniunctionẽ: ⁊ sicut misisti sanctum Angelum tuum Raphaelez pacificum ad Tobiam ⁊ Saram filiaz Raguelis: ita digneris domine mittere benedictionem tuam super hos adolescentes: vt in tua benedictione permaneant, in tua voluntate persistãt ⁊ in tuo amore viuant ⁊ senescant: ⁊ multiplicentur in longitudine dierum. ℣Per Christum dñm nr̃m. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Bene ✠ dicere dignare dñe, qs, hũc famulũ tuũ, ⁊ hanc famulã tuã: vt in noĩe tuo crescãt ⁊ cõseruent: atqz oĩb9 diebus

bo tibi fuiāt: quatenꝰ mūdi pacto termino, tibi sine macula va
leāt adhęrere. Per xpm. ℟. Amē. Postea dicat sacerdos ps.
BEati omnes qui timent dñm: qui ambulant in vijs ei⁹.
LAbores manuum tuarum, quia mãducabis: beatus es
t bene tibi erit. Uxor tua sicut vitis abundãs, in lateribus do-
mus tuę. Filij tui sicut nouellę oliuarum, in circuitu mensę tuę.
Ecce sic benedicetur homo, qui timet dominum. Benedicat
tibi dominus ex sion: t videas bona Hierusalem omnibus die-
bus vitę tuę. Et videas filios filiorum tuorum: pācem super
Israel. Gloria pa. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrię eleison.
Pater nr̄. t dī ob oībus pręsentibus Et ne nos. ℣. Saluū fac
ſuū tuū t ancillā tuā. ℟. Deꝰ meus spāres in te. ℣. Dñe exau.
℟ Et clamor. ℣. Dñs vobiscū. ℟. Et cum spi. Oremus. Oꝛc.
OMnipotens sempiterne deus: qui primos parentes nos-
stros Adam t Euaꝫ sua virtute creauit, t in societate san-
cta copulauit: ipse corda t corpora vestra sācti ✠ ficet, t bene-
✠ dicat: atqꝫ in societate t amore verę dilectionis coniungat.
Per Christum dominum nr̄m. ℟. Amen. Oremus. Oratio.
BEne ✠ dicat vos deus: t custo ✠ diat vos Jesus Chri-
stus: ostendat faciem suam in vobis: t misereatur vestri.
Conuertat dominus vultum suum ad vos: t det vobis pacem t
sanitatem corporis t animę. Amen.
IMpleat vos xps oī bñdictione spūali i remissionē pcōrū:
vt habeatis vitā ętern̄, t viuatis in secula seculoꝝ. ℟. Amen.
ET bñdictio dei ōipotētis, pa ✠ tris, t fi ✠ lij, t spiritꝰ ✠
sancti, descendat sup vos: t maneat semp. Amē. Postea dicat
missa. vt in missali vsque ad Pater nr̄ inclusiue. Et post Pr̄ nr̄,
dicto Per oīa scła scłorum, Et rñso Amen. anteq̄ dicatur Pax
dñi, Sacerdos collocata hostia cōsecrata sup patenā posita su-
per calicem, t cooperta corporali, vertit se ad sponsuꝫ t spōsaꝫ
coraꝫ altari genuflexos, ita q̄ sposa sit a sinistris spōsi: t vbi cō-
sueuit, cooperit spatulas viri t caput mulieris cū code velo ad
crempium Rebeccę, quę viso Isaac cooperuit se. Gene. 24.
Et de hoc habetur. 30. q. 5. capitu. Femine, t capitu. Nec illud,
vbi dicit. In noīe patris, t filij, t spūs sancti. Amē. ℣. Saluos
fac seruos tuos. ℟. Deus meus sperantes in te. ℣. Ostende
eis dñe misericordiā tuā. ℟. Et salutare tuuꝫ da eis. ℣. Mitte

eis

eis dñe auxiliū de sctō. ℟. Et de siō tuere eos. ℣. Dñe exau. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiscū. ℟. Et cū spū tuo. Oremus. Or.

PRopitiaf dñe supplicatiōib⁹ nr̄is: ⁊ istitutis tuis, qb⁹ ppa gatiosē humanū gñis ordinasti, benignius assiste, vt qō te authore iūgit, te auxiliāte seruet. per.

℣. Per omnia secula

seculorum. ℟. Amen.

℣. Dns vōbiscū. ℟. Et cū spiritu tuo. Sursum corda.

℟. Habemus ad dominum. Gratias agamus domi-

no Deonostro. ℟. Dignum ⁊ iustum est.

VEre dignum, ⁊ iustum est: equum ⁊ salutare, Nos tibi

semper
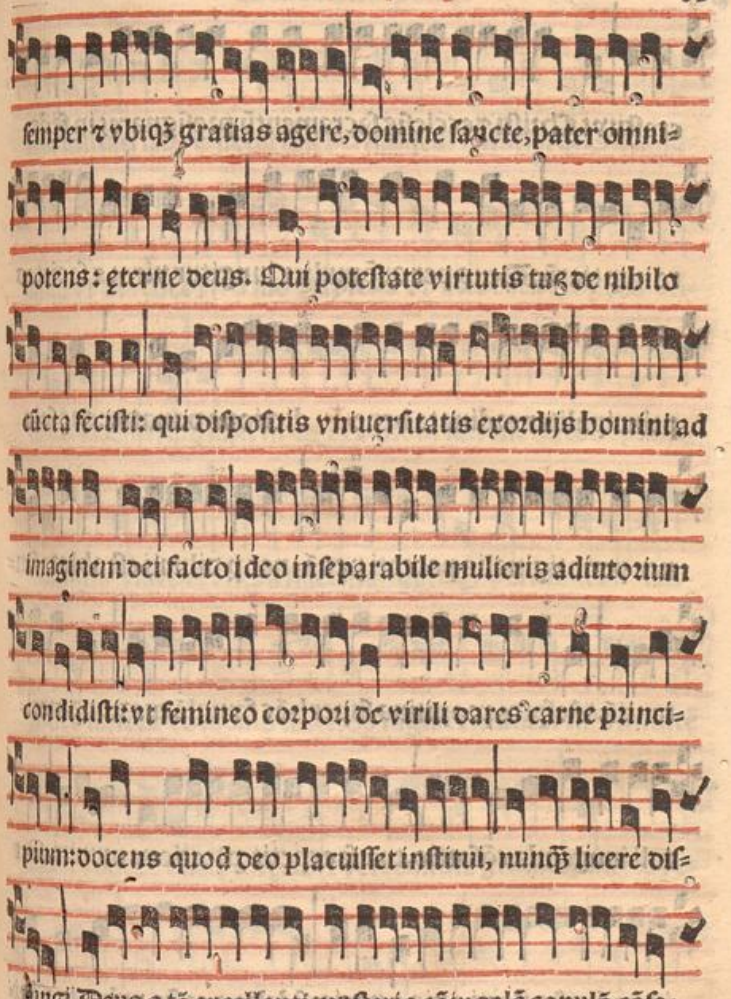
semper & vbiq3 gratias agere, domine sancte, pater omni=
potens: eterne deus. Qui potestate virtutis tue de nihilo
cuncta fecisti: qui dispositis vniuersitatis exordijs homini ad
imaginem dei facto ideo inseparabile mulieris adiutorium
condidisti: vt femineo corpori de virili dares carne princi=
pium: docens quod deo placuisset instituii, nunq3 licere dis=
iungi. Deus q tã excellenti mysterio cõiugalẽ copulã cõse=
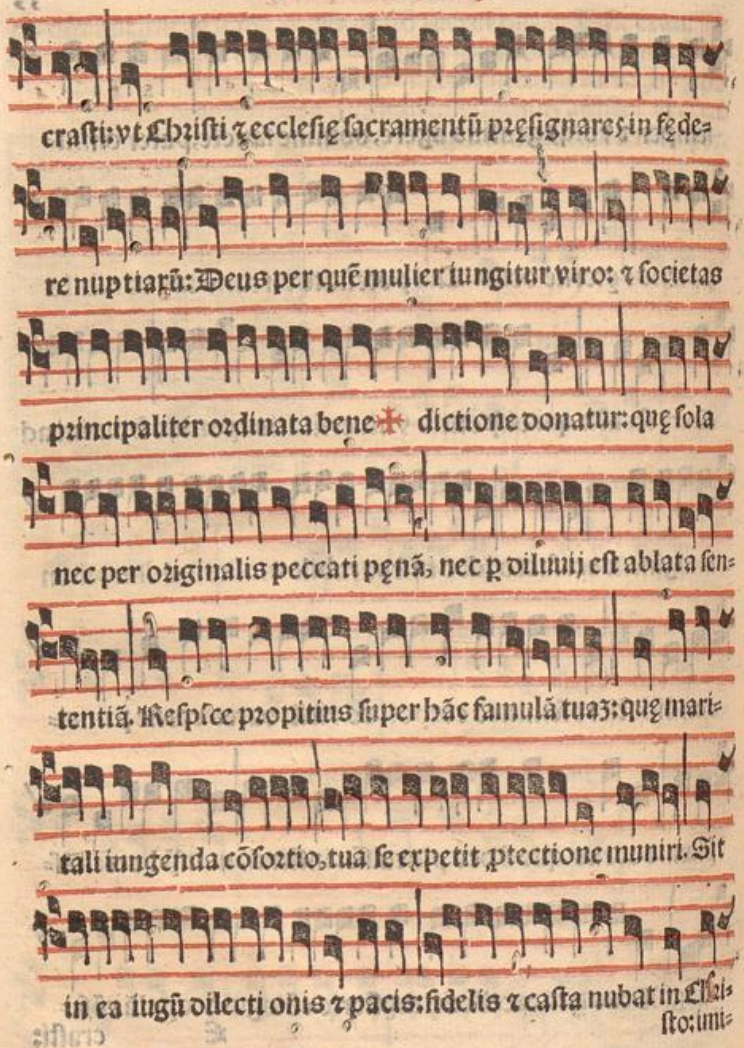
crasti: vt Christi ⁊ ecclesie sacramentū pręsignares: in fede-
re nuptiarū: Deus per quē mulier iungitur viro: ⁊ societas
principaliter ordinata bene✠dictione donatur: quę sola
nec per originalis peccati pęnā, nec p diluuij est ablata sen-
tentiā. Respice propitius super hāc famulā tuā: quę mari-
tali iungenda cōsortio, tua se expetit protectione muniri. Sit
in ea iugū dilecti onis ⁊ pacis: fidelis ⁊ casta nubat in Chris-
sto: imi-
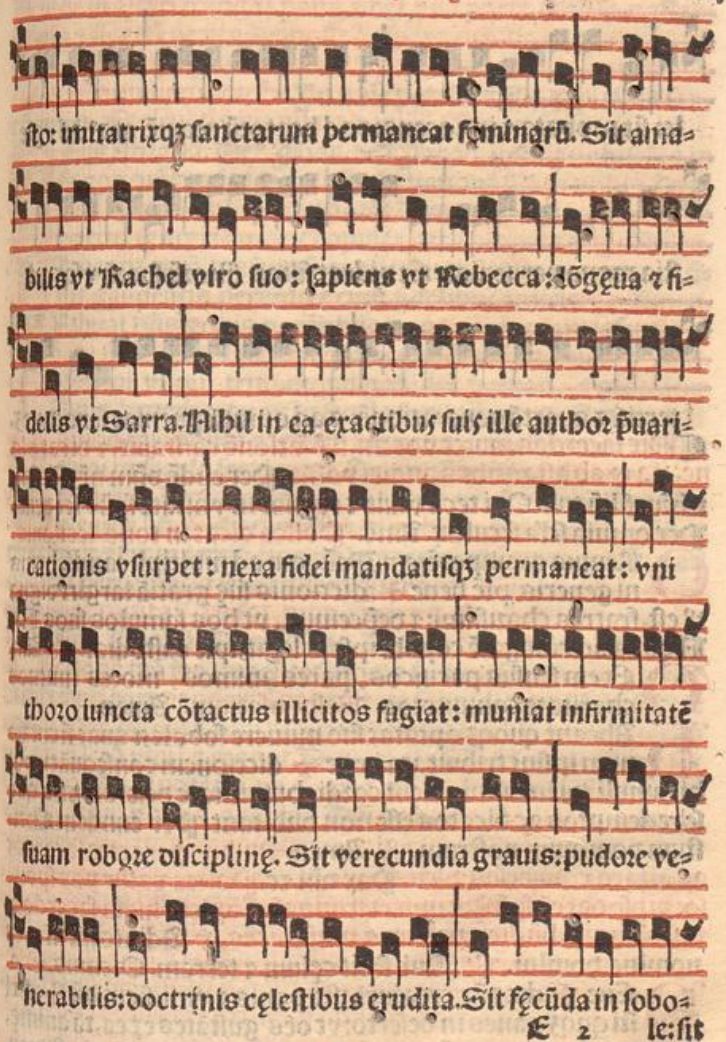
sto: imitatrixq; sanctarum permaneat feminarū. Sit amā=
bilis vt Rachel viro suo: sapiens vt Rebecca: longęua & fi=
delis vt Sarra. Nihil in ea exactibus suis ille author p̄uari=
cationis vsurpet: nexa fidei mandatisq; permaneat: vni
thoro iuncta cōtactus illicitos fugiat: muniat infirmitatē
suam robore disciplinę. Sit verecundia grauis: pudore ve=
nerabilis: doctrinis cęlestibus erudita. Sit fęcūda in sobo=
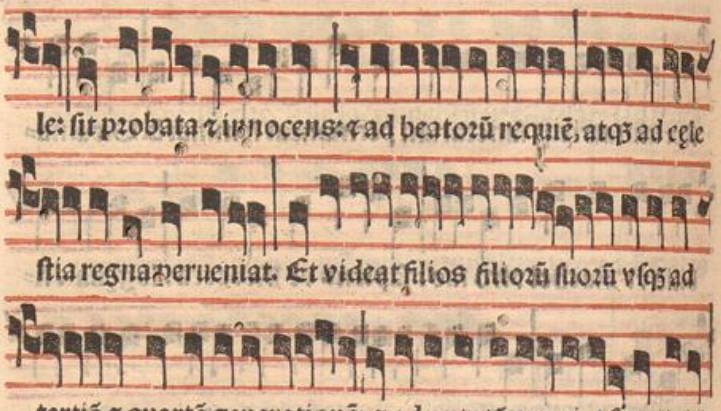
le: sit probata t innocens: t ad beatoꝝ requiē, atq3 ad ecle

stia regna perueniat. Et videat filios filiozū suozū vsq3 ad

tertiā t quartā generationē: t ad optatā pueniat senectutē.
Hic sacerdos mutet vocem, si benedictionē cantauit, t dicat plane, ita q ab astantibus audiri possit. Per eū dē dñm nr̄m Jesum Chr̄m filiū tuū. Qui tecū viuit t regnat in vnitate spūs sci deus. Per omnia scl̄a seculoꝝ. Amē. Postea dicat in tono lectionis.
Oremus omnipotētem Deū, qui ad multiplicandā humani generis plē bene ✠ dictionis suę gratiā largiri dignat̄ est, fratres charissimi: t deprecemur, vt hos famulos suos N t N quos ad cōiugalē copulā ipse pelegit, ipse custodiat. ℟. Amē.
Et eis sensus pacificos, pares animos, moxes mutuos charitate coniunctos. Responsorium. Amen.
Habeant quoq3 optatas suo munere soboles: quas sicut donum ipsius tribuit, ita bene ✠ dictionem consequātur: vt hi famuli tui in omni eidem cordis humilitate deseruiant, a quo se redemptos ac dicatos esse non dubitant. Per eundem Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Quibus peractis sacerdos ad altare conuersus dicit Pax dñi ꝛc. Postea datur pax sponso: t ipse dat eā spōse: t missa terminat. Cōpleta missa sacerdos, vbi cōsueuit, bñdicit panem t vinū, dicēs, ℣. Adiutoriū nr̄m in nomine domini. ℟. Qui fecit celum t terram. Oremus. Bene ✠ dic dñe creaturā istā panis t vini, sicut bñ ✠ dixisti quoq3 panes in deserto: vt oēs gustātes ex ea, tā animę, q corporis recipiant sanitatē. Per Chr̄m dñm nr̄m. ℟. Amen.

Deinde

Deinde in altari frangat panē, ⁊ det vnā partē sponso, ⁊ aliam sponsę, ⁊ sic etiā de vino: ⁊ postea aspergantur a qua benedicta. Deinde sacerdos ponit manus super capita amborū primo viri, ⁊ postea mulieris, dicēs. In noīe patris, ⁊ filij, ⁊ spūs scī amen. Et elevatis manibus ⁊ extēsis sup capita eorū dicit.

DEus Abrahā, Deꝰ Isaac, deꝰ Jacob: ipse sit vobiscū: ⁊ ipse vos ꝓsperet, ipleatq; bñ ✠ dictionē suā in vobis. Amē. Bene ✠ dicat vos omnipotēs Deus oīs sui eloquio: ⁊ cor vestrū sincerī amoris copulet nexu perpetuo. ℟. Amen. Lętetis rerū ꝓsentiū copijs, fructificetis recenter in filijs, gaudeatis perēniter cum fidelibus amicis. ℟. Amen. Tribuat dñs vobis parētibus dona perennia: ꝓsentia tē pora fęliciter dilatet: ⁊ sētiatis gaudia sēpiterna. ℟. Amē. Ipse qui vnum trinumque possidet nomen, ⁊ gloriatur Deus, benedicat vos in secula seculorum. ℟. Amen.

Quod ipse vobis ꝓstare dignetur, cui est honor ⁊ imperium in secula seculorum. Amen. Oremus. Oratio.

OMnipotens Deus oīs bñ ✠ dicat vos: ipse vos cōiūgat, impleatq; bñ ✠ dictionē suā in vobis: ⁊ videatis filos filiorū vestroꝝ vsq; in tertiā ⁊ quartā generationē ⁊ progeniē: ⁊ ad optatā ꝑueniatis senectutem. Per dñm. Tunc sacerdos iterū tangat capita vtriusq;, primo viri ⁊ postea mulieris: ⁊ dicat.

DEus Abrahā, Deus Isaac, Deꝰ Jacob, emitte bñ ✠ dictionē tuā sup nubentes istos: ⁊ semina semen vite ętęrnę in mētibus eorū: vt quicquid de vtilitate sua didicerint, hoc facere cupiāt. Per Jesum Chm recuperatorē oīum fidelium: q cū te ętęrno ꝓpe ⁊ spū sctō viuit ⁊ regnat Deus: p oīa scła sclorū. ℟. Amē. Et bñdictio Dei oīpotētis, pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spūs sci descēdat ⁊ maneat sup vos: ⁊ angelus Dñi bonus custodiat vos semp. ℟. Amē. Postea sacerdos dicit Euangeliū sci Joānis. In principio. f. 89. Quo dicto aufert velū ab eis, ⁊ dicit Ambulate i pace. Suprascripta bñdictio nō est faciēda, qñ alter ꝙtrahētiū i alio matrimonio fuit bñdictꝰ, imo sacerdos bñdicēs secūdas nuptias est suspēsus, ⁊ ad Papā mittēdus, extra de secūdis nuptijs, cap. Capellanus. Scūs tñ Thomas tenet q; qñ virgo cōtrahit cum viro, q aliā habuerat vxorē, q bñdici debet, ⁊ est eōrū doctorū opinio hoc esse seruādū, vbi cadit ꝓiudicium, q vero in locis, i q-

Primus ingressus sponse in ecclesiam post nuptias
bus id fieri nō ꝓsuevit, hoc faceret, incurreret pēnam dicti Cap.
Capellanus. Cū aūt hę nuptię bñdicēdę sint, servat hic ritus.
Bñdicunt Arrę, ⁊ veniūt ambo, ⁊ genuflectūt ad altare, ⁊ missa
dō vōz a epar dñi ecclesiue, ⁊ velant ambo vt sup. ⁊ sacerdos
dicit In nōie pāis, ⁊c. vt sup. ⁊ ℣. vt sup. i singulari numero, ⁊
genere femininō. Orō. Propitiare cuz pfatione prędicta, ⁊ oīo.
Oremꝰ oīpotentē Deū, qđ multiplicādā, dī singulari nume
ro, ⁊ i genere femininō. Postea finita missa dicat ōzones, vt sup.
ponēdo manū solū sup caput spōsę, ⁊ faciat reliqua oīa, vt sup.
¶ De ingressu spōsę in ecclesiaz octauo die post benedictionē
faciēdo, vbi cōsueuit. cap. 5. ¶ In aliqbꝰ ecclesijs ꝓsueuit octa
uo die post bñdictionē spōsa ingredi ecclesiā, qđ vulgo dicitur,
Intrare in sancta. Et tūc sacerdos indutus suppelliceo ⁊ stola,
sit in ostio ecclesię: ⁊ adueniēte spōsa dicat ℣. Adiutoꝛium nr̄m
in nomine dñi. ℘s. Deus misereat. totū cū Gloꝛia pa. f. 37. ⁊ po
stea subiūgat ℘s. Beati oēs. totū sil'r cū Gloꝛia pa. f. 37. Kyrie
eleis. Chꝛe eleis. Kyrie eleis. P̄r nr̄. Et ne nos. Sed libe. ℣. Salua
fac ancillā tuā. ℟. Deus meus sperātē in te. ℣. Nihil proficiat inimicus in ea. ℟. Et filius iniqtatis nō apponat nocere ei.
℣. Esto ei dñe turris foꝛtitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dñe
exaudi. ℟. Et clamoꝛ. ℣. Dñs vob. ℟. Et cū spi. Oremꝰ. Oꝛō.

OMnipotēs sempiterne Deꝰ, creatoꝛ cęli ⁊ terrę: q oīa de
nihilo creasti: qque Adā protoplastū de limo terrę forma-
sti: ⁊ Euā illi in adiutoꝛiū dedisti: ⁊ bñdixisti eis, dicens. Crescite
⁊ multiplicamini ⁊ replete terrā: ne respicias ad pcā nr̄a, sed ad
fidē ecclesię tuę: ⁊ bene ✠ dicere digneris hāc famulā tuā vna
cū marito suo: ⁊ da ei fęcunditatē sobolis, ⁊ de roꝛe cęli, atq; de
pinguedine terrę abundantiā: ⁊ benedic eis taz in domibus, q̄ in agris, ⁊ vbiq; in iumētis, ⁊ pecoꝛibus, omniq; possessioneꝛ
rū benedic: ⁊ perduc eos in oī pietate, ⁊ castitate, ⁊ morū bone
state, ⁊ timoꝛe Dei ad vitā ęternam. ℘r Chꝛistū. Tunc sacer-
dos tradat caput stolę spōsę, ⁊ ducēs eaz in ecclesiā, dicat.

INgrēdere in domū dei: ⁊ adora filiuz virginis: q tibi fęcū
ditatem prolis tribuere dignet: ipsum inq̄uaz dñm nr̄m Jesum
Chꝛm mediatoꝛem Dei ⁊ hoīum: qui cuz patre ⁊ spiritu scō regnat
⁊ regnat Deus in sęcula sęculoꝛum. ℟. Amen. Postea sacerdos
celebret, ⁊ sponsa audiat missam cū cādela accensa in manibus.
Et finita

Et finita missa sacerdos benedicat eam hoc modo. Benedictio Dei omnipotentis, pa ✠ tris, et fi ✠ lij, et spiritus ✠ sci descendat sup te: et maneat semp. Et aspergat aqua benedicta: que surgens offerat sacerdoti, qd sibi placuerit: et domu reuertatur in pace.

¶ Pro fuganda sterilitate mulieris Oratio. Cap. 6.

Mulier sterilis et infecunda veniens ad ecclesiā accedat ad sacerdotem habentem superpelliceū et stolā: et se eius orationibus cōmendet. Qui faciat orōnē sup eā in hunc modum. In noie patris, et filij, et spūs sci. Amen. ℣. Adiutorium nrm in noie dni. ℟. Qui fecit celū et terrā. ps. Beati oēs q. totum cum Gloria pa. fo. 37. Aīa. Benedicat tibi dns ex sion: et videas filios filioz tuoz vsqz in tertiā et quartā generationez. Kyrie eleison. Chē eleison. Kyrie eleis. ℘ nr. Aue maria. ✠ redo in Deum. Quibus dictis sacerdos subiungat. ℣. Saluā fac ancillā tuam. ℟. Deus meus sperantē in te. ℣. Sint filij tui sicut nouellę oliuarū. ℟. In circuitu mensę tuę. ℣. Dne exaudi orōnē meā. ℟. Et clamor me⁹. ℣. Dns vobiscū. ℟. Et cū spi. Orem⁹. Oratio.

Deus, qui emortuā vuluā Sarre ita per Abrahę semen fecundare dignatus es: vt ei contra spem soboli⁹ filius nasceretur, ppta famulę tuę N. pro sua sterilitate deprecāti: vt męroꝛē infecunditatis ab ea submoues: et ad concipiendam sobolem ei fecunditatem tribuas: et filium, quem donaueris, clemēter benedicas. Per Chm dominum nrm. Oremus. Oratio.

Maiestatis tuę clementiam deus pater oipotēs suppliciter exoramus: vt preces nostras p sterilitate famulę tuę N. benignus assumas: et ei prolem tibi et hominibus gratiosam cō cedere digneris. Per Chrm dnm nostrum. Post hęc aspergiteam aqua benedicta: et imponit q sepe dicat, vel dici faciat predictum psalmum. Beati omnes qui timent dnm, et ℘ ater noster, et Aue maria, et ✠ redo in Deum tc. Et quod honeste cum viro suo, et pudice actum matrimonialem exerceat.

¶ Pro p impeditis i mrimonio a demone, vel maleficijs. La. 7.

Sacerdos cū superpelliceo et stola super virū et mulierē impeditos sequētē orōnē dicit. ℣. Adiutoriū nrz in noie dni. ℟. Qui fecit celū et terrā. ℣. Saluos fac seruos tuos et ancillas tuas. ℟. De⁹ me⁹ sperantes i te. ℣. Mitte eis dne auxiliū de scō. ℟. Et de siō tuere eos. ℣. Nihil pficiat inimic⁹ i eis. ℟. Et filiꝰ iniqui-

iniqtatis nō apponat nocere eis. ℣. Esto eis dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dñs vob. ℟. Et cuz spi. Oremus.

OMine Jesu Chꝛe Dei ⁊ beatę Marię virginis filiꝰ, q̄ in paradiso terrestri mr̄imoniū instituisti in officiū, siue cōseruationē ⁊ multiplicationē humanę nature: ⁊ ipsū matrimoniū mirabiliter honorasti in aduētu tuo primordijs miraculoꝝ tuoꝝ: tu q̄ merita ⁊ p̄ces ipsius beatissimę virginis Marię mr̄is tuę, beati Vincētij confessoris tui, ⁊ oīuz scōꝝ ⁊ sanctarū tuarū, dignēris hos famulos tuos, quos mr̄imonialiter p̄iūxisti, bñ ✠ dicere, ac plene liberare ab oī ligamēto, fascinamēto, ⁊ maleficio satanę, ⁊ dare eis fęcūditatē ⁊ gratiā: vt libere possint vti mr̄imonio suo ad generādū, ꝯcipiēdū, portādū, pariēdū ⁊ nutriēdū, ꝑles gratas Deo ⁊ hoibus. Jn noīe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spūs ✠ sci. Amē. Jesus marię filius, mundi salus ⁊ dñs, sit nobis clemens ⁊ ꝓpitius. ℟. Amen. ℣. Beati oēs. f. 37. ℣. Qui habitat. fol. 60. ℣. Dñe qd multiplicati. f. 252. Oēs integri dicant cum Gloria pa. Kyrie elei. Chꝛe elei. Kyrie elei. ℣ nr̄. Et ne nos inducas i tēta. ℣. Saluū fac seruuz tuum ⁊ ancillam tuam. ℟. Deus meus sperātes in te. ℣. Mitte eis dñe auxilium de scō. ℟. Et de siō tuere eos. ℣. Nihil ꝓficiat inimicus in eis. ℟. Et filius iniqtatis non apponat nocere eis. ℣. Esto eis dñe turris fortitudinis? ℟. A facie inimici. ℣. Dñe exaudi oꝛonem meam. ℟. Et clamoꝛ. ℣. Dñs vob. ℟. Et cū spi. Oremus.

OMine Jesu Chꝛe fili Dei viui: qui vterum beatę virginis Marię mirabiliter fęcūdasti, vt de spū scō ꝯciperet, portaret, pareret, ac nutriret: te deū ⁊ hoīez saluatorē inuocam⁹ p clemētiā tuam: vt his famulis tuis N. ⁊ N. semoto oī dęmonis impedimēto ⁊ maleficio, fęcūditatē donare dignēris: vt generare, ⁊ cōcipere, portare, parere, ac nutrire tibi valeāt, plē in vitā ęternā. Amē. Jn noīe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spūs ✠ sci. Amen. ℣. Beatus vir q̄ nō abijt in cōsilio impioꝝ. Cū ꝯantoꝛ sequentibus versib⁹ vsq; ꝓsperabunt. Gloria pa. fo. 210. Tūc sacerdos imponens manus sup capita, ꝓmo viri, postea mulieris, dicat.

JEsus Marię filius: mūdi salus ⁊ dñs, q̄ beatissimę virgini Marię mr̄i suę fęlicē partū tribuit, ipse tibi ꝯcedat, vt possis in vtero portare, fouere, parere, ⁊ bñ nutrire plē Deo ⁊ hominib⁹ gratā. Jn noīe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spūs ✠ sci. Amen.

¶ De

¶ De bñdictione fęt⁹ i vtero mr̄is, de cui⁹ piculo dubitat. c.8.

SAcerdos cuz superpelliceo ꝛ stola hoc modo bñdicit fętū in vtero matris. Adueniēs mulier p̄gnans coraz altari, ꝛ genuflexa tenet faciē contra altare: ꝛ sacerdos sup eam orat, dicens, ℣. Adiutoriuz nr̄m in nomine dn̄i. ℟. Qui fecit cęlū ꝛ terrā. ℣. Saluā fac ancillā tuaz. ℟. Deus meus sperātez in te. ℣. Ésto ei dn̄e turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil p̄ficiat inimicus in ea. ℟. Et filius iniquitatis nō apponat nocere ei. ℣. Mitte ei dn̄e auxiliū de scto. ℟. Et de sion tuere eaz. ℣. Dn̄e exau. ℟. Et clamor. ℣. Dn̄s vo. ℟. Et cū. Oremus. Dio.

OMn̄ps sempiterne Deus, q dedisti famulis tuis in cōfessione vere fidei ętęrnę trinitatis gloriā agnoscere, ꝛ in potētia maiestatis tuę adorare vnitatē: qs, vt eiusdez fidei firmitate ab omnibus semp muniamur aduersis. P̄r do. Oremus. Dio.

OOmine deus omniū creator, fortis, ꝛ terribilis, iust⁹ atqz misericors: q solus bonus ꝛ pius es: solus p̄stās, solus iustus, oīps ꝛ ętęrnus: q de oi malo liberas Israel: q fecisti patres electos quoslibet, ꝛ scificasti: eos munere spūs sci: vez, virginez gloriosissimā mariā, in vtero post ꝙceptū absqz oi decursu tpis Joānē bap̄tistā, ꝛ alios ꝑz gradus varios, anteq̄ morte solito nascerent: accipe sacrificiū cordis ꝙtriti, qs, ac feruēs desideriū famulę tuę ℟. humilr supplicātis p ꝙseruatione pl̄is debilis, quā dedisti eā ꝙcipe: ꝛ custodi partē tuā, atqz scifica imēsa bñdictione tuę grē: ꝛ defende ab oī dolo ꝛ iniuria diri hostis, necnō a quibuslibet aduersitatib⁹ crudelibus ꝛ iniqs: vt ad lucē p̄ntis vitę iucūdissimā obstetricāte manu tua veniat icolumis, tibiqz i oibus iugiter deseruiat, ꝛ vitā ꝙseq sēpiternā finaliter mereat. per. Postea dygat ad bñdicta dicēdo ps. De⁹ misereat nr̄i totū cuz Gloria pa. f. 37. Deinde. ℣. Bñdicam⁹ patrē ꝛ filiū cū scō spū. ℟. Laudem⁹ ꝛ superaltemus euz in scla. ℣. Angelis suis Deus mandauit dē te. ℟. Ut custodiāt te in oībus vijs tuis. ℣. Dn̄e exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dn̄s vobis. ℟. Et cū. Oremus. Dio.

OJsita, qs dn̄e, cunctā habitationē istam: ꝛ oēs insidias inimici ab ea, ꝛ ā p̄senti famula tua lōge repelle: ꝛ angeli tui sancti habitent in ea, qui eam ꝛ eius p̄olē in pace custodiant: ꝛ bene ✠ dictio tua sit sup eā semp: ꝑ quos eos oīps Deus, ꝛ lucem tuā eis cōcede ꝑpetuam. P̄r dn̄z. ℟. Amen. Benedictio Dei omnipo=

oīpotentis, pa✠tris, ⁊ fi✠lij, ⁊ spiritus ✠ sancti descendat ⁊ sit super te ⁊ super prolem tuam: ⁊ maneat semper. ℟. Amen.

¶ Ordo benedictionis mulieris post partum in domo. Cap. 9.

¶ Sacerdos ingrediēs domū mulieris, q̄ pepit, dicat i ingressu.

PAx huic domui: ⁊ oībus habitantibus in ea. ℣. Adiutorium nr̄m in noīe dn̄i. ℟. Qui fecit cælum ⁊ terram. Psalmus.

LAudate pueri dn̄m: laudate nomen dn̄i. Sit nomē dn̄i benedictū ex hoc, nunc ⁊ vsque in seculū. A solis ortu vsq; ad occasum, laudabile nomen dn̄i. Excelsus sup oēs gentes dn̄s: ⁊ sup cælos gloria eius. Quis sicut Dn̄s deus nr̄, q̄ in altis habitat, ⁊ humilia respicit in cælo ⁊ in terra: Suscitans a terra inopē: ⁊ de stercore erigens pauperē. Ut collocet eū cū principibus, cū principibus populi sui. Qui habitare facit sterilē i domo: matrē filiorū lętātē. Gloria p. Beati oēs, qui timent dn̄m, qui ambulant in vijs eius. Labores manuū tuaruz, quia māducabis: beatus es, ⁊ bene tibi erit. Uxor tua sicut vitis abundans: in lateribus domus tuę. Filij tui sicut nouellę oliuarū: in circuitu mensę tuę. Ecce sic benedicetur homo: qui timet dn̄m. Benedicat tibi dn̄s ex sion: ⁊ videas bona Hierusalem oībus diebus vitę tuę. Et videas filios filiorū tuorū: pacem super Israel. Gloria pat. Ps.

DEus misereat nr̄i: ⁊ benedicat nobis: illuminet vultū suū super nos: ⁊ misereatur nostri. Ut cognoscamus in terra viā tuā: in omnibus gentibus salutare tuū. Confiteant tibi populi Deus: confiteantur tibi populi oēs. Lętent ⁊ exultēt gētes: q̄m iudicas populos in ęqtate: ⁊ gentes in terra dirigis. Confiteant tibi populi Deus: cōfiteantur tibi populi oēs: terra dedit fructum suū. Benedicat nos Deus Deus nr̄: benedicat nos Deus: ⁊ metuant eū oēs fines terrę. Gloria pat. Ana. Ava mea illi viuet: ⁊ semen meū seruiet ipsi. Kyrie eleis. Chr̄e eleis. Kyrie eleison. Pater nr̄, qui es. Et ne nos inducas in tētationē. Sed libera nos a malo. ℣. Saluā fac ancillā tuam. ℟. Deus meus sperātē in te. ℣. Mitte ei dn̄e auxiliū de sancto. ℟. Et de sion tuere

tiere eam. ℣. Esto ei dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dñe exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spũ tuo. Oremus. Dño. OOmine scẽ, pr̃e, eterne Deus, q̃ bñdictionis tuę gr̃am egris infundẽdo corporib⁹, facturã tuã multiplici pietate custodis: ad invocationẽ tui nois sci benignus assiste: vt hãc famulã tuã dextera tuę virtutis tuearis, ptãte confirmes, signaculo scẽ crucis bene ✠ dicas: atq; tuę eccl̃ie ꝛ scis altaribus cã feliciter restituas. Per dñm. Et tunc aspergat aqua benedicta.

¶ Ordo quando mulier post partum primo ecclesiam ingreditur, expletis diebus suę purificationis. Cap. 10.

SAcerdos cũ superpelliceo ꝛ stola, facta confessione ante portã eccl̃ie, aspergit mulierẽ aqua benedicta: ꝛ dicit Añas. Asperges me dñe hyssopo, ꝛ mũdabor: lavabis me, ꝛ sup niues dealbabor. ℣. Miserere mei Deus scõm magnã misericordiaz tuaz. ℟ Gloria pa. Et repetit Añas. Asperges. Postea dicit Aña. Hic accipiet benedictionem à dño: ꝛ misericordiam a deo salutari suo: quia hec est generatio q̃rentiu̇z dñm. Postea dicat ps. OOmine est terra, ꝛ plẽnitudo eius: orbis terraz, ꝛ vniversi qui habitãt in eo. Quia ipse sup maria fundavit eã: ꝛ superfluminia prẽparavit eã. Quis ascendet montẽ Dñi: aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus, ꝛ mundo corde: q̃ nõ accepit in vano aiam suã: nec iuravit in dolo primo tuo. Hic accipiet bñdictionẽ a Dño: ꝛ misericordiaz a deo salutari suo. Hec est generatio q̃rentiu̇z eã: qu̇erentium faciem Dei Jacob. Attollite portas principes vestras, ꝛ elevamini portę eternales: ꝛ introibit rex glorię. Quis est iste rex glorię? dñs fortis, ꝛ potẽs, dñs potens in plio. Attollite portas principes vestras, ꝛ elevamini portę eternales: ꝛ introibit rex glorię. Quis est iste rex glorię? dñs virtutu̇m ipse est rex glorię. Gloria patri, ꝛc. ps. Deus misereatur nr̃i, ꝛ benedicat no. fol. 37. ps. Confitebor tibi dñe in toto corde meo: narrabo omnia mirabilia tua. Letabor & exultabo in te: psallam nomini tuo altissime. In conversione inimici mei retrorsum: infirmabuntur & peribunt a facie tua. Quia fecisti judicium meum & causam meam: sedisti super thronum qui judicas equitatem. Increpasti gentes & peribit impius: nomen eorum delesti in eternum & in seculum seculi. Inimici defecerunt framee in finem: & civitates eorum destruxisti. Periit memoria eorum cum sonitu: & dñs in eternum permanet. Parauit in judicio sedem suam: & ipse judicabit orbem terrarum in equitate. Judicabit populos in justitia: & factus est dñs refugium pauperi. Adjutor in oportunitatibus in tribulatione. Et sperent in te qui noverunt nomen tuum: quia non dereliquisti querentes te dñe. Psallite dño qui habitat in Sion: annunciate inter gentes studia eius. Quia requirens sanguines eorum recordatus est: non est oblitus clamorem pauperum. Miserere mei dñe: vide humilitatem meam de inimicis meis. Qui exaltas me de portis mortis: ut annunciem omnes laudationes tuas in portis filie Sion. Exultabo in salutari tuo: infixe sunt gentes in interitu quem fecerunt. Comprehensus est pes eorum in laqueo quem absconderunt. Manifestus est dñs judicia faciens: in operibus manuum suarum comprehensus est peccator. Convertantur peccatores in infernum: omnes gentes que obliviscuntur deum. Quia non in finem oblivio erit pauperis: patientia pauperum non perdet in finem. Exurge dñe non confortetur homo: judicentur gentes in conspectu tuo. Constitue dñe legislatorem super eos: ut sciant gentes quoniam homines sunt. Ut quid dñe recessisti

rupisti

rupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiã laudis: ⁊ nomen dñi
inuocabo. Vota mea dño reddã, in conspectu oĩs populi eius:
in atriis domus dñi: in medio tui Hierusalem. Gloria pa. Ps.
Laudate dñm omnes gentes: laudate eum omnes populi.
Quoniam confirmata est super nos misericordia eius: ⁊
veritas dñi manet in eternum. Gloria patri, ⁊c. Psalmus.
Leuaui oculos meos in montes: vnde veniet auxiliũ mihi:
Auxilium meum a dño: qui fecit cẽlũ ⁊ terrã. Nõ det in
cõmotionẽ pedẽ tuum: neq; dormitet, qui custodit te. Ecce nõ
dormitabit, neq; dormiet, qui custodit Israel. Dñs custodit te,
dñs protectio tua super manum dexteram tuam. Per diem sol
non vret te: neq; luna per noctẽ. Dñs custodit te ab omni ma
lo custodiat animã tuã dñs. Dñs custodiat introitum tuum, ⁊
exitũ tuum: ex hoc, nunc, ⁊ vsq; in seculũ. Gloria patri. Psals.
Ad leuaui oculos meos. fo. 180. Et post singulos psalmos dicat Gloria pa. Ãna. Exaudi nos dñe: qm benigna est misericor
dia tua: ⁊ scõm multitudinem miserationum tuarũ respice nos
dñe. Kyrie elei. Christe elei. Kyrie eleison. Pr̃ noster. Et ne nos
inducas. ℣. Ego dixi dñe miserere mei. ℟. Sana animã meã:
quia peccaui tibi. ℣. Saluã fac ancillam tuam. ℟. Deus meus
sperantem in te. ℣. Mitte ei dñe auxilium de scõ. ℟. Et de sion
tuere eã. ℣. Nihil proficiat inimicus in ea. ℟. Et filius iniqui
tatis non apponat nocere ei. ℣. Esto ei dñe turris fortitudinis.
℟. A facie inimici. ℣. Dñe exaudi oratiõnẽ meam. ℟. Et clamor
meus ad te ve. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cũ spir. Oremus. Dic.
Deus qui per Moysen famulũ tuum Israeliticę plebi mã
dasti, vt mulier, quę filium peperisset, ab ingressu tẽpli se
questraretur: ꝙs, vt hanc famulam tuam N. ab omni inquina
mento peccati mundare digneris: quatenus mente & corpore
mũdata sinũ sanctę matris ecclesię valeat penetrare, ⁊ tibi pro
suis delictis acceptabile munus offerre. Per do. Oremus. Dic.
Omnipotens sempiterne Deus, pater dñi nr̃i Jesu Chr̃i:
Deus sabaoth, qui tuum vnigenitum vna cum matre sua
post quadraginta dierum spatium in templo presentasti: bene
dicere digneris hanc famulam tuam N. quam ad templũ tuũ
tibi Dño Deo nostro purificandi gratia presentamus: ⁊ conce
de propitius: vt sicut eam per nostrum officium in templũ istud

introdu=

introducimus, sic post finem vitę, presentis templum cęleste meretur introire. ℣ Per eundem dñm nr̄m Jesum Christum filium tuum. Qui tecum vivit ℟ regnat. ℟ Amen. Tunc famulus habens candelā accensam in manibus, accipit a sacerdote caput stolę, ℟ ecclesiam ingreditur, dicente sacerdote. ℣ Famula Dei M. ingredere in templum Dei adora filium beatę Marię virginis: qui tibi tribuit fęcunditatem prolis. Deinde sacerdos celebret missam, si est hora conveniens: ℟ ipsa aliquid offerat sacerdoti. Postea dicat sacerdos evangelium sancti Joannis. In principio. f. 89. ℟ evangelium sequens, Secundum Lucam.

In illo tempore: Postquam impleti sunt dies purgationis Marię, secundum legem Moysi: tulerunt Jesum in Hierusalem: vt sisterent eum domino: sicut scriptum est in lege domini. Quia omne masculinum adaperiens vuluam, sanctū dño vocabitur. Et vt darent hostiā, ℈ dictum est in lege dñi, par turturum: aut duos pullos columbarum. Et ecce homo erat in Hierusalem, cui nomen Simeon: ℟ homo iste iustus, ℟ timoratus: expectans cōsolationē Israel: ℟ spūs sanctus erat in eo. Et rēsum acceperat a spū sancto: non visurū se mortē, nisi prius videret Christum dñi. Et venit in spiritu in tēplum. Et cum inducerent puerum Jesum parentes eius: vt facerent ℈ consuetudinem legis pro eo: ℟ ipse accepit eum in vlnas suas: ℟ benedixit deum, ℟ dixit. Nunc dimittis seruum tuum dñe ℈ verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum. Quō parasti ante faciem omniū populorū. Lumen ad revelationem gentium: ℟ gloriam plębis tuę Israel. Postea dicat orationem seq.

Absolue, q̄s dñe, delicta famulę tuę M. ℟ a pcōrū suorū nexibus, q̄ pro sua fragilitate cōtraxit, tua benignitate liberet. Deus qui salutis ęternę, beatę Marię Virgini (℟ pronepotem. tate fecūda, humano generi pręmia prestitisti: tribue q̄sumus: vt ipsam pro nobis intercedere sentiamus, per quā meruimus auth̄orem vitę suscipere dominū nostrum Jesum Christum filium tuum. Qui tecum vivit. vel Concede nos famulos tuos. folio 260. Et benedictio Dei pa ✠ tris, ℟ fi ✠ lij, ℟ spiritus ✠ sancti descendat super te, ℟ maneat semper. Amen.

¶ Finit tractatus secundus prime partis libri Sacerdotalis.

¶ Tra-

¶ Tractatus iij. pme pñis Sacerdotalis, de sacto pñitētie.
¶ Pñitētia quid sit, t quotuplex sit, t de tribus vere pñitentie pribus. Cap. i.

SEcundū beati Hieronymi sñiam, secunda tabula post naufragium est pñitentia. De pñiten. dist. 2. ca. Secunda: vbi q humana fragilitate, vel suadēte diabolo, seu pprīa iniquitate peccauerunt, per ipsaz ad salutis portum deducant. Quę gdē a beato Ambrosio sic diffinitur: Pñia est pterita mala plāgere, t plāgēda iterū nō pmittere. De pñ. dist. 3. c. Pñitētia. Hoc est q ille, q vere cupit pnitere, sit bñ ptritꝰ, idest dolorē habeat de pctis cōmissis t pteritis: t firmiter disponat t pponat deincēps illa vel alia, idest nullū peccatū mortale pmittere. ¶ Est aūt triplex Pñia. s. solēnis, publica, t secreta. Solēnis Pñia est, q ꝑ epm solēniter in 4. feria cinerū indicit, ppter peccata enormia t publica. 50. dist. c. In capite. Et hęc solū ab epo, t non a sacerdote indicēda est: nisi de speciali mādato epi. Et de hac in Pontificali agit. ¶ Alia est Pñitentia publica, sicut peregrinatio cuz baculo cubitali, vel huiusmodi: q a sacerdote parochiali, t a quolibet cōfessore pōt imponi. 33. q. 1. c. Siquis. q non est fm Augustinū imponēda iuuenibus, t maxime mulieribus. 50. dist. Pñitentes. ¶ Tertia est Pñia priuata, quę quotidie imponitur, dū qs pctā sua sacerdoti sacraliter cōfitetur. 26. q. 6. ca. presbyteri. 2. q. 1. Si peccauerit. ¶ Dis autē vera Pñia habet tres partes. Prima est, Cordis ptritio: q cōsistit in dolore pcōrū pteritorum, t dispositione pro posse, diuina adiumāte gratia, amplius nō peccādi. Secūda est, Oris pfessio: q cōsistit in integra, t lachrymabili oris cōfessione oiuz pcōrū cora sacerdote. Tertia est, Satisfactio ꝑ pcis, ad arbitrū sacerdotis imponēda iuxta ipsius discretionē, t cōfitentis opportunā correctionē q fit in oratione, elemosinis t ieunio, oia. n. alia afflictionis, misericordię, ac spiritualia opera ad hęc tria reducunt. Et hęc tria sunt hui⁹ sacri materia. ¶ Ex cōcilio Florentino. Quartū sacrm est Pñia: cuius quasi materia sunt

actus

actus ꝓnię: q̃ in tres distinguit partes. Quarum prima est cordis cõtritio: ad quã ptinet, vt doleat de pcõ cõmisso, cũ ꝓposito nõ peccãdi de cętero. Scõa est, Oris confessio: ad quã ptinet vt pcõr oia pcta, quoꝝ memoriã habet, suo sacerdoti confiteatur integraliter. Tertia est, Satisfactio pro pcis fm arbitriũ sacerdotis: q̃ quidẽ pcipue fit p oꝛonẽ, ieunũ, ⁊ elemosynã. ¶ Forma aũt huꝰ sacri est absolo a pcis. s. Ego te absoluo a pcis tuis: q̃ dẽt ab ore sacerdotis ꝓferri. Vñ ibidẽ legit. Forꝛa huius sacri sũt ꝛba absolonis: q̃ sacerdos ꝓfert cũ ór: Ego te absoluo. Dia aũt alia sũt ad solẽnitatẽ: q̃ tñ nõ sũt ptermittẽda. ¶ Minister aũt huꝰ sacri est Sacerdos rite ordinatꝰ ordinariꝰ, vel ꝛlegatꝰ hns ꝓmissionẽ a pp̃, vel ab epo. Vñ legit. Minister huꝰ sacri est Sacerdos hns authoꝛitatẽ absoluẽdi, vel ordinariã, vel ex ꝓmissione superioris. ¶ Effectus vero huius sacri est absolutio a pcis. Vnde legit. Effectus sacri ꝓnitentię est absolutio a pcis. hęc ibi. Est etiã liberatio a pęnis inferni, ⁊ restitutio diuinę gratię.

¶ De triplici cõfessione: ⁊ quod auricularis ꝓfessio de iure diuino, siue a deo sit instituta: ⁊ de pcõꝝ circũstãtijs ꝓnẽdis. Cap. 2.

OBi notandũ q̃ triplex est cõfessio. Una mentalis, q̃ est recognitio peccati coꝛã deo in coꝛde: ⁊ hęc fuit tpe legis naturę. s. statim post peccatũ Adę. Secũda est cęremonialis ꝓfessio. s. q̃ peccans tali pcõ offerat tale sacrificiũ: ⁊ peccãs in alio pcõ offerat aliud. Et hęc fuit in lege mosaica. Tertia est cõfessio sacramẽtalis, q̃ fit sacerdoti: q̃ est de necessitate salutis cũctis pęnitentibus triplici ratione. ¶ Primo ex Christi institutione: q̃ eã instituit implicite ⁊ explicite. Implicite in figura, cũ dixit leproso Matth. 8. Vade, ostẽde te sacerdoti. Explicite, cũ Jo. 20. dixit Aplis, ⁊ p eos oib⁹ sacerdotibus: Accipite spũm sctũm: quoꝝ remiseritis pcã, remittunt eis ⁊c. Jbi enim dat sacerdotibus ptãs iudicãdi ⁊ remittẽdi: q̃ regrit manifestationẽ de ipsis pcis, q̃ est ꝓfessio. Quibus aũt dat ptãs iudicãdi de aliqua causa, dat eis ptãs cognoscẽdi de illa. Nullus enim põt iudicare, ⁊ esse bonus iudex de iis q̃ ignoꝛat. Sacerdos aũt nõ põt cognoscere sufficiẽter facta cõsciẽtię pcõꝛis, nisi pcõr ei p ꝓfessionẽ cõsciẽtiã aperiat: ⁊ sic Chꝛs ꝓfessionẽ oꝛis instituit. ¶ Secũdo, ex doctoꝝ ⁊ scripturaꝝ testificationẽ ꝓfessio sacrꝛalis est necessaria. Ambrosiꝰ in libro de Paradiso: ⁊ habet de pęni. dist. 1. c. non

potest

potest. Nō pōt qsq̄ iustificari a pcō, nisi pcīa fuerit ante ꝓfessus. Et ibidē Joānes Chrysostomus. Nō pōt qsq̄ grāz vitę cęlestis accipere, nisi purgatus fuerit ab oi sordę pcī p pniā ꝓfessionez. Et Agūstinus in libō de pnīa. Agite pniam, qualis in ecclesia agit: vt oret p vobis ecclesia. Nemo sibi blādiat, t dicat: Occulte ego apud deū ago: nouit deus q mihi ignoscit, q̄ in corde ago. Ergo sine causa dictū est: Quęcūq; solueritis sup terrā, erūt soluta t in cęlo. Ergo sine causa datę sunt ecclesię Dei claues: q̄si dicat, nō. Et de pęn. dist. 1. c. multipiex. Leo papa. Nō remanet in iudicio ꝺn̄i nādū qō fuerit cōfessione purgatū. ¶ Tertio, ex ecclesię ꝑceptione cōfessio sacrāli est necessaria: qa eccla ꝑcepit q semel in anno, qlibet postq̄ ad annos discretionis puenerit, debeat sacerdoti oia pcā sua ꝓfiteri. De pęn. t re. c. Dis vtriusq; sexus. t dicit oia pcā. s. cogitationis, locutionis, opationis t omissionis, secreta, t manifesta, cū eoz circūstātijs agrauātibus vel in alīa pcī spēm trahentibus: q̄ sunt istę. s. ¶ Prima, psonę, cū qua peccauit, noie eius tacito: sed si cū nupta, vel monali &c. peccauit. ¶ Secūda, loci: si in loco sacro peccauit. ¶ Tertia, tpis: si in die festo. ¶ Quarta muneris. s. quoties idē pcīm cōmisit, q̄ tū recordari pōt ¶ Quinta, modi: vt si q̄s cū muliere peccaret ꝓtra naturā. ¶ Sexta, qualitatis: si sit publicū, vel occultū: t hoc p̄ter scādalū. ¶ Septima, Inductionis: si ipse peccauit t aliuz induxit ad peccandū. ¶ Octaua, Cōsequētia: q̄ in vno pcō multa ꝓsequunt: puta in ludo mēdacia, iniuria, blasphemię.

¶ Qui, t quando tenentur ad Confessionem: casus item non nulli ponuntur; quando quis statim tenetur confiteri. Cap. 3.

Statutū cōfitēdi tempus est a dominica ī ramis palmarum usq; ad octauam paschę ī inclusiue.

Omnes aūt adulti postq̄ ad annos discretionis puenerit, tenent ꝓfiteri semel ī anno. i. ī q̄dragesima: t q hoc nō fecerit, viuēs ab ingressu ecclię arceat, t mortēs ecclīastica careat sepultura. vt in ꝓcilio gn̄ali. extra. de Pęn. t re. c. Dis vtriusq; sexus. ¶ Tenet tū hō post pcīm cōmissū statim cōfiteri. i. dolore ō ꝓmisso: t ꝓponere ō cętero nō peccare, cū itētione ī futura prima q̄dragesima cōfiteri: t sufficit p tūc ad accrescendū statuz gręcia. ¶ Sūt aūt alīq casus, ī qb⁹ hō tenet statim cōfiteri. ¶ Primus est, infirmitas grauis. ¶ Secūs, q̄n imminet piculū mortis: sicut mare trāsīr. lōga pegrinatione seu piculosā viā ageř. ¶ Tertius est, q̄n hēt aliqd ageř, qō existēs ī pcō mortali nō pt facere sine pcō mortali, sicut dicere missaz &c, hmōi. ¶ Quartus, q̄n hēt copiam

piā ꝓfessoris, qui pōt cū absoluere a pctis: a quibus suus cōfessor non pōt, ⁊ verisimile est q̄ in quadragesima talē copiā nō hēbit. ¶ Quintus est, qñ habet ꝓscientiaz, q̄ statim debeat cōfiteri: quia tenēt aut talez conscientiam deponere, aut cōfiteri. Et licet hoc possit differri, vt prędictū est: melius tñ ⁊ tutius est q̄ primū ꝓfiteri post pcm̄ cōmissuz, pp multa mala ⁊ pericula, quę euenire possunt, ⁊ multa bona, quę inde sequuntur.

¶ Qualiter sacerdos se habere debet erga pœnitentes ⁊ subditos suos, in sacramento ꝑnitentię. Ca. 4.

Q ⁊ officiū sacerdotis parochialis ⁊ curati est animarū sibi commendatarū saluti pro viribus intendere, diligēter ⁊ vigilanter debēt studere ⁊ procurare, vt alas sibi cōmissas a peccatis eruat, ⁊ ad confessionem ⁊ pniam inducat: quia si eius causa perierint, reddere rationez tenebitur de eis in die iudicij. Requiret enīz deus de manu ipsius oues sibi cōmissas. Et ideo verbo ⁊ exēplis debet, quāntū in eo est, eos a peccatis auertere: frequenter eos admonendo, corripiēdo, increpādo, rogando, persuadendo, vt eaueant a pctis: ⁊ ipse tanquam virtutis simulacrum debet se coram illis irreprehensibilem exhibere: quia plus prosunt facta q̄ verba, ⁊ bona exempla quā eloquens prędicatio: ⁊ magis eos mouent ad bene viuendū bona opera q̄ prolata verba. Diligens itaq; sacerdos instāte tēpore quadragesimę debet instare ⁊ prędmonere oēs sibi subditos, vt tempestiue veniant ad ꝓfessionem: ⁊ nō expectent finez quadragesimę: q̄ melius poterūt examinari: ⁊ quia ꝓsequētur multas indulgentias: quę tpe quadragesimali ꝓceduntur: q̄ sine cōtritione ⁊ confessione nullū hñt effectum. De qua quidez admonitione hz in pœnitētiali Romano. ¶ Hebdomada prior ante initium quadragesimę presbyteri plebium conuocent ad se populū: ⁊ discordātes canonica authoritate recōciliēt: ⁊ oia iurgia sedent. Et tunc primū cōfitentibus pniam dent: ita q̄ anteq̄ caput ieunij veniat, oēs confessi pniam acceptā habeāt, vt liberē dicere possint, dimitte nobis debita nra, sicut ⁊ nos dimittimus debitoribus nostris. Et beatus Augustinus. Presbyteri admonere debent plebē sibi subiectam: vt ois qui se sētit mortifero peti vulnere sauciatū, feria quarta ante quadragesimaz cū omni festinatione recurrat ad vnificātē matrē

Hinc ieiuniorū nostrorū fructus.

ecclesiaz: vbi mali qō ꝑmisit cuz oī humilitate ⁊ ꝓtritione cor dis simpliciter ꝓfessus suscipiat remedia pnīe, sm modū cano nicis authoritatibus ꝓfixū. ¶ Nō solū aūt ille, qui mortale aliquid cōmisit, sed ēt ois homo quicunqꝫ ꝑ recognoscit immaculatā Christi tunicaz, quā in baptismo accepit, peccati macula polluisse, ad ꝓpriū sacerdotē festinet ventre: ⁊ cum puritate mentis oēs transgressiones, oīa peccata, quibus dei offensam se incurrisse meminit, humiliter cōfiteatur: ⁊ quicquid ei a sacerdote fuerit iniunctuz, ac si ab ipso omnipotentis dei ore esset ꝓlatum, ita diligenter intendat ⁊ cautissime obseruet.

¶ Sacerdos tenetur scire censuras, ⁊ casus reseruatos.

SAcerdos igit, vt melius sciat sibi subditos a pctis purgare, studeat diligenter hīe ⁊ scire casus reseruatos dño papę, rēpo, ⁊ censuras vtriqꝫ reseruatas, ⁊ ea, quę sunt in iure, ⁊ per constitutiones synodales: Quę quidem hic breuissime pro maiore commoditate ponēt. ¶ Et primo, cēsurę ꝓmulgate in cęna dñi in ꝓcessu annuali cūrię. ¶ Subsequēter, que in iure vel extrauagātibus, ⁊ ꝓcilio Lātera. editę sunt, ⁊ ipsi dño papę reseruant. ¶ Tertio, q̄ epis ⁊ dioecesanis reseruāt. ¶ Quarto, q̄ aliqñ dño papę, aliqñ epo reseruāt. ¶ Vltimo, casus epales de iurę vel de ꝙsuetudine epis reseruati ⁊ dioecesanis ordinarie ponunt. ¶ Sed prius aliquid ō excōicatione dicēdū est.

¶ Excommunicatio quid sit, ⁊ quotuplex. Cap. 5.

EXcōicatio dī exclusio. sa cōione. Sicut aūt ē triplex cōio fideliū. sc. ꝓuersatione, vel loquela, cibo, salutatione, ⁊ huiusmodi: in sacrorum susceptione: ⁊ bonoruz spūalium participatione, quę fiūt in ecclesia iuxta illud, ¶ Particeps ego sum oiuz timentiū te, ps. 118. sic triplex pōt dici excōicatio aliis omissis. ¶ Et prima est maior, quę ēt dī anathema: ⁊ excludit a ꝓdicta triplici cōione. 3. q. 4. c. Engeltrudā. ⁊ 11. q. 3. Sicut apl̄s. ⁊ ca. nihil. ¶ Scōa est excōicatio minor quę excludit a participatione ⁊ cōione sacrorum passiua tm, sm Jo. de Lig. vt de cle. excmi. ca. si celebratur. ⁊ de hac. 11. q. 3. cum excōicatio. ⁊ 3. q. 4. Engeltrudaz. ¶ Tertia est excōicatio data a deo. sine ficta ꝑ quolibet pctō mortali. 11. q. 3. Audi. Et sciendum q̄ excōicatio ma-
ior qñqꝫ infligitur ab homine, siue a iudice ꝓ diuersis causis, q̄ hic nō ponuntur ꝓp innumeros casus: qñqꝫ a iure particula-
ri. sc.

ri. sin ꝑ cilijs synodalibus alicuius ciuitatis, vel prouincialib⁹ alicuius prouincie: aliqñ a legatis ipsarū prouinciarū, que nō ligat nisi hoīes illius prouincie. Et ēt iste hic non ponunt. Alie sunt a iure cōi, t extrauagantibus: vel vniuersalibus ꝓcilijs, t a summis pontificibus: que vbique ligant. Que in particulari hic inferius ponuntur, secundum quod haberi potuerunt.

¶ Casus t censure reseruate domino pape in processu annuali in cena domini.

Excōicant oēs hereticī, schismatici, t fautores, adherētes, t qui cū eis cōmercū hñt, t q vicecustis hñticis deferūt arma, vel alia ꝓhibita, aut vinū, olēū, vestes, granū, t hmōi. 2. ¶ Piratę t latrūculi marini: t recipiētes eos, t dātes eis fauorē, vel ꝓsiliū. 3. ¶ Qui in terris suis noua pedagia iponūt, vel ꝓhibita exigūt. 4. ¶ Et qui imponūt collectas, vel onera ecclesiasticis ꝑsonis: t q exigūt tā realia, ꝙ ꝑsonalia. 5. ¶ Falsarij literarū aplicarū vel supplicationū ꝑ summū ꝑpōtif. vel vicecācellariū, vel eor vices gerētiū: 6. ¶ Qui equos, arma, ferrū, lignamina, t alia ꝓhibita deferūt sarracenis, t turcis, t alijs infidelib. qb⁹ xp̄ianor impugnāt. 7. ¶ Impedientes, t iuadētes eos q victualia t alia necessaria ad vsuz Ro. Curię ꝺferūt. 8. ¶ Verberātes, vel capiētes, seu impediētes, vel occidentes eos, q ad sedē aplicā vadūt, vel ab ea recedūt, t eos q morant in curia: t dātes auxiliū, ꝓsiliū, vl fauorē: vl mādātes talia fieri. 9. ¶ Itē capiētes, detinentes, vulnerātes, mutilātes, icarcerātes, iterficiētes patriarchas, archiepos, t epos, eorūq; mādatores. 10. ¶ Qui verberāt, vel capiūt, seu bonis spoliāt eos, q cās suas ꝑsequuntur in curia, vel aduocatos, seu ꝓcuratores eorūz, ꝓp hmōi ꝑsecutionē cārū. 11. ¶ Qui ꝓhibēt, vel statuūt ne parcatur lr̄is t mādatis aplicis, seu legatorū, t nūciorū, t iudicū delegatorū dñi papę: t fauētes. 12. ¶ Qui se subtrahunt ab obedientia dñi papę: t S. Rom. ecclesię t fauentes. 13. ¶ Qui vsurpāt sibi iurisdictionē, seu fructus ecclesiasticos, seu ad eccl'astic̄as personas ꝑtinētes: t dātes ꝓsiliū, auxiliū, vel fauorē. 14. ¶ Quicūq; superioritatē hñs ꝓhibet quoquo modo ne aliqs de ꝓuocatione alicuius beneficij ferat, seu certiorē reddat quē placet contra dñū eorū existentē: vel impedsint directe, vel indirecte, ne ꝑsequant ꝓuisiones beneficiorū, seu dignitatū sibi au-

thoritate aplica ꝓcessarũ: ꝛ dãtes ꝓsiliũ, vel fauorẽ, vel nõ obuiantes cũ pñt. 15. ¶ Verberãtes, vel capiẽtes, vel deprędãtes rompetas accedẽtes, morãtes, ꝛ recedẽtes, ꝛ dãtes ꝓsiliũ, auxiliũ, vel fauorẽ. 16. ¶ Hostiliter discurrẽtes per terras eccl̃ę: inuadẽtes ꝛ occupãtes easdẽ: ꝛ dãtes ꝓsiliũ, auxiliũ, vel fauorẽ. 17. ¶ Qui absolũũt a prędictis casibus prętercp̃ in mortis articulo, (ꝛ tũc ẽt excõicati debẽt fidẽ prędare de satisfactione vel dare sufficientẽ cautionẽ) sunt excõicati, ꝛ priuati oĩbus iurisdictionalibus prędicandi, cõfessiones audiẽdi, ꝛ ministrãdi sacra. Et nota, q̃ nullus eximit̃ a pęnis ꝛ cẽsuris superius positis, ẽt qua cunq; prędulgeat dignitate ecclesiastica, vel seculari.

¶ Censurę quę reseruantur domino papę in iure vel extrauagantibus ex concilio Lateranensi. Cap. 7.

QEnsurę quę reseruantur dño papę: pter supradictas, sunt infrascriptę. vcz. 1. ¶ Excõicati nominatim a dño papa. 2. ¶ Radẽtes aliquid: vel cnẽgãtes i lris Dñi papę. 3. ¶ Insecutores hostiliter cardinalũ vel alicuius clerici, vl̃ religiosi ꝺ familia dñi papę vel cardinalũ; pcutiẽtes, ꝛ capiẽtes eosdẽ: ꝛ dãtes ꝓsiliũ, auxiliũ, ꝛ fauorẽ: recẽptatores, ꝛ defensores taliũ. in c. Felicis. de pęn. lib. 6. 4. ¶ Percutientes, capientes, vel bãnientes ep̃m temere, vel iniurioſe: ꝛ id fieri mandantes, socij, ꝛ dantes cõsiliũ, auxiliũ, vel fauorẽ. 5. ¶ Officiales, qui in aliquo ꝑdictorũ fuerint culpabiles. Cle. 1. de pęnis. 6. ¶ Qui sine lnia sedis aplicę assentiũt noiationi, vel electioni, assumptioni in senatorem, vel capitaneum, vel patritiũ, seu rectorẽ ad regumen vrbis Romę. 7. ¶ Qui electus in senatorẽ vel ꝛc. vt supra, vltra annũ de tali offo se ipediuerit. 8. ¶ Qui taliter assumpto fine lnia, vt supra, intẽdũt, vl̃ obediũt: ꝛ q tales mõ ꝑdicto elegerũt, noiauerũt, vel assumpserũt. 9. ¶ Qui talibus dãt auxiliũ, ꝓsiliũ, vel fauorẽ, publice, vel occulte, tã noiationib⁹, vl̃ assumptionibus, q̃ noiatis vel assumptis. De elec. c. Fũdamẽta. li. 6. 10. ¶ Exenterantes ꝛ in frusta incidẽtes corpus mortuũ: ꝛ in aqua coq̃ẽtes: vt ossa separẽt a carnib⁹, vt ad aliũ locũ ad sepeliendũ deferatur. Bonifac. 8. 11. ¶ Accedentes ad sepulcrũ dñi sine lnia. 12. ¶ Clerici scienter ꝛ sponte in diuinis tã in ecclesia q̃ alibi participãtes cũ excõicatis iudicialiter a papa. ꝺ sen. excom. c. significauit. 13. ¶ Clerici, vel religiosi inducentes aliquem

aliquẽ ad vouẽdũ, vel iurãdũ, vel ꝓmittẽdũ de eligẽda sepultura apud eorũ ecclas, vel electa mutãda. De pęnis. c. cupientes. in cle. 14. ¶ Excõicati ex gñali ſnia ſuorũ dioceſanorũ hñtes literas aplicas falſas, niſi infra 20. dies poſtꝙ ſe cognouerit hꝫ literas falſas, illas deſtruxerint', aut reſignauerit, nõ pñt abſolui poſt lapſum 20. dieruꝫ, niſi a ſede aplica. De cri. fal. c. Dura. 15. ¶ Religioſi ꝓferentes ſcꝛa cõtonis, vel extremę vnctionis ſine ſnia parochialium. 16. ¶ Religioſi ſolẽnizãtes mrimonia. 17. ¶ Religioſi abſoluentes excõicatos a iure, vel a cõſtitutionibus ſynodalibus: aut a culpa ꝛ pęna. De priuil. c. religioſi. in cle. 18. ¶ Religioſi abſoluentes a caſibus ꝛ cenſuris in extrauagantibus reſeruatis. Sixtus 4. 19. ¶ Religioſi mendicãtes trãſeuntes ad ordines nõ mẽdicantiũ., pręterꝙ ad Carthuſiẽſes. Martinus 5. 20. ¶ Religioſi nõ mẽdicantes recipientes ad ordines ſuos frẽs mendicantes, ẽt hñtes literas Aplicas. Mart. 5. 21. ¶ Magiſtri excludẽtes fratres pędicatores a ſtudio Pariſienſi Alexander 4. 22. ¶ Qui libellos famoſos, vl' rhythmos faciunt ꝓtra ordinẽ pędicatorũ ꝛ minorũ. Alex. 4. 23. ¶ Dicentes vel defendẽtes q fratres põdicatores ꝛ minores non ſint in ſtatu pfectionis: ꝛ q nõ liceat eis de eleemoſynis viuere: aut q nõ poſſint põdicare, vel ꝓfeſſiones audire. Alex. 4. 24. ¶ Facientes damnabilẽ violẽtiã in locis fratruꝫ põdicatorũ. Clemẽs 5. 25. ¶ Intrantes monaſteria ſororũ ordinis pędicatorũ ꝛ minorũ in caſibus non ꝓceſſis. Bonifa. 9. quo ad pędicatores: ꝛ Eugen. 4 quo ad minores. 26. ¶ Dñi tꝑales, ꝛ ẽt epi, q cogunt aliquem celebꝛare tpe interdicti gñalis, vel cũ cãpana, vel voce põnis excõicatos, vel interdictos vocant ad diuina: vel q prohibent excõicatis ꝛ interdictis, ne de eccl'a recedant, dũ miſſarũ ſolennia agunt, cũ a celebrãtibus fuerint requiſiti gñal'r, vel ſpãl'r vt exeant. 27. ¶ Interdicti, vel excõicati publici poſtꝙ fuerint moniti noſtatim a celebrãtibꝰ vt exeãt, ſi nõ exierint ſunt excõicati: ꝛ abſolutio papę reſeruatur. De ſen. exc. c. grauis. in cle. ¶ Simoniaci in quocũque ordine, ꝛ beneficio. Martinus 5. Eugenius 4. Paulus 2. Sixtus 4. 28. ¶ Facientes pactum in curia pro gratia conſequenda. 29. ¶ Qui ſciuerit aliquem committere ſimoniam in curia; ꝛ nõ denũciauerit papę, vel alij ab ipſo deputato infra

duos menses. Euge. 4. 30. ¶ Recipientes aliquid pro ingressu monasteriorum. Urbanus 5. Ne in vinea. 31. ¶ Inquisitores, qui cōtra ꝓsciam miserint procedere ꝓtra aliquez hereticum: vel alicui iniuste crīmen heresis imposuerint, vel vexauerint. De here. c. Multorū in cle. 32. ¶ Inticiens enormiter manꝰ violētas in clericū, vel religiosuz, pfessuz, vel nouitiū, vel quersum secularē tradentē se ꝛ sua, honeste viuentē, ꝛ audientē horas: Itē clericū ꝓiugatū nō bigamū, incedentē in habitu clerici: Itē depositū verbaliter tm̄: Itē per saltum promotum: Itē excōicatum: Itē incedētem sine habitu clericali ante admonitionē. Item clericus, qui extra sepsum enormiter percutit, est excōicatus excōicatione papali. 17. q. 4. cap. Siquis suadente. 33. ¶ Officiales Romanę curię: qui pro taxis, mercedibꝰ, emolumentis, laboribus regularibus, aut cuiuscunqz alterius operis lucro, recipiunt aliquid in pecunijs, rebꝰ, bonis, aut pmissionibus, quocunqz modo, et a sponte offerentibꝰ, aut vltra ꝯ in eorū officiorū antiqua institutione statutū est, ꝛ tenent satisfacere illis, a quibus receperunt. Julius 2. in extraua. Etsi Romanus. ꝛ Leo. 10. in concil. Lateran. In aplici. 34. ¶ Cardinales vota data in consistorio, ꝛ ibi gesta, aut dicta, quę in odiuz, ꝓiudiciū, aut scādalū alicuius redundare possent, verbo, aut scripto, vel alio modo reuelantes: ꝛ ēt, si per pontificē indictū sit silentium in aliqua re, eā manifestantes sunt excōicati: ꝛ solo papa absoluuntur cū expressione causę. In concil. Lateran. Leo. 10. supernę dispositi. 35. ¶ Prędicatores tam clerici quā religiosi, miracula falsa, aut incerta, vel prophetias, quę ex sacra scriptura non constant, prędicantes, seu qui ēpis, aut superioribus detrahere in suis p̄dicationibus p̄sumunt, nō obstāte quocūqz priuilegio, excōicationis sniaz incurrunt: ꝛ absolutio papę reseruat. Leo. 10. in concil. Latera. Supernę maiestatis. 36. ¶ Pragmaticā sanctionē in regno Francię, ꝛ alibi seruantes: ꝛ ꝑm eā iudicātes, ꝛ eā facientes, aut pmittētes seruari: ꝛ nō delētes eā de libris, archiuis ꝛ capitularibꝰ, excōicant: ꝛ absolutio papę reseruat. Leo. 10. in concil. Lateran. Pastor bonus.

¶ Censure episcopis ꝛ diocesanis reseruate.

Episcopis, ꝛ diocesanis reseruantur infrascriptę censurę, vz. ¶ Cōtumaciter asserentes Romanā ecclesiā non esse caput

caput oiuz ecclesiarum. Dist. 19. ca. Nulli fas. Si tñ firmiter ⁊ veraciter ita crederet, esset hereticus, ⁊ absolutio papę reseruata per ꝓcessum annuales. 2. ¶ Utens literis, vel supplicationibus papalibus falsis scienter, ⁊ retinens eas ⁊ non lacerans. 3. ¶ Laici recipiētes literas, seu bullas papales, nō de manu papę vel deputatoruz, vel ꝑ nunciuz nō recipiētē ꝺe manibus eoruz, quādo est persona magnę authoritatis. De cri. fal. c. dura. 4. ¶ Electus minus cāp a duabus partibus cardinaliuz in papā, si tali electioni consentit: ⁊ oēs recipiētes euz. De elec. c. licet. 5. ¶ Impugnantes literas electi in papā ante eius coronationē. Bñdictus. 11. in extraua. 6. ¶ Qui loquunt secrete, vel mittunt lras, vel nūciuz ad aliquē cardinaliuz, dū sunt in cōclaui, occasione electionis papę. De elec. c. Ubi periculum. lib. 6. 7. ¶ Dñi ⁊ officiales, q nō seruāt ꝓtēta in capło de elec. papę supra alleg. Ubi periculū: vel circa ipsum fraudē cōmittunt. Ibi dē. 8. ¶ Principes, senatores, cōsules, q infra mēsez a die notitię de delicto cōmisso ꝓtra cardinales vel familiares papę ⁊ ipsoz cardinaliū nō faciunt iustitiā sm ꝓtinentiā capli felicis. de pēn. sunt excōicati. Ibidem. 9. ¶ Omnes principes ⁊ officiales, qui tertio admoniti ab epīs vel ecclesiasticis personis recusant facere iustitiā supeoz causis. 23. q. 5. ca. Administratores. 10. ¶ Oēs officiales, qui euacuant iurisdictionē ⁊ authoritatē prelatoruz, quā hñt in suis hoibus: ⁊ successores victoruz officialium: nisi infra mēsem errorē suoz predecessoruz correxerint. De immu. eccl. c. Non minus. ⁊ c. Aduersis. 11. ¶ Spoliantes naufragos bonis suis: nisi ablata restituāt cāp citius poterunt. Diuersę opiniones sunt, si sit Canon latę sentētię. De rapt. excōi. 12. ¶ Ubi propter diuersitatem inhabitantium vnus epūs nō potest populo supplere, debet sibi vicarium substituere, qui populo satisfaciat: ⁊ talis vicarius dēt ꝑ oia subesse episcopo principali: q si aliter se ingesserit, est excōmunicatus. De offi. ord. c. Quoniam. 13. ¶ Participans cum excommunicato in re, propter quod est excōicatus, dando ei consilium, auxilium, vel fauorem. De senten. excommu. cap. nuper. 14. ¶ Omnes grauantes per se, vel per alios, in beneficijs, vel alijs suis rebus, clericos vel coruz consanguineos: quia noluerunt eligere illum, pro quo rogabantur. De elec. cap. sciant

cuncti.15. ¶ Extorquentes absolutiones a sententijs excommunicationis,suspensionis,ꝛ interdicti,per vim,vel metũ,extra de ijs,quę vi me,ve causa fi.c.vnico.lib.6.16. ¶ Compellentes prȩlatos,vel ecclesiasticas personas ad submittendum ecclesias,subijcienda bona immobilia, vel iura ecclesiarum laicis, ad cognoscendam seu profitendum se retinere ab eis, vel ad statuendus laicos in patronos,seu aduocatos eorũ in perpetuus, seu ad non modicum tempus sine licentia papę,ꝛ capituli.De reb.eccle.non alie.c.Consuetissimo.17. ¶ Laici si vsurpant,vel exigunt aliquid de rebus ecclesiasticis immobilibus vltra impositionem contractuum factorum, vel faciendor, si moniti non destiterint, etiã taliter ablata restituendo vbi supra.18. ¶ Impedientes litigare in foro ecclesiastico, coram delegato,vel quocunq; alio iudice ecclesiastico in causis,quę de iure,vel cõsuetudine possunt ibidem exerceri.De imm.eccle.ca. Quoniam.lib.6.19. ¶ Impedientes sequestrationem vel fructus sequestratos occupantes, post vnam diffinitiuam sententiam apud sedem apostolicam promulgatam, super aliquo beneficio:etiam si nulla foret.In Clem.vnica.de sequestra.20. ¶ Procurantes quod conseruatores se intromittant de alijs, quam de manifestis iniurijs,ꝛ exigẽtibus iudiciariam potestatem.De offi.ꝛ potesta.c.fin.lib.6.21. ¶ Fingentes casum fraudolenter,per quem iudex vadat,vel mittat ad aliquam mulierem pro testimonio ferendo. De iudic.capi.mulieres.lib.6. 22. ¶ Cõcedentes repręsalias ꝓtra psonas ecclesiasticas, specialiter vel generaliter,si sunt singulares personę,sunt excommunicati:si vniuersitas, est interdicta. De iniu.ꝛ dam.da.cap. vnico.lib.6.23. ¶ Clerici habentes officium vicecomitis, vel prȩpositi secularis,si admoniti non desistant.De cle.vel mo.c. Clericus.24. ¶ Contrahentes matrimoniuꝫ cum consanguineis,vel affinibus,vel monialibꝰ pfessis,vel religiosis,vel cuꝫ clericis in sacris ordinibus ꝓstitutis, tã ipsi clerici ꝗ religiosi ꝗ ꝓsanguinei,vel affines ꝓtrahẽtes,cꝫ psonę cũ qbuꝰ ꝓtraxerit, oẽs sunt excõicati.In cle.vnica.ó ꝓsan.ꝗ affi.25. ¶ Monachi ꝗ canonici regulares, archidiaconi,decani,ꝓpositi,plebani, cãtores,ꝗ alij clerici psonatꝰ hñtes,vel qcũque ꝑsbyteri, gl̃ges,vel phȳsicã audiũt,extra claustrũ,nisi infra duos mẽses redierint.

dierint. Ne clc. vel mo. ca. fi. 26. ¶ Doctores, qui legunt leges, vel phyſicã, ſi retinẽt in ſcholis ſuis religioſum habitu depoſito ſuę religionis audire vult leges vel phyſicã. Ne clc. vel mo. c. Ut periculoſum. lib. 6. 27. ¶ Religioſi tacite, vel expreſſe profeſſi: qui temere habitũ ſuę religionis dimittunt. Ibidem. 28. ¶ Religioſi, qui ſine lnia ſuorũ platorũ vel maiꝰis partis cõuentus accedũt ad ſtudia. Ibidẽ. c. periculoſa. 29. ¶ Religioſi decimas eccleſię debitas ſibi appropriãtes: vel fraudãtes eccleſias circa eas: vel eas ſolui nõ pmittẽtes, niſi requiſitũ ỏſtiterit infra mẽſẽ. In clc. 1. de deci. 30. ¶ Monachi ꝛ canonici regulares, qui non hñt adminiſtrationes, ſi intrãt curias principũ ſine lnia ſuorũ platorũ: vel ſi inferant dãnũ platis, vel monaſteriis. c. ne in agro. de ſta. mo. in clc. 31. ¶ Monachi tenentes arma inuaſiua infra ſepta monaſterij ſine lnia abbatis. c. ne in agro. de ſta. mo. 32. ¶ Statum beginarum aſſumentes, vel illuꝰ ſectantes. in clem. 1. de religioſis. 33. ¶ Religioſi, qui in ſermonibus ſuis retrahunt populũ a ſolutione decimarũ: vel ſibi cõfitentibus non faciunt conſcientiã de decimis ſoluendis, ſi fuerint requiſiti. in clc. Cupientes. de pęnis. 34. ¶ Religioſi qui non ſeruãt interdictũ, quẽ ſeruat matrix eccleſia. in clc. 1. de ſenten. exc. 35. ¶ Religioſi mendicantes, qui de nouo domos ad habitandũ recipiunt, vel receptas mutant ſine licẽtia ſedis apoſtolicę. De reli. do. c. vnico. lib. 6. 36. ¶ Fratres minores vel eremitani recipiẽtes fratres ordinis pdicatorũ ad habitũ ſuũ. 37. ¶ Alienantes bona eccleſiaſtica, ſeu infeudãtes, ſeu faciẽtes pactũ, q ipſorũ dñium tranſferatur ac concedentes, hypothecantes, infeudantes, vel in emphyteuſim concedentes, ſeu locantes, pręterquam in caſibus a iure conceſſis. 38. ¶ Recipientes tales alienationes, ſeu locationes. Paulus 2. in extrauag. 39. ¶ Impedientes viſitationem monialium, ſi moniti non deſtiterint. de ſta. mo. c. 2. in clc. 40. ¶ Directores monialiũ in electionibus: niſi abſtinuerint in hiſ, per quę poſſit oriri, vel nutriri diſcordia. de elec. c. Indemnitatibus. lib. 6. 41. ¶ Magiſtri, ꝛ ſcholares tractãtes cũ aliquo ciue Bononiẽſe de cõductione hoſpitij, irrequiſitis inquilinis: niſi tẽpus cõductionis elapſum fuerit. de loca. ꝛ cõdu. ca. 1. 42. ¶ Emens rem eccleſię, vel aliter acquirẽs a ſchiſmatico. 43. ¶ Tenẽs beneficium

ficiū a schismatico. 44. ¶ Innitēs ordinationi factę per schismaticū. Isti tres casus hñr in c. 1. de schisma. 45. ¶ Qui christianum mandant interfici per assassinos, ēt si casus non fuerit secutus: ꝛ talibus dans auxilium, consilium, vel fauorē, de Ro mi. c. pro humani. lib. 6. 46. ¶ Clerici locantes domos manifestis vsurarijs alienigenis ad fęnus exercendum. de Vsu. c. 1. lib. 6. 47. ¶ Officiales cōitatum facientes, vel dictantes statuta super vsuris soluendis, ꝙ non restituantur: vel iudicantes sm illa: vel non volentes si pñt infra tres menses de libris cōcatum: vel illa seruātes. de vsu. c. Ex graui. in clemen. 48. ¶ Sepelientes in cęmeterio tempore interdicti in casibus a iure nō ꝓcessis excōicatos publice, interdictos nōatim, vsurarios manifestos. in cle. 1. de sepul. 49. ¶ Sepeliētes hęreticos, credentes, ꝛ fautores, receptatores, defensores eoꝝ sciēter in cęmeterio ecclāstico, nec debēt absolui, nisi ꝓpriis manibꝰ extumulauerint cadauera eorū. i. c. qōcūqꝫ. de hęr. 50. ¶ Ingsitores hęreticę prauitatis ꝓtextu officij pecuniā extorquētes. 51. ¶ Ingsitores, si scienter bona ecclesiarū occupant. 52. ¶ Ingsitores bona ecclesiarū ob delictū clericōrū fisco ēt ecclesię applicātes in cle. 2. de hęre. 53. ¶ Dñi tpales quocunqꝫ noie censeātur, qui de crīe hęresis cognoscunt, vel iudicant. 54. ¶ Dñi tpales captos per epm vel inquisitorē ꝓ hęresi a carcere liberātes 55. ¶ Dñi tpales, si executionē hmōi officij ab epo vel ingsitore eis iniūctā nō implēt: put ad eoꝝ spectat offiū. 56. ¶ Dñi tpales, si directe vel indirecte pſumunt sniaꝫ, vel ꝓcessuꝫ ingsitorū, seu diocesanorū impedire. 57. ¶ Si diocesano, vel ingsitori pſumpserint se opponere i his, q̄ ad ꝓfatū negotiū incumbūt, aut quēlibet ipedire. 58. ¶ Dātes talibus ꝓsiliuꝫ, vel fauorem. Dēs istę censurę continent in c. vt inquisitionis. de hęre. lib. 6. 59. ¶ Exercentes regimē in triremibus infideliuꝫ. de iudę. in c. ita quorundā. 60. ¶ Principes, ꝛ officiales, qui tertio admoniti ab epis, vel viris ecclesiasticis, recusant facere iustitiā sup eoꝝ causis. 23. q. 5. administrātes. 61. ¶ Faciētes statuta ꝛ iudicātes ꝓꝫ ea ꝓtra libertatē ecclesię. de sen. exc. c. Nouerint. 62. ¶ Itē q talia iudicata in publicā formā redigunt. Ibidē. 63. ¶ Percutiens clericum vel religiosum leui percussione. 64. ¶ Laici sortilegi, incātatores, ꝺuocatores dęmonū, ꝛ diuinatores

natores vtriusq; sexus excõicant. Leo. 10. in ꝯcil. Lateran. Supernę dispõnis. 65. ¶ Glosantes, seu cõmẽtãtes, vel interpẽtãtes ꝯstitutiones factas in ꝯcil. Lateran. q̃ ꝯtinent in bulla, q̃ incipit. Supernę dispõnis. 66. ¶ Prędicãtes, vel disputãtes verbo vl̃ scripto, q̃ mõtes pietatis instituti iuxta tenorẽ terminationis ꝯcilij Lateran. sint male ordinati, excõicãtur. Leo. 10. in ꝯcilio Latera. Inter multiplices. 67. ¶ Imprimentes, vel imprimi facientes libros vel aliquã scripturaz sine examine t̃ approbatione vicarij dñi papę, t̃ magr̃i sacri palatij in vrbe: t̃ extra vrbez sine licentia diocesani t̃ inquisitoris hęreticę prauitatis, excõicant. Leo. 10. in cõncil. Lateran. inter solicitudines.

¶ Casus qui sunt aliq̃ papales, aliq̃ episcopales. Ca. 9.

Mẽdiarij ecclarũ, vel monasteriorz, vel piorũ locorz sunt excõicati ipso iure excõicatiõe epali: sed post denũciationẽ sunt excõicati excõicatione papali. De sent. excõ. tua nos. 2. ¶ Effractores cũ spoliatione ecclarũ vel monasteriorz vel piorũ locorũ ante denunciationẽ sunt excõicati excõicatione epali: post denũciationẽ vero papali. Ibidẽ. 3. ¶ Dãtes lniaz offẽ dẽdi, vel granãdi eos, q̃ sniias excõicationis, vel interdicti tulerũt ꝯtra quẽcũq;: nisi sniam ipsaz re integra reuocauerint: vel si ad bonã captionẽ ꝓcessuz fuerit, nisi infra octo dierũ spatiũ oia restituerint, vsq; ad duos menses est epalis t̃ exinde papalis. 4. ¶ Itẽ q̃ tali snia data vti ausi fuerit. 5. ¶ Itẽ, q̃ motu ꝓprio aliqd pmissorz cõmiserit, est epalis, vel papalis vt sup. de sent. ex. quicũq;. 6. ¶ Itẽ absoluti a sniis excõicationis rõne periculi alicuius, si post periculũ nõ repñtãt se illi, q̃ põt eos absoluere, in eãdẽ sniaz ꝛcidũt papalẽ, vel epalẽ. 7. ¶ Participãtes in crie cũ excõicatis aliq̃n sũt excõicati excõicatione papali, aliq̃n episcopali, sm q̃ excõicatio fuerit papalis vel episcopalis.

¶ De casibus episcopis reseruatis. Cap. 10.

Debet ẽt scire sacerdos casus epis reseruatos de iure, vel de cõsuetudine, t̃ ẽt casus synodales. De qbꝰ casibꝰ sunt varię opiniones doctorz. Aliq enĩ ponũt plures, t̃ aliq̃ pauciores. vñ materia ipsa nõ est bñ clara. Et ĩ sum. Pisana dr, q̃ Bñdictꝰ papa 11. ĩ extraua. Inter cũctas, declarauit quatuor esse casꝰ de iure. ¶ Primꝰ. s. petiõ clerici, p qó ĩcurrisset irregularitatẽ. ¶ Secõs, de incendiarijs. ¶ Tertius, de pctõ, pp qó indi

cenda

cēda eēt solēnis pnīa. ¶Quartꝰ, de excōicatis excōicatione maiori. ¶Itē declarauit. 5. esse casus epis reseruatos de approbata consuetudine. ¶Primus est pcīn homicidij voluntarij. ¶Scōs, est pcīn falsariorū. ¶Tertius est pcīn violātiū eccīasticā libertatē. ¶Quartꝰ, est pcīn violātiū ecclasticā immunitatē. ¶Quintus, est pcīn sortilegorꝫ, diuinatorꝫ, ꝛ incantatorꝫ. Quāuis aūt dicta extrauagans fuerit reuocata p clem. duduꝫ. de sepul. tñ ōtū ad dictos casus nihil innouatū fuit, etsi alia ibi ptenta sint. Et sic vī, q adhuc illi remaneant. Et addit in Pisanella, q pfī nihilominus epi in suis epatibus casus sibi reseruare, sicut vī eis expedire, sicut pīt ꝓstitutiones facere: ꝛ multo magis ꝓcilū synodale, vel puinciale: a quorū sententijs sacerdotes nō valent absoluere. Ideoqꝫ annuatim petere debēt ab epo casus, ꝛ cēsuras, quas sibi reseruāt: ꝛ ym ipsius epi voluntatē, ꝛ nō alr absoluāt. ¶Et qz superius tractatū est de excōicatione maiori: nō incōgruū visū ē hic breuissime aliqua ponere de excōicatione minori, iterdicto, suspēsione, ꝛ irregularitate.

¶De Excommunicatione minori. Ca. 11.

POstōꝫ igitur tractauimꝰ de excōicatione maiori, nūc aliquid dicendum est de minori: a qua potest quilibet sacerdos absoluere. Cuius effectus est excludere a participatione sacramentorū, nō aūt a participatione diuinorū. Unde excōicatus excōicatione minori licite pōt audire missaꝫ, ꝛ ecclesiā ofīciare: dūmodo tñ nullum sacrm percipiat, nec matrimoniuꝫ, nec aliud: nisi prius sit absolutꝰ: aliter peccaret mortaliter; nec tñ incurreret irregularitatē. ¶Incurrit aūt quis in hanc excōicationē primo pp participationē cuꝫ excōicatis maiori excōicatione, dūmodo participet cum eis in alijs, quaꝫ in crimine, vꝫ q participet in his, quę continentur in versu infrascripto.

Os, orare, vale, communio, mensa negatur.

¶Quia nō debet loqui cū eo, nec orare, nec eū salutare: nec in actibus humanę cōuersationis aliquam cōtionem habere cum eo, nec cōmedere cū eodē. ¶Non tñ semp peccat mortaliter ille, qui sic participat cum talibus excōicatis: quia hoc esset nimis durū, pro sic parua videlicet re, obligare hoies ad peccatum mortale: vnde dicit S. Tho. in 4. sent. dist. 18. q. 2. ar. 4. nisi participet cū illo in cōtēptū ecclesiasticę disciplinę, vel cōtra

prohi-

prohibitionē preceptoriā superioris. ¶ Excipiunt tñ quidā casus in quibus participiantes cū eis nō incurrent in hāc excōicationē: qui casus in hoc versu infrascripto cōprehenduntur.

Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.

¶ Primo vz, qñ qs hoc facit, vt pcuret vtilitatē aiē ipsi⁹ excōicati, vel ēt vtilitatē ppriā, vtputa, cum petit quis ab excōicato id qō ei excōicat⁹ dare tenet, ꝛ debet: aliter excōicatus de sua excōicatione cōmodū ꝛ vtilitatē reportaret: vel ēt cuz petit ab eo ꝓsiliū pro remedio aiē suę, qñ. s. non pōt hic recursum ad aliquē aliū. ¶ Scdo, excusat lex. s. matrimonij ex parte mulieris, quę potest cōicare viro excōicato, cū sit ei subiecta. Vir tñ non excusatur participando cuz vxore excōicata: qz potest eā corrigere cogēdo ipsaz, nisi in redditione debiti. ¶ Tertio excusat humilitas subiectionis, vel seruitutis: vnde filij, q sunt in patris ptāte, vel ēt emancipati, si sunt cōmensales patris, ꝛ ab eo recipiunt victualia, vel necessaria excusant: alias nō. Et serui ꝛ rustici, ꝛ aliē subiectę pēsonę sil'r excusantur, si participant cū suis dñis excōicatis. Alioquin si tales personę nō excusarentur, sequerent̄ infinita inconuenietia ꝛ dāna innocētib⁹. Non tñ superiores excusantur si participāt cū inferioribus: nisi forte participēt i eis rebus, q̄ tenent̄ pudere illis: maxime si pillos nō stetit, qn eos corrigerēt: ꝛ p eis gr̄erēt absolutionē. ¶ Quarto excusantur ignorātes, nō ignorātia iuris crassa, sed ignorātia facti: cū. s. eis nō cōstat illū ee excōicatū: cū quo participāt. ¶ Quinto excusat necessitas: qa qlibet in necessitate ꝓstitutus pōt ab excōicatis eleemosynā recipe: ꝛ ecōuerso ēt excōicatis i necessitate cōstitutis eleemosynā erogaī qlibet pōt: nec ēt est expectāda vltima necessitas, ꝛ extrema. Utī si excōicatus petat hospitiū, nō tenetur qs expectare, q ab oīb⁹ sit repulsus. ¶ Excōicationem minorē ēt quis incurrit p sacrilegio. 17. q. 4. Minor. ¶ Sil'r pro notoria fornicatione, pcipuę clerici. extra de coha. cle. vestra. ¶ Itē cuz qs recipit eccl'iam de manu laici. 16. q. 7. si qs deinceps. Difficile tñ est hoc elicere ex textu. Notandū est tñ ex cōstitutione Martini 5. in concil. Constātiēsi, q null⁹ incurrit excōicationē minorē ex participatiōe cū excōicatis quacūqz excōicationē maiorē: nulluſqz tenet vitare cos ēt i diuinis, nisi fuerit publicati ꝛ denūciati spāl'r, ꝛ notatiz: excc=

Notandum.

excepto, siqs ita notorie pcussisset clericũ, q̃ nõ posset aliqua tergiuersatiõe celari, nec aliquo mõ excusari. Quilibet enim teneꝛ in hoc casu hmõi pcussoꝛẽ denutare, ẽt si nõ fuerit publice denũciatus: atq; hęc de excõicatione dicta sufficiãt. ¶ Quia veꝛo aliqñ nõ seruãtes interdictũ icidũt excõicationẽ, & sępe pp ꝓtẽptũ excõicationũ fiũt iterdicta, & inde sequunt suspẽsiones & irregularitates: de hmõi cẽsuꝛis aliqd dicẽdũ ẽ. Nõ tñ breuissime facieꝫ: ne ꝓtra itẽtionẽ nostrã in hoc ope scribere videamur. Sufficere enim putaꝫ mẽtẽ ꝓfessoꝛis excitare: ne p crassaꝫ ignoꝛãtiã, vel p icõsiderationẽ talia ptrãseat: & p hęc, q̃ scribemꝰ, cũ cęperit dubitare, subsistat, & ad doctoꝛes, q hmõi diffuse ptractãt, se ꝓferat, & solutiones inueniat. ¶ Primũ ergo dicemꝰ de iterdicto, deinde de suspẽsione, postremo de irregularitate.

¶ De interdicto Cap. 12.

Interdictũ est separatio a certis sacris, & oĩbꝰ diuinis officijs, & ecclĩastica sepultura. Et qñq; fertur a iure, qñq; ab hoĩe. ¶ A iure interdicit collegiũ, vel vniuersitas ciuitatis, q̃ cogit ecclesias, vel ecclesiasticas personas soluere guidagia, vĩ pedagia, vel gabellas p rebus ꝓprijs. ¶ Itẽ vniuersitas q̃ę domos locauerit, vel ꝓductas hũ pmiserit alienigenis vsuarijs in terra sua ad exercẽdũ fęnus: Et qua repsalias ꝓtra psonas ecclesiasticas ꝓcedit. Et q̃ nõ seruauerit ea, ad q̃ tenetur p decretalẽ. Vbi periculũ. de ele. li. 6. qñ in ea electio Romani pontificis est celebrãda. Et q̃ ꝓsentit occidẽtibus, vel ꝓcutientibus Cardinales S. Ro. Ecc. vel si infra mẽsem nõ punit delinquentes, si põt: Et q̃ ẽpm ꝓprijũ temere pcusserit, vel ceperit, vel tenuerit, vel in his fauoꝛe dederit, vel nõ defensauerit. ¶ Est etiã aliqñ interdictũ spãle: vt cũ interdicit eccla pp iniuriosum sanguinẽ ibi effusum, & pp effusionẽ humani sanguinis studiose pcurata: Et qñ pp discꝛdiã ꝓlatoꝛũ eps claudit hostia, & pcipit, vt nullꝰ ĩ ea celebꝛet: Et qñ simoniace, vel pricipaliter p ꝓfitũ, vel sine lnia epi, vĩ sine religis i loco deserto fuit ꝓsecrata. In hoc tñ spãli ecclię interdicto celebrãtes ĩ ea nõ efficiũt irregulares.

¶ De Suspensione. Cap. 13.

Suspẽsio est censura ecclesiastica, qua interdicit aliqñ officium, vel exercitium cõpetens personę ecclesiasticę, aliqñ a iure, aliqñ a iudice ꝓlata. ¶ A iure ergo suspenduñ simoniaci

niaci in ordine, vel beneficijs, notorij fornicatores. ¶ Eps q ordinat alienū clericū sine lnia sui superioris sciēter, seu affectata ignorātia. ¶ Qui pfert tō furā clericalē infanti, vel illiterato, vel ꝓnigato. ¶ Epi t superiores eis, idest archiepi, t patriarchę locātes aliq̄ domū vūrarijs aliegenis, vel pmittētes hmōi habitare in terris suis ad fenus exercendū. ¶ Proferētes sniam excōicationis, suspēsionis, vel interdicti sine debitis circūstātijs. i. nō pmissa admonitione, nō adhibitis testibus ꝓ t inscriptis ꝛc. ¶ Ultramōtani ordinati ab epīs Italię sine licētia epi, vnde sunt oriūdi, vel in cuius dioecesi sunt beneficiati. ¶ Qui ordinant a non suo epo sine lnia ipsius: nisi sub spe rati habitionis. ¶ Archiepūs, q confirmat electionē, ꝓsecrans electū nō cognitū, vtrū per aliq̄ prauitatē sit ab appellatione recessum, q̄ erat interposita ad papā. ¶ Quęcunq̄ collegia, vacāti bus ecclesijs collegiatis quibuscūq̄, occupāt aliquid de bonis illarum. ¶ Epi t superiores, t ēt inferiores eis, qui visitantes recipiūt munera: aut visitationis officio nō impenso, procurationes in pecunia, vel victualibus. ¶ Qui recipiūt aliquē ex ordinibus sacris ab epo, qui renunciauit loco t dignitati. ¶ Recipientes aliquē ordinē sacrum extra statuta tpa ordinationū. ¶ Promoti per saltum, qui recipiunt eadem die minores ordines cū subdiaconatu, vel duos ordines sacros. ¶ Contrahentes matrimonium per verba de pnti, t ante carnis copulā facientes se ad sacros ordines ordinari: per hoc enim non dissolvitur matrimonū. ¶ Ordinati ab hēretico, vel schismatico, vel excōicato, vel depositō. ¶ Apostatę religionū i apostasia suscipientes ordines. ¶ Celebrantes, vel participantes in diuinis sciēter cū excōicatis publice, t interdictis. ¶ Clerici, qui sciēter eligunt in dignū ad epatū. ¶ Eligētes, si infra octo dies ipsaz electionē electis distulerint pntare. ¶ Judices ecclesiastici: qui ꝓtra iustitiā, t grauamē alterius partis in iudicio quicq̄ facūt p gratiaz vel p sortes. ¶ Religiosi, q̄ cedūt alicui ad vitā, vel ad certū tēpus lucra, reditus, possessiones administrationū, q̄bus pfuit. ¶ Fres predicatores assumpti ad epatū, vel alias prelaturas: si prius recipiūt munus consecrationis, q̄ resignēt ordini libros, t alia quę habēt. ¶ Fratres predicatores perturbantes officiū inquisitionis exercitatū per frēs minores.

t ſ.

ꝛ sīr minores, si ꝓturbāt in hoc ꝓdicatores. ¶ Ffres ꝑdicatores, ꝛ minores recipientes aliquē ad professionē ante annū ꝓbationis elapsū. ¶ Religiosi, qui decimas nō percipiunt, si sciēter omittāt facere ꝓsciaꝫ ꝓfitentibus de decimis soluendis, si fuerint requisiti. ¶ Cōseruatores, si de alijs, ꝙ de manifestis iniurijs, ꝛ violētijs se intromiserint. ¶ Religiosi grauātes, vel fraudantes eccl'as circa decimas eis debitas: si requisiti nō desistunt, vel de vsurpatis emēdā nō fecerint. ¶ Doctor, vel magister, qui doctorat aliquē, nisi prius exigat iurām a doctorādo, ꝙ nō expēdet ꝓ suo doctoratu vltra summā triū milliū turonensiū argenteorū. ¶ Qui ꝓ alienis debitis ecclesiā suā gravat: aut lras, seu sigilla ꝓcedit, quib⁹ possint ecclesię obligari. ¶ Prelati nō epi, qui eccl'as sibi cōmissa, seu bona ipsarū subijciūt, aut supponūt laicis, absqꝫ ꝓcessu capli, ꝛ sedis aplicę lnia. ¶ Qui prohibiti sunt audire leges, vel phȳsicā, si audiunt eas.

¶ De Irregularitate Cap. 14.

Irregularitas est impedimētum canonicū, quo quis prohibetur ad ecclesiasticos ordines promoueri, ꝛ in eisdē ministrare. Et ꝓtrahit multis modis. ¶ Aliqñ ex indebita celebratione, vel executione ordinū: vt cum quis excōicatus maior, vel suspensus, vel in loco interdicto celebrat: vel cum quis exequit actū alicuius ordinis sacri, quez non habet solenniter.

Notandum.

¶ Contrahitur ēt ꝑ homicidium, vel mutilationez membri: siue hęc opesē, siue mandato, aut ꝓsilio, vel defensione, siue iuste, siue iniuste perpetrētur. ¶ Bigami quoqꝫ oēs irregulares sunt. Dī aūt bigamus, qui vxorem viduam, vel corruptā duxit ꝛ cognouit: vel ꝑpriaꝫ vxorē cognouit postq̄ fuit ab altero cognita: vel duas habuit vxores, ꝛ cognouit eas, ēt si alteraꝫ earum non poterat hīe. ¶ Sīr cum quis in sacris ꝓstitutus, vel post professionē in regula ꝓtrahit cuz corrupta. ¶ Prohibet aūt bigamus promoueri, quia diuisit carnē suā: ꝛ ꝓiunctio coniugalis facta per ipsum nō pōt significare ꝓiunctionē Christi, ꝛ ecclesię, qui est vn⁹ spōsus immaculatus cū vna spōsa immaculata. Vnde irregularitas hęc non tollitur per baptismuz, sicut irregularitas homicidij: quia baptismus nō oīno soluit matrimoniū. Mā si ambo ꝓiuges ꝙertantur, ꝛ baptizentur, non ꝑñt ab inuicem separari, ꝛ alijs matrimonialiter ꝓiungi. Imo si alter

si alter ipsoꝝ baptizaretur, altero in infidelitate permanente, sed volente fideli cohabitare sine iniuria creatoris, ⁊ si posset fidelis ab eo discedere, non tñ potest alteri coniungi. ¶ Itē, qui duxit vxorem vilem mulierem, vt puta ancillam, ioculatricem, vel aliꝫ ex illis, quę publicis spectaculis mancipantur, repelli tur ab ordine propter dignitatē clericat⁹. ¶ Illegitimus quoque pp detestationem paterni sceleris. ¶ Corpore vitiatus, qñ in eo est inhabilitas ad ofꝯcium exequendu, vel talis deformitas, quę scandalū ⁊ derisionem gñaret: vel cū sponte, ⁊ sine iusta causa quis est priuatus aliquo membro, ēt paruo, vel occulto: secus si iniuste, vel vi fuit priuatus. ¶ Hereticus post pniaz, qui fecit pniaz solennē. ¶ Qui distulit baptismū vsqz ad egritudinem, quem tunc suscipit timore mortis. ¶ Qui bis suscipit sacrm unprumens characterem. ¶ Curiales, nisi sint absoluti a curia. ¶ Obligatus alteri ad rōcinia. ¶ Hermaphroditus pp monstruositatem. ¶ Seruus antequā cōsecutus fuerit plenā libertatem. ¶ Crimen quoqz nō mediocre: puta adulteriū, furtū, fraudolentia, sacrilegiū, periuriū, falsum testimoniū, ⁊ similia, si manifestū sit p pniaz, vel ppriā cōfessionē, vel per euidētiā facti, ita q inficiationi nō sit locus, inducit irregularitatē. ¶ Infames quoqz tā de facto, quā de iure repelluntur a promotione dignitatū ⁊ ordinū. ¶ Quas aūt pęnas incurrut irregulares in suis ordinibus ministrātes breuitati studētes, hic tradere nō possumus. ¶ Cōfessoris aūt officiū erit cū irregularez hmōi inuenerit, q̄rere in doctoribꝰ, a qbꝰ hęc diffuse tractant.

¶ Sacerdos accessurus ad audiendas confessiones prius debet diuinum suffragium implorare. Cap. 15.

Accessurus igitur sacerdos ad audiēdas cōfessiones, vt eas diuina ope adiutus diligētius audiat, primū a deo auxiliū petitur⁹, hꝫ ligere dz ad oꝛonis suffragiū, ⁊ sequētes vel alas oꝛones ad libitū dicere. ℣. Adiutoriū nr̄m i nōie dn̄i. ℟. Qui fecit ęlū ⁊ terrā. ℣. Dn̄e exaudi oꝛo. ℟. Et clam. Oremus. Dic.

OMnipotens Deus ops ppitius esto mihi pctōri: vt digne tibi possim gr̄as agere: q me indignū, pp tuā misericordiam ministrū fecisti officij sacerdotalis: ⁊ me exiguū humilēqz sacerdoꝛē mediatoꝛē cōstituisti ad oꝛādū ⁊ intercedēdū ad dn̄um nr̄z Jesuz Chr̄m filiū tuū pro pctōribus ad pniam reuertentibus.

Idcoq; dñator dñe, qui oēs hoies vis saluos fieri, t ad agnitionē veritatis venire, qui non vis mortē pctōrū, sed vt quertanē, t viuant, suscipe oronez meā, p fundo ante ospectuz clementię tuę p peccatis meis, t p famulis t famulabo tuis, qui ad pniam venerunt: vt des illis spūm cōpunctionis: vt resipiscant a diaboli laqueis, q̄ibus astricti tenentur: t ad te per cōdignā satisfactionem reuertanē. Per eundē. Tunc sacerdos ad ecclīam vel alium locū honestū accedens cū superpelliceo t stola iuxta antiquos codices sedeat: t aduenienti pēōri t añ se genuflexo dicat. Frater vel fili ad quid veniſti ad ecclīam? Et pctōr rñdeat. Ego veni ad agendā pniam de petis meis. Et sacerdos. Vis emendare vitā tuā, t de cętero vitare pctā, p tū humana fragilitas promiserit? Rñdeat. Volo ꝑcedente dño. Tūc sacerdos dicat sequentem oronem. Dñe exau. R. Et clamor meus. Oremus.

Deus misericors, deus clemēs, deus indulgentię, deus pietatis t pacis: qui pro amore hoīum in cruce manus extendisti: qui chananęam t publicanum vocasti ad pniam, conuertere dignare famulum tuum, qui ante tuum sacrum altare suum confitetur reatum, t humiliter se recognoscit, te summū bonū offendisse, vt facinorū suorū a te veniā petat: t pręsta ei misericors deus pęnitendi spatiū, dignos fructus pęnitentię, t finem pęnitentialiter fructuosum. Per Christum. Oremus. Oratio.

Deus sub cuius oculis oē cor trepidat, t cōscientię cunctę pauescant, propitiare famuli tui gemitibus: t cunctorum eius peccatorū t malorum medere languoribus: vt sicut nemo liber est a culpa, ita nemo sit alienus a venia. Per Christum.

¶ Quę docere t interrogare sacerdotes debeant pęnitentes antequam propria t singula peccata confiteantur. Cap. 15.

Oratione finita, suscepto peccatore, si non decenter se habet in genuflexione t aliis exterioribus ad talē actum requisitis, debet primo monere ipsum dulciter, ac instruere qualiter deo t non homini cōfitetur: t ideo debet reuerenter se habere eunde se die cum omni humilitate, versa facie nō in aduersis vultum, sed taliter q̄ ad latus cōfessoris genibus ambobus flexis faciem vertat ad reclinatorium ipsius. Et maxime in hoc adhibenda est cautela circa mulieres. Dispositio ergo peccatore corporaliter doceat eum, si nescit facere sibi signum crucis; quod

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

quod fieri debet hoc modo. Primo manum dexteram ponat in
per frontem, & dicat In nomine patris: qa p̃ est principium to
tius deitatis: vt dicit Augustī. Deinde super vmbilicum, & dicat
& filij, quia filius eternaliter procedens a p̃e, descendit tempo
raliter in ventrem virginis. Deinde ponat manum ad scapulā
sinistram trahens illam ad dexteram dicendo. Et spūs sancti:
quia spūs scūs procedit vt amor: & est tanq̃ nexus patris & filij
ab vtroq̃ procedens. Et nos a sinistra i. a tribulationibus hu
ius mundi transire speramus ad dexteram eterne felicitatis.
Deinde eleuata manu dicat Amen. idest fiat. Post hoc aūt fa
ciat, q̃ p̃cor p̃fiteatur in gñali petā sua dicēdo Confiteor, put
dim missa. fol. 74. Qō si ignarus est, faciat secum dicere cōfes
sor vulgari sermone, hoc modo. Io confesso a Dio omnipoten
te alla gloriosa vergine Maria madre di Dio: a tutti i santi, &
sante: & a voi padre, che io ho peccato in mal pēsare, i mal par
lare, & in male operare: & di tutti i miei peccati dico mia colpa:
& priego Dio che mi perdoni, & voi padre che mi ascoltiate, Et
che mi diate la assolutione, & la penitentia.

¶ Post hec, si non cognoscit q̃ditionē eius, interroget eū de
statu suo: puta si est q̃iugatus, vel q̃iugata: cuius sit exercitij: vel
artis: & habet filios, vel non, &c. ex quibus possit eū q̃uenienter
interrogare. Non enim sunt oīa ab oībus interroganda: & ma
xime adhibenda est cautela circa iuuenculas, & circa simplices
pueros: ne doceamus eos ea, quę nesciunt. ¶ Item interrogā
dum est quantum tp̃is est, ex quo non est confessus: quia vnus
quisq̃ tenet saltem semel in anno, cum ad annos discretionis
peruenerit, p̃fiteri, & cōionē accipere: De pen. & remis. c. omnis.
Quod si non fecerit, mortaliter peccaut: & toties quoties p̃o
posuit nō facere deliberato animo, etiam mortaliter peccaut.
Annos autem discretionis, maxime quo ad communionē inci
piunt, sm sanctum Thomam, a decimo, vel vndecimo anno: & plus & minus sm qō malitia supplet etatem: Cum enim sciunt
discernere inter sacrū altaris & panē, quo quotidie vescimur:
& ostendunt ad ipsum aliqua signa deuotionis, signum est eos
ad annos discretionis hmōi peruenisse: & in hoc standum erit
iudicio eorum, qui habent curam aīmę eius. Pueri tamē, vel
puellę, qui post annos discretionis nō fuerunt de hoc instructi,

non sunt facile condēnandi de pctō mortali: ꝯuis sint acriter reprehendendi. ¶ Interrogandus est ēt peccator: si in vltima cōfessione malitiose tacuit aliqō pctm̄ mortale, vel qō credidit esse mortale: qz peccauit mortaliter violādo sacr̄z pnię: cuz absolutio facta sit pp eius malitiam super indebita materia, z indisposita: z ideō tenetur iterare cfessionem illā, z oēs pcedentes confessiones inperfectas: qz in illis cm̄ hoc modo fecit, non fuit vere sacr̄m pnię. ¶ Interrogandus est ēt, si fecit pniam a sacerdote impositam pro peccatis mortalibus cōfessis: quia si non fecit eam ex dolo, peccauit: z tenetur eam facere, si habet eam in memoria. Nō si non habet eā in memoria, tenetur iterare confessionem, ꝝm opin magis cōem: quia sacr̄m pnię sine satisfactione non habet vltimā suā perfectionem, eo q vna pars deficit ei. Confessor tm̄ posset eam commutare, si haberet eam in memoria: dummodo non fuisset data sibi a superiore, puta ab epo pp peccata z casus, a quibus ipse vel alius inferior nō posset absoluere. ¶ Interrogandus est etiaz peccator: si est excōicatus aliqua excōicatione maiori, vel minori. Quia si sit, debet prius absolui ab eis, quaz a pctis: eo q excōicatus non est particeps sacr̄orum. excommunicatio enim est exclusio a sacris, cōmuneque fideliuz. ¶ Interrogandus est etiā: si scit Pater noster, Aue Maria, z Credo in Deum: z si nescit, arguat eum, z imponat ei q̄ discat omnino. Et tunc inuestiget diligenter si habet odium, vel inimicitiaz contra aliquem: z si vult parcere eis, qui eum offenderunt, vel in eum, vel suos peccauerunt. Item si vult abstinere a peccatis, quę hactenus fecit sicut dimittere concubinam, vsuraz z c. z si vult satisfacere z emēdare siquid alteri abstulit tam in fama, quam in rebus.

¶ De circunstantijs confessionis verę. Cap. 17.

His a pēnitente habitis z prēmissis: interroget eum de articulis fidei distincte: z ꝝm eius conditionem z statuz formet interrogationes: z diligenter inuestiget peccata, z eōrum species z circunstantias secundum hunc versum.

Quis, quid, vbi, per quos, quoties, cur, quomodo, quando.

Quis, scilicet clericus vel laicus, senex vel iuuenis. Quid, id est clare exprimat speciem illius peccati: z si sit occultum vel manifestum, enorme vel paruum, nouum vel antiquum. Vbi, id est in

est in loco sacro vel profano. Per quos: i. quibus mediantibus. Quoties, s. freuerauit tale pctm̃. Cur, s. si preuenit tentationem: vel ab ea fuit preuentus: vel qua occasione id fecit. Mũq, i. per quem modum, ꝛ qualiter id fecerit. Quãdo, s. si tempore sacro, festiuo, vel tẽpore ieiunij. ¶ Ante omnia aũt sacerdos debet peccatores inducere ad veram confessionem: ꝛ integram ꝛ puram suorum peccatorum expressionem: proponens eis spem diuine misericordie, que nullum ad se reuertentem abijcit, sed omnes misericordie sue sinu suscipit ad se confugientes. Et adhoc exponat ei exempla magnorũ peccatorũ. s. sci Petri, qui Xpm negauit: Latronis qui in cruce cum Christo pependit: sancte Marie Magdalene, que fuerat in ciuitate peccatrix: ꝛ aliorũ q fuerunt clementissime a domino recepti, ꝛ ꝑ plurimũ magnificati. Aduertat aũt sacerdos ẽt, vt pctã maxime puerorum ꝛ mulierum caute inuestiget: ꝛ eis fiduciã ea dicendi tribuat, ne aliquid ex verecundia dimittant. Debet ẽt ostendere eis magnã cõpassionẽ, ꝛ eorum casibus compati: ꝛ condolere se ostendat: vt cum tali dulcedine eos ad confessionem integram attrahat ꝛ inducat. Quo facto, in nomine dñi incipat eum interrogare de decem legis preceptis, ꝛ 7. peccatis mortalibus: ꝛ formet interrogationes: prout in sequentibus versibus continetur.

¶ Forma breuis interrogandi secundum decem precepta legis: ꝛ septem peccata mortalia in versibus Ca. 18.

Vnum cole deum: nec iures vana per ipsum:
Sabbata santifices: habeas in honore parentes.
Non sis occisor, fur, mechus, testis iniquus.
Nec sponsam alterius, nec rem cupias alienam.

¶ Item alij versus de decem preceptis: in quibus continentur peccata: que committi possunt contra singula precepta.

¶ Contra primum preceptum.

¶ Qui colit extra Deum, aut sanctos quodcunq; creatum:
Articulos fidei negans: si spemq; reliquit:
Toti transgressor: vel qui mortalia vouit:
Et tardans nimium nolens implere promissum:
Fine malo vouens: ac per se vota refringens:
Incantans, faciens fieri breuia, ꝛ malefactor,
Inuenienſq;, docens, addiscens, medius extans:

Aut orans obseruat somnia, sortibus vtens:
Blasphemansq; Deum, qui murmurat, ac maledicit,
Vel non posse refert, seu despicit: accipit ipse
Libans, vt faciat mala: prauus preterit iste
Vnum cole Deum: si scit, mortaliter egit.

¶ Contra secundum preceptum.

¶ Qui cantans, fabulans, trufans, vel turpia dicens,
Despiciendo Deum nomina sanctos, sacra spernens,
Judicio iurans, mendax inductor ad illud:
Periurans, dubium iurans, mortalia iurans:
Jurans (cumq; tamen nolit seruare promissum.)
Perq; crucem, sanctamq; fidem, animamq;, Deumq;.
Adiurans, dicens, mendaciter, atq; iocose,
Et per verba Dei sanctorum euangeliorum,
Inducens falsum iurantem: quisq; scienter
Aduertens frangit ne iures vana per ipsum.

¶ Contra tertium preceptum.

¶ Qui non confessus: dimittens t sacramentum:
In festis missam sine causa: inductor ad illud:
Qui manuale facit, vendens, emit aut non edenda:
Jeiunium frangit, aut qui tertia comedit hora:
Qui facit in festo mala, prauus grauior extat:
Assumens chrisma, sacramentum, vel mulierem,
Qui peccator erat mortali fune ligatus:
Ecclesie vetito qui contrahit tempore sacro.
Chorizans, ludens veneri mortaliter egit
Sabbata sanctifices violat reus, atque superbus.

¶ Contra quartum preceptum.

¶ Qui precepta Dei contemnit. iussaq; legis:
Vel qui noluerit parere parentibus, atq;
Alere si posset miseros, inopes, t egenos:
Irridensq; patrem, vel matrem, vel maledicens:
Verberat, opprobrians, blasphemans, asvere turbans:
Moritur aspernens habeas in honore parentes.

¶ Contra quintum preceptum.

¶ Occisor corde, verbo, factoq; fuisor:
Incitat, t causans, cupiensq;, procurat abortum:

Verberat, ꝛ mandans, faciensue tormenta:
Si iudex ceperit ꝛ sacro limite prauum:
Sacrilegus factus, ac lędens, vel mutilator:
Non sis occisor frangens mortaliter egit.

¶ Contra sextum prędceptum.

¶ Siquis furatur, raptor, vel participator,
Iussio, consilium, consensus, pălpo, recursus,
Participans, mutus non obstans, non manifestans,
Reddere cuncta debet, si causa hęc prima fuisset:
Excipitur mutus, non obstans non manifestans;
Reddere nec debent qui ni sint officiales,
Ac non in causa, primus pro parte tenetur.
Fortunę lusor, cupiens spoliare sodalem,
Ac fraudans ludum, retinens, inductor ad illum,
Nec dare perdenti censebitur, alter egenis:
Et fraudans iusta pedagia, sicq; gabellas:
Lędens mensuras, monetas, fur malus extat.

¶ Contra septimum prędceptum.

¶ Quisquis non nuptus miscebitur, ac polluetur,
Per se, mollis erit: si nuptus, fiet adulter:
Atq; solutus, fornicator: extra sodomita:
Incestumq; parens facit: ꝛ cum virgine stuprum:
Cumq; moniali scelus magnum: sacrilegusq;
Exigit in sacro, ꝛ qui semine polluit illud:
Et rapiens raptor: cum brutis bestia fiet:
Qui clam contraxit, vel sponsam prędcenit actu,
Spondens contrahere mendax, vt misceat illi:
Et qui contraxit, maiori fune ligatus:
Quinq; modis peccat vxore maritus abutens,
Actibus illicitis, semen cum seminat extra
Vas operans, prolem deuitās semen emittens:
Exercens aliam cupit, arcens firme petentem:
Inuitans, tangens, inductor, medius extans,
Lubrica verba refert, iactans se męcus habetur.

¶ Contra octauum prędceptum.

¶ Qui mendax fuerit in damnum proximitatis:
Vel mala qui dicit bona, narrans vel bona praue

Accusans falso iurans, est testis iniquus:
Accusans ceteros odiosus, ut mala sumant.
Detractor odio, mendaxq3, relator occulti
Vel diffamator: diuulgans & manifestans:
Cedula si fiat detractrix: cautio lędens,
Atque secreta, fatumq3 sigillum: aut litera clausa:
Proditor & laudans, inducens ad supradicta:
Illa reportari gaudens, est testis iniquus.

¶ Contra nonum prędceptum.

¶ Qui cupit alterius sponsam, noscatur, adulter:
Vel qui desiderat affines, vel monsales,
Incestum, scelus, sacrileguśq3: cum virgine stuprum
Et cupiens fornicator si sit, sitq3 solutus:
Et cupiens marem sodomita, at bestia bruta:
Ac quoties cupies, vel si fuit & philocaptus:
Qui delectatur cogitando lubrica, vel qui
Se somno polluit causans: vel postea gaudens:
Ornans vt ametur: vel amari quę gloriatur,
Absque viro proprio, cui hoc facit, vt sic ametur:
Vel si perpendat ruinam, vel prouocando.
Alterius sponsam cupiens moritur lubricando.

¶ Contra decimum prędceptum.

¶ Qui cupit alterius rem in damnum proximitatis:
Si per vim raptor, per occultum fur malus extat:
Si per auaritiam cupiat, dicetur auarus,
In rapiendo male & fallere quisque paratus,
Hęc cupiens contra mandata cętera frangit.
Denum mandatum, nec rem cupias alienam.

¶ Alij versus de .7. vitijs capitalibus & eorum speciebus.

¶ De peccato Superbię versus.

Ambit superbus, ridet, prędsumptio, iudex.
Curius, ingratus, blanditur, scandala reddit,
Blasphemat, dubius non fidus, schisma, profanus:
Inanis iactat, contentio, non obedire:
Hypocrisis, discors, durus, se diligit, audax.

¶ De peccato Auaritię versus.

Auarus fallit, perquirit turpia lucra,

Usuras torquet, proditio, vel simonia,
Periurus, sequitur furtum, nec mente quiescit.

De peccato Luxurię versus.

Luxuriam sequitur fur, stuprum, raptor, adulter,
Incestus, sacrum, mollis, sodo, contra, iumenta:
Est cęcus, est audax, nimium inconstans amator:
Incautus, pręceps, contemnit iussa diuina,
Atq; simul ventura bona: pręsentia prefert:
Hiis qui seruierint, perpetua damna subibunt:
Et qui suppeditant, cęlestia regna triumphant.

De peccato Inuidię versus.

Inuidus affligitur bonis, lętatur inique:
Detrahit, exultat, susurrat, murmurat, odit.

De peccato Gulę versus.

Gula nimis laute, prępropere, vel studiose.
Leta nimis, & inepta loquax, scurrilia fouet:
Ebrietas, hebes, mentis pollutio fęda.

De peccato Irę versus.

Iratus tumet, clamat conuicia, rixat,
Blasphemat, prelium parat, indignatio surgit.

De peccato Accidię versus.

Tristis malitiam parit, blasphemat, & odit.
Desperat, torpet, piger, & pusillanimis extat.
Undiq; vagatur, pertractans mollia mente.

Hę interrogationes breues in verbis sunt: sed tamen magnam habent latitudinem si recte considerantur. Siquis autem ampliores velit hic interrogationes, seu interrogatorium diffusius, legat libellum qui intitulatur, Defecerunt beati Antonini Archiepi Florentini: vel confessionale fratris Hieronymi de Ferraria, & alia ad libitum: & ibi inueniet plene de hac materia tractari. Isti aũt versus hic causa breuitatis ponũtur: qui tũ si bene intelligantur, satis sufficiunt ad confessionem audiendam cuiuslibet peccatoris, quantumcunq; scelerati.

Nulla absolutior interrogãdi forma ex, legitur, quàm in summa Caieta, exponitur.

Qualiter se habere debeat sacerdos cum pęnitente, audita eius confessione. Cap. 19.

Audita confessione, eũ de his, quę cõmisit redarguat, & increpet, sm̃ ꝓditionẽ ꝑsonaꝝ, & qualitatẽ delicti plꝰ & minus:

nus: ⁊ ostendat ei quãta mala fecerit: ⁊ quid meruit pp illa peccata. s. gehennam inferni in perpetuũ: nisi misericordia dei ipsum eripuisset, ⁊ ei incor misisset accedendi ad confessionem: Postea eum certificet de venia pp clementissimam ⁊ copiosissimam misericordiam dei: si tñ de cętero cauerit a peccatis, ⁊ ab eorum occasione. Postea moneat eum fm statum suum. s. si est rex, vel dux, vel comes, vel iudex, quod iuste iudicet, ⁊ subditos sues indebite non grauet, ⁊ q punijat delinquentes. Si est clericus, vel religiosus: q seruet quę promisit. Si est vxoratus, q debitũ reddat vxori tpibus ꝯgruis, non prohibitis, q honeste matrimonij actũ exerceat, ⁊ cũ dei timore, ⁊ honore sacri matrimonij: ⁊ sic de alijs: prout videri poterit in prędictis confessionalibus. Item q caueant ab occasione peccandi, qui sunt fragiles, scilicet vt deuitent loca periculosa, ⁊ personas suspectas.

¶ Confessione peracta: si fuerit excõicatus: si potest, prius eũ absoluat ab ea: vel si non potest, remittat eum ad superiorez cũ cedula huius tenoris Reuerendissime dñe mitto ad dñationem vestram Reuerendissimam presentium latorez mihi confessum: quatenus. d. v. Reuerendissima eum absoluat a vinculo excõicationis, quam incurrit pp talem rem N. rogans eandem, vt eum ad me remittat: vt eum absoluere possim a peccatis. Et si fuerit casus reseruatus sine censura, ita scribat Reuerendissima. d. v. ipsum absoluat a tali casu: ⁊ si fuerit plures casus, similiter scribat a tali N. ⁊ a tali N.

¶ Absoluto igitur a sacerdote, si potest: vel ab epo, a vinculo excõicationis, sacerdos iniungat pnitentiaz, fm q conditioni ipsius personę viderit expedire, ⁊ fm qualitatem peccatorũ. vez in ieiunijs, orationibus, ⁊ eleemosynis. In iniungenda autem pnitentia caueat sacerdos ne eum scandalizet, imponendo pnitentiam pecuniariam, vel sibi dãdam, vel locis minus indigentibus, sed potius imponat pauperibus dispensandam: ⁊ postea eum absoluat: ⁊ caueat ne aliquem excommunicatum prius a peccatis, quam ab excommunicatione absoluat: q nil faceret. ¶ Et quia in prǽambulis huius operis dictum fuit ex sententia beati Augustini, qui canones pnitentiales nescit, nõ est dignus nomine sacerdotis: Ideo hic breuiter subijcientur, ad eorum sacerdotum informationem.

¶ La

¶ Canones pęnitentiales antiqui.

¶ Dominus Guliemus Durantis in suo repertorio, rubrica de pęnitentijs a canonibus constitutis, ita dicit. Cap. 19.

SCiendum est, q̄ mensuram tpis in agendā pnīa satis p̄figūt canones pro vnoquoq; crimine: sed magis in arbitrio sacerdotis statuunt relinquendū: dum pro quibusdam culpis modi pnię sunt impositi: quos inferius supponemus. ⁊ hęc leguntur. De pęni. dis. 1. c. Mensuram. ⁊ facit. 25. q. 7. cap. Tempora. Vbi ergo certa pęnitentia statuta est a canone illa est indicenda: alioqui falsa dicitur pęnitentia, quę nō datur sm canones: si est a canonibus distincta. De pęni. dist. 5. c. falsas. q̄ si distincta non sit arbitrio relinquitur imponentis: vt in prędictis cap. ⁊ extra de pęn. ⁊ remis. c. quęsitum. ⁊ cap. sequenti. de offi. deleg. ca. In causis. de Accusa. cap. Super his. Et hoc est quod in canone dicitur: De pondere delictorū existimando, sacerdotum est existimare, vt attendat ad confessionē pęnitentis, ⁊ ad fletus, ⁊ lacrymas corrigentis. De pęnitentibus sic tantum moderetur, ne ecclesię vilescat authoritas, ⁊ se grauet. 50. dist. c. Absit. ⁊ cap. seq. de pęni. dist. 1. cap. Quem pęnitet. Sed ⁊ ipsos canones pęnitentiales, quicquid alij solennizent, possunt sacerdotes ⁊ prędati moderari abbreuiando, vel prolelando tempus pęnitentię, prout delicti monet qualitas, ⁊ circunstantię requirunt: vt in prędicto ca. mensuram. ⁊ 50. dist. de his clericis qui. ⁊ cap. Hi qui alias. ⁊ expresse. extra eodem. Deus. vbi pro homicidio, adulterio, ⁊ fornicatione mandatur ad arbitrium sacerdotis imponi: cum tñ sit a canonibus diffinita, vt inferius apparebit. Nec obst. prędicto c. falsas. quia intelligitur illud, nisi ex causa moderetur. 29. dis. ca. 1. Et sic illud sm prędicta iura determinatur. ff. de legati. sed ⁊ posteriores. Breuiter ergo cōmemorem canones certas pnias iniungentes. Qui aūt vult scire modum pnię imponēdę p homicidio ⁊ alijs crimibus videat extra de homi. sicut dignum. ⁊ c. 2. ⁊ 3. de pęni. dist.

ni.dist.5.c.1. ¶ Debet ergo penitere sacerdos cõmittens fornicationem decem annis.82.dist.c. Presbyter. Ibi etiaz hi qualiter hoc tpe penitebit. ¶ Accipiẽs sponsam alienam de pñti septem annis, ⁊ 40. diebus in pane ⁊ aquã, extra de sponsa duorum.c.2. ¶ Deuota, seu monialis, quę fornicatur, seu matrimonium ꝓtrahit: ⁊ cognoscens eam, vel ꝓtrahens cum ea, decem annis peniteat. 27.q.1. Denotain. ⁊ ca.seq. ¶ Cantans missam ⁊ non cõicans, vno anno peniteat, nec interim celebret. De cõse.dist. 2. relatum. ¶ Sacerdos mortuum pallijs altaris inuoluens, 10. annis, ⁊ 5. mensibus: diaconus tribus annis cũ dimidio. De ꝓse.di.1. Nemo. ¶ Presbyter incaute verberans, qũo punitur. 15.q.1.c. siquis non ira. 23.q.4.ca. quę peccat. ¶ Falsarius, quandiu viuit in pane ⁊ aqua peniteat. De verb.signifi. nouissimus. ¶ Scienter ꝓtrahens, vel coiens cum duabus sororibus, vel commatribus, vel sorore, commatre ⁊ filia: vel vna cũ patre, ⁊ filio, vel duobus fratribus, ⁊ sic de alijs, octo annis peniteat. 30.q.4. Si pr̃. ⁊ c.fi. 32.q.7.c. siquis viduam. ⁊ c.seq. ¶ Ignoranter cognoscẽs duas sorores, vel matrẽ ⁊ filiã: vel amitam ⁊ neptẽ: quarũ vna ignorat de altera, vterqz 7. annis peniteat: si vero scienter, perpetuo careat ꝓiugio. 33.q.fi. 35.q.3.ca. Si quis cum matre. ⁊ ca.seq. ¶ Mũo sit iniungenda penitentia mulieri partum supponenti, vel de alio viro concipienti extra de pen. ⁊ remi.c. Officij. ¶ Sacrilegus chrisma vel calicem sacrum polluens, 7. annis peniteat. In duobus non intrabit ecclesiam, ⁊ vsque ad quartum nõ offeret: ⁊ singulis septimanis tribus diebus a carnibus ⁊ vino ieiunabit, ⁊ alia quędam. 12.q.2. De viro. ¶ Lelans se cognouisse mulierez, quę contrahit cum fratre eius, septem annis peniteat. 35.q.3. Si homo fornicatus. ¶ Solenniter pęnitens, postea ad vomitum rediens, 10. annis peniteat. De pęni.di.5. siqui vero. ¶ Frangentes sponsalia filiorum: ⁊ filij si ꝓsenserint, si post dissenserint, 3. annis communione priuãtur. 31.q.3.c. vnico. ¶ Contrahens cũ ea, quã polluit p̃ adulterium, 5. annis peniteat. 31.q.1.c. siqua. ¶ Cognoscens vxorem adulteratam pęnitentez, ante pñam peractam, duobus annis peniteat, 32.q.1.c. Siquis. 1. ¶ Cognoscens vxorez adulteratã, antequam peniteat, tribus annis peniteat. 32.q.1.cap. Siquis. ¶ Sacerdos qui interest clãdestinis despõsationibus, triẽmo

suspen-

suspendit.de clā.desp.c.vult. ¶ Latro si vult confiteri, vel confitetur, in cemeterio sepelitur, & oratur p eo: & dat ei corpus xpi. 13.q.fi.c.fi. ¶ Qui inducendo horas canonicas & alia officia, discrepat a sua Metropolitana eccla ex contemptu.c.de his.12. dist.per sex mēses cōtione priuatur. ¶ Interfector dñi, vel vxoris, nunq̄ equitet: nec vehiculo vehatur: nec ptrahat matrimoniū: vsq; ad 10.annos carnes non comedat, & vinū nō bibat, & alia q̄ hūr.33.q.2.admonere.& c. quicunq;. De diuo.c.fi. ¶ Matris interfector armis depositis.10.annis peniteat.32.q.2.ca.Latorē.Et cū dr, q maior pnia imponitur interfectori vxoris, quā matris, dr q mauis pctm̄ est.24.q.1.Non offeramus. ¶ Violās votū simplex, 3.annis peniteat.27.dist.c.Si vir. ¶ Dicens blasphemiā i Deū, & beatā Virginē, & scōs, septē annis peniteat hac formā, q̄ est extra.de maledicis.ca.fi. ¶ Eps inuitū ordinans in clericū sine iusta cā, per annum suspenditur.64.dist.c.1. ¶ Pro quolibet mortali pctō debet penitere septē annis.33.q.2.c. hoc ipsum.§. Hoc ꝯ̄ nisi plus & minus a canone imponatur, vt in prescripto §. ¶ Domus vel aream incedens.3.annis peniteat. de immu.& dam.da.6.siquis ptra.ver.incēdiarius. ¶ Comburens eccl̄am, 15.annis peniteat: & cā restituat, & pretiū det pauperib. 17.q.4.& palea est. ¶ Celebrans excōicatus, tribus annis peniteat.2.4.& 6.ferijs a vino & carnibus abstineat.11.q.3. De illis. ¶ Degradatus celebrans, priuatur cōtione corporis & sanguinis Chri vsq; ad vltimū diez: & in excōicatione maneat, & viaticum tm̄ in fine sumat.50.dist.ca.Accedens. ¶ Eps dissimulans corrigere venditiones ministeriorū, duobus mēsibus: sacerdos hoc agens, quatuor: diaconus, tribus: subdiaconus, & alij inferiores, iudicis arbitrio.1.q.1.ca.quicquid inuisibilis. ¶ Iniuste excommunicans, vno mense suspensus est.de sen.exc.ca.Sacro. ¶ Sacerdos accedens ad sibi confessas: vel quam fecit confirmari, 12.annis peniteat: & post retrudatur in monasterium.epi scopus annis 15.mulier vero tradatur monasterio.30.q.1.Si quis sacerdos.& c.Non debet. ¶ Scienter rebaptizatus, si pro hęresi hoc facit, 7.annis peniteat.4.& 6.ferijs.& 3.quadragesimas in pane & aqua.Si vero propter infirmitatem, tribus annis peniteat.Si vero ignoranter, nō peccat: sed ideo non promouetur, licet sit excellens.de Consecrat.distin.4.Qui bis.extra

de

de aposta.c.2.⁊ talis fit monachus, ⁊ de foro ecclesie. De conse.dist.5.c.Dictū. ¶ Si epūs, presbyter, vel diaconus volens est rebaptizatus, peniteat quādiu viuit: alii vero clerici, monachi ⁊ moniales ab hereticis volentes rebaptizati, 12.annis peniteant: ⁊ tribus erunt inter cathecumenos: septē inter penitentes: ⁊ annis duobus eorum oblationes non recipiuntur: pueri vero post reconciliationem cōioni restituentur. De consec.dist.4.c.eos quoq;. ¶ Dicens coactus falsum testimonium, nec sequitur mors, duobus annis peniteat: si sponte, 5.annis. In concil.Iliberitano: quod est in antiqua decretali. De Fal.cap.1.§.1. ¶ Proprium filium opprimens, tribus annis, ⁊ vno in pane ⁊ aqua peniteat: si fit baptizatus. De ijs qui fi.occi.c.fin. ¶ Pro boue adultero, vel fornicatore, 9.annis: sed nunc non ita aspere. 21.q.1.predicandum. ⁊ 33.q.2. Hoc ipsum. ⁊ c.seq. ¶ Innuste alium accusans ad mortem, 40. diebus in pane ⁊ aqua ieunabit continue, siue interpollate: ⁊ per septē annos penitebit: nō tm in pane ⁊ aqua, sed ad arbitrium sacerdotis. Si vero per talem accusationem quis accusatus membrum perdiderit, accusans tribus quadragesimis ieunabit: prima ante natale Dñi, secunda ante Pascha, tertia ante festum S.Joannis: quas quadragesimas S.Petrus instituit. ⁊ hec probatur 22.q.5.c.1.⁊ 3. 6.q.1.Quicunq;. ¶ Sortilegus, quadraginta dies. De sortil. cap.1.⁊ in antiqua decretali.eo.tit.ca.Reliquisti. ¶ Respiciens furta in astrologio, duobus annis peniteat. De sortileg.cap.2. ¶ Parochus res ecclesie dilapidans, vno anno excommunicatur. 16.q.7.Finis. ¶ Lustrans domum cum magicis vel incantationibus, vel aliud faciens, ⁊ qui ei consentit, ⁊ consulit, 5. annis peniteat. 26.q.5.c.qui diuinationes. 2 c.nisi liceret. 1.q.1.c. 1. ¶ Jurans non redire ad pacem, vno anno peniteat. 22.q.4. c.Qui sacramento. ¶ Incendiarius vno anno erit vltra mare, vel in Hispania: ⁊ qui hanc piam relaxat, vno anno suspenditur. 23.q.fin.ca.Pessimam. Hodie a solo Papa absoluuntur. De senten.excommunica.cap. Tua. ¶ Filiam vel sororem spiritualem cognoscens matrimonialiter, ⁊ ei consentiēs, septem annis peniteat. 30.q.3.nō oportet. ¶ Si gutta sanguinis Christi cadit in terram, sacerdos quinquaginta diebus peniteat: si super altare, ⁊ transit ad vnum pannum, duobus diebus: si vsq;

ad

ad 2. quatuor diebus: si vsq3 3. 9. diebus: si vsq3 ad 4. 20. diebus. De conse. di. 2. Qui bene. ¶ Si incaute dimisit, quamuis nilne fandi acciderit, tribus mensibus ab officio suspenditur. extra de custo. eucha. c. 1. ¶ Occidens iudeum, vel pāganū, quadrāginta diebus. ¶ Occidens per insaniam non imputatur. 3. q. 9. Indicas. 15. q. 1. aliquos. & c. Illa. & c. siquis. ¶ Homicida ep̄s, 15. annis pœniteat, & deponatur: & semper peregrinetur. presbyter 12. annis, & tribus ex his in pane & aqua, & deponatur: & diaconus decem annis, & tribus in pāne, & aqua. 50. dist. Siquis homicidium. Palea est. ¶ In necessitate ineuitabili: nihil quo ad peccatum. 50. dist. c. Quia tex sed quo ad munditiam eccl̄ę ostendendam sic. 34. q. 2. ca. In lectum. & ad cautelam cum eo dispensandum est. ¶ Pro incestu, vel coitu p̄ra naturā, vel cum brutis, plusquam 7. annis: ga clericus deponitur, laicus excōicatur. 33. q. 2. Hoc quicquam. & c. p̄cedenti. De excess. p̄el. cap. Clerici. ¶ Pro casuali homicidio, 5. annis pœniteat. 58. dist. Eos qui. & cseq. ¶ Pro voluntario, sine spe restitutionis deponitur: & septem annis pœniteat. 50. dist. c. maior. ¶ Occidens clericū, aut monachum, diaconum, vel sūbdiaconum, semper erit in monasterio, nunq̄ ad sęculum reuersurus: & septem annis p̄iam publicam agat, & arma relinquat. 17. q. 4. c. Qui occiderit. ¶ Contrahens p̄ra interdictum eccl̄ę, pœniteat p̄ mensē, vel ad arbitrium. extra de matrim. p̄ra interd. eccl. contra. ca. 1. ¶ Sacerdos se defendendo latrōnem interficiens, ducbus annis. de homic. cap. 2. nunc per clemen. aliter ordinatur. De homicid. c. In clemen. ¶ Reuelans peccatum pœnitentis deponitur, & ad agendam pœnitentiam in monasterium retruditur. de pœn. dis. 6 cap. sacerdos. De pœn. & remis. cap. omnis. ¶ Vomens eucharistiam per ebrietatem, si laicus est, quadraginta diebus: si clericus, sexaginta: si episcopus, nonaginta diebus: si infirmus, septem diebus. de consecra. dist. & cap. Siquis per ebrietatem. ¶ Pro periurio, quadraginta diebus in pane & aqua per septē annos: & semper erit in pœnitentia. s. anteriori. 6. q. 1. ca. Quicunq3. 22. q. 1. Prędicandū. ¶ Cōpulsus p̄ditionaliter deiurās si est liber, 10. dies: & 7. sequentibus annis: si seruus, tres quadragesimas, & legitimas ferias. 22. q. 5. c. 7. ¶ Periurans in manu episcopi: vel i cruce sacrata, tribus annis: in nō sacrata, vno anno;

anno: ignoranter ⁊ coactus, tres quadrageſimas. 22.q.5.c.2. ¶ Scienter falſum iurans, vel alium iurare cōpellens, 40. dies in pane ⁊ aqua, ⁊ ſeptē annos peniteat. 22.q.5.c. Siquis convictus. ¶ Deiurans pro perſona ⁊ rebus, vel pro aliqua neceſſitate, tres quadrageſimas, vel 3. annos: ⁊ vnum ex illis in pane ⁊ aqua. 22.q.5. Siquis coactus. ¶ Qui contra ſuum iuſm in domini mortem machinatur, vel in eius regnum, ſeculum ⁊ arma relinquat, ⁊ in monaſterium detrudatur, ⁊ toto tpe vitę ſuę peniteat, ⁊ in fine tm cōionem accipiat: ſi vero fuerit epūs, presbyter, aut diaconus, degradetur. 22.q.5.c. ſiquis laicus: palea eſt. ¶ Pro falſa menſura, 30. diebus in pane ⁊ aqua ieiunet. extra de emptio. ⁊ vend. c. 1. ¶ Presbyterum interficiens, 12. annis peniteat. extra de pēnit. ⁊ remiſ. ca. 2. ¶ Communicans hęretico inſcius, ⁊ ex negligentia recipiendo, vel dando communiones, vno anno. Si vero ſcienter, 5. annis: q ſi neſciens permittat eū in eccleſia celebrare, 40. diebus, ſi vero propter reuerētiaz, vnū annum: ſi ad ſubuerſionem fidei, 10. annos: ſi autem fuerit hęreticus, 12. annos pęniteat. 24.q.1. Siquis dederit. ¶ Raptor ſeu fur ſeu direptor reddet in quadruplum eccleſię ornamenta: alterius, duplum. ⁊ 7. annis pęniteat, tres in pane ⁊ aqua. 17.q.4. palea eſt. ¶ Clericus fur, vel effractor, ſeptem annis: laicus, quinq: ſed ſi vilis erat res, vel bis furatus eſt, reddat: ⁊ anno pęniteat in pane ⁊ aqua. 17.q.4.cap. Siquis clericus. palea eſt. ¶ Manum in epiſcopum vel presbyterum mittens, ⁊ eccleſiam vaſtans, aut impugnans, vel incendens, omnibus bonis proſcribitur: ⁊ ſemper in monaſterio incluſus pęniteat. 24.q.3.c. Quiſquis per dolum. palea eſt. ¶ Hoc autem adnotatione dignum eſt, q vbi ponitur pęnitentia 7. trium, vel paucioꝝ annoꝝ, vel quadrageſimarum a iure, ⁊ non adiungitur qualiter illo tēpore debeat quis pęnitere, hoc relinquitur arbitrio ſacerdotis: cum pęnitentię ſint arbitrarię: vt prędixi in principio huius tractatus de pęnitentijs a iure impoſitis. Ipſe vero ſacerdos arbitrabitur eam per legitimas ferias agendā, ſm canones, 11.q.3. De illis. 50. dis. De his clericis. 82. dis. c. Presbyter. 1. extra de homi. cap. 2. ⁊ in alijs multis. ⁊ ſic intelligo. extra de accuſ. de his qui fil. cap. fi. de ſponſa. duorum. c. 2. 22.q.5. cap. 1.

¶ Hęc Dominus Guilelmus Durantis Speculator. ¶ We

De forma absoluendi ab excommunicatione maiori.

SAcerdos absoluturus excõmunicatum maiori excommunicatione, primo exigat ab eo iuramentum de stando mandatis ecclesie, quę scilicet fient ei pro hac causa. Quo iuramento prestito, inungatur ei qui est excommunicatus, quod de cętero talia non cõmittat: et si alicui lęsionem vel damnum intulit, quod ei satisfaciat: et ad hoc cautionem tribuat. Hoc facto denudatis humeris a confessore virga leuiter percutiatur, ad quemlibet versum vnius psalmi pęnitentialis semel. Dicto psalmo, sacerdos subiungat. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. Et ne nos inducas in tentationem. ℣. Saluum fac seruum tuum. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Esto ei Domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus

Oratio.

DEus, cui proprium est misereri semper et parcere, suscipe deprecationem nostram: et famulum tuum, quem excommunicationis sententia ligat, miseratio tuę pietatis absoluat. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Postea subiungat absolutionem. Nec est necessaria manus impositio super caput confessi, quando fit absolutio: quia Christus de tali manus impositione non fecit mentionem, quando dixit Petro, et Apostolis, Quęcunque solueritis &c. Ideo verba absolutionis operantur diuina virtute. Absolutio.

DOminus noster Jesus Christus, qui beato Petro Apl'o. collatis clauibus regni cęlestis, dedit potestatem ligandi, atq; soluendi: ipse per suã pissimaz misericordiam te absoluat, et authoritate ipsius, et beatorũ Petri et Pauli apl'orũ eius, et sanctissimi dñi nri dñi N. diuina prouidẽtia Papę N. Si sit casus, vel censura Papalis, vel reuerẽdissimi dñi dñi N. epi N. Si sit casus, vel censura ep̃alis, tibi concessa, et mihi cõmissa: in quantuz

possum, debeo, & valeo, ego absoluo te a vinculo excõicationis, suspensionis, & interdicti, qõ incurristi propter talem casum N. Et si sunt plures propter tales casus N. & N. illum, vel illos nominando. Toties quoties illud, vel illa incurristi: & restituo te sanctis sacris ecclesię, & cõioni & vnitati fidelium. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spūs ✠ sci. Amen. Absolutio a peccatis.

Misereatur tui oipotens Deus: & donet tibi veniam, & indulgentiam, & remissionē omnium pcõrum tuorum: liberet te ab omni malo, soluat, & confirmet in omni opere bono: & perducat te Christus filius Dei viui in vitam eternam. Amen.

Per istã veraz & puraz confessionē, quaz modo mihi, cuius peccatori sacerdoti fecisti, absoluat te omnipotens Deus ab omnibus iudicijs, quę tibi pro peccatis tuis debentur, sm magnam misericordiam suam: & parcat, ac remittat, & deleat omnia peccata tua: & perducat te in vitam eternaz. Amen.

Filius Dei per suã pissimam misericordiam te absoluat: & authoritate eius qua fungor, ego absoluo te ab oĩb⁹ peccatis tuis mihi modo cõfessis: & ab oĩbus alijs, quoz memoriã nõ habes: vt sis absolutus hic & ante tribunal eiusdez dei & Dñi nr̃i Jesu Christi: habeasque vitam eternam: & viuas in secula seculorũ. Amen. In noie pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spūs ✠ sc̃i. Amẽ.

Passio eiusdẽ Dei, & Dñi nr̃i Jesu Chr̃i: & merita btẽ Marię semp virginis, & btõz apl̃oz Petri, & Pauli, & omniũ sctõz & scãrum Dei: & quicquid boni feceris, & intendis facere: & mala q̃ pateris, & patienter sustinebis, sint tibi in remissionez pcõz tuorum, in augmentum gratię, & in pmium vitę eternę. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spūs ✠ sancti. Amen. Vade & amplius noli peccare. ¶ Hec etiam absolutio forma est. Dñs nr̃ Jesus Chr̃s per suam pissimam misericordiã te absoluat: & ego authoritate ipsius absoluo te ab omnibus peccatis tuis, quę mihi modo confessus es, & quorũ memoriam non habes: vt sis absolut⁹ hic, & ante tribunal Dñi nostri Jesu Christi, & habeas vitam eternam, & viuas in secula seculorum. Amen.

¶ Prescripta forma absoluendi ab excõicatione dicit, qñ aliquis est excõicatus excõicatione maiori: & debet fieri ab eo, qui habet talẽ authoritatem absoluendi ordinariam, vel delegata.

¶ De communi forma absoluendi ab excommunicatione mi-

noris

noti, saltem ad cautelam: ꝛ etiam a peccatis. Cap. 22.

Sacerdos absoluturus pcōrē a peccatis, prius debet ipsū absoluere ab excōicatione minori, saltē ad cautelaꝫ sub hac forma videlicet. Si teneris aliquo vinculo excōicationis, vel participationis, a quo possum te absoluere, ego absoluo te: ꝛ restituo te sanctis sacramentis ecclesię, communioni: ꝛ vnitati fidelium. In nomine patris ✠ ꝛ filij, ꝛ spiritus ✠ sancti. Amē.

Misereat tui ops Deus: ꝛ dimissis omnibus peccatis tuis, perducat te cum sanctis suis in vitam ęternam. Amen.

Filius Dei per suam pissimam misericordiam te absoluat. ꝛc.

Passio Dñi nri Jesu Christi ꝛc. vt supra in pcedenti capitulo.

¶ Forma absolutionis plenarię in mortis articulo facienda illi, qui habet gratiam a sanctissimo dño nostro Papa. Cap. 23.

Sacerdos visa gr̄a ei⁹, q̄ habet a sanctissimo Dño Papa, vt in mortis articulo plenarię possit absolui, primo dicat.

Misereatur tui ops Deus: ꝛ dimissis omnib⁹ ꝛc. vt sup.

Indulgētiā ꝛ absolutionē ꝛ remissionē oīuꝫ pcōrꝫ tuorꝫ tribuat tibi ops ꝛ misericors Dñs. Amē. Tunc subiungat, ꝛ dicat.

Dominus noster Jesus Christus per suam pissimā misericordiam te absoluat: ꝛ authoritate ipsius, ꝛ beatissimorū apostolorum ꝑetri ꝛ ꝑauli, ꝛ sanctissimi ꝑpetris, ꝛ Dñi nostri domini N. diuina prouidentia ꝑapę N. ꝛ sanctę Romanę ecclesię in hac parte tibi concessa, ꝛ mihi cōmissa: in quantū possum, ꝛ valeo, ꝛ debeo, ꝛ mihi permittitur, ego absoluo te ab omni sententia excōicationis maioris, vel minoris, suspensionis, ꝛ interdicti, ꝛ a participatione cū excommunicatis: ꝛ restituo te sacrosanctis sacramentis ecclesię, cōmunioni, ꝛ vnitati fidelium.

Tęz eadē authoritate ego absoluo te ab omnibus peccatis tuis confessis pariter ꝛ oblitis, ꝛ a pęnis omnibus tibi in purgatorio debitis, propter culpas ꝛ offensas, quas contra Deum, teipsum, ꝛ proximum tuum commisisti, claudendo tibi portas inferni: ꝛ aperiendo portas paradisi, restituo te illi innocentię, in qua eras quādo baptizatus fuisti. In nomine patris, ꝛ filij, ꝛ spiritus sancti. Amen. Et hoc, si hac qua ęgrotas infirmitate moriaris: sin autem, salua tibi sit donec fueris in mortis articulo constitutus. In nomine pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ spūs ✠ sancti. Amen. ¶ De forma absolutionis plenissima. Cap. 24.

Forma absolutionis plenissima

BEatus Antoninus Archiepiscopus Fiorentinus in Tertia parte Summę sue ita scribit: Solet Dominus Papa, aliquando quibusdam tantam gratiam facere: vt simpliciter ab omnibus censuris, & pęnis iuris, & hominis possint absolui in foro saltem conscientię. Et tunc confessor potest ista forma vti: quam a curia Romana habui: & vsus sum.

OEplenitudine potestatis apostolicę, cuius authoritatem pro præsenti gero, absoluo te ab omnibus censuris ecclesiasticis, sententijs, & vinculis excommunicationum, & suspensionum, & interdicti, tam ab homine, quam a iure latis: necnon ab omnibus negligentijs & defectibus commissis in sacramentorum administratione, officijs, & actibus tuis, vel nomine tuo factis, supplendo de solita apostolicę sedis clementia omnes defectus eorundem. Aboleo etiam ommem maculam infamię & inhabilitatis vndequaque contractam: dispensoque tecum super omni irregularitate, simonia in ordine & beneficio actiue, vel passiue, quacunque occasione, vel causa etiam contracta in collatione ordinum, & aliorum sacramentorum, vel contractis, seu commissis. Restituo te, & habilito te ad statum, famam, & honorem, & executionem officiorum ecclesiasticorum quorũcunque: ac ad oēs gradus dignitatum & bonorũ: ad beneficia ecclesiastica habita & habenda: & tibi de his, quę habes, de nouo prouideo: relaxando tibi fructus quos male percepisti, seu lęsa conscientia ex eisdem, ac alia quę in ludo ex successione, ac alias ad te prouenerunt: quę subiacent restitutioni vagę in forma plenissima. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spũs ✠ sancti. Amen.

Ordo qualiter se habere debet sacerdos in suscipienda confessione infirmi. Cap. 25.

SAcerdos accedens ad infirmum: primum dicat secundum Salvatoris mandatum. Pax huic domui, & omnibus habitantibus in ea. Postmodum accedens ad infirmum eum consoletur ad bonam patientiam. Deinde incipiat

incipiat ⁊ dicat psalmos sequentes, videlicet. Psalmus.

DOmine ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripias me. Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum: sana me Dñe, quoniam conturbata sunt ossa mea. Et anima mea turbata est valde: sed tu dñe usquequo? Convertere dñe ⁊ eripe animam meam: saluum me fac propter misericordiam tuam. Quoniam non est in morte qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi? Laboraui in gemitu meo: lauabo per singulas noctes lectum meum: lacrymis meis stratum meum rigabo. Turbatus est a furore oculus meus: inueteraui inter omnes inimicos meos. Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem: quoniam exaudiuit dñs vocem fletus mei. Exaudiuit dñs deprecationem meam, dñs orationem meam suscepit. Erubescant ⁊ conturbentur vehementer omnes inimici mei: conuertantur ⁊ erubescant valde velociter.

DOmine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Psalmus. Quoniam sagitte tue infixe sunt mihi: ⁊ confirmasti super me manum tuam. Non est sanitas in carne mea a facie ire tue: non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum. Quoniam iniquitates mee supergresse sunt caput meum: ⁊ sicut onus graue grauate sunt super me. Putruerunt ⁊ corrupte sunt cicatrices mee: a facie insipientie mee. Miser factus sum ⁊ curuatus sum usque in finem: tota die contristatus ingrediebar. Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus: ⁊ non est sanitas in carne mea. Afflictus sum ⁊ humiliatus sum nimis: rugiebam a gemitu cordis mei. Domine ante omne desiderium meum: ⁊ gemitus meus a te non est absconditus. Cor meum conturbatum est in me: dereliquit me virtus mea, ⁊ lumen oculorum meorum ⁊ ipsum non est mecum. Amici mei ⁊ proximi mei aduersum me appropinquauerunt: ⁊ steterunt. Et qui iuxta me erant de longe steterunt: ⁊ vim faciebant qui querebant animam meam. Et qui inquirebant mala mihi locuti sunt vanitates: ⁊ dolos tota die meditabantur. Ego autem tanquam surdus non audiebam: ⁊ sicut mutus non aperiens os suum. Et factus sum sicut homo non audiens: ⁊ non habens in ore suo redargutiones. Quoniam in te dñe speraui: tu exaudies me dñe deus meus. Quia dixi ne quando insuper gaudeant mihi inimici mei: ⁊ dum commouentur pedes mei, super me magna locuti sunt. Quoniam ego in flagella paratus sum ⁊ dolor meus in conspectu meo semp. Quoniam iniquitatem meam annunciabo: ⁊ cogitabo

pro peccato meo. Inimici autē mei viuūt, & cōfirmati sunt sup me: & multiplicati sunt qui oderunt me inique. Qui retribuunt mala pro bonis detrahebant mihi: qm̄ sequebar bonitatē. Ne derelinquas me Dñe Deus meus: ne discesseris a me. Intende in adiutoriū meū Dñe Deus salutis meę. Psalmus.

Beatus vir qui intelligit sup egenū & pauperem: in die mala liberabit eū dñs. Dns conseruet eum, & viuificet eum, & beatum faciat eū in terra: & non tradat eū in animas inimicorum eius. Dñs opē ferat illi super lectus doloris eius: vniuersum stratus ejus versasti in infirmitate eius. Ego dixi, domine miserere mei: sana animam meam, quia peccaui tibi. Inimici mei dixerunt mala mihi: quando morietur & peribit nomē eius? Et si ingrediebatur vt videret, vana loquebatur: cor eius congregauit iniquitatem sibi. Egrediebatur foras: & loquebatur in idipsum. Aduersum me susurrabant omnes inimici mei: aduersum me cogitabant mala mihi. Verbum iniquum constituerunt aduersum me: nunqd qui dormit non adijciet vt resurgat? Et tenum homo pacis meę in quo speraui, qedebat panes meos, magnificauit super me supplantationem. Tu autem dñe miserere mei, & resuscita me: & retribuam eis. In hoc cognoui qm̄ voluisti mę: qm̄ non gaudebit inimicus meus super me. Me aūt ppter innocētiā suscepisti: & confirmasti me in conspectu tuo in eternū. Benedict⁹ dñs deus Israel a seculo & in seculū: fiat fiat. Psalm.

Miserere mei deus sm̄ magnam misericordiā tuam. Et sm̄ multitudinē miserationū tuarum, dele iniquitatē meam. Amplius laua me ab iniquitate mea: & a pctō meo munda me. Qm̄ iniquitatem meā ego cognosco: & pctum meū contra me est semper. Tibi soli peccaui, & malū coram te feci: vt iustificeris in sermonib⁹ tuis, & vincas cū iudicaris. Ecce enim in iniquitatib⁹ concepta sum: & in pctis cōcepit me mater mea. Ecce enim veritatem dilexisti: incerta & occulta sapiētię tuę manifestasti mihi. Asperges me dñe hyssopo & mūdabor lauabis me, & sup niuē dealbabor. Auditui meo dabis gaudiū & lętitiā: & exultabūt ossa humiliata. Auerte faciē tuam a pctis meis: & oēs iniquitates meas dele. Cor mūdū crea in me deus: & spiritum rectū innoua in visceribus meis. Ne proijcias me a facie tua: & spiritū sanctū tuū ne auferas a me. Redde mihi lętitiā salutaris tui: & spū principali

pali cõfirma me. Docebo iniquos vias tuas: & impij ad te cõ-
uertent. Libera me de sanguinibus Deus, deus salutis meę:
& exaltabit lingua mea iustitiã tuaz. Dñe labia mea apries: &
os meũ annũciabit laudẽ tuã. Quñ si voluisses sacrificiũ, dedis-
sez vtiqz: holocaustis nõ delectaberis. Sacrificiũ deo spiritus
cõtribulatus: cor cõtritũ & humiliatũ deus non despicies. Be-
nigne fac Dñe in bona volũtate tua Sion: vt ędificentur muri
Hierusalez. Tũc acceptabis sacrificium iustitię, oblationes &
holocausta: tunc imponent super altare tuũ vitulos. Psalmus.

Inclina Dñe aurẽ tuã, & exaudi me: qñ inops & pauper sum
ego. Custodi aiaz meã, qñ sanctus sum: saluũ fac seruum
tuum Deus meus sperantem in me. Miserere mei dñe, qñ ad te
clamaui tota die: lętifica aiaz serui tui, qñ ad te Dñe aiaz meã
leuaui. Quñ tu dñe suauis & mitis: & multę misericordię oĩbus
inuocantibus te. Auribus percipe oratiõnẽ meã: intende vo-
ci depcationis meę. In die tribulationis meę clamaui ad te:
quia exaudisti me. Non est similis tibi in diis Dñe: & nõ est sm
opera tua. Omnes gentes quascunqz feciśti venięt, & adorabũt
coram te Dñe: & glorificabunt nomen tuũ. Quñ magnus est tu, &
faciens mirabilia: tu es Deus solus. Deduc me Dñe i via tua,
& ingrediar in veritate tua: lętetur cor meum: vt timeat nomen
tuũ. Confitebor tibi Dñe deus meus in toto corde meo: & glo-
rificabo nomen tuũ in ęternum. Quia misericordia tua magna
est super me: & eruisti animam meaz ex inferno inferiori. Dii
iniqui insurrexerunt super me: & synagoga potentiũ quęsierunt
animam meam: & non proposuerunt te in conspectu suo. Et tu
dñe deus miserator & misericors: patiens & multę misericordię
& verax. Respice in me & miserere mei: da imperium tuum pue
ro tuo: & saluum fac filium ancillę tuę. Fac mecum signum in
bonum: vt videant qui oderunt me, & confundantur: quoniam
tu domine adiuuisti me, & consolatus es me. Psalmus.

Qui habitat in adiutorio Altissimi: in protectione Dei cęli
cõmorabitur. Dicet dño, susceptor meus es tu & refugiũ
meum: deus meus, sperabo in eum. Quñ ipse liberabit me de la-
queo venantiũ, & a verbo aspero. Scapulis suis obũbrabit tibi:
& sub pẽnis eius sperabis Scuto circũdabit te veritas eius: non
timebis a timore nocturno. Sagitta volante in die: a negotio

perambulãte ĩ tenebris: ab incursu ꝛ demonio meridiano. Ca
dẽt a latere tuo mille ꝛ decez millia a dextris tuis, ad te aũt nõ
appꝛopinquabit. Uerũtñ oculis tuis ꝓsiderabis: ꝛ retributio-
nẽ pctoꝝ videbis. Quñ tu es dñe spes mea: altissimũ posuisti re-
fugiũ tuũ. Nõ accedet ad te malũ: ꝛ flagellũ nõ appꝛopinqua-
bit tabernaculo tuo Quñ angelis suis mãdauit de te: vt custo-
diant te in omnibus vijs tuis. In manibus portabunt te, ne
forte offendas ad lapidẽ pedẽ tuũ. Super aspidẽ ꝛ basiliscum
ambulabis: ꝛ conculcabis leonẽ ꝛ draconem. Quñ in me spe-
rauit, liberabo eum: protegam eum, qñ cognouit nomẽ meum.
Clamabit ad me, ꝛ ego exaudiam eum: cum ipso sum in tribu
latione: eripiam eum, ꝛ glorificabo eum. Longitudine die-
rum replebo eum: ꝛ ostendam illi salutare meum. Psalmus.

Benedic anima mea dño: ꝛ oĩa q̃ intra me sunt nomini san
cto eius. Benedic aĩa mea dño: ꝛ noli obliuisci oẽs retri-
butiones eius Qui propitiatẽ oĩbus iniquitatibus tuis: qui sa-
nat oẽs infirmitates tuas. Qui redimit de interitu viã tuã: qui
coꝛonat te in misericoꝛdia ꝛ miseꝛationibus. Qui replet in bo-
nis desideriũ tuũ: renouabit vt aqle iuuentus tua. Faciens mi-
sericoꝛdias Dñs: ꝛ iudiciũ oĩbus iniuriam patientibus. Notas
fecit vias suas Moysi: filijs Israel voluntates suas. Miseꝛator ꝛ
mitiꝯ dñs: lõganimis ꝛ multũ mitiꝯ. Nõ in perpetuum
irascet: neqz in ꝛternũ cõminabitur. Non fm pcã nostra fecit
nobis: neque fm iniquitates nostras retribuit nobis. Quñ fm
altitudinem cli a terra: coꝛroboꝛauit misericoꝛdiam suam sup
timentes se. Quantum distat oꝛtus ab occidente: longe fecit a
nobis iniquitates nostras. Quo miseretur pater filioꝝ, miser-
tus est dñs timentibus se: qñ ipse cognouit figmentum nm.
Recoꝛdatus est quoniam pulus sumus, homo sicut fenum:
dies eius tanquam flos agri, sic efflоꝛebit. Quoniam spiritus
pertransibit in illo, ꝛ non subsistet: ꝛ non cognoscet amplius lo
cum suum Misericoꝛdia autẽ domini ab ꝛterno ꝛ vsqz in ꝛter-
num, super timentes eum. Et iustitia illius in filios filioꝝ: bis
qui seruant testamentum eius. Et memoꝛes sunt mandatoꝝ
ipsius ad faciẽdum ea. Dominus in celo parauit sedem suam:
ꝛ regnũ ipsius oĩbus dominabitur. Benedicite Dño oẽs
angeli eius: potentes virtute, facientes verbũ illius ad audien-

dam

dam vocē sermonum eius. ℟. Confitemini Dño oēs virtutes eius: ministri eius qui facitis voluntatē eius. ℟. Benedicite Dño oīa opera eius: in oī loco dñationis eius, benedic anima mea dño. Et dicant oēs ex integro. Postea sequit litania. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater nr. Et ne nos inducas in tenta. ℣. Salvū fac seruū tuū. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Mitte ei Dñe auxiliū de scō. ℟. Et de Sīō tuere eum. ℣. Nihil pficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis nō apponat nocere ei. ℣. Esto ei Dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dñs ꝓseruet eū, ⁊ viuificet eū, ⁊ beatū faciat eū in terra. ℟. Et nō tradat eū in aiam ⁊nimicoꝝ eius. ℣. Dñs opē ferat illi super lectū doloris eius. ℟. Universū stratū eius versasti in infirmitate eius. ℣. Dñe exaudi oīonē meā. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiscū. ℟. Et cū spū tuo. Oremus. Dño.

OMnipotens sempiterne Deus, qs immensaꝫ pietatē tuā: vt ad introitum i tuo noīe hūmilitatis nostrę, hūc famulum tuum in hoc habitaculo iacentem fessum, saluifere visitare digneris: sicut visitasti Dñe Thobiā, ⁊ Sarrā, ⁊ socrum Petri, puerumque Centurionis: ita ⁊ iste pristina sanitate animę corporisque recepta, gratiarum tibi in ecclesia tua referat actionem. Per Christum dominum nostrum. Oremus. Oratio.

DEus, qui facturę tuę semper pio dominaris affectu: inclina aurem tuam supplicationibus nostris: ⁊ famulum tuū ex aduersa valetudine sui corporis laborantem placatus respice: ⁊ visita in salutari tuo, ⁊ celestis gratię prǽsta ei medicinam. Per Christum dominum nostram. Oremus. Oratio.

DOmine sancte, pater omnipotens, ęternę Deus, qui per Jesum Christum filium tuum, Dñm nostrum, vulnera nostra curare dignatus es, te supplices rogamus ⁊ petimus nos humiles tui sacerdotes: vt precibus nostris aurez tuę pietatis accōmodare digneris: vt ad huius pęnitētis cōfessionē mouearis: remittasqz ei omnia crimina, ⁊ peccata vniuersa cōdones. OA, qs, huic famulo tuo domine pro supplicijs veniam, pro meroze lętitiam, pro morte vitam: vt qui suadente diabolo cecidit in ruinam: te reuocāte retrahat ad misericordiam: ⁊ ad ęternam vitam peruenire mereatur. Per Christum dominum nostrum. Tūc interrogat eum sacerdos. Tenes siue scis.

Orationem

Orationem dominicam, ⁊ symbolum? Respondet infirmus. Teneo. Tunc sacerdos. Vis dare tuam confessionem? Ridet infirmus. Volo. Et sacerdos. Fuisti iam confessus? Respondet infirmus. Ita pater. Sacerdos. Credis in deum patrem omnipotentem, creatorem celi ⁊ terre: ⁊ in Jesum Christū filiū eius: ⁊ in spiritum sanctum paraclitum ex patre filioq; procedentē? Respondet. Credo. Sacerdos. Credis q̄ iste tres persone ſ. pater, filius, ⁊ spiritus sanctus, sint tres persone, ⁊ vnus deus? Respondet. Credo. Sacerdos. Credis quod filius Dei pro salute nostra sit incarnatus de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine, passus, mortuus, ⁊ sepultus: ⁊ q̄ ad inferos descendit, ⁊ tertia die resurrexit a mortuis, ascendit ad celos, ⁊ venturus est iudicare vivos ⁊ mortuos? Respondet. Credo. Sacerdos. Credis vnam sanctam ecclesiaz catholicā: sanctorum cōionē, remissionem pcōrum: carnis resurrectionem, ⁊ vitaz eternam. Ridet. Credo. Sacerdos. Credis q̄ in ipsa carne, in qua nunc es in ipsa habes resurgere in die iudicij, ⁊ recipere, siue bonum, siue malum quod egisti? Respondet. Credo. Sacerdos. Habes plenam voluntatem emendandi quicquid contra Deuz egisti? Respondet. Habeo. Sacerdos. Habes fidem q̄ possit tibi dimittere Deus omnia peccata tua: si confessus, ⁊ in toto corde tuo cōuersus ad eum fueris? Respōdet. Habeo. Sacerdos. Vis dimittere omnibus hominibus, qui in te peccauerunt, dicente Deo, Si dimiseritis hominibus peccata eorum, ⁊ pater vester qui in celis est, dimittet vobis peccata vestra? Respōdet. Volo. Si non vult dimittere: nec tu debes eum auscultare. Si autem vult ea dimittere, ⁊ iudicium penitentie recipere, ⁊ peccata sua pleniter cōfiteri; eaq̄ ieiuniis atq̄ orationibus ⁊ elemosynis redimere: tunc iuxta has promissiones offerat manus suas in manibus sacerdotis dicens: In manus tuas Dñe commendo spiritum meum. Et sacerdos sequitur. Suscepimus deus misericordiam tuam in medio templi tui: sm nomen tuum deus, ita ⁊ laus tua in fines terre: iustitia plena est dextera tua. Gloria patri. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. Et ne nos. ℣. Exaudiat te dñs i die tribulationis. ℟. Protegat te nomen Dei Jacob. ℣. Mittat tibi auxilium de sancto. ℟. Et de Sion tueatur te. ℣. Tribuat tibi scōm cor tuum. ℟.

Et om=

Et omne consiliuz tuũ confirmet. ℣. Impleat dñs oẽs petitiones tuas. ℟. Hunc cognoui qm̃ salutem fecit dñs Chm̃ suum. ℣. Dñs custodit te ab omni malo. ℟. Custodiat aiam tuam dñs. ℣. Bñdicat te dñs ex Sion. ℟. Qui fecit cẽlũ ⁊ terr̃ã. ℣. Dñe exaudi oratione meã. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Dño.

DEus, qes iustoz gloria, omisericordia pctoz: pietatẽ tuã humili prece deposcimus: vt hunc famulũ tuum benigne recipias, ⁊ pietatis tuę custodiam ei impendas: vt e toto mẽte tibi deseruiat, ⁊ sub tua semper protectione consistat: ⁊ quando ei extrema dies venerit, societatem sanctorum percipiat: cum quibus inenarrabilem gloriam sine fine possideat. Per dñm.

Tunc sacerdos diligenter eius cõfessionẽ audiat, ⁊ si etiam ab exordio natiuitatis suę ⁊ baptismi cõfiteret, bonũ esset. Et sicd inuenerit quod obligatus sit satisfacere: si potest, satisfaciat. Et si primo ei non fecit absolutionem, tunc absoluat eum a vinculo excõmunicationis si tenetur: vel saltẽ ad cautelã: postea dicat.

Misereatur tui oms Deus: ⁊ donet tibi veniam ⁊ indulgentiaz, ⁊ remissionem oium peccatoz̃ tuoz̃: liberet te ab omni malo: conseruet ⁊ cõfirm̃et te in omni opere bono: ⁊ perducat te Chs filius Dei viui in vitam eternaz. Amen. Per istaz veraz ⁊ puram confessionem, quam modo mihi, qui tuis peccatoz sacerdoti, fecisti: absoluat te omnipotẽs Deus ab omnibus iudicijs, quę tibi pro peccatis tuis debentur pm̃ magnam misericordiã suam: ⁊ parcat, ac remittat, ⁊ deleat oia pcta tua: ⁊ perducat te in vitam eternam. Amen. Dñs Jesus Chs, qui beato Petro Apostolo. fol. 57. ℣. Deus tu conuersus viuificabis nos. ℟. Et plebs tua lętabitur in te. ℣. Ostende nobis dñe misericordiaz tuã. ℟. Et salutare tuũ da nobis. ℣. Non intres in iudiciũ cum seruo tuo dñe. ℟. Quia non iustificabit in conspectu tuo oms viuens. ℣. Dñe exaudi orationẽ meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiscũ. ℟. Et cũ spiritu tuo. Oremus. Dño.

DEum omnipotentem, ac misericordem, qui non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur ⁊ viuat, deprecor, vt conuerso ad viam rectam huic famulo suo N. misericordię suę veniam propitiatus indulgeat, ⁊ omnium culparum suarum vulnera: quę post sacri lauacri veniam contraxit, ita in hac

confes-

confessione sanentur: vt nulla in eo vltra cicatricum signa remaneant: Prestante domino nostro Jesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Benedictio Dei omnipotētis, pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spiritus ✠ sancti descēdat super te, & maneat semper. Amen.

¶ De penitentia imponēda infirmo. La. 26. ¶ Beat⁹ Antoninus archiep⁹ Florētin⁹ in suo Confessionali Defecerūt ita dicit.

Aduertendus est autez, q⁹ aut infirmus est in periculo mortis, aut nō. Dico autē periculū mortis, nō solū, q⁹ in extremis constitutus: sed q⁹ frequenter contingit homines mori ex illa infirmitate: & medici dubitant. In tali casu potest quilibet absolui a quolibet sacerdote de quolibet petō, & a qualibet sentētia absq⁹ alia licētia, cū periculū est in mora. Talis enim infirmus aut tā amisit loquelā, vel vsuz rationis, puta qa phreneticus: aut nō. In primo casu, si bene viuebat, & vt bon⁹ fidelis frequentebat cōfessionē & cōmūnionem & huiusmodi, quamuis nō petierit sacramenta, qa ex insperato talia acciderūt: Vel etiā si malus & obstinatus diu perseuerans in peccatis est, & diu non confessus, si petijt sacerdotem vt confiteret, & ostendit se velle facere oia, q̄ debet, & interea fact⁹ est mutus vel phreneticus, & periculū est in mora, debet presupponi cōtritus, & faciente aliquo cōfessionē generalez pro eo sicut fit in populo, sacerdos faciat absolutionez ab omni sententia & peccato: & pōt iniungere circūstātibus aliquid pro eo faciendū, vel hēredibus, aut cōsanguineis p eius anima, si volūt acceptare. Deinde debet dari ei eucharistia a proprio sacerdote seculari: cui⁹ nō sit confessus, qa non potuit: vel ab alio sacerdote seculari, nō autē religioso, si nō habuit licentiam a proprio sacerdote vel episcopo: alias ipse religiosus incideret in excōicationem Papalē in hoc casu. Et hoc verum est, nisi timeret de expuitione, vel vomitu eius: quia tūc nō deberet sibi dari eucharistia, sed extrema vnctio tātū. Imo etiā si nō potuit cōmunicare, si propter phrenesiz nō pmitteret se iniungi, potest ligari: & sibi violēter dari. Astantib⁹ aūt infirmo debet credi, si perhibent testimoniū, q⁹ petierit cōfessionez: & ostēderit signa contritionis. ¶ Si autez nō est diu confessus: vel quia notorius peccator incurrit subito amentiā, & mutitātem, vel infirmitatem, nec prius nec post ostēdit signa contritionis,

nis, nil ei dari debet, nec sacramēta, nec ecclesiastica sepultura. Si vero nec loquelam amisit, nec amentiam incurrit: debet ab eo exigi pura confessio peccatorum, plus vel minus, secundum quod patitur tempus. Nam si ex in extremis, de principalibus est interrogandum: maxime inducendo eum ad contritionem cum spe venię. Sed si non est ita in extremis, ꝛ vellet facere generalē cōfessionē de tota vita sua, sicut multi infirmi sancti fecerunt: quamuis non sit necessarium de his, quę rite alias confessus est iterare confessionem, admittenda est, ꝛ tandem absolutio impendenda ab omni sententia excommunicationis, ꝛ ab omni peccato, modo suprādicto in capitulo p̄cedēti: ita tamē, quod si ligatus esset aliqua excommunicatione, a qua confessor extra illud periculuz non potuisset absoluere, debet ei iniungi, quod si euadat infirmitatem, quam citius commode potest p̄sentet se ei, ad quam ordinarie spectabat absolutio illius excommunicationis: Alias si faceret reincideret in eandem excō-municationem. extra de senten. excommu. capi. eos libr. vj. Sed sierat detentus aliquo peccato, de casibus episcopo reseruatis, non oportet quod iniungat ei quod post sanitatem ad episcopū vadat pro absolutione: quia ad illud non tenetur, sed sufficit sibi prima absolutio. ¶ Nota tamen, quod si talis esset vsurarius publicus, non potest talis admitti ad confessionem communionez, ꝛ ad alia sacramenta, nisi facta prius cautione de restitutione vsurarum vel promissione ab heredibus de huiusmodi, in casu quo amisisset ipse loquelam, vel vsum rationis post signa contritionis, secundum formam iuris: quę habetur in cap. quanquam. de vsu. lib. 6. ¶ His peractis non est pęnitentia infirmo iniungenda, quia eam facere non posset: sed innotescenda, vt dicitur. 26. q. 7. capi. Ab infirmis. declarando sic: Talem tibi darem pęnitentiam, si esses sanus: quamuis deberes facere multo maiorem, secundum regulas ecclesię: sed quia non potes modo, cum eris sanus facies hoc, vel illud, vel veniens ad me, ꝛ tibi dabo. ¶ Istud tamen vltimum non videtur securum: quia raro reuertuntur pro pęnitentia. ¶ Si vero Deus aliter de te disponeret: dimittas pro anima tua tantum pro pęnitentia. Potest etiam iniungi amicis, vel consanguineis aliquid pro pęnitentia si vtrique acceptant; ꝛ si credatur, quod

satisfa-

satisfaciens pro eo sit in statu gratię. Super omnia enim admonendus est, vt si debet aliquid alicui, vel ratione maleficij, vel contractus, vel depositi, vel aliter, declaret bene, vt non discedat cum alieno ab hoc seculo, ne in ęternum damnetur: Et de restitutione ꝛ legatis ad pias causas, pro anima sua ita disponat: ꝙ cito cognantur executores expedire, ꝛ non plongare: sicut sępe ꝛ quotidie faciunt. Qđ si nollet sufficięter disponere de restitutione facienda, non est absoluendus. ¶ Exhortādus est autem ad contritionem simul, ꝛ confidentiaꝫ diuinę misericordię exemplo latronis, meritis passionis Christi. ¶ Si autem haberi non possit copia sacerdotis: quamuis bonum sit in huiusmodi periculis, immari videlicet, bello, vel in infirmitate, vel morte violenta, laico confiteri: tamen non est necessarium. Qđ si fiat, ꝛ euadit: tenetur talis iterum de illis peccatis confiteri: qꝛ non habebat ille claues ecclesię. ¶ Si vero infirmꝰ nō est in periculo mortis, ꝛ habet casuꝫ excōicationis, vel peccata reseruata episcopo, dēt cōfessio ire vel mittere ad episcopū, si pōt, pro authoritate huiusmodi: tm̄ modo tali, ꝙ non prodat peccatorē: nisi prius ille sibi dederit licentiam nominandi eum. Hęc ille.

¶ Finit tractatus tertius primę partis libri Sacerdotalis.

¶ Tractatus quartus primę partis Sacerdotalis de sacramento eucharistię. ¶ Quę cōtinentur in hoc tractatu. Ca. 1.

SAcramentum Eucharistię, quę bona gratia dicitur. 2. q. 1. ca. Multi. In quo veraciter cōtinentur corpus, sanguis, aia, ꝛ diuinitas Dñi nr̄i Jesu Christi sub speciebus panis ꝛ vini, quod ab eo institutuꝫ est, ob memoriā suę sacratissimę passionis, a solis sacerdotibus summa cuꝫ diligētia est consecrandum, pari reuerētia Christicolis dispensandus, ꝛ fideli custodia seruandū. Et qꝛ primuꝫ ꝛ maximum sacerdotis officiū est, corpus ꝛ sanguinęꝫ Christi in hoc sacramēto cōsecrare: qđ fit i missę celebratione: iō primū de ipsa dicem⁹: postmodum de alijs ꝑm hunc ordinem, videlicet, qꝛ videbimus primo,

Materiam

Materiam huius sacramenti.
Formam huius sacramenti.
Ministrum huius sacramenti.
Effectus huius sacramenti.
Locum idoneum ad celebrandum.
Quoties in die quis possit celebrare.
Ordinem & ritum celebrandi.
Tempus conueniens celebrationi.
Quibus hoc sacramentum sit dandum: & quibus non.
Ordinem communicandi populum in ecclesia.
Ordinem communicandi infirmum.
Quod diligenter sit custodiendum hoc sacramentum.
Pœnitentiam malę custodientis. &
Casus concessos & prohibitos tempore interdicti ecclesiastici.

¶ Quę sit materia huius sacramenti. Cap. 2.

Materia huius sacramenti est panis triticeus ex farina frumenti, cum aqua elementari & naturali confectus. De Cō secr. dist. 2. cap. In sacramēto. Et debet esse azymus: quia Christus in azymo sacramentum confecit & consecrauit. Et etiam vsus sanctę Romanę Ecclesię, quę initium & institutionem a beato Petro Apostolo habuit, sic obseruat: & sic mandat obseruari. Siquis in fermentato pane cōsecrarel in ecclesia Latina, debet deponi. De celebra. miss. c. Literas. Rationabiliter autem sacramētum ex pane triticeo i. frumenti, conficitur: quia Christus, qui in eo sacramentaliter continetur, appellat se granum frumenti. Joā. 12. Nisi granum frumenti. &c. De celebra. miss. ca. vltim. & supradicto capitu. In sacramento. ¶ Materia calicis est vinum de vite: quia sanguis Christi confici non potest nisi de vino vitis. eo. cap. In sacramento. De consec. dist. 2. capi. In sacramentorum, ibidem. De summa trinitat. capit. 1. de celebra. miss. cum Marthę. & cap. vlti. Et conuenienter conficitur sanguis Christi ex vino vitis: quia Christus se veram vitam appellauit. Joan. 15. ¶ Ex concilio Carthaginensi. Cap. 27. In sacrificijs corporis & sanguinis domini nihil amplius offeratur, quam quod ipse dominus dicit: hoc est panis, & vinum cū aqua mistum. Nec amplius in primitijs offeratur Deo vino, & frumento. De consecr. dist. 2. In sacramento. & capitu. in summa. de

celebr.

celebr.mis.c.vlt.ꝛ c.cum Marthę.de sum.trin.cap.1.Dicitur ergo,ꝙ materia panis debet esse ex tritico.i.ex frumento.nō autez in pane de spelta,siligine,millio,hordeo,vel alio quocunqz grano,nec etiā ex pasta,sed pane cocto. Similiter materia vini nō pōt esse ex aceto,vel agresta, aut vino corrupto,vel nimis acetoso,aut ex vino granatorum,seu quorumcunqz pomorum:sed solum de vino vitis. In musto potest confici si est depuratum. ¶Ex concilio Florentino sub dño Eugenio Papa.4. Tertium est eucharistię sacramentum: cuius materia est panis triticeus ꝛ vinum de vite. Cui ante consecrationez aqua modicissima admisceri debet ꝛc. Aqua vero,q̄ in calice vino miscetur,debet esse in modica quantitate:quia eam in vinum cōuerti oportet. Et hęc aqua vino miscetur ꝓpter significationem quia: vinū Chr̄i significat:ꝛ aqua populuz. Apponitur autem aqua vino,tum qꝛ Chr̄s sacramentū suum in vino aqua misto consecrauit:vt dicit Damascenus lib.4.ꝛ quia ex latere eius exiuit sanguis ꝛ aqua:ꝛ etiā qꝛ ecclesia id statuit ꝛ ꝑcepit. De cōsec.dist.2.cū c.oē.ꝛ ca. Et licet nouerit sacerdos aquā fuisse in doliū positā, tñ propter significationem debet aquā in calicez mittere. Et ꝑ̄uis aqua nō sit de necessitate sacramenti:qꝛ si consecraretur vinū sine aqua, esset sacramētū:tñ omittens peccat grauiter,si scienter omittit. De consecr.dist.2.calix. De celebr.mis.c.Cum Marthę.ꝛ c.scriptura. De consec.dist.2. Potest autem sacerdos omnez quantitatē panis ꝛ vini ante se positam in altari consecrare. Hęc omnia ex sancto Tho.ꝛ ęteris theologis excerpta sunt. ex.4.sent.

Tertia parte, Et quarto sententiarum.

¶Forma sacramenti eucharistię quę sit. Cap.3.

FOrma huius sacramenti sunt verba Chr̄isti a sacerdote cū intentione cōsecrandi rite ꝓlata,q̄ sunt. Hoc est enim corpus meū,in consecratione panis,ꝛ Hic est enim calix sanguinis mei noui ꝛ ęterni testamenti,mysteriū fidei,qui pro vobis ꝛ pro multis effundetur in remissionē peccatorū, in cōsecratione vini. Matth.26.Mar.13.Luc̄.22.ꝛ de cōsec.dist.2.ca.Quia corpus.ꝛ cap.vtrum.ꝛ cap.accipite. ¶Ex concilio Florentino prędicto. Forma huius sacramenti sunt verba saluatoris, quibus hoc cōfecit sacramentū. Nam ipsorum verborū virtute substātia panis in corpus Chr̄isti,ꝛ substantia vini in sanguinem conuertuntur ita tñ ꝙ totus Chr̄istus continetur sub specie panis:ꝛ totus sub specie

specie vini ꝛc. Et licet ista dictio, enim, non sit de necessitate formę sacramenti: tamen scienter eam omittens peccat mortaliter. Unde tota forma prędicta tam panis, quam vini, integre proferenda est, non obstante opinione aliquorum doctorum: q dicunt, quod forma consecrationis sanguinis est ista sola: Hic est enim calix sanguinis mei. Sed securius est secundum sanctum Thomam ꝛ Scotum totam dicere. Habuit enim ecclesia Romana, quę vtitur tota hac forma, eaꝫ a beato Petro apostolo: qui creditur eam docuisse, sicut Christus eam protulit. Et licet Euangelistę non ponant eam sic formaliter, sicut dicitur in missa, non est multum contrarium: quoniam ipsi non intendebant tradere formam consecrationis, sed solum narrare rem gestam. Quia vero Christus multa dixit ꝛ fecit, quę nullus Euangelista scripsit, ecclesia declarauit hanc formam a Christo fuisse traditam, quam nullus euangelista integram tradidit. Non solum verba formę non sunt prętermittenda, sed nec etiam alia verba canonis missę: quia ecclesia ea cōnexuit in toto canone, alias omittens ea grauiter peccaret. Dicit sanctus Thomas, quod forma prędicta vtens pronomine demōstratiuo, ostendit quod materia consecranda debet esse coram sacerdote. Unde sacerdos, qui est in domo, non potest consecrare panem vel vinum, qui est in altari, aut in foro, aut totum vinum, quod est in cellario. Si prędictę formę in aliquo mutarētur, aut si sub alijs verbis proferrentur, quę idem significarent: aut aliquid de eis diminueretur, nihil fieret. Similiter siquid adderetur bona intentione, sicut. Hoc est enim corpus meum sanctissimum: grauiter peccaret in singulis prędictis.

¶ De ministro huius sacramenti. Cap. 4.

Minister huius sacramenti est solus sacerdos rite ordinatus, habens intentionem consecrandi, sicut Christus cōsecrauit, indutus omnibus sacris vestibus sacerdotalibus: ꝛ cui non est prohibitum celebrare, potest ꝛ debet celebrare, ꝛ hoc sacramentum cōficere ꝛ consecrare. ¶ Et notanter ponitur, potest ꝛ debet, quia hęreticus, schismaticus, excommunicatus, intergictus, ꝛ degradatus, non debent celebrare missaꝫ: tamen si celebrant conficiunt veraciter corpus Christi. ¶ Et dicitur rite ordinatus ille, qui in ordinatione sua habuit omnia substantialia

tialia ad suam ordinationem statuta: puta vnctionem manuũ, acceptionem calicis cum patena, cum hostia ꝛ vino: ꝛ alia quę sunt de substantia ordinis. 25. dist. cap. perlectis. ꝛ de Summa trini. cap. firmiter. §. Vna. ¶ Habens intentionem consecrandi, sicut Christus consecrauit. Vbi notandũ, quod ad perfectionem sacramenti requiritur intentio ministri, qua intendat facere in consecratione, quod Christus fecit. Et non est necessaria intentio actualis, sed sufficit virtualis: puta, si accedens ad altare habet intentionem celebrandi ꝛ consecrandi, sed postea suspenditur eius intentio per aliam superuenientem cogitationẽ, tunc ꝛ virtute primę intentionis vere cõficit. Hęc S. Thom. ꝛ Scotus. ¶ Sine peccato mortali, Ille dicit sine peccato mortali, qui nõ est notorius peccator: puta hęreticus, schismaticꝰ, concubinarius, ꝛ excommunicatus: quia talis implicitus est in peccato mortali: ideo non debet celebrare: ꝛ nõ solum ipse, sed etiam omnes, qui audiunt scienter missam eius, si est communis vel condemnatus, peccant secundum Theo. 31. dist. cap. nullus. de cohabita. cle. ꝛ mul. c. vestra. secundum gl. ꝛ ca. quęsitum. Si autem commisit aliquod peccatum mortale, de quo non recordatur, aut non habet copiam confessoris, ꝛ imminet sibi necessitas celebrandi: puta quia est Curatus, vel est dies festus, vel necessitas infirmi communicandi, quia non habebat hostiã cõsecratam ꝛ habet propositum, si recordaretur illius peccati, q ipsum confiteretur, si haberet copiam cõfessoris, ꝛ interim cõteritur ꝛ pœnitet, ꝛ est in proposito cõfitendi, absoluit per summum Pontificez Christũ: ꝛ potest celebrare, ꝛ postea debet cõfiteri sacerdoti: qñ habebit copiam eius. Qui quidem sacerdos ante celebrationem semper debet esse ieiunus. 7. q. 1. cap. Nihil. De conse. dist. 2. ca. Siquidem. Hęc omnia ex sacris Theologis sunt excerpta. Vide de hoc Constitutionem concilij Florentini sub Eugenio Papa. 4. quę incipit. Exultate Deo. De ministro vide alia inferius in ca. de dispensatione sacramenti facienda per Curatum. ¶ Sacerdos mutilatus, vel notabiliter mõstruosus, aut horribili infirmitate detentus, puta lepra, vel morbo gallico deformabiliter corrosus propter scandalum pusillorum nõ debet celebrare: leprosus tamen inter leprosos in loco priuato potest celebrare, secundum S. Thomam. ¶ Epilepticus etiã

durante

durante infirmitate ⁊ per annum post non potest celebrare. 33. dist. c. cōiter. ⁊ Gl. ¶ Demoniacus etiam ante plenam liberationem celebrare non potest: eodem c. cōiter. Sacerdotes etiā ordinati, tam curati, quam non curati, si tpibus debitis, ⁊ habita opportunitate non celebrant, peccāt: qz ipsis indistincte pceptum est: Hoc facite in meam commemorationē. ¶ Nullus etiam pesumat celebrare: nisi duobus psentibus ⁊ rndētibus. Alij aūt dicunt qꝫ vnus sufficit. 7. q. 1. Illud. extra. de fil. presbyt. proponit. De vi. ⁊ honc. cle. c. Unusquisqz. ⁊ ita cōiter in ecclesia seruatur. ¶ Inclusus vbi non est copia clericorū, solus celebrare potest: ⁊ non alias. De verbo. signifi. cap. quesiuit. Nulla mulier ad altare pesumat accedere, aut presbytero ministrare. De coha. cler. ⁊ mulie. ca. 1. §. vlti. ¶ Non debet etiam sacerdos celebrare sine luminarijs cereis. De cele. missarū. c. vlti. vt impleatur figura Leuitici. 6. Ignis in altari meo semp ardebit.

¶ De effectu huius sacramenti. Cap. 5.

Effectus huius sacri est multiplex ipsum digne sumētibus. Nā fortificat mentē contra vitia: virtutes auget: delet venialia: cōfert gratiā: ⁊ fortius vnit membra capiti, idest bonos Chīanos Chīo: ⁊ futurę glorię nobis pignus dat. Ysi versus.

Inflammat, memorat, sustentat, roborat, auget.
Hostia spem, purgat, reficit, vitam dat, ⁊ vnit:
Confirmatqz fidem, minuit fomitem, atqz remittit.
Roborat, augmentat hoc sacrum: delet ⁊ vnit.

¶ Ex concilio Florentino pędicto. Huius sacramēti effectus, quem in anima operatur digne sumentis, est adunatio hominis ad Chīstum. Et quia per gratiam homo Chīsto incorporatur, ⁊ membris eius vnitur, consequens est, qꝫ per hoc sacramentum insumentibus digne gratia augeatur: omnemqz effectum, quem materialis cibus ⁊ potus quo ad vitam agunt corporalem sustentandam, augendo, reparando, ⁊ delectando, sacramentum hoc quo ad vitam operatur spiritualem. In quo (vt inquit Vrbanus Papa) gratiam Saluatoris nōstri recēsemus memoriam, a malo retrahimur, cōfortamur in bono, ⁊ ad virtutum ⁊ gratiarum proficimus incrementum. Hęc ibi. Et pręclarissimus doctor S. Thom. Corpus Chīsti est medicina ęgrotis, dięta, peregrinantibus, debiles cōfortat, valētes delec-

ctat, languorem sanat, sanitatē seruat, fit homo mansuetior ad correctionem, patientior ad laborem, ad amorem ardentior, sagacior ad cautelam, ad obedientiam promptior, ad gratiarum actionē deuotior. Et dicitur hoc sacrū viaticū: quia sicut viator sine cibo ambulare non pōt, ita sine hoc sacro homo adultus non potest rite ambulare ad paradisum. De pœnit. ⁊ remiss. cap. quod ante. 26. q. 5. c. Siquis de corpore. ⁊ cap. qui recedunt.

¶ Quis locus idoneus sit ad missę celebrationem. Cap. 5.

Locis, in quo missa est celebranda: debet esse sanctificatus, vt est ecclesia regulariter: nisi occurrerit casus necessitatis. De consecr. distinc. 1. nullus. ¶ Ex concilio Tiburiensi. Cap. 4. Missarum solennia, non vbiqꝫ, sed in locis ab episcopo consecratis, vel vbi ipse permiserit celebranda esse censemus. Concedimus etiam, ⁊ sicubi (quod nostris peccatis exigentibus per plurimum est factū a Normanis, ⁊ a Sclauis, ⁊ ab Vngaris, ⁊ a malis Christianis, seu alio qualicūque modo) ecclesię fuerint incensę, ⁊ combustę, in capellis cum tabula cōsecrata missas interim celebrare permittimus, donec ipsę ecclesię restaurari queant. In itinere vero positis, si ecclesia defuerit, vt sub diuo, siue intentoriis (si tabula altaris consecrata, cęteraque sacra mysteria ad id officium pertinentia affuerint) missarum solennia celebrare possint concedimus. Aliter omnino interdicimus. Hęc tibi. Et his casibus exceptis, non licet nisi ex speciali priuilegio celebrare in locō nō sacro, sine licentia episcopi loci illius. De cōsecr. dist. 1. cap. missarum. Qui tamen hoc concedere non debet, nisi adsit rationabilis ⁊ legitima causa. Potest etiam missa celebrari extra ecclesiam: vbi aliquibus temporibus magna populi confluit multitudo: vel propter aliquod festum, vel missam nouam, vel prędicatorem insignem: quem magnus populus sequitur: ⁊ ecclesia est parua: in platea munda ⁊ honesta super altari portatili: prouiso ꝯ pluuis, aut flatus ad altare non possint peruenire. Idem dicendum est de camera, vel aula, aut alio loco honestē ⁊ apto, in quo ex priuilegio domini Papę, vel de licentia episcopi potest celebrari. de consec. dist. 1. c. missarum. Et debet esse sacerdos paratus cum omnibus paramentis requisitis ab episcopo vel ab alio hanc potestatem habente benedictis, nec debet celebrari nisi in altari consecrato saltem portatili tribus

li tribus mappis cooperto, cum calice cõsecrato: ⁊ patena cõ petenti, cuius cuppa debet esse aurea, argentea, vel stannea, nõ autem vitrea, aut ærea, cum purificatorio, parua palla, ⁊ corporali de puro lino, omnia candida ⁊ munda, nullumque sericum ornamentum habere debent corporale, ⁊ palla, cum velo etiã lineo aut serico, quę omnia debent esse ab episcopo, aut ab alio hanc ptãtem habente benedicta, Sine Missali sacerdos nullo modo celebret, de consec. dist. 1. consulo. ⁊ cap. vesturenta. Nec in mari, vel in ecclesia polluta sanguine, vel semine, donec fuerit recõciliata: nec etiã in cœmeterio ecclesię violatę cõiuncto, annexo, ⁊ ptiguo: nec tpe interdicti ecclesiastici: nisi ianuis clausis, excõicatis ⁊ interdictis exclusis. Et q̃ rariũ fecerit, efficit irregularis ⁊ inelligibilis, nec ipse põt eligere, vel eligi sine papę dispẽsatione. De sent. excõ. c. Alma. lib. 6. ⁊ c. Is qui, vt supra.

¶ Quoties in die quis possit celebrare. Cap. 7.

Excepto die natiuitatis Domini, nisi cã necessitatis suadeat, non debet sacerdos nisi semel in die missas celebrare. de celebra. missa. capi. Consuluisti. Et in die prędicto natiuitatis licet cuilibet sacerdoti tres missas celebrare. De consecr. distin. 1. cap. nocte. In alijs vero diebus potest sacerdos in casu necessitatis duas missas ⁊ non plures celebrare. ¶ Primo, quando celebrauit missam de sancto propter solennitatẽ, ⁊ oportet aliam missã celebrare de tempore: vel pro defunctis, siue sit præsens defunctus, siue sit anniuersarium: aut pro deuotione: quia canon non distinguit. De consecra. dist. 2. capitu. Sufficit. dummodo non sit corrupta intentione: nec hoc fiat cõtra consuetudinem in loco approbatam, secundum glo. ¶ Secundo, propter necessitatem peregrinorũ, vel personę insignis aduenientis. ¶ Tertio propter necessitatem nuptiarum, vbi tempus laberetur. ¶ Quarto, propter communionem infirmi in periculo mortis existentis, si non habet hostiam consecratam. ¶ Quinto, quando idem sacerdos habet duas ecclesias, vel propter paupertatem ecclesiarum, quę duobus sacerdotibus alendis non sufficerent: vel propter raritatem sacerdotum: ⁊ oportet ipsum vtrigz seruire: potest successiue primo vni ⁊ postmodum alteri celebrando satisfacere. Item in die resurrectionis domini: vbi vnicus est sacerdos in ecclesia, ⁊ tanta populi

multitudo, quod omnes non possunt interesse vni misse, potest iterum celebrare. Item si sacerdos vnius ecclesie infirmaretur, potest sacerdos vicine ecclesie diebus festis pro eo missam celebrare: & etiam ecclesie sue non deficere. Et videntur isti duo vltimi casus necessitates: ideo a pluribus conceduntur: sed quia nihil de his authenticum inuenitur maiorum iudicio est relinquendum. Quocunque autem casu sacerdos pluries in die celebrauerit, in qualibet missa debet corpus & sanguinem domini sumere: & omnes perfusiones calicis vsq; in finem vltime misse in aliquo calice, seu vase mundo & honesto ponere, & in fine vltime misse recipere. De celebra. missa. cap. consuluisti. in glos. cap. Ex parte. Item sacerdos debet omni tempore postquam sanguinem domini susceperit, calicem vino perfundere & sumere. in eo. capitu. Ex parte. ¶ Omni die, excepta parasceue, missa celebratur: & tunc non, quia eo die Christus seipsum immolauit. Et cum missa sit figura passionis Christi, aduenient veritate figura debet cessare. Quod autez dicitur. De cõse. dis. 2. cap. Sabbato. biduo. s. parasceue & sabbato sancto, nõ debent penitus sacra celebrari, sm Archidiaconum dicitur, eo q̃ missa, que in sabbato sancto dicitur, est missa noctis dñice sequẽtis, & nõ sabbati: & ideo antiquitus ante horas vesperarũ nõ solebat celebrari.

Notandum.

¶ Que considerationes Sacerdoti celebraturo, si digne celebrare intendit, sint habẽde. Cap. 8.

Intẽtionis discussio. Me { Propter vanã gliam, Propter auaritiam, Propter verecũdiam, Propter timorem, Propter cõsuetudinẽ } Celebr.

Generalis & tritio Sup, { Omissis, q̃ fieri oportuit, Cõmissis, q̃ fieri nõ licuit, Cõsuetis & sepe confessis } Corde, ore, & opere.

Pura & vera confessiõ. s. { Notabilium, Communium, Ignoratorum } Criminum.

Quid

Quid intendat conse-qui principaliter. An { Augmentum dilectionis / Inseparabilitatē vnionis / Accelerationem visionis } Dei.

Quid intendat facere in mis-sa. An { Deum per lachrymas placare / Mortē Chri & charitatē memorare / Totam ecclesiam adunare } Velit.

In canone hec tria ser-uanda sunt, scilicet { Diligentia ad cōficiēdum / Reuerentia ad tangendū / Deuotio ad sumendum } Corpus Christi.

Quia sunt ibi. { Magna signis / Maiora verbis / Maxima intentione } Misse.

Propter continen-tiam Tam { Eccellentis corporis / Eccellentioris animę / Eccellentissimę diuinitatis } Christi.

¶ Si quis ad altare digne cupias celebrare,
Cor prius absterge: sic mundior ad sacra perge.
In Domini mensa quid tractes, sedulo pensa,
Viuere siue mori confert, quod porrigis ori.
Aegris & sanis bona est refectio panis:
Sed Christi panis non est sanus nisi sanis:
Indigne sumis, si non sumis reuerenter,
Vel non catholice, aut habens mortale scienter.

¶ Alij versus pulcherrimi ad idem.

Iram, odium, rixas, rancorem pelle sacerdos.
Pelle inimicitias, pelleque desidiam.
Casta placent superis. tu casto corpore, casta
Mente Deum tractes. sit procul atra lues.
Sit procul & luxus, sanctorum sancta sacerdos
Dum petis: horrendum sit procul omne malum.

RVBRICAE GENERALES
DE HIS QVAE OBSERVANDA SVNT IN CELEBRATIONE MISSARVM,
IVXTA MISSALE ROMANVM EX DECRETO CONCILII TRIDENTINI RESTITVTVM.

¶ Quæ missa dicenda. Cap. 9.

MIssa quotidie dr̃ ſm ordinē Officij. De feſto duplici, vel ſemiduplici, vel ſimplici: ō Dñica, vel feria: de vigilia, vel de octaua, & extra ordinez Officij, Votiua, vel pro Defunctis.

¶ De duplici. Cap. 10.

MIssa dicitur de Duplici illis diebus q̃bus in Calendario ponitur hęc nota, Duplex & in feſtis mobilibus, qñcūq; Officiū fit duplex. In duplicibus dr̃ vna tm̃ oratio, niſi aliqua ꝑmem̃oratio fieri debeat. Alia oia dicūtur, vt in ꝓprijs miſſis aſſignatū eſt. Qñ dici debet Gloria in excelſis. & Credo inferius dicitur in ꝓprijs rubricis.

¶ De Semiduplici, & Simplici. Cap. 11.

MIssa de Semiduplici dr̃, qñ in Calēdario ponit̃ hęc vox, Semiduplex. Prętereà i Dñicis, & diebꝰ infra Octauas. In ſemiduplicibus tā feſtis, quā Dñicis, & infra octauas dicunt plures Dones, & dicitur in rubrica. De oratione. Infra Octauam dicitur miſſam ſicut in die feſti, niſi ꝓprias miſſas habuerit: in Dominicis verò ſicut in ꝓprijs locis aſſignatur. De ſimplici dicitur miſſa ſicut de ſemidup ci, vt ſuis locis ponitur.

¶ De Feria, & Vigilia. Cap. 12.

MIssa de Feria dr̃, qñ nō occurrit feſtū, vel octaua, vel ſabbatū i quo fit officiū beatę Marię. In feriis tā Quadrageſimę, Quatuor Temporꝫ, Rogationū, & Vigiliarū, etiā ſi duplex vel ſemiduplex feſtū, vel octaua occurrat, in Eccleſijs collegiatis dicunt̃ duę miſſę, vna de Feſto, alia de Feria. In Vigilijs autē q̃ veniunt infra Octauaz miſſa dicitur de Vigilia cum Comme-

cõmemoratione Octauę. Si festũ habens vigiliam celebretur feria secũda, missa vigilię dicit in Sabbato, sicut etiã fit officiũ. Missa Vigilię in Aduentu occurrentis, dicitur cum commemoratione Aduentus, licet de ea non sit factum officium? Si in Quadragesima, ꝛ Quatuor temporibus occurrat vigilia, dicatur missa de feria cum commemoratione vigilię? Toto tempore Paschali non dicitur missa de vigilia, nisi in vigilia Ascensionis, quę tamen non ieiunatur, sicut nec Vigilia Epiphanię.

¶ De Missis votiuis Sanctę Marię, ꝛ aliis. Cap. 13.

IN Sabbatis non impeditis festo duplici, ꝛ semiduplici, dꝫ missa de Sancta Maria ꝑm varietatẽ tẽpoꝝ, vt in fine Missalis ponitur. Si sabbatum fuerit impeditum festo duplici, semiduplici, octaua Vigilia, Feria Quatuor Tẽporum: ꝛ Quadragesimę, missa principalis dꝫ ꝑm officium diei. In aduentu autem licet officiũ non fiat de Sancta Maria in sabbato, dicit tãmissa principalis de ea cũ cõmemoratione Aduẽtus, nisi fuerint Quatuor Tpa, vt supra aliis diebus infra Hebdomadam qñ officiuꝫ fit de feria (exceptis Feriis Aduentus, quadragesimę, Quatuor tẽpoꝝ, Rogationũ, ꝛ Vigiliarũ) dici põt aliqua Missa Votiua, etiam in principali missa, quę dicitur Conuentualis, secundum ordinem dierum in fine Missalis assignatum. Quę tamen missę, ꝛ alię quęcunque votiuę, in missis priuatis dici possunt pro arbitrio Sacerdotum, quocunque die officium non est duplex. Id vero passim non fiat, nisi rationabili de causa. Et quoad fieri potest, Missa cum officio conueniat.

¶ De Missis Defunctorum. Cap 14.

PRima die cuiuscũqꝫ mẽsis (extra tẽpꝰ Paschale) nõ impedita officio duplici ꝛ semiduplici, dꝫ missa principalis gñaliter ꝓ defunctis sacerdotibꝰ, bñfactoribus, ꝛ aliis. In ecclesijs aũt collegiatis dicanꝫ duę missę, vna pro defunctis, alia de festo simplici si occurrit, vel de feria, si propriã habeat missam, vel resumenda sit missa de Dñica ꝑcedenti, q̃ fuit impedita, cuꝫ infra Hebdomadaꝫ nõ occurrit alius dies, in quo resumi ꝓssit missa de Dñica. Sed in ecclesijs nõ collegiatis dicat missa de die cuꝫ cõmemoratione gñaliter ꝓ defunctis. Preterea Feria secunda cuiuslꝫ Hebdomadę in qua officiũ ſt de Feria, missa principalis dici põt pro defunctis. Si autem fuerit propria missa de Feria

vel de

vel de festo simplici in collegiatis Ecclesijs dicantur duę missę, alioquin in missa de die fiat cōmemoratio, (vt dictuz est) p defunctis. Excipitur tñ totum tēpus Paschale, z qñ per annum officium est duplex, vel semiduplex, quibus temporibus non dicitur missa principalis pro defunctis, nisi in die Depositionis defuncti, z in Anniuersario pro defunctis. Et similiter, nisi fuerit duplex quocunque die dici possint priuatę missę pro defunctis, pręterquā in Dominicis. ¶ In die Cōmemorationis omnium Defunctorum, z in die Depositionis, z in Anniuersario defuncti, dicitur vna tantum Oratio, in alijs missis, plures, vt in Rubrica de Commemorationibus, z Orationibus dicetur.

¶ Sequentia pro defunctis dicitur in die Omnium Fidelium Defunctorum, z depositionis defuncti. In Anniuersario autez z missa cōmuni pro defunctis dicatur pro arbitrio sacerdotis.

¶ De Translatione Festorum. Cap. 15.

IN dicendis missis seruetur ordo Breuiarij de Translatione festorū dupliciū z semiduplicium, qñ maiori aliquo festo, seu Dñica impediuntur. In Ecclesijs autem, vbi titulus est Ecclesię, vel concursus populi ad celebrandum Festum, quod transferri debet, possunt cantari duę missę, vna de die, alia de festo, aut saltem commemoratio fieri de festo, si eo die de festo in illa ecclesia officium fieri non debeat.

¶ De Commemorationibus. Cap. 16.

OMmemorationes in missis fiunt sicut in Officio. De festo simplici fit commemoratio in missa, qñ de eo in officio facta est cōmemoratio in vesperis. Qñ autem de eo fit commemoratio tñ ad laudes, in missa solēni nulla fit cōmemoratio de eo, sed in missis tantum priuatis. De Dñica fit cōmemoratio, qñ in ea fit de festo duplici. De octaua fit cōmemoratio, quādo infra octauam fit de aliquo festo, nisi illud festum fuerit de exceptuatis in rubrica officii de Commemorationibus. Itē quādo infra octauaz fit de Dominica. De Feria fit commemoratio in Aduentu, Quadragesima, Quatuor Temporibus, Rogationibus, z Vigilijs, qñ missa dicenda est de festo duplici vel semiduplici illis temporibus occurrente. Sed in ecclesijs Collegiatis, vbi plures Sacerdotes quotidie celebrant, in Feriis, Rogationibus z vigilijs prędictis: quę habent missas propriaz, dicūtur duę

que misse vna de Festo, alia de Feria, & Vigilia predictis, absq; vlla vtrorumque commemoratione. Quãdo infra hebdomadã dicũtur misse Votiue post primam Orationem semper dicatur Oratio eius de quo fit officium. Dñi fit cõmemoratio de Feria Quatuor temporũ, pro ferie commemoratione dicitur prima oratio que concordat cum officio. In faciendis Cõmemorationibus seruetur ordo vt in Breuiario, de Dominica ante festũ semiduplex, quod infra octauam celebratur, de festo semidupli ci ante Octauã, de Octaua ante Ferias predictas, de ferijs p̃dictis ante festũ simplex, de festo simplici ante ofones votiuas. Si facienda sit commemoratio pro Defunctis, semper ponitur penultimo loco. In alijs Commemorationibus a predictis seruetur dignitas orationũ, vt de Spiritu sancto ante beatã Mariam, de Angelis ante Apostolos, & similiter in alijs. In missis defunctorũ, nulla fit commemoratio pro Vllis, etiã si oratio esset communis pro Vllis, & Defunctis. Quando dicuntur plures orationes, prima tantum, & vltima cũ sua cõclusione terminantur, & ante primã & secundam orationem tantum dicitur, Oremus ante primam dicitur etiam Dñs vobiscum. Cũ vero dicuntur plures orationes, & vna oratio eadem sit cum alia ibidem dicenda, oratio huiusmodi, illa scilicet que eadem est non alie, commutetur cum alia de Cõi vel Proprio, que sit diuersa.

De introitu, Kyrieeleison, & Gloria in excelsis. Cap. 17.

Introitus semper eodem modo dicitur cum Gloria patri. vt in Ordinario, preterquam tempore Passionis, & in missis defunctorum, vt etiam ibi annotatum est. Kyrieeleison, dicitur nouies post Introitum, alternatum cũ ministro, idest, ter Kyrieeleison, ter Christeeleison ter Kyrieeleison. Gloria in excelsis, dicitur quandocũque in Matutino dictus est Hymnus, Te Deum preterquã in missa Ferie quinte in cena Dñi & Sabbati sancti, in quibus Gloria in excelsis dicitur. In missis votiuis non dicitur nisi in missa beate Marie, & Angelorum: & nisi missa votiua dicenda sit pro re grauj, vel pro publica ecclesie causa. Neque etiam dicitur in missis Defunctorum.

De Orationibus. Cap. 18.

In festis duplicibus dicitur vnã tantum Oratio nisi facienda sit aliqua cõmemoratio, vt dictũ est supra. In festis semiduplicibus

duplicibus occurrentibus ab octaua Pētecostes vsque ad Adu-ętū, ꝛ a Purificatione vsqꝫ ad Quadragesimā dī secūda oīo, A cūctis tertia ad ꝉbitū. In festis semiduplicibus occurrēnb⁹ ab octaua Epiphanię vsqꝫ ad Purificationē, dī secūda oratio, Deus q salutis tertia Ecclesię, vel pro Papa. In festis semiduplicibus a feria quarta Cinęrū vsqꝫ ad Dñicā passionis: secunda, de Feria, tertia, A cunctis. In semiduplicibus, a Dñica Passionis vsqꝫ ad Dñicā Palmarū, secunda oratio, de Feria, tertia, Ecclesię, vel ꝑ Papa. In festis semiduplicibus ab Octaua Paschę vsqꝫ ad Ascensionē, secūda oratio, de Sancta Maria, Concede tertia, Ecclesię vel pro Papa. In festis semiduplicibus infra Octauas occurrētibus, secūda oīo dicit de octaua, tertia, q̄ secundo loco infra octauā dī, vel pro Papa. Infra octauas, Paschę, ꝛ Pentecostes qñ missa dī de octaua, dicunt duę tm̄ orationes, vna de die, alia Ecclesię vel ꝑ Papa. Infra alias octauas, ꝛ in vigilijs q̄ ieunant (excepta Vigilia Natiuitatis Dñi, ꝛ Pentecostes) dicuntur tres, vna de die, secunda de Sācta Maria, tertia Ecclesię, vel ꝑ Papa. Sed infra octauas sanctę Marię, ꝛ in vigilia ꝛ infra octauā. Dominū Sanctorū, secunda oratio dī de Spū Sancto, alia Ecclesię, vel pro Papa. In Dominicis infra octauas occurrentibus dicūtur duę orationes, vna de Dominica, secūda de Octaua. In die octaua dicitur vna tantum oratio, nisi aliqua cōmemoratio facienda sit. In Dominicis dicuntur tres, vt in ordinario assignantur. In festis simplicibus, ꝛ ferijs per annum, dicunt tres, vt in semiduplicibus: possunt etiā dici quinqꝫ, vel septem ad libitum. In ferijs quatuor Temporū, ꝛ vbi plures leguntur lectiones, huiusmodi plures orationes dicuntur post vltimā orationē ante epistolaꝫ: ꝛ alię orationes cū lectionibus, vt suis locis in Proprio Missarum de tēpore. In missis Votiuis qñ dicuntur pro re graui, vel pro publica ecclesię causa, dicitur tm̄ vna oratio: sin aliter dicūtur plures, vt in festis simplicibus. Sed in votiuis beatę Marię secunda oratio dicitur de Spū Sancto, ꝛ in votiuis de Apostolis qñ dicitur oratio A cunctis, eius loco dicit oratio de Sancta Maria, Cōcede. Si qñ plures dicuntur orationes occurrat fieri commemoratio alicuius Sancti, ea ponit̄ secundo loco, ꝛ tertia oratio dicitur q̄ alias secūdo loco dicēda erat.

¶ Cu

¶ In conclusione orationuz hic modus seruatur. Si oratio dirigatur ad Patrem, concluditur. Per dominum nrm ꝛc. si ad filium Qui viuis ꝛ regnas cuz deo patre, si in principio orationis fiat mentio Filij, cōcluditur, Per eundē si in fine orationis eius fiat metio, Qui tecum viuit si facta fit mentio Spiritus sancti, in conclusione dicitur. In vnitate eiusdem Spiritus sancti Deus ꝛc. Alia quoque in dicendis orationibus seruentur que superius in rubrica de commemorationibus dicta sunt.

¶ De epistola, Graduali, Alla, ꝛ Tractu, ac de Euāgelio. c. 19.

POst vltimam orationem dicitur Epistola quz finita, a ministro dicitur. Deo gratias: Post epistolam dicitur Graduale quod semper dicitur pꝛeterquā Tempoze paschali, cuius loco tunc dicuntur duo versus, vt dicitur in rubrica Sabbati in Albis. Post Graduale dicuntur duo Alleluia deinde Versus, ꝛ post versum, vnum Alleluia. Tempoze pascali quando nō dicitur, Graduale dicitur aliud Allelūa post secundum Versum: ꝛ quando dicitur Sequentia: non dicitur post vltimū Versuz, sed post Sequentiam: A Septuagesima vsqz ad Sabbatuz sanctum, non dicitur Alleluia: neque dicitur in missis de Feria in Aduentu, Quatuoꝛ Temporibus, ꝛ Vigilijs que ieiunantur, exceptis Vigilia Natiuitatis Domini si venerit in Dominica, ꝛ Vigilia Paschę, ꝛ Pentecostes, ac quatuoꝛ Temporibus Pētecostes. Nec dicit in festo Innocentium, nisi venerit in Dñica. A Septuagesima vsque ad Paschа eius loco dicitur Tractus, qui Tractus pꝛedicto tempoze in aliquibus Ferijs nō dicitur, neqz etiam in Ferijs a Septuagesima vsqz ad Quadragesimaz quādo repetitur missa Dominicę. Dicto, Graduali seu, Alla, seu, Tractu, dicitur, Euangelium, Et in principio Euangelij dicitur, Dns vobiscū ℟. Et cum spiritu tuo, deinde, Sequentia Sci Euangelij sm M. ℟. Gloria tibi dñe. in fine Euangelij a ministris dī, Laus tibi Chꝛe. Postea, si dicenduz est, dī, Credo

¶ De Symbolo. Cap. 20.

SYmbolum dicitur post Euangelium in omnibus Dñicis per annum, etiam si in illis fiat de festo in quo alias nō dicerętur. In tribus missis de Natiuitate Dñi, ꝛ deinceps vsque ad octauam beati Joannis Apostoli inclusiue. In Epiphania, ꝛ per octauam Feria quinta in Cęna Dñi. In Pascate Resurrectionis,

rectionis, ꝛ per octauam. In Ascensione Domini, ꝛ per octauam. In Pentecoste, ꝛ per octauam. In festo Corporis Christi, ꝛ per octauam. In omnibus festis beate Marie, ꝛ per octauas. In omnibus festis Apostolorum, ꝛ Euangelistarum, ꝛ per octauas. In festis Quatuor Doctorum, videlicet, Gregorij, Ambrosij, Augustini, ꝛ Hieronymi, addito festo sancti Thome de Aquino. Item in festis Doctorum Basilij, Athanasij, Gregorij Nazianzeni, ꝛ Joannis Chrysostomi. In vtraque Cathedra sancti Petri: ꝛ in festo sancti Petri ad Vincula. In festis Conuersionis, ꝛ Cōmemorationis sancti Pauli Apostoli. In festo sancti Joannis ante portam Latinam. In festis Inuentionis, ꝛ Exaltationis sancte Crucis. In festis Angelorum. In festo sancti Barnabe Apostoli. In festo sancte Marie Magdalene. In transfiguratione Domini. In die octauarum sancti Joannis Baptiste, ꝛ sancti Laurentij. In festo omnium sanctorum, ꝛ per octauam. In Dedicationibus Sancti Saluatoris, ꝛ Sanctorum Apostolorum Petri ꝛ Pauli. In Anniuersario Dedicationis proprie Ecclesie, ꝛ per octauas. In die consecrationis Ecclesie, vel altaris. In festis sanctorum quibus dedicata est ecclesia, ꝛ vbi habetur corpus vel insignis reliquia sancti de quo agitur. In die Creationis, ꝛ Coronationis summi Pontificis, ꝛ in Anniuersario eiusdem dici. Item in omnibus festis, que in Dñicis, ꝛ per octauas celebrantur: in quibus ratione Dñice, ꝛ Octaue dici debet. Item in festo patroni alicuius loci: vel tituli Ecclesie, ꝛ in festis principalibus ordinū ꝛ per eorū octauas: in Ecclesijs tm̄ illius ordinis. Item dz **Credo**, In Missis votiuis, q̄ soleniter p̄ re graui, vel p̄ publica Ecclesie causa celebrant.

¶ De Offertorio, Secretis, Prefationibus, ꝛ Canone.

POst Symbolum, vel si non sit dicendum, post Euangelium dicitur, **Dominus vobiscum**, deinde **Offertorium** postea fit oblatio cum orationibus, vt in ordinario. Qua oblatione facta dicuntur orationes secrete, secundum numerum orationis que palam dicte sunt: sed ante primam orationem non dicitur, **Dominus vobiscum** nec aliquid aliud, sed dicto, **Suscipiat Dominus sacrificium**, absolute dicuntur: neque etiam ante secundam orationem dicitur, **Oremus**: Terminatur autem prima, ꝛ vltima oratio, vt dictū est supra in rubrica de orationibus: ꝛ

secreto

secreto dicuntur vsq; ad illa verba in conclusione, Per omnia secula seculorum. quę clara voce proferuntur, & incipitur Prę-fatio. Prefationes autem dicuntur, vt in ordinario adnotatus est: & quę in Quadragesima, Tempore Paschali, & infra octauas propriq; assignantur, dicuntur etiam in Dominicis, & festis quę illis temporibus celebrantur: nisi illa festa propriam prefationem habeant. In missis votiuis dicitur etiaz Prefatio propria, si propriam habeant. Et quando aliqua missa votiua p̄ publica causa solenniter celebratur, dicitur in cantu solēni, vt in duplicibus. Post prefationē incipitur Canō Misse secreto, in quo seruentur oia, vt in ordinario. vbi vero Cōicantes Infra actionē, vel alia variari ꝓtingit, suo loco in propriis missis adnotat.

¶ De cōione, Post cōione, Ite missa est, vel Benedicamus dño, de Benedictione, & Euangelio Sancti Joannis. Cap. 22.

Facto Canone, & alijs omnibus vsq; ad communionē, ea peracta dicitur communio; & orationes post cōmunionez, eodem modo, & ordine vt in principio misse, & repetito, Dominus vobiscum dicitur, Ite missa est, vel Benedicamus domino, pro temporis ratione. Ite missa est. dicitur, quando cunque dicitur, Gloria in excelsis: Cum non dicitur, eius loco dicitur. Benedicamus Domino. ℟. Deo gratias. In missis Defunctorum, dicitur, Requiescant in pace. ℟. Amen.

¶ Dicto Placeat datur Benedictio, quę a celebrante semper datur in missa, preterquam in missis Defunctorum. Deinde dicitur Euangelium sancti Joannis, In principio, quod nūquā pretermittitur in missa, nisi quando fit de festo in aliqua Dominica, vel Feria quę habet Euangelium proprium, tunc enim eius loco dicitur proprium. Et in tertia missa de die Natiuitatis Dñi dicitur Euangeliuz de Epiphania. Cuz natus esset Jesus.

¶ De ordinanda Missa ex supradictis rubricis. Cap. 23.

Supradictis rubricis cognitis, si qs velit ordinare missaz diei, recurrat ad ordinarium missaruz de Tempore, vel de Sanctis secundum qualitatem Officij. Si propriā nō habeat, recurrat ad Communē Sanctorum. Si de Feria agendū sit, & propria missa nō fuerit de Feria, Dicatur missa precedētis Dominicę, omissis Gloria in excelsis, & Symbolo, preterquā in Paschali, in quo semper dicit, Gloria in excelsis, vt supra excepta

excepta missa Rogationum. Si dicenda sit missa Votiua, requiratur post Commune Sanctorum suo loco. Si plures Orationes dicende sint requirãtur post Missas Votiuas, suo loco de singulis rebus singule. Si pro Defunctis dicenda sit Missa, habetur post missas Votiuas, cum collectis diuersis, circa finem similis. Ordinarium totius misse, cum Prefationibus, Canone & alijs dicendis, habet suo loco, cũ ppio missarum de Te.

Ordo seruandus per sacerdotes in celebratione Misse, tam solennis & cum ministris, quam priuate secundum ritum sancte Romane ecclesie: & dici debet ex libro aperte non tamen nimis festinanter: & fieri omnia: vt iacent: nihil omisso, addito, aut in eis mutato, vel de ipsis minuto. Et Ordinem huiusmodi obseruant etiam summus Pontifex, & Cardinales, Patriarche, Archiepi, & episcopi, quando non celebrant pontificaliter, sed in priuato. Cum autem in pontificalibus celebrant, obseruant ceremonias in Pontificali, & Ceremoniali positas. ¶ De confessione sacramentali ante missam premittenda, & orationibus preparatorijs. ℒ.24.

Sacerdos missaz celebraturus, si in peccato mortali cõstitutũ se cognouerit, ante pfessionem facrales, dicat orationẽ.

Suscipe confessionem meaz pijssime, ac clementissime Domine Jesu Christe, vnica spes salutis anime mee: & da mihi obsecro contritionez cordis, & lachrymas oculis meis: vt defleam diebus ac noctibus omnes negligentias meas, cum humilitate & puritate cordis. Appropinquet oratio mea in conspectu tuo domine. Si iratus fueris contra me, quem adiutorem queram? Cuius miserebitur iniquitatibus meis? Memento domine, qui Chananeam & publicanum vocasti ad penitentiaz, & Petrum lachrymantem suscepisti: domine deus meus suscipe preces meas saluator mundi Jesu bone, qui te crucis morti dedisti, vt peccatores saluares, respice me miserum inuocantem

bonum

nomen tuum: ⁊ noli sic attendere malum meuz, vt obliuiscaris bonum tuum. Et si commisi vnde me damnare potes: tu non amisisti vnde saluare me soles. Parce ergo mihi: qui es saluator meus: ⁊ miserere peccatrici animę meę. Solue vincula eius: sana vulnera eius. Dñe Jesu te desidero: te quęro: te volo: ostende mihi faciē tuam, ⁊ saluus ero. Mitte igitur piissime dñe, meritis purissimę ⁊ immaculatę semper virginis Marię, lucē tuā ⁊ veritatem tuam in animam meam quę oęs defectus meos in veritate mihi ostendas, quos ꝓfiteri me oportet: atqz iuuet ⁊ doceat ipsos plene ⁊ cuz debita ꝓtritione explicare. Qui viuis ⁊c.

portunitate habēte genuflexꝰ, capite discooptō, ꝓficeat eidē coopto capite in cōuenīēti loco sedēti, oia pcā sua ⁊ ab eodē absolutionē, ⁊ pēnitentiā salutarez pro cōmissis criminibus recipiat. Deinde finita per confessorē impōsita, dicat sequētem oronē.

¶ Jt tibi domine obsecro meritis sanctissimę mris tuę semper virginis Marię grata ⁊ accepta ista confessio mea: ⁊ quicquid mihi defuit nunc, ⁊ alias de sufficientia contritionis, ⁊ de puritate ⁊ integritate confessionis, suppleat pietas ⁊ misericordia tua: quę dignetur me habere plenius ⁊ perfectius absolutū in cęlo: Qui viuis ⁊ regnas per oia secula seculoꝝ. Amen.

Deinde si voluerit, poterit pro deuotione orationem sequentem ante altare, vel alio conuenienti loco genuflexus dicere.

¶ Oratio sancti Ambrosij episcopi.

Summe sacerdos ⁊ vere pōtifex, q te obtulisti Deo patri hostiaz viuā, ⁊ purā, ⁊ immaculatā in ara crucis ꝓ nobis miseris peccatoribus: quiqz dedisti nobis carnē tuaz ad manducanduz, ⁊ sanguinē tuū ad bibendū: ⁊ posuisti mysteriū illud in virtute spūs sancti, dicēs. Hęc quotiescūqz feceritis, in mei memoriā facietis, rogo te per sanguinē tuū pciosum, magnuz salutis nostrę preciū: rogo te per hanc mirā ⁊ inenarrabilē charitatem, qua nos miseros ⁊ indignos sic amare dignatus es, vt lauares nos a pcis nris in sanguine tuo: doce me indignū seruuz tuū: quez inter cętera dona tua etiā ad officiū sacerdotale vocare dignatꝰ es nullis meis meritis, sed sola misericordię tuę dignatione: doce me quęso per spūm scīm tuum, tm tractare mysteriuz ea reuerentia ⁊ honore, ea deuotione ⁊ timore, quibus

oportet ⁊ decet. Fac me (ꝙso) ꝑ gr̃am tuã semper illud de tanto mysterio credere ⁊ intelligere, sentire, ⁊ firmiter tenere, dicere ⁊ cogitare qd̃ tibi ꝑlacet, ⁊ expedit aĩę meę. Intret spũs tu⁹ bonus in cor meũ, q sonet ibi sine sono: ⁊ sine strepitu verboꝝ̃ loquatur veritat̃ tantoꝝ mysteriorũ: ℣Profonda sunt quippe nimis: ⁊ sacro tecta velamine. ℣Propter magnã clementiã tuã ꝓcede mihi missaruꝫ solennia puro corde ⁊ mũda mente celebrare. Libera cor meũ ab immundis ⁊ nefandis, vanis, ⁊ noxijs cogitationibus. ℣Dirige me (ꝙso) beatoꝝ angelorũ pia ⁊ fida tutela, atqꝫ fortissima custodia: vt hostes oĩuꝫ bonorũ cõfusi discedant per virtutẽ tanti mysterij: ⁊ per manũ sancti angeli tui, repelle a me ⁊ a cunctis seruis tuis spurcissimũ ⁊ nefandissimum spũm inanis glorię, iracundię, fornicationis, superbię, invidię, auaritię, blasphemię, ⁊ immunditię, dubietatis, ⁊ diffidẽtię: vt tm̃ sacrificiũ cũ oi puritate valeam tibi offerre. Cõfundant̃ qui me persequuntur. ℣Pereant illi, qui perdere cuncta bona festinant. ℣Rex virtutũ, deus amator castitatis ⁊ integritatis, cęlesti rore benedictionis tuę extingue in corpore meo totum fomẽt ardẽtis libidinis: vt maneat in me tenor totius castitatis ⁊ integritatis aĩę ⁊ corporis. ℣Mortifica in mẽbris meis carnis stimulos, omnesqꝫ libidinosas cõmotiones: ⁊ da mihi verã ⁊ perpetuã castitatis sanctimoniã cũ ceteris donis tuis, quę tibi placent in veritate: vt sacrificiũ laudis tuę casto corpore, ⁊ mũdo corde tibi valeã offerre. Quanta enim cordis contritione ⁊ lachrymarũ fonte? quãta reuerẽtia, timore, ⁊ tremore? quãta cordis castitate, ⁊ aĩę puritate, illud diuinũ ⁊ cęleste sacrificiuꝫ est celebrãdũ dñe, vbi caro tua in veritate sumit̃, ⁊ sanguis tuus in veritate bibitur? vbi una summis iunguñ: vbi ad ꝙ scõrũ angeloꝝ pñtia: vbi tu es sacerdos ⁊ sacrificiũ mirabiliter ⁊ ineffabiliter. Quis digne hoc celebrare põt, nisi tu ops deus offerẽtẽ feceris dignũ? Scio vere dñe, ⁊ scio, ac idipsuꝫ bonitati tuę cõfiteor: q ꝙ̃ suꝫ dignus accedere ad tm̃ mysteriuꝫ, ꝑpter numia petã mea, ⁊ infinitas negligẽtias meas. Sed scio veraciter, credo ex toto corde: ⁊ ore cõfiteor: qa tu me potes dignuꝫ facere: q solus potes facere munduꝫ de immundo conceptũ semine: ⁊ de pctõribus iustos facis ⁊ sanctos. ℣Per hanc oĩpotentiã tuam te rogo: concede mihi pcõri hoc cęleste sacrificiũ celebrare cuꝫ ti

more ⁊ tremore, cum cordis puritate ⁊ lachrymarū fonte, cum spūali lętitia ⁊ gaudio cęlesti. Sentiat mens mea dñe dulcedinem beatissimę pñtię tuę, ⁊ excubias scōrū angelorū tuorum in circuitu meo. Ego enim memor venerandę passionis tuę accedo ad altare tuū, licet peccator: vt offeraz tibi de donis tuis sacrificiū, qō tu instituisti, ⁊ offerri tuę maiestati pcepisti in cōmemorationē tuam pro nostra salūte. Suscipe ergo illud q̄so summe pastor pro ecclesia tua scā, pro populo tuo, quē acquisiuisti sanguine tuo. Et qm̄ me pcōrem inter te ⁊ cundē populū tuum mediū esse voluisti, licet in me bonis operis testimoniū nō agnoscas, officiū saltē dispēsationis mihi creditę nō recuses: ne p̄ me indignū famulū tuū eorū salutis pereat pcū, p̄ quibus victima factus, dignatus es esse redēptio salutaris. Profero ergo dñe, si digneris ppitius intueri, tribulationes plebiū, pericula populoū, captiuoz gemitus, miserias orphanoz, necessitates pegrinoz, inopiā debiliū: desperationes lāguētiū, defectus senū, suspiria iuuenū, vota virginū ⁊ lamēta viduaz, tu eniz misereris oīuz dñe: ⁊ nihil odisti eoruz, q̄ fecisti. Memorare dñe q̄ sit nra substātia: q̄ tu p̄ nr̄ es: tu deus nr̄ es: nec irascaris: neqz multitudinē viscerū tuoz misericordię tuę sup nos contineas. Nō in iustificationibus p̄sternimus pces ante faciē tuā, sed in miserationibus tuis multis. Auser a nobis iniquitates nras, ⁊ ignē scti spūs in nobis clemēter accēde. Auser a nobis cor lapideū de carne nra: ⁊ da nobis cor carneū: qō te timeat, te amēt, te diligat, i te delectet, te pfruat, te sequat. Oramus dñe clemētiā tuā: vt sereno vultu familiā tuā sacri tui nois officia p̄stolātē aspicere digneris: ⁊ vt nullius sit irritū votū, nullius vacua postulatio, tu nobis preces suggere, quas ipse audire propitio, ⁊ exaudire dignaris. Rogamus te etiam p̄ scē pro aiabus oīum fideliuz defunctoz: vt sit illis salus ęterna, ppetua sanitas, gaudiū ⁊ refrigerii sempiternū. Hoc magnū purificatis sacrīm Deus meus sit illius hodie magnū ⁊ plenū gaudiū de te pane viuo: q̄ō cęlo descendisti: ⁊ das vitā mūdo: de carne tua scā ⁊ bñdicta: agni vez tollis pcā mūdi: q̄ de scō ⁊ gloioso vtero btē Virginis Marię est assumpta, ⁊ de Spū scō cōcepta: de illo pcioso sanguine tuo: q̄ pietatis fonte per lanceā militis e⁹ tuo⁹ sctissimo latere feliciter emanauit: vt ide sanati, refrigerati, refecti, ⁊ p̄solati, exultēt

in laude ⁊ gloria tua. Peto clementiã tuã pissime redẽptor: vt descendat sup hũc panẽ ⁊ calicẽ istũ pleñitudo diuinitatis tue. Descendat etiã dñe illa sancti spũs tui inuisibilis forma, ⁊ incõprehensibilis maiestas: sicut quondã in hostijs patrũ descendebat: q̃ ⁊ oblationes ꝓpias corpus, ⁊ sanguinẽ tuũ efficiat, ⁊ me indignũ sacerdotẽ tuũ doceat tm̃ tractare mysteriũ cũ cordis puritate, ⁊ lachrimarũ fonte: cũ reuerẽtia ⁊ tremore, ita vt placide ⁊ benigne suscipias sacrificiũ laudis de manibus meis: ad salutẽ oĩũ tã viuor̃ q̃ fideliũ defunctor̃ũ. Rogo te dñe ꝑ ipsũ sacrosanctũ mysteriũ corporis ⁊ sanguinis tui p̃ciosissimi: quo quotidie in ecclia tua sctã pascimur ⁊ potamur, abluimur ⁊ sanctificamur, atq̃ vnꝰ tue summe diuinitatis participes efficimur: vt mihi ꝓcedas virtutes tuas sctas, qbus repletus, bona cõsciẽtia ad altare tuũ accedã ita, vt hec sacra celestia efficiant mihi salus ⁊ vita. Tu enĩ dixisti ore tuo scõ ⁊ bñdicto: Panis, quẽ ego dabo, caro mea est pro mũdi vita: q̃ mãducat me viuet ꝓpter me: ipse manet in me: ⁊ ego in eo: Ego sum panis viuus, q̃ de celo descẽdi: siquis mãducauerit ex hoc pane, viuet in eternũ. Panis dulcissime sana palatũ cordis mei: vt sentiã suauitatẽ amoris tui. Sana me dñe ab oi languore, vt nullã ꝑter te sentiã dulcedinẽ: nullã ꝑter te gr̃ã amorẽ: nullã ꝑter te atq̃ pulchritudinẽ. Panis candidissime, hñs oẽ delectamentũ, ⁊ oĩs saporẽ suauitatis: q̃ nos de te semp reficis: ⁊ in te nunq̃ deficis: comedat te cor meum, ⁊ dulcedine saporis tui repleant̃ viscera aĩe mee. Mãducat te angelus pleno ore: mãducet te pegrinus hõ pro modulo suo: ne deficere possit in via, tali recreat⁹ viatico. Panis sancte, panis viue, panis pulcherrime: panis mũde, q̃ descendisti de celo: ⁊ das vitã mũdo, veni in cor meũ ⁊ mũda me ab oĩ ingnamento carnis ⁊ spũs. Intra in aiam meã: sana ⁊ sanctifica me interius ⁊ exterius. Esto tutamẽ ⁊ ꝑpetua salus ⁊ protectio corporis ⁊ aĩe mee. Repelle a me insidiãtes mihi hostes: recedãt ꝓcul a potẽtia p̃sentie tue: vt tua ꝓtectione fortis ⁊ intus munitus, recto tramite ad regnũ tuũ ꝓueniã: vbi nõ mysterijs, sicut in hoc tpe agitur, sed facie ad faciẽ te videam. Amẽ.

¶ De preparatione Sacerdotis celebraturi. Cap. 25.

Sacerdos celebraturus, seruatis ijs que supius dicta sunt, quo ad pcuiam Confessionem, ⁊ horas canonicas, Matutino

tutino saltem absoluto, orationi aliquantulū vacet, ꝛ orationes inferius positas pro tēporis opportunitate dicat. Deinde accedit ad locum in Sacristia vel alibi pręparatum, vbi paramēta aliaque ad celebrationem necessaria habentur: accipit Missale, perquirit missas, perlegit ꝛ signacula ordinat ad ea quę dicturus est. Postea lauat manus dicens orationē inferius positā. Deinde pręparat calicē, ponens super eius os purificatoriū, ꝛ super illud patenas cū hostia, q̄ tegit parua palla, ꝛ velo sericos: super velo ponit bursas coloris paramentorū intus habens corporale plicatū. Quibus ita dispositis accedit ad paramēta, vbi calciatus pedibus, ꝛ indutus vestibus sibi cōuenientibus, quarū exterior saltē talum pedis attingat: induit se, si sit Pręlatus secularis, supra rochettū: si sit Pręlatus regularis, vel alius. Sacerdos secularis, supra superpelliceū, si cōmode haberi possit, alioquin sine eo supra vestes cōes, dicens ad singula singulas orationes inferius positas. Ac primum accipiēs Amictum, circa extremitates, ꝛ cordulas, osculatur in medio, ꝛ ponit sup caput, ꝛ mox declinat ad collum, ꝛ eo circa vestium collaria tegens, ducit cordulam sub brachijs, ꝛ circunducens per dorsum ad ventrem reducit, ꝛ ligat. Tum Alba induitur caput subinittens deinde manicam dextram brachio dextro, ꝛ sinistras sinistro imponens: albam ipsas corpori adaptat, eleuat ante, ꝛ a latebris hinc inde, ꝛ Cingulo per ministrum a tergo sibi porrecto, se cingit. Minister eleuat Albam supra cingulum circūcirca, vt honeste dependeat, ꝛ tegat vestes ac eius fimbrias diligēter aptat, vt ad latitudinem digiti vel circa supra terrā ęqualiter fluat. Sacerdos accipit Manipulū, osculat crucē in medio, ꝛ ponit brachio sinistro. Deinde ambab⁹ manibus accipiēs stolas, simili modo deosculatur, ꝛ imponit mediū eius collo, ac transuersando eas ante pectus in modū crucis, ducit partē a sinistro humero pendentē ad dextras, ꝛ partes a dextro humero pēdentē ad sinistrā. Sicq; vtranq; partē stolę extremitatibus cinguli hinc inde ipsi cingulo ꝓiungit. Si celebrās sit Ep̄s, nō ducit stolā añ pectus in modū crucis, sed finit hinc inde vtrasq; extremitates pēdere: ꝛ accipit cruciculas a collo añ pect⁹ cordulis pēdētē. Postremo Sacerdos accipit planetā. Si sit Ep̄s, ꝛ solenniter celebrat, accipit paramēta, ꝛ alia vt in Pontificali,

Orationes ante missam

¶ Sacerdos postq̃ est paratꝰ, pōt dicere seq̃ntes oꝛones.

¶ Oratio sancti Thome de Aquino ad Deum patrem, dum sacerdos est accessurus ad altare.

OMnipotens sempiterne Deus: ecce accedo ad sacrꝫ vnigeniti filij tui Dñi nr̃i Jesu Chr̃i. Accedo (inquã) infirmus ad medicũ vitę: immundus ad fontẽ misericordię: cęcus ad lumen claritatis ęternę: paup ⁊ ęgenus ad dñm cęli ⁊ terrę. Rogo ergo immẽsę largitatis tuę abundãtiã, quatenus meaꝫ curare digneris infirmitatẽ: lauare fęditatẽ: illuminare cęcitatẽ: ditare paupertatẽ: vestire nuditatẽ: vt panẽ angelorꝫ, regẽ regũ, ⁊ dñꝫ dñantiũ tãta suscipiã reuerẽtia ⁊ humilitate, tãta ꝓtritione ⁊ deuotione, tãta puritate ⁊ fide, tali ꝓpõsito ⁊ intẽtione: sicut expedit saluti aię meę. Da (qso) mihi dñici corporis ⁊ sanguinis nõ solum suscipere sacrm, sed etiaꝫ rem: ⁊ virtutem sacri. Omnitẽsime Deus da mihi corpus vnigeniti filij tui Dñi nostri Jesu Chr̃sti, qõ tractꝫ ō Virgine Maria, sic suscipere, vt corpori suo mystico merear incorporari, ⁊ inter eius mẽbra connumerari. O amantissime pr̃ concede mihi dilectum filium tuum, quẽ nũc velatum in via suscipere propono, reuelata tandem facie perpe tuo contemplari. Qui tecum. ¶ Ante communionẽꝫ apologia.

IMpellit ministrandi officiũ hostia salutaris ꝓ populi delicto: terret ꝑsciẽtia indebiti sacerdotij pro reatu. Si a me diuꝫ sacerdotũ peripsema sacrificiũ offeraẽ, pollutę ꝑscię crimẽ augeẽ. Si tñ tuę maiestati vniuersę carnis iudici non offert, negligẽtię reatus cõscribitur. Inter hęc tuę ops libramẽ pietatis imploro, cuius vltionis diẽ accusante cõscia ꝓtimesco. Ne indignũ (qso) misericordia tua iudices, quẽ a tpe pnię non excludit. Suspende securim: donec cultor vineę admoueat dolabrũ sterilis infructuosę arboris ad radicẽ. Parce mihi Dñe clementissime pęnitẽti, qui Dauid post lapsum clementer ad veniã reuocasti: qui Petri misericors amare flentis lachrymas respexisti: q latronẽ in crucis patibulo tanti facinoris rẽũ diuina gratia lustrasti. Cui mox obtinuit cõfessio ꝑspicua Dei filiũ: fides prędicatu: pena veniã: lamẽta gaudia sempiterna: duꝫ cõfessor in cruce possessor extitit paradisi post crucẽꝫ. Sed qr verba venię pietatis indigent, q̃ indigni sacerdotis opera nõ cõmendãt: sal tẽ astantiũ vota suscipe: vt ⁊ mihi eorũ apud te ꝑcibus veniã, ⁊ gras

suis meritis sacrificia nr̃orũ vulnerum salubriter nobis cõferãt medicinã. Et qr̃ op̃s pro oibus factus es hostia pro pcis: adsis nobis scificatio in sacrificio pro delictis, Chr̃e Saluator mundi. Qui cũ eterno p̃re, t cũ spũ sancto viuis t regnas Deus, p̃ oĩa scla seculorũ. Amen. ℂ Oratio ad beatissimã Virginẽ Mariaz.

OMater pietatis t misericordie beatissima virgo Maria: ego miser t indignus pcor̃ ad te cõfugio toto corde t affectu: t pcor dulcissimã pietatẽ tuã: vt sicut dulcissimo filio tuo in cruce pendenti astitisti, ita t mihi misero pctõri t sacerdotibus oĩbus hic t in tota sctã ecclesia ipsaz hodie offerentibus clemẽter assistere digneris: vt tua gr̃a adiuti dignã t acceptabilẽ hostiã ispectu sumẽ, t indiuiduę trinitatis offerre valeam⁹. Aũ. ℂ Ad sanctum vel sanctã cuius eo die festum celebratur. Oro.

OSancte N. vel sctã N. ecce ego miser pcor̃ de tuis meritis confisus offero nũc sacratissimũ sacr̃m corporis t sanguinis Dñi nr̃i Jesu Chr̃i pro tuo honore t gloria: p̃cor te humiliter t deuote: vt pro me hodie intercedere digneris: vt tũ sacrificiũ digne t acceptabiliter offerre valeã: t cũ tecuz t cum oĩbus electis eius eternaliter laudare, t cũ eo regnare valeaz. Amen. ℂ Alia deuota Sci Gregorij Papę dicenda a sacerdote anteq̃z

ACtus⁹ memoriã salutaris hostię totius ixũdi, missã incipiat. cũ illius⁹ dignitatẽ, t meã itueor fęditatẽ, scia torq̃or pcõrũz. Verũ qr̃ tu de⁹ multũ misericors es, iploro vt digneris mihi dare spũz tribulatũ: qò tibi gratũ sacrificiũ reuelasti, vt eo purificat⁹ vitali hostię pias man⁹ admoueã: q̃ oĩa mea pcã abluat: t ea deinceps in ꝑpetuũ mihi vitãdi cautelã ifundat, oĩbusq̃z p̃gb⁹ tibi offerr̃e, p̃ntis t futurę salutis cõmercia largiaris. ℣ Per. Suprascripte orationes nõ ex pcepto, sed ex deuotione dñr. ℣ Potest sacerdos, his oronib⁹ dimissis, dũ ie parat dicere p̃s. Miserere mei de⁹. vsq̃z i finẽ, cũ Gl̃ia p̃ri. aut aliũ psalmũ quentẽtẽ

ℂ De ingressu Sacerdotis ad altare Cap. 27.

SAcerdos omnibus paramentis indutus, accipit in manu sinistra calicẽ vt supra preparatus, t bursaz manu dextra super calicẽ tenẽs, capite cooperto accedit ad altare, ministro cũ Missale, t alijs ad celebrandũ necessarijs precedente. ℣ Procedit autem oculis demissis, incessu grauis, erecto corpore. Si vero contigerit eum transire ante altare maiꝰ, capite cooperto

faciat ad illud reuerentiam: si ante locum sacramenti, genuflectat. Si ante altare, vbi celebretur missa in qua eleuatur sacramẽtum, similiter genuflectat, ⁊ detecto capite illud adoret. Cũ peruenerit ad altare, stãs ante illud in infimo gradu, caput detegit: biretum ministro porrigens, ⁊ altari, seu imagini crucifixi desuper posite, profunde inclinat. Si autem in eo sit tabernaculũ Sãctissimi Sacramẽti, genuflectens dubitatꝫ facit reuerẽtiam. Tunc ascendit ad medium altaris, ibi ad cornu Euangelij sistit Calicẽ: extrahit corporale de bursa quod extẽdit in medio altaris, ⁊ super illud calicẽ velo coopertuꝫ collocat. Si in altari paramenta accepit, hoc idem facit antequã descẽdat ab altari missam inchoaturus. Si est cõsecraturus plures hostias pro Communione facienda, quę ob quantitatem super patena manere non possint: locet eas super Corporale ante Calicẽ, aut in aliquo Calice vel vase mũdo cõsecrato eas ponit retro post Calicem, ⁊ alia patena cooperit. Collocato Calice in altari, accedit ad cornu epistolę. Missale super cussino aperit, reperit missam, ⁊ signacula suis locis accõmodat. Deinde rediens ad mediũ altaris, facta prius Cruci reuerẽtia, descẽdit ad gradũ infimũ altaris pro missa inchoanda. In missa solenni calix, missale, ⁊ alia necessaria ꝑparãtur, antequã sacerdos veniat ad altare. Ipse aũt procedit cũ ministris: ⁊ cum peruenerint ad infimum gradum altaris, ibi medius inter Diaconum a dextris, ⁊ Subdiaconũ a sinistris, antequam ascendat ad altare, facit cũ ipsis (vt infra) Confessionem. In missa pontificali omnia seruentur vt in Pontificali ⁊ Ceremoniali Romano ordinatur, cuius Pontificalis ordinem Episcopus nunquam prętermittat, qñcunque cum Diacono ⁊ Subdiacono parat⁹ celebrat.

¶ De principio Missę, ⁊ Confessione facienda. Cap. 28.

Sacerdos quamprimum descenderit ad infimum gradum altaris, conuertit se ad ipsuꝫ altare, vbi stãs ante illud iũctis manibus ante pectus, detecto capite, facta prius Cruci vel altari reuerentia, erectus incipit missam. Si autem celebraturus sit coram summo Põtifice, sistit se in infimo gradu altaris a cornu euangelij ante ipsum Pontificem, vbi genuflexus expectat: accepta benedictione erigit se, ⁊ stans versus altare incipit Missam. Si autẽ sit coram Cardinale, Patriarca, Archiepiscopo,

piscopo, vel Episcopo in eorũ residẽtijs, vel loco iurisdictionis, stans in infimo gradu a cornu euangelij vt supra expectat, data signo facit profundam reuerentiam prælato, & versus ad altare incipit Missam. Si autem solenniter celebrat coram summo Pontifice, aut alio ex prælatis prædictis, stans a sinistris prælati, facit cum eo Confessionem, & alia seruat vt in Cerimoniali Romano, & in Pontificali ordinatur. Stans igitur celebrãs in infimo gradu altaris vt supra, producẽs manu dextera a fronte ad pectus signũ crucis, dicit intelligibili voce. **In nomine patris, & filij, & spiritus sancti Amẽ.** Et postquam id dixerit, nõ debet aduertere quemcunque in alio altari celebrantem, etiam si sacramentum eleuet, sed continuate prosequi missam suam vsque ad finem. Cum seipsum signat, sinistram ponit infra pectus, in alijs benedictionibus cum est ad altare & seipsum non benedicit, ponit eam super altari. Seipsum benedicens, vertit ad se palmam manus dextræ, & omnibus illius digitis iunctis & extensis, a fronte ad pectus, & ab humero sinistro ad dextrum, signum crucis format. Si vero alijs, vel rem aliquam benedicit, paruum digitum vertit ei cui benedicit, ac benedicendo totam manum dextram extendit, omnibus illius digitis pariter iunctis & extẽsis: quod in omni benedictione obseruatur. Postquã dixerit. **In nomine patris** &c. vt supra, iungit manus ante pectus pronuncians clara voce Antiphonam. **Introibo ad altare dei.** Minister retro post eũ ad sinistrã genuflexus, & in missa solenni ministri hinc inde stantes rñdent. **Ad deũ qui lætificat iuuentutem meam.** Deinde Sacerdos eodẽ modo stans incipit, & prosequitur cũ ministro vel ministris alternatim Psalmũ, **Judica me deus,** vsq; ad finẽ, cum **Gloria patri.** Quo finito repetit Antiphonã, **Introibo,** cum ministris vt supra. Qui Psalmus nunquam prætermittitur, nisi in missis defunctorum, & in missis de tpe a Dñica Passionis inclusiue vsq; ad sabbatũ sanctum exclusiue, in quibus semel tantũ dicta ãa **Introibo,** cũ ministris vt supra, sacerdos statim subiungit V. **adiutorium nostrum** &c. vt infra. Cũ in fine Psalmi dicit **Gloria patri** &c. caput cruci inclinat. Repetita Antiphona **Introibo** dextra manu producens signum crucis a frõte ad pectus, dicit V. **Adiutorium nostrum in noie domini.** R. **Qui fecit cælum & terram.**

Deinde

Deinde caput, seque profunde altari inclinans, dicit Cõfiteor deo vt in ordinario. Et prosequitur eodem modo stans capite inclinato, donec a ministro vel ministris dictus fit Misereatur. Cum iscipitur a ministris Confiteor caput erigit. Cum dicit, mea culpa ter pectus dextra manu percutit. Si est coram Pontifice, & Cardinali in loco sui Tituli seu Cardinalatus, & coram Legato sedis Apostolicę, Patriarcha, Archiepiscopo, & Episcopo coram Prouincia, Ciuitate, vel diœcesi constitutis, vbi dicit, Vobis fratres dicat tibi pater similiter in fine, vbi dicit Vos fratres dicat Te pater quod dicens summo Pontifici genuflectit, aliis Prælatis profunde inclinat. Cum ministri, & qui intersunt (etiam si ibi fuerit summus Pontifex) respondent Confiteor dicunt tibi pater & te pater Facta a circunstantibus Confessione, celebrans stãs respondet. Misereatur vestri. &c. Deinde producens manu dextra a fronte ad pectus signum Crucis, dicit: Indulgentiam &c. Et stans capite inclinato prosequitur, Deus tu conuersus & quę sequuntur in Ordinario, clara voce vsque ad orationem Auser a nobis &c. quam dicit secreto. Et tunc si coram summo Pontifice, aut aliis Prælatis vt supra, celebret, facta summo Pontifici genuflexione, aliis Prælatis profunda reuerentia, accedit ad infimum gradum ante medium altaris, & ibi dicit, Auser a nobis &c. vt supra.

¶ De introitu, Kyrie eleison, & Gloria in excelsis. Cap. 29.

Ojcto, Auser a nobis &c. Celebrans iunctis manibus accedit ad medium altaris, vbi stans capite inclinato, & iũctis manibus super altare positis, ita vt digiti parui duntaxat frontem seu medium anteriozis partis tabulę seu mensę altaris tangant residuo manuũ inter altare & se retento pollice dextro super sinistrum in modum crucis posite (quod semper obseruatur cum manus iunctę super altare ponuntur) secreto dicit Oramus te domine &c. Quo dicto osculaur altare i medio, manibus extensis hinc inde super altare positis: quod in omni deosculatiõne altaris seruatur: sed post consecrationẽ pollices ab indicibus non diuiunguntur. Osculato altari accedit ad cornu sinistrũ altaris, idest, Epistolę vbi stans versus altare, & producens a fronte ad pectus signum crucis, incipit intelligibili voce, Introitus missę & prosequitur iũctis manibus. Cum repetit In-

tit Introitum non signat se vt prius, ꝛ eo repetito iunctis manibus ante pectus accedit ad medium altaris, vbi stans versus illud similiter manibus iunctis, dicit simili voce ter, Kyrie eleison ter, Christe eleison, ꝛ iterū ter, Kyrie eleison. alternatim cū ministris. Si minister vel qui intersunt celebranti non respondeāt, ipse solus nouies dicit. Dicto vltimo Kyrie eleison. sacerdos ibidē vt prius stans ꝛ manus extendens, eleuansque, ꝛ iungens, voce prędicta incipit, si dicendum sit, Gloria in excelsis. cū dicit, Deo caput cruci inclinat, quo erecto stans iunctis manibus vt prius, prosequitur vsq; ad finē. Cuz dicit; Adoramus te. Gratias agimus tibi: Jesu Christe: Suscipe deprecationem nostram, ꝛ iterum Jesu Christe, caput cruci inclinat. Cum dicit in fine, Cum sancto spiritu seipsum a frōte ad pectus signat, interim perficiens. In gloria Dei patris. Amē. In missa solenni sacerdos facta Confessione ascendit cū ministris ad altare, quo per eū osculato, ponit incensum in thuribulo, ministrante Diacono naueculā, ꝛ thuriferario thuribuluz. Antequam ponat incensum, illud benedicit, dicens, Ab illo benedicaris ꝛc. Postea Diaconus reddita naucula thuriferario, accipit ab eo thuribulū, ꝛ dat celebranti osculata prius eius manu, qui facta cruci reuerentia, eaz ter incensat, deinde imagines ꝛ reliquias si adsint, postea candelabra semel singulis thuribulū ducens, primū a cornu epistolę candelabra, ꝛ illius postremā partē inferiorē, deinde superiorē, ꝛ procedens ante crucem, facta ei reuerentia incensat alia candelabra in cornu euangelij, ꝛ illius postremaz partem altaris inferiorē ꝛ superiorē, deinde totam anteriorem vsq; ad extremum altaris in cornu epistolę, facta cruci reuerētia cuz ante eaz transit, ꝛ redito thuribulo ipsi Diacono, ab eo ipse solus incensatur. Deinde, cum illis, Diacono a dextris celebrantis, Subdiacono a dextris Diaconi stantibus, prosequit Introitū ꝛ Kyrie eleison. Cuz vero intonat hymnuz, Gloria in excelsis, Diaconus ꝛ Subdiaconus, vnus post alium stant a tergo celebrantis, postea ascendunt ad altare, ꝛ hinc inde cum celebrante hymnum submissa voce prosequuntur vsq; ad finem.

De Oratione. Cap. 30.

Dicto hymno Gloria in excelsis, vel si non sit dicendus, eo omisso, celebrans osculatur altare in medio, manibus

hinc inde

hinc inde super illo vt supra extensis, tum iunctis ante pectus manibus, demissis ad terram oculis vertit se ad manum sinistram, hoc est, ad latus dextrū versus populum, & extendens ac iungēs manus ante pectus vt prius dicit voce prędicta, **Dñs vobiscum** ℟. **Et cum spiritu tuo** iunctis vt prius manibus reuertitur per eandem viam ad librum, vbi extendens & iungens ante pectus manus, caputq; cruci inclinans, dicit **Oremus**, tū extendit manus ante pectus, ita vt palma vnius manus respiciat alteram, & digitis simul iunctis, quorum summitas humerorum altitudinem distantiāq; non excedat, qō in omni extēsione manuum ante pectus seruatur. Stans autem vt supra extensis manibus, dicit **Orationem**. ℣. Cum dicit, **Per dñm nrm**, iungit manus. Si aliter concluditur Oratio, **Qui tecum**, vel **qui viuit** cum dicit, **in vnitate**, iungit manus. cum nominatur nomen **Jesus** caput versus crucem inclinat. Cum in Oratione nominatur nomē beatę Marię, vel Sanctor̄ de quibus dicitur Missa, vel fit commemoratio, item in Oratione p̄ Papa quando nominatur, caput inclinat. Si plures orationes sunt dicendę idem in eis in voce, extensione manuum, & capitis inclinatione, quod supra dictum est, obseruatur. Si altare sit ad orientem versus populum, celebrans versa facie ad populum, nō vertit humeros ad altare, cum dicturus est, **Dñs vobiscum**, **Orate fratres**, **Ite missa est** vel daturus benedictionem, sed osculato altari in medio, ibi expansis & iunctis manibus vt supra, salutat populum. ¶ In quatuor temporibus, vel alias qñ dicendę sunt plures Orationes cum prophetijs, dicto **Kyrie eleison** in medio Altaris, reuertitur ad cornu epistolę, vbi stās ante librū extensis & iunctis ante pectus manibus, & caput cruci inclinās, dicit **Oremus, Flectamus genua** & illico manibus super altare extensis, vt se ipsum ad altare sustineat, genuflectit, & sine mora surgens, eadem voce dicitur a ministro **Leuate** & manibus extensis dicit orationem vt supra, & in conclusione iungit. Dum autem legit p̄ophetiam manus tenet super librum, vel altare positas. In missa solenni cum dō **Dominus vobiscum** & **Oratio** Diaconus & Subdiaconus stant retro post celebrantem, **Flectamus genua** dicitur a diacono, Subdiacono vero, **Leuate** illum primum genuflectente, hoc primum surgente. ¶ Et

De Epistola, Graduali, & alijs vsq; ad Offertorium Cap. 31.

OJctis Orationibus celebrãs positis super librum, vel super altare manibus, ita vt palmę librum tãgant, vel (vt placuerit) librum tenens, legit intelligibili voce. Si celebret solenniter legat de missa voce cum ministris, similiter Graduale & alias partes. Lecta Epistola respondetur a ministris, Deo gratias, & similiter stans vt prius, prosequitur Graduale, Alleluia, & Tractum & Sequentiam, si dicenda sint. Quibus dictis celebrans si priuatim celebret, ipsemet seu minister portat librum Missalis ad alteram partem altaris in cornu euangelij, & dum transit ante medium altaris caput cruci inclinet, & Missale sic locat, vt posterior pars libri respiciat ipsũ cornu altaris, & non ad parietem, siue ad partem eius contra se directam. Locato Missali in altari, celebrans redit ad medium altaris, & ibi stans profunde inclinatus, iunctis manibus ante pectus leuatisque ad Deum oculis, secrete dicit, Munda cor meum & labia mea & Jube domine & vt in ordinario. Quibus dictis vadit ad librum Missalis, vbi stans versus illum iũctis manibus ante pectus, dicit intelligibili voce, ℣. Dominus vobiscum. Deinde pollice dextrę manus signo crucis signat, primo librum super principio Euangelij, quod est dicturus, postea seipsum in fronte, ore, & pectore, dicens, Sequentia vel initium sancti Euangelij &c. ℟. Gloria tibi Domine. Tum iunctis iteruz vt prius manib⁹: stans vt supra, prosequitur Euangelium vsque ad finem. Quo finito ministri respondent Laus tibi Christe & celebrans eleuans paruum per librum, osculatur euangelium, preterquam in missis de sanctorum, in quibus non osculatur, & nisi celebret coram summo Pontifice, aut Cardinali, vel coram Patriarcha, Archiepiscopo vel Episcopo in eorum residentijs, quo casu defertur cuilibet predictorum osculandus liber, & ipse celebrans tunc non osculatur. Dicto euangelio stans in medio Altaris versus Crucem eleuans & iungens manus, caputque cruci inclinans incipit (si dicendum sit) Credo cum dicit in vnum Deum caput cruci inclinat, quo erecto stans ibidem iunctis ante pectus manibus, vt prius, prosequitur vsque ad finem. Cum dicit, Jesum Christum, caput cruci inclinat. Cum dicit, Et incar-

Et incarnatus est, vsque ad Homo factus est inclusiue, genu flectit. Cum dicit Et vitam venturi seculi, Amen producit sibi manu dextra signum crucis a fronte ad pectus. In missa solenni Subdiaconus circa finem vltimę Orationis accipit ambabus manibus librum epistolarum deferens illum supra pectus, & facta Altari genuflexione in medio, vadit a parte epistolę contra altare, & legit epistolam, qua lecta redit ad celebrantē, osculatur eius manum, & ab eo benedicitur, prętquam in missis Defunctorum. Deinde idem subdiaconus accipit Missale celebrantis, defert ad cornu euangelij in Altare, ibi ministrans celebranti, qui lecto euangelio, & per Diaconum delato libro euangeliorum ad altare, imponit incensum in thuribulū. Deinde Diaconus dicit, Munda cor meum, genuflexus ante altare, accepto libro euāgeliorū de altari, & benedictione a celebrāte, osculataque illius manu vadit cum subdiacono a sinistris ad locum euangelij contra altare versus populum, vbi Subdiacono librum tenente, medio inter duos Acolithos tenentes candelabra accensa, dicit Dominus vobiscum, iunctis manibus. Cum dicit, Sequentia &c. signat frontem, os, pectus: & librum. Postea ter librum incensat, hoc est in medio a dextris, & a sinistris, & prosequitur Euangelium iunctis manibus. Interim celebrans stat iunctis manibus a cornu epistolę versus euangelium. Quo finito osculatur sacerdos librum a Subdiacono sibi delatum, & a Diacono ter incensatur. Postea stās in medio altaris versus crucem, incipit (si dicendum sit) Symbolum, stantibus post eum Diacono & Subdiacono, deinde ad altare accedentibus, & cum eo prosequentibus, vt dictum est ad Gloriam excelsis. Si quandoque celebrās cantat missam sine Diacono & Subdiacono, Epistolam cantat aliquis lector superpellicco indutus, qui in fine nō osculatur manū celebrantis. Euangelium aūt cantat ipse celebrās ad cornu Euangelij, qui & in fine missę cātat. Ite missa est vel Bñdicamus dño Pro tpis diuersitate.

De Offertorio, & aliis vsque ad Canonem. Cap. 32.

Dicto Simbolo, vel si non sit dicendum, dicto euangelio celebrans osculatur Altare in medio, & iunctis manibus ante pectus, ibidem a manū sinistra ad dextram vertit se ad populum, & extendens ac iungens manus dicit, Dns vobiscum, & iun-

ꝛ iunctis manibus reuertitur per eandem viam ad medium Altaris, vbi extendens ꝛ iungens manus, caputq; cruci inclinãs, dicit Oremus tum iunctis vt prius manibus dicit Offertorium, ꝛ omnia quę vsque ad finem missę in medio altaris dicẽda sunt, dicit ibidem stans versus ad altare, nisi vbi aliter ordinatur. Dicto Offertorio, siqui sint volentes offerrẽ, celebrans accedit ad cornu Epistolę: vbi stans defecto capite latere suo sinistro altari verso, deponit manipulum de brachio sinistro, ꝛ accipiens illud in manum dextram porrigit summitatem eius singulis offerentibus osculandam, dicens singulis, Accepta abile tit sacrificium tuum omnipotenti Deo vel sic Centuplum accipias ꝛ vitam æternam possideas. Accepta omnium ablatione, celebrans reponit manipulum in brachium sinistrum: ꝛ reuertitur ad medium altaris: ꝛ si vult prędicare, aut populum suum de malis operibus ꝛ negligentijs, aut de obligatione quam habet erga ecclesiam vel pauperes arguere, conuersus ad populum faciat. Postmodũ facit generalẽ cõfessionẽ populo oibus genuflexis in hęc verba. Signate vos signo sanctę crucis cum contritione peccatorum vestrorum, ꝛ dicatis sicut ego dixero.

Confiteor Deo omnipotenti, ꝛ Sãctę Marię semper virgini: sancto Michaeli Archangelo, sancto Joanni Baptistę, sancto Joãni Apostolo ꝛ Euangelistę, Sanctis Apostolis Petro ꝛ Paulo, ꝛ omnibus sanctis dei, ꝛ tibi pater, me graiter peccasse loquendo, male operando, mentiendo, periurando, cogitando, delectatione peccati, videndo, audiẽdo, odorãdo, gustando, ꝛ tangendo: multa mala feci, q̃ facere nõ debuissem ꝛ multa bona omisi, q̃ facere debuissem, ꝓpter negligentiã meã: multos etiã meis malis exemplis scãdalizaui: ꝛ occasionẽ peccandi tribui: ꝛ ad peccandũ induxi. De istis oibus ꝛ qualibuscunq; pcis ꝛ transgressionibus meis q̃ feci, cõmisi, vel omisi a die ꝛ hora quibus, baptizatus fui vsq; ad hanc pręsentẽ horã doleo ꝛ pęnitet me fecisse mala q̃ feci, vel omisisse bona q̃ facere potuissem: ꝛ dico meã culpam, ꝛ meam grauissimam culpam: ꝛ pcor oipotentẽ Deũ, q̃ per suã copiosissimã misericordiã indulgeat mihi oia peccata mea: ꝛ tu pater digneris me ab ipsis authoritate dei ꝛ ecclesię qua fungeris, absoluere: ꝛ salutares pęnitentias iniungere: ꝛ rogare Deus pro me misero peccatore.

¶ Duc-

Questa è vna breue confessione volgare cauata da quella latina

Ateui il segno della sancta Croce con dolore & pentimẽto de vostri peccati: & dite come dirò io: mi confesso all'omnipotente Dio, & alla gloriosa sempre Virgine Maria, & a san Michele Archangelo, a san Giouã Battista, a san Giouanni Apostolo, & Euangelista, a santi Apostoli Pietro, & Paulo, & a tutti i Santi, & Sante di Dio, & a voi Padre spirituale dell'anima mia, ch'io ho peccato grauemẽte, & spesse volte in mal dire, in mal operare, in mal pẽsare: ho fatto di molti mali ch'io nõ douea fare, & dati di molti mali esempi, & scãdalizato il pssimo mio: & di tutti questi & molti altri peccati, dalliquali mi saria potuto guardare & non mi son guardãto, ne son dolente & pentito: & ne dico a Dio mia colpa & mia graue colpa: & prego Dio, che per sua infinita pieta & misericordia mi perdoni: & voi Padre per l'auttorita, che vi è cõcessa, mi absoluiate & preghiate la diuina bõta, che habbia misericordia di me misero pcõre. Tunc sacerdos eleuata manu dextra super populũ dicat. Parcat vobis omnipotens Deus. Quilibet vestrum in remissionẽ peccatorum suorũ dicat Pater noster. Aue Maria: pro vnione, pace, & concordia sanctę mris ecclesię, & pro salute totius populi Christiani quilibet dicat Pater noster, Aue Maria. Et pro omnibus fidelibus defunctis, quorum aię sunt in purgatorio, Pater noster, Aue Maria. Ite creatur vestri ops Deus: & dimissis omnibus peccatis vestris, pducat vos in vitã ęternã. Amẽ. Indulgentiã absolutionẽ, & remissionem oĩum pcõrum vestrorũ, emendationem vitę & observantiam suoꝝ pceptorum, vitam sanctam & exitum beatũ tribuat vobis ops & misericors Deus. Amen. Et benedictio Dei omnipotentis pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spiritꝰ ✠ sancti descẽdat super vos: & maneat semper Amen. La indulgentia & pdonãza, che voi hauete acquistata p venire alla chiesa, & deuotamente vdire la messa & il diuino officio, & ogni altra bõna operatione, così come io ve l'annuncio in terra, Dio ve le representi in cielo ne beni di vita ęterna. Pax & benedictio Dei omnipotentis, pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spiritus ✠ sancti descendat sup vos, & maneat semper. Amen. Et cõuersus ad altare faciat oblationẽ. Et si non sint qui offerant, vel si nõ sit facienda dicta pfessio, dicto offert.

dicto offert. discooperit calicem, & ad cornu epłę sistit, & amota parua palla desuper hostiam, accipit patenam cuz hostia, & am babus manibus vsque ad pectus eam eleuatam tenens, oculis eleuatis ad Deuz dicit. Suscipe sancte pater &c. Si fuerint alię hostię non super patenā, sed super corporale, vel in alio vase p Communione populi consecrandę, calicem illū seu vas dextra discooperit, & intentionem suam etiam ad illas offerendas: & cō secrandas dirigens, dicit vt supra. Suscipe &c. vt in ordinario. Quo dicto, faciens signum crucis cum dicta patena ponit hostiam super corporale circa medium anteriozis partis corpora lis ante se, & patenam ad manuz dextram aliquantulum subtus corporale. Si autez ad sit vas seu calix cū aliis hostijs cooperit patena ipsa. Deinde accipit calicez, purificatorio extergit, & ac cipiens ampullam vini de manu ministri, ponit vinū in calicē, Deinde producit signum crucis super ampullam aquę, & dicit, Deus qui humanę substantię, imponens parum aquę in cali ce prosequitur, Da nobis per huius aquę, & vini mysteriuz. Si vero celebrat pro defunctis, non facit signum crucis sup aquaz sed imponit absque benedictione, dicens Orationem vt supra. Imposita aqua in calice, & finita Oratione p̄dicta, accipit cali cez discoopertum, & stans ante medū altaris ipsum tam babus manibus eleuatum tenens, videlicet, cum sinistra pedem, cum dextra autem nodum infra suppam, intentis ad Deum oculis offert, dicens. Offerimus tibi domine &c. qua oratione dicta fa cit signum crucis cum calice super corporale, & ipsum in medio post hostiaz, collocat, & palla cooperit. Deinde iūctis manibus sup altare positis, capite inclinato dicit secreto. In spiritu hu militatis &c. Postea eleuans oculos, manusqz expandens & sta tim iungens ante pectus (quod semper facit quādo aliquid est benedicturus) dicit. Veni sanctificator &c, cū dicit, & benedic signat manu dextra Communiter super hostiam & calicē. Tunc iunctis ante pectus manibus accedit ad cornu epistolę, vbi stās ministro aquam fundente lauat manus, idest, extremitates di gitorum pollicis & indicis, dicens Psalmum Lauabo inter innocentes cum Gloria patri &c. qui versus, Gloria p̄. prę termittitur in missis defunctorum, & in missis a Dominica de Passione vsqz ad sabbatum sanctum exclusiue. In missa solen-

L ni dicto

ni dicto Oremus. Diaconus ⁊ Subdiaconus accedunt ad Altare a cornu epistolę, Diaconus amouet calicē, detegit, dat patenam, cum hostia celebranti, Subdiaconus extergit calicē purificatorio, Diaconus imponit vinum, Subdiaconus interim ampullam aquę ostendens celebranti dicit Benedicite pater reuerendę, qui facto versus eum signo crucis dicit orationem, Deus qui humanę ꝛc. interim Subdiaconus infundit paulum aquę in calicem, Diaconus illum celebranti dat ⁊ pedem calicis tangens, seu brachium dextrum celebrantis sustentans, cū eo dicit Offerimus tibi domine ꝛc. postea posito in altari vt supra palla cooperit: subdiacono deinde ponit in dextra manu patenam, quam cooperit, extremitate veli ab eius humero pendentis qui vadit post celebrantem ante medium Altaris, ⁊ ibi stat in loco conuenienti Dicto Veni sanctificator vt supra, celebrans ponit incensum in thuribulum, ministrante Diacono nauiculam, dicens Per intercessionem ꝛc. vt in ordinario. Deinde accepto thuribulo per manu Diaconi incensat oblata, ter ducēs thuribulum super calicem ⁊ hostiam in modum crucis ⁊ ter circum calicem ⁊ hostiam scilicet bis a dextra ad sinistram, ⁊ semel a sinistra ad dextram, dispensans verba in qualibet incensatione hoc modo. In prima incensatione, Incensum istud. In secūda a te benedictum. In tertia, ascendat ad te domine. In quarta, ⁊ descendat super nos. In quinta ⁊ sexta misericordia tua. Deinde incensat Altare dicens Dirigatur domine oratio mea ꝛc. vt in ordinario. Et incēsatur ipse, vt supra. Postea Diaconus incensat Chorum, ⁊ postremo Subdiaconū tenentem patenam, ⁊ ipse Diaconus incensatur a thuriferario, ⁊ thuriferarius postea incensat populum. Celebrans lotis manibus eas tergit, ⁊ illis ante pectus iunctis reuertitur ad medium altaris, vbi stans oculosque ad Deum eleuans ⁊ statim demittens manibus iunctis super Altare, capiteque inclinato dicit secrete. Suscipe sancta Trinitas ꝛc. Quo dicto manibꝰ hinc inde extensis, ⁊ super altare positis, osculatur altare in medio: tū iunctis manibus ante pectus, demissisque oculis ad terram, a sinistra manu ad dextram vertit se ad populum, ⁊ versus eum extendens ⁊ iungens manus, dicit voce aliquantulum eleuata. Orate fratres, ⁊ secrete pręquę, vt meum ac vestrum sacrificium ꝛc.

perficiat

perficit circulus, reuertens iunctis manibus ante pectus a manu dextra ad medium altaris. Et responso a ministris vel circunstãtibus, Suscipiat dñs sacrificiũ de manibus tuis ꝛc. alloquin per se ipsum, dicens Sacrificiuz de manibus meis ipse celebrans manibus ante pectus extensis vt ſt ad Orationez stãs in medio altaris versus librum dicit absolute sine alia interpositione Orationẽ vel Orationes secretas: cum dicit per dñm; iungit manus: cũ dicit Jesum Chm, caput inclinat quod facit in prima oratione, ꝛ in vltima, si plures sint dicendę. Peruento aũt in conclusione vltimę secretę ad verba illa, per oĩa secula seculorum, exclusiue: celebrans stans in medio altaris depositis super eo manibus hinc inde extensis, dicit conuenienti ꝛ intelligibili voce Prefationẽ Cuz dicit Sursum corda eleuat manus hinc inde extensas vsqz ad pectus. Cuz dicit Gratias agamus dño, iungit manus: cum dicit. Deo nostro cruci caput inclinat. ℟. Dignum ꝛ iustum est, eleuatis ꝛ extẽsis vt prius manibus, prosequitur Prefationẽ propriam, vel cõmunem, vt tempus requirit. Cũ dicit Sanctus iunctis ante pectus manibus, ꝛ inclinatus voce mediocri prosequit. Cuz dicit Benedictus qui venit in nomine Dñi ꝛc. signum crucis sibi producit a frõte ad pectus. In missa solenni cuz dicit Prefatio Diaconus ꝛ Subdiaconus stans retro post celebrãtẽ, ꝛ paulo antequaz dicatur Sãctus, accedunt ad altare, vbi cũ celebrante hinc inde dicũt Sanctus ꝛ q̃ sequunt vsqz ad Canonez Deinde Diaconus accedit ad sinistram celebrantis, ei assistens dũ dicit Canon, nisi ali⁹ sacerdos assistat: Subdiacon⁹ vero tũc stat post celebrãtẽ.

De Canone Misse, vsqz ad Consecrationem. Cap. 33.

Finita prefatione vt supra celebrans manibus iunctis super altare positis, stans ante medium altaris versus ad illud eleuatis oculis ad Deũ, ꝛ sine mora demissis, profunde inclinatus incipit Canonem, secrete dicens Te igitur ꝛc. vt in ordinario. Cuz dicit vti accepta habeas ꝛ benedicas prius osculatur ante se altare: erigit se, ꝛ stat iũctis manibus ante pectus. Cum dicit Hęc dona, hęc munera, hęc sancta sacrificia: dextra manu ter signat communiter super hostiam ꝛ calicem. Deinde extensis manibus ante pectus prosequitur. In primis, quę tibi offerimus ꝛc. Vbi dicit vna cum famulo tuo papa nostro N.

pro N. exprimit nomen Papę, sede autem vacante verba prędicta omittũtur: vbi dicitur, ꝛ Antistite nostro N. specificatur nomẽ Patriarchę, Archiepiscopi, vel Episcopi ordinarii in propria Diœcesi qui si est vita functus, prędicta verba omittuntur. Si celebrans est Eps, Archiepiscopus, vel Patriarca omissis prędictis verbis, eorũ loco dicit. Et me indigno famulo tuo. Si vero celebrans est Papa, omissis verbis, vna cum famulo tuo Papa nostro N. ꝛ Antistite nostro N. dicit, vna cum me indigno famulo tuo quem gregi tuo pręesse voluisti. Et continuant omnes vt sequitur. Et omnibus ortodoxis. ꝛc. Cũ dicit Memento domine, eleuans ꝛ iungens manus vsque ad faciem vel pectus, sic iunctis manibus stat paulisper in quiete, demisso aliquantulum capite, faciens commemorationem vivorũ Christi fidelium ad suam voluntatẽ, quorum nomina si vult secrete cõmemoret, non tamen necesse est ea exprimere, sed mente tantũ eorum memoriam habeat. Potest etiam celebrans si pro pluribus orare intendit, ne circunstantibus sit molestus, ante missã in animo proponere sibi omnes illos tã viuos quã defunctos, pro quibus in ipsa missa orare intendit: ꝛ hoc loco generaliter vnico contextu ipsorum viuorum commemorationem agere, p quibus ante missam orare proposuit in missa. Commemoratione viuorum facta, demissis ꝛ extensis vt prius manibus, continuat, Et omnium circunstantium ꝛc. Similiter stans prosequitur, Communicantes. Cum dicit Jesu Christi caput cruci inclinat, in conclusione quando dicit Per eundẽ iungit manus, cum dicit Hanc igitur oblationem extendit manus super oblata, ita vt palmę sint apertę versus ac supra calicem ꝛ hostiã, quas sic tenet vsq; ad illa verba. Per Christum dominum nostrum tunc enim iungit manus ꝛ sic prosequitur. Quam oblationem tu deus in omnibus quęsumus. ꝛ cũ dicit, benedictam, adscriptam, ratam communiter signat ter super hostiam ꝛ calicem simul. Deinde cum dicit, vt nobis corpus separatim signat semel super hostiam tantum, ꝛ cum dicit, ꝛ sanguis semel super calicem tantum, deinde eleuans ꝛ iungens manus ante pectus, prosequitur, fiat, dilectissimi filij tui Domini nostri Jesu Christi inclinãs caput cruci si opus fuerit extergit pollices, ꝛ indices super corporali ꝛ dicit secrete vt prius. Qui pridie quã pateretur,

pateretur, ꝛ accipiens pollice ꝛ indice sinistrę manus hostiaꝫ, eam cum illis, ac indice ꝛ pollice sinistrę manus tenens stans erectus ante medium altaris, dicit Accepit panem in sanctas, ac venerabiles manus suas: eleuansque ad cęlum oculos, ꝛ statim demittens dicit, ꝛ eleuatis oculis in cęlum ad te deum patrem suum omnipotentem, caputque aliquantulum inclinans dicit tibi gratias agens, ꝛ tenens hostiam inter pollicem, ꝛ indicem sinistrę manus dextra producit signum crucis super eã dicens benedixit, fregit, deditque Discipulis suis dicens, Accipite ꝛ manducate ex hoc omnes. Si adsit vas cuꝫ alijs hostijs consecrandis, discooperit manu dextra calicem, seu vas aliarũ hostiarum, ꝛ cubitis super Altare positis, stans capite inclinato, distincte, reuerenter, ꝛ secrete profert verba consecrationis sup hostiã, ꝛ simul super oẽs, si plures sint cõsecrandę, ꝛ hostiã suam pollicibus ꝛ indicibus tantum tenens, attente, deuote, ꝛ continuate profert verba consecrationis, Hoc est enim corpus meum: Quibus prolatis celebrans tenens hostiam inter pollices ꝛ indices prędictos super altare, reliquis manuuꝫ digitis extensis ꝛ simul iunctis (ꝛ hostijs si plures sint consecratę, in loco in quo a principio missę sunt positę sup corporali vel alio vase vel calice dimissis) genuflexus eaꝫ adorat. Tunc se erigens, quantum commode potest eleuat in altum hostiam, ꝛ intentis in eam oculis (quod ꝛ in eleuatione calicis facit) populo reuerenter ostendat adorandam, ꝛ mox ipsam reuerenter super corporale reponit in eodem loco vnde eam leuauit, ꝛ deinceps pollices ꝛ indices non diuiungit, nisi quando hostiam consecrataꝫ tangere vel tractare debet, vsque ad ablutionem digitorũ post communionem. Reposita hostia consecrata super corporali genuflexus vsque ad terram hostiam ipsam veneratur: si adsit vas aliarum hostiarum patena cooperit. Interim dum celebrans eleuat hostiam, minister manu sinistra eleuat fimbrias posteriores planetę, ne ipsum celebrantem impediat in eleuatione brachiorum, quod ꝛ facit in eleuatione calicis. Celebrans adorato sacramento surgit, ꝛ discooperit calicem in quem, si opus sit, exterget digitos, quod semper faciat cum aliquod fragmentuꝫ digitis adhęreat, ꝛ stans erectus dicit Simili modo postquaꝫ cęnatum est, ꝛ ambabus manibus accipiens calicem iuxta nodũ

infra cuppam, aliquantulumque eleuans, ꝛ statim deponens dicit accipiens ꝛ hunc præclarum calicem ꝛc. cuꝫ dicit benedixit, sinistra calicem infra cuppam nens, dextra signat super eum, ꝛ prosequens dedítque discipulis suis ꝛc. ambabus manibus tenens calicem, videlicet sinistra pedem, dextra nodum infra cuppam, cubitis super altare positis, ꝛ capite inclinato, profert secrete, ꝛ deuote vt supra verba consecrationis sanguinis. Hic est enim calix ꝛc. Quibus dictis reponit calicem super corporale: ꝛ genuflexus sanguinem reuerenter adorat. Tunc se erigit, ꝛ accipiens calicem discoopertuꝫ cum sanguine ambabus manibus vt prius, eleuat eum, ꝛ erectum, quantum commode potest ostendit populo adorandum, dicens Hæc quotiescunque feceritis ꝛc. mox ipsum reuerenter reponit super corporale in locum pristinum, ꝛ manu dextra palla cooperit, ac genuflexus sacramentum veneratur. In Missa solenni cum celebrans dicit. Quam oblationem ꝛc. Diaconus accedit ad dexterã celebrantis, ꝛ ibi in superiori gradu altaris genuflexus, cum sacramentum eleuatur fimbrias planetę eleuat ꝛ quando opus est se erigens, calicẽ cooperit, ꝛ discooperit, ꝛ cum celebrante genuflecit. Reposito calice Diaconus redit ad librũ, nisi alius assistat.

¶ De Canone post Cõsecrationẽ vsqꝫ ad Orationẽ Dñicã. Ca. 34.

REposito calice, ꝛ adorato, celebrãs stãs ante altare, extẽsis manibus ante pectꝰ dicit secreto, Tũc ꝛ memores ꝛc. iungit manus ante pectus ꝛ cum dicit Hostiam puram ꝛc. manu dextra signat ter communiter super hostiam ꝛ calicem ꝛ semel super hostiam tantum, ꝛ semel super calicem tantum dicens panem sanctum vitę ęternę, ꝛ calicem salutis perpetuę, deinde stans vt prius, extẽsis manibus prosequitur supra quę propitio ꝛc. Cuꝫ dicit Supplices te rogamus ꝛc. inclinat se ante medium altaris, manibus iunctis super illo positis, cum dicit ex hac altaris participatione, osculatur altare, cuꝫ dicit sacro sanctum filij tui iungit manus ꝛ dextra signat semel super hostiam tantum, ꝛ semel super calicem dicens Corpus ꝛ sanguinem sumpserimus, ꝛ cum dicit omni benedictione cęlesti, seipsum signat a fronte ad pectus signo crucis cum dicit super eundem, Jungit manus. Cum dicit Memento Domine famulorum famularumque tuarum, qui nos præcesserunt, ꝛc. stat-

tim ex-

tim extensis ꝛ iunctis manibus ante pectus, vel vsque ad faciē eleuatis, ꝛ intentis oculis ad sacramentum super altare, facit commemorationem fidelium Defunctorū, de quibus sibi videtur eodem modo, vt dictum est de commemoratione viuorum. Qua commemoratione facta stans vt prius extensis manibus prosequitur, Ipsis domine, ꝛ omnibus in Christo ꝛc. ꝛ in fine ad Per eundem, caput inclinat. Cum dicit Nobis quoque peccatoribus vocem aliquantulum eleuat, ꝛ dextra manu pectus sibi percutit, ꝛ prosequitur, famulis tuis ꝛc. stans vt prius: cum dicit, Per Christum Dominum nostrum, per quem hec omnia Domine semper bona creas iungit manus ante pectus, deinde manu dextra ter signans communiter super hostiam ꝛ calicem dicit Sanctificas, viuificas, benedicis, ꝛ prestas nobis. Postea discooperit manu dextra calicem, ꝛ genuflexus reuerētiam facit sacramento, tum se erigit, ꝛ reuerenter accipit hostiā inter pollicem ꝛ indicem dextre manus, ꝛ cum ea super calicē, quem manu sinistra tenet circa nodum infra cuppam, signat tera labio ad labium, dicens Per ipsum, ꝛ cum ipso, ꝛ in ipso. Et cum hostia bis inter se ꝛ calicem a labio calicis incipiens signat dicens est tibi Deo patri omnipotenti, in vnitate Spiritus sancti omnis honor ꝛ gloria. Deinde tenens manu dextra hostiam super calicem, sinistra calicem, eleuat eam aliquātulum simul cum calice dicens: Omnis honor ꝛ gloria, ꝛ statim vtrumque deponens hostiam collocat super corporali, ꝛ digitos si fragmentum aliquod illis adhereat, extergit in calice (quod semper si opus sit faciat cum hostiam sacram tetigit,) ac pollices ꝛ indices vt prius iungens, calices palla cooperit, ꝛ genuflexus vsque ad terram sacramentū veneratur. In missa solenni cum celebrans dicit Per quem hec omnia ꝛc. Diaconus facta sacramento genuflexione accedit ad dextram celebrantis, ꝛ quando opus est discooperit calicem, ꝛ cum celebrāte adorat: simliter cooperit, ꝛ iterum genuflectit. Postea vadit retro post celebrantem, vbi stat dum dicitur oratio Dñica.

¶ De Oratione Dñica, ꝛ aliis vsque ad factam Cōtionē. Cap. 35.

CElebrās cooperto adoratoq; calice erigit se, ꝛ more solito manibus extēsis hinc inde sup altare positis, dicit intelligibili voce, Per omia scla scloꝝ ꝛc. Cū dicit Oremꝰ iugit manꝰ caput sa-

put sacramento inclinens. Cum incipit, Pater noster extendit manus ꝛ stãs oculis ad sacramentum intentis prosequitur vsque ad finem. Responso a ministro, Sed libera nos a malo, a celebrante, Amen manu dextra, pollice ꝛ indice non diiũctis, patenam accipit inter indicem ꝛ medium digitos, quam tenẽs super altare erectam dicit secrete, Libera nos quęsumus ꝛc. In missa solenni cum in oratione Dominica dicitur, ꝛ dimitte nobis debita nostra Diaconus retro post celebrantem facta altari genuflexione vadit ad dextram celebrantis, ꝛ subdiacon⁹ circa finem orationis Dominicę, reuertitur ad altare, ꝛ offert patenam Diacono, qui eam discooperit, ꝛ dat celebrãti osculãs eius manum discoóperitque ꝛ cooperit calicem quando opus est simul cum celebrante genuflectens. Antequam celebrans dicat da propitius pacem in diebus nostris, eleuat manu dextra patenam de altari, ꝛ seipsum cum ea signat a fronte ad pectus, ꝛ dicens Da propitius pacem in diebus nostris patenã ipsam osculatur. ꝛ prosequens, vt ope misericordię tuę ꝛc. submittit patenam hostię, quaz indice sinistro accommodat super patenam, discooperit calicem, ꝛ genuflexus in terra sacramentum adorat, tum se erigens accipit hostiam inter pollicez ꝛ indicem dextrę manũs, ꝛ cum illis, ac pollice ꝛ indice sinistrę manus eam super calicem tenens reuerenter frangit per medium dicens, Per eundem dominum nostrum Jesum Christum filium tuum, mediam partem quam inter pollicem, ꝛ indicem dextrę manus tenet, ponit super patenam: de alia media quam sinistra manu tenet frãgit cum pollice ꝛ indice dextrę manus particulam prosequens, Qui tecum viuit ꝛc. quam inter ipsos dextrę manus pollicem ꝛ indicem retinens, partem maiorem quã sinistra tenet adiungit medię super patenam positę interim dicens, in vnitate Spiritus Sancti Deus. Et particulam hostię quam in dextra manu retinuit, tenens super calicem, quem sinistra per modum infra cuppam retinet, ꝛ intelligibili voce dicit, Per omnia secula seculorum. ℟. Amen. ꝛ cuz ipsa particula signans ter a labio ad labium calicis dicit Pax Domini sit semper vobiscum. Respõso per ministros. Et cum spiritu tuo. particulam quam dextrã manu tenet, ponit in sanguinem dicens secrete, Hęc commistio ꝛ consecratio corporis ꝛc. Deinde pol-

de pollices ꝛ indices super calicem aliquantulum tergit ꝛ iungit, calicem palla cooperit ꝛ genuflexus sacramentum adorat, surgit, ꝛ stans iunctis manibus ante pectus, capite inclinato versus sacramentum, dicit intelligibili voce, Agnus dei qui tollis peccata mūdi, ꝛ dextra percutiens sibi pectus dicit miserere nobis, quod ꝛ tertio facit, cum dicit dona nobis pacem. Tūc manibus iunctis super altare positis, capite inclinato oculisq; ad sacramentum intentis dicit secreto. Dñe Jesu Christe ꝛc. Qua oratione finita, si est daturus pacē, osculatur altare in medio, ꝛ ei statim instrumentum pacis porrigatur a ministro iuxta ipsum ad dextram, hoc est in cornu epistolę genuflexo ꝛ dicit. Pax tecum. Si non adsit qui pacem recipiat a celebrante, pax non datur, etiam si illius datio missę cōueniat: nec osculatur altare, sed dicta prędicta oratione statim subiungit alias orationes vt in Ordinario. Si vero celebret pro defunctis, nō percutit pectus ad Agnus Dei, qr dicit, dona eis requiem, nec dicit primam orationem Domine Jesu Christe qui dixisti Apostolis tuis ꝛc. non dat pacem, sed dicit alias sequentes Orationes. Domine Jesu Christe fili Dei vivi ꝛ Perceptio corporis tui. Quibus Orationibus dictis, genuflectens sacramentum adorat, ꝛ se erigens dicit secrete, Panem cęlestem accipiam. Quo dicto dextra manu accipit de patena reuerenter ambas partes hostię ꝛ collocat inter pollicem ꝛ indicem sinistrę manus, quibus patenam inter eundem indicem ꝛ medium digitos supponit, ꝛ eadem manu sinistra tenēs partes huiusmodi super patenam dextera tribus vicibus percutit pectus suum, interim etiā tribus vicibus dicens voce aliquantulum eleuata. Domine nō sum dignus, ꝛ secrete prosequitur, vt intres ꝛc. Quibus tertio dictis ex sinistra accipit ambas partes prędictas hostię inter pollicem ꝛ indicem dextrę manus, ꝛ cum illa supra patenam signat seipsum signo crucis, dicens Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat animam meam in vitam ęternam. Amen. Deinde reuerenter easdem ambas partes sumit, quibus sumptis deponit patenam super corporale, ꝛ erigens se iunctis indicibus ꝛ pollicibus ambas quoque manus ante faciem iungit, ꝛ aliquantulum quiescit in meditatione sanctissimi Sacramenti. Deinde depositis manibus dicit secreto, Quid retribuam

buam domino pro omnibus que retribuit mihi. ℟ discooperto calice accipit patenā, ℟ eam diligenter cuꝫ pollice ℟ indice dextre manus super calicem extergit, ℟ ipsos digitos ne qd fragmentoruꝫ in eis remaneat. Si vero adsint hostie consecrate super corporale posite pro alio tempore conseruāde, facta prius genuflexione reponit eas in vas ad hoc ordinatum, ℟ diligēter aduertat, ne aliquod fragmentuꝫ, quantuncunque minimum, remaneat super corporale, quod si fuerit, accurrate reponit in calicem, post extersionem patene iunctis pollicibus, ℟ indicib⁹ iterum genuflectit sacramento, surgit, ℟ calicem dextra manu infra nodum cuppe accipit dicens **Calicem salutaris**, ꝛc. ℟ signans se signo Crucis cum calice dicit **Sanguis Domini nostri** ꝛc. ℟ manu sinistra supponens patenam calici, stans reuerenter sumit totum sanguinem cum particula in calice posita. Quibus sumptis dicit secrete, **Quod ore sumpsimus** ꝛc. posita super altare porrigit calicem ministro, ad cornu Epistole, quo vinuꝫ fundente, se purificat, deinde abluit pollices ℟ indices super calicem, quos abstergit purificatorio interim dicens: **Corpus tuum domine quod sumpsi** ꝛc. ablutionem sumit ℟ extergit deinde os ℟ calicem purificatorio, quo facto purificatoruꝫ extendit super calicem, ℟ desuper patenaꝫ, ac super patena paruam pallam, ℟ cooperit velo, plicat corporale ℟ reponit in bursam, quam ponit super calicē, ℟ collocat super altare vt prius.

¶ Si qui sunt communicandi in missa, eos communicet antequam sumat purificationem, ℟ antequam digitos abluat. Quibus communicatis dicit, **Quod ore sumpsimus domine** ꝛc. ℟ deinde se ℟ eos qui communicarunt purificans dicit, **Corpus tuum domine quod sumpsi**, ℟ alia facit vt supra. In missa solenni diaconus stans retro post celebrātem, cum in oratione Dominica dicitur, **Et dimitte nobis debita nostra** facta ibidē genuflexione altari vadit ad dextram celebrantis, ℟ patenam purificatorio abstergens dat celebranti illius manuꝫ osculando, ℟ quādo opus est, discooperit, ℟ cooperit, ℟ cum celebrāte adorat calicem. Cum dicitur, **Pax domini** ꝛc. subdiaconus retro post celebrantem facta altari genuflexione, vadit ad sinistram celebrantis, ℟ simul dicunt, **Agnus Dei**: Deinde facta ibidē sacramento genuflexione redit post celebrantem. Diaconus vero a dextris

ro a dextris genuflexus expectat pacem, ꝛ cum celebrans osculatur altare, ipse se erigens simul osculatur altare, ꝛ a celebrante complexus accipit pacem, respondens ei, Et cū spiritu tuo. postea iterum sacramento in altari adorato, vertit se ad subdiaconum retro post celebrantem, qui similiter a Diacono accepta pace, facta prius altari genuflexione, comitat⁹ acolytho vadit ad Chorum, ꝛ dat similiter pacem primo cuiusque ordinis, dignioribus prius, deinde minus dignis, ꝛ reuersus ad Altare dat pacez acolytho qui ipsum comitauerat, qui ꝛ alijs acolythis circa Altare dat pacem, deinde vadit ad dextram celebrantis, ꝛ quando opus est discooperit calicem, accipit ampullam vini, ꝛ infundit quando celebrans vult purificare.

¶ De Cōione, ꝛ Orationibus post cōionem dicendis. Cap. 36.

O Celebrante purificato, dum calicē collocat in altari, liber Missalis defertur per ministrum ad cornu Epistolę, ꝛ collocatur vt in Introitu. In missa solenni Diaconus defert librū Missalis ad cornu Epistolę, postea vadit retro post celebrantē Subdiaconus vero vadit ad cornu Euangelij, vbi calicem mūdat, aptat cum purificatorio, plicat corporalia, reponit in bursam, ꝛ illam ponit super calicem coopertum velo, quem collocat in altari vel super credentia vt prius, postea redeūt ad locū suum retro post Diaconum. His expeditis celebrans stans legit Antifonam quę dicitur Communio, qua lecta, iunctis manibus ante pectus vadit ad medium altaris, ꝛ eo osculato, vertit se ad populum. ꝛ dicit Dominus vobiscum, redit ad librum dicit orationes Post communionem eisdem modo numero, ꝛ ordine vt supra dictę sunt Collectę. Quibus dictis iungens manus ante pectus reuertit ad mediū altaris, ꝛ eo osculato vertit se ad populum. ꝛ dicit vt supra, Dominus vobiscuz Quo dicto stans iunctis manibus ante pectus versus populum dicit, si dicendum est, Ite missa est. Quo dicto per eandem viam reuertitur ad altare. Si vero non sit dicendum, dicto Dominus vobiscum reuertitur eodem modo per eandem viam ad medium altaris, vbi stans versus ad illud iunctis ante pectus manibus dicit Benedicamus domino. In missis autē defunctorum eodem modo stans dicit Requiescat in pace. In missa solenni hęc omnia eodem modo stans dicit Diaconus, ꝛ cum dicit,

cit, Ite missa est celebrans quoque stat versus populum. In Quadragesima autem a feria Quarta Cinerum vsque ad feriaz Quartam maioris ⁊ Hebdomadę, in feriali officio postquã celebrans dixit orationes post cõmunionem cum suis solitis cõclusionibus antequam dicat Dominus vobiscum, stans in eodem loco ante librum dicit. Oremus. Humiliate capita vestra Deo, extensis manibus subiungit eadem voce orationez sup populum ꝓdem positam: qua finita osculatur altare ⁊ vertens se ad populũ dicit Dñs vobiscũ ⁊ alia vt supra. In missa solẽni dicto per celebrãtẽ Oremus, Diaconus vertẽs se ad populũ iunctis manibus dicit vt supra, Humiliate, ⁊c. quo dicto vertit se versus altare a tergo celebrãtis, ⁊ celebrãs dicit orationez.

¶ De Benedictione in fine misse, ⁊ Euangelio Sci Joãnis. c. 37.

DIcto Ite missa est, vel Benedicamus Domino, vt supra, Celebrans ante medium altaris stans iunctis manibus super altare, ⁊ capite inclinato, dicit secrete, Placeat tibi sancta Trinitas ⁊c. quo dicto, extensis manibus hinc inde super altare positis, ipsum in medio osculatur, tum erigens se adhuc stans versus illud, extendi, eleuat, ⁊ iungit manus caputq; cruci inclinãs, dicit voce intelligibili, Benedicat vos oipotẽs de⁹ ⁊ iunctis manibus ac demissis ad terrã oculis, vertẽs se ad populum extensa manu dextra, iunctisque digitis semel benedicit populo, dicẽs Pater, ⁊ filius, ⁊ spꝰs sanctus, circulũ perficiẽs reuertitur ad cornu Euangelij, vbi dicto Dñs vobiscuz. ℟. Et cum spiritu tuo pollice dextro signans primũ signo crucis altare seu librũ, deinde frontez, os, ⁊ pectus, dicit, Initiũ sci euãgelij secundũ Joannem vel Sequentia sci euãgelij, vt dictum est in rubricis generalibus, ⁊ ℟. Gloria tibi domine, iunctis manibus legit euangelium In principio vel aliud vt cõuenit.

IN principio erat verbum: ⁊ verbum erat apud Deum: ⁊ Deus erat verbũ. Hoc erat in principio apud Deũ. Omnia per ipsum facta sunt: ⁊ sine ipso factum est nihil, quod factũ est. In ipso vita erat: ⁊ vita erat lux hominum: ⁊ lux in tenebris lucet: ⁊ tenebrę eam non comprehenderũt. Fuit homo missus a Deo: cui nomen erat Joãnes. Hic venit in testimoniũ: vt testimonium perhiberet de lumine: vt omnes crederent per illũ. Nõ erat ille lux: sed vt testimonium perhiberet de lumine. Erat lux ve-

lux vera, que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundū. In mundo erat: ⁊ mundus per ipsum factus est ⁊ mūdus eum non cognouit. In propria venit: ⁊ sui eū non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatez filios dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neqz ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Genuflexus dicit voce prędicta Et verbū caro factum est. Surgit ⁊ stans vt prius, perficit euangelium eadem voce. Et habitauit in nobis. Et vidimus gloriaz eius, gloriam quasi vnigeniti a patre, plenum gratię ⁊ veritatis. Si celebrans in Altari vertit faciem versus populum, non vertit se, sed stans vt erat, benedicit populum vt supra, in medio altaris: deinde accedit ad cornu euangelij, ⁊ dicit euangeliū sācti Joānis. Si celebrauit coram summo ꝑpontifice, Cardinale, Legato Sedis Apostolicę, ꝑpatriarca, Archiepiscopo, ⁊ Epo in prouincia, ciuitate, vel diecesi sua existente, celebrāz dicto Placeat tibi sancta Trinitas ⁊c. dicit, Benedicat vos omnipotēs deus, ⁊ conuertens se ad summum ꝑpontificem genuflexus, ad Cardinalem vero, Legatum, vel ꝑprelatum suum, capite inclinato quasi licentiā benedicendi petens prosequitur, ꝑpater, ⁊ filius ⁊ Spiritus sanctus benedicens astantes a parte vbi non adest ꝑpontifex, Cardinalis, Legatus, aut ꝑprelatus prędicti. Si autē celebrauit corā ꝑpatriarca, Archiepiscopo, vel Episcopo extra corū titulum, ecclesiam, prouinciam, ciuitatez vel diecesim constitutis, eis absqz alio respectu vt ceteris q intersunt more cōsueto benedicit. Si autem celebrauit pro defunctis, dicto Placeat tibi sancta Trinitas. vt supra, accedit ad cornu euangelij, ⁊ dicit euangelium sancti Joannis, prętermissa benedictione, que in missis defunctorum, non datur. Finito euangelio in fine misse, si celebrauit corā summo ꝑpontifice, Cardinale, ꝑpatriarca, Archiepiscopo, vel Episcopo in corū residētijs, ecclesia, vel loco Jurisdictionis eorum, conuertit se ad illum coram quo ex prędictis celebrauit, ⁊ facit reuerentiam cōuenientem. Si non celebrauit coram aliquo prędictorum, huiusmodi reuerentiam prętermittit. Quibus omnibus absolutis, extinguūtur per ministrum candele: interim sacerdos cooperto capite accipit sinistra calicem, dextram ponens super bursam ne cadat, descēdit

ad insi-

ad infimum gradum altaris, ⁊ ibi in medio vertens se ad illud caput inclinat: ⁊ facta reuerentia, precedente ministro, eo modo quo venerat redit ad sacristiã, interim dicens Antiphonã, In puerorum, ⁊ canticum, Benedicite: Si vero sit dimissurus huiusmodi vestes ante altare vbi celebrauit finito euangelio predicto, ibidẽ deponit vestes, ⁊ dicit Antiphonã predictaz, In puerorum cum cantico, ⁊ alijs orationibus vt suo loco ponũt. In missa solenni omnia facit vt supra, hoc excepto, quod ter populo benedicit, primo a cornu epistolę dicẽs Pater secũdo ante mediũ altaris dicens ⁊ filius, tertio a cornu euangelij dicens ⁊ spiritus sanctus, ⁊ dicto euangelio secundũ Joannẽ, vel alio vt supra, celebrans discedit cum ministris ordine quo venerat.

¶ De his quę omittuntur in missa pro Defunctis. Cap. 38.

IN missa pro defunctis ante confessionem nõ dicitur psalmus, Judica me Deus, Sed pronũciata antiphona, Introibo ad altare Dei ⁊ respõso a ministris, sed ad Deum qui lętificat ⁊c. dicitur ℣. Adiutorium nostrum ⁊ Confessio cum reliquis vt supra. In missa solenni post confessionem non incẽsatur altare. Cum celebrans ad altare incipit, Introitum, nõ signat se, sed manu dextera extensa facit signum crucis super librum, quasi aliquem benedicens, Non dicitur Gloria patri sed post psalmum repetitur Requiem ęternam nec Gloria in excelsis, nec Alleluia, nec Jube dõne benedicere nec Dominus sit in corde meo, nec osculatur librum, in fine In missa solenni subdiaconus finita Epistola non osculatur manum celebrãtis, nec benedicitur. Diaconus non petit benedictionem, nec osculatur celebrantis manum, non tenentur luminaria ad Euangelium, sed duo tantum acolyti sine candelabris tenent medium subdiaconum, tenentem librum euangeliorum. Non incensatur liber, nec in fine celebrans, nec defertur liber euangeliorum osculandus. Item in missa defunctorũ non dicitur Credo non benedicitur aqua in calicem fundenda, sed dicitur Deus qui humanę substantię ⁊c. In missa solenni oblata ⁊ altare incensantur vt supra, incensatur solus celebrans, ⁊ non incensantur alij. Cum lauat manus, non dicitur Gloria patri in psalmo Lauabo inter innocentes. Subdiaconus non tenet patenam post celebrantem, sed tempore elevationis sacramẽti incẽsat sacramentum.

mentum. Ad Agnus Dei non dicitur miserere nobis cuius loco dicitur dona eis requiem nec tertio, dona nobis pacem, cuius loco dicitur dona eis requiem sempiternam, nō dicit prima oratio ante communionem, scilicet, Domine Jesu Christe qui dixisti Apostolis tuis. ꝛc. nec datur pax. In fine nō dicitur Ite missa est, nec benedicamus domino, Sed Requiescant in pace. Et non datur benedictio sed dicto Placat, dicitur vt supra, In principio erat verbum ꝛc. Alia omnia vt in aliis missis.

¶ Feria missa si facienda est absolutio, celebrās retrahit se ad cornu epistole, exuitur casula, accipit pluuiale nigrum: subdiaconus medius inter duos acolythos deferentes cādelabra accensa, defert crucem, precedētibus duobus aliis acolythis vno cum thuribulo ꝛ nauicula, alio cum aqua benedicta ꝛ asperso-rio, sequitur celebrās ꝛ Diaconus a sinistris. Subdiaconus cū cruce sistit se in loco parato ad caput contra altare medius inter dictos acolythos deferentes luminaria: celebrans vero ex alia parte versus altare ꝛa sinistris Diaconus, ꝛ alij duo acolythi deferentes vas aque benedicte, ꝛ thuribulum. Interim cāntatur. ℣. Cum dicitur, Kyrieeleison, celebrans ponit incensum in thuribulum ministrāte Diacono nauiculā, dicto Pater nr, accipit aspersorium de manu Diaconi, ꝛ facta altari reuerentia, comitante diacono a dextris ꝛ tenente fimbriam anteriorem pluuialis, aspergit circuens locum paratum, cum transit ante crucem profunde inclinat, diaconus vero genuflectit, ꝛ rediens ad pristinum locum, de manu eiusdem diaconi accipit thuribulum, ꝛ eodem modo quo asperserat, incensat. Postremo Diacono tenente libzum orat iunctis manibus dicens Et ne nos ꝛ vers⁹ A porta inferi, cum alijs, ꝛ Orationem, Absolue quesumus domine ꝛc. vt in Ordinario, ꝛ posteam dicens. Requiem eternam ꝛc. facit crucem manu dextra super locum paratum ꝛ dicto per Cantores Requiescant in pace, precedente Cruce redit cum aliis ad sacristiam.

¶ De his q̄ clara voce aut secreto dicenda sunt in Missa c. 39.

In missa priuata clara voce dicūtur Antifona ac Psalm⁹ Ad Introitum, Confessio, ꝛ que sequuntur, excepta oratione. Auser a nobis ꝛ Oramus te domine per merita sanctorum tuorum ꝛc. Item Introitus, Kyrieeleison, Gloria in excelsis, Epi-

sis, Epi-

sis, Epistola, Graduale, Euangelium, Credo, Offertorius, Prefatio, Nobis quoque peccatoribus **solum hec tria verba. Item** Per omnia secula **&c. cum** Pater noster, Pax domini, Agnus dei, Domine nō sum dignus, Communio, Post communionem, Ite missa est **vel** benedicamus domino, **vel** Requiescant **euangelium**, In principio **Alia omnia dicuntur secrete. In missa solenni clara voce a celebrante dicuntur qñ intonatur.** Gloria in excelsis, & Credo. Dñs vobiscuz. Oremus. Oro. Dñs vobiscuz. Oremus **ante offertorium.** Prefatio, Pater ñr. Oro **post cōionem. Alia omnia a celebrante dicuntur secreto in missa solenni.**

¶ De hora celebrandi Missam. Cap. 40.

MIssa privata saltem post Matutinū quacunque hora ab aurora vsque ad meridiez dici potest. Missa autem Conuentualis & solennis, sequenti ordine dici debet. In festis duplicibus, & semiduplicib⁹, in Dominicis, & infra octauas, dicta in choro Hora tertia. In festis simplicibus & feriis per annum dicta Sexta. In Aduentu, Quadragesima, Quatuor Temporibus & vigilijs quē ieiunantur, dicta Nona. Missa autem defunctorum dici debet post Matutinum & primam dici, & vbi dicuntur eorum vigilie, mane post Matutinum dici, dictis huiusmodi vigilijs cum Laudibus, immediate dici potest Missa pro defunctis. Excipiuntur ab hoc ordine dicendi missam Conuentualem, Misse in nocte Natiuitatis Domini, que suo loco dicuntur, vel vbi alias ex dispensatione Apostolica disponatur.

¶ De ordine sedēdi, stādi, & genuflectēdi in missa solēni. Ca. 41

IN missa solenni celebrans medius inter diaconū, & subdiaconum sedere potest a cornu Epistole iuxta altare, cū cantatur Kyrie eleison, Gloria in excelsis & Credo alio tēpore stat ad altare, & genuflectit quando oportet vt supra. Item genuflectit quando legitur euangelium In principio, ad illa verba, & homo factus est. & euangelium Cum natus esset Iesus ad illa verba, & procidentes adorauerunt eum. Item euangelium ferie iiij. post Dominicam quartam Quadragesimē, ad illa verba in fine, & procidens adorauit eum. Et cum diaconus cantat illa verba, ipse versus librum, celebrans & circunstantes versus altare genuflectunt: subdiaconus vero tenens librum, & acolythi candelabra non genuflectunt. Item genuflectit celebrans

privatę

priuate, cum dicit, flectamus genu. non autem cum solenniter celebrat, sed diaconus, ꝛ subdiaconus, ꝛ circunstantes. Itē celebrans ꝛ ministri genuflectunt, cum dicitur in Quadragesima, Adiuua nos deus. Item cum dr in missa Spiritus sancti. Veni sancte spiritus reple, ꝛc. Item qñ legitur Passio, ad illa verba, expirauit, ꝛ quandocunqꝫ fiunt genuflexiones vt supra. Circunstantes autem in missis priuatis semper genuflectunt, pꝛterquam ad Euangelium. In solennibus autē genuflectitur abijs, qui non sunt pꝛlati ad Confessionem cum suo psalmo, ꝛ ab omnibus quando eleuatur sacramentum, sed dum cantatur Introitus, Gloria in excelsis, Epistola, Graduale, Credo, Offertorium, ꝛ facta cōione, dum cantatur Communio sedetur in alijs statur. In missis feriarum Aduentus, Quadragesimę, Vigiliarum quę ieiunantur, ꝛ quatuor Temporum, ac in missis defunctorum circunstantes genuflectunt ad Confessionem cuꝫ suo psalmo, ad Orationes dicto per celebrantem Sanctus, vsque ad Pax domini. ꝛ ad post communionem, excepta vigilia Paschę, ꝛ Pentecostes, ac Natiuitatis Domini.

¶ De Coloribus, ꝛ qualitate Paramentorum. Cap. 42.

Paramenta Altaris, celebrātis, ꝛ ministrorum sint coloꝛibꝫ conueniētis officio ꝛ missę diei, secundum vsum Romanę Ecclesię, quę quinque coloribus vti consueuit, albo, rubeo, viridi, violaceo, ꝛ nigro.

¶ Albo colore vtitur a vesperis vigilię Natiuitatis Domini vsque ad octauam Epiphanię inclusiue, exceptis festis Martyrum, quę infra eam veniunt. Feria quinta in cęna Domini, ꝛ Sabbato sancto in officio missę, ꝛ ab illo die vsqꝫ ad Sabbatum Pentecostes exclusiue, in officio de tempoꝛe, pꝛterquam in Missa Litaniarum, ꝛ Rogationum. In festis beatę Marię, ꝛ per eius octauas, pꝛterquam in benedictione candelarum, ꝛ processione quę fit in festo Purificationis eiusdem. Item in eius missis votiuis. In missa sanctę Trinitatis. In festo Coꝛporis Christi. In festis Angelorū. In festo sancti Joannis Baptistę. In festo Omnium sanctorum. In principali festo sancti Joannis Euangelistę, quod celebratur infra octauam Natiuitatis. In vtraque Cathedra sancti Petri. In Conuersione S. Pauli. In festo S. Petri ad Vincula. In festo Transfiguratio-

nis domini. In festis Confessorum Pont. ⁊ non Pont. ⁊ Doctorum. In festis sanctarum virginum ⁊ non virginum, dummodo non sint martyres. In Consecratione ⁊ Dedicatione ecclesię, ⁊ per octauas prędictorum festorum, quę octauas habeat, quando fit officium de octaua, ⁊ in Dominicis infra eas per annum occurrentibus.

¶ Rubeo colore vtitur a vigilia Pentecostes in Missa vsque ad sabbatum sequentem inclusiue. In festis sanctę Crucis. In festo sancti Joannis ante portam Latinam. In Natali Apostolorum Petri ⁊ Pauli, ⁊ in festis aliorū Aplorum, exceptis festo principali sancti Joannis Euangelistę post Natiuitatem, ⁊ festo Conuersionis S. Pauli, ⁊ Cathedrę sancti Petri, ⁊ eius Vinculorum. In festis sanctorum ⁊ sanctarum martyrum, excepto festo sanctorum Innocentum, quando non venerit in Dominica: si autem in dominica venerit vtitur rubeo: similiter in eius die octaua, ⁊ per octauas prędictorum festorum, quę octauas habent, quando fit de octaua, ⁊ in Dominicis per annum infra eas octauas occurrentibus.

¶ Viridi colore vtitur ab octaua Epiphanię vsq; ad Septuagesimā, ⁊ ab octaua Pentecostes vsq; ad Aduentum exclusiue, in officio de tempore, excepta dominica Trinitatis vt supra: ac exceptis dominicis infra octauas occurrentibus, in quibus color octauarum seruatur, exceptis etiam vigilijs, ⁊ quatuor Temporibus vt infra.

¶ Violaceo colore vtitur a prima dñica Aduentus vsque ad Missam vigilię Natiuitatis Dñi inclusiue, ⁊ a Septuagesima vsq; ad officium ante Missam in vigilia paschę inclusiue in officio de tempore, excepta Feria v. in Cęna Dñi, in qua vtitur albo, ⁊ Feria 6. in Parasceue, in qua vtitur nigro, vt infra, ⁊ benedictione Cerei, in qua Diaconus illius Prefationem dicens solus vtit albo, ea aūt finita violaceo vt prius. Item in officio vigilię pentecostes ante missam facta benedictione fontium inclusiue. In quatuor Tpibus. In vigilijs, quę ieiunantur, exceptis vigilia, ⁊ quatuor Tpibus pentecostes. In missa Litaniarum ⁊ Rogationum. In festo scōrum Innocentum, qñ non venerit in die dñica. In benedictione candelarum in die Purificationis Beatę Marię, ⁊ in benedictione palmarum, ⁊ ipsa

Dominica

Dominica in palmis ⁊ in eorundem, ac generaliter in omnibus processionibus, exceptis processionibus sancti Sacramenti, ⁊ que fiunt in solennibus diebus.

¶ Nigro colore vtitur Feria sexta in parasceue, ⁊ in missis Defunctorum.

¶ In officio misse celebrans semper vtitur planeta super Albam. Si aũt sit Eps, ⁊ solenniter celebrat, super Dalmatica ⁊ Tunicella. Pluuiale vtitur in processionibus, ⁊ benedictionibus, que fiunt in altari. Item in officio Laudum, ⁊ Vesperarum, quando solenniter dicuntur. Eodem vtitur assistens celebranti, in Missa Pontificali. Item quando celebrans post Missam Defunctorum facit in fine absolutionem. Cum celebrans vtitur pluuiali, semper deponit manipulum, ⁊ vbi pluuiale haberi non potest, in benedictionibus que fiunt in altari, celebrans stat sine planeta cum Alba ⁊ Stola. Dalmatica ⁊ Tunicella vtuntur Diaconus ⁊ Subdiaconus in Missa solenni, ⁊ processionibus, ⁊ benedictionibus quandocunque Sacerdoti ministrant. In diebus vero ieiuniorum, ⁊ in Dominicis Aduentus, ⁊ Quadragesime (Dominica Gaudere, ⁊ Letare exceptis) in Cathedralibus ⁊ precipuis Ecclesijs vtuntur planetis plicatis ante pectus, quam planetam Diaconus dimittit cum lecturus est Euangeliũ, ⁊ tunc super sinistrum humerum super stolam complicatur, aut ponitur aliud genus stole latioris in modum planete plicate, ⁊ facta communione resumit planetam vt prius. Similiter Subdiaconus dimittit eam cum lecturus est Epistolam, quam legit in albis, ⁊ postea eam resumit vt prius. In minoribus autem Ecclesijs predictis diebus ieiuniorum alba tantum amicti ministrent, Subdiaconus cum manipulo, Diaconus etiã cum stola ab humero dextro sub sinistrum pendente.

¶ Orationes dicende cum sacerdos induitur Sacerdotalibus paramentis.

Cum lauat manus, dicat.

DA Domine virtutem manibus meis ad abstergendũ omnem maculam, vt sine pollutione mentis ⁊ corporis valeam tibi seruire. Amen.

Ad Amictum, dum illud ponit super caput, dicat.

IMpone domine capiti meo galeam salutis, ad expurgandos diabolicos incursus. Amen.

Ad Albam, cum ea induitur, dicat.

DEalba me Domine, & munda cor meum, vt in sanguine agni dealbatus, gaudijs perfruar sempiternis. Per omnia secula seculorum. Amen.

Ad Cingulum, dum se cingit, dicat.

PRęcinge me domine cingulo puritatis, & extingue in lumbis meis humorem libidinis: vt maneat in me virtus continentię, & castitatis. Amen.

Ad manipulum, dum imponit ad brachium sinistrum, dicat.

MErear Domine portare manipulum fletus, & doloris: vt cum exultatione recipiam mercedem laboris. Per omnia secula seculorum. Amen.

Ad stolam, dum imponit collo, dicat.

REdde mihi Domine, obsecro, stolam immortalitatis, quam perdidi in pręuaricatione primi parentis, & quamuis indignus accedo ad tuum sacrum misterium, merear tamen gaudium sempiternum. Amen.

Ad Casulam, cum eam assumit, dicat.

DOmine, qui dixisti, Jugum meum suaue est, & onus meum leue, fac vt istud portare sic valeam, quod consequar tuam gratiam. Amen.

Gratiarum actio post Missam. Cap. 44.

Antiphona.

TRium puerorum cantemus hymnum, quem cantabant sancti in camino ignis benedicentes Dominum. Quę Antiphona in duplicibus tantum duplicatur.

Canticum trium puerorum.

BEnedicite omnia opera domini domino: laudate & superexaltate eum in secula.

Benedicite

Benedicite angeli domini domino: benedicite celi domino.
Benedicite aque omnes, que super celos sunt domino: benedicite omnes virtutes domini domino.
Benedicite sol & luna domino: benedicite stelle celi domino.
Benedicite imber & ros dño, benedicite oēs spiritus dei dño.
Benedicite ignis & estus dño: benedicite frigus, & estas dño.
Benedicite rores & pruina dño: benedicite gelu & frigus dño.
Benedicite glacies & nives dño: benedicite noctes & dies dño.
Benedicite lux & tenebre dño: benedicte fulgura & nubes dño.
Benedicat terra dominum: laudet & superexaltet eū in secula.
Benedicte montes & colles domno: benedicte vniuersa germinantia in terra domino.
Benedicte fontes domino: benedicite maria & flumina dño.
Benedicite cete & omnia que mouentur in aquis domino: benedicite omnes volucres celi domino.
Benedicite omnes bestie & pecora domino: benedicite filij hominum domino.
Benedicat Israel dñm: laudet & superexaltet eum in secula.
Benedicite sacerdotes dñi dño: benedicite serui dñi domino.
Benedicite spiritus & anime iustorum domino: benedicite sancti & humiles corde domino.
Benedicte Anania Azaria Misael domino: laudate & superexaltate eum in secula.
Benedicamus patrem & filium cuz sancto spiritu: laudemus & superexaltemus eum in secula.
Benedictus es domine in firmamento celi: & laudabilis & gloriosus & superexaltatus in secula.

Psalmus.

Laudate dominum in sanctis eius: laudate eum in firmamento virtutis eius.
Laudate eum in virtutibus eius: laudate eum secundum multitudinem magnitudinis eius.
Laudate eum in sono tube: laudate eum in psalterio & cithara.
Laudate eum in tympano & choro: laudate eum in chordis, & organo.
Laudate euz in cimbalis bene sonantibus: laudate euz in cimbalis iubilationis, omnis spiritus laudet dominum.
Gloria patri, & filio, & spiritui &c. Deinde repetitur Antipho.

Orationes dicende post missam

Trium puerorum cantemus hymnum, quem cantabant sancti in camino ignis benedicentes dñm. Deinde sacerdos dicit. ℟. Kyrieleı. ✠. Christeeleı. ℟. Kyrieeleı. Pater noster. ℣. Et ne nos induc. ℟. Sed libe. ℣. Confiteantur tibi dñe oīa opera tua. ℟. Et sancti tui benedicant tibi. ℣. Exultabūt sancti in gloria. ℟. Lętabūtur in cubilibus suis. ℣. Non nobis dñe non nobis. ℟. Sed nomini tuo da gloriam. ℣. Dñe exaudi orat. ℟. Et clam. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.

OMnipotens sempiterne deus, qui tribus pueris mitigasti flāmas ignīū, ꝓcede propitius, vt nos famulos tuos nō exurat flāma vitioꝝ. Dirige actiones nostras, ꝙs dñe, aspirando ꝓueni, ⁊ adiuuādo ꝓsequere, vt cuncta nostra oratio, ⁊ operatio a te semper incipiat, ⁊ per te cępta finiatur. Alia oratio.

OAbnobis, ꝙs dñe vitiorum nostrorum flammas extingue re, qui beato Laurentio martyri tuo, tribuisti tormētorum suorum incendia superare. Per Christum. ℟. Amen.

¶ Potest ēt dicere sacerdos, si vult, post missam oēs sequētes orationes pro sui deuotione, vel partem earum ad libitum.

ANima Chri sanctissima sciſica me corpus Christi sacratissimum salua me. Sanguis Christi preciosissime inebria me. Aqua lateris Christi purissima munda me. Supor vultus Christi virtuosissime sana me. Passio Christi pissima confōrta me. O bone Jesu custodi me. Infra vulnera tua abscōde me. Non permittas mē separari a te. Ab hoste maligno defende me. In hora mortis voca me. Jube me venire ad te: ⁊ pone me iuxta te: vt cum angelis ⁊ archangelis tuis laudem te, per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Post missam potest dicere sacerdos sequentes orationes.

Oratio sancti Thome ad Deum patrem.

GRatias tibi ago, dñe sancte, pater oꝑs, ęterne deus, qui me peccatorē indignum famulum tuum nullis meis meritis, sed sola dignatione misericordię tuę, ⁊ satiare dignatus es precioso corpore ⁊ sanguine filij tui dñi nostri Jesu Christi. Et precor, vt hęc sancta cōio non sit mihi reatus ad pēnā, sed intercessio salutaris ad veniam. Sit mihi armatura fidei, ⁊ scutum bonę voluntatis. Sit vitiorum meorum euacuatio, cōcupiscentię ⁊ libidinis exterminatio, charitatis, ⁊ patiētię, humilitatis, ⁊ obe-

ꝛobedientię augmentatio: contra insidias inimicoꝝ oīum tam visibiliū ꝙ̄ invisibiliū firma defensio. Motuum meoꝝ tam carnaliū ꝙ̄ spiritualiuꝫ perfecta quietatio: in se vno ac vero deo firma adhęsio: atque finis mei felix consummatio. Et precoꝛ te, vt ad illud ineffabile conuiuium me peccatoꝛem perducere digneris, vbi tu cum filio tuo ꝛ spiritu sancto, sanctis tuis es lux vera, sanctitas plena, gaudium sempiternum, ꝛ iucunditas consummata, ꝛ felicitas perfecta. Per eundem.

¶ Oratio ad beatissimam virginem Mariam.

O Serenissima ꝛ inclyta mater dñi nostri Jesu Christi, virgo Maria regina mundi: quę eundem creatoꝛem omniuꝫ creaturarum tuo sanctissimo vtero fuisti digna poꝛtare: cuius idem sacratissimum coꝛpus ꝛ sanguinem sumpsi: ad ipsum pro me misero peccatoꝛe intercedere digneris: vt quicquid in hoc ineffabili sacramento ignoranter, negligenter, irreuerenter, ꝛ accidentaliter omisi, tuis precibus sanctissimis mihi indulgeꝛe dignetur. Qui viuit ꝛ regnat ꝛc. Alia oratio.

Ave sanctissimū coꝛpus dñicum in hoc sacramento ꝓtentuꝫ: te ꝓfiteoꝛ labijs: te toto coꝛde diligo, ꝛ totis visceribus ꝓcupisco: dignare (quęso) hodie infirmam aiam meam, te salutarem victimam ꝛ fontem oīum gratiarum recipere ꝓcupientē, tam clemēter ꝛ gratiose inuisere, vt medelam in coꝛpoꝛe ꝛ aia, tua ex pītia gaudeam inuenisse. Me respicias dñs ad iniquitates, ꝛ negligentias meas, sed ad miserationes tuas infinitas. Tu nanꝫ es, per quem oꝛbis terrę creatus est, ꝛ sanatus: per quem oēs herbę, ꝛ cunctę res virtuosę suas soꝛtiūtur virtutes. Tu es agnus ille immaculatus, qui hodie ꝓ totius mundi redemptioꝛe patri ęterno victimaris. O manna dulcissimum. O nectar suauissimum: confer oꝛi meo tuę salutaris pītię mellifluum gustum. Accende in me charitatem tuam: ꝛ extingue vitia: virtutes infunde: gratiam adauge: salutem mentis ꝛ coꝛporis tribue. Inclina quęso cęlos tuos, ꝛ descende ad me: vt tibi coniunctus, ꝛ vnitus tecum pariter vnus efficiar spiritus. O venerabile sacramentum, per te (quęso) omnes inimici mei repellantur: peccata dimittantur: ꝛ omnia mala per tuam ꝓsentiā excludantur. Bonum ꝓpositum tribue, moꝛes coꝛrige, ꝛ omnes actus meos in tua voluntate disꝓne. Intellectus ꝓ te Je-

su dulcissime hoc nouo lumine illustretur, affectus inflammetur, spes roboretur: & vita mea emendata semper proficiat in melius: & tandem conferatur exitus bonus. Amen.

¶ Alia Oratio deuota.

VEni dñe Jesu Christe amor meus, & beatitudo mea, iucunditas mea, desiderium meum, ac vnica spes animę meę: veni in cor meum: intra in animam meã: & munda eam a vitiorum sordibus erna eam mendis tuis: vt gratanter & delitiose in ea habites: & mihi misero securam & felicem in tuo amore quietem tribuas: qui dignaris quiescere super humilem & quietum & trementem sermones tuos: & delicię tuę sunt habitare cum filijs hominum. Veni (inquam) dulcissime dñe Jesu Christe in animam meam: & esto cum ipsa: atque munda eam. Veni dñe dilectissime, & in precordijs meis immorari & habitare digneris: vt per huius immortalitatis donum non damnãdorum iudicium, aut vindictam reorum incurram, sed tuo fultus auxilio atria virtutum, & pacis epulas, & angelorum comunia lęta adire merear. Qui vuis & regnas in secula seculorum.

¶ Oratio sancti Thomę de Aquino.

ADoro te deuote latens deitas, quę sub his figuris vere latitas. Tibi se cor meum totum subijcit: quia te contemplãs totum deficit. Visus, gustus, tactus in te fallitur, sed solo auditui tute creditur. Credo quicquid dixit dei filius: nihil veritatis hoc verbo verius. In cruce latebat sola deitas, sed hic latet simul & humanitas. Ambo tñ credens atqz confitens, peto quod petiuit latro pęnitens. Plagas sicut Thomas non intueor: deũ tamen meum te confiteor. Fac me tibi semper magis credere: in te spem habere: te diligere. O memoriale mortis dñi, panis verus, vitam prestans homini, presta meę menti de te viuere: & te illi semper dulce sapere. Pie pellicane Jesu dñe me immundum munda tuo sanguine. Cuius vna stilla salum facere totum mundum posset omni scelere. Jesu quez velatum nunc aspicio, quando fiet illud, quod tam sitio: Vt te reuelata cernens facie visu sim beatus tuę glorię. Amen. ¶ Alia ora. ad deum filium.

TRansfige dulcissime Jesu medullas animę meę, suauissimo vulnere amoris tui: vulnera viscera aię meę, vera fraterna & aplica charitate: vt vere ardeat, langueat, & liquefiat aia mea

solo

solo semper amore ⁊ desiderio tui: cupiat dissolui ⁊ esse tecum. Da vt alia mea te solū semper esuriat panē angelorū, panem vitę cęlestis, qui de cęlo descendisti, ⁊ das vitā mundo, panem nostrum quotidianum supersubstantialem, habentem oē delectamentum, ⁊ oēm suauitatis saporem. Te in quem desiderant angeli prospicere, te semper sitiat cor meum fontem vitę, fontem sapiętię, fontem ęterni luminis, habertatem domus Dei: te cupiat, te cogitet, te somniet, te suspiret, te ambiat, te quęrat, ad te perueniat, te meditetur, te loquatur. Omnia operetur in laudem, ⁊ honorem noīs tui cum humilitate ⁊ discretione, cū dilectione profectu ⁊ perseuerantia vsque ad finem. Vt tu sis mihi totus oia in omnibus. Vt tu sis mihi semper tota spes mea, salus mea, fiducia mea, diuitię meę, dignitas mea, delicię meę, delectio mea, oculus meus, amor meus, honor meus, thesaurus meus: in quo solo fixa ⁊ firma ⁊ radicata sit semper mens mea ⁊ cor meum. Amen. ℂ Alia oratio ad Deum filium.

O Omine Jesu Christe fili dei viui, esto mihi propitius indigno peccatori. Et qz tu es vera via, dignare p hoc sacrm corporis, ⁊ sanguinis tui, qō accepi, omnē impietatem ac prauitatem prioris vitę meę in laudem ⁊ gloriaz nominis tui transmutare. Et cum tibi ad iudicium fuero presentatus, noli me domine clementissime propter innumerabilia peccata mea dāna re: sed per hanc perceptionem redemptionis nostrę ab ira ⁊ a perpetratis facinoribus me digneris liberare. Qui viuis, ⁊ re. ℂ De celebratione duarum, vel triū missarū eadē die. Cap. 45.

Sunt nōnulli sacerdotes, ob raritatē clericorum, aut ecclesiarū paupertatem, duas parochiales ecclesias obtinētes, quibus a iure conceditur celebrare duas missas in die. Hi vel quicunque alij sacerdotes in casibus a iure permissis bis in die celebrare volētes, nō debēt in prima missa post sumptū sanguinē se purificare, vel ablutionē digitorū sumere, sed post sanguinis sumptionē digitos super calicē abluere, ⁊ ablutionē hmōi aliqō vas mundū reponere, ⁊ alia die, qua vltā missam tū celebrabunt, post sanguinis sumptionē, vel cadē die post dictam secūdā missam, de ea se purificare, seu post purificationē ⁊ ablutionē eiusdē secū dę missę eam sumere. Plures aūt q̄ duas missas vna dię celebrare non licet, sola die Natiuitatis Saluatoris nostri

stri Jesu Christi excepta in qua quilibet sacerdos alias ad celebrandum dispositus pōt tres missas celebrare: quod facturus ēt non debet in prima & secunda missa se purificare, aut ablutionem digitorum sumere: sed eam in aliquod vas mundum reponere, & eam post purificationem tertię misse sumere. Qui aūt eadem die plures missas celebraturus, in prima vel secunda missa se purificauerit, aut ablutionem sumpserit, non debet illa die alterius celebrare. Preterea sacerdos in die Natiuitatis prędictę duas vel tres missas ēt sine aliqua intermissione celebraturus, debet ante quamlibet missarum huiusmodi dicere confessionem, & in fine cuiuslibet populo benedicere: & post primam & secundam missas hmōi dicere euangelium sancti Joannis. **In principio erat verbum, &c.** Sic omnia alia facere & dicere, purificatione omissa, vt prefertur, quę in alijs missis dierū, in quibus vna tantum missa celebratur, dicuntur & fiunt. Post tertiaz vero missam loco dicti Euangelij sancti Joannis, dēt dici euangelium secundum Matthęum. **Cum natus esset Jesus &c.** quod habetur in missa diei Epiphanię Domini.

De missa sicca nuncupata. Cap. 46.

Sant & alij sacerdotes, qui in quadragesima, vel alijs diebus in quibus duę misse speciales hūr, vnaz vna de festo, & alia de dnica, vel feria, celebrata altera earum, aliam pro deuotione sua legunt, absqz ofecratione: quod fieri licet hoc ordine. Data benedictione post missam celebratam, & euangelio sancti Joannis lecto, celebrans deponit casulaz: & cibus alijs paramentis retentis, stās in cornu epistolę, versus ad altare detecto capite, legit absolute ex missali introitum alterius misse, **Gloria in excelsis deo.** Si illud in prima missa non dixit, & secundę misse conueniat: aliquin ipsum pretermittit. Idem obseruat de **Credo in vnum deum.** Subiungat absolute pretermissis ℣. **Dns vobiscum,** & **Oremus,** Orationem, epistolaz, Graduale, Alleluia, vel Tractum, Euangeliuz quod incipit **Sequentia** vel **Initium sancti Euangelij,** pretermisso ℣. **Dns vobiscum.** Offertorium. Communionem. Et similiter omissis ℣. **Dns vobiscū,** & **Oremus,** Absolute subiungit postcōionem, omnia intelligibili voce legens: & sic ibi absque alia cerimonia officium ipsum terminat. Tum dicit secrete, seu competenti voce Aīam

Trium

Trium puerorum ꝛc. Deponit omnia paramenta, prout superius post missam ordinariam dictum est.

¶ De eadē missa sicca in mari ꝛ fluminib. celebrari solita. L47.

IN loco fluctuanti, vt in mari ꝛ fluminibus celebrare non licet aliqui. Cōsueuit tñ in mari, prō populorū deuotione absq; p̄secratione missa (quā siccā vocant) dici per sacerdotem hoc ordine. In loco nauis ecclesiola nuncupato, parata est mēsa, supra quam ponit mappa munda, ēt non benedicta: ꝛ in medio partis posteriorīs eiusdē mensę crux, ac hinc ꝛ inde in cornibus posteriorībus ipsius mensę duo candelabra cuī duabus candelis ardentibus collocāntur: vbi sacerdos missaꝝ hm̄oī ornatus, aūt dictam mēsaꝝ stans, accipit superpelliceū, ꝛ de sup stolā ab humeris dependentē ꝛ quā transuersat ante pectus per modū crucis: ꝛ cingulo eam firmat. Vel sm̄ alios, oībus paramentis sacerdotalibus induitur ordine superius dato, omissa stola planeta, siue casula, qua non vtit. Sicq; paratus stans ante mensaꝝ p̄dictam facit cōfessionem cū his, qui intersunt dicens. In nomine patris, ꝛ filij, ꝛ spiritus sancti. Introibo ꝛc. Prout hī supra in principio missę, vsq; ad orationem. Oramus te domine, vt per merita ꝛc. ecclusum: ascendit ad mensam p̄dictaꝝ: ꝛ omissis illis osculo, stās in cornu epistolę legit introitū, missę Kyrieleis. Gloria in excelsis Deo si est dicendum. Dñs vobiscū non vertendo se ad populum. Oremus, ꝛ orationem ordinariam. Deinde si placet, ꝛ diei queniat, facit vnam vel duas cōmemorationes: legit Epistolā, Graduale, Alleluia, si est dicendum, vel tractū: portat librū ad cornu Euāgelij: dicit in medio mensę Mūda ꝛc. Dñs sit in corde ꝛc. deinde ante librum, Dñs vobiscū, Sequentia ꝛc. signando librum ꝛ se in fronte, ore ꝛ pectore: finito Euangelio osculatur textum: dicit Credo, si dies ꝛ officium requirit. Dominus vobiscū non vertendo se ad populum, Oremus Offertorium, Prefationem, Sanctus ꝛc. Oremus p̄ceptis salutaribus moniti ꝛc. Pater nr̄. Agnus dei, ꝛ dat osculum pacis, si alias officio illius diei quod legit conuenit: reuertitur cum libro ad cornu Epistolę, dicit cōionem in eōdē loco Dñs vobiscum non vertendo se ad populum, Post cōionem, ꝛ cōmemorationes, si prius fecit ibidē, Dñs vobiscū, vt prius: ꝛ Ite missa est, vel Bñdicamus, prout conuenit, aut

Requie-

Requiescant in pace si legit pro defunctis: quo dicto ibidem conuertit ad populum, & illi more solito benedicit, si non legit pro defunctis: pro quibus si legit benedictionez hmõi prętermittit. Tum dicit **Dñs vobiscum.** & signans seipsum in fronte, ore, & pectore, continuat, **Initium sancti Euangelij scm Joannem. In principio &c.** vt supra. Quo finito, vestes sacras, quas recepit, ibidem deponit. Omnia prędicta in hmõi Missa dicuntur voce intelligibili: ita q̃ ab oĩbus illis, qui intersunt, audiantur.

¶ De eadẽ missa coră infirmo, vel alia psona celebrãda. C.48.

Et si aliq̃n accidat, q̃ quis infirmus, vel alius velit missam audire, vbi non est sacerdos ad missam celebrandã dispositus, q̃ ipse eadem die celebrauit, vel ex alia legitima causa, poterit sacerdos in ecclesia vel alio loco conuenienti, vt prędicitur, missam hmõi siccam legere in oĩbus & per oĩa, prout superius de missa nauali dictum est: & non debet in ea sacra ostendere: ẽt si illud in ecclesia ibidẽm in loco suo sacro habeat paratum propter periculũ ostensionis. Ad laudem saluatoris nostri.

¶ Tractatus de defectibus in missa occurrentibus. Cap. 49.

Defectus missę sunt, q̃n requisita ad missę celebrationẽ deficiunt. Isti aũt defectus ꝙtingunt aut ex parte sacri, aut ex parte ministri, aut ex parte ministerij: q̃ in sacro requirit panis triticeus, vinum de vite, aqua naturalis: & sunt hęc ex parte materię. Ex parte vero formę requiruntur verba ꝙsecrationis, & intentio consecrantis. In ministro aũt requiritur exterius debitum vestimentũ, & in corpore ieiunium, & dispositio mẽtis & aię quodq̃ sit rite ordinatus. Et in ministerio requirit, q̃ missa cõpleatur. s. q̃ sacrificiũ sit completũ & perfectus: & q̃ sacerdos sumat sacrificium cõicando. Unde de his dicendũ est per ordinẽ.

¶ Primo de defectu panis. Cap. 50.

Sciendũ est igitur, q̃ ꝙficiens in pane fermentato, grauiter peccat: q̃ facit cõtra statutũ & ꝙsuetudinẽ ecclę. Si vero ꝙficiatur in pane, qui incipit corrũpi, sitr grauiter peccat. Etiã ꝙficiendo in azymo corrupto & infecto pp irreuerentiam sacri: tñ talis panis si ꝙficiatur sacrm est. Sed si panis sit adeo corruptus, ita q̃ in eo deficeret spẽs panis, non põt ꝙfici: hoc est per verba sacri non efficitur corpus Chri: & q̃ spẽs mancat, põt cognosci ex hoc: q̃ ꝙtinuitas nõ est soluta, nec alia accidẽtia ablata.

ta. Hęc S. Tho. ꝛ Albertus. ¶ Item si grana alterius generis fuerint ad mista tritico in tanta quantitate, ꝙ alterā spē̄z faciāt, siue ꝙ medium ꝓstituant, non pōt ex eo ꝓfici sacr̄m, tn̄ ex modica quantitate non impeditur. S. Tho. ꝛ Albertus, ꝛ Petrus. ¶ Si panis sit de aqua rosacea ꝓfectus dubitatur inter doctores. Et S. Th. dicit esse probabilius, ꝙ non possit cōfici. ¶ Si sacerdos infra missam ante ꝓsecrationem aduertit hostiam nō esse triticeam, vel esse corruptam: remota illa hostia, aliam ponat: ꝛ a canone reincipiat. Si vero post ꝓsecrationē hoc aduertit idem faciat ponendo aliam hostiam: ꝛ eam sumendo: sed nihilominus postea illam primam sumat: aut alijs sumendaz tradat, vel eam reuerenter ꝓsumet. Petrus. Quod autem dicit hic Petrus ꝙ reincipiat a canone, S. Th. tn̄ dicit in simili casu esse reincipiendum tn̄ a verbis consecrationis, vt habes infra. Si vero sacerdos aduertat dictum̄ defectum hostię postquā sumpserit: licet in isto casu variēt docto. tamen S. Tho. tenet in Tertia parte, ꝙ debet aliam ponere hostiam, ꝛ cōsecrare, ꝛ sumere: q̄ pręceptum de perfectione sacr̄i maioris est ponderis quā pręceptum, ꝙ a ieiunis sumatur. ¶ Per id autem quod dicit Petrus: Si sacerdos infra missam aduertat hostiam non esse triticeam, vel esse corruptam, patet quid agendū sit, si nulla hostia fuerit posita, vel si posita fuerit perdita. Et per id quod dicit S. Tho. si aduertat de defectu hostię post eius sumptionem potest hoc idem intelligi, si aduertat etiam post sumptionē sanguinis, rursus ꝙ ponat nouum panem ꝛ nouum vinum ꝛ consecret, atq; prosequatur, ꝛ sumat, ne sacr̄m remaneat imperfectum: quod magis expresse apparebit infra, vbi statim dicetur de defectu vini, ꝛ ponent magis expressa verba ipsius S. Tho.

Quia non naturalis, sed artificiosa est.

¶ Quale esse debeat vinum, qō in consecratione sacr̄i eucharistię ministratum: ꝛ de defectibus eius qui occurrere pōt. Cap. 51.

DE vino primo sciendum est, ꝙ si vinum factum est omnino acetum, nō potest de ipso confici sanguis Christi: quia vinum differt ꝛ acetum, sicut viuum ꝛ mortuum, ꝛm Philosophum. Sed si vinum sit in via quasi acescendi, tunc idem est iudicium, quod de pane, qui est in via ad corruptionem, scilicet ꝙ potest confici: peccat tamē huiusmodi cōficiens graviter, propter irreuerentiam sacramenti. Sanct. Thomas, ꝛ Albertus.

Et

Et addit Albertus, q̄ si vinum putridum sit tantū, q̄ vini naturā perdiderit: non pōt p̄fici. Quod si nō est corruptū, sed in via, pōt p̄fici: sed tñ p̄ficiens peccat, vt dictū est de vino, qō tēdit in acetū. Et idē intelligendū de vino multū pontico, siue acri. De agresti nō potest p̄fici. S. Tho. & Albertus. De musto pōt p̄fici: non tñ faciendum est de multum recenti ꝓpter impuritatez. S. Tho. & Petrus. Si vino apponatur tanta aqua, q̄ non conuertatur in vinum, non p̄ficitur. Et non debet apponi aqua rosacea, vel alia artificialis. Si tñ apponeretur in tam modica quātitate, q̄ in vnum conuerteretur, conficeretur. Hęc S. Thom. & Petrus. ¶ Item si sacerdos post p̄secrationem corporis, sante consecrationem sanguinis percipiat aut vinum aut aquam non esse in calice, debet statim apponere & consecrare. Si vero post oīa verba p̄secrationis percipiat, q̄ vinum nō fuerit positum, sed aqua: siquidē hoc percipiat ante sumptionez corporis, debet deposita aqua si ibi fuerit, ponere vinum cum aqua, & resumere a verbis cōsecrationis sanguinis. Si vero hoc percipit post sumptionē corporis debet apponere aliā hostiā simul cū sanguine iterū p̄secrandā, & in fine sumere hostiam iterum cōsecratā & sanguinem, non obstante ēt si prius sumpsit aquam, quę erat in calice: q̄ p̄ceptū de perfectione sacrī maioris pōderis est, q̄ p̄ceptum, q̄ hoc sacrm a ieiuno sumatur. Hęc S. Tho.

¶ Ex prędictis nunc verbis demonstrātur illa duo, quę suprādicta sunt, cum de defectu panis dictum est. Dicit ēt S. Thom. q̄ non sufficit sacerdoti solam hostiam sumere ne imperfectum remaneat sacrm: sed si solum sanguinem aliquis consecraret: & sumeret: ita remaneret sacrm imperfectum, sicut si solam hostiam consecraret, & sumeret. Tunc aūt solam sanguinem consecrasset & sumpsisset, si post sumptiones sanguinis cognosceret, q̄ hostia non fuisset triticea, vel q̄ fuisset corrupta. Et vt hic dicit S. Tho. etiam si solutum sit ieiunium, repetendum est sacramentum, vt sit integrum. Et cum missę celebritas terminetur benedictione sacerdotis, vt dicetur infra: non ita iudicandum est de defectibus missę reparandis ante benedictionez sacerdotis, cum adhuc stet officium missę: sicut post benedictionem, quando tam est solutum officiū missę: quia post benedictionem, quicquid fieret, magis videretur iteratio missę, quam

reparatio

reparatio defectus. Item ex verbis sancti Tho. immediate supradictis apparet, q̄ in reparatione sacramenti imperfecti sufficiat resumere a verbis consecrationis: inde tamen omnia ordinate sunt repetenda, quia vt dicitur. 7. q. 1. perfecta non possunt dici sacramenta, quę perfectum non habent ordinem. Et S. Th. dicit: q̄ immane est sacrilegium: si non perficiatur hoc sacramentum. Unde concilium Toletanum tulit sententiā excōicationis in eos, qui cum possunt, non perficiunt istud sacramentum: vt patet supra in loco decreti immediate allegato.

¶ De defectu aquę. Cap. 52.

Sacerdos si percipiat aquam nō fuisse appositam in vino ante consecrationez sanguinis, ponat eam: ⁊ dicat verba consecrationis. Si autem percipiat post consecrationē sanguinis, nullo modo debet postea aquam apponere: quia nō est de necessitate sacramenti: ⁊ sequeretur corruptio sacramenti in aliqua parte. Siquis tamen ante consecrationem scienter dimitteret appositionem aquę, grauiter peccaret: quia ageret cōtra constitutionem ecclesię, ⁊ quia dominum apposuisse creditur. Non autem sufficit q̄ aqua apponatur, quando vinum adhuc est in dolio, quia hoc non significaret aliquid: sed oportet, vt imminente oblatione apponatur ad sacrām. Hęc S. Tho.

¶ De defectu formę. Cap. 53.

Circa notitia formę, sciendum est, q̄ Ambrosius in libro de sacramentis dicit, q̄ hoc sacramētum conficitur in verbis, ⁊ sermonibus Christi. Ex quo dicto concludit S. Tho. q̄ forma consecrationis huius sacramenti sit: Hoc est enim corpus meum: ⁊ Hic est enim calix sanguinis mei, noui ⁊ eterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, ⁊ pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Illa vero verba, Accipite ⁊ manducate, pertinent ad vsum materię consecratę. Similiter illa verba. Hęc quotiescunq; ⁊c. pertinent ad vsuz huius sacramenti: quia vsus non est de necessitate sacramenti: vt dicit idē S. Th. Item illa coniunctio, enim, non est de substātia formę: tñ dici debet pm vsum ecclesię, qui vsus a beato Petro initium sumpsit. Etiam beatus Th. dicit q̄ si prędictę formę mutētur, nihil efficitur, ēt si videantur verba idem significare: similiter si aliquid de dictis formis diminuit. Si vero aliquid adderet, quod

quod significationem non mutaret, nec errorez induceret, magnum peccatum esset: tñ conficeretur fm Albertum. ¶ Dicit autem S.Th. q forma predicta vtens pronomine demonstrativo, ostendit q materia consecranda debet esse coraz sacerdote. Unde sacerdos existens in domo sua non potest consecrare panem, qui est in arca, aut et in foro, vel vinum, quod est in cellario. Sed quantacunq sit quantitas panis ⁊ vini, que coram sacerdote ponitur, potest ab ipso consecrari. S.Th. et dicit, q si sacerdos non recordetur se dixisse ea, que in consecratione cõmuniter dñr, non debet ex hoc turbari. Non.n. qui multa dicit omnium recolit que dixit. Si tñ sacerdoti probabiliter constet se aliqua omisisse: siquidem non sunt de necessitate sacramenti, non debet resumere immutando ordinez sacrificij: sed debet vlterius procedere. Si vero certificetur se omisisse aliquid eorum, que sunt de necessitate sacramenti. s. formam consecrationis, debet resumi ipsa forma, ⁊ cetera per ordinem recitari.

¶ De defectu intentionis ministri. Cap. 54.

NOn solum autem necessaria sunt ad conficiendum predicta verba, sed etiam requiritur intentio: quia secundum Augustinum, in sacramentis sine intentione nihil agitur. Unde Sanctus Thomas dicit, quod ad perfectionem sacramenti requiritur intentio ministri, qui se subijciat principali agenti: scilicet vt intendat facere, quod Christus fecit ⁊ ecclesia: ⁊ dicit, q non est necessaria intentio actualis, sed sufficit habitualis: vt conficiatur. Puta, si sacerdos cum accedit ad altare ad celebrandum intendit facere quod fecit ecclesia, perficitur sacramentum. Sed si postea suspendatur eius intentio per aliam occurrentẽ cogitationẽ, nihilominus perficitur sacrm ex virtute intentionis proposite. Tñ studiose curare debet minister sacrm, vt et actualem adhibeat intentionem. Et dicit, q cum aliquis non intendit sacrm perficere, sed deluzorie aliquid agere, talis peruersitas tollit virtutem consecrandi ⁊ virtutem sacrm, precipue qñ intentionem exterius manifestat. Si aũt intentio ministri peruertatur quantum ad id quod sequitur sacrm: puta, si sacerdos intenderet conficere corpus Christi, vt eo ad veneficia vteretur: quia prius nõn dependit a posteriori, talis intentionis peruersitas veritatem sacramenti nõ tollit: sed minister ex tali

tali intentione grauiter peccat. Dicit.n. Albertus, q̄ si aliquę hostię ex obliuione remaneant in altari, aut aliqua pars vini, ꝛ sacerdos conficiat, illa non sunt ꝓsecrata: qz de eis non intẽdit. ¶ Durandus aũt posuit casum. Si sacerdos habeat coram se vndecim hostias, ꝛ intendit consecrare decẽ, quęrit quot sint ꝓsecratę. Rñdet distinguendo, q̄ hoc potest primo duobus modis intelligi. Uno modo q̄ numerus sit solũ in intentione, ꝛ nõ in opinione, intentio aũt sit quicquid sit coram se consecrare, verbi gr. Si aliquis habeat consecrare, ꝛ coraꝫ se habeat vndecim hostias, ꝛ opinatur esse decem, ipse vero intendit ꝓsecrare quicquid est, coram se, patet, q̄ eius opinio fertur ad numerum, sed eius intentio non fertur ad numerum: vndẽ quia effectus consecrationis sequitur intentionem, ꝛ non opinionem, omnes vndecim sunt consecratę. Alio modo potest intelligi prędictus casus, qñ dicitur, habet coram se vndecim hostias, ꝛ intendit consecrare decem, vt non opinio, sed intentio feratur ad numeruꝫ: ita scilicet, q̄ non velit plus quam decem, sed tm̃ decem consecrare, tunc in tali casu prędictus doctor facit secundam distinctionem, dicens, q̄ hoc duobus modis contingere potest. Uno modo, q̄ sciat veritatem numeri: alio modo q̄ ignoret veritatẽ numeri. Et si sciat veritatẽ numeri. s. q̄ hostię sint vndeciꝫ, ꝛ ipse decem tm̃ consecrare intendit, Aut decem distincte intendit consecrare, Et patet, q̄ ille decem tm̃ sunt ꝓsecratę, de quibus intendit: ꝛ vndecima, de qua nõ intendit, non est ꝓsecrata: Aut sacerdos scit esse hostias vndecim, ꝛ intendit ꝓsecrare decem, non distinguendo vel determinando, quas decem intẽdit, ꝛ cꝫ vndecimam non intendit, sed intendendo decẽ ex illis ꝓsecrare, tunc̃ nulla est ꝓsecrata, eo q̄ intentio non fuit ad aliq̄ determinatã. Et cuꝫ isto dicto satis ꝓcordat s. Tho. in 3. par. q. 63. vbi dicit, q̄ minister sacr̃oꝝ est sicut instr̃m principalis agentis, s. Christi vel ecclesię. Et cum tale instrumentum habeat cognitionem, requiritur, q̄ per intentionem se determinet ad opus: quod in virtute principalis agentis ꝓducere debet. Ideo sequitur q̄ vbi nõ determinat se, nihil operat. Si vero sacerdos ignoret veritatẽ nnmeri hostiarum, ꝛ intendit decez hostias tm̃ ꝓsecrare, dicit idem. Durandus, q̄ eodẽ modo distinguendum est vtrum determinet quas decez intendit, vel non determinet.

Et rñdendum est sicut in casu immediate pcedenti. Seq dubitatur quo, cuz numeris ignoretur. Cui dubitationi rñdeatur hoc posse contingere: q decem hostias videat extensas, z vna ibi lateat: Ipse autem intendit oes, quas videat, z nullam aliaz secrare. Vel pot esse, q decem ipse ibi posuerit, z vna erat ibi quam nesciuit: ipse vero intendat oes illas quas posuit, cosecrare. z redit hic casus in casum supra positum Alberti, quia tunc illa non est secrata, quam nesciuit ibi esse: z oes alie consecrate. Si autem vnam plus ipse posuerit, qua crediderit: vel alius vndecim posuerit: z ipse mandauit poni decem: z non intendit consecrare nisi decem tantum: tunc non est determinatae eius intentio: z sicut supradictum est, nulla est consecrata.

¶ De defectu vestimentorum. Cap. 55.

Sciendum est, q sm S. Th. z Alber. z alios Theologos, si omittat aliquid de his, que ad ritu celebrationis pertinet, quilibet dimittens aliquid tale, puta, tps debitu, altare tribus mappis coopertu, vestes, z hmoi grauiter peccat: nihilominus secrat, si est ordinatus, z adsit eius intentio, z debita materia, z debita forma: sed grauissime peccat, si scienter hoc faciat. In his potes colligere que sint illa, sine quibus nõ cõficit. s. materia debita, z forma cu intẽtione: z ordo in conficiente. Quicqd horu quatuor deficiat, non sicitur sacrm. Et istis quatuor existentibus, quibuscunqz alijs deficientibus, veritas adest sacri. ¶ Scõm Host. sufficit, q vnus sit psens in missa, qui sacerdoti rñdeat: quamuis. de conse. dist. 1. dicatur q duo requiruntur. Mulier in missa ministrare non potest. ¶ Etiam sine lumine non debet aliquis celebrare. extra de celeb. miss. c. ex parte.

¶ De defectibus dispositionis corporis. Cap. 56.

In concil. Toletano factu fuit pceptu sacerdotibus, q nullus sacerdos post potu cibuqz, quantumcunqz minimum sumptu, missam celebrare presumat. Et glo. ibidẽ dicit, q intelligitur de cibo, vel potu post mediã noctẽ sumpto: qz in media nocte incipit dies sm ecclesiã. Et nos videmus esse veruz, quia tunc incipitur officiu diei. s. matutinu quasi pertinens ad mane illius diei velut initiu. Dicit ẽt S. Th. q post sumptionem aque vel alterius potus, aut cibi, aut ẽt medicine, in quãtacunqz parua quãtitate, non licet cõicare: nec refert vtrũ nutriat, aut non, aut

aut per se, aut cū alijs: dūmodo sumatur per modū cibi, vel potus: reliquię tñ cibi remanentes in ore, etsi casualiter transglutiantur, non impediunt cōionē, qr non trāsglutiūtur per modū cibi, sed per modū saliuę, quę vitari non pōt. Si aūt ante mediam noctem sit sumptus cibus vel potus, potest cōicare. Nec refert vtrum postea dormierit, vel vtrum cibus sit digestus, quantum ad rationem przecepti: tamen posset impedire quantum ad turbationem mentis in hoc, quod tollitur devotio.

¶ De immunditia corporali. Cap. 57.

De immunditia vero corporali dicit S. Th. q. cū iste cibus non est corporis, sed mētis, ideo in eius sumptione magis est consideranda dispositio mentis, quam cōporis. Et ideo dicit, q si immunditia corporalis sit perpetua, siue diuturna, non est abstinendum a communione: ne propter immunditiam corporis perdatur fructus mentis. Si autem immunditia sit temporalis, r potest purgari, non prohibetur, si est bene dispositus in mente. Tamē laudabile foret abstinere pro modico tempore. Si autem sacerdos infra missam recordatur se non esse ieiunum quid faciendum, sit vide infra cap. 7. in fine.

¶ De defectibus dispositionis animę. Cap. 58.

Interdictus, suspensus, r excōicatus ēt iniuste, cōicare nō debet: quia in talibus est defectus rei significatę. s. defectus vnitatis corporis mystici. Item quicunq; cuz conscientia peccati mortalis ad cōionē accedit, mortaliter peccat. Primę ad Cor. 9. Qui manducat r bibit indigne, iudicium sibi rc. Item non sufficit ei qui cōicare intendit, q sit solum contritus immo si habeat copiam sacerdotis, qui cum possit absoluere, peccat si ne confessione cōicando. Si vero non habet copiam, tunc si imineat necessitas cōicandi, vel celebrandi: puta, quia timetur scandalū populi: vel iā inceptum est mysterium sacri: vel aliquis infirmus loquelam amisit: r est in proposito confitendi: minister non peccat quā citius potest cōicando, vel alijs ministrando: si primo non possit confiteri. Hęc Pet. r Alber. r S. Tho. Sacerdos autem, qui cum conscientia peccati mortalis accedit ad altare; non solum peccat mortaliter propter cōionem, sed etiā quia exercet actus ordinis: vt ostendunt S. Tho. r Alber. Veruz pro sola executione actuum ordinis: sufficeret ei so-

la contritio sine confessione, vt dictum est. In nullo autem casu potest aliquis celebrare, vel communionem recipere sine cõtritione: quia mortaliter peccat.

¶ De pollutione. Cap. 59.

POllutio in somnis impedit cõionem, quando causata est a cogitatione precedenti, que fuerit peccatum mortale, si consensus fuerit in tali cogitatione de actu, vel si ꝯsensit in delectatione cogitationis. Si dubium est, vtrum in precedenti cogitatione fuerit peccatum mortale, abstinendum est: nisi necessitas aliqua requirat, q̃ celebret, siue cõicet. Si vero certus est, q̃ in precedenti cogitatione non fuerit pcm̃ mortale: vel si nulla cogitatio precesserit, que causa pollutionis fuerit: cõicare potest: nisi pollutio tm̃ perturbauerit mentem ex cõmotione corporis, q̃ deuotionem habere non possit: & cum fuerit abstinendum, tempus quo abstinendum est sunt. 24. horę. Hęc S. Tho.

¶ Si sacerdos post cõsecrationem inceptam recordetur se comedisse vel bibisse, nihilominus debet perficere sacrificium & sumere sacramentum. Et si recordetur se peccatum commisisse, debet pęnitere, & dolere cuz proposito confitendi, & satisfaciẽdi: & sic non indigne, sed fructuose potest sumere sacramentum. Et eadem rõ est, si meminerit se cuicunq; excõicationi subiacere. Debet enim assumere propositum absolutionem petendi, & sic per inuisibilem pontificem Jesum Christum absolutionem consequitur quantum ad hunc actum, per quez agit diuina ministeria. Si vero ante consecrationem alicuius p̃dictorum memor sit, tutius reputarem, & maxime in casu excõicationis, suspẽsionis, & interdicti, ac manducationis q̃ missam inceptam deserat: nisi timeretur graue scandalum. Hęc sanctus Thomas.

¶ De Defectibus missam celebranti interdum occurrentibus. Capitulum 60.

SAcerdos qui celebrat missam, debet semper sumere sacr̃m integrum: vt dicitur supra in rubrica de defectu panis & vini. Quod debeat sumere, patet de consec. dist. 2. relatum. Toties autem sumat: quoties celebrat: quia ipsum sacr̃m in sumptione complementum suę significationis accipit. Et intelligẽduz est, nisi per violentiã impediatur, vel per infirmitatẽ, vel p̃ mortem, vel huiusmodi. Et si plures missas aliquis celebrat in

vna

vna die, solum in vltima percipiat perfusionez, & nõ in precedẽ tiq; tunc nõ esset ieiunus, nec aliã missaz celebrare posset: extra de celeb. miss. ca. ex parte. Sed si sacerdos post consecrationem infirmetur, & non habeatur alia hostia, nihilominus debet alius sacerdos requiri, qui missam prosequatur ab infirmo nõ completam: & hostiaz debet dividere, & vnã partẽ ipse sumere, & aliã infirmo dare. Hec S. Tho. ¶ Item si sacerdos morte aut infirmitate graui occupetur ante consecrationem corporis, non oportet q̃ per alium suppleatur: Si vero consecrato corpore ante consecrationez sanguinis, vel ẽt cõsecrato vtroq; , debet celebritas per alium expleri. vt 7. q. 1. c. nihil. S. Tho. Qũo autẽ missa compleatur, ostendit prefatus canon supradicti concilij, dicens: Non. n. aliud explementum initiatis mysterijs cõpetit, quam aut incipientis, aut subsequentis benedictione completa sint sacerdotis. Quantum autem ad hoc obligetur sacerdos, ostendit in ipso eodem c. inferius, vbi dr. Nullus absq; patenti pretextu molestie minister vel sacerdos cum ceperit, imperfecta officia presumat omnino relinquere. Siquis autem hoc temerarie presumpserit, excõicationis sententie subiacebit.

¶ De perturbationibus occurrentibus missam celebrantibus. Cap. 61.

POst tractatum de defectibus missę, dicẽduz est de perturbationibus interdum occurrentibus his, qui missaz celebrãt. Turbatur autem missa, aut propter scandaluz sacramenti: aut propter scandalum sacerdotis. Scandalum sacramenti est, si cadat, aut si vomitu proijciatur. Scandalum sacerdotis est, si sumere nequeat, aut propter commistionem alicuius rei abominabilis, vel periculi, aut propter apparitionez alicuius speciei, quę non debet comedi, vel potari.

¶ Quando cadit corpus Christi. Cap. 62.

SI propter frigus, vel negligentiã, hostia dilabatur in calicem: propter hoc non est necesse aliquid reiterari: quia q̃ solum minima pars hostię mittatur in calicem hoc respicit corpus Christi mysticum: ideo pretermissio huius non facit imperfectionem sacramenti. S. Tho. ex concil. Aurelian. de cons. dist. 2. dicit: Qui bene non custodierit: aut qui sacrificium perdiderit in ecclesia: aut cui pars eius ceciderit, & non inuenta

fuerit, 30. dies pęniteat: De pęnitentia vide in sequenti capitu.

¶ Quando cadit sanguis Christi. Cap. 63.

SI per negligentiā aliquid de sanguine Chri ceciderit, si quidē super tabulā, quę terrę adhęreat, lingua lābatur, ꝛ tabula radat. Sed si non fuerit tabula locus ipse radatur ꝛ cōburatur: Cinis vero iuxta altare recōdatur: ꝛ sacerdos 40. diebus pęniteat. Si vero super lapidē altaris ceciderit, forbeat sacerdos stillā: ꝛ tribus diebus pęniteat. Si super linteū altaris ꝛ ad aliud linteū peruenerit stilla, quatuor diebus pęniteat sacerdos. Si ꝑsq; ad tertiū peruenerit, 9. diebus pęniteat. Si vsque ad quartū, 20. dieb⁹ pęniteat. Prędictis aūt diebus debet sacerdos ieiunare, ꝛ a cōtione cessare: pēsatis tm ꝯditionibus negotij ꝛ psonę, pōt minui vel augeri ad pnīam prędictaꝫ. Hęc Th. Et idē intelligendum est in seq. cap. ꝛ abluantur tribus vicibus linteamina, quę stillā tetigerunt, calice suppositō: ꝛ aqua ablutionis iuxta altare ꝯdatur. de cōsecr. dist. 2. si per negligentiam. Pōt tm sumi a sacerdote: nisi pp horrōrem dimittatur: vt ponit S. Th. Et cautū est, vt pars illa lintei, siue pallę, post ablutionē ascindat ꝛ cōburatur: ꝛ cinis in altari condatur: Hęc S. Tho.

¶ De vomitu sacramenti. Cap. 64.

SIquis eucharistiā euomuerit, si sit laicus, ꝛ per ebrietatē vel voracitatē euomuerit, 40. diebus pęniteat. Clericus vero ꝛ monachi, presbyteri, diaconi, ꝛ subdiaconi, 70. diebus pęniteant. Eps autē 90. Si vero causa infirmitatis euomuerit, 7. diebus pęniteat. de consec. dist. 2. cap. Siquis per ebrietatem. Et debet vomitus cremari, ꝛ cinis iuxta altare recondi: vt suprādictum est. Hoc tm obseruandum, q̄ vbicunq; species integrę inueniantur, sunt reuerenter conseruandę ꝛ sumendę: q̄ remanentibus speciebus, remanet ibi corpus Christi. Hęc S. Thom.

¶ De musca, vel aranea, vel veneno mistis cum sanguine Christi. Cap. 65.

SI musca vel aranea in calicem ceciderit, vel venenum mistum fuerit, si sacerdos ante cōsecrationē hoc deprehēderit, debet calix ablui, ꝛ aliud vinum consecrandum apponi. Si vero aliquod eorum post consecrationem euenerit, debet animal caute capi, ꝛ diligēter lauari ꝛ comburi, ꝛ ablutio simul cum cineribus in sacrarium mitti. Quod si venenum ibidem es-

se deprehenditur, nullo modo debet sumi, nec alteri dari: ne ca lix vitę vertatur in mortem: sed diligēter in vasculo seruari debet: ꝛ ne sacrm remaneat imperfectum, debet aliud vinum apponi: ꝛ sacerdos debet resumere cōsecrationem sanguinis denuo, ꝛ sacrificium perficere. Hoc intelligę si corpus non sumpserit, qr tūc aliter faciendus esset, sicut suprādictum est in rub. de defectu panis ꝛ vini. sc̄y nouum panem apponat. Regula est autem, qꝫ nihil abominabile sumi debet occasione huius sacrī. arg. de conse. dist. 2. si per negligentiam. Hęc San. Thom.

¶ De noua specie apparente. Cap. 66.

Quando corpus Christi apparet in alia specie, cuꝫ vsus huius sacrī sit per manducationeꝫ, quando scilicet apparet in specie pueri, vel carnis cruentatę, vel simili modo, nō habet rationeꝫ cibi: nec debet sumi ab eo cui sic apparet. Quod si omnibus appareat, debet cum reliquijs poni. Hęc San. Thom.

¶ De horis canonicis a sacerdotibus dicendis, ex libro qui intitulatur Via salutis, edito a Dño Armando de Auzeria, Abbate S. Saluatoris de Lodona.

Dictum est supra de sacramento missę, ad quod probibemur accedere nisi lotis manibus: idest sine laudibus Domini nostri Jesu Christi. Et ideo sancta mater ecclesia septem laudes, idest horas canonicas instituit quolibet die Deo per clericos, ꝛ specialiter presbyteros offerendas. De quibus loquitur psalm. 118. Septies in die laudem dixi tibi domine: ꝛ transumptiue, 91. dist. c. Presbyter. De celeb. miss. cap. 1. ꝛ ibi plene in glo. fi. Nam sicut cadimus septies in dies per peccatum, vt habetur Luc. 17. ꝛ de pęn. dist. 3. c. septies. ita resurgamus per septem horas, idest laudes canonicas: ꝛ primo dicendum est de hora matutinali.

¶ De matutinis. Cap. 67.

Glas, qꝫ matutinum officium propter carnis illecebras domandas psallendo ꝛ orando, fuit a sanctis patribus institutum. ¶ Probatur, eccle. 31. Vigilia honestatis tabefaciet carnes. ¶ Et dīr matutinę cōiter i media nocte, vt ait propheta: Media nocte surgebā ad confitendum tibi. ps. 118. Et habetur transumptiue. 91. dist. presbyter mane, ꝛ de celeb. miss. ca. 1. Ratio est, qa Christus in eadem hora natus fuit. ¶ Secunda ratio

est: quia in illa hora captus fuit tempore passionis, & illusus a iudeis. ¶ Tertia ratio est: quia illa hora vel quasi surrexit, & infernum spoliauit, & venturus est iudicare seculum per ignem: prout multi dicunt, & habetur Matthei 25.

¶ De laudibus. Cap. 68.

LAudes vero dicimus ad tentationes diaboli repellendas, vnde Isa. 26. Expergiscimini & laudate, qui habitatis in pulvere. scilicet. ¶ Item dñr ad coronā gl'ie obtinēdā, iuxta illud qđ dr in Invitatorio quadragesime: Mō sit vobis vanū mane surgere añ lucē: qr promisit dñs coronā vigilātib. Et dicimus hoc officiū in signū, q̄ iudei vltimo mane añ ortū diei venerūt & se congregauerūt vt interficerēt Jesum. ¶ Scōa rō, quare i hac hora laudes deo vero canimus, est vt ei de eius natiuitate & captione & nra liberatione gras agamus, & eius aduentū cū gaudio expectemus. ¶ Tertia rō ē, quare laudes illa hora dicim⁹, qa de⁹ mūdū in mane creauit, & Egyptios i mare submersit, & a mortuis resurrexit. Et ideo ꝯsonus est, vt illa hora deo laudes debitas referam⁹, ne i mare hui⁹ mūdi cū Egyptiis demergamur, & vt p nra creatione, & ei⁹ resurrectiōe gras deo reddam⁹.

¶ De prima. Cap. 69.

PRimam dicimus in signū, q̄ ista hora Chr̄s ad templum veniebat, & ppls mane ad eū venire festinabat. Et ideo nos exemplo ei⁹ ad horā primā vadim⁹: & in ortu solis eā dicimus. ¶ Scōa rō quare ista hora prima dr, pōt esse, qr tali hora Chr̄istus ligatus Pilato fuit iudici pñtatus, vt hr Matth. 27. ¶ Tertia ratio est, quia ista hora mulieribus apparuit, vt habetur Jo. 20. Et ideo i hac hora prima diei laudes deo exolvimus, vt ipsum imitemur, & sibi resurgēti & apparenti gras agamus, & vt tanq̄ oīuz principio ipsius diei primitias exoluam⁹.

¶ De tertia. Cap. 70.

TErtiā dicimus in signū, q̄ illa hora Chr̄s linguis iudeorū morti fuit adiudicatus, vt hr de pe. di. 1. periculose. ¶ Secunda ratio est, qr in hora tertia spūs scūs super discipulos descendit. Unde cantat scā mr ecclesia. Dum hora cunctis tertia, & Act. 2. cum sit hora diei tertia. ¶ Tertia rō est, quia tali hora Chr̄s ad columnam fuit ligatus, & ibidem atrociter verberatus: deinde fuit in cruce positus, vt clare hūr ista omnia de Chr̄isti

passione

passione in sacris euangelijs. ⁊ de consd. dist. 1. nocte sancta.

¶ De tertia. Cap. 71.

TErtã dicim⁹ i signũ, q̃ i illa hora fuit Chr̃s crucifixus manibus militũ, vt hr̃ Jo. 19. ⁊ de pẽ. dist. 1. periculose. ¶ Secũda rõ est quare in hora sexta oramus, q̃ista hora Chr̃s clauis ꝓfixus est, ⁊ tunc tenebrẽ per vniuersum mundũ factẽ sunt. Nã sol quasi lugẽs vestibus nigris se induit, vt crucifigentibus deũ lumẽ nõ ꝓberet, immo ꝓhiberet in quantũ posset, ꝓout legitur Lu. 23. ¶ Tertia rõ est, quare i hora sexta deũ laudamus, q̃ tali hora Chr̃s discipulis suis recũbentibus apparuit, ⁊ ipsis cernentibus est elevatus in cẽlum, Lu. 24. Mar. 16. Act. 1.

¶ De nona. Cap. 72.

NOnam dicimus in signũ, q̃ Christus dei filius passus illa hora reddidit Deo patri spũm, dicens. In manus tuas ⁊c. vt hr̃ Lu. 23. ⁊ de celeb. miss. cap. In quadam. § non ad esse hominis. ¶ Secunda ratio est, quare hora nona deum laudamus, quia illa hora, vt legimus, miles cum lancea latus aperuit, vnde exiuit sanguis ⁊ aqua, vt hr̃ Jo. 19. ⁊ de cons. dist. 2. c. 1. de summa trin. c. 1. in cle. ¶ Tertia ratio est, quia in hora nona cẽtus apostolorum ad orandũ conuenire consueuerat. Act. 3. Et ideo nos exemplo ipsorum idẽ facere debemus, iuxta illud quod habetur de elec. c. significasti. 2. q. 1. c. Deus omnipotens.

¶ De vesperis. Cap. 73.

VEsperas dicimus in signũ, q̃ Chr̃s illa hora, cũ sero factũ esset, in cẽna sacr̃z corporis ⁊ sanguinis sui instituit, ⁊ pedes discipulorũ lauit, vt hr̃ Jo. 12. ¶ Scõa rõ est, quare in hora vespertina deũ laudamus: q̃ ista hora Chr̃s fuit depositus: ꝓut hr̃ Matth. 27. ¶ Tertia rõ est, quia in hora vespertina discipulis euntibus in castellũ Emaus Chr̃stus in habitu peregrini apparuit, vt habet Luc. vlti. ⁊ 1. q. 1. Dominꝰ in prima.

¶ De completorio. Cap. 74.

COmpletoriũ dicimus in signũ q̃ illa hora corpus Chr̃i posituũ fuit in sepulcro, vt hr̃ Lu. 23. ⁊ de ꝓf. di. 1. ꝓfulto. ¶ Secunda rõ est, quia in hac hora Chr̃stus sudauit guttas sanguinis seu sanguineas, vt habetur Lu. 22. de cele. miss. c. In quadam. § pe. in fi. ¶ Tertia rõ est, quia in hac hora deputata fuit custodia monumenti sui sacratissimi corporis, vt habetur Mat. vlt.

¶ Quare

¶ Quare diuersimode horę incipiunt. Cap. 75.

Est notandum, quia cōtingit peccare tripliciter, scilicet corde, ore, & opere. Ideo tribus modis diuersis incipiuntur horę. Et matutine quidem per Domine labia mea aperies. Completorium per Conuerte nos Deus salutaris noster. Alię horę per medium, scilicet Deus in adiutorium meum intende. ¶ Domine labia, dicimus contra peccata oris. Deus adiutorium, contra peccata operis. Conuerte nos Deus, contra peccata cordis. ¶ Sed quia in peccato cordis & oris est aliquid operis, ideo per omnes horas diei dicimus, Deus in adiutorium. Monachi autem in matutinis dicunt prius, Deus in adiutorium, & postea, Domine labia mea aperies. Et ratio est: quia sine auxilio Dei, nec corpus, nec labia ad eius laudem operari, vel aperiri possunt. Et ideo dicitur Joan. 15. Sine me nihil potestis facere: & habetur transumptiue. 26. q. 4. c. Episcopi eorum. ¶ Hymni qui dicuntur ad horas diei, significant laudem. ¶ Psalmi, qui similiter dicuntur ad horas, significant bonam & diuinam operationem. ¶ Antiphonę significant charitatis copulam. ¶ Capitula, exhortationem bonis operis, seu diuini. ¶ Responsoria significant bona opera. ¶ Versiculi significant fructus. ¶ Oratio, significat misericordiam Dei, quę precedit, & subsequitur hominem in bonis operibus.

¶ De his qui tenentur dicere horas canonicas. Cap. 76.

Tria ex sacris canonib' sunt accepta, quę ligāt ad diuina officia hores, Ordo, beneficiū, & solēnis religiosorū professio.

Est nota q̄ sacerdos promotus ad sacros ordines, vel hūs beneficium ecclesiasticum, tenetur ad istas septem horas dicendas, vt probatur, 91. dist. c. presbyter. & de celeb. miss. c. presbyter. & ar. de apostatis. ca. 1. Et hoc verum est, nisi sint infirmi. nam tunc excusant. ar. 91. dist. ca. clericus victum. Et ex hoc p̄z q̄ non debēt immiscere horas sub vna oratione, sicut aliqui faciūt male: sed singulas dicant distincte. Debet autem clericus horas reddere in ecclesia, si pōt, iuxta dictum Psalmistę. In ecclesijs būdicite dōm: Alias reddat vbi honeste & cōmode poterit. Debent ēt se p̄formare clerici iuxta modū & ordinē d̄ficiandi suę ecclesię cathedralis. De consc. dist. 2. Institutio. 12. dist. de his.

¶ Officium vero mortuorum prętermitti non debet: nisi dies solennis impediret: vt extra de celeb. miss. ca. quidam enim. Et est ratio, quia quicquid possidemus, ex mortuis habuimus.

¶ Quibus

¶ Quibus Eucharistię Sacramentum dispensandum sit, ꝛ quibus non. Cap. 77.

Dicto superius qualiter sacratissimo corpus Domini nostri Jesu Christi sit rite consecrandum: restat nūc dicendū quibus, ꝛ qualiter sit dispensandū. Ubi primum notandū, ꝙ sacerdos ex debito officij sui debet suos parochianos ꝛ subditos diligētius verbo ꝛ exēplo informare, ꝛ inducere ad deuotionem tanti, tamque salutiferi sacramenti. De cele. missę. ca. Sane. Nam in immensitate tanti sacramenti oculus caligat rationis: Credere enim iubemur, discutere prohibemur: sed ꝗa ꝙ S. Rō. Ecclesia credit, cos ad credēdum inducat: ꝛ ꝙ ab ea deuiare nec in vita nec in morte intendant, vt accedat quod legitur. 24. q. 4. Duo ista. De hęre. ca. Ad abolendam. ꝛ eo. tit. cap. super eo. lib. 6. Aduertendum est autem, ꝙ sacerdos propter periculum effusionis sanguinis Christi, nō communicat populum de sanguine ex calice. Sed hoc nihil refert, quia in hostia consecrata est totus corpus, ꝛ totus sanguis, anima ꝛ diuinitas Christi: ꝛ similiter in calice, consecrato, sanguine, est totus Christus, sicut in hostia, vt prędictum est. Sacerdos autem rationabiliter suscipit vtrūqz in missa: quia hoc facit in memoriaz passionis Domini nostri Jesu Christi: in qua totus sanguis Christi fuit a corpore separatus, ꝛ in terra sparsus.

¶ Quę sint quę impediunt communicandum. Cap. 78.

Sacerdos igitur sacrm dñici corporis dispensaturus, debet illud dare oībus Chri fidelibus, saltem semel in anno, post quā ad annos discretionis peruenerint, tam masculis ꝙ fęminis. De pęn. ꝛ re. c. oīs vtriusqz: nisi aliqō impedimentū occurrat. ¶ Impedimenta autē sunt ista. ¶ Primo, oīs hęreticus, schismaticus, excōicatus. 1. q. 1. c. Ille perhibetur. Simoniacus, publicus ꝓcubinarius, ꝛ notorius peccatoz, vez, ꝓfessus, vel conuictus, vel dānatus de crie, ita ꝙ nulla possit tergiuersatione celari, non est cōicādus, si in talibus perseueret: qz hoc sacrm dandū est pęnitentibus, ꝛ non perseuerantibus in pctō. Mā ex institutione ecclesię nullus debet cōicare, nisi prius ꝓfiteatur. c. oīs. de pęn. ꝛ re. supra alleg. Ult, qñ sacerdos scit aliquem publicum pctōrem, non debet eū cōicare, nisi ꝓstet de emendationis ꝓpositō. Si aūt sciuerit pctm̄ subditi secretum, ꝛ ille in pascha petit;

cōtonem

cõionem in publico, ex officio tenetur ipsum cõicare. ext. de of. ord. c. si sacerdos exẽplo Xpi, qui Judam cõicauit: quẽ sciebat esse traditorẽ. ¶ Scõo, non est cõicandus hystrio, magus, scenicus, leno, & alijs publicis & iniustis actibus deseruientes. De cons. di. 2. pro dilectione. ¶ Tertio, pueris ante annum discretionis, & amentibus & furiosis non est dandum hoc sacrm. Si tñ furiosus habet lucida intervalla, & deuote petit sacrm superueniente furia põt cõicari: nisi timeatur de vomitu, vel sputo, vel alia irreuerentia sacrī. 26. q. 6. cap. 15 qui. Idem dicendum de phreneticis. ¶ Quarto, infirmãti & petenti sacrm, si timetur de vomitu, non debet dari prędicto c. Is qui. ¶ Quinto pollutio pollutione nocturna, quę puenit in causa pctī mortalis, puta, qr sensit in cogitationẽ turpem carnalem, vel quia studiose inebriatus est, vel crapulatus: si ex aliqua istarũ causarũ sequit pollutio: prohibendus est a cõione. Si vero ex dęmone, vel infirmitate, vel purgatione naturę hoc euenit: non est ei deneganda coio. ¶ Sexto ꝓiugati debent per triduũ ante sacrī cõionẽ abstinere ab actu carnali. De cons. di. 2. c. ois homo. Qui si voluptate ducti inuicem miscentur, prohibendi sunt a cõione. 33. q. 4. c. vir cũ prophęta. Similiter si i delectatione, ebrietate, vel crapula non fuit deliberatio: cui fuerit pctm̃ veniale non debet ei denegari sacrm. Melius tñ esset pro tali die abstinere a cõione. ¶ Septimo, prohibent a cõione pugnantes in duello. 2. q. 5. ca. monomachiã. & non debet ei dari coio. ¶ Octauo, nõ ieunis: nisi in necessitate. De cõs. dist. 2. c. liquido. 7. q. 1. ca. nihil. Non impedit cõionẽ, siquis lauando os, aliquid cibi, qõ inter dentes remãserat, vel modicũ aquę deglutiret, qr per modũ saliuę illud accepit: & ꝓtra voluntatẽ deglutiuit. Siquis ante mediã noctẽ cibus sumpserit, siue dormierit, siue non, põt cõicare. Si vero post mediã noctẽ, nõ põt: nisi in mortis periculo ꝓstitutus. Hęc S. Tho. in 3. par. q. 30. ¶ Dandum est aũt hoc sacrm personis fidelibus, puris, & sine pctõ mortali existentibus: quia sacrm purũ est: ideo pure a puris sumẽdũ est: qr q aliter sumit, indigne sumit: & q mãducat & bibit indigne hoc sacrm, iudicium sibi manducat & bibit. 1. Cor. 11. Dęmoniacis si illud deuote pẽtãt dari dz: qr posset esse causa suę liberationis. Mulieri puerperę, vel menstruũ patiẽti dari debet; sed melius est supersedere

re vsq; ad purificationē, pp reuerentiā sacri. Leprosis ēt t morbo Gallico laborantibus, corrosis t consumptis labijs t dentibus, si tunetur de periculo eiectionis, dari non debet, alias cōicandi sunt. Cōicandi sunt ēt condemnati ad mortem, ēt hereti, si illud deuote petunt. 13. q. vlt. c. fi. de pēn. t remiss. c. 1. in clem. Si aūt hīe non poterunt, credant in Chīm: quia hoc est spūaliter manducare. De consec. dis. 2. cap. vt quid paras. Excōicato nunq; dari debet corpus Christi: nisi in articulo mortis, t illud deuote petenti: absoluto eo pri⁹ ab excōicatione: t prestita cautione satisfactionis, sicut tenetur: t ēt prestito iuīo sacerdoti: q si sanabitur, pūtabit se illi, qui eum pōt absoluere. Quod si non fecerit: reincidit in eandem sniam excōicationis. Siquis excōicatus, vel notorius peccator mittit pro confessore vt cōfiteatur, t interim amittit loquelam, si ostendit signa contritionis facta fideiussione a parentibus vel amicis, absoluetur t communicabitur. Idem fiat si sensum perdiderit, t probari possunt signa contritionis. Hęc ex sacris Theologis in 4. sentē. excerpta sunt.

De triplici eucharistię sacramenti sumptione. Cap. 79.

Tres esse huius sacramenti sumendi rōnes ex patrum traditione docuit sacra Tridentina Synodus. Sess. 3. cap. 8. Primo sacramentaliter tm̄, quo modo pctōres sumūt, qui sine debita aīę corporisq; pparatione sumere audent, atq; hi nullos ex sacramento fructus percipiunt, imo damnationē. Secundo spūaliter tm̄, atq; ita sumunt illi, qui desiderio ac voto proposito illū cęlestem panem edunt, qui tametsi non oēs, maximos quidem vtilitatis fructus fide viua, quę per dilectionē operat, inde percipiunt. Tertio sacramentaliter t spūaliter: hoc modo sumunt, qui adhibita debita prępparatione ad hoc sacramentum sumendum accedunt, hiq; amplissimos atque vberrimos ex ipso fructus consequuntur.

Modo communicandi populum in ecclesia, tam in Paschа, quam in alijs diebus. Cap. 80.

Quia formam cōicandi populum in ecclesia, hic ritus seruandus est. Sacerdos reconciliatis pēnitentibus, se debet ad missam prępparare, t tot particulas consecrare, quot populo suo sufficere credit. Finita missa, retentis paramentis, vel si non celebrauit, pro tunc indutus superpelliceo cum stola, cereis

reis accensis, conuersus ad cõicandos genuflexos coram altari, facto primum signo crucis super se, & admonitis oibus, q̃ se signent faciat eos dicere Confiteor, sicut in missa dr. Vel si magis expediens iudicauerit faciat eis confessionem, sicut dr supra in cap. de ritu celebrandi missam, post offertorium. Cap. xx. fol. 80. Finito Confiteor, vel prędicta confessione, sacerdos dicat. Misereatur vestri oms deus: & dimissis oibus peccatis vestris, perducat vos cum oibus suis sanctis in vitã ęternã. Amẽ. ℣. Dñe exau. ℟. Et cla. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum. Oremus. Oõ.

DEus, cuius indulgentiam omnes rogamus, memento famulorum famularumq; tuarum, qui lubrica terreni corporis fragilitate nũdati sunt: da quęsumus, veniam confitentibus parce supplicibus: vt qui suis meritis accusantur, tua miseratione saluentur. Per Christum. Oremus. Oratio.

DEus misericordię, Deus pietatis, Deus indulgentię, indulge, quęso, & miserere his famulis & famulabus tuis: vt delictorum, quę nobis coram te suo ore confessi aperuerunt, nulla in eis macula reseruetur in terris: & per pœnitentię lucrus ad tua mereantur venire promissa, per Christum. Oratio.

DOminus nr Jesus Christus, qui dixit discipulis suis, quę cũq; ligaueritis super terrã, erũt ligata & in cęlis, & quęcunq; solueritis super terrã, erunt soluta & in cęlis: de quorum numero, q̃uis indignos, nos esse voluit: ipse vos absoluat per ministerium nrm ab oibus pctis vestris: q̃cunq; cogitatione, vel locutione, aut operatione negligenter egistis: atq; a neribꝰ pctõrum vestrorũ absolutos perducere dignetur ad regna cęlorũ. Qui viuit & reg. Tunc sacerdos conuersus ad altare, inclinans se profunde coram sacro accipiat particulas super patenam: & vnam in manibus accipiens ostendat oibus, dicẽs. Dicatis oẽs, sicut ego dico. Dñe non sum dignus, vt intres sub tectum meum, sed tm̃ dic verbo & sanabitur aia mea. Et repetat scõ & tertio eadem verba in vulgari. Quo tertio repetito, det corpus dñi oibus successiue dicẽdo. Corpus dñi nri Jesu Christi custodiat, & perducat te in vitam ęternam. Faciendo signum crucis cum hostia super singulos. Et sic cõicet oẽs, qui sunt in primo ordine. Qui posteaq̃ sacrm sumpserint, surgãt, & alij veniant: & sic cõicent. Et postq̃ cõicauerint, accipiant ablutionẽ

et

et calice, quem aliquis minister tenebit a dextris altaris pana involuto pede calicis, ad quē oēs tergunt os suum. Et sic purificati genuflectant coram altari donec oēs fuerint cōicati. Quo facto sacerdos super eos dicat. ℣. Ostende nobis dñe misericor. ℟. Et salutare tuū da no. ℣. Dñs vo. ℟. Et cū. Oremus. Oratio.

Deus qui nobis sub sacro mirabili passionis tuę memoriā reliquisti, tribue, quęsumus, ita nos corporis et sanguinis tui sacra mysteria venerari: vt redemptionis tuę fructū in nobis iugiter sentiamus. Qui viuis et reg. Oremus. Oratio.

Spiritum nobis dñe tuę charitatis infunde, vt quos sacramentis paschalibus satiasti, tua facias pietate concordes. Per dñm nostrum Jesum Christum filium tuum. Qui tecum viuit et regnat in vnitate eiusdem &c. ℟. Amen. Postea benedicat eis dicens. Et benedictio Dei omnipotentis, pa✠tris et fi✠lij, et spiritus ✠ sancti, descendat super vos, et maneat semper. Amen. Quo dicto si tunc celebrauit dicat euangelium. In principio. Et eo dicto, omnes recedunt.

Ordo ad communicandum infirmum. Cap. 81.

Quum aliquis infirmus fuerit cōicandus, sacerdos pulsare faciat campanaz, aliquot ictus dādo ex vna sola parte cāpane ad conuocandos conuicinos, qui volūt sociare corpus Chri. Quibus congregatis et intortitijs accensis sacerdos cum superpellicco, stola, et pluuiali paratur, et duo clerici: quorum vnus portet laternam cum lumine, et alter aquam benedictā, et cāpanam, et libellum processionalē: qui habeant superpellicea. Et accipit sacerdos corpus dominī reuerenter, et ponit duas particulas ad minus in tabernaculo, quod pāniculo serico cooperit: dñs pannū sericū longū super spatulas suas: et portans corpus dñi ante faciē suā elevatū, vadit ad domū infirmi: et post eum alter clericus q portat laternā, sequat: et si fieri pōt, put Rome fit quatuor psonę deferāt baldachinū sup corpus dñi et sacerdotē. Postea sacerdos, et alij q portāt intortitios, debic alij mares, et fęminę sequanē. Interiz i camera infirmi pareē locus aliqs, q̄ sit coopertus mappa albissima: sup quo sacerdos ponat reclinare tabernaculū corporis Chri. Ibi et pareē cyathi cū vino et aqua. Ingressus sacerdos cū corpore Chri cameram dicit, Pax huic domui. ℟. Et oībus habitātibus in ea. Deinde depōsito tabernaculo

naculo super locum paratum, accedens ad infirmum aspergat eum aqua benedicta, dicens Añam. Asperges me. ps. Miserere mei Deus. Gloria. ℣ repetitur Aña Asperges me. Qua repetita dicat sacerdos. ℣. Saluum fac seruum tuum. ℟. Deus sperantem in te. ℣. Mitte ei dñe auxilium de sancto. ℟. Et de Sion tuere eum. ℣ Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Esto ei dñe turris fortitudinis. ℟ A facie inimici. ℣. Dñe exaud. ℟. Et cla. ℣. Dñs vobiscum. ℟ Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus infirmitatis humane singulare presidium, auxilij tui super infirmũ famulũ tuum onde virtutem; vt ope misericordie tue adiutus, ecclesie tue sancte incolumis reptari mereatur. Per Chm. Deinde infirmus dicat. Confiteor. si sacerdos faciat ei confessionẽ sicut superius in ordine celebrandi missam. fol. 80. Postea dicat Misereatur ℣ Indulgẽtiam. Postea absolutionem, Dñs Jesus Christus. vt supra in generali cõione. ca. immediate precedenti. Postea sacerdos eleuet corpus dñi de pyxide vel calice, ℣ ostendat infirmo, dicens. Credis q̃ hic sit Christus saluator mundi? Quo dicente, Credo, Dicit sacerdos Dic sicut ego dico: Dñe non sum dignus vt intres sub tectum meum: sed tm̃ dic verbo ℣ sanabitur anima mea. Quo dicto ter, sacerdos dans infirmo eucharistiã dicat Accipe frater vel soror viaticũ corporis dñi nr̃i Jesu Chr̃i qui te custodiat ab hoste maligno, ℣ perducat in vitam eternã. Amen. Postea sacerdos lauet digitos suos cum vino puro ℣ aqua, ℣ tradat infirmo lotionem nihil dicens. Peracta cõione sacerdos dicat ℣. Domine exau. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℟ Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

OMnine sancte, pr̃ ops, eterne Deus: te fideliter deprecamur: vt accipẽti fratri nostro vel sorori nostrę sacrosanctũ corpus dñi nr̃i Jesu Chr̃i filij tui ℣ corpori, q̃ aię prosit ad remediũ sempiternũ. ℟ Amẽ. Et hoc dicto, iterum aspergat aquam benedictam, ℣ dicat Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

GAudi nos dñe sancte, pr̃ ops, eternę deus: ℣ mittere digneris sanctuz angelũ tuuz de cẽlis: qui custodiat, foueat, protegat, visitet, atq̃ defendat oẽs habitantes in hoc habitaculo. Per Christum. ℟. Amen. Quo dicto reuertatur ad ecclesiam.

stam, dicendo ps. Miserere mei Deus. Reuersus igitur ad ecclesiam sacerdos cum corpore dñi, dum fuerit ante chorum, vel ante altare sacrī, vertat se ad eos, qui sacrm associauerunt genuflexos, t faciat eis breuem confessionem t absolutionē, t annunciet indulgentiam dierum ducentorum illis, qui sacrm cum lumine sunt prosecuti: qui vero sine lumine centum dies p quolibet. Postea dicit super eos oronem. Dñs vo. Oremus. Oratio.

DEus, qui nobis sub sacramēto mirabili passionis tuę memoriam reliquisti, tribue, quęsumus, ita nos corporis t sanguinis tui sacra mysteria venerari: vt redēptionis tuę fructum in nobis iugiter sentiamus. Qui viuis t regnas per omnia secula seculorum. Amen.

Postea eleuato tabernaculo cū corpore domini, faciat signum crucis super eos omnes, t reponat sacramentum in loco suo.

¶ Caueat sacerdos, p non det corpus Christi alicui infirmo, nisi fuerit in bono sensu, ita p cognoscat illud bene t aperte, p quantumcunque infirmus confessus fuerit peccata sua. Sacerdos communicato infirmo, debet eis bonis verbis persuadere, p si necesse fuerit, detur sibi sacramentum extremę vnctionis.

¶ Si eps infirmatur, t vult corpus dñi post cōfessionez sumere sacerdos celebrans missam pro eo in camera, facist oēs cęremonias prędictas, excepto p reseruat particulam pro episcopo, t non totum sanguinem sumit, sed partem eius reseruat pro eo, quam post corpus dñi ei dat. Sacerdotes aūt infirmi, quādo cōicant, debent habere stolam a collo pendentem, t sic cōicare debent. 23. dist. c. ecclesiastica. Alia omnia, vt supra seruantur. Sacerdos parochialis debet visitare infirmos sępe. De celeb. c. 1. ¶ Stare ieiunus vsque ad horam congruam celebrandi: t si celebrat, non debet sumere purificationem pp necessitatem. s. possibiliter occursuram, nisi aliū habeat: per quez possit supplere: vt no. Panor. in d. ca. ¶ Item sacerdos parochialis pōt sacra conferre psegrinis t hospitibus confluentibus ad ecclesiam suam: sm Panor. in d. ca. 1. t mortuos ibidem sepelire: nisi alibi elegerint sepulturam: t eo casu debet habere quartam.

¶ De custodia sacramenti eucharistię. Cap. 82.

DEinde dicendum est de custodia sacramenti Eucharistię, quę maxima cū reuerentia t custodia sub clauibus firmis-

simis debet conseruari, ne ad manus maleficorum deueniat: ne, quod ecclesię, ⁊ christiano populo datus est ad salutem, diabolo operante ad perniciem conuertatur. de celeb. miss. ca. Sane. De custo. eucha. ca. Statuimus. ¶ Sacerdos autem in hoc negligens, si per eius incuriam ⁊ malam custodiam corpus domini fuerit male expositum, debet tribus mensibus ab officio suspendi: ⁊ siquid nefarium inde factum fuerit, maiori pęna est puniendus. Aduertat ēt sacerdos, ne hostię consecratę in magno numero pro conseruatione consecrentur, ne corrumpātur a vermibus: ⁊ adeo firmo vase includi debēt, ne a muribus corrodantur: ⁊ in ipso vase lineus panniculus, qui purificatorium dr, ponatur: in quo hostię reponantur, vt melius conseruentur. Sępius autem mutandę sunt hostię: antiquę sumendę sunt, ⁊ recentes consecrandę. Quod si aliquando a vermibus corroduntur, si species integrę remanent: quia ibi est corpus Christi, reuerenter ⁊ diligenter a vermibus sunt purgandę, ⁊ sumendę: vermes vero comburendi sunt super patenam: ⁊ cineris in sacrario reponi debent. Debet ēt sacerdos ante corpus Christi tenere lampadem accensam, quia ibidem est corpus domini nostri Jesu Christi. Qui est vera lux, quę illuminat oēm hoiem venientē in hunc mundum. Jo. 1. c. Et debet sacerdos non soliū cōseruare diligenter sacrm eucharistię: verum ēt oia ad illud ordinata debet tenere munda ⁊ nitida: sicut paramenta, calices, corporalia, altaria, ⁊ ecclesiam: alias peccat mortaliter: q̄ hoc ei in iure pręcipitur. De custo. euch. ca. Reliqui. Nec debet permittere in ecclesijs poni supellectilia, vasa ⁊ alia ad laicos pertinentia, nisi in casu bellorum, aut incendiorum repentinorum, aut propter alias necessitates vrgētes. ⁊ eo casu cessante necessitate ad loca pristina reportentur. ¶ Ex concil. Turon. Cap. 4. Omnis presbyter habeat pyxidem, aut vas tanto sacro dignū vbi corpus dñicum diligenter recondatur, ad viaticum dandū recedentibus a seculo. Semperq̄ super altare habeatur eucharistia obserata propter mures ⁊ nefarios hoies: ⁊ de septimo in septimum diem semper mutetur. i. a presbytero illa sumatur: ⁊ alia, quę eodem die consecrata est, in locum eius subrogetur: ne forte diutius obseruata, mucida, (quod absit) fiat. ¶ Ex epistola Clementis Papę. Capit. 28. Presbyter semper eucharistiam

stiam habeat paratam: vt quando quis infirmatus fuerit, statim eum communicet: ne sine communione moriatur.

¶ De penitentia male seruantis sacramentum. Cap. 83.

Ex concil. Aurelian. c. 6. Qui negligentiam erga sacrificiuz fecerit, vt a vermibus consumptū ad nihilum deuenerit, tres quadragesimas in pane ⁊ aqua peniteat. Si integer inuētus fuerit in eo vermis, comburatur: ⁊ cinis sub altari condatur: ⁊ qui neglexerint, quaternis diebus suam negligentiā soluant. Si cum amissione saporis decoloratur sacrificiū. 20. dies expleantur ieiunio. Conglutinatū vero, septem dies qui in causa sit peniteat. ¶ Ex concil. Remen. c. 3. Corporale, super quod sacra oblatio immolatur, ex mundissimo ⁊ purissimo linteo sit: nec in eo alterius generis materia preciosior aut vilior misceatur, ⁊ nunq̄ super altare remaneat, nisi in tpe misse: sed aut in sacramentorum libro ponatur, aut cum calice ⁊ patena in mūdissimo loco recondatur. Et quando abluitur a sacerdote, diacono: vel subdiacono: primo in ecclesia, in loco ⁊ vase ad hoc preparato abluatur: eo q̄ ex dominico corpore ⁊ sanguine infectum sit. Post hec a lauandario nitide lotio paretur.

¶ Casus prohibiti ⁊ concessi tempore generalis interdicti ecclesiastici.

Isti aūt sunt casus p̄cessi, ⁊ prohibiti tpe generalis interdicti sm dñm Jo. Andr. de Calder. Bononiensem famosissimū vtriusq̄ iuris doct. ¶ Primo p̄ferri pōt baptismus, cū officio catheciumenoruz. ¶ Item cōfirmatio pōt p̄ferri, ⁊ chrisma p̄fici. ¶ Item pnīa imponi pōt, ⁊ absolui: remanentibus alijs circunstantijs. ¶ Itez infirmis pōt dari corpus Chī in p̄sentia astantiū. ¶ Itez corpus Chī pōt portari cum lumine, ⁊ cāpana pulsari. ¶ Item pulsari potest campana pro p̄dicatione, ⁊ p̄dicari. ¶ Itez nō debet pulsari aliqua campanula pro diuino officio ad p̄gregationem clericorum. ¶ Item non debet pulsari aliqua campana, vel campanula pro funere. ¶ Item laici possunt pulsare campanam ad ostendenduz tempus horarum, sicut tertiam, ⁊ nonam ⁊c. ¶ Item potest pulsari ad Aue maria. ¶ Item famuli sacerdotum in ecclesia nō collegiata possunt admitti ad diuina, non autem collegiata. ¶ Item sacerdos potest mutare famulum ⁊ alium recipere,

vel ēt si ille moreretur: duz tñ ille electus sic, nō esset in alia ecclesia collegiatus vel intitulatus. ¶ Itē archipresbiteri rurales, qñ officiū baptismū, pñt accipere psbyteros rurales. ¶ Itē laici admitti pñt ad crucē adorandā in parasceue. ¶ Itē extrema vnctio nō pōt dari nec laicis, nec clericis. ¶ Itē cōmendatio aiaruz fieri pōt tam laicis qz clericis. ¶ Itē pōt fieri officiū circa sepulturam clericorum sed non laicorum, voce submissa, sine cantu exclusis secularibus, non pulsatis campanis presente corpore. ¶ Item clerici qui sunt interdicti non possunt celebrare, nec laici diuina audire in ecclesia extra ciuitatem, nec in ciuitate interdicta, nec ēt peregrini existētes. ¶ Item mulieribus pregnantibus, vbi timetur de morte, pōt dari corpus Christi. ¶ Item ecclesie pñt consecrari z reconciliari, z altaria stātia, z viatica, z paramēta, z vasa sancta, z oratoria consecrari, sed tñ secrete. ¶ Item in quatuor festis priuilegiatis. s. Natalis Dñi Paschę, ac Pentecostes, z Assumptionis Virginis ca. alma. de sen. exc. in 6. non potest fieri officium circa famus publice, nec clericis, nec laicis, nec debent laici in cęmeteriis sepeliri. ¶ Item in predictis quatuor festis pōt alia missa priuata cātari, qz missa de festo: dummodo non omittatur. ¶ Item in predictis quatuor festis clerici beneficiati non pñt in alia ecclesia officiare, si aūt nō hñt ecclesias, pñt: dico tñ nō collegiataz: dico ēt si presbyter non careat clerico: potest ēt in collegiata celebrare. ¶ Itē in predictis quatuor festis, sequens completorium cantari non potest. ¶ Item clerici diuersarum ecclesiarum in ciuitate interdicta non possunt extra ecclesiam dicere simul officium: extra ciuitatem tamen possunt: dummodo ipsi clerici non sint interdicti. ¶ Item clerici possunt dare substitutos, seu vicarios loco sui: si ex hoc habent priuilegium, vel ab homine, vel a iure dummodo non sint officiati alibi, si aūt alias, non possunt. ¶ Item moniales, seu sorores per episcopū approbatę z confirmatę, non habentes aprius sacerdotem determinatum pñt alium precio cōducere, qui eis missam celebret, ipsis presentibus: dūmodo nō sint interdictę, nec sacerdos aliaz habeat ecclesiam: z talis potest eis sacra cōferre per totum annum. ¶ Item laici interdicti non possunt extra ciuitatem cōicare, nec audire diuina: si autem nō sunt interdicti, z

ex spe-

er speciali priuilegio ad diuina admittãtur, nõ possunt in quatuor diebus priuilegiatis communicare: nec etiaz clerici interdicti possunt communicare: si aũt non sunt interdicti, possunt. ¶ Itẽ panis, ꝛ fructus oliuę, ꝛ huiusmodi possunt secrete benedici, ꝛ dari clericis, ꝛ laicis: in festis vero priuilegiatis possunt publice benedici, ꝛ dari. ¶ Item benedictio sponsorum põt fieri in die aliquo priuilegiatorum in alijs aũt non. ¶ Itẽ non potest fieri aliquod officium mulieribus post partum, qui in diebus priuilegiatis. ¶ Item fieri potest benedictio mensę presentibus secularibus: cum non sit de horis canonicis, nec competat ratione alicuius ordinis: potest enim laicus hoc facere.

¶ Finit quartus tractatus libri Sacerdotalis de Sacramento Eucharistię.

¶ Incipit quintus tractatus primę partis libri Sacerdotalis, De sacramento extremę vnctionis, ꝛ ei annexis, ꝛ consequentibus, De materia, forma, ministro, effectu sacramenti extremę vnctionis, ꝛ quibus corporis partibus dari debeat, ꝛ an debeat iterari. Cap. 1.

EXtremę vnctioni sacramentuz debet dari laborantibus in extremis. Et istud sacramentũ inducit mundationem a peccatis. Circa quod plura aduertenda sunt, videlicet,

Materia, Minister,
Forma, Effectus,
Quibus dari debeat,
Quibus corporis partibus, Et an possit reiterari.

¶ Materia sacramenti extremę vnctionis, quę sit. Cap. 2.

MAteria huius sacri est oleum oliuarum, ꝛ non aliud oleũ, ab epo prius sanctificatum, ꝛ benedictuz: Quod sacramẽtum Christus instituit qñ apostolos ad predicandum missos docuit oleo vngere infirmos. Marc. 6. Et beatus Jacobus in canonica sua. 5. c. dicit: Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros ecclesię: ꝛ orent super eum, vngentes eum oleo sancto.

Et tale oleum vocatur Oleum infirmorum, non cathecumenorum. Unde diligenter aduertat sacerdos, ne vnum pro alio ministret: de Sacra vnct. c. Unctio. Et si errore hoc fecerit, debet caute suppleri per sacerdotem. de Sacramentis iterandis vel non. cap. i. in fine.

¶ Forma huius sacramenti, que sit. Cap. 3.

FOrma huius sacramenti sunt verba, que profert sacerdos quando inungit infirmum. s. Per istam vnctionem & suaz pissimam misericordiam indulgeat tibi Deus quicquid deliquisti per visum, per auditum &c. Et licet varie sint forme huius sacramenti, tamen melius est vti forma S. Roma. Ecclesie, que est mater & magistra aliarum ecclesiarum. ¶ Ex concilio Florentino. Forma sacramenti extreme vnctionis hec est: Per istam vnctionem & suam pissimam misericordiam indulgeat tibi dns quicquid deliquisti per visum, similiter in alijs membris.

¶ Minister huius sacramenti quis sit. Cap. 4.

MInister huius sacramenti est solus Sacerdos, & nō alius. Quod patet in predicta authoritate sancti Jacobi. cap. 5. vbi ait, Inducat presbyteros &c. 25. dist. 5. Sed queritur, & cap. sequen. Nec est de necessitate, quod sint plures sacerdotes presentes, sed vnus solus cum clerico potest sacramentum conferre. De verbo. signifi. ca. que sunt. Si tamen sint plures sacerdotes melius est. Et ille qui inungit, debet dicere verba, & ceteri respondere, & assistere, & pro infirmo orare.

¶ De effectibus huius sacramenti. Cap. 5.

EFfectus huius sacramenti est multiplex. ¶ Primus est consolidatio spūalis debilitatis per peccatuz inducte. Dicit enim S. Tho. q talis vnctio dicitur que daz spūali sanatio, quia datur contra quandam inhabilitatem, vel ineptitudinez, que in nobis remanserunt ex peccato actuali, vel originali: vel venialium peccatorum remissio. ¶ Secundus effectus est sanitas corporalis, si diuina sapientia id nouerit infirmo vtiliter expedire. ¶ Tertius est: quia per istud sacrm remittuntur peccata venialia & mortalia, que ignorat: vt in eadem authoritate beati Jacobi. Et si in peccatis fuerit dimittentur ei. Jacob. 5. c. ¶ Quartus est diminutio pene pctō mortali debite. ¶ Quintus est gratie augmentum, que in hoc sacrō confertur & augetur,

tur, nisi obex ponatur: ꝛ ex ꝙsequenti, gloria. ¶ Sextus est interior lętitia, ꝛ robur ꝙtra dęmonis insidias, quę potissime tūc insunt. ¶ Septimus arctatio diabolicę potestatis, quę non est ita potens sumpto sacramento. ¶ Octauus est protestatio decedentis, q̄ permanserit in fide militantis ecclesię, ex qua vadit ad ecclesiā triūphantez: tangz miles, qui fideliter pugnauit.

¶ Quibus dari debeat hoc sacramentum. Cap. 6.

Hoc sacramentum dari debet solis infirmis adultis ꝛ pęnitentibꝰ, qui sunt infirmi in periculo mortis: ꝛ illis, qui instanter petunt illud ꝛ petierunt, licet tunc nihil intelligant ꝓpter mortis anxietatez, vel phrenesim, vel aliud accidens: pueris autem, ac euntibus ad pugnam, aut alio modo in periculo casuali mortis positis, ac ēt ad mortem damnatis non datur.

¶ Quibus corporis partibus debeat dari hoc sacramentum. Cap. 7.

Dandum est aūt hoc sacr̄m in illis corporis partibus, ꝛ locis, per quę morbus in aīam intrauit. Et quia quinq; sensus sunt illi, per quos potissimum hō peccat: ideo in illis locis dandum est. ¶ Ex concil. Floren. prędicto. Hoc sacr̄m infirmo, de cuius morte timetur, dari debet. Qui vngendus est in oculis ꝓp visum: in auribus ꝓp auditū: in naribus ꝓp odoratuz: in ore ꝓp gustum, vel locutionem: in manibus ꝓp tactuz: in pedibus ꝓp gressum: in renibus ꝓp delectationem ibidem vigentem. Nec ibi Mulieribus non vnguntur renes propter honestatem. Et si quis non haberet oculos, vel nasum, vel alia membra, inungantur loca magis propinqua dictis sensibus, vel locis, qui inungi deberent. Inunguntur ēt renes: quia in eis incentiuum libidinis consistit. Ideo saluator noster Luc. 12. dicit: Sint lumbi vestri prędncti, ꝛc. Non debent aūt scapulę inungi, quia vnctę fuerunt in baptismo. Nec manus presbyteri vngendę sunt interius, sed exterius: q̄ prius ab ēpo interius inunctę fuerunt in ordinatione sacerdotij. Et si talis infirmus laborat in extremis cito inungaē, ne inunctus decedat. di. 5. ca. bap.

¶ An hoc sacramentum possit reiterari. Cap. 8.

Potest aūt reiterari hoc sacr̄z toties, quoties infirmus morti appropinquare videē. Sed in eadē infirmitate, si fuerit longa, ꝛ timeē de periculo mortis, poterit reiterari sēper.

Si vero sit infirmitas breuis, non reiteratur, nisi recidiuauerit. Nec est expectandum ad inungendum infirmum vsque ad vltimum: quia tunc nullum sensum, vel deuotionem habere potest. Et debet dari ẽt illud recusanti, dummodo sit pẽnitens, ipsum ligando per manus, ꝛ pedes, ꝛ brachia, ꝛ sic inungi. Qui negligunt recipere hoc sacrm, vel contemnunt, grauiter peccant: ꝛ tempore interdicti ecclesiastici hoc sacrm non debet conferri. Sacerdotes curati, qui renuunt, aut negligunt hoc sacrm conferre, non euadunt pctm mortale. Sacerdos quolibet anno debet sacrum oleum mutare: ꝛ vetus in ecclesię lampadibus ad comburendum ponere. Et si contrarium faceret, grauiter peccaret. de cons. dist. 4. Siquis de alio. Et si sacrum chrisma, vel oleum cathecumenorum, vel infirmorum, ex vsu defecerint: debet super illa imponi oleum non benedictum, ꝛ totum efficitur benedictum. De consec. eccle. vel alta. c. quod in dubijs. Sacerdos non debet petere in collatione huius sacramenti pecuniã quia simoniacus esset: sponte tamen oblatam potest recipere. 1. q. 3. c. vlt. Et si infirmus petierit hoc sacramentũ, ꝛ antequam sacerdos veniat, loquelam amiserit, vel notitiam, nihilominus sacerdos eum inungat. 26. quęst. 5. capitu. his qui. ꝛ de sent. ex commu. cap. a nobis. 2. quia in tali casu etiam deberet baptizari: ꝛ a peccatis absolui. De bapti. ꝛ eius effect. capitu. matores. Sacrum chrisma, oleum cathecumenorum, ꝛ oleum infirmorum seruari debet in ecclesia, in loco decenti, ac sub clauium custodia, non tamen in eodem loco, vbi Eucharistię sacramentum seruatur propter eiusdem reuerentiam.

¶ Ordo ad vngendum infirmum ſm Romanaꝫ curiã. Cap. 9.

Sacerdos vncturus infirmum, in primis accipiat oleũ sanctum, deinde ordinate procedat, dicendo ps. Miserere mei, vt dictum est supra in cõtione. Cum autem peruentum fuerit ad locum, vbi iacet infirmus, sacerdos intrãs dicat ℣. Pax huic domui. ℟. Et omnibus habitantibus in ea. Deinde stans ante ęgrotum dicat ℣. Adiutorium nr̃m in noie dñi. ℟. Qui fecit cęlum ꝛ terram. ℣. Dñs. vo. ℟. Et cum. Oremus.

Oratio.

Adesto dñe supplicationibus nostris, ꝛ me indignum, qui primum misericordia tua indigeo, clemẽter exaudi: ꝛ quẽ non electione meriti, sed dono gr̃ę tuę cõstituisti huius operis mini-

ministrū, da fiduciā tui muneris exequēdi, ⁊ ipse in nō ministerio, qō tuo virtutis est operare. Per Christum. Oremus. Oratio.

INtroeat dñe Jesu Christe domum hanc sub nostrę humilitatis ingressu ęterna felicitas, diuina prosperitas, serena lętitia, charitas fructuosa, sanitas sempiterna: effugiat ex hoc loco accessus dęmonum: adsint angeli pacis: domumque hanc deserat effugata discordia. Magnifica domine super nos nomen sanctum tuum: ⁊ bene ✠ dic nostrę conuersationi: sanctifica nostrę humilitatis ingressum: qui sanctus ⁊ pius es: ⁊ permanes cum patre ⁊ spiritu sancto in scl'a scl'ōrū. ℟. Amē. Oro.

ORemus ⁊ deprecemur dñm nr̄m Jesum Christum, vt bene dicendo bene ✠ dicat hoc tabernaculum, ⁊ oēs habitantes in eo: ⁊ det eis angelum bonum custodem: ⁊ faciat eos sibi seruire ad considerandum mirabilia de lege sua: auertat ab eis oēs contrarias ptātes: eripiat eos ab omni formidine, ⁊ ab omni perturbatione: ac sanos in hoc tabernaculo custodire dignetur. Qui cum patre ⁊ spiritu sancto viuit ⁊ regnat in secula seculorum. ℟. Amen. Deinde dicat hanc orationem.

GAudi nos dñe sancte, pater oēs, ęterne Deus, ⁊ mittere digneris sanctum angelum tuum de cęlis, qui custodiat, foueat, protegat, visitet, atque defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Et ponatur imago crucifixi ante oculos infirmi: vt eam possit respicere. Deinde in modum crucis aspergat ęgrotum aqua benedicta: postea domum, dicendo añ. Asperges me dñe. cum ℣. Miserere mei Deus. ⁊ Gloria pa. ⁊ Sicut erat. ⁊ repetitur añā. Asperges me. vt supra. Deinde immediate faciat ęgrotus confessionem: ⁊ dicat Confiteor. Quo dicto sacerdos dicat.

OMinus nr̄ Jesus Chr̄s te absoluat: ⁊ ego absoluo te ab oī vinculo excōicationis maioris, siue minoris, suspensionis, vel interdicti, ⁊ ab oībus peccatis tuis: ⁊ restituo te vnitati, ⁊ cōioni sanctę matris ecclesię absolutum. In nōe pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ spūs ✠ sancti. Amen. Et tūc oēs clerici altātes dicat, legendo ieptez psalmos pēniales. Dum aūt psalmi dīr, vel cum dicti fuerint, sacerdos intincto pollice i oleo scō dicat absolute.

IN nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spiritus ✠ sancti: extinguatur in te oīs virtus diaboli, per impositionem manuum nostrarum:

nostrarum: imo per invocationem oīum sanctorum angelorum, archangelorum, patriarcharum, prophetarum, apostolorum, martyrum, confessorum, virginum, atq; omnium simul sanctorum. ℟ Amen. Quo dicto, faciat signum crucis de oleo sancto in corpore egri in septem locis subscriptis, ad vnamquamque crucem, propriam orationem dicendo. Ad oculos.

PEr istam sanctam vn ✠ctionez, ⁊ suā pissimā misericordiā, parcat tibi dñs, quicquid deliquisti p visum. ℟ Amē. Minister vero tergat locū unctū, cū stuppa, reponēs eā vase mundo: ⁊ sic faciat post quamlibet unctionem. Ad aures.

PEr istaz sanctā vn ✠ctionē, ⁊ suā pissimā misericordiā parcat tibi dñs quicquid deliquisti p auditū. ℟ Amen. Ad nares.

PEr istā sanctam vn ✠ctionē, ⁊ suam pissimaz misericordiā, parcat tibi dñs qcqd deliquisti p odoratū. ℟ Amē. Ad labia.

PEr istam sanctam vn ✠ctionem, ⁊ suam pissimaz misericordiam, parcat tibi dominus quicquid deliquisti per gustum, ⁊ locutionem. ℟ Amen. Ad manus.

PEr istam sanctam vn ✠ctionē, ⁊ suā pissimā misericordiaz, parcat tibi dñs qcqd deliquisti p tactū. ℟ Amen. Ad pedes.

PEr istā sanctā vn ✠ctionē, ⁊ suā pissimā misericordiaz, parcat tibi dñs quicquid deliquisti per gressum. ℟ Amē. Ad lubos.

PEr istam sanctam vn ✠ctionem, ⁊ suam pissimam misericordiam, parcat tibi dominus quicquid lumborum delectatione deliquisti. ℟ Amen. Postea dicat sacerdos.

UNxi te oleo sancto in nomine patris, ⁊ filij, ⁊ spiritus sancti. Et non lateat in te immūdus spūs, ⁊ dolor, siue infirmabilis languor, neq; in mēbris tuis, neq; in medullis, neq; in cōpaginibus mēbrorū tuorum: sed virtus Xpi altissimi in te corroboretur. Dñs sicut unxit Samuel Dauid in regem prophetam olei operatione, omnipotentis virtute, sic suo sancto medicamine te unxi quatenus per huius mysterij operationez, ⁊ per hāc sacrati olei unctionem, atq; nostraz deprecationez, virtute sanctę Trinitatis medicatus atq; refectus, pristinaz ac meliorata recipere merearis sanitatem a domino omnipotente. Qui vivit ⁊ regnat deus in secula seculorum. ℟ Amen. Oremus.

PEr istam sanctam unctionem, ⁊ per dei virtutē, ⁊ per mysterij nostri benedictionez, sanctificent ab oī sorde peccati

timanus ⁊ os, cor quoque ac sensus, visus, auditus, gustus, tactus, ⁊ odoratus, ac totum corpus tuū, ⁊ anima tua: ⁊ idoneus efficiaris ad inuocandum atqꝫ sanctificandum deum ⁊ benedicendum nomen eius. Reddat tibi dñs lętitiā salutaris tui, ⁊ spū principali cōfirmet te, ⁊ spūm scīm innouet in visceribus tuis: ⁊ ne auferat illū a te. Sed benedictio dei pīs, ⁊ filij, ⁊ spiritus sancti descendat super te: copiosaqꝫ super caput tuū defluat: ⁊ in extrema corporis tui descendat. Interius exteriusqꝫ te repleat, atque circundet: ⁊ sit semper tecum. Per Christum. ℟. Amen.

Sanct te deus, pater, omnipotens, qui te creauit. Sanct te Jesus Christus, qui pro te passus est in cruce. Sanct te spiritus sanctus, qui tibi in baptismo infusus est. Sancta trinitas vnus deus gratiam suam ad profectum salutis animę ⁊ corporis in te augeat: ⁊ ab omni malo te liberet, ac in bono iugiter conseruet. Qui viuit ⁊ regnat deus in secula seculorum. ℟. Amē.

Quibus omnibus peractis, ⁊ a clericis psalmis ⁊ litanijs lectis, sacerdos dicat. Kyrieelei. Christeele. Kyrieeleisō. ℣. Pater noster. sub silentio. ℣. Et ne nos inducas in ten. ℟. Sed libe. ℣. Saluum fac seruum tuum. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Mitte ei domine auxilium de sancto. ℟. Et de Sion tuere eum. ℣. Esto ei domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Domine exaudi ora. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vo. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Omine deus, qui per apostolum tuum locutus es: Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros ecclesię, ⁊ orēt super eum vngentes eum oleo sancto in nomine domini: ⁊ oratio fidei saluabit infirmum, ⁊ alleuiabit eum dominus: ⁊, si in peccatis sit, dimittentur ei: cura (quęsumus) redemptor noster gratia spiritus sancti languores istius infirmi: ⁊ sua sana vulnera: eiusque dimitte peccata: atqꝫ dolores cūctos cordis ⁊ corporis ab eo expelle: plenamque ei interius exteriusqꝫ sanitatem misericorditer redde: vt ope misericordię tuę restitutus, ad pristina reparetur officia. Qui cum patre ⁊ spiritu sancto viuis ⁊ regnas in secula seculorum. ℟. Amen. Alia oratio.

Respice, quęsumus domine, famulum tuum in infirmitate sui corporis fatiscentem: ⁊ animam refoue quaz creasti: vt

castiga=

castigationibus emendatus se sentiat tua medicina saluatum. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oratio.

OMnine sancte, pī ops, eterne deus qui benedictionis tue gratiam egris infundendo corporibus, facturaz tuā multiplici pietate custodix, ad inuocationem tui nois benignus assistu: vt famulum tuum N. ab egritudine liberatum z sanitati donatum, dextera tua erigaz, virtute confirmes, potestate tuearis, atque ecclesie tue sanctisqz altaribus tuis, cū omni desiderata prosperitate restituas: Per Chm dm no. ℟. Amen. Oratio.

ODominus Jesus Christe apud te sit, vt te defendat: intra te sit, vt te reficiat: circa te sit, vt te cōseruet: ante te sit, vt te deducat: post te sit, vt te custodiat: sup te sit, vt te benedicat. Qui in trinitate perfecta viuit z regnat in secula seculorū. Amē. Postea stuppa proiiciatur in ignem. His omnibus peractis reuertantur ad ecclesiam: z Crux remaneat coram infirmo.

¶ Ordo vngēdi infirmū sm vsum patriarchatus Venetiarum.

SAcerdos accedere volens ad vngendum infirmū: sumpto suppelliceo, z stola, z libello cū ministro ad infirmū accedat. Et ibidē superpelliceo z stola paratus accedens ad lectum infirmi dicat. Pax huic domui, z oībus habitantibus in ea. Et aspergat infirmum, z thalamum, z astantes aqua benedicta. Quo facto paucis verbis infirmum consolet: z hortetur ad habendam spem z fiduciam in domino Deo. Et postea dicat. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spi. Oremus. Oratio.

OMnipotens, z misericors Deus, immensam pietatē tuam humiliter implorамus: vt ad introitū humilitatis nostre in tuo nomine hunc famulum tuum N. in hoc habitaculo iacentem fessum salutifere visitare digneris, sicut visitasti Tobiam z Sarram, socrum Petri, puerumqz Centurionis, atque cum restituas pristinę sanitati aię z corporis, vt recepta ipsa pristina sanitate gratiarū tibi in ecclesia tua referat actionē. Per Christum. ℟. Amen. Deinde sacerdos intingens pollicem in oleo sancto infirmorū, vngat caput infirmi in modū crucis, dicens.

UNgo caput tuū oleo scificato. In noie pa ✠ tris, z fi ✠ lii, z spūs ✠ sci: vt mōre militis vncti pparatus ad luctamē, possis aereas superare cateruas: p xpm. ℟. Amen. Et extergatur stuppa locus inuctus, z ponat in vase mūdo. ¶ Ad oculos.

Ungo

VNgo oculos tuos oleo sanctificato. In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spūs ✠ sancti: vt quicquid de illicito visu deliquisti, huius olei vnctione expietur: Per Christum dominum nostrum. Qui tecum vi. ⁊c. ℟. Amen. ℭ Ad aures.

VNgo has aures sacrati olei liquore, In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spiritus ✠ sancti: vt quicquid delectatione noxia auditus admissum est, medicina spirituali euacuetur: Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. ℭ Ad nares.

VNgo has nares oleo sacrato, in nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spiritus ✠ sancti: vt quicquid noxio vapore cōtractum est ab odore superfluo: ista emendet vnctio, vel medicatio: Per Christum dm nostrum. ℟. Amen. ℭ Ad labia.

VNgo labia ista consecrati olei medicamento, In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spiritus ✠ sancti: vt quicquid gustu superfluo ⁊ inordinato, vel otiosa vel criminosa peccasti locutione, diuina clementia miserante hac vnctione expurgetur. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. ℭ Ad pectus.

VNgo pectus tuum oleo sancto: vt hac vnctione protect⁹, fortiter stare valeas aduersus aereas cateruas, In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spiritus ✠ sancti, sit hec vnctio olei sanctificati ad purificationem mentis ⁊ corporis: Per Christū dominum nostrum. Qui tecum. ℟. Amen. ℭ Ad scapulas.

VNgo has scapulas, siue in medio scapularum oleo sacro, In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spiritus ✠ sancti: vt ex omni parte spirituali protectione munitus, valeas diabolicos impetus viriliter contemnere, ac procul possis eos robore superni inuaminis repellere: Per Christum dominum nostrum. Qui tecum viuit ⁊ regnat. ℟. Amen. ℭ Ad manus.

VNgo has manus oleo sanctificato, In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spiritus ✠ sancti: vt quicquid illicito, vel no pio tactu, vel opere peregerunt, per hanc vnctionem euacuetur. Per Christum dominum nostrum. Qui tecum viuit ⁊ regnat in secula seculorum. ℟. Amen. ℭ Ad pedes.

VNgo hos pedes oleo benedicto, In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spiritus ✠ sancti: vt qicquid superfluo, vel no cuo incessu commiserunt, ista aboleat vnctio, vel medicatio. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen.

ℭ Bene

¶ Benedictio super infirmum inunctum.

Bene ✠ dictio Dei omnipotentis cum angelis suis sit super te. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio domini nostri Jesu Christi cum apostolis suis sit super te. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio Spiritus sancti cum septem donis suis sit super te. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio sancte ecclesie catholice cum filijs suis electis sit super te. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio sancte Marie Virginis matris domini nostri Jesu Christi cum filiabus suis sanctis sit super te. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio sancti Petri principis apostolorum & omnium apostolorum sit super te. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio quatuor Euangelistarum Christi, cum quatuor Euangelijs, & quatuor passionibus Christi sit super te. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio sancte crucis Christi, cum virtute altissimi sit super te. ℟. Amen.

Bene ✠ dic domine famulum tuum, sicut bene ✠ dixisti Adã per passionem filij tui domini nostri Jesu Christi. ℟. Amen.

Bene ✠ dic domine famulum tuũ, sicut bene ✠ dixisti Noe, & filios eius post diluuium. ℟. Amen.

Bene ✠ dic domine famulum tuum, sicut bene ✠ dixisti Abrahã propter fidem suam. ℟. Amen.

Bene ✠ dic Domine famulum tuum, sicut bene ✠ dixisti Moysen per decem verba legis, que dedisti ei in monte Sinai. ℟. Amen.

Bene ✠ dic Domine famulum tuum, sicut bene ✠ dixisti Dauid, propter eius deuotionem ad te, & propter fortitudinem manuum suarum. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio oĩum gentium celestium sit super te. ℟. Amẽ.

Riant merita & orationes omnium sanctorum tecum in diebus & noctibus: in verbo & facto, in cogitatione, & oĩ tpe commendo te sub potestate sanctissime Trinitatis. ℟. Amen.

Illuminet faciem tuaz super te dñs, & misereatur tui. ℟. Amẽ.

Conuertat dominus vultum suum ad te: & det tibi pacem. Qui viuit & regnat in secula seculorum. ℟. Amen.

In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spiritus ✠ sancti accipe sanitatem mentis & corporis. ℟. Amen.

Hec vnctio per istud signum sancte cru ✠ cis, & per oleum sanctificatum ✠, & per donum sancti ✠ spiritus fiat tibi ad sanitatem & sempiternam salutem. ℟. Amē. Deinde dicat Sacerdos. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spir. Oremus. Oratio.

OOmine Jesu Christe, qui es saluatio, & redemptio nostra, qui es vera salus, & medicina, & a quo omnis sanitas, & medicamentum venit, qui apostoli tui voce instituis, vt lãguidos olei liquore tangentes vngamus: postulamus misericordiã tuę pietatis: & quęsumus, vt respicias propitius super hunc famulum tuum ab illa summitate ęlorum, vt quem languor curuat ad exitum, & virium contractio pertrahit ad occasum medela tuę gratię saluti restituat castigatum. Extingue in eo libidinum & febrium actus, ęgritudinum & cupiditatum tormenta, dissoluę superbię inflationem, tumoremque compesce: vlcera & putredines vitiorum euacua, viscerum interna, cordiumque ac medullarum, & cogitationum sana discrimina: conscientiarum atque plagarum abducito cicatrices physicis, & phantasmaticis adesto periculis: veteresq; atque immensas remoue passiones: opera carnis sanguinisq; materiam compone: ac delictorum illi veniam propitiatus attribue: sicque illum iugiter custodiat pietas tua: vt nec ad corruptionē aliquando sanitas, nec ad perditionem te auxiliante perducat infirmitas fiatq; illi hęc olei sacra perunctio concita morbi presentis expulsio, & peccatorum omnium optata remissio: te concedente saluator mundi. Qui cum patre & spiritu sancto viuis & regnas, Per omnia secula seculorum. ℟. Amen.

PRopitietur dñs cunctis iniquitatibus huius infirmi: & sanet omnes languores illius: redimatq; de interitu perpetuę mortis vitā eius: & corroboret & satiet in bonis oĩbus desiderium ipsius. Qui viuit & regnat in secula seculorū. ℟. Amē.

CConcede nobis dñe famulis tuis: vt orantes cum fiducia dicamus Pater noster. totum. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo. Libera nos, quęsumus Domine: ab omni malo: & custodi nos semper in omni opere bono Jesu Christe author omnium bonorum.

℣ Bene-

¶ Benedictio cinerum, in quibus ponendus est infirmus moriens: ⁊ cilicij quo cadauer defuncti est inuoluendum. Lap. ii. ℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. ℟. Qui fecit celum ⁊ terram. ℣. Domine exaudi orati. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus, qui non mortem, sed pniam desideras peccatorum, fragilitatem conditionis humane benignissime respice: ⁊ hos cineres, quos causa proferende humilitatis, atq; promerende venie famulo tuo imponi, ⁊ cilicium quo eum indui decreuimus, bene ✠ dicere pro tua pietate digneris: vt qui se cinerem esse ob prauitatis sue merituꝫ, ⁊ in puluerem reuersurum se cognouit, peccatorum omnium veniam, ⁊ premia penitentibus repromissa a te misericorditer consequi mereatur. Per Christum dominum nostrum. Qui tecum viuit ⁊ reg.

¶ Exorcismus cineris.

EXorcizo te cinis in nomine Dei pa ✠ tris omnipotentis, ⁊ in nomine Jesu ✠ Christi filij eius, ⁊ spūs ✠ sancti, qui te per ignem in faullam conuerti precepit: vt sicut iussione dei per sanctum famulum suum Moysen cinis vitule in populo aspersus oēm congregationem sanctificauit Jsrael, ita ⁊ tu exorcizatus in nomine sancte trinitatis, ⁊ in terra ⁊ cilicio aspersus efficias, vt in famulo Dei nō lateat diabolus, sed manifestetur atque expellatur: vt purus ⁊ sincerus inueniatur. Per dominum nostrum Jesum Christum, qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ seculum per ignem. ¶ Jtē benedictio cilicij.

BEne ✠ dic dne hoc cilicium, quod famulus tuus pro humilitatis ⁊ penitudinis sue deuotione indui appetiuit: vt sicut niniuitarum populo in cinere ⁊ cilicio penitenti pepercisti, ita ⁊ famulus tuus humiliationis ⁊ professionis sue indutus vestimento, a te creatore suo oium indulgentiam consequatur delictorum. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen.

Tunc aspersis cineribus ⁊ cilicio aqua benedicta, imponat ei trinque super infirmum, vel etiam defunctum, ⁊ dicat sequentem oratiōnem. Oremus. Oratio.

TAduat te dns vestimento salutis: ⁊ qui vt nobis humilitatis ostenderet formaꝫ, vilibus voluit indui pannis in presepio, ipse te faciat corde cōtrito ⁊ humiliato sibi assistere: vt sicut

cut habitum hunc abiectionis te fecit extrinsecus induere, ita ipse vestimento immortalitatis ⁊ stola iucunditatis te intrinsecus induat. Per eundem dominum nostrum Jesum Christum filium Dei: qui cum patre ⁊ spiritu sancto vivit ⁊ regnat deus in secula seculorum. ℟. Amen. Tunc super infirmum sacerdos cineres aspergat, ⁊ cilicium super eum ponat. Si autē iam mortuus fuerit, similiter eum aspergat ⁊ cilicium eum induat.

¶ De oratione facienda in visitatione infirmorum. Cap. 12.

Cum sacerdos aliquam personam infirmam decumbentem visitauerit, ⁊ aliquam orationem super eam facere voluerit, poterit vti forma infrascripta, videlicet. ¶ Primo intrans domum, vel cameram infirmi dicat. Pax huic domini. ℟. Et omnibus habitantibus in ea. Et accedens ad lectulum infirmi, eum dulciter salutet, ⁊ ad patientiam hortetur, ⁊ aliqua verba sancta pro ipsius exhortatione ⁊ consolatione dicat. Et quia infirmitas corporalis frequentius euenit propter infirmitatem spiritualem, vt in c. cum infirmitas, de pœnit. ⁊ remiss. hortetur eum, vt si cito velit sanari ab infirmitate, etiam si infirmitas non sit multum grauis, integram ⁊ veram confessionem faciat de omnibus peccatis suis. Postmodum sacerdos dicat. Charissime, si dominus tibi præstare dignabitur sanitatem, non proponis de cætero pro viribus tuis a peccatis cauere, ⁊ eius mandata pro posse seruare? Quo promittente, dicat sacerdos. ℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. ℟. Qui fecit cælum ⁊ terram. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Intraeat, quæsumus dñe Jesu Chre, domum hanc sub nostre humilitatis ingressu eterna felicitas, diuina prosperitas, serena letitia, charitas fructuosa, sanitas sempiterna. Effugiat ex hoc loco accessus demonū, adsint angelis pacis, domūque hanc deserat effugata discordia. Magnifica dñe super nos nomen sanctum tuum: bene ✠ dic cōuersationi nostre: sanctifica nostrę humilitatis ingressuz: qui sanctus ⁊ pius es: ⁊ permanens cum patre ⁊ spiritu sancto in secula sec. ⁊c. ℣. Dñe ne in furore. j. fo. 58. ℣. Dominus vobiscuz. ℟. Et cum spiritu tuo. Sequentia sancti Euangelij ſm Matth. ℟. Gloria tibi dñe. Dum sacerdos dicit, Sequentia sancti, signū crucis faciat sup

se in fronte, super os, ⁊ super pectus, ⁊ similiter super infirmus; maxime si fuerit masculus: si vero femina fuerit, dum sacerdos se signat, per semetipsam in locis predictis se signet: ⁊ hoc idez in sequentibus Euangelijs obseruetur.

In illo tpe: Cum introisset Jesus Capharnauz: accessit ad eum Centurio rogans euz, ⁊ dicens: Dñe puer meus iacet in domo paraliticus, ⁊ male torquetur. Et ait illi Jesus: Ego veniam, ⁊ curabo eum. Et rñdens Centurio ait: Dñe non sum dignus vt intres sub tectum meum: sed tñ dic verbo, ⁊ sanabitur puer meus. Nam ⁊ ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub mẽ milites: ⁊ dico huic, vade: ⁊ vadit: ⁊ alio, veni: ⁊ venit: ⁊ seruo meo, fac hoc: ⁊ facit. Audiens aũt Jesus miratus est, ⁊ sequentibus se dixit: Amẽ dico vobis, nõ inueni tantã fidez in Jsrael. Dico aũt vobis, q̃ multi ab oriente ⁊ occidẽte venient: ⁊ recumbent cũ Abrahã Jsaac ⁊ Jacob in regno celorum: Filij aũt regni ejcient in tenebras exteriores. Jbi erit fletus ⁊ stridor dentiũ. Et dixit Jesus Centurioni: Vade ⁊ sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus est puer eius ex illa hora. Oremus. Oro.

Omine sancte, pr̃ ops, eterne deus, qui benedictionis tue gratiam egris infundendo corporibus, facturã tuaz multiplici pietate custodis, ad inuocationez nominis tui benignus assiste: vt famulum tuum ab egritudine liberatuz ⁊ sanitati donatum dextera tua erigas, virtute confirmes, potestate tueare, atq̃z ecclesie tue sancte cum omni desiderata prosperitate restituas. Per Christum dominum nostrum. R. Amen. Psalmus.

Conserua me dñe, qñ speraui in te, dixi dño, deus meus es tu, qñ bonorum meorum non eges. Sanctis qui in terra sunt eius, mirificauit oẽs voluntates meas in eis. Multiplicate sunt infirmitates eorum: postea acceleranerunt. Non congregabo cõuenticula eorum de sanguinibus, nec memor ero nominũ eorum per labia mea. Dus pars hereditatis meę, ⁊ calicis mei: tu es qui restitues hereditatez meã mihi. Funes ceciderunt mihi in pclaris: etenim hereditas mea preclara est mihi. Benedicã dñz qui tribuit mihi intellectũ: insuper ⁊ vsqz ad noctẽ increpuerunt me renes mei. Prouidebaz dñm in conspectu meo semper: qñ a dextris est mihi, ne commouear. Propter hoc letatum est cor meum, ⁊ exultauit lingua mea: insuper ⁊ caro mea

mea requiescet in spe. Q. ñ non derelinques aiam meã in inferno: nec dabis sciñ tuum videre corruptionem. Notas mihi fecisti vias vitę: adimplebis me lętitia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua vsque in finẽ. Dñs vobiscum. Sequentia sancti Euangelij ſm Marcum. ℟. Gloria tibi Domine.

In illo tpe: Recũbentibus vndecim discipulis, apparuit illis Jesus: ⁊ exprobrauit incredulitatem illorũ, ⁊ duritiã cordis: quia his qui viderant eum resurrexisse a mortuis non crediderant. Et dixit eis: Euntes in mundum vniuersum prędicate Euangelium omni creaturę. Qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit, saluus erit. Qui verò non crediderit, condemnabit: Signa aũt eos, qui crẽdiderint, hęc sequẽtur. In noĩe meo dęmonia eijcient, linguis loquentur nouis, serpẽtes tollent. Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ęgros manus imponent, ⁊ bene habebunt. Et dñs quidem Jesus, postq̃ locutus est eis, assumptus est in cęlum: ⁊ sedet a dextris Dei. Illi autem pfecti prędicauerunt vbiq; dño cooperante, ⁊ sermonem confirmante sequentibus signis. Oremus. Oio.

Ortutum cęlestium deus, qui ab humanis corporibus oẽz languorem ⁊ oẽz infirmitatez p̃cepti tui potestate depellis, adesto propitius huic famulo tuo: vt fugatis infirmitatibus ⁊ viribus, receptis nomen sanctum tuum instaurata protinus sanitate benedicat. Per Christum dominum. ℟. Amen. ps.

Exaudiat te dñs in die tribulationis: protegat te nomẽ dei Jacob. Mittat tibi auxiliuz de sancto: ⁊ de Sion tueatur te. Memor sit oĩs sacrificij tui: ⁊ holocaustuz tuum pingue fiat. Tribuat tibi ſm cor tuum, ⁊ oẽ ꝓsilium tuum ꝓfirmet. Lętabimur in salutari tuo: ⁊ in noĩe dei nr̃i magnificabimur. Impleat dñs oẽs petitiones tuas: nunc cognoui qñ saluum fecit dñs Chr̃m suum. Exaudiat illum de cęlo sancto suo: in potentatibus salus dexterę eius. Hi in curribus, ⁊ hi in equis: nos aũt i noĩe dñi dei nostri invocabimus. Ipsi obligati sunt, ⁊ ceciderunt: nos aũt surreximus, ⁊ erecti sumus. Dñe saluum fac regem: ⁊ exaudi nos in die, qua invocauerimus te. Dñs vo. ⁊c.

Sequentia sancti Euangelij ſm Lucam. ℟. Gloria tibi domine.

In illo tempore: Surgens Jesus de synagoga, introuit in domum Simonis. Socrus autẽ Simonis tenebatur magnis

gnis febribus. Et rogauerunt illum pro ea. Et stans super illam imperauit febri: & dimisit illam. Et continuo surgens ministrabat illis. Cum autem sol occidisset, omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad Jesum. At ille singulis manus imponens curabat eos. Oremus. Oratio.

OMnipotens sancte, pie ops, eterne deus, qui fragilitatez humane conditionis infusa virtutis tue dignatione cõfirmas: vt salutaribus remedijs corpora nra & mentes vegetentur: super hunc famulũ tuũ propitius intende: vt oi necessitate corporee infirmitatis excluſa, gra in eo pristine sanitatis perfecta reparetur. Per Chm. ℟. Amen. ps. Inclina dne aurem. fol. 59. Dominus vo. Sequentia sancti Euange. scm Joann. ℟. Gloria tibi dne.

IN illo tpe: Erat dies festus iudeorũ, & ascendit Jesus Jerosolymã. Est aũt Jerosolymis piscatica piscina, q̃ cognominatur hebraice Bethsaida, quinque porticus hns. In his iacebat multitudo magna languentiũ, ceco rũ, claudorũ, aridorum, expectantiũ aque motũ. Angelus aũt dñi scm tps descendebat in piscinã: & mouebat aqua. Et qui prior descendisset in piscinã post motionẽ aque, sanus fiebat a quacunq; detinebant infirmitate sua. Erat aũt quidã homo ibi triginta & octo annos habẽs in infirmitate sua. Hunc cũ vidisset Jesus iacẽtem, & cognouisset, quia multum iam tps habet, dixit ei: Vis sanus fieri? Rñdit ei languidus. Dne hoiem non habeo, vt cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam. Dum veniõ enim ego, alius ante me descendit. Dicit ei Jesus: Surge, tolle grabatũ tuũ, & ambula. Et statim sanus factus est hõ, & sustulit grabatum suum, & ambulabat. Erat aũt sabbatum in illa die. Dicebant ergo iudei illi, qui sanctus fuerat. Sabbatum est: non licet tibi tollere grabatum tuum. Rñdit eis. Qui me sanũ fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatũ tuũ, & ambula. Interrogauerunt ergo eum: quis est ille homo, qui dixit tibi, tolle grabatum tuum, & ambula? Is aũt, qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset. Jesus aũt declinauit a turba constituta in loco. Postea inuenit eum Jesus in templo: & dixit illi: Ecce sanus factus es: iam amplius noli peccare: ne deterius aliquid tibi contingat. Oremus. Oratio.

RESpice dne famulum tuum in infirmitate sui corporis laborantem: & animã refoue quam creasti: vt castigationibus emendata

emendata, continuo, se sentiat tua medicina saluatã. Per Christum. ℟s. Qui habitat in adiuto. fol. 60. Ant. Media vita in morte sumus: quem quærimus adiutorem, nisi te dñe: qui pro peccatis nostris iuste irasceris. Sancte Deus, sancte fortis, sancte & misericors saluator, amarę morti ne tradas nos. ℣. Ne proijcias nos in tempore senectutis: cum defecerit virtus nostra ne derelinquas nos dñe. Sancte Deus, &c. ℣. Muro tuo inexpugnabili circuncinge nos dñe: & armis tuę potentię protege nos semper Deus noster. Sancte Deus, &c. ℣. Aspice dñe de sede sancta tua, & cogita de nobis: inclina Deus meus aurem tuam & audi: aperi oculos tuos & vide tribulationem nostrã. Sancte Deus &c. Gloria. Sancte Deus &c. Ikyrieeleison, Christe eleison. Ikyrieeleison. Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. Miserere mei dñe, quoniam infirmatus sum. ℟. Sana me domine, quoniam conturbata sunt omnia ossa mea. ℣. Post partum virgo inuiolata permansisti. ℟. Dei genetrix intercede pro nobis. ℣. Angelis suis Deus mandauit de te. ℟. Vt custodiant te in omnibus vijs tuis. ℣. Saluum fac seruum tuum. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Mitte ei dñe auxilium de sancto. ℟. Et de Sion tuere eum. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis nõ apponat nocere ei. ℣. Esto ei domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationem. ℟. Et cla. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Omnipotẽs sempiterne deus, infirmitatẽ famuli tui propitius respice: atque ad protegendum cum dexteram tuę maiestatis extende. Oratio.

Concede hunc famulum tuum, quęsumus domine Deus, perpetua mentis & corporis sanitate gaudere: & gloriosa beatę Marię semper virginis intercessione a presenti liberari tristitia, & eterna perfrui lętitia. Oratio.

Deus, qui miro ordine angelorum ministeria hominũque dispensas, concede propitius, vt a quibus tibi ministrãtibus in cęlo semper assistit, ab his in terra vita nra muniatur. Oratio.

Deus, qui facturę tuę semper pio dominaris affectu, inclina aurem tuam supplicationibus nostris: & famulum tuũ tradiuersa valetudine sui corporis laborantẽ placatus respice: & visita salutari tuo: & cęlestis grę presta ei medicinam. Per do.

Completa vltima oratione sacerdos vtranq; manuꝫ ponat super caput infirmi. ⁊ dicat orationem de B. Eluectio, videlicet

Hāc orationem Febricitātibus valere certum est.

SUper ęgros manus imponent ⁊ bene habebunt. Iesus Marię filius, mundi salus ⁊ dominus meritis beati Eluentij confessoris sui sit tibi clemēs ⁊ propitius. Amen. Postea dicat. Initium sancti Euangelij secundum Joannem.

IN principio erat verbum, ⁊ verbum erat apud Deum: ⁊ Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt: ⁊ sine ipso factum est nihil quod factum est. In ipso vita erat: ⁊ vita erat lux hominum. Et lux in tenebris lucet: ⁊ tenebrę eam non comprehenderunt. Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Joannes. Hic venit in testimonium, vt testimonium perhiberet de lumine: vt omnes crederent per illum. Non erat ille lux: sed vt testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera, quę illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat, ⁊ mundus per ipsum factus est: ⁊ mundus eum non cognouit. In propria venit: ⁊ sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum dedit eis potestatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius. Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri; sed ex Deo nati sunt. Et verbum caro factum est: ⁊ habitauit in nobis. Et vidimus gloriam eius: gloriam quasi vnigeniti a patre: plenum gratię ⁊ veritatis. Postea subiungat dicens.

DOminus Jesus Christus apud te sit, vt te defendat: intra te sit, vt te cōseruet: ante te sit: vt te deducat: post te sit, vt te custodiat: super te sit, vt te bene ✠ dicat: qui cuꝫ patre, ⁊ spō sancto in vnitate perfecta viuit ⁊ regnat in secula seculorum. Benedictio dei omnipotentis pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spiritus ✠ sancti descendat super te, ⁊ maneat semper. ℟. Amen.

Predicta oratio super infirmos potest abbreuiari ad libitum.

De petitionibus faciendis infirmo morienti valde vtilibus. Cap. 13.

SOlent frequenter a personis secularibus ex deuotione aduocari sacerdotes: vt assistant morientibus. Idcoq; taliter aduocati poterūt in tali tpe infrascriptam formā seruare, vel aliam, vt eis visum fuerit. Primo

primo ingredientes cameram infirmi dicant. Pax huic domui. ℟. Et oībus habitantibus in ea. Postea accedentes ad infirmum, eum suauiter salutent, ꝛ consolantur. Et si viderint eum morti proximū, si tñ adhuc sit capax rationis, hortentur ad plenam subiectionem sui ipsius diuinę ꝛ bonitati ꝛ voluntati. Et cum viderint eum paratum ad moriendum, sacerdos petat ab eo infrascriptas petitiones per ordinem, morose ꝛ distincte, vt eas infirmus percipere possit, vcz. Sacerdos. Credis oēs articulos fidei, ꝛ totam sacram scripturam, ſm expositionē sanctorum doctorū ꝛ catholicorum? Rñdeat infirmus. Credo. Sacerdos. Detestaris tu, ꝛ reprobas oēs hęreses, ꝛ superstitiones a sancta mſe eccl'a catholica dānatas, ꝛ reprobatas? Rñdeat infirmus. Reprobo. Sacerdos. Gaudes mori in fide dñi nostri Jesu Chri? Rñdeat infirmus. Gaudeo. Sacerdos. Cognoscis te multū offendisse dñm deū creatorem tuū, a quo tanta beneficia recepisti, ꝛ a quo habes quicquid boni habes? Rñdeat infirmus. Cognosco. Sacerdos. Doles ex corde de omni offensa contra dñm deum, teipsum, ꝛ proximum tuū, qualitercunq; commissa? Rñdeat infirmus. Doleo. Sacerdos. Doles de oi negligentia, ꝛ omissione bñ operandi, ꝛ de ꝛtemptu gratiaruz a dño deo tibi datarum? Rñdeat infirmus. Doleo. Sacerdos. Doles de hoc, non timore mortis, vel cuiuscūq; pęne, sed soluz ex consideratione offensę diuinę bonitatis, quam offendisti? Rñdeat infirmus. Ita doleo. Sacerdos. Desideras recordari oīuz peccatoruz tuoruz oblitorū, vt de ipsis habere possis speciale contritionem, ꝛ dolorem, ꝛ pniam? Rñdeat infirmus. Desidero. Sacerdos. proponis de cętero, si deo placuerit te de hac ęgritudine sanatum, deinceps toto tempore vitę tuę cauere a peccatis mortalibus, ꝛ vitā tuā mutare: ꝛ potius quodcunq; dānum tpale, ꝛ corporalem mortem sustinere, ꝙ de cętero deum per peccatum mortale offendere? Rñdeat infirmus. Propono. Sacerdos. Rogas deum, vt te in hoc sancto proposito conseruet? Rñdeat infirmus. Rogo. Sacerdos. Parcis oībus inimicis tuis, qui verbo, vel facto, tibi vel tuis in aliquo nocuerunt, amore dñi dei tui, a quo ętiā tu venię tuoruz petōruz petis, ꝛ hoc non solum verbo, sed corde, ꝛ firma voluntate? Respondeat infirmus. Parco. Sacerdos. Vis omnia integre

restituerotillis a quibus acquisiuisses, accepisses, vel habuisses per te vel per alios iniuste ⁊ indebito modo, ⁊ per hoc totaz facultatem tuam, si aliter satisfacere non posses exponere, ⁊ eidē renunciare? Rñdeat infirmus. Volo: ⁊ paratus sum. Sacerdos. Credis non propijs meritis, sed passionis dñi nostri Jesu Christi virtute, ⁊ merito ad gloriam peruenire? Rñdeat infirmus. Credo. Sacerdos. Credis q̄ dñs noster Jesus Christus pro nostra salute mortuus sit: ⁊ q̄ ex propijs meritis, vel alio modo nullus possit saluari, nisi in merito passionis eius? Rñdeat infirmus. Credo. Sacerdos. Rēdde ei gratias toto corde: quantum potes: ⁊ te ipsius passioni recommenda: ⁊ ipsam corde cogita, ⁊ ore quantum potes nomina. Rñdeat infirmus. Rēddo. Sacerdos. Doles q̄ non potes recordari de oībus peccatis tuis, quibus dñm deum offendisti, in quocunque lōcō, ⁊ cum qualicunque persona, quę si recordareris, confitereris integraliter? Rñdeat infirmus. Doleo. Sacerdos. Doles, q̄ postquaz veniam de peccatis tuis a dño Deo consecutus es: reciduans reuersus es ad eadem, vel similia, vel maiora peccata? Respondeat infirmus. Doleo. Sacerdos. Si occurrerit tibi diabolus, et semper appone merita passionis Christi. Rñdeat infirmus. Apponā. Sacerdos. Si te tentauerit de fide, dicas te omnia credere, ⁊ confiteri, quę credit, ⁊ confitetur sancta catholica ⁊ apostolica ecclesia. Rñdeat infirmus. Dicam. Sacerdos. Si dñs Deus voluerit te ꝑm tua peccata iudicare, dicas: Dñe Deus, ego pono mortem dñi mei Jesu Christi inter me ⁊ iudicium tuum: ⁊ quamuis meruerim ęternam mortem propter peccata mea, interpono tamen meritum passionis eiusdem loco meriti, quod ego miser deberez hāe, ⁊ non habeo. Item dñe pono eandez passionem ⁊ mortē dñi mei Jesu Christi inter me ⁊ iram tuam: ⁊ in manus tuas dñe commendo spiritum meum. Rñdeat infirmus. Dicam. Non erit desperandum, vel dubitandum de salute illius, qui suprapositas petitiones corde crediderit, ⁊ ore confessus fuerit. Finitis prędictis petitionibus cum cęperit in agone mortis infirmus certare, ponerunt legi infra posite passiones omnes, vel aliquę ipsarum, sicut necesse fuerit, ⁊ ēt repeti. Et cum viderint infirmum signis euidentibus morti proximum, intermittentes passiones, faciāt recom-

recommendationem animę: vt infra fol. 170. Prius tamen diligentius facere debet sequentes protestationes.

De protestationibus faciendis a moriente. Cap. 14.

Prima protestatio.

IN nomine sanctissimę trinitatis, patris, & filij, & spiritus sancti, Ego N. protestor coram te sanctissime angele dei diuina pietate ex vtero matris mihi deputato: & coram te patre meo N. & coram oibus vobis circunstantibus: q in ea vera fide catholica, quaz sancta Romana & apostolica profitetur ecclesia, in qua oēs decesserunt sancti, mori desidero, & volo: Nec ad momentum temporis diutius viuere affecto, nisi quantum diuinę placuerit pietati, cui in omnibus q̄ fortiter meam subijcio voluntatem.

Secunda protestatio.

Item protestor, q sub tua angelica protectione, & adiutorio diuinę gratię discedam: & sic mori intendo absqz oi desperatione & fidei dubitatione: ita q neqz magnitudo, nec numerositas meorū peccaminū in barathrum desperationis me immergere debent: cum sciam, & veraciter credam vnaz deifici sui sanguinis guttaz in ara crucis effusam, sufficisse in redemptionem totius humani generis, si ita placituz fuisset diuinę pietati.

Tertia protestatio.

Protestor q in casu, vbi ex pusillanimitate spiritus propter tremenduz diuinuz iudiciuz, cui astare habeo, aut dęmonis tentatione, seu debilitate rationis (quod deus auertat) aliquaz inciderem desperationem, aut fidei dubitationē, hoc ipsum pro nunc sana mente existens reuoco, casso, & pro non tali facto habere volo, eo q non aio sano & deliberato hoc ipsuz eueniet, submittens me totaliter diuinę pietati.

Quarta protestatio.

Protestor ēt, q cum diuina misericordia nulli peccatori cōtrito & confesso remissionem suorū peccaminū denegat caz desideranti, q eandē misericordiā & remissionez mihi impertiri velit, toto corde desidero: & peto illā consequi per merita amarissimę suę mortis, & virtutē preciosissimi sanguinis sui, q̄ me effusi, in ligno sanctissimę crucis, & per merita & preces sanctissimę suę matris, & omnium sanctorum Angelorum, & electorum.

Quinta protestatio.

Protestor etiam super hanc petitionez, humili prece porrectam

etam, vt diuina pietas me suscipere velit in numerum eorum hominuz, quos ab eterno prędordinauit, in extremo iudicio esse saluandos: si, ꝛ in quantum pro meis peccatis exigentibus tandiu pęnas purgatorias substinere debeam, dummodo in eternum non secludar a sua pietate. ¶ Commendatio.

His protestationibus premissis sanctissime angele Dei tibi extremam meam volũtatem ꝛ affectionem pro testamento animę meę cõmendo, tria mihi ex testamẽto saluatoris misericordier impertiri rogans. Primo vnũ lacrymosum intuituz ꝛ dolorosum suspiriuz: ex innumeris quos in cruce pendens tribus horis viuus habuit ad mitigandum dolorosos meos singultus ꝛ gemitus, ꝛ suspiria, quibus nũc premor. Et vt ipsa mater omnis gratię mecum condiduere velit vnicuz cordis sui virginei gemitum dolorosumque suspirium ac lacrymosum intuitum, ex innumeris, quos sub cruce stando suspirijs ꝛ lacrymis habuit, finuz vt redemptorẽ humani generis intuendo: Suscipiẽdo me in numeruz eorũ pctorũ, qui veniã ꝛ salutem ad minus in extremo iudicio per sua sanctissima merita ꝛ preces ꝑsequũtur. Secundo succurrat tua angelica pietas: vt qñ miserum cor meum scindetur, ꝛ aia mea misera a corpore separabitur, tunc inueniã placabilẽ iudicem: intuitu illius diuinę charitatis, in qua amorosum cor suum scindebatur in cruce pro salute mundi: ꝛ sua diuinissima aia a diuinissimo corpore separabat. Vltimo sanctissime angele Dei, cõmendo tibi extremam horã vitę meę: vt extrum aię meę gubernando, ꝛ ab hostibus salutis me protegendo super has protestationes velis esse, vbi ꝛ quoties opus fuerit contra omnia pericula salutis, fidelis testis, ꝛ protector.

¶ Isti sunt tres Pater noster. ꝛ tres Aue Maria. cum tribus orationibus, quę debent dici pro animabus morientium omnium ꝛ multum eis prodest, si dicantur deuote. Cap. 15.

¶ Primus Pater noster. Kyrieelei. Christeelei. Kyrieeleison, Pater noster. In memoria agonię Domini nostri Jesu Christi, Aue Maria gratia plena, Dominus ꝛc. Oratio.

O Domine Jesu Chrę per agoniam, ꝛ oronem tuaz sanctissimam, qua orasti pro nobis in monte oliueti: qñ factus est sudor tuus sicut gutte sanguinis decurrentis in terraz, obsecro te, vt multitudinẽ sudoris tui sanguinei, quẽ prę timoris tui angustia

gustia copiosissime p nobis effudisti, offerre ⁊ ostendere digneris deo patri omnipotenti, contra multitudinem omnium peccatorum huius famuli tui: ⁊ libera eum in hac hora mortis sue ab omnibus angustijs suis, quas pro peccatis suis se timet meruisse. Qui cum patre ⁊ spiritu sancto vivis ⁊ regnas in secula seculorum. Amen. ℂ Secundus Pater noster. Kyrieleison. Christe eleison. Kyrieleis. Pater noster. in memoria omnium passionum domini nostri Jesu Christi, ⁊ Aue Maria gratia plena, Dominus tecum.

Oratio.

O Domine Jesu Christe, qui pro nobis mori dignatus es in cruce, obsecro te, vt omnes amaritudines passionu ⁊ penarum tuarum, quas pro nobis miseris peccatoribus sustinuisti in cruce, ⁊ maxime in illa hora, quando sanctissima anima tua egressa est de corpore tuo sanctissimo, offerre ⁊ ostendere digneris Deo patri omnipotenti pro anima huius famuli tui: ⁊ libera eum in hac hora mortis ab omnibus peccatis ⁊ passionibus, quas pro peccatis suis se timet meruisse. Qui cum patre ⁊ spiritu sancto vivis ⁊ regnas in secula seculorum.

℣ Tertius Pater noster dicitur in memoria ineffabilis charitatis Domini nostri Jesu Christi. Kyrieleison. Christe eleison. Kyrieleison. Pater noster, qui es in celis, sanctific. ⁊c. ℣ Aue Maria gratia plena Dominus.

Oratio.

O Domine Jesu Christe: qui per os prophete dixisti, In charitate perpetua dilexi te: ideo attraxi te miserans tui: obsecro te: vt eandem charitatem tuam, que te de celo ad terrā, ad tolerandas oium passionum tuarum amaritudines attraxit, offerre, ⁊ ostendere digneris deo patri omnipotenti pro anima huius famuli tui: ⁊ libera eum ob omnibus passionibus, ⁊ penis, quas pro peccatis suis timet se meruisse: ⁊ salua aiam eius in hac hora exitus sui in gloria eterna. ⁊ tu pissime dñe Jesu Christe qui redemisti nos preciosissimo sanguine tuo, miserere anime huius famuli tui: ⁊ eum introducere digneris ad semper virentia, ⁊ amena loca paradisi: vt viuat ibi amore inuisibili, qui a te ⁊ ab electis tuis separari nunquam potest. Qui cum patre ⁊ spiritu sancto vivis ⁊ regnas in trinitate perfecta per infinita. ⁊c. ℟ Amen. ℂ Postea si adhuc vixerit subiungende sunt infrascripte orationes cum totidem Aue Maria.

ℂ Ora-

Orationes dicende in agone mortis ad beatam virginem Mariam. Cap. 16.

Prima oratio.

Mediatrix dei ⁊ hominū, fons misericordię indesinenter effundens tuos copiose gratię, Maria te rogo dulcissima mr̃ dñi nostri Jesu Christi per illā perturbationē, quaz habuisti in corde tuo piissimo, tunc ⁊ deficeps cū Simeon sanctus ⁊ ter prophetando diceret: tuā ipsius aiaz pertransibit gladius: vt petas quatenus idē benedictus filius tuus de largissima clementia sua donet huic famulo tuo per eandez perturbationem tuā, indulgentiaz oiuz petōrūz suorū. Et vt euz liberet ab oibus malis preteritis, presentibus, ⁊ futuris. Amen. Aue Maria.

Secunda Oratio.

Auxiliatrix dei ⁊ hominū, ⁊ pacis eternę condimentū Maria te interpello speciosissima regina celi, p illā dolorosaz perturbationē quā habuisti in corde tuo benignissimo: pro eo q filium tuū amantissimū per triduū amiseras: vt roges eum quatenus ipse pp eandem turbationem tuam huic famulo tuo dignetur dare plenam cognitionē, perfectaz contritionē, ⁊ puram confessionē, spem firmā, certam securitatē a deo nunq̃ separandā: ⁊ ita perfectū ⁊ verū amorem: vt cū illo amore tantā merceatur mercedē i celo acquirere: ac si ei multis annis cū perfectione sanctissimę vitę diligentius seruuisset. Amen. Aue Maria.

Tertia oratio.

Reparatrix debilium, ⁊ vulneratę aię efficacissima medicina Maria te peto gloriosa dña per illā perturbationē, quā habuisti in corde tuo clementissimo, pro eo q perfidi iudei captiuauerunt ⁊ detinuerunt desiderabilē vnigenitū veri tui filium: de quo cognouisti in spiritu, q volebat, ⁊ q pati debebat pro salute humani generis: quatenus deprecceris eundem filium propitiatorē seculi: vt ipse propter eandē turbationem tuaz de omni captiuitate, ⁊ ab oi tribulatione corporis ⁊ aię angustiarū ⁊ periculorū, ⁊ tētationibus demonū famulū tuū clementer eripiat: ⁊ ab oibus malis in perpetuum tueat. Amen. Aue Maria.

Quarta oratio.

Illuminatrix cecorū: ⁊ lucerna salutifere gratię Maria te flagito dulcissima dña mr̃ dei, per illā turbationē tuam, quam habuisti

habuisti in corde tuo propitiatissimo, pro eo quod amantissimus filius tuus a Judeis crudelissimis in conspectu tuo, cum clauis acutissimis sine omni miseratione viuificę crucis patibulo fuit affixus: vt postules ab eodem filio tuo, quatenus per eandem turbationem tuam ignem veri amoris, cum igne amoris & passionis suę in corde huius famuli tui accedant: quo ipse summus sacerdos ligno crucis ipsum subijciat, nutriat, & in altari cordis eius iugiter ardeat, & flammescat: vt in commemoratione suę sanctissimę passionis & mortis, eiusdem sacratissimę passionis suę non obliuiscatur. Et si ex infirmitate valida, vel ex alia causa quacunque impediente, memor esse nequierit: per eandem acerbę passionis suę dolorem in hora mortis suę ex multiplici misericordia tua tantam meredem in eę lis percipere mereatur: ac si omnes dies suos consumpsisset in memoria suę sacratissimę passionis. Amen. Aue Maria.

¶ Quinta oratio.

¶Aduocatrix omnium peccatorum: quos damnabiliter moles vitiorum deprimit, finisque nostrę miserię Maria te deprecor, venerabilissima mundi domina, per illam intolerabilem turbationem, quam habuisti in corde tuo benignissimo in illa hora, cum filius tuus cunctis desideratus gentibus, ac omnibus vere amabilis de cruce depositus cum recentibus vulneribus, & proprio sanguine rubricatus datus fuit a Joseph in sinum tuum, qui est corona iucunditatis omnium beatorum in eęli solio: vt propter eandem perturbationem tuam: ipse famulam suum preuenire dignetur abundantia gratiarum suarum, & copiosę misericordię suę: vt det corpus suum, & animam suam in potestatem tuam, & in sinum pissimę misericordię tuę: quam cunctis deuote postulantibus clementer aperis in ęternum. Et ad illud signum gemebundum sic eum recipi affectuosissime deprecor propter illum dulcissimum infantulum tuum candidum, & rubicundum, electum ex millibus: Qui thesaurus totius felicitatis tuę extitit & est: Quem in sinu tuo delicatissimo propriis lactasti vberibus: vt in presenti vita, & precipue in extremis suis te videre mereatur cum gaudio: & tuę miserationi gratias agere valeat in secula seculorum. Amen.

¶ Litanis

Ordo commendationis anime

Litania pro infirmo morente.

Ordo commendationis anime. Cap. 17. Prius fiant litanie breues. Si autem sit femina dicatur pro ea.

Kyrie eleison.	Christe eleison. Kyrie eleison.
Sancta Maria	ora pro eo.
Omnes sancti angeli & archangeli	orate pro eo.
Omnis chorus iustorum	orate pro eo.
Sancte Abraham	ora pro eo.
Sancte Joannes baptista	ora pro eo.
Omnes sancti patriarche & prophete	orate pro eo.
Sancte Petre	ora pro eo.
Sancte Paule	ora pro eo.
Sancte Andrea	ora pro eo.
Sancte Bartholomee	ora pro eo.
Omnes sancti Apostoli & Euangeliste	orate pro eo.
Omnes sancti Innocentes	orate pro eo.
Sancte Stephane	ora pro eo.
Sancte Laurenti	ora pro eo.
Sancte Clemens	ora pro eo.
Sancte Vincenti	ora pro eo.
Omnes sancti Martyres	orate pro eo.
Sancte Siluester	ora pro eo.
Sancte Gregori	ora pro eo.
Sancte Nicolae	ora pro eo.
Sancte Augustine	ora pro eo.
Omnes sancti Pontifices & Confessores	orate pro eo.
Sancte Benedicte	ora pro eo.
Sancte Bernarde	ora pro eo.
Sancte Dominice	ora pro eo.
Sancte Francisce	ora pro eo.
Omnes sancti Monachi & Eremite	orate pro eo.
Sancta Maria Magdalena	ora pro eo.
Sancta Lucia	ora pro eo.
Sancta Katherina	ora pro eo.
Sancta Cecilia	ora pro eo.
Omnes sancte virgines & vidue	orate pro eo.
Omnes sancti & sancte dei	orate pro eo.

Propitius esto libera eum dñe.
A ira tua libera eum dñe.
A mala morte libera eum dñe.
A penis inferni libera eum dñe.
A potestate diaboli libera eum dñe.
Ab omni malo libera eum dñe.
Per mortem tuam libera eum dñe.
Per sanctam resurrectionem tuam libera eum dñe.
Per mortem & sepulturam tuam libera eum dñe.
Per sanctam crucem tuam libera eum dñe.
Per admirabilem ascensionem tuam libera eum dñe.
Per gratiam spiritus sancti paracliti libera eum dñe.
In die iudicij libera eum dñe.
Peccatores te rogamus audi nos.
Ut ei parcas te rogamus audi nos.
Ut ei indulgeas te rogamus audi nos.
Ut ad veram penitentiam eum perducere digneris te rog.
Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison.

¶ Deinde pro vicino morti, cum in agone sui exitus anima visa fuerit anxiari, dicantur hę orationes.

¶ Commendatio animę ante mortem.

PRoficiscere anima christiana de hoc mundo, In nomine dei patris omnipotentis, qui te creauit: In nomine Jesu Christi filij Dei viui, qui p te passus est: In nomine spiritus sancti, qui in te fusus est: In nomine angelorum & archangelorum: In nomine thronorum, & dominationum: In nomine principatuum & potestatum: In nomine cherubim & seraphim: In nomine patriarcharum & prophetarum: In nomine sanctorum apostolorum: In nomine sanctorum martyrum & confessorum: In nomine sanctorum monachorum & eremitarum: In nomine virginum & omnium sanctorum, & sanctarum Dei. Hodie sit in pace locus tuus: & habitatio tua sit in sancta Sion. Per eundem Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oratio.

DEus misericors, Deus clemens, Deus, qui secundum multitudinem miserationum tuarum peccata penitentium deles, & preteritorum criminum culpas venia remissionis euacuas, respice propitius super hunc famulum tuum N. & remissionem sibi

sibi omniū peccatorum suorum tota cordis confessione poscen
tem deprecatus exaudi. Renoua in eo pijssime pater quicquid
terrena fragilitate corruptum, vel quicquid diabolica fraude
violatum est: & vnitati corporis ecclesię membrum redemptio-
nis annecte. Miserere domine gemituum, miserere lacryma-
rum eius: & non habentem fiduciam nisi in tua misericordia,
ad tuę sacramentum reconciliationis admitte. Per Christum
dominum nostrum. Qui tecum. ℟. Amen. Oratio.

COmmendo te omnipotenti Deo charissime frater, vel so
ror, & ei cuius es creatura committo: vt cum humanitatis
debitum morte intercedente persolueris, ad authorem tuum,
qui te de limo terrę formauerat, reuertaris. Egredienti itaque
animę tuę de corpore splendidus angelorum cętus occurrat.
Judex Apostolorum tibi senatus occurrat. Candidatorum tibi
martyrum triumphator exercitus obuiet. Liliata rutilantium
te confessorum turma circūdet. Jubilantium te virginum cho-
rus excipiat: & beatę quietis in sinu patriarcharum te comple-
xus astringat. Mitis atque festiuus Christi Jesu tibi conspectus
appareat, qui te interassistens sibi iugiter interesse decernat.
Ignores omne quod horret in tenebris, quod stridet in flam-
mis, quod cruciat in tormentis. Cedat tibi teterrimus satanas
cum satellitibus suis: in aduentu tuo te committantibus ange-
lis contremiscat: atque in eternę noctis chaos immane diffu-
giat. Exurgat Deus & dissipentur inimici eius: & fugiant qui
oderunt eum a facie eius. Sicut deficit fumus deficiant: sicut
fluit cera a facie ignis, sic pereant peccatores a facie Dei. Et iu
sti epulentur, & exultent in conspectu Dei. Confundantur igi-
tur & erubescāt omnes tartareę legiones, & ministri satanę iter
tuum impedire non audeant. Liberet te a cruciatu Christus,
qui pro te crucifixus est. Constituat te Christus filius Dei viui
intra paradisi sui semper amęna vireta, & inter oues suas te ve-
rus ille pastor agnoscat. Ille ab omnibus peccatis tuis te ab-
soluat, atque ad dexteram suam in electorum suorum te sorte
constituat. Redemptorem tuum facie ad faciem videas: & pręs
sens semper assistens, manifestissimā beatis oculis aspicias ve-
ritatē. Constitutus igit̄ inter agmina bt̄orum & templationis di-
uinę dulcedine potiaris in secula seculorū. ℟. Amen. Alia ora.

Suscipe

SUscipe dñe aiam famuli tui in locum sperandę sibi salutionis misericordia tua. ℟. Amen. Libera dñe aiam famuli tui ex omnibus periculis infernorum, ⁊ de laqueis penarum, ⁊ ex oibus tribulationibus. ℟. Amen. Libera aiaz famuli tui, sicut liberasti Enoch, ⁊ Eliam de cōi morte mundi. ℟. Amen. Libera dñe aiam famuli tui, sicut liberasti Noe de diluuio. ℟. Amen. Libera dñe aiam famuli tui, sicut liberasti Abraham de hur caldęorum. ℟. Amen. Libera dñe aiam famuli tui, sicut liberasti Job de passionibus suis. ℟. Amen. Libera dñe aiam famuli tui, sicut liberasti Isaac de hostia, ⁊ de manu patris sui Abrahę. ℟. Amen. Libera dñe aiaz famuli tui, sicut liberasti Loth de sodomis, ⁊ de flamma ignis. ℟. Amen. Libera dñe aiam famuli tui, sicut liberasti Moysen de manu Pharaonis regis Aegyptiorū. ℟. Amē. Libera dñe aiaz famuli tui, sicut liberasti Danielē de lacu leonum. ℟. Amen. Libera dñe aiam famuli tui, sicut liberasti tres pueros de camino ignis ardentis, ⁊ de manu regis iniqui. ℟. Amen. Libera dñe aiam famuli tui, sicut liberasti Susannam de falso crimine. ℟. Amen. Libera dñe aiam famuli tui, sicut liberasti Dauid de manu regis Saul, ⁊ de manu Golię. ℟. Amen. Libera dñe aiaz famuli tui, sicut liberasti Petrū ⁊ Paulū de carceribus. ℟. Amen. Et sicut beatissimā Teclā virginē ⁊ martyrē de tribus tormentis atrocissimis liberasti, sic liberare digneris aiam huius famuli tui: ⁊ tecū facias in bonis congaudere cęlestibus. ℟. Amen.

Alia Oratio.

COmmendamus tibi dñe animā famuli tui N. precamurque te dñe Jesu Christe saluator mundi: vt eam pp quam ad terram misericorditer descendisti, patriarcharum tuorum sinibus ingsinuare non reuuas. Agnosce dñe creaturam tuaz non dijs alienis creatam, sed a te solo deo viuo ⁊ vero: quia non est deus alius preter te: ⁊ non est sm opera tua. Lętifica dñe animam eius in conspectu tuo: ⁊ ne memineris iniquitatum eius antiquarum, ⁊ sbrietatum, quas suscitauit furor siue feruor mali desiderij. Licet enim peccauerit, tamen patrem ⁊ filium ⁊ spiritum sanctum non negauit, sed credidit: ⁊ zelum dei in se habuit: ⁊ deum qui fecit omnia adorauit. ℟. Amen.

Alia Oratio.

DElicta iuuentutis ⁊ ignorantias eius ne memineris, qs dñe: sed sm magnā misericordiam tuaz memor esto illius

in gloria claritatis tue. Aperiantur ei celi: colloquantur illi angeli: in regnum tuum dñe seruum tuum suscipe. Suscipiat eū sanctus Michael archāgelus dei, qui militie celestis meruit principatum. Veniant illi obuiaz sancti angeli dei: ⁊ perducant eū in ciuitatem celestem Jerusalez. Suscipiat eum beatus Petrus apostolus, cui a deo claues regni celestis traditę sunt. Adiuuet eum sanctus Paulus, qui dignus fuit esse vas electionis. Intercedat pro eo sanctus Joannes electus dei apls ⁊ euangelista: cui reuelata sunt secreta celestia. Orent pro illo oēs sancti apli: quibus a dño data est potestas ligandi, atque soluendi. Intercedant pro eo omnes sancti ⁊ electi dei: qui pro Christi nomine tormenta in hoc seculo sustinuerunt: vt vinculis carnis exutus, peruenire mereatur ad gloriam regni celestis. Prestante domino nostro Jesu Christo, qui cum patre ⁊ spiritu san. ⁊c.

¶ De tentationibus, in quibus homo tentatur a diabolo in exitu anime sue: ⁊ de remediis ad expellendas eas. Cap. 18.

Beatus Gregorius dicit, q̄ antiquus hostis. s. diabolus multipliciter conatur tentare quemlibet christianuz maxime in articulo mortis. Et inter alia specialiter de tribus dicit, q̄ q̄ in illa agonia homo laborat in extremis, ⁊ iam amisit visuz corporalem ⁊ auditum, tunc diabolus pręparat graues tentationes. Et primo tentat de fide, pręparando diuersas imaginationes. Hoc q̄ fit, vel credit verisimiliter tale fieri, vt dicit beatus Augustinus, statim debet homo firmiter cogitare, q̄ tētatio est diabolica: ⁊ debet hō dicere in corde suo, licet non possit ore, ¶ Dñe Jesu Christe ego verus catholicus sum, ⁊ credo aia, q̄ credit, ⁊ tenet scta ecclesia Ro. ⁊ in ista fide dolo mori. Et tunc inimicus recedit confusus. Verum ꝫ statim inimicus est pręparatus cū alia tentatione. s. de pctō desperationis, ita q̄ tunc reducuntur ei ad memoriā multa pcta, quę hō cōmisit: ⁊ spāliter q̄ hō habet aliqua per obliuionē inconfessa. Et tūc hō incipit turbari, ⁊ titubare, ⁊ cogitare q̄o ipse posset saluari: ⁊ reputabit quasi impossibile. Unde dicit idez, statim debet homo cogitare hanc esse tentationem diabolicam: ⁊ debet dicere in corde suo, ¶ Domine Jesu Christe tu effudisti sanguinem tuum in cruce propter peccata nostra, placeat tibi q̄ merita sancte passionis

nis tue deleant peccata mea, de quibus recordatus fui, & ꝓfessus sum: & de alijs meritum passionis tue suppleat. Hoc dicto, statiz tentatio recedit. Videns diabolus, q̄ non pōt hīe victoriā p̄ istos modos, vt dicit idez, apparet ei in pulcherrima figura dicens. Ego sum Chīs creator & redemptor tuus: me ergo adora: Unde dicit idē, q̄ hic debez esse hō valde cautus, & nō credat sibi: sed dicat: Si tu es Chīstus ille qui assumpsit carnez de virgine Maria, & natus est ex ipsa remanēte virgine, & fuit passus in cruce vsqz ad mortem pp̄ peccata nostra: & descendit ad inferos ad liberandū sanctos p̄res, & resurrexit tertia die: & ascēdit ad cēlū die ascensionis, & in die iudicij debet venire ad iudicandū viuos & mortuos: Si tu es ille, ego te adoro: aliter non adoro. Tunc diabolus videns se oīno victum & confusum, recedit penitus, & amplius non reuertitur ad tentandum. Postmodū iste talis, qui istis resistit, & vincit tentationes diabolicas, habet ꝓsolationem cum angelis, & expectat coronam de victoria.

¶ Sequentes orationes dicendę sunt super agonizante in trā situ deuote morose, & intelligibiliter, vt infirmus audire possit Oremus. Oratio. Cap. 19.

O Sancta trinitas pater, fili, & spūs alme, oīps ęterne Deus tua immensa attracti ac moti pietate, p̄o aīa famuli tui nunc in extremis laborantis, te deprecari compellimur. & ipsam sacratissime dīne tue pissime omnipotentię cōmendamus, vt illam ab insidijs, aspectu quoqz & terrore dęmonuz custodiēdo tuearis: ne fidē repente perdens quaz tenuit, pessime desperationis labatur in foueam: ne diffidentię tentationibus cedat, ne p̄teritorum scelerū recordatione desperet. Exaudi rex gloriose pp̄ tuā suauissimā & clementissimaz bonitatē p̄o ea interpellantes. Exaudi (inquā) per orationes patriarcharū, per merita prophetarū, per suffragia ap̄lorum, per victoriā martyrū, p fidē ꝓfessorū, per virginū puritatē, per deuotā intercessionē omniū, qui tibi ab initio placuerunt, & tecū modo regnantes inexcogitabili felicitate lętantur. Ab ipsa dīne iactantiaz repelle: tribue cōpunctionem, fusicia fletū, corem eius mollifica, ab oīus insidijs inimici illaz tuere, fidei tue lumine ꝓfirma, gr̄ę tue infunde charitatē: vt in te rex oīpotens, & in tua pietate ꝓfidens omniū culparū vera contritione ab intimis visceribus ꝓcutiatur.

Clementissime dñe oĩa iniqua desidera ab illa rescinde, ignea tela diaboli extingue, largire fontem lacrymarum, quibus iniquitatum suarum tergat maculas, vincula disrumpat. Faceaz dñe salubriter petere, audire quę petit, atque celeriter exaudi. Si pie respicis, viuet: si despexeris, perijt. Si iustitia vteris, ante oculos tuos mortua fętet: si misericorditer, vt tuam bonitatem decet, aspexeris, a desperationis barathro reuocatur. Respice dñe sancte, pĩ dilecti filij tui vulnera ꝛ cruorem. Dñe Jesu Christe rex pijssime, qui venisti redimere perditos: noli dãnare redemptos. Da illi dñe cor piũm, quod te timeat: sensum vigilez, qui te intelligat: simplicẽ oculũ ꝛ intentionẽ rectã, qua te sequatur. Dñe Jesu Christe fili pĩs misericordiaruz, ꝛ reginę misericordię gloriosę virginis Marię, aię huius famuli tui miserere: ꝛ eã de maiestatis tuę sede clementer aspiciens, ab illa repelle tenebras, ꝛ eã splendoribus tuę claritatis illustra. Clemẽtissime dñe Jesu a tua pietate culparũ eius remissionẽ humiliter petimus, qui deo pĩ mundum tuo cruore gratum reddidisti. O fons pietatis nõ ꝙsicuisti esse crudelis: Tuę dilectissimę genitricis preces ne spernas. O gloriosa regina mundi Maria: virgo pulcherrima: virgo misericors, quę genuisti regem velut rosa decora, illos tuos misericordes oculos ad seruũ tuum N. misericorditer querte: tu quę petõrum aduocata prędicaris: prima corũ spes: quę nulli claudere potes sinũ tuę pietatis. O misericordię mr: ecce tps patrocinandi, qñ famulus tuus N. iudicẽ iratũ sentiens protectionis tuę gr̃az efflagitat. Eia ergo aduocata nr̃a occurre velociter. O Gabriel archãgele, qui salutẽ mũdo nũciasti. O sctẽ Michael, qui draconẽ Acheruntis expugnasti. O sctẽ Raphael, qui filiũ Tobię iusti salubriter deduxisti. O angele custos huius Dei seruuli. O cęlestes angelorum oĩuz chori, nec nõ patriarcharũ, prophetarũ, apłorũ, martyrũ, ꝓfessorũ, sacerdotũ, leuitarũ, monachorũ, eremitarũ, virginum, oĩumqz iustorum, per amorem ineffabilez agni immaculati Jesu Christi regis vestri, qui vos de mundo elegit, cuius lęta visione gaudetis, vos pro huius nostri fratris, vel sororis aia deprecamur: vt eã vestris ꝓcibus iuuare dignemini: quatenus diaboli faucibus erepta saluetur, ꝛ vr̃ę iucundissimę societati lęta iungat. O rex clemẽtissime Deus omnipotens saluator mundi

Jesu

Jesu pie, qui omniuz in te sperantium misereri consueuisti pro-
pter orationes dei genitricis, z omnium sanctorum angelorum
ac electorum Dei famulo tuo N. quesumus, miserere: quatenus
in passionis tuę merito ac sanguine a peccatorum suorum ma-
culis ablutus ęternaliter in tuo regno glorietur. Amen.

O Suauissime dne Jesu Christe, beatorum requies, z omnium
in te sperantium salus iucundissima: qui in nocte dirę pas-
sionis tuę ad patrē orasti dicens: Pater, si possibile est, transeat
a me calix iste, veruntamen non mea voluntas, sed tua fiat: qui
que illa hora in tanta fuisti angustia, vt de preciosq corpore tuo
sanguis effueret, precamur te bone Jesu, quatenus animam fa
muli tui N. tua solita pietate iuues: vt pro suis delictis contera-
tur, z moueatur ad pęnitentiam salubrem: vt in hac hora tre-
menda, in occursu aduersarij nō paueat, nec in aduentu aut a-
spectu tuo iudex tremēde, accusante conscientia, contremiscat:
sed potius faciem tuam in iubilo videns lętetur: te prestante
Jesu Christe: cuius est passione redemptus. Amen.

O Dulcissime rex, Jesu pie, qui in tuę passionis horrenda no
cte a discipulis tuis destitutus, inter aduersarios tuos so-
lus stetisti, tuę pietati supplicamus: vt animam serui tui N. in
suo obitu solam non relinquas in manibus iniquorum dęmo-
num, auxilio tuo destitutaz: sed tua virtute, z tuorum angelorum
sanctorum societate securam, ad locum tuę beatissimę visionis
per sanguinis tui virtutem lętanter deducas. Amen.

O Dne Jesu Christe decus z gloria sctōrum: qui pendens in
cruce, pro tuis diris crucifixoribus piem rogasti dicens:
Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt: tuam pietatem
precamur pie Jesu: vt in mente serui tui N. orationes tuę re-
nouare digneris affectum: quatenus offensarum oīum ab ęter-
no patre veniam consequatur. Et sicut tunc exauditus fuisti tu
dne, ac rex, sic nunc cum patre seruos ac milites tuos exaudire
digneris pro famulo tuo N. qui nescit quid faciat, dum fidei, z
sensus exiguitate tepescit. Rogamus pie Jesu, vt in obitu eius
omnia sua peccata dimittas, z pro tuę durę passionis merito
ad angelorum consortia deducatur. Amen.

O Sacratissime dne Jesu Christe saluator, qui propter no-
stra scelera abolēda, post crudelia verba, post pudibun-

da opprobria, post irrisiuã ⁊ afflictiuã aculeorũ coronã, in cruce nudus, instar latronis, affigi elegisti, exoramus te pie p has tuas passiones, vt aiam famuli tui .N. in extremis laborante, suorum pctõrum dolorosa confessione verberes, vera contritione confundas, ⁊ vero timore cohones: ⁊ i cruce tua omnes sensus mentales eius affigas: quatenus sic totus a te spiritualiter vulneratus, tuorum vulnerum merito, omnium delictorum suorũ veniam consequatur, ⁊ ad gaudia cęlestia perducatur. Amen.

O Gloriosissime rex Jesu Christe angelorum dulcedo: qui affixus pro nobis veram fidei lucem cordi latronis infudisti: vt te verum Deum ⁊ verum hominem fateretur, dum clamauit, memento mei dñe dum veneris in regnum tuum: maiestatem tuam suppliciter exoramus: vt in famulo tuo .N. in extremis laborante conseruare digneris verę fidei sacramentum: vt sacratissimę tuę passionis merito, tua veritate, tuoque amore loricatus in suo obitu spiritus immundos nequaquam vereatur, sed tuam perpetuam gloriam adeat iubilanter. Amen.

O Clementissime dñe Jesu, verbum ęterni patris, ⁊ filij virginis gloriosę, qui mundũ visibiliter deserens, ⁊ solitudinem maternę compatiens, ei dilectum discipulum in filiũ adoptasti, humiliter tuę maiestati supplicamus, per merita tuę passionis, ⁊ eiusdem tuę inclytę matris preces, necnon tui dilecti discipuli, quatenus digneris in animam huius serui tui spiritum tuę charitatis infundere: in quo tibi cohęres Deo patri adoptetur in filium. Cõmitte, qs, de throno glorię tuę huius famuli tui .N. aiam clementissime tuę matri: quatenus in mortis agone non paueat, sed virginalibus tibi manibus pitata clemẽter suscipiatur a te in tua gloria cũ sctis tuis collocanda. Amẽ.

O Clementissime domine Jesu, corona certantium: qui moriturus in cruce docuisti nos compendiose tempore mortis orare, dicens, Pater in manus tuas cõmendo spũm meum: tuę maiestati supplicamus, vt spiritus sancti virtute, eandẽ orationem menti huius famuli tui digneris imprimere: vt ea⁊ personet semper: ⁊ in hac extrema hora eius sentiat effectũ, in tuas sanctissimas manus suam animam commendando. Amen.

O Misericordissime dñe Jesu, generis humani reparator, qui in die tuę acerbissimę passionis in neruorum contractione,

ctione, ossium compressione, spinarum punctione pœnam acerbissimam tulisti, & latus tuum vnde sanguis & aqua flueret aperiri voluisti: deprecamur domine vt animam famuli tui N. virtutum splendore illustres: & spinarum tuarum merito, illi tribuas de offensis ab eo tibi illatis dolere vehementer: vt omnia eius delicta tuæ passionis acerbitate deleantur, & ad angelorum societatem te ducente valeat peruenire. Amen.

O Clementissime dñe Jesu Christe, qui pro nobis in cruce mori dignatus es, te precamur, vt oēs tuas passiones & amaritudines, quas pro nobis miserrimis in duro ligno tulisti, præsertiz qñ sanctissima anima tua de virgineo & purissimo habitaculo tui corporis egressa est, offerre & ostendere digneris deo patri omipotenti cōtra oēs pœnas & passiones serui tui N. & liberare eum digneris in hoc suo transitu ab oibus passionibus & pœnis, quas pro peccatis suis se contraxisse timet. Amen.

O Misericordissime domine Jesu Christe, qui prophetico ore dixisti, in charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans: tibi humiliter supplicamus, quatenus eandem charitatem, quæ te de cælo traxit ad terras laboraturum pro nobis, & moriturum, offerre & ostendere digneris Deo patri omnipotenti contra omnes huius famuli tui N. passiones & pœnas, quas pro suis sceleribus meretur, & animam eius in suo obitu per manus sanctorum angelorum excipere. Aperi illi benignissime Jesu ianuam vitæ & regni syderei: & in eo illum fac cum sanctis tuis perpetua felicitate lætari. Amen.

O Piissime dei hominumque mediator Jesu Christe, qui debitas nobis pœnas in tuo passibili corpore pro nostra salute tulisti: & vt eas gustares amariores, in hora tuæ passionis, deitatis rationisque solatium a tuis sensibus sustulisti, eos destitutos omni solatio in doloribus linquens, dum clamasti, Deus meus, deus meus, vt qd dereliquisti meliorauimus tuaz pietatem, vt animam serui tui N. tua suauissima consolatione foueas, erigas, & lætifices: Namque si deserueris illum pastor æternæ, mox lupus rapax diabolus in eum irruet efferatus, & crudelis: & oues, quas tuo sanguine quæsiuisti, iugulabit. Et si demeritis suis exigentibus, a te deseri meretur, te nihilominus propter tuam pietatē rogamus, ne illū tradas aduersarijs diffidentiæ & desperationis

stimulis affligendum: nec ad gratiam tuam durum, aut insensibilem effici patiaris: sed per charitatis tuę gratiam viuens, & absentię tuę amaritudinem sentiēs, pia voce gemendo clamet ad te, Deus meus, deus meus vt quid dereliquisti me? Tu autem piissime pater ac bone pastor tua suaui pietate succurre: qui eum tibi tuo sanguine redemisti. Amen.

O Perfectissime dei, hominumq3 mediator Jesu Christe saluator: qui p solis ardore, & tormentorum asperitate, & sanguinis tui effusione, corporalem sitim in duro ligno tulisti: dum clamasti, sitio, tuam precamur maiestatem, vt animam famuli tui N. illo iſiunc amoris igne digneris adurere, quem in terris mittere venisti: vt cunctis vitijs exiccatis, anima eius, & caro tuę charitatis igne succensa te solum sitiat, te diligat, te perquirat: vt te inueniens, te fruatur, Sacratissime dñe Jesu Christe, omne bonum complens, atque consumans: qui gustato aceto dixisti, consumatum est, & inclinato capite spiritum Deo patri reddidisti: supplicamus tuę maiestati pro anima famuli tui N. laborantis in mortis agone: quatenus illi fidei lumen, & gratię tuę sanitatem infundas: vt horam extremam in tua sancta charitate finire, & tibi dicere valeat, ecce clementissime Jesu nunc ad te venio: tua mellifiua voce meum spiritum suscipi iube in eternam claritatem. Amen.

O Clementissime Jesu solatium miserorum, tu nostra peccata in tuo corpore portasti: quia tu es vere deus: de quo dixit Esaias, languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit: adeo vt in tuo virgineo pulcherrimo corpore, a plãta pedis vsque ad verticem sanitas vlla non fuerit: & qui pę filijs hominum erat speciosus, quasi leprosus videreris: per hãc tuas ineffabilem charitatem precamur pie Jesu: vt omnia peccatorum vulnera in famulo tuo N. sanes: quatenus omnibus vitijs emendatus ad te regem factorem suum spirituali solatio roboratus, lętus perueniat: & quem tuo sanguine comparasti, & tuę passionis signo. i. sancta cruce muniri semper voluisti, ad tuam nunc felicissimam visionem omnium passionum tuarum merito, comitantibus sanctis angelis deducere digneris. Amen.

O Decus cęli virgo, regis ęterni mater intacta, ꝓpter illius te rogamus terrorem, quo tuum cor tremuit, qñ dilectum tuum,

tuum, ⁊ amantissimum filium Jesum ab impijs captum; ligatum, tractum, ab amicis aũt omnibus derelictum audisti; vt seruulum tuum N. in extremis laborantem, ⁊ trementẽ adiuues: vt de prẽteritis culpis veraciter conteratur, ⁊ cor eius supernis splendoribus irradiatum veraciter pẽniteat: ne forte in occursũ aduersarij terreatur, aut in aspectu tremendi iudicis, accusante conscientia contremiscat: sed potius tuis precibus suffragantibus, faciem eius in iubilo videns lętetur. Amen.

O Virginum suauissima Dei genitrix Maria stella maris, per eas te rogamus lacrymas ⁊ singultus, quibus tuum nobile ⁊ maternum cor angebatur, qñ tuam spem Jesum pulcherrimum, pñtatum prẽsuli cognouisti innocentem accusatũ, ⁊ contumelijs illusum, vt huic famulo tuo N. lacrymarum gratiam impetres, ⁊ fidei lumen indelebile: quo maculas oẽs delictorum suorum possit abluere. Et tu mater misericordię, eum nunc celeriter adiuua, ne satanas illudere, aut varijs tentationibus pro libito suę iniquissimę voluntatis affligere possit, aut tremebundo iudici vinctum statuere: sed potius seipsum per lumen fidei iudicet in prẽsenti, ac disciplinis verę pẽnitentię deuote flagellet. Amen.

O Sola sperantium omnium spes Maria regina cęlorum: propter illas te prẽcamur angustias, quas tuum pissimũ cor tulit, qñ tuus filius, ⁊ noster dñs Jesus Chs verbum ęterni patris, clamantibus ⁊ vociferantibus iudęis, crucifige, crucifige, morti adiudicatus, ⁊ ignominioso crucis suspendio addictus est: quatenus subuenias clementissima regina, ⁊ mr̃ pientissima huic seruulo tuo N. in extremis laboranti: quia ⁊ corpus eius infirmitatis dolore torquetur, ⁊ angustiatur aia: hinc dęmonum insidijs, hinc seuerę discussionis angustijs. Subueni (inquam) o mater pietatis: ⁊ gratiosissima virgo ne contra illum feratur mortis ęternę sententia, aut flammis ęternalibus tradatur perpetuo cruciandus: sed tua potius intercessione, prẽmia ęterna consequatur. Amen.

O Clementissima virgo Maria dei genitrix: propter illum tibi supplicamus gladium doloris, qui tuam pertransiuit animam, cum dilectissimum tibi filium Jesum, nudum ⁊ cruentum: ⁊ diris vulneribus confossum in aera super crucis ligno

elevatum

elevatum conſpexiſti: quatenus in hac hora terribili, huic ſeruulo tuo .N. ſis adiutor: vt compaſſionis gladio confodiatur, ꝛ vulneretur lăcea diuini amoris, ita vt oĩum pctōrum ſanguis mortius de corde eius effluat: vitiſq; mūdetur, decoretur virtutibus diuinis quatenus toto deſiderio terrena relinquens in cęleſtia ſubleuẽtur: ad quę lętanter, te duce, perueniat. Amen.

O Maria tribulatorum piiſſima conſolatrix, per illud tergamus horribile tormentum, quod pene tuum cor omneſque tuos ſenſus extinxit, quando filium tuum dominum noſtrum Jeſum Chriſtum te Joanni in matrem, ꝛ Joannem tibi in filium ꝺelegantem audiuiſti: quatenus huic famulo tuo .N. ſubuenire digneris, qui ad te inuocandam aſſurgere non poteſt: quippe quoniam oculi eius luce priuantur, ſurdeſcunt aures, omneſque ſenſus obſcurantur. O mater pietatis preces noſtras exaudi: quas auribus tuę pietatis afferimus: atque famuli tui .N. ſpũm filio tuo commenda: quatenus tuo pio interuentu, terrores ꝺęmonum, tormentaque non timeat: ſed deſideratam cęleſtis patrię manſionem te comite lętus adeat. Amen.

O Decus ꝛ gloria virginum Maria Jeſu Chriſti mater: propter tuos ꝛe rogamus eiulatus, quos imo pectore prorumpentes abſcondere non valebas, quando in amplexus filij de cruce depoſiti ruebas, ꝛ nitentes quondam genas, oraque rutilătia, pallore mortis occupata mirabaris, vt ſeruulo tuo .N. ſuffragari, veluti pia mr, digneris: quatenus ſic de admiſſis criminibus doleat: vt eius anima mellifluis oſculis, ꝛ amoris amplexibus dñi Jeſu Chriſti, in beatorum regno fruatur. Amen.

O Maria virgo pulcherrima, virgo clementiſſima, virgo gratioſiſſima, propter ſuſpiria atque lamenta inaudita, quibus tuum dulciſſimum cor excruciabatur, quando animę tuę ſolatium vnicum Jeſum filium tuum, ꝛ ſaluatorem noſtrum ſepulturę tradi cernebas: adiuua famuli tui .N. animam in hac lachrymarum valle laborantẽ: vt in egreſſu de corpore virginalibus tuis manibus erepta deducatur in cęlum. Amen.

¶ Oratio in exitu vitę ad dominum Jeſum Chriſtum.

O Domine Jeſu Chrẽ fili dei viui, ꝛ redemptor mundi, ego peccator ſuppliciter rogo immẽſam miſericordiam tuã: vt

vt mihi eam confessionem in hora exitus mei, concedere digneris, quaz latroni tibi de cruce confitenti misericorditer concessisti. Presta dñe deus meus pissime, vt in hora exitus mei diuina vltio non veniat super me: ⁊ potestas diabolica nō occurrat mihi, nec noceat: sed tua gratia largiente talem me dies extremus inueniat, qualē me fons regenerationis exhibuit. Deprecor ineffabilem graz ⁊ misericordiaz tuā pissime dñe Jesu Christe, vt in hora exitus mei non deneges mihi miserrimo peccatori sacram corporis ⁊ sanguinis tui cōionem: sed cum vera fide ⁊ certa spe ⁊ sincera charitate illam mihi percipere concede, ⁊ ad gaudia eterna peruenire tribue. Qui viuis ⁊ reg.

ℂ Oratio ad eundem.

Dē reminiscaris dñe delicta mea, vel parentū meorum, neque vindictaz sumas de peccatis meis in extremis meis: ⁊ non sinas interesse, ⁊ in me preualere diabolum, aut nouissima mea deterrere potestatem tenebrarum. Sed presta per intercessionem omnium sanctorum tuorum, vt angelo tuo presente, transitus meus de hoc seculo spe firma regatur, fide catholica muniatur, ac totus ipsius animę exitus in te, ⁊ fm te fiat: nec intermiscere se audeat angelus malus, aut locum inuadendi habeat tetra ⁊ maligna cohors diaboli. Et pīsta mihi domine, vt in illa die ⁊ hora, qua animam meam a corpore iusseris separari, piam sententiam mereaz audire: ⁊ angeli sancti perducant animam meam ad gaudia iustorum. Amen.

ℂ Oratio ad beatam Virginem.

Ommendo sancta Maria materne pietati tuę extremaz diem exitus mei. Precor te per vnigenitum filium tuum dominum nostrum Jesum Christum: vt in illa necessitate piaz visitationem tuam ⁊ consolationem habere merear. Et cuz in vltimo agone mortis anima mea turbata fuerit, tu domina clementissima misericordię recordaberis: ⁊ venire in adiutorium meum dignaberis, ⁊ liberare animam meam ab ira ⁊ indignatione filij tui, ⁊ confusione perpetua, ⁊ ab eterna dānatione eripere procurabis. Defende aiam meaz sancta Maria tua pissima protectione a crudeli accusatione: ⁊ perduc eam in sinum Abrahę: vbi est certa requies beatorum iustorum. Sancta, ⁊ immaculata virgo Maria, genitrix domini mei Jesu Christi

intercedere

intercedere digneris pro me ad illum, cuius meruisti effici templum: vt per orationes ꝛ intercessiones misericordię pietatis tuę misereatur mihi pius ꝛ misericors Dominus. Qui vivis, ꝛc.

¶ Orationes dicenda in mortis articulo.

O Domine Jesu Christe tibi in hac hora commendo animam meam: ꝛ sicut pro me dignatus es de virgine nasci, crucē pati, mori, in sepulcro sepeliri, tertia die ab inferis resuscitare, ꝛ celos, quos nunquam tui nominis presentia deseruisti, voluisti adire: sic animam meam liberare digneris ab eterna morte. Ultra quam dici fas est me peccatorem, ꝛ reum esse confiteor. Sed tu, qui omnium peccatorum indultor, atqꝫ clementissimus es: quiqꝫ misereris omnium, ꝛ nihil odisti eorum, quę fecisti, dissimulans peccata hominum ad te reuertentium: qui peccatoris facinora in quacunqꝫ die conuersus ad te fuerit, ꝛ ingemuerit, obliuioni in perpetuū tradis: Qui peccantibus pepercisti: ꝛ mulieri deprehensę in adulterio dimisisti: ꝛ Magdalenę remisisti: Petro lacrymanti relaxasti: ꝛ latroni confitenti paradisi ianuam aperuisti: mihi peccatori veniam non deneges delictorum: quicquid vitiosum est, ꝛ quicquid in te peccaui, mihi remitte: ꝛ animam meam in eterna requie refouere digneris. Tu enim es ille, cui non pereunt moriendo corpora nostra, sed mutantur in melius: qui animam a corpore separare, ꝛ in meliorē vitam mittere solitus es: qui dixisti te malle vitam peccatoris, quam mortez: credo corde, ꝛ ore confiteor, quia idcirco animā meam ab hac vita vis educere: vt post mortem meam in meliori vita facias viuere: quę sensum ꝛ intellectum quam nūc habet in me, meliorem habebit: ꝛ quantum differt vmbra ab homine, tāto meliora possidebit in celesti regione. Quo dicto, accipiat infirmus si potest propriis manibus carnes pectoris sui circa cor ꝛ mamillas: ꝛ lacrymosis verbis dicat. Domine Jesu Christe fili Dei viui, ꝛ beatę Marię semper virginis, totis visceribus meis tibi confiteor: ꝛ credo q tu redemptor meus viuis, ꝛ in nouissimo die de terra surrecturus sum: ꝛ in carne ista videbo te Deum saluatorem meum. Postea infirmus ponat digitos suos super oculos: ꝛ dicat. Et oculi isti te cōspecturi sunt. Postea eleuatis oculis ad celum se signet signo sanctissimę crucis precipue faciē, os, ꝛ pectus, ꝛ totuz corpus: ꝛ dicat.

Omnia

Omnia mihi terrena vilescūt: ⁊ ad te deus meus propero: qui quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, preparasti diligentibus te. Et ecce in manus tuas dñe commendo spūm meum, redemisti me dñe deus veritatis. Qui cum patre ⁊ spiritu sancto viuis ⁊ regnas ⁊c. ℟. Amen.

¶ Psalmi dicendi in agone mortis super infirmum. Cap. 20.

Si anxiatur adhuc alia, dicantur hi psalmi. Psalmus Dauid.

COnfitemini dño qm̄ bonus: qm̄ in seculum misericordia eius: Dicat nunc Israel qm̄ bonus, qm̄ in seculum misericordia eius. Dicat nunc domus Aaron: qm̄ in seculum misericordia eius. Dicant nunc qui timent dñm: qm̄ in seculum misericordia eius. De tribulatione inuocaui dñm: ⁊ exaudiuit me in latitudine dñs. Dominus mihi adiutor: non timebo qd faciat mihi homo. Dominus mihi adiutor: ⁊ ego despiciā inimicos meos. Bonum est confidere in dño, quam confidere in homine. Bonū est sperare in dño, quaz sperare in principibus. Omnes gentes circundederunt me: ⁊ in nomine domini, quia vltus sum in eos. Circundantes circundederunt me: ⁊ in nomine dñi: quia vltus sum in eos. Circundederunt me sicut apes, ⁊ exarserunt sicut ignis in spinis: ⁊ in nomine dñi, quia vltus sum in eos. Impulsus euersus sum, vt caderem ⁊ dñs suscepit me. Fortitudo mea, ⁊ laus mea dñs: ⁊ factus est mihi in salutem. Vox exultationis ⁊ salutis in tabernaculis iustorum. Dextera dñi fecit virtutem: dextera dñi exaltauit me: dextera dñi fecit virtutē. Non moriar, sed viuā: ⁊ narrabo opera dñi. Castigans castigauit me dñs: ⁊ morti non tradidit me. Aperite mihi portas iustitie: ⁊ ingressus in eas confitebor dño: hec porta dñi: iusti intrabunt in eaz. Confitebor tibi qm̄ exaudisti me: ⁊ factus es mihi in salutē. Lapidez quem reprobauerunt edificātes, hic factus est in caput anguli. A dño factū est istud: ⁊ est mirabilis in oculis nostris. Hec dies quam fecit dñs: exultemus ⁊ lętemur in ea. O dñe saluuz me fac: o dñe bene prosperare: bñdictus qui vēturus es in nole dñi. Bñdixim⁹ vobis de domo dñi: deus dñs ⁊ illuxit nobis. Constituite diē solennē in condensis: vsqz ad cornu altaris. Deus meus es tu, ⁊ confitebor tibi: deus meus es tu: ⁊ exaltabo te. Confitebor tibi, quoniā exaudisti me: ⁊ factus es mihi in salutem. Confitemini

domino

dño quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius.

BEati immaculati in via, qui ambulant in lege dñi. Beati qui scrutant testimonia eius: in toto corde exquirunt eu. Non.n. qui operantur iniquitatem: in vijs eius ambulauerunt. Tu mandasti mandata tua custodiri nimis. Vtinam dirigantur vie mee, ad custodiendas iustificationes tuas. Tunc nō cōfundar: cum prospexero in oibus mandatis tuis. Confitebor tibi in directione cordis in eo qō didici iudicia iustitie tue. Iustificationes tuas custodiam: non me derelinquas vsquequaq. In quo corrigit adolescentior viā suā? in custodiendo sermones tuos. In toto corde meo exquisiui te: ne repellas me a mandatis tuis. In corde meo abscondi eloquia tua: vt non peccem tibi. Benedictus es dñe: doce me iustificationes tuas. In labijs meis pronunciaui oia iudicia oris tui. In via testimoniorum tuorum delectatus sum: sicut in oibus diuitijs. In mandatis tuis exercebor: et cōsiderabo vias tuas. In iustificationibus tuis meditabor, non obliuiscar sermones tuos.

REtribue seruo tuo: viuifica me: et custodiaz sermones tuos. Reuela oculos meos: et ꝑsiderabo mirabilia de lege tua. Incola ego sum in terra: non abscondas a me mandata tua. Concupiuit aīa mea desiderare iustificationes tuas in oī tpe. Increpasti superbos, maledicti qui declinant a mādatis tuis. Ausfer a me oppꝛobriū et ꝓtemptū: qꝛ testimonia tua exquisiui. Et enim sederunt principes, et aduersum me loquebant: seruus aūt tuus exercebatur in iustificationibus tuis. Nā et testimonia tua meditatio mea est: et cōsilium meum iustificationes tue.

ADhęsit pauimēto anima mea: viuifica me, ſm verbū tuū. Vias meas enunciaui, et exaudisti me: doce iustificationes tuas. Viaz iustificationum tuarum instrue me: et exercebor in mirabilibus tuis. Dormitabit aīa mea pꝛe tędio: confirma me in verbis tuis. Viaz iniquitatis amoue a me: et de lege tua miserere mei. Viam veritatis elegi: iudicia tua non sum oblitus. Adhęsi testimonijs tuis domine noli me confundere. Viam mandatorum tuorum cucurri: cum dilatasti cor meum.

LEgem pone mihi dñe, viam iustificationum tuarum: et exquiram eam semper. Da mihi intellectuz, et scrutabor legem tuam: et custodiam illam in toto corde meo. Educ me in

in semitam mandatorum tuorum: quia ipsam volui. Inclina cor meum in testimonia tua: & non in auaritiam. Auerte oculos meos ne videant vanitatem in via tua vivifica me. State seruo tuo eloquium tuum in timore tuo. Amputa opprobrium meum quod suspicatus sum: quia iudicia tua iucunda. Ecce concupiui mandata tua: in equitate tua vivifica me.

Et veniat super me misericordia tua dñe, salutare tuum sm eloquium tuum. Et rndebo exprobrantibus mihi verbu: qz speraui in sermonibus tuis. Et ne auferas de ore meo verbum veritatis vsquequaque: qz in iudicijs tuis supersperaui. Et custodiam legē tuā semp̄: in seculum & in seculū seculi. Et ambulabaz in latitudine: qz mandata tua exquisiui. Et loquebar de testimonijs tuis in ꝓspectu regu: & non ꝓfundebar. Et meditabar in mādatis tuis: quę dilexi. Et eleuaui manus meas ad mandata tua q̄ dilexi: & exercebor in iustificationibus tuis.

Memor esto verbi tui seruo tuo: in quo mihi spem dedisti. Hęc me cōsolata est in humilitate mea: quia eloquiū tuū vivificabit me. Superbi inique agebant vsquequaque: a lege aūt tua nō declinaui. Memor fui iudiciorum tuorū a seculo dñe: & ꝓsolatus sum. Defectio tenuit me: pro petōribus derelinquentibus legē tuā. Cantabiles mihi erāt iustificationes tuę: in loco peregrinationis meę. Memor fui nocte nois tui dñe: & custodiui legē tuā. Hęc facta ē mihi: qz iustificatiōes tuas exqsiui.

Portio mea dñe: dixi custodire legem tuam. Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo: miserere mei sm eloquiū tuū. Cogitaui vias meas, & conuerti pedes meos in testimonia tua. Paratus sum & non sum turbatus, vt custodiā mandata tua. Funes petōrum circumplexi sunt me: & legē tuā non sum oblitus. Media nocte surgebam ad ꝓfitendum tibi, super iudicia iustificationis tuę. Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua. Misericordia tua dñe plena est terra, iustificationes tuas doce me.

Bonitatem fecisti cum seruo tuo dñe, sm verbum tuū. Bonitatem & disciplinam & sciam doce me: qz mandatis tuis credidi. Priusqnā humiliarer ego deliqui: propterea eloquium tuū custodiui. Bonus es tu, & in bonitate tua doce me iustificationes tuas. Multiplicata est super me iniquitas superborum,

ego

ego autem in toto corde meo scrutabor mandata tua. Coagulatum est sicut lac cor eorum: ego vero legem tuam meditatus sum. Bonum mihi, quia humiliasti me: vt discam iustificationes tuas. Bonum mihi lex oris tui: super millia auri et argenti.

Manus tuę dñe fecerunt me et plasmauerũt me: da mihi intellectũ, vt discam mandata tua. Qui timent te, videbũt me: et lętabuntur: qr in verba tua supersperaui. Cognoui dñe, quia ęquitas iudicia tua: et in veritate tua humiliasti me. Fiat misericordia tua, vt consoletur me: scõm eloquium tuum seruo tuo. Veniant mihi miserationes tuę, et viuam: quia lex tua meditatio mea est. Confundantur superbi, quia iniuste iniquitatẽ fecerunt in me: ego aũt exercebor in mãdatis tuis. Conuertantur mihi timẽtes te: et qui nouerũt testimonia tua. Fiat cor meũ immaculatum in iustificationibus tuis: vt non confundar.

Defecit in salutare tuum aia mea, et in verbo tuo supersperaui. Defecerunt oculi mei in eloquiũ tuũ dicentes, quãdo consolaberis me? Quia factus sum sicut vter in pruina: iustificationes tuas non sum oblitus. Quot sunt dies serui tui? qñ facies de psequentibus me iudiciũ? Narrauerunt mihi iniqui fabulationes: sed non vt lex tua. Omnia mandata tua veritas: iniqui persecuti sunt me, adiuua me. Paulominus consummauerunt me in terra: ego aũt non dereliqui mandata tua. Scõm misericordiam tuam viuifica me: et custodiam testimonia oris tui.

In ęternum dñe verbum tuum permanet in cęlo. In generatione et generationem veritas tua: fundasti terram, et permanet. Ordinatione tua perseuerat dies quoniam oia seruiunt tibi. Nisi qꝝ lex tua meditatio mea est: tunc forte perissem in humilitate mea. In ęternum non obliuiscar iustificationes tuas: qr in ipsis viuificasti me. Meus sum ego, saluum me fac: qñ iustificationes tuas exquisiui. Me expectauerunt peccatores, vt perderent me: testimonia tua intellexi. Omnis consummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis.

Quomodo dilexi legem tuam dñe: tota die meditatio mea est. Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo: qr in ęternũ mihi est. Super oẽs docentes me intellexi: qr testimonia tua meditatio mea est. Super senes intellexi: qꝝ mandata tua quęsiui. Ab oi via mala prohibui pedes meos: vt

custodiam

custodiã verba tua. A iudicijs tuis nõ declinaui: qz tu legẽ posuisti mihi. Quam dulcia faucibus meis eloqa tua sup mel ori meo. A mãdatis tuis intellexi: ppea odiui oẽz viaz iniquitatis. Lucerna pedibus meis verbum tuũ: z lumen semitis meis. Iuraui z statui custodire iudicia iustitię tuę. H umiliatus sum vsquequaq; dñe: viuifica me fm verbũ tuũz. V oluntaria oris mei beneplacita fac dñe: z iudicia tua doce me. A ima mea in manibus meis semper: z legem tuam non sum oblitus. P osuerunt peccatores laqueum mihi: z de mandatis tuis non erraui. H ereditate acquisiui testimonia tua in ęternum: qz exultatio cordis mei sunt. I nclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in ęternum, propter retributionem. I niquos odio habui: z legem tuã dilexi. A diutor z susceptor meus es tu: z in verbum tuum supersperaui. D eclinate a me maligni: z scrutabor mandata dei mei. S uscipe me fm eloquium tuum, z viuam: z non confundas me ab expectatione mea. A diuua me, z saluus ero: z meditabor in iustificationibus tuis semper. S preuisti oẽs discedentes a iudiciis tuis: quia iniusta cogitatio eorum. P reuaricantes reputaui omnes peccatores terrę: ideo dilexi testimonia tua, C onfige timore tuo carnes meas: a iudicijs enim tuis timui.

Feci iudiciũ z iustitiã: non tradas me calumniantibus me. S uscipe seruũ tuũ in bonũ: nõ calũnientẽ me superbi. O culi mei defecerunt in salutare tuũ: z in eloquiũ iustitię tuę. F ac cũ seruo tuo fm misericordiam tuam: z iustificationes tuas doce me. S eruus tuus sum ego: da mihi intellectum, vt sciaz testimonia tua. T empus faciendi dñe: dissipauerunt legem tuam. Ideo dilexi mandata tua, super aurũ z topazion. P ropterea ad oia mandata tua dirigebar: oẽm viã iniquitatis odio habui. Mirabilia testimonia tua dñe: ideo scrutata est ea aia mea. D eclaratio sermonũ tuorum illuminat: z intellectum dat paruulis. O s meum aperui z attraxi spũm: quia mandata tua desiderabam. A spice in me z miserere mei, fm iudicium diligentium nomen tuum. G ressus meos dirige fm eloquium tuum: z non dñetur mei ois iniustitia. R edime me a calumnijs hominum: vt custodiam mandata tua. F aciez tuã illumina sup seruũ tuũ: z doce me iustificationis tuas. C ursus aquarum

M deduxe-

deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuam.

IUstus es dñe: et rectum iudicium tuum. Mandasti iustitiam testimonia tua: et veritatem tuā nimis. Tabescere me fecit zelus meus: quia obliti sunt verba tua inimici mei. Ignitum eloquium tuū vehementer: et seruus tuus dilexit illud. Adolescentulus sum ego et contemptus: iustificationes tuas non sum oblitus. Iustitia tua iustitia in eternum: et lex tua veritas. Tribulatio et angustia inuenerūt me: mandata tua meditatio mea est. Aequitas testimonia tua in eternum: intellectum da mihi, et viuam.

CLamaui in toto corde meo, exaudi me domine: iustificationes tuas requiram. Clamaui ad te, saluū me fac: vt custodiam mandata tua. Preuenit in maturitate et clamaui: quia in verba tua superspraui. Preuenerunt oculi mei ad te diluculo: vt meditarer eloquia tua. Vocem meam audi fm misericordiam tuam dñe: et fm iudicium tuum viuifica me. Appropinquauerunt persequentes me iniquitati: a lege autem tua longe facti sunt. Prope es tu domine: et omnes viæ tuæ veritas. Initio cognoui de testimonijs tuis: quia in eternum fundasti ea.

VIde humilitatē meā: et eripe me: quia legē tuā non sum oblitus. Iudica iudicium meum, et redime me: pp eloquium tuum viuifica me. Longe a peccatoribus salus: quia iustificationes tuas non exquisierunt. Misericordiæ tuæ multæ dñe: fm iudicium tuum viuifica me. Multi qui persequuntur me, et tribulant me: a testimonijs tuis non declinaui. Vidi prævaricantes et tabescebā: quia eloquia tua nō custodierunt. Vide quōm mandata tua dilexi dñe: in misericordia tua viuifica me. Principium verborum tuorum veritas: in eternum omnia iudicia iustitiæ tuæ.

PRincipes persecuti sunt me gratis: et a verbis tuis formidauit cor meū. Lætabor ego sup eloquia tua: sicut qui invenit spolia multa. Iniquitatē odio habui, et abominatus sum: legem autem tuam dilexi. Septies in die laudem dixi tibi: super iudicia iustitiæ tuæ. Pax multa diligentibus legē tuā: et non est illis scandalum. Expectabam salutare tuum domine: et mandata tua dilexi. Custodiuit anima mea testimonia tua: et dilexit ea vehementer. Seruaui mandata tua et testimonia tua: quia omnes viæ meæ in conspectu tuo.

APpropinquet deprecatio mea in conspectu tuo dñe: iuxta

eloquium

eloquium tuum da mihi intellectum. Intret postulatio mea in conspectu tuo: secundum eloquium tuum eripe me. Eructabunt labia mea hymnum: cum docueris me iustificationes tuas. Pronunciabit lingua mea eloquium tuum: quia omnia mandata tua equitas. Fiat manus tua, vt saluet me: quoniam mandata tua elegi. Concupiui saluatare tuum dñe: et lex tua meditatio mea est. Viuet anima mea, et laudabit te: et iudicia tua adiuuabunt me. Erraui sicut ouis que perijt: quere seruum tuum, quia mandata tua non sum oblitus.

¶ Symbolum, siue fides catholica sancti Athanasij episcopi.

QVicunq; vult salu⁹ esse, ante oia op⁹ est, vt teneat catholicam fidem. Quam nisi quisq; integram inuiolatamq; seruauerit: absq; dubio in eternum peribit. Fides aut catholica hec e: vt vnum deum in trinitate, et trinitatem in vnitate veneremur. Neq; confundentes psonas: neq; substantiam separantes. Alia e enim psona patris, alia filij, alia spus sancti. Sed patris et filij et spus sancti vna est diuinitas, equalis gloria, coeterna maiestas. Qualis p̄, talis filius talis spus sanctus. Increatus p̄, increatus filius, increatus spus scus. Immensus p̄, immensus filius immensus spus scus. Aeternus p̄, eternus filius, eternus spus scus. Et tñ non tres eterni: sed vn⁹ eternus. Sicut nō tres increati, nec tres imensi: sed vnus increatus, et vnus imensus. Similiter ops p̄, ops filius, ops spus sanctus. Et tñ non tres oipotentes: sed vnus ops. Ita deus p̄, deus filius, deus spus sanctus. Et tñ non tres dij: sed vnus est deus. Ita dns p̄, dns filius, dns spus scus. Et tñ non tres dni: sed vnus est Dns. Quia sicut singillatim vnamquamq; personam deum et dnm confiteri christiana veritate compellimur: ita tres deos, aut dominos dicere, catholica religione phibemur. Pater a nullo est factus: nec creatus, nec genitus. Filius a patre solo est: non factus, nec creatus: sed genitus. Spus scus a patre, et filio, non factus, nec creatus, nec genitus: sed procedens. Unus ergo pater: non tres patres: vnus filius, non tres filij: vnus spiritus sanctus, non tres spiritus sancti. Et in hac trinitate nihil primus, aut posterius: nihil maius aut minus: sed totę tres personę coeternę sibi sunt, et coequales. Ita vt per omnia (sicut iam supradictum est.) et vnitas in trinitate, et trinitas in vnitate veneranda

randa sit. Q ui vult ergo saluus esse: ita de trinitate sentiat. S ed necessarium est ad eternā salutē: vt incarnationē quoq; dñi nostri Jesu Chri fideliter credat. E st ergo fides recta: vt credamus ⁊ cōfiteamur, quia dñs nr Jesus Christus dei filius, deus ⁊ hō est. D eus est ex substantia pris ante secula genitus: ⁊ hō est ex substantia matris in seculo natus. P erfectus deus, perfectus homo, ex aīa rationāli ⁊ humana carne subsistens. A equalis patri sm diuinitatem, minor patre sm humanitatē. Q ui licēt deus sit ⁊ homo: non duo tamen, sed vnus est Christus. V nus autem non conuersione diuinitatis in carnem: sed assumptione humanitatis in deū. V nus oino non confusione substantie: sed vnitate persone. N am sicut aīa rōnalis ⁊ caro vnus est homo: ita deus, ⁊ homo vnus est Christus. Q ui passus est pro salute nostra: descendit ad inferos: tertia die resurrexit a mortuis. A scendit ad celos: sedet ad dexteram dei patris oīpotentis: inde venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos. A d cuius aduentum oēs homines resurgere hñt cum corporibus suis: ⁊ reddituri sunt de factis propriis rationem. E t qui bona egerunt, ibunt in vitam eternam: qui vero mala, in ignem eternus. H ec est fides catholica, quam nisi quisque fideliter firmiterq; crediderit: saluus esse non poterit.

¶ Passio dñi nostri Jesu Christi sm Matthēum. Cap. 26.

I N illo tpe: Dixit Jesus discipulis suis. Scitis q̄ post biduū pascha fiet: ⁊ filius hois tradet vt crucifigat. Q Tunc congregati sūt principes sacerdotū, ⁊ seniores populi in atriū principis sacerdotū, qui dicebat Cayphas: ⁊ consilium fecerunt, vt Jesum dolo tenerēt, ⁊ occiderēt. D icebāt aūt. S Nō in die festo. Ne forte tumultus fieret in populo. Q Cū aūt esset Jesus in Bethania, in domo Simonis leprosi: accessit ad eū mulier hns alabastrū vnguēti pretiosi: ⁊ effudit sup caput ipsi⁹ recūbentis. videntes aūt discipuli, indignati sunt, dicentes. S Ut quid perditio hec? Potuit.n. vnguentum istud venundari multo, ⁊ dari pauperibus. Q Sciēs autem Jesus, ait illis. ✠ Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me. Nam semper pauperes habebitis vobiscum: me autem non semper habebitis. Mittens enim

enim hęc vnguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendū me fecit. Amen dico vobis, vbicunqꝫ prędicatum fuerit hoc euangelium in toto mundo, dicetur, & qđ hęc fecit in memoriam eius. ℭ Tūc abijt vnus de duodecim, qui dicitur Judas Iscariotes ad principes sacerdotū: & ait illis. ℣ Quid vultis mihi dare, & ego eū vobis tradā? ℭ At illi ꝓstituerunt ei triginta argēteos. Et exinde quęrebat opportunitatē: vt eum traderet. Prima aūt die azymorum accesserunt discipuli ad Jesum dicentes. ℣ Ubi vis paremus tibi comedere pascha? ℭ At Jesus dixit. ✠ Ite in ciuitatem ad quendam: & dicite ei. Magister dicit. Tempus meum prope est: apud te facio pascha cum discipulis meis. ℭ Et fecerunt discipuli sicut ꝓstituit illis Jesus: & parauerunt pascha. Uespere aūt facto, discūbebat cum duodecim discipulis suis: & edentibus illis, dixit. ✠ Amen dico vobis: quia vnus vestrum me traditurus est. ℭ Et ꝓtristati valde, cęperunt singuli dicere. ℣ Nunquid ego sum dñe? ℭ At ipse ridens ait. ✠ Qui intingit mecū manū in paropside: hic me tradet. Filius quidē hoīs vadit: sicut scriptū est de illo: Uę aūt homini illi: per quē filius hoīs tradet. Bonū erat ei, si natus nō fuisset hō ille. ℭ Ridens aūt Judas qui tradidit eū: dixit. ℣ Nunquid ego sum rabbi? ℭ Ait illi. ✠ Tu dixisti. ℭ Cęnantibus aūt eis accepit Jesus panē: & bñdixit ac fregit deditqꝫ discipulis suis: & ait. ✠ Accipite & comedite: hoc est corpus meum. ℭ Et accipiens calicem gras egit: & dedit illis dicens. ✠ Bibite ex hoc omnes. Hic est. n. sanguinis meus noui testamenti: qui pro multis effundetur in remissionē peccatorū. Dico autem vobis: non bibam amodo de hoc genimine vitis vsqꝫ in diē illum: cum illuc bibaꝫ vobiscū nouum in regno patris mei. ℭ Et hymno dicto exierunt in montē oliueti. Tunc dixit illis Jesus. ✠ Oēs vos scādalū patiemini in me in ista nocte. Scriptū est enim: Percutiā pastorem: & dispergentur oues gregis. Postq̄ autem resurrexero: ꝓcedā vos in galilęā. ℭ Ridens aūt Petrus, ait illi. ℣ Et si oēs scandalizati fuerint in te: ego nunquā scandalizabor. ℭ Ait illi Jesus. ✠ Amen dico tibi: qꝫ in hac nocte anteq̄ gallus cantet, ter me negabis. ℭ Ait illi Petrus. ℣ Etiaꝫ si oportuerit me mori tecum: non te negabō. ℭ Similiter omnes discipuli dixerūt. Tunc venit Jesus cum illis in villam, quę di-

citur Gethsemani: ⁊ dixit discipulis suis. ✠ Sedete hic donec vadam illuc, ⁊ orem. ℭ Et assumpto Petro ⁊ duobus filijs Zebedei cepit contristari, ⁊ mestus esse. Tunc ait illis. ✠ Tristis est anima mea vsq; ad mortem. Sedete hic, ⁊ vigilate mecum. ℭ Et progressus pusillum, procidit in faciem suam orans, ⁊ dicens. ✠ Mi pater, si possibile est, transeat a me calix iste. Verumtamen non sicut ego volo: sed sicut tu. ℭ Et venit ad discipulos suos: ⁊ inuenit eos dormientes. Et dixit Petro. ✠ Sic? Non potuisti vna hora vigilare mecum? Vigilate, ⁊ orate, vt non intretis in tentationem. Spūs quidem promptus est, caro aūt infirma. ℭ Iterum secundo abijt, ⁊ orauit dicens. ✠ Pater mi: si non pōt hic calix transire, nisi bibam illum: fiat voluntas tua. ℭ Et venit iterum: ⁊ inuenit eos dormientes. Erant enim oculi eorum grauati. Et relictis illis, iteruz abijt, ⁊ orauit tertio eundem sermonem dicens. Tunc venit ad discipulos suos ⁊ dixit illis. ✠ Dormite iām ⁊ requiescite. Ecce appropinquabit hora, ⁊ filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite: eamus. Ecce appropinquabit qui me tradet. ℭ Adhuc eo loquente ecce Judas vnus de duodecim venit: ⁊ cum eo turba multa cum gladijs ⁊ fustibus, missi a principibus sacerdotum, ⁊ senioribus populi. Qui aūt tradidit eum, dedit illis signū dicēs. ✠ Quēcunq; osculatus fuero ipse est: tenete eū. ℭ Et p̄festim accedens ad Jesum dixit. ✠ Aue rabbi. ℭ Et osculatus est eū. Dixitq; illi Jesus. ✠ Amice ad quid venisti? ℭ Tunc accesserunt: ⁊ manus iniecerunt in Jesum: ⁊ tenuerunt eum. Et ecce vnus ex his qui erant cū Jesu, extendens manū exemit gladium suū: ⁊ percutiens seruum principis sacerdotum amputauit auriculā eius. Tunc ait illi Jesus. ✠ Conuerte gladiū tuū in locū suū. Oēs. n. qui acceperint gladiuz, gladio peribunt. Aūt putas, q̄ non possum rogare patrē meū: ⁊ exhibebit mihi modo plus q̄ duodecim legiones angelorum? Quo ergo implebuntur scripturę? Quia sic oportet fieri. ℭ In illa hora dixit Jesus turbis. ✠ Tanq̄ ad latronē existis cū gladijs ⁊ fustibus comprehendere me. Quotidie apud vos sedebam docens in templo: ⁊ non me tenuistis. ℭ Hoc aūt totū factum est, vt adimplerentur scripturę prophetarum. Tunc discipuli oēs, relicto eo, fugerunt. Et illi tenentes Jesum duxerunt eum ad Cayphā principem sacerdotum.

dotum, vbi scribę ꝛ seniores conuenerant. Petrus aũt sequebatur eum a longe vsque in atriũ principis sacerdotum. Et ingressus intro sedebat cum ministris, vt videret finem. Principes aũt sacerdotum, ꝛ oẽ concilium quęrebant falsum testimonium ꝓtra Jesum: vt eum morti traderent: ꝛ non inuenerunt, cũ multi falsi testes accessissent. Nouissime aũt venerunt duo falsi testes, ꝛ dixerunt. S Hic dixit, Possum destruere templum dei: ꝛ post triduum reędificare illud. C Et surgens princeps sacerdotum ait illi. S Nihil rñdes ad ea, quę isti aduersum te testificantur? C Jesus aũt tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi. S Adiuro te per Deũ viuum, vt dicas nobis si tu es Christus filius dei viui. C Dixit illi Jesus. ✠ Tu dixisti. Verumtñ dico vobis, amodo videbitis filium hois sedentez a destris virtutis dei: ꝛ venientem in nubibus cęli. C Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua dicens. S Blasphemauit. Quid adhuc egemus testibus? Ecce nunc audistis blasphemiaz. Quid vobis videtur? C At illi respondentes, dixerunt. S Reus est mortis. C Tunc expuerunt in faciem eius: ꝛ colaphis eum ceciderunt. Alii aũt palmas in faciem eius dederunt, dicentes. S Prophetiza nobis Chẽ: quis est qui te percussit? C Petrus vero sedebat foris in atrio. Et accessit ad eum vna ancilla, dicens. S Et tu cum Jesu Galilęo eras. C At ille negauit coram omnibus, dicens. S Nescio quid dicis. C Exeunte aũt illo ianuam, vidit eum alia ancilla: ꝛ ait his qũ erant ibi. S Et hic erat cuz Jesu Nazareno. C Et iterum negauit cum iuro: quia non noui hominem. Et post pusillum accesserunt qui astabant, ꝛ dixerunt Petro. S Vere ꝛ tu ex illis es: nã ꝛ loquela tua manifestum te facit. C Tunc cępit detestari ꝛ iurare: quia non nouisset hominem. Et continuo gallus cantauit. Et recordatus est Petrus verbi Jesu qõ dixerat, priusq̃ gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras fleuit amare. Mane aũt facto: consilium inierunt oẽs principes sacerdotũ ꝛ seniores populi aduersus Jesuz, vt eũ morti traderẽt. Et vinctũ adduxerũt eũ: ꝛ tradiderũt põtio Pilato prędi. Tũc videṡ Judas, qui eũ tradidit, q̃ damnatus esset, pnia ductus retulit triginta argẽteos principibus sacerdotum, ꝛ senioribus, dicens. S Peccaui tradẽs sanguinem iustum. C At illi dixerunt. S Quid ad nos? tu videris. C Et

proiectis argenteis in tẽplo, recessit: ⁊ abiens laqueo se suspendit. ℣ Principes aũt sacerdotum acceptis argenteis dixerunt. ℟ Nõ licet eos mittere in corbonam: quia preciũ sanguinis est. ℣ Consilio aũt inito, emerunt ex illis agrum figuli in sepulturã peregrinorũ. ℣ Propter hoc vocatus est ager ille Acheldemac, hoc est ager sanguinis: vsq; in hodiernum diem. Tunc impletum est quod dictũ est per Jeremiã prõphetã dicentẽ. Et acceperũt triginta argenteos pciũ appreciati: quẽ appreciauerũt a filijs Israel: ⁊ dederunt eos in agrum figuli: sicut constituit mihi dñs. Jesus aũt stetit ante psidẽ. Et interrogauit eũ pses, dicẽs. ℟ Tu es rex Judæorum? ℣ Dicit ei Jesus. ✠ Tu dicis. ℣ Et cũ accusaretur a principibus sacerdotũ, ⁊ senioribus, nihil rñdit. Tunc dicit illi Pilatus. ℟ Non audis quanta aduersum te dicunt testimonia. ℣ Et non rñdit ei ad vllum verbum, ita vt miraretur pses vehementer. Per diem aũt solennem cõsueuerat pses dimittere populo vnum vinctum: quem voluissent. Habebat autem tunc vnum vinctũ insignem, qui dicebatur Barrabas, qui pp seditionem missus fuerat in carcerem. Congregatis aũt illis dixit Pilatus. ℟ Quẽ vultis dimittam vobis: Barrabam an Jesum, qui dicit Christus? ℣ Sciebat. n. q̃ per inuidiam tradidissent eum. Sedente aũt illo pro tribunali, misit ad illũ vxor eius, dicens: ℟ Nihil tibi ⁊ iusto illi. Multa. n. passa sum hodie per visum pp eũ. ℒ Principes aũt sacerdotũ ⁊ seniores persuaserunt populis, vt peterent Barrabã, Jesum vero perderẽt: Rñdẽs aũt pses, ait illis. ℟ Quẽ vultis vobis de duobus dimitti? ℒ At illi dixerunt. ℟ Barrabam. ℒ Dicit illi Pilatus. ℟ Quid ergo faciam de Jesu, qui dicitur Christus? ℒ Dicunt omnes. ℟ Crucifigatur. ℒ Ait illis pses. ℟ quid. n. mali fecit? ℒ At illi magis clamabant, dicentes. ℟ Crucifigatur. ℒ Videns aũt Pilatus, quia nihil proficeret, sed magis tumultus fieret accepta aqua, lauit manus coram populo, dicens. ℟ Innocens ego sum a sanguine iusti huius: vos videritis. ℒ Et rñdens vniuersus populus dixit. ℟ Sanguis eius super nos, ⁊ super filios nostros. ℒ Tunc dimisit illis Barrabam: Jesum autem flagellatum tradidit eis: vt crucifigeretur. Tunc milites psidis suscipientes Jesum in prætorio, congregauerunt ad eum vniuersam cohortem: Et exuentes eum, chlamydem coccineam

cineam circundederunt ei: ⁊ plectentes coronam de spinis posuerunt super caput eius, ⁊ arundinem in dextera eius: ⁊ genuflexo ante eum illudebant ei dicentes. ℣ Aue rex iudeorum. ℒ Et expuentes in eum acceperunt arundinem, ⁊ percutiebant caput eius. Et postq̄ illuserunt ei: exuerunt eum chlamyde: ⁊ induerunt eum vestimentis eius: ⁊ duxerunt eum ut crucifigerent. Exeuntes aũt inuenerunt hoiem Cyrenęum venientem de villa, noie Simonem. Hunc angariauerunt: vt tolleret crucem eius. Et venerunt in locum qui dr̄ Golgotha, quod est Caluarię locus: ⁊ dederunt ei vinum bibere cum felle mistum. Et cum gustasset noluit bibere. Postq̄ aũt crucifixerunt eum, diuiserũt vestimenta eius sortem mittentes: vt impleretur qđ dictum est per prophetam dicentē: Diuiserunt sibi vestimenta mea, ⁊ super vestem meam miserunt sortem. Et sedētes seruabant eum. Et imposuerunt super caput eius causam ipsius scriptam. Hic est Jesu Nazarenus rex Judęorum. Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones: vnus a dextris, ⁊ vnus a sinistris. Prętereuntes autem blasphemabant eum, mouentes capita sua, ⁊ dicentes. ℣ Vah qui destruis tēplū dei: ⁊ in triduo illud reędificas. Salua temetipsum. Si filius dei es, descende de cruce. ℒ Similiter ⁊ principes sacerdotū illudentes cum scribis, ⁊ senioribus dicebant. ℣ Alios saluum fecit: seipsum non potest saluum facere. Si rex Israel est: descendat nunc de cruce, ⁊ credimus ei. Cōfidit in deo: liberet eū nūc si vult. Dixit. n. qz filius dei sum. ℒ Id ipsum aũt ⁊ latrones qui crucifixi erāt cū eo, improperabāt ei. A sexta aũt hora tenebrę factę sunt sup vniuersā terrā vsq; ad horā nonā. Et circa horā nonam clamauit Jesus voce magna dicēs. ✠ Eli Eli lamazabachthani? ℒ Hoc ē. ✠ Deus meus, deus meus, vt qđ dereliquisti me? ℒ Quidā aũt illic stātes ⁊ audientes, dicebāt. ℣ Eliā vocat iste. ℒ Et ꝓtinuo currēs vnus ex eis acceptā spōgiā ipleuit aceto: ⁊ ipposuit arūdini, ⁊ dabat ei bibere. Ceteri vero dicebant. ℣ Sine videamus an veniat Elias liberans eum. ℒ Jesus aũt iterum clamans voce magna emisit spūm. Et ecce velū tēpli scissum est in duas partes a summo vsq; deorsum: ⁊ terra mota est: ⁊ petrę scissę sunt: ⁊ monumenta aperta sunt: ⁊ multa corpora scōrum qui dormierant, surrexerunt. Et exeuntes de monumentis post resurrectionē eius, venerunt in

sanctam

scām ciuitatē: ⁊ apparuerunt multis. Cēturio aūt, ⁊ qui cum eo erant custodiētes Jesum, viso terremotu, ⁊ his quę fiebant, timuerunt valde, dicētes. ℣ Vere filius dei erat iste. ℣ Erāt autē ibi mulieres multę a longe, quę secutę erant Jesum a galilęa ministrantes ei: inter quas erat Maria Magdalene, ⁊ Maria Jacobi, ⁊ Joseph mr̄, ⁊ mr̄ filiorum Zebedęi. Cū sero aūt factū esset, venit quidaz homo diues ab Arimathęa noīe Joseph, qui ⁊ ipse discipulus erat Jesū. Hic accessit ad Pilatū: ⁊ petijt corpus Jesū. Tunc Pilatus iussit reddi corpus. Et accepto corpore Joseph: inuoluit illud i sindonę mūda: ⁊ posuit illud i monumēto suo nouo, qō excīderat i petra. Et aduoluit saxū magnum ad hostiū monumēti, ⁊ abijt. Erāt āt ibi Maria Magdalene, ⁊ altera Maria, sedētes ꝯtra sepulcrū. Hic cātat i tono euāgelij.

ALtera aūt die, quę est post parasceuē, conuenerunt principes sacerdotum ⁊ Pharisei ad Pilatuz, dicētes. Dn̄e recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc viuēs: post tres dies resurgam. Jube ergo custodiri sepulcrum vsque in diē tertium: ne forte veniant discipuli eius, ⁊ furentur eum: ⁊ dicat plebi: surrexit a mortuis. Et erit nouissimus error peior priore. Ait illis Pilatus: Habetis custodiā: ite, custodite sicut scitis. Illi aūt abeūtes munierunt sepulcrum, signantes lapidem cum custodibus.

¶ Passio domini nostri Jesu Christi ſm Marcum. Cap. 14.

IN illo tpe: erat Pascha ⁊ azyma post biduū: ⁊ qrebāt sūmi sacerdotes ⁊ scribę, quo Jesū dolo tenerēt, ⁊ occiderent. Dicebāt. n. ℣ Nō i die festo. Ne forte tumult⁹ fieret in populo. ℭ Et cū eēt Jes⁹ Bethanię i domo Simonis leprosi, ⁊ recūberet: venit mulier hās alabastrū vnguēti nardi spicati pciosi: ⁊ fracto alabastro effūdit sup caput ei⁹. Erāt aūt qdā indigne ferētes intra semetipsos, ⁊ dicētes. ℣ Vt qd pditio ista vnguēti facta est: poterat. n. vnguētū istud venūdari plusqz trecētis denarijs, ⁊ dari paupibus. ℭ Et fremebāt in eā. Jes⁹ aūt dixit. ✠ Sinite eā. Quid illi molesti estis? Bonū op⁹ opata est in me. Sēp. n. pauperes hēbitis vobiscū: ⁊ cū volueritis, potestis illis bn̄facere: me aūt nō semp habebitis. Nō habuit hoc fecit: pūenit vngere corpus meuz in sepultura. Amē dico vobis: vbicūqz pdicatū fuerit euangelium istud

istud in vniuerso mũdo, ꝛ qõ hęc fecit, narrabitur in memoriaz eius. ℣ Et Judas Iscariotes vnus de duodecim abijt ad summos sacerdotes: vt proderet eũ illis. Qui audiẽtes gauisi sunt, ꝛ promiserunt ei pecuniã se daturos. Et quęrebat qõo illũ opportune traderet. Et primo die azymorũ, qñ Pascha immolabant, dicunt ei discipuli. ℟ Quo vis eamus ꝛ paremus tibi vt mãduces Pascha? Et mittit duos ex discipulis suis: ꝛ dicit eis. ✠ Ite in ciuitatẽ: ꝛ occurret vobis hõ lagenam aquę baiulãs. Sequimini eũ: ꝛ quocũqz introierit dicite dño domus, qz magister dicit. vbi est refectio mea, vbi Pascha cũ discipulis meis manducẽ? Et ipse vobis demonstrabit cęnaculuz grande stratum: ꝛ illic parate nobis. ℣ Et abierunt discipuli eius: ꝛ venerunt in ciuitatẽ: ꝛ inuenerunt sicut dixerat illis: ꝛ parauerũt pascha. Vespere aũt facto venit cum duodecim: ꝛ discumbẽtibus eis, ꝛ manducantibus ait Jesus. ✠ Amẽ dico vobis: quia vnus ex vobis me tradet, qui manducat mecum. ℣ At illi cęperunt contristari, ꝛ dicere ei singillatim. ℟ Nunquid ego? ℣ Qui ait illis. ✠ Vnus ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino. Et filius quidẽ hominis vadit sicut scriptũ est de eo. Vę autẽ homini illi, per quẽ filius hominis tradetur. Bonum erat ei: si non esset natus homo ille. ℣ Et manducantibus illis accepit Jesus panẽ: ꝛ bñdicẽs fregit, ꝛ dedit eis, ꝛ ait. ✠ Sumite, hoc est corpus meum. ℣ Et accepto calice, gratias agẽs, dedit eis. Et biberunt ex illo oẽs: ꝛ ait illis. ✠ Hic est sanguis meus noui testamenti: qui pro multis effundetur. Amẽ dico vobis: qz iã nõ bibã de genimine vitis vsqz in diẽ illũ: cũ illud bibam vobiscũ nouũ i regno dei. ℣ Et hymno dicto, exierunt in montez oliuarũ: ꝛ ait illis Jesus. ✠ Oẽs vos scandalizabimini in me in nocte ista, qz scriptũ est: Percutiam pastorẽ, ꝛ dispergẽtur oues. Sed postq̃ resurrexero, przcedã vos in galilęã. ℣ Petrus aũt ait illi. ℟ Et si oẽs scandalizati fuerint: sed non ego. ℣ Et ait illi Jesus. ✠ Amẽ dico tibi, qz tu hodie in nocte hac priusq̃ bis gallus vocẽ dederit, ter me es negaturus. ℣ At ille amplius loquebat. ℟ Et si oportuerit me simul cõmori tibi, nõ te negabo. ℣ Similr aũt ꝛ oẽs dicebant. Et veniunt in prędiuz cui nomen Gethsemani: ꝛ ait discipulis suis. ✠ Sedete hic donec orem. ℣ Et assumpsit Petrum ꝛ Jacobum ꝛ Joannez secum:

ꝛ cępit

ꝛ cępit pauere ꝛ tędere. Et ait illis. ✠ Tristis ē aīa mea vsq̄ ad mortē. Sustinete hic, ꝛ vigilate. ¶ Et cum processisset paulū lum, procidit super terram: ꝛ orabat, vt si fieri posset trāsiret ab eo hora: ꝛ dixit. ✠ Abba, p̄r, oia tibi possibilia sunt: trāsfer calicem hunc a me. Sed non quod ego volo, sed qō tu. ¶ Et venit, ꝛ inuenit eos dormientes: ꝛ ait Petro: ✠ Simon dormis? Nō potuisti vna hora vigilare mecum? Vigilate ꝛ orate: vt non intretis in tentationem. Spiritus quidem prōptus est, caro autē infirma. ¶ Et iterum abiens orauit eundē sermonem dicens. Et reuersus denuo inuenit eos dormientes. Erant. n. oculi eorum grauati: ꝛ ignorabant quid ꝛ ñderent ei. Et venit tertio: ꝛ ait illis. ✠ Dormite iam: ꝛ requiescite. Sufficit. Venit hora: ecce tradetur filius hominis in manus peccatorum. Surgite eamus: ecce qui me tradet, prope est. ¶ Et adhuc eo loquente venit Judas Iscariotes vnus de duodecim: ꝛ cum eo turba multa cū gladijs ꝛ lignis missi a summis sacerdotibus ꝛ scribis, ꝛ senioribus. Dederat autē traditor eis signum, dicens. ❡ Quēcūque osculatus fuero, ipse est, tenete eum: ꝛ ducite caute. ¶ Et cū venisset, statim accedens ad eum, ait. ❡ Rabbi. ¶ Et osculatus est eū. At illi manus iniecerunt in eum: ꝛ tenuerunt eum. Vnus aūt de circunstantibus educēs gladium percussit seruū summi sacerdotis: ꝛ amputauit illi auriculam. Et rñdēs Jesus, ait illis. ✠ Tāq̄ ad latronē existis cū gladijs ꝛ lignis cōp̄hēdere me. Quotidie apud vos erā i tēplo docēs: ꝛ nō me tenuistis. Sed vt adimpleātur scripturę. ¶ Tūc discipuli eius relinquētes eū oēs fugerunt. Adolescēs autē quidā sequebatur eū amictus sindone sup nudo: ꝛ tenuerunt eū. At ille relicta sindone nudus p̄fugit ab eis. Et adduxerūt Jesum ad summum sacerdotem: ꝛ p̄ueenerunt oēs sacerdotes, ꝛ scribę, ꝛ seniores. Petrus aūt a lōge secutus ē eū vsq̄ intro i atrium summi sacerdotis: ꝛ sedebat cū ministris: ꝛ calefaciebat se ad ignē. Sūm vero sacerdotes ꝛ oē p̄cilium q̄rebant aduersus Jesū testimoniū: vt eū morti tradere̅t: nec inueniebant. Multi. n. testimonium falsū dicebant aduersus eum: ꝛ p̄uenientia testimonia nō erāt. Et qdā surgentes falsum testimonium ferebant aduersus eum, dicētes. ❡ Nōs audiuimus eum dicentē, Ego dissoluam templū hoc manu factū: ꝛ post triduum aliud nō manufactum ędificabo. ¶ Et nō

erat

erat ꝓueniens testimoniū illoꝝ. Et exurgẽs summus sacerdos in mediū interrogauit Jesum dicens. S Nō rñdes quicq̃ ad ea. q̃ tibi obijciunt ab his? C Jlle autem tacebat: ⁊ nihil rñdit. Rursus summus sacerdos interrogabat eū: ⁊ dixit ei. S Tu es Chs filius dei bñdicti? C Jesus aũt dixit illi. ✝ Ego sum. Et videbitis filium hois sedentẽ a dextris virtutis dei, ⁊ venientẽ cum nubibus cęli. C Summus autem sacerdos scindens vestimenta sua, ait. S Quid adhuc desideramus testes? Audistis blasphemiam. Quid vobis vī? C Qui oēs ꝯdemnauerunt eū esse reum mortis. Et cęperunt quidam conspuere eum, ⁊ velare faciem eius, ⁊ colaphis eū cędere, ⁊ dicere ei. S Prophetiza. C Et ministri alapis eum cędebant. Et cum esset Petrus in atrio deorsum: venit vna ex ancillis summi sacerdotis: ⁊ cū vidisset Petrum calefacientem se, aspiciens illum, ait. S Et tu cum Jesu nazareno eras. C At ille negauit, dicens. S Neque scio: neq̃ noui quid dicas. C Et exijt foras aũ atrium: ⁊ gallus cantauit. Rursus aũt cum vidisset illū alia ancilla, cępit dicere circunstantibus: S Ut hic ex illis est. C At ille iteruꝝ negauit. Et post pusillū rursus ꝙstabāt dicebāt Petro. S Vere ex illis es. nā ⁊ galilęus es. C Jlle aũt cępit anathematizare ⁊ iurare: q̃ nescio hoicē istū, quē dicitis. Et statim iterū gallus cantauit. Et recordat⁹ ē Petrus verbi, qđ dixerat ei Jesus, ꝑ̄ius q̃ gallus cāter bis, ter me negabis. Et cępit flere. Et ꝯfestim mane cōsiliū facientes summi sacerdotes cū senioribus ⁊ scribis ⁊ vniuerso ꝯcilio, vinctes Jesum duxerunt ⁊ tradiderunt Pilato. Et interrogauit eū Pilatus. S Tu es rex iudęorum? C At ille rñdens ait illi. ✝ Tu dicis. C Et accusabāt eū summi sacerdotes in multis. Pilatus aũt rursus interrogauit eū, dicens. S Non rñdes quicq̃? Vides in q̃tis te accusant? L Jesus aũt amplius nihil rñdit; ita vt miraret Pilatus. Per diem aũt festum, solebat illis dimittere vnum ex vinctis, quēcunq̃ petijssent. Erat aũt vnus: qui dicebat Barrabas, q̃ cū seditiosis erat vinctus, q̃ in seditione fecerat homicidiū. Et cū ascendisset turba; cępit rogare, sicut semp faciebat illis. Pilatus aũt rñdit eis: ⁊ dixit. S Vultis dimittā vobis regem iudęorum? L Sciebat n. q̃ ꝑ̄ invidiam tradidissent eum summi sacerdotes. Pontifices aũt cōcitauerunt turbam: vt magis Barrabam dimitteret eis.

Pila-

Pilatus autem iterum rndes, ait illis. S Quid ergo vultis faciã regi iudęorum? C At illi iterum clamauerunt. S Crucifige eum. C Pilatus vero dicebat eis. S Quid.n. mali fecit? C At illi magis clamabant. S Crucifige eum. C Pilatus aũt volẽs populo satisfacere, dimisit illis Barrabam: ⁊ tradidit Jesum flagellis cęsũ: vt crucifigeretur. Milites aũt duxerunt eum intro in atrium ptorii: ⁊ conuocãt totam cohortẽ. Et induunt eum purpura: ⁊ imponunt ei plectentes spineam coronã: ⁊ cęperũt salutare eum. S Aue rex iudęorũ. C Et percutiebant caput eius arundine: ⁊ conspuebant eũ: ⁊ ponẽtes genua, adorabãt eum. Et postq̃ illuserunt ei: exuerunt illum purpura: ⁊ induerunt eum vestimentis suis: ⁊ ẽducunt illum, vt crucifigerent eum. Et angariauerunt prętereuntem quempiam Simonem Cyrenęum venientẽ de villa pr̃em Alexandri ⁊ Rufi: vt tolleret crucẽ eius. Et perducũt eum in Golgotha locũ: qõ est interpretatũ Calvarię locus. Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: ⁊ non accepit. Et crucifigentes eũ diuiserunt vestimẽta eius, mittẽtes sortẽ super eis: vt quis quid tolleret. Erat aũt hora tertia: ⁊ crucifixerunt eum. Et erat titulus causę eius inscriptus: Rex iudęorum. Et cũ eo crucifigũt duos latrones: vnũ a dextris eius, ⁊ alterũ a sinistris. Et adimplẽta est scriptura, q̃ dicit. Et cũ iniquis reputatus est. Et pręterentes blasphemabant eũ, mouẽtes capita sua, ⁊ dicẽtes. S Vah qui destruis tẽplũ dei: ⁊ i tribus diebus reędificas. Saluũ fac temetipsum descẽdẽs de cruce. C Similr ⁊ summi sacerdotes illudẽtes ad alterutrũ cũ scribis, dicebãt. S Alios saluos fecit: seipsum non põt saluũ facere. Si rex Israel est, descendat nunc de cruce: vt videamus ⁊ credamus. C Et qui cũ eo crucifixi erant vituperabãtur ei. Et facta hora sexta, tenebrę factę sunt sup̃ terrã, vsq̃ i horã nonã. Et hora nona exclamauit Jesus voce magna, dicẽs. ✝ Eloi, Eloi lamazabathani? C Qđ est interpretatum. ✝ Deus meus, deus meus, vt qđ dereliquisti me C Et quidã de circũstãtibus audiẽtes dicebãt. S Ecce Eliã vocat. C Currẽs aũt vnus, ⁊ implẽs spongiã aceto, circũponẽsque calamo potũ dabat ei, dicẽs. S Sinite videamus, si veniat Elias ad deponendum eũ. C Jesus aũt emissa voce magna expiravit. Et velũ tẽpli scissum est in duo, a summo vsque deorsum. Videns aũt cẽturio, q̃ ex aduerso stabat: q̃ sic clamãs expirasset, ait,

ait. ℣ Vere hic hō filius dei erat. ℭ Erant aūt ibi mulieres de lōge aspiciētes: inter quas erat Maria Magdalene, ⁊ Maria Jacobi minoris, ⁊ Joseph mr, ⁊ Salome. Et cū esset in galilea: sequebantur eū, ⁊ ministrabāt ei: ⁊ alię multę, quę simul cum eo ascenderant Jerosolymam. **Hic legitur in tono euangelij.**

℟ Et cum iam sero esset factum: qr erat parasceue, qō est ante sabbatū: venit Joseph ab Arimathia nobilis decurio: qui ipse erat expectans regnum dei: ⁊ audacter introiuit ad Pilatum: ⁊ petijt corpus Jesu. Pilatus aūt mirabatur si iaz obijsset. Et accersito Centurione: interrogauit eum, si iam mortuus esset. Et cum cognouisset a Centurione, donauit corpus Joseph. Joseph autem mercatus est sindonem: ⁊ deponens eum, inuolvit sindone: ⁊ posuit eum in monumento quod erat excisum in petra: ⁊ aduoluit lapidem ad ostium monumenti.

ℭ **Passio domini nostri Jesu Christi sm Lucam.** Cap. 22.

In illo tpe: ℭ Appropinquabat aūt dies festus azymorū, qui dr pascha: ⁊ qrebāt principes sacerdotū, ⁊ scribę: quō Jesum interficerent. Timebāt vero plebē. Intrauit aūt satanas in Judam, qui cognominabat Iscariotes, vnū de duodecim: ⁊ abijt ⁊ locutus est cū principibus sacerdotū ⁊ magistratib⁹: quēadmodū traderet illum eis. Et gauisi sūt, ⁊ pacti sūt pecuniā illi dare. Et spospondit. Et qrebat opportunitatē, vt trāderet eū sine turbis. Venit aūt dies azymorum, in qua necesse erat occidi pascha: ⁊ misit Petrum ⁊ Joannē, dicens. ✠ Euntes parate nobis pascha, vt manducemus. ℭ At illi dixerunt: ℣ Vbi vis paremus? ℭ Et dixit ad eos. ✠ Ecce introeuntibus vobis in ciuitatem, occurret vobis hō, amphorā aquę portans: sequimini eū in domū, in quam intrat: ⁊ dicetis patrifamilias domus. Dicit tibi magister: Vbi est diuersorium, vbi pascha cū discipulis meis manducē? Et ipse vobis ostendet cęnaculū magnū stratū: ⁊ ibi parate. ℭ Euntes aūt inuenerunt sicut dixit illis Jesus: ⁊ parauerūt pascha. Et cum facta esset hora, discubuit: ⁊ duodecim apli cum eo. Et ait illis. ✠ Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum, anteq̄ patiar. Dico.n. vobis: qr ex hoc non manducabo illud: donec impleatur in regno Dei. ℭ Et accepto calice

gratias

gras egit, & dixit. ✠ Accipite & dimidite inter vos. Dico n. vobis: q; non bibam de generatione vitis: donec regnum dei veniat. ℭ Et accepto pane, gras egit, & fregit, & dedit eis, dicens. ✠ Hoc est corpus meum: qđ pro vobis datur. Hoc facite in meam commemorationem. ℭ Similiter & calicem, postq̃ cenauit, dicens. ✠ Hic calix nouum testamentus est in sanguine meo: qui pro vobis effundetur. Verunt̃ ecce manus tradentis me, mecum est in mensa. Et quidem filius hois sm q diffinitum est, vadit. Verunt̃ vę homini illi per quę tradetur. ℭ Et ipsi ceperunt quęrere inter se: quis esset ex eis: qui hoc facturus esset. Facta est autem & contentio inter eos, quis eorum videretur esse maior. Dixit autem eis: ✠ Reges gentium dominantur eorum, & qui pt̃atem hñt super eos benefici vocantur. Vos autez non sic. Sed qui maior est in vobis, fiat sicut minor: & qui pręcessor est, sicut ministrator. Nam quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? Nonne qui recumbit? Ego aut̃ in medio vestrum sum, sicut qui ministrat. Vos aũt estis, qui permansistis mecũ in tentationibus meis. Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pr̃ meus regnũ: vt edatis & bibatis super mensam meã in regno meo: & sedeatis super thronos iudicantes duodecim tribus Israel. ℭ Ait autem dñs Simoni. ✠ Simon: ecce satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum. Ego aũt rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliqñ conuersus confirma fratres tuos. ℭ Qui dixit ei. ℟ Dñe tecum paratus sum & in carcerem & in mortem ire. ℭ Et ille dixit. ✠ Dico tibi Petre, non cantabit hodie gallus donec ter abneges nosse me. ℭ Et dixit eis. ✠ Qñ misi vos sine sacculo, & pera, & calciamentis, nunquid aliquid defuit vobis? ℭ At illi dixerunt. ℟ Nihil. ℭ Dixit ergo eis. ✠ Sed nunc qui habet sacculum tollat sim & peram: & qui non habet, vendat tunicam suam: & emat gladium. Dico. n. vobis, qm adhuc hoc qđ scriptũ est, oportet impleri in me. Et cũ iniqs deputatus est. Etenim ea, q̃ sunt de me, finem hñt. ℭ At illi dixerunt. ℟ Dñe ecce gladij duo hic. ℭ At ille dixit eis. ✠ Satis est. ℭ Et egressus ibat sm consuetudinẽ in montem oliuarum. Secuti sunt autem illum & discipuli eius. Et cum peruenissent ad locum, dixit illis. ✠ Orate, ne intretis in tentationem. ℭ Et ipse auulsus est ab eis quantus iactus est lapidis: & posi-

ꝙpositis genibus orabat, dicens. ✠ Pr̃ si vis, transfer calicꝫ istũ a me. Ueruntñ nõ mea voluntas, sed tua fiat. ℭ Apparuit aũt illi angelus de cꝫlo ꝙfortans eum. Et factus in agonia prolixius orabat. Et factus est sudor eius, sicut guttę sanguinis decurrẽtis in terrã. Et cũ surrexisset ab oꝛone, ꝛ venisset ad discipulos suos: inuenit eos dormientes prę tristitia: ꝛ ait illis. ✠ Quid dormitis? Surgite ꝛ orate, ne intretis in tẽtationẽ. ℭ ad huc eo loquẽte, ecce turba, ꝛ q vocabat Judas vnus dę duodecim antecedebat eos: ꝛ appꝛopinquauit Jesu, vt oscularet eum Jesus aũt dixit illi. ✠ Juda osculo filium hois tradis? Uidentes aũt hi, qui circa ipsum erant, qõ futurũ erat, dixerunt ei. S Dñe si percutimus in gladio? ℭ Et percussit vnus ex illis seruũ principis sacerdotum: ꝛ amputauit auriculã eius dexteram. Rñdens aũt Jesus ait. ✠ Sinite vsqꝫ huc. ℭ Et cum tetigisset auriculam eius, sanauit eum. Dixit aũt Jesus ad eos, q venerant ad se principes sacerdotum, ꝛ magistratus tẽpli, ꝛ seniores. ✠ Quasi ad latronem existis cum gladijs ꝛ fustibus: cum quotidie vobiscum fuerim in tẽplo, ꝛ non extendistis manus in me. Sed hęc est hoꝛa vestra, ꝛ potestas tenebꝛarum. ℭ Comprehendentes autẽ eum duxerunt ad domum principis sacerdotũ. Petrus vero. sequebatur eum a lõge. Accenso aũt igne in medio atrij, ꝛ circũsedẽtibus illis, erat Petrus in medio eoꝝ. Quẽ cũ vidisset ancilla q̃dã sedentẽ ad lumen, ꝛ eũ fuisset intuita, dixit. S Et hic cũ illo erat. ℭ At ille negauit eum, dicens. S Mulier nõ noui illũ. ℭ Et post pusillũ alius videns eũ dixit. S Et tu de illis es. ℭ Petrus vero ait. S O hõ nõ sum. ℭ Et interuallo facto quasi hoꝛę vnius, alius quidã affirmabat, dicẽs. S Uerę ꝛ hic cũ illo erat. Nã ꝛ galilęus est. ℭ Et ait Petrus. S Hõ, nescio quid dicis. ℭ Et ꝙtinuo adhuc illo loquente, cãtauit gallus: ꝛ ꝙuersus dñs respexit Petrum. Et recoꝛdatus est Petrus verbi dñi sicut dixerat: qꝛ priusq̃ gallus cantet, ter me negabis. Et egrꝛssus foras Petrus fleuit amare. Et q tenebant Jesum illudebãt ei, cędentes eũ. Et velauerũt eũ: ꝛ percutiebãt faciem eius: ꝛ interrogabãt eũ, dicẽtes. S Prophetiza: quis est qui te percussit? ℭ Et alia multa blasphemantes dicebant in eum. Et vt factus est dies, conuenerunt seniores plebis ꝛ principes sacerdotũ, ꝛ scribę: ꝛ duxerunt illum in ꝙcilium suum, dicẽtes.

S S Si

S Si tu es Chs dic nobis. Q Et ait illis. ✠ Si vobis dixero, non credetis mihi. Si aũt interrogauero: non rñdebitis mihi, neq; dimittetis. Ex hoc aũt erit filius hois sedens a dextris virtutis dei. Q Dixerunt aũt oẽs. S Tu ergo es filius dei? Q Qui ait. ✠ Vos dicitis q; ego sum. Q At illi dixerunt. S Quid ad huc desideramus testimoniũ? Ipsi. n. audiuimus ex ore eius. Q Et surgens oĩs multitudo eorum duxerunt illum ad pilatũ. Cęperunt aũt illũ accusare dicentes. S Hunc inuenimus subuertentẽ gentẽ nostrã: t prohibentẽ tributa dari Cęsari: t dicẽtem se Chm regẽ esse. Q Pilatus aũt interrogauit eum dicens. S Tu es rex iudęorum? Q At ille rñdens, ait. ✠ Tu dicis. Q Ait aũt pilatus ad principes sacerdotũ t turbas. S Nihil inuenio cause in hoc hoĩe. Q At illi inualescebant, dicẽtes. S Cõmouit populum docens per vniuersã iudęã, incipiens a galilęa vsq; huc. Q Pilatus aũt audiẽs galilęã, interrogauit si hõ galilęus esset. Et vt cognouit q; de herodis ptãte esset, remisit eum ad herodem: qui t ipse ierosolymis erat illis diebus. Herodes autem viso Jesu, gauisus est valde. Erat. n. cupiens eum multo tpe videre eum, eo q; audierat multa de illo, t sperabat signum aliq; videre ab eo fieri. Interrogabat aũt illum multis sermonibus. At ipse nihil illi rñdebat. Stabant autẽ principes sacerdotũ t scribę astanter accusantes eum. Spreuit aũt illum herodes cum exercitu suo, t illusit indutum veste alba: t remisit ad Pilatũ. Et facti sunt amici herodes t pilatus in ipsa die. Nã antea inimici erant adinuicẽ. Pilatus aũt conuocatis principibus sacerdotũ, t magistratibus, t plebe, dixit ad illos. S Obtulistis mihi hunc hoĩem quasi auertentẽ populũ: t ecce ego coram vobis interrogans, nullã cãm inuenio in hoĩe isto ex his in quibus eũ accusatis. Sed neq; herodes. Nam remisi vos illum. Et ecce nihil dignũ morte actũ est ei. Emẽdatũ ergo illũ dimittã. Q Necesse aũt habebat dimittere eis per diez festũ vnũ. Exclamauit aũt simul vniuersa turba, dicens. S Tolle hunc: t dimitte nobis barrabã. Q Qui erat pp seditionẽ quãdã factã in ciuitate t homicidiũ missus in carcerẽ. Iterũ aũt pilatus locutus est ad illos volens dimittere Jesum. At illi succlamabãt, dicentes. S Crucifige, crucifige illũ. Q Ille aũt tertio dixit ad illos. S Quid. n. mali fecit iste? Nullã cãm mortis inuenio in eo.

Corripiam

Lorripiã ergo illum, ꝛ dimittã. ℣ At ille stabant vocibus magnis postulantes vt crucifigeretur: ꝛ invalescebant voces eorum: ꝛ pilatus adiudicauit fieri petitionẽ eorũ. Dimisit aũt illis eum, qui pp homicidium ꝛ seditionẽ missus fuerat in carcerem, quẽ petebant: Jesum vero tradidit voluntati eorum. ℣ Et cũ ducerent eum, apprehenderunt Simonẽ quendã Lyrenensem venientẽ de villa: ꝛ imposuerunt illi crucẽ portare post Jesum. Sequebatur aũt illum multa turba populi ꝛ mulierum: quę plangebant ꝛ lamentabantur eum. Conuersus autez ad illas Jesus, dixit. ✠ Filię Jerusalem nolite flere super me: sed super vosipsas flete, ꝛ super filios vestros: qm̃ ecce venient dies, in quibus dicent: Beatę steriles ꝛ ventres qui non genuerunt: ꝛ vbera quę non lactauerunt. Tunc incipient dicere montibus, cadite super nos: ꝛ collibus operite nos: quia si in viridi ligno hoc faciunt, in arido quid fiet? ℣ Ducebantur aũt alij duo neq̃ cum eo, vt interficerentur. Et postq̃ venerunt in locum qui vocatur Caluarię, ibi crucifixerunt eum ꝛ latrones: vnum a dextris, ꝛ alterum a sinistris. Jesus aũt dicebat, ✠ Pr̃ dimitte illis: non.n. sciunt quid faciunt. ℣ Diuidentes vero vestimenta eius miserunt sortes. Et stabat populus expectans: ꝛ deridebant eũ principes cum eis dicentes. ℟ Alios saluos fecit: seipsum saluũz faciat, si hic est Chr̃s Dei electus. ℣ Illudebant aũt ei ꝛ milites accedentes: ꝛ acetũ offerentes ei, ꝛ dicentes. ℟ Si tu es rex iudęorũ saluũ te fac. ℣ Erat autẽ ꝛ superscriptio scripta sup eũz literis grecis, latinis, ꝛ hebraicis. Hic est rex iudęorum. Unus aũt de his qui pendebant latronibus, blasphemabant eum, dicens. ℟ Si tu es Chr̃s, saluũ fac temetipsum, ꝛ nos. ℣ Rndẽs aũt alter increpabat eum, dicẽs. ℟ Neq̃ tu times deuz: qui in eadẽ dm̃natione es. Et nos quidẽ iuste: naz digna factis recipimus: hic vero nihil mali gessit. ℣ Et dicebat ad Jesuz. ℟ Dño memẽto mei, cũ veneris in regnũ tuum. ℣ Dixit illi Jesus. ✠ Amen dico tibi: hodie mecũ eris in paradiso. ℣ Erat autẽ fere hora sexta: ꝛ tenebrę factę sunt in vniuersa terra vsq̃ in horam nonã. Et obscuratus est sol, ꝛ velũ tẽpli scissum est mediũ. Et clamans Jesus voce magna ait. ✠ Pr̃ in manus tuas commendo spm̃ meũ. ℣ Et hęc dicens expirauit. Videns autẽ Centurio qđ factum fuerat ꝛ glorificauit deum dicens. ℟ Vere hic hõ iu-

stus erat. ℣ Et oĩs turba eorum qui simul aderant ad aspectacu lũ istud, ℟ videbãt q̃ fiebant, percutiẽtes pectora sua reuertebant. Stabant aũt oẽs noti eius a longe, ℟ mulieres quę secutę erãt eum a galilęa hęc videntes. Hic cantatur in tono euangelij.

℣ Tecce vir nomine Joseph, qui erat decurio: vir bonus ℟ iustus. Hic non consenserat consilio ℟ actibus eorum, ab Arimathęa ciuitate iudęę: qui expectabat ℟ ipse regnum Dei. Hic accessit ad Pilatum: ℟ petijt corpus Jesu. Et depositum inuolutũ sindone: ℟ posuit eum in monumento excisso, in quo nondum quisquam positus fuerat.

℣ Passio domini nostri Jesu Christi ℣m Joannem. Cap. 18.

In illo tpe, Egressus ẽ Jesꝰ cũ discipulis suis trans torrẽtẽ Cedrõ, vbi erat hortꝰ: in quẽ introuit ipse ℟ discipuli eius. Sciebat aũt ℟ Judas qui tradebat eũ, locum: qz frequenter Jesus conuenerãt illuc cuz discipulis suis. Judas ergo cũ accepisset cohortẽ, ℟ a põtificibꝰ ℟ pharisęis ministros: venit illuc cum lucernis ℟ facibꝰ ℟ armis. Jesꝰ itaqz sciẽs oia q̃ vẽtura erãt sup eũ, processit, ℟ dixit eis. ✠ Quẽ quęritis? ℣ Responderunt ei. ℟ Jesũ Nazarenum. ℣ Dicit eis Jesus. ✠ Ego sum. ℣ Stabat autem ℟ Judas qui tradebat eum cum ipsis. Vt ergo dixit eis ego sum, abierunt retrorsum, ℟ ceciderunt in terram. Iterum ergo interrogauit eos: ✠ Quẽ q̃ritis? ℣ Illi aũt dixerunt. ℟ Jesum Nazarenũ. ℣ Rndit Jesus. ✠ Dixi vobis qz ego sum. Si ergo me quęritis, sinite hos abire. ℣ Vt impleretur sermo, quem dixit. Quia quos dedisti mihi, non perdidi ex eis quẽq̃. Simon ergo Petrus hns gladium eduxit eum, ℟ percussit pontificis seruũ: ℟ abscidit auriculã eius dexterã. Erat aũt nomen serui Malchus. Dixit ergo Jesus Petro. ✠ Mitte gladiũ tuum in vaginã. Calicem quem dedit mihi pr̃, non vis vt bibam illum? ℣ Cohors ergo, ℟ tribunus, ℟ ministri iudęorum comprehenderunt Jesum: ℟ ligauerunt eum: ℟ adduxerunt eum ad Annam primum, Erat enim socer Caiphę: qui erat Pontifex anni illius. Erat autem Caiphas qui consilium dederat iudęis: quia expedit vnum hominem mori pro populo. Sequebatur autem Jesum Simon Petrus, ℟ alius discipulus. Discipu-

lus

lus aũt ille notus erat pontifici: ⁊ introiuit cum Jesu in atrium pontificis. Petrus aũt stabat ad ostium foris. Exiuit ergo discipulus alius, qui notus erat pontifici: ⁊ dixit ostiarie: ⁊ introduxit Petrum. Dixit ergo Petro ancilla ostiaria. ℣ Munquid ⁊ tues ex discipulis hois istius? ℟ Dixit ille. ℣ Mõ sũ. ℟ Stabant aũt serui, ⁊ ministri ad prunas, quia frigus erãt: ⁊ calefaciebant se. Erat aũt cum eis Petrus stans, ⁊ calefaciens se. Pontifex ergo interrogauit Jesum de discipulis suis, ⁊ de doctrina eius. Respõdit Jesus. ✠ Ego palam locutus sum mundo. Ego semper docui in synagoga ⁊ in tẽplo: quo oẽs iudei cõueniunt. Et in occulto locutus sum nihil. Quid me interrogas? Interroga eos, qui me audierunt, qd locutus sum ipsis. Ecce hi sciũt q̃ dixerim ego. ℟ Hec aũt cum dixisset vnus assistẽs ministrorum dedit alapam Jesu, dicens. ℣ Sic rñdes pontifici? ℟ Rñdit ei Jesus. ✠ Si male locutus sum: testimonium perhibe de malo. Si aũtẽ bene, quid me cẽdis? ℟ Et misit eũ Annas ligatum ad Caiphã pontificem. Erat aũt Simon Petrus stans, ⁊ calefaciens se. Dixerunt ergo ei. ℣ Munquid ⁊ tu ex discipulis eius es? ℟ Negauit ille, ⁊ dixit. ℣ Non sum. ℟ Dixit vnus ex seruis pontificis cognatus eius, cuius abscidit Petrus auriculã. ℣ Nonne ego te vidi in horto cũ illo? ℟ Iterum ergo negauit Petrus, ⁊ statim gallus cantauit. Adducunt ergo Jesum a Caipha in p̃torium. Erat aũt mane: ⁊ ipsi non introierunt p̃torium vt non ꝓaminarent: sed vt manducarent pascha. Exiuit ergo pilat⁹ ad eos foras, ⁊ dixit. ℣ Quã accusationẽ affertis aduersus hoiem hunc? ℟ Rñderunt, ⁊ dixerunt ei. ℣ Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum. ℟ Dixit ergo eis Pilatus. ℣ Accipite eum vos, ⁊ sm legem vestram iudicate eum. ℟ Dixerunt ergo iudei. ℣ Nobis non licet interficere quẽq̃. ℟ Vt sermo Jesu impleretur, quem dixit, significans qua morte esset moriturus. Introiuit ergo iterum in prętorium pilatus: ⁊ vocauit Jesum, ⁊ dixit ei. ℣ Tu es rex iudęorum? ℟ Rñdit Jesus. ✠ A temetipso hoc dicis? an alij tibi dixerunt de me? ℣ Respondit pilatus, ℟ Munquid ego iudęus sum? Gens tua ⁊ pontifices tui tradiderunt te mihi. Quid fecisti? ℟ Respondit Jesus. ✠ Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum meum: ministri mei vtiq̃ decertarent,

rent, vt non traderer iudeis. Nunc aũt regnũ meũ non est hinc.
℣ Dixit itaq; ei Pilatus. ℟ Ergo rex es tu? ℣ Respõdit Jesus. ✠ Tu dicis, qr rex sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mũdũ: vt testimoniũ phibeam veritati. Omis. n. q est ex veritate audit vocẽ meam. ℣ Dicit ei Pilatus. ℟ Quid est veritas? ℣ Et cũ hoc dixisset, iterũ exiuit ad eos: & dixit eis. ℟ Ego nullã inuenio in eo cãm. Est aũt cõsuetudo vobis, vt vnũ dimittã vobis in pascha. Vultis ergo dimittã vobis regẽ iudeorum? ℣ Clamauerunt oẽs dicẽtes. ℟ Non hunc, sed Barrabam. ℣ Erat aũt Barrabas latro. Tunc ergo apprehendit Pilatus Jesum, & flagellauit. Et milites plectentes coronã de spinis imposuerunt capiti eius: & veste purpurea circumdederunt eum: & veniebant ad eũ, & dicebant. ℟ Aue rex iudeorum. ℣ Et dabant ei alapas. Exiuit iterũ Pilatus foras, & dicit eis. ℟ Ecce adduco vobis eum foras, vt cognoscatis, qr nullã cãm inuenio in eo. ℣ Exiit ergo Jesus portans spineã coronã & purpureum vestimentũ. Et dicit eis. ℟ Ecce homo. ℣ Cũ ergo vidissent eũ pontifices & ministri clamabant, dicentes. ℟ Crucifige, crucifige eum. ℣ Dicit eis Pilatus. ℟ Accipite eũ vos: & crucifigite. Ego. n. non inuenio in eo cãm. ℣ Rñderunt ei Judei. ℟ Nos legẽ habemus, & ñm legẽ debet mori: qr filium dei se fecit. ℣ Cum ergo audisset Pilatus hunc sermonẽ, magis timuit. Et ingressus est prætorium iterum: & dicit ad Jesum. ℟ Unde es tu? ℣ Jesus aũt rñsum non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus. ℟ Mihi non loqueris? Nescis qr ptãtem habeo crucifigere te: & ptãtem habeo dimittere te? ℣ Rñdit Jesus. ✠ Non haberes potestatem aduersus me vllam: nisi datum tibi esset desuper. Propterea qui tradidit me tibi, maius pctm habet. ℣ Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Judei autem clamabant, dicentes. ℟ Si hunc dimittis: non es amicus Cæsaris. Omis. n. qui se regem facit, contradicit Cæsari. ℣ Pilatus ergo cũ audisset hos sermones, adduxit foras Jesum: & sedit pro tribunali in loco qui dicitur Lithostrotos: hebraice vero gabatha. Erat autem parasceue hora quasi sexta: & dicit iudeis. ℟ Ecce rex vester. ℣ Illi autem clamabant. ℟ Tolle tolle, crucifige eum. ℣ Dicit eis Pilatus. ℟ Regem vestrum crucifigam? ℣ Rñderunt pontifices. ℟ Non habemus regem nisi Cæsarem. ℣ Tunc ergo tradi-

dit

ditcis illum, vt crucifigeretur. Susceperunt autem Jesum: & eduxerunt. Et bajulans sibi crucem, exiuit in eum qui dr Calvarie locū: hebraice aūt Golgotha: vbi eū crucifixerūt: & cū eo alios duos hinc & hinc mediū aūt Jesum. Scripsit aūt titulū Pilatus: & posuit super crucē. Erat aūt scriptū: Jesus Nazarenus rex iudęorū. Hunc ergo titulū multi legerunt Judęorum: quia prope ciuitatem erat locus vbi crucifixus est Jesus. Erat autē scriptum hebraice, grece, & latine. Dicebant ergo Pilato pontifices iudęorum. ❡ Noli scribere rex iudęorum: sed quia dixit, rex sum iudęorum. ✠ Respondit Pilatus. ❡ Quod scripsi scripsi. ✠ Milites ergo cum crucifixissent eum: acceperunt vestimenta sua, & fecerunt quatuor partes: vnicuiq; militi partem, & tunicam. Erat aūt tunica inconsutilis, desuper contexta per totum. Dixerunt ergo ad inuicē. ❡ Non scindamus eā: sed sortiamur de ea cuius sit. ✠ Ut scriptura impleretur dicens: Partiti sunt vestimenta mea sibi, & super vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hęc fecerunt. Stabant autē iuxta crucem Jesu mr eius, & soror matris eius Maria Cleophę, & Maria Magdalene. Cum vidisset ergo Jesus matrem, & discipulum stantem quē diligebat: dicit mri suę. ✠ Mulier ecce filius tuus. ✠ Deinde dicit discipulo. ✠ Ecce mr tua. ✠ Et ex illa hora accepit eam discipulus in suā. Postea sciens Jesus, quia iam oia consummata sunt, vt consummaret scriptura, dicit. ✠ Sitio. ✠ Vas ergo positū erat aceto plenū. Illi aūt spongiā plenā aceto hyssopo circūponentes, obtulerunt ori eius. Cum ergo accepisset Jesus acetum, dixit. ✠ Consummatum est. ✠ Et inclinato capite tradidit spūm. Judęi ergo, qm parasceue erat, vt non remanerent in cruce corpora sabbato: (erat.n. magnus dies ille sabbati:) rogauerunt Pilatum, vt frangerent eorum crura, & tollerētur. Venerunt ergo milites, & primi quidē fregerunt crura, & alterius qui crucifixus est cum eo. Ad Jesum aūt cum venissent, vt viderunt eum iā mortuū: non fregerunt eius crura, sed vnus militum lancea latus eius aperuit: & protinuo exiuit sanguis & aqua. Et qui vidit testimonium phibuit: & verus est testimonium eius. Et ille scit, qr vera dicit: vt & vos credatis. Facta sunt enim hę, vt scriptura impleret, dicens. Os non comminuetis ex eo. Et iterū alia scriptura dicit. Videbunt in quem transfixerunt.

POst hęc aũt rogauit Pilatum Joseph ab Arimathęa: eo quod esset discipulus Jesu: occultus autem pp metum iudęorum: vt tolleret corpus Jesu. Et permisit pilatus. Venit ergo ⁊ tulit cǒrpus eius. Venit autem ⁊ Nicodemus, qui venerat ad Jesum nocte primum, ferens misturā myrrhę ⁊ aloes quasi libras centum. Acceperunt ergo corpus Jesu: ⁊ ligauerunt eũ linteis cũ aromatibus, sicut mos est iudęis sepelire. Erat aũt in loco, vbi crucifixus est, hortus: ⁊ in horto monumentũ nouũ: in quo nondum quisq̃ positus fuerat. Ibi ergo pp parasceuen iudęorum, quia iuxta erat monumentum, posuerunt Jesum.

¶ Sermõ domini nostri Jesu Christi ante passionem habitus coram suis apostolis. Johannis. Cap. 13.

ANte diẽ festum paschę, sciens Jesus, q̃ venit eius hora, vt transeat ex hoc mundo ad p̃em, cũ dilexisset suos, qui erãt in mundo, in fine dilexit eos. Et cęna facta, cũ diabolus iam misisset in cor, vt traderet eũ Judas Simonis Iscariotis, sciẽs q̃ oia dedit ei p̃ in manus, ⁊ q̃ a deo exiuit, ⁊ ad eũ vadit, surgit a cęna, ⁊ ponit vestimẽta sua. Et cũ accepisset linteũ: præcinxit se. Deinde misit aquaꝫ in peluim: ⁊ cępit lauare pedes discipulorum, ⁊ extergere linteo, quo erat p̃cinctus. Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus. Dñe tu mihi lauas pedes? Rñdit Jesus: ⁊ dixit ei: Qđ ego facio tu nescis modo: scies aũt postea. Dicit ei Petrus: Non lauabis mihi pedes in ęternum. Rñdit ei Jesus: Si non lauero te, non habebis partem mecum. Dicit ei Simon Petrus: Dñe nõ tm̃ pedes meos: sed ⁊ manus ⁊ caput. Dicit ei Jesus. Qui lotus est non indiget, nisi vt pedes lauet: sed est mundus totus. Et vos mundi estis: sed non oẽs. Sciebat. n. quisnaꝫ esset, qui traderet eum: ppea dixit: non estis mundi oẽs. Postq̃ ergo lauit pedes eorum: accepit vestimenta sua: ⁊ cum recubuisset iteruꝫ dicit eis. Scitis qđ fecerim vobis. Vos vocatis me magister ⁊ dñe: ⁊ bene dicitis. Sum etenim. Si ergo ego laui pedes vestros dñs ⁊ magister: ⁊ vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum. n. dedi vobis: vt quemadmodum ego feci vobis: ita ⁊ vos faciatis. Amen amen dico vobis: non est seruus maior dño suo: neq̃ apls maior eo, q̃ misit illum. Si hęc scitis: beati eritis, si feceritis ea. Non de oĩbus vobis dico. Ego scio quos elegerim. Sed vt impleatur scriptura:

Qui

Qui manducat meum panē, leuabit ꝓtra me calcaneum suum.
Amodo dico vobis priusq̄ fiat: vt cum factus fuerit, credatis, q̄
ego sum. Amen amen dico vobis: qui accipit siquem misero, me
accipit. Qui aūt me accipit, accipit eum qui me misit. Cū hęc
dixisset Jesus, turbatus est spū: & protestatus est, & dixit. Amen
amen dico vobis: q̄ vnus ex vobis tradet me. Aspiciebāt ergo
ad inuicē, hęsitantes de quo diceret. Erat aūt recumbens vnus
ex discipulis eius in sinu Jesu: quē diligebat Jesus. Innuit er-
go huic Simon Petrus, & dixit ei: Quis est de quo dicit? Itaq;
cum recubuisset ille supra pectus Jesu, dixit ei: Dñe quis est qui
tradet te? Rndit Jesus. Ille est, cui ego intinctū pānē porrexe-
ro. Et cū intinxisset panē, dedit Judę Simonis Iscariotis. Et
post buccellā, introiuit in illum satanas. Et dicit ei Jesus: Qō
facis, fac citius. Hoc aūt nemo sciuit discumbentiū, ad quid di-
xerit ei. Quidā aūt putabāt, q̄ loculos habebat Judas, q̄ dixis-
set ei Jesus: eme ea q̄ opꝰ sūt nobis ad diē festū, aut egenis vt alꝰ
quid daret. Cū ergo accepisset ille buccellā: exiuit cōtinuo. Erat
aūt nox. Cū ergo exisset: dicit Jesus. Nunc clarificatus est filius
hois: & deus clarificatus est in eo. Si deus clarificatus est in eo:
& deus clarificauit eū in semetipso: & ꝓtinuo clarificabit eum. Fi
lioli adhuc modicū vobiscum sum. Quęritis me: & sicut dixi iu-
dęis, quo ego vado: vos non potestis venire. Et vobis dico mo-
do. Mādatū nouū do vobis: vt diligatis inuicē: sicut dilexi vos,
vt & vos diligatis inuicē. In hoc cognoscēt oēs, q̄ mei discipu
li estis: si dilectionē habueritis adinuicem. Dicit ei Simon Pe
trus: Dñe quo vadis? Rndit Jesus. Quo ego vado non potes
me modo sequi: sequeris aūt postea. Dicit ei Petrus: Quare nō
possum te modo sequi? Aiam meam ꝓ te ponam. Rndit ei Je-
sus: Aiam tuam ꝓ me pones? Amen amen dico tibi, non can-
tabit hodie gallus: donec ter me neges. Et ait discipulis suis:
Non turbetur cor vestrum: creditis in deum, & in me credite. In
domo patris mei māsiones multę sunt. Si quo minus dixissem
vobis, q̄ vado parare vobis locum. Et si abiero, & pręparaue-
ro vobis locum: iterum veniam ad vos: & accipiam vos ad me
ipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis: & quo ego vado scitis: & viā sci
tis. Dicit ei Thomas: Dñe nescimus quo vadis: & qō possu-
mus viam scire? Dicit ei Jesus, ego sum via, veritas, & vita.

Nemo

Nemo venit ad p̃em nisi p̃ me. Si cognouissetis me: & patrem meũ vtiq; cognouissetis: & amodo cognoscetis eum: & vidistis eum. Dicit ei Philippus: Dñe oñde nobis p̃em, & sufficit nobis. Dicit ei Jesus. Tanto tpe vobiscum sum: & nõ cognouistis me? Philippe q̃ videt me, videt & p̃em. Qõ tu dicis oñde nobis p̃em? Non credis q̃ ego in p̃e, & p̃ in me est? Verba q̃ loquor vobis, a meipso non loquor. P̃ aũt in me manens ipse facit opera. Non creditis q̃ ego in p̃e, & p̃ in me est? Alioquin, p̃p opera ipsa credite. Amen amen dico vobis: qui credit in me, opera q̃ ego facio, & ipse faciet: & maiora horuz faciet: q̃ ego ad p̃em vado. Et quodcũq; petieritis p̃e3 in noie meo, hoc faciã, vt glorificet p̃ in filio. Siquid petieritis p̃em in noie meo, hoc faciã. Si diligitis me, mandata mea seruate: & ego rogabo patrẽ: & alium paraclitum dabit vobis: vt maneat vobiscũ in ẽternum spũm veritatis: quẽ mundus non põt accipere: q̃ non videt eum, nec scit eum. Vos aũt cognoscetis eum: quia apud vos manebit: & in vobis erit. Non relinquã vos orphanos: veniam ad vos. Adhuc modicũ: & mundus me iã non videt. Vos autẽ videtis me: q̃ ego viuo, & vos viuetis. In illo die vos cognoscetis, q̃ ego sum in p̃e meo: & vos in me: & ego in vobis. Qui habet mandata mea, & seruat ea: ille est q̃ diligit me. Qui aũt diligit me, diliget a patre meo: & ego diligaz eum: & manifestabo ei meipsum. Dicit ei Judas, non ille iscariotes: Dñe quid factum est, q̃ nobis manifestaturus es teipsum, & non mundo. Rñdit ei Jesus: & dixit: Siquis diligit me, sermonem meum seruabit. Et p̃ meus diliget eum: & ad eum veniemus, & mansionẽ apud eũ faciemus. Qui nõ diligit me, sermones meos nõ seruat. Et sermonẽ, quẽ audistis non est meus, sed eius qui misit me patris. Hec locutus sum vobis apud vos manẽs: Paraclitus aũt spũs scũs, quẽ mittet p̃ in noie meo, ille vos docebit oia, & suggeret vobis oia q̃cunq; dixero vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Non quõ mundus dat, ego do vobis. Non turbet cor vestrum, neq; formidet. Audistis q̃ ego dixi vobis, vado & venio ad vos. Si diligeritis me: gauderetis vtiq;, q̃ vado ad patrẽ: q̃ p̃ maior me est. Et nunc dixi vobis priusq̃am fiat: vt cum factum fuerit credatis. Jã nõ multa loquar vobiscum: venit n. princeps mũdi huius: & in me non habet quicq̃.

Sed

Sed vt cognoscat mundus, qz diligo patrē, z sicut mandatuz de dit mihi pz, sic facio. Surgite, eamus hinc. Ego sum vitis vera: z pz meus agricola est. Oēm palmitē in me nō ferentez fructum tollet eum: z oē qui fert fructum purgabit eum: vt fructuz plus afferat. Jā vos mundi estis pp sermonē, quē locutus sum vobis. Manete in me, z ego in vobis. Sicut palmes nō pot ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite: sic z vos, nisi in me mānseritis. Ego sum vitis, z vos palmites. Qui manet in me z ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere. Siqs in me nō manserit: mittet foras sicut palmes, z arescet: z colligēt eum: z in ignē mittēt, z ardet. Si mānseritis in me, z verba mea in vobis mānserint: qcunqz voluerītis, petetis, z fiet vobis. In hoc clarificatus est pz meus: vt fructū plurimū afferratis, z efficiamini mei discipuli. Sicut dilexit me pz, z ego dilexi vos. Manete i dilectione mea. Si pcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea: sicut z ego patris mei pcepta seruaui, z maneo in eius dilectione. Hęc locutus sum vobis: vt gaudiū meum in vobis sit: z gaudium vestrum impleat. Hoc est pceptum meum: vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Maiorem hac dilectionem nemo habet: vt aiam suam ponat qs pro amicis suis. Vos amici mei estis: si feceritis q ego pcipio vobis. Jā non dicā vos seruos: qz seruus nescit quid faciat dns eius. Vos aūt dixi amicos: qz oia quęcunqz audiui a patre meo nota feci vobis. Non vos me elegistis: sed ego elegi vos: z posui vos, vt eatis, z fructū afferatis, z fructus vester maneat, z qcunqz peteritis patrē in noie meo, det vobis. Hęc mando vobis: vt diligatis inuicē. Si mundus odit vos: scitote qz me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis: mundus qd suum erat diligeret. Quia vero de mundo non estis: sed ego elegi vos de mūdo: propterea odit vos mundus. Mementote sermonis mei: quē ego dixi vobis: Non est seruus maior dño suo. Si me persecuti sunt: z vos persequentur. Si sermonem meum seruauerunt: z vestrū seruabunt. Sed hęc oia facient vobis propter nomen meum: qz nesciunt eum, qui misit me. Si non venissez, z locutus eis non fuissem, peccū non haberent. Nunc aūt excusationem non hūt de peccato suo. Qui me odit, z patrem meum odit. Si opera non fecissem in eis, quę nemo alius fecit, peccatum

tū non bīent. Nunc aūt ⁊ viderunt, ⁊ oderunt me ⁊ p̄em meū.
Sed vt impleat sermo, qui in lege eoꝝ scriptus est: Quia odio
habuerunt me gratis. Cum autē venerit paraclitus, quem ego
mittam vobis a p̄e sp̄ūm veritatis, qui a patre procedit, ille te-
stimonium perhibebit de me: ⁊ vos testimonium perhibebitis;
qꝝ ab initio mecum estis. Hęc locutus sum vobis: vt non scā-
dalizemini. Absque synagogis facient vos. Sed venit hora: vt o⁹
qui interficit vos, arbitretur obsequiū se p̄stare deo. Et hęc fa-
cient vobis, qꝝ non nouerūt p̄em, neq; me. Sed hęc locutus
sum vobis, vt cum venerit hora, eoꝝ reminiscamini: qꝝ ego di-
xi vobis. Hęc aūt ab initio non dixi: qꝝ vobiscū erā. Et nunc va
do ad eū qui misit me: ⁊ nemo ex vobis interrogat me, quo va-
dis? Sed qꝝ hęc locutus sū vobis: tristitia impleuit cor vestrū.
Sed ego veritatē dico vobis: expedit vobis, vt ego vadā. Si n.
non abiero: paraclitus non veniet ad vos. Si aūt abiero, mittā
eum ad vos. Et cum venerit ille, arguet mundum de pctō, ⁊ de
iustitia, ⁊ de iudicio. De pctō quidē: qꝝ non crediderunt in me.
De iustitia vero: qꝝ ad patrem vado: ⁊ iam non videbitis me.
De iudicio aūt: qꝝ princeps mundi huius iaꝫ iudicatus est. Ad-
huc multa habeo vobis dicere: sed non potestis portare modo.
Cum aūt venerit ille sp̄ūs veritatis, docebit vos omnem verita
tem. Non. n. loquetur a semetipso: sed quęcunque audiet, loque-
tur: ⁊ quę ventura sunt annūciabit vobis. Ille me clarificabit:
qꝝ de meo accipiet: ⁊ annunciabit vobis. Oīa quęcunque habet
pater mea sunt. Propterea dixi: quia de meo accipiet: ⁊ annun-
ciabit vobis. Modicum, ⁊ iam non videbitis me: ⁊ iterū modi
cum ⁊ videbitis me: quia vado ad patrem. Dixerunt ergo ex di-
scipulis eius ad inuicem: Quid est hoc quod dicit nobis, modicū
⁊ non videbitis me: ⁊ iterum modicum, ⁊ videbitis me, ⁊ qꝝ va
do ad patrem? Dicebant ergo: Quid est hoc, quod dicit nobis,
modicū? Nescimus quid loquitur. Cognouit autem Ihesus, quia
volebant eum interrogare, ⁊ dixit eis: De hoc q̄rītis inter vos,
qꝝ dixi, modicū, ⁊ non videbitis me: ⁊ iterum modicum videbi-
tis me: ⁊ quia vado ad patrem. Amen amen dico vobis: quia
plorabitis ⁊ flebitis vos: mundus autem gaudebit: vos autem
contristabimini: sed tristitia vestra vertetur in gaudiū. Mulier
cum parit, tristitiā habet; qꝝ venit hora eius. Cum autem pepe-
rit

rit filium: iam non meminit pſſurę pp gaudium: qz natus est bō in mundum. Et vos igit̄ nunc quidē tristitiam habetis. Iterum aūt videbo vos, ⁊ gaudebit cor vestrū. Et gaudiū vestruz nemo tollet a vobis. Et in illo die me nō rogabitis quicquam. Amen amen dico vobis: siquid petieritis p̄em in noie meo, dabit vobis. Usq; modo non petistis quicq̄ in noie meo. Petite, ⁊ accipietis, vt gaudiū vestrū sit plen̄. Hęc in prouerbijs locutus sum vobis. Uenit hora, cū iā non in prouerbijs loquar vobis: sed palam de p̄e annunciabo vobis. In illo die in noie meo petetis. Et non dico vobis, quia ego rogabo p̄em de vobis. Ipse.n. p̄ amat vos: qz vos me amastis: ⁊ credidistis, qz ego a deo exiui. Exiui a p̄e: ⁊ veni in mundū. Iterum relinquo mundū: ⁊ vado ad p̄em. Dicūt ei discipuli eius: Ecce nunc palā loqueris, ⁊ p̄uerbium nullum dicis. Nunc scimus, qz scis oia: ⁊ non est opus tibi, vt quis te interroget. In hoc credimus: qz a deo existi. Rñdit ei Jesus. Modo creditis: Ecce venit hora, ⁊ iam venit, vt dispergamini vnusquisque in propria, ⁊ me solum relinquatis. Et non sum solus: quia p̄ mecum est. Hęc locutus sum vobis, vt in me pacem habeatis. In mundo pressurā habebitis: sed ꝓfidite, qz ego vici mundū. Hęc locutus est Jesus: ⁊ subleuatis oculis in cęlum dixit: P̄ venit hora: clarifica filiū tuū: vt filius tuus clarifīcet te: Sicut dedisti ei ptātem oīs carnis: vt oē quod dedisti ei, det eis vitam ęternā. Hęc est aūt vita ętena: vt cognoscant te solum verum deum, ⁊ quem misisti Jesum Christum. Ego clarificaui te super terrā: opus consummaui quod dedisti mihi, vt faciam. Et nunc clarifica me p̄ apud temetipsum, claritate quam habui priusq̄ mundus fieret. P̄ manifestaui nomen tuum hominibus: quos dedisti mihi de mundo. Tui erant, ⁊ mihi eos dedisti: ⁊ sermonē tuum seruauerunt. Nunc cognouerunt, qz oīa quę dedisti mihi abs te sunt: quia verba quę dedisti mihi, dedi eis, ⁊ ipsi acceperunt. Et cognouerunt vere, quia a te exiui: ⁊ crediderunt, qz tu me misisti. Ego pro eis rogo. Non pro mundo rōgo: sed pro his, quos dedisti mihi: quia tui sunt. Et mea omnia tua sunt: ⁊ tua mea sunt: ⁊ clarificatus sum in eis. Et iam non sum in mundo: ⁊ hi in mundo sunt: ⁊ ego ad te venio. P̄ sctē serua eos in noie tuo: quos dedisti mihi, vt sint vnū sicut ⁊ nos. Cū essem cū eis: ego seruabam eos in noie tuo: quos

dedisti

dediſti mihi, cuſtodiui: ⁊ nemo ex eis periit, niſi filius ꝑditionis, vt ſcriptura impleat. Nunc aũt ad te venio: ⁊ hęc loquor in mũdo, vt habeant gaudiũ meũ impletum in ſemetipſis. Ego dedi eis ſermonẽ tuũ: ⁊ mundus eos odio habuit: qr nõ ſunt de mundo, ſicut ⁊ ego nõ ſum de mundo. Non rogo vt tollas eos de mundo: ſed vt ſerues eos a malo. De mundo non ſunt: ſicut ⁊ ego de mundo nõ ſum. ℣ Pr̃ ſanctę ſanctifica eos in veritate: quia ſermo tuus veritas eſt. Sicut tu me miſiſti in mundũ: ⁊ ego miſi eos in mundum: ⁊ pro eis ego ſanctifico meipſum: vt ſint ⁊ ipſi ſanctificati in veritate. Nõ pro bis autem rogo tm̃: ſed ẽt pro bis, qui crediturꝰ ſunt per verbum eorum in me: vt ⁊ oẽs vnum ſint, ſicut tu pr̃ in me, ⁊ ego in te: vt ⁊ ipſi in nobis vnum ſint: vt mundus credat, qr tu me miſiſti. Et ego claritatem, quam dediſti mihi, dedi eis: vt vnum ſint, ſicut ⁊ nos vnum ſumus. Ego in eis, ⁊ tu in me: vt ſint ꝑſummati in vnum, ⁊ cognoſcat mundus, qr tu me miſiſti, ⁊ dilexiſti eos ſicut ⁊ me dilexiſti. ℣ Pr̃ quos dediſti mihi, volo vt vbi ego ſum, ⁊ illi ſint mecũ: vt videãt claritatem meã, quã dediſti mihi, ⁊ dilexiſti me ante mundi ꝓſtitutionem. ℣ Pr̃ iuſte, mundus te non cognouit. Ego aũt cognoui te: ⁊ hi cognouerunt, qr tu me miſiſti. Et notũ feci eis nomen tuum: ⁊ notum faciã: vt dilectio qua dilexiſti me, in ipſis ſit: ⁊ ego in ipſis.

Prędictę oꝛones ⁊ ſuffragia dicenda ſunt plus ⁊ minus, ſm̃ q neceſſariũ fuerit: qr aliqd in extremis laborãt longiori tpe, aliq breuiori: ⁊ ſm̃ hoc legẽda ſũt ſupr̃ ſcripta in totũ, vel in parte.

De officio faciendo poſt egreſſum aię de corpore. Cap. 21.

Egreſſa aũt aia dr̃ hoc ℟ Subuenite ſancti dei: occurrite angeli dñi, Suſcipiẽtes aiam eius, Offerentes eã in conſpectu altiſſimi. ℣ Suſcipiat te Chr̃s: qui vocauit te: ⁊ in ſinu Abrahę angeli deducant te. Suſcipientes. ℟ Requiem ęter. ⁊c. ⁊ lux perpet. ⁊c. Offerentes. Deinde Kyrie ele. Chriſte ele. Kyrie eleiſon. Poſtea ℣ ater nr̃. Et ne nos in. ℣ Requiem ęter. ⁊c. ℟ Et lux perpet. ⁊c. ℣ A porta inferi. ℟ Erue dñe aiam eius. ℣ Requieſcat in pace. ℟ Amen. ℣ Dñe exau. ⁊c. ℟ Et clam. ℣ Dominus vobiſcum. ℟ Et cum ſpi. Oremus. Oratio.

IN ibi dñe commendamus aiam famuli tui N. vt defunctus ſeculo tibi viuat: ⁊ q̃ per fragilitatem humanę quęſtionis peccata commiſit, tu venia miſericordiſſimę pietatis abſterge.

ſterge. ℣ Per Chriſtum do. ℟ Amen. Oremus. Oratio.

COmmendamus dñe aiam famuli tui, in manibus ſanctorum Abraham, Iſaac, Jacob ⁊ oium patriarcharuz. Cōmendamus dñe aiam famuli tui, in manibus ſanctorum ℣ Petri ⁊ ℣ Pauli ⁊ Joannis, ⁊ oium apoſtolorum, Commendamus dñe aiam famuli tui, in manibus ſanctoruz Stephani, Laurentij, ⁊ Blaſij, ⁊ oium ſanctoruz martyruz. Commendamus dñe aiaz famuli tui, in manibus ſanctoruz Syluestri, Martini, ⁊ M. ⁊ oium confeſſorum. Commendamus dñe aiam famuli tui, in manibus ſanctorum Benedicti, Egidij, ⁊ Antonij, ⁊ oium ſanctorum monachorum Commendamus dñe animam famuli tui, in manibus ſanctarum virginum Marię matris dñi Agnetis, Cęcilię, ⁊ Catherinę, ⁊ M. ⁊ oium virginum tuarum. Commendamus dñe in manus tuas ſpūm famuli tui, ne princeps ei noceat tenebrarum: ſed tu dñe miſericorditer eum protegas in ſecula ſeculorum. ℟ Amen. Tunc illi, quibus iniunctum fuerit, faciant corpus: poſtea indutant eum paramentis ſui ordinis: ⁊ ponant eum in feretro. Et ſacerdos ſimpliciter dicat Kyrie eleiſ. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſ. Pater noſter. ſecreto ℣ Et ne nos inducas. ℟ Sed libera nos. ℣ In memoriā ęterna erit iuſtus. ℟ Ab auditione mala non timebit. ℣ Ne tradas beſtijs aiaz confitentem tibi. ℟ Et animam pauperis tui ne obliuiſcaris in finem. ℣ Non intres in iudicium cum ſeruo tuo domine. ℟ Quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens. ℣ A porta inferi. ℟ Erue dñe animam eius. ℣ Requieſcat in pace. ℟ Amen. ℣ Domine exaudi orat. ℟ Et clam. ℣ Dominus vobiſcum. ℟ Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

SUſcipe dñe animam famuli tui N. quam de ergaſtulo huius ſeculi vocare dignatus: ⁊ libera eum de locis pęnaruz: vt quietis, ⁊ lucis ęternę beatitudine perfruatur: ⁊ inter ſanctos ⁊ electos tuos in reſurrectionis gloria reſuſcitari mereatur. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟ Amen.

¶ Delatio corporis defuncti ad eccleſiam. Capitulum 22.

DEinde ſacerdos ⁊ clerici ordinate vadunt: ⁊ corpus portant in eccleſiam cantando hoc Reſponſorium. ℟ bunie, vt infra, ℣. Suſcipiat te, ⁊ ℣. Requiem ęternam. Depoſito corpore in eccleſia: vel alia hora congruenti ſacerdotes ⁊ clerici

clerici prẽparent se ad cantandum vigiliam. Duo clerici incipiant absolute sicut decet, inuitatorium. Regem cui omnia viuunt. Psalmus. Venite exultemus Domino. Et solenniter cantent totam vigiliam. Require infra. fol. 161. Interim sacerdos cum ministris prẽparet se: ⁊ decantetur missa solenniter ⁊ ordinate: si tempus congruum fuerit.

¶ De officio sepulturę sacerdotis, vel clerici defuncti. Cap. 23.

Finita missa, sacerdos sine casula, cum pluuiali ⁊ ministris, subdiaconus cum cruce, ⁊ omnes alij in gradu suo veniãt ordinate cũ luminaribus, incenso, ⁊ aqua benedicta: ⁊ stent in circuitu feretri in modum rotę: ⁊ sacerdos a capite incipiat absolute hanc orationem fine. Oremus.

Non intres in iudiciũ cũ seruo tuo Dñe: quia nullus apud te iustificabitur homo: nisi per te omnium peccatorum ei tribuatur remissio: non ergo eum (quęsumus) tua iudicialis sententia prẽmat: quem tibi vera supplicatio fidei christianę commendat; sed gratia tua illi succurrente mereatur euadere iudicium vltionis: qui dum viueret insignitus est signaculo sanctę Trinitatis. Qui viuis ⁊ regnas Deus in secula seculorum. ℟. Amen.

¶ Post istam orationem statim cantor incipiat sequens responsorium.
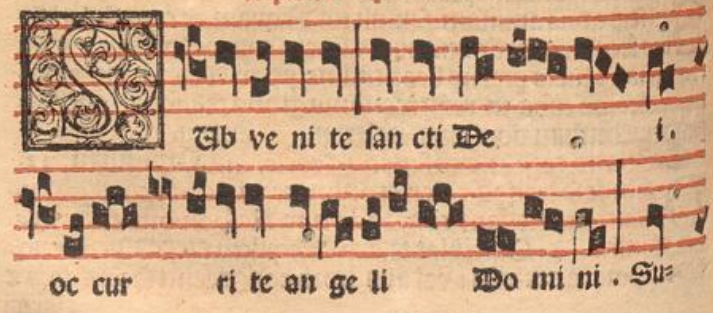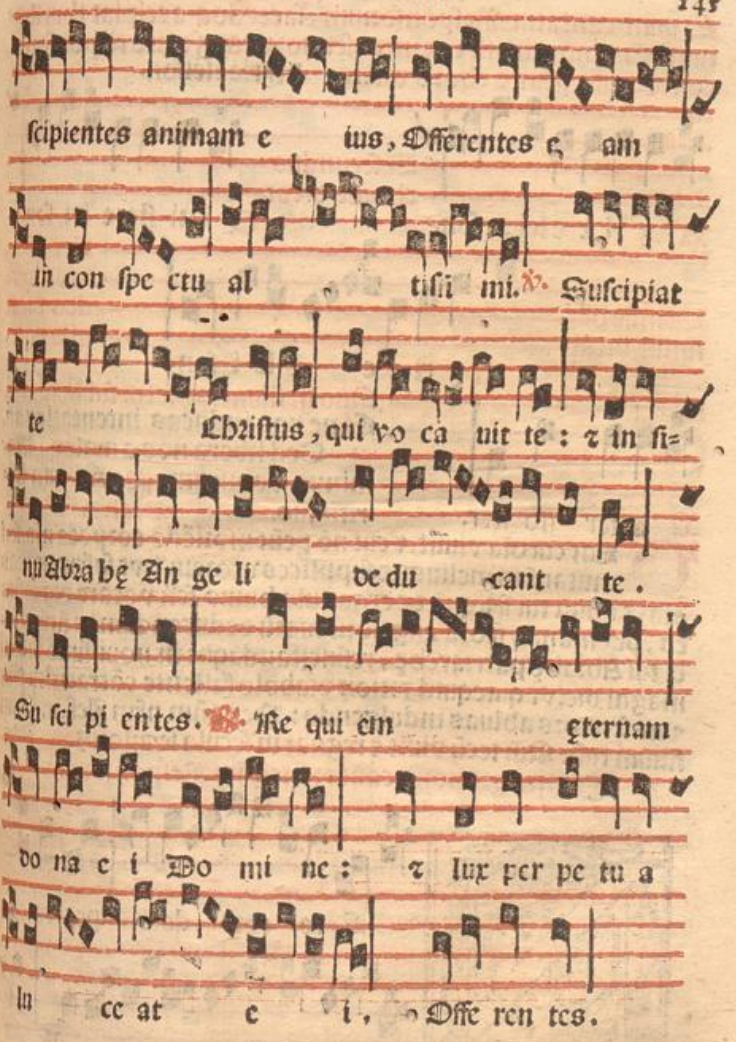
scipientes animam e ius, Offerentes e am
in con spe ctu al tissi mi. ℣. Suscipiat
te Christus, qui vo ca uit te: ℟ in si=
nu Abrahę An ge li de du cant te.
Su sci pi en tes. ℣. Re qui em eternam
do na e i Do mi ne: ℟ lux per pe tu a
lu ce at e i, Offe ren tes.

Et dum cantatur Responsorium, sacerdos accipiat thuribulum de manu ministri, & incenset corpus. Finito responsorio, cantor cum primo choro dicit. Kyrie eleison.
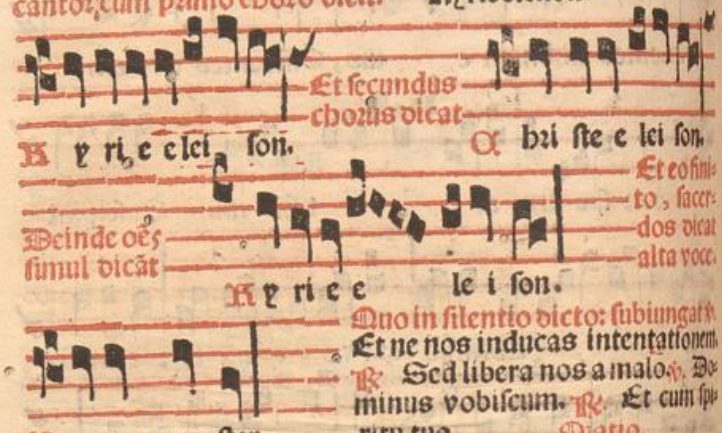
Quo in silentio dicto: subiungat ℣. Et ne nos inducas intentationem. ℟ Sed libera nos a malo. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

Oratio.

DEus cui omnia viuunt, & cui nō pereūt morientēdo corpora nra. sed mutant in melius: te supplices exoramus: vt suscipi iubeas animā famuli tui N. quā de ergastulo huius seculi vocare dignatus es, per manus scorū angelorū tuorū deducendam in sinū amici tui Abrahe patriarchę, resuscitandāque in nouissimo iudicii magni die: vt quicquid vitiorum diabolo fallente cōtraxit, tu pius & misericors abluas indulgendo: Per dominum nrm Jesum Christum filium tuum: Qui tecū viuit & regnat in secula seculorum. ℟. Amē.

Finita oratione cantor incipiat Responsorium.
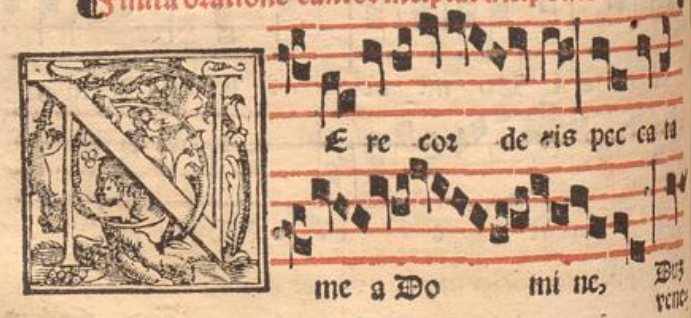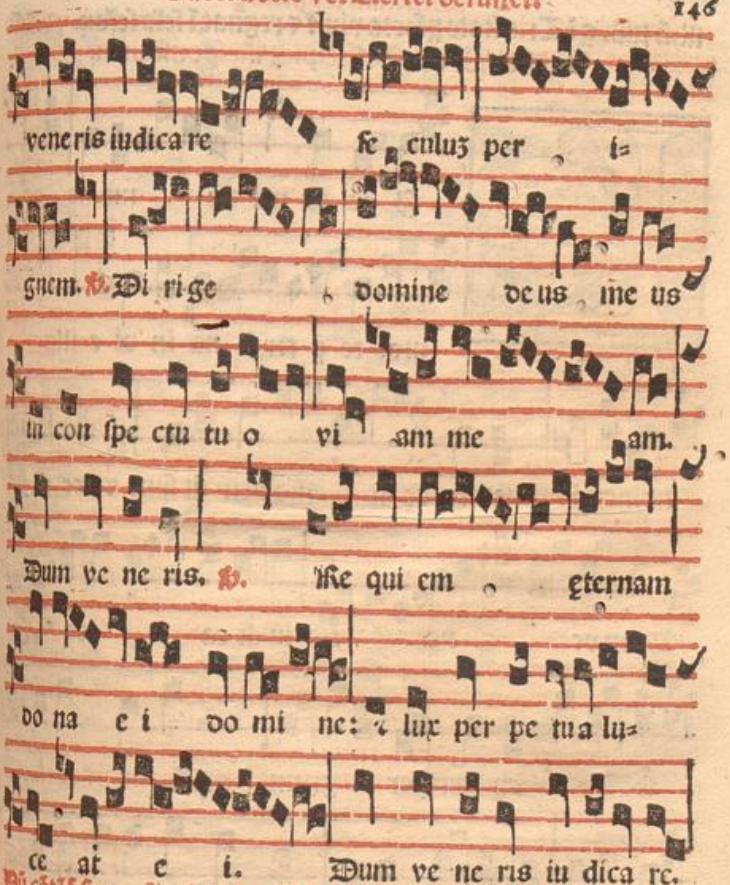
Hũ cãtãt supradictũ Rhsoriũ, accipiat sacerdos thuribulum, vt supra, & dicat. Kyrie eleis. Chre eleis. Kyrie eleison. ℣ Pr nr. ℣. Et ne nos. ℟ Sed libera nos a malo. ℣. Dns vo. ℟. Et cũ. Dio.

Ac, qs dne, hãc cũ seruo tuo defuncto misericordiã: vt factorũ suoz in pnis nõ recipiat vicẽ, g tuaz in votis ici ui volũtatẽ: vt sicut hic cũ vera fides iũxit fidelibũ turmis, ita illic eã tua miseratio societ angelicis choris per dnm nr Jesum Chc

Aliū tuū: q̄ i Trinitate p̄fecta viuit ⁊ regnat i sc̄la sc̄lorū. ℟. Am̄.

¶ Deinde cantor incipiat Responsorium.

I be ra me do mi ne de

mor te ę ter na in di e illa

tremenda: Quando ęli mo uen di sunt ⁊ ter ra,

Dum ve ne ris iu di ca re

se cu lum per i gnem. ℣. Tremens factus

sum ego, ⁊ ti me o, dum di scus-si o ve ne-

rit at que ven tu ra i ra, Quan do ęli
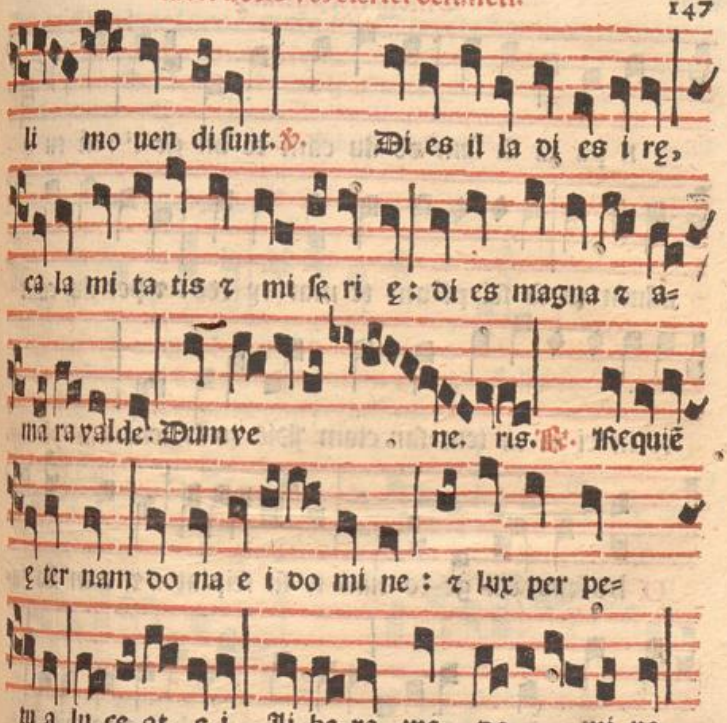
Et incipiē ℟. Libera me domine. Et dū cātat accipiat sacerdos thuribulum, vt supra. Et dicat Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. ꝛ ℣ ater noster. Et ne nos inducas. Sed libera nos a malo. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine aīam eius. ℣. Requiescat i pace. ℟. Amē. ℣. Dñe exaudi oronez meā. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum. Dño.

Absolue, qs dñe, aīam famuli tui N. vt defunct⁹ seculo tibi viuat: ꝛ pctā, q̄ per fragilitatē carnis humana cōuersatione cōmisit, tu venia misericordissimę pietatis absterge: Per Christū dñm nr̄m. ℟. Amen. Finita oratione, a clerus sacerdos accipiat portatoribꝰ, vt accipiāt feretrū. Illi aūt accipiētes deportēt defunctū ad tumulū, Et dū portat, clerici cātēt subsequētes Antiph.
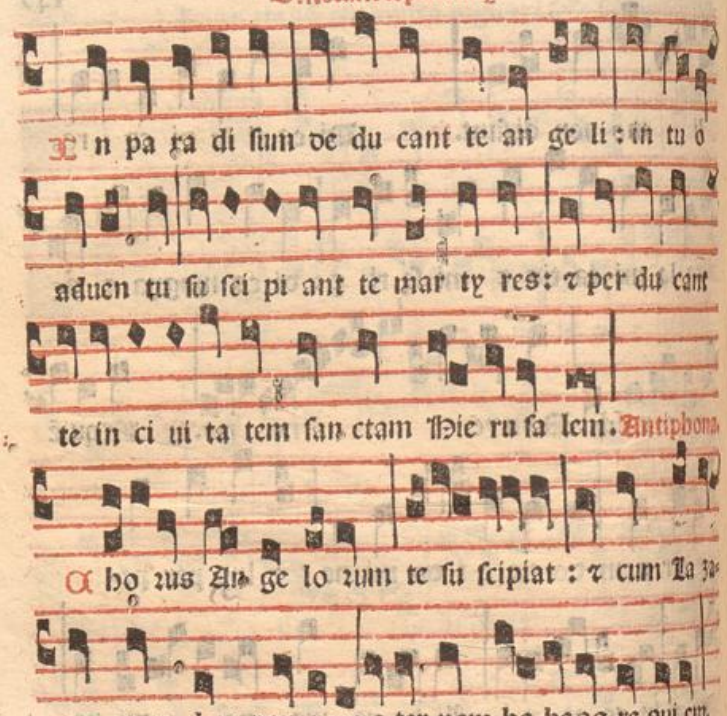
Cum autem peruentum fuerit ad tumulum, cantatis antiphonis, dicat sacerdos absolute hanc orationem sequentem.

OEus, qui fundasti terrā formasti cęlos: qui loca syderibus stabilita fecisti: qui captiuū laqueo mortis hoiem lauacri ablutione reparasti: qui sepultos Abrahā Isaac ⁊ Jacob in spelunca duplici, in libro vitę atqz totius glorię principes annotasti bñdicendos, ita bene ✠ dicere digneris ⁊ hanc tumulū famuli tui N. vt hic eum regescere facias: ⁊ in sinu Abrahę, Isaac ⁊ Jacob collocare digneris: qui dñm nr̄m Jesum Chm̄ contritis laqueis inferni ꝺ̄ resurgere, suorumqz membra in se credentium resuscitare voluisti: respice dñe super hanc fabricam sepulturę: descendat ad eam dñe Spiritus tuus sctūs: vt te inuo-

bente

bente, sit in hoc loco famulo tuo N. quieta dormitio: & tpe iudicij tui cū sanctis oībus vera resuscitatio: prestante Dño nostro Jesu Chro: Qui tecum, & cum spiritu sancto vivit & regnat in secula seculorum. R. Amē. Dicta oratione sacerdos accipiat aquā benedictam: & aspergat corpus defuncti, & tumulum: & similiter incenset. His peractis in persona defuncti dicatur hec antiph. Accipite mihi portas. Et cantor eam incipiat. Antiphona.

A pe ri te mi hi. E v o v a e. Psalmus.
C onfitemini domino, quoniam bonus. folio 125. cum
R equiem eternam dona ei domine. Antiphona.
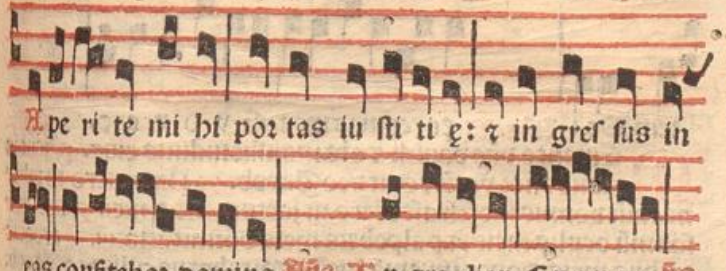
A pe ri te mi hi por tas iu sti tię: & in gres sus in eas confitebor domino. Alia. I n gre diar. E v o v a e. Ps.
O Vemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarū: ita desiderat anima mea ad te deus. S itivit anima mea ad deum fontem vivum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei? A cerunt mihi lachryme mee panes die ac nocte: dum dicitur mihi quotidie, ubi est Deus tuus? H ec recordatus sum, & effudi in me animam meam: quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei. I n voce exultationis & confessionis: sonus epulantis. Q uare tristis es anima mea? & quare conturbas me? S pera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei & Deus meus. A dmeipsum anima mea conturbata est: propterea memor ero tui de terra Jordanis, & Hermony a monte modico. A byssus abyssum invocat, in voce cataractarum tuarum.

rum. Omnia excelsa sua ꝛ fluctus tui, super me trāsierunt. In die mandauit dñs misericordiam suam: ꝛ nocte canticum eius. Apud me oratio deo vite mee: dicam deo susceptor meus es. Quare oblitus es mei? ꝛ quare tristis incedo, dum affligit me inimicus? Dum cōfringuntur ossa mea: exprobrauerunt mihi, qui tribulant me inimici mei. Dum dicunt mihi per singulos dies: vbi est deus tuus? quare tristis es anima mea? ꝛ quare cōturbas me? Spera in Deo qm adhuc confitebor illi: salutare vultus mei ꝛ Deus meus. Requiem eternam do. Antipho.

In grediar in locū tabernaculi admirabilis vsq; ad mon-

tem De i. Alia. Hec requies mea. Evovae. Psal.

Memento dñe dauid: ꝛ oīs mansuetudinis eius. Sicut iurauit dño: votū vouit deo Jacob. Si introiero in tabernaculū domus mee: si ascēdero in lectum strati mei. Si dedero somnū oculis meis, ꝛ palpebris meis dormitationē. Et requiē tpibus meis, donec inueniā locū dño: tabernaculū deo Jacob. Ecce audiuimus eū in ephrata: inuenimus eū in campis syluę. Introibimus in tabernaculū eius: adorabimus in loco vbi steterūt pedes eius. Surge dñe in requiē tuam: tu ꝛ arca sanctificationis tue. Sacerdotes tui induant iustitiā: ꝛ sancti tui exultent. Propter dauid seruū tuū: non auertas faciē Xpi tui. Iurauit dñs dauid veritatē, ꝛ nō frustrabit eā: de fructu vētris tui ponā sup sedē tuā. Si custodierint filij tui testm meum: ꝛ testimonia mea hec, que docebo eos. Et filij eorum vsque in seculum, sedebunt super sedem tuam. Qm elegit dñs sion: elegit eam in habitationem sibi. Hec requies mea in seculum seculi: hic habitabo, qm elegi eam. Viduam eius benedicens benedicam: pauperes eius saturabo panibus. Sacerdotes eius induā salutari: ꝛ sancti eius exultatione exultabūt. Illuc producam

ducam cornu dauid: paraui lucernaz Christo meo. Inimicos eius induam confusione: super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea. Requiem eternam dona eis domine. Antiphona.

Rec re qui es me a in se cu lum se cu li: hic
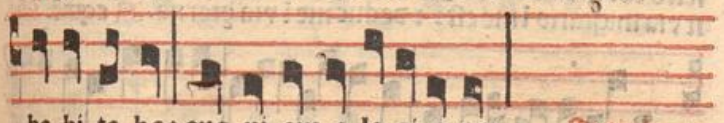
ba bi ta bo: quo ni am e le gi e am. Antiphona.
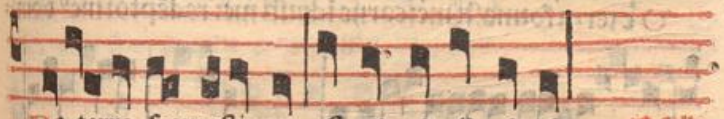
De terra formasti me. Euouae. Psal's.

Domine probasti me: & cognouisti me: tu cognouisti sessionē meā, & resurrectionē meaz, Intellexisti cogitationes meas de longe: semitam meā & funiculum meū inuestigasti. Et oēs vias meas pūidisti: qz non est sermo in lingua mea. Ecce Dñe tu cognouisti oīa nouissima & antiqua: tu formasti me, & posuisti super me manum tuam. Mirabilis facta est scientia tua ex me: cōfortata est: & non potero ad eā. Quo ibo a spū tuo: & quo a facie tua fugiā. Si ascendero in cęlū, tu illic es: si descendero in infernum, ades. Si sumpsero pennas meas diluculo: & habitauero in extremis maris. Etenim illuc manus tua deducet me: & tenebit me dextera tua. Et dixi, forsitan tenebrę cōculcabunt me: & nox illuminatio mea in deliciis meis. Quia tenebrę non obscurabuntur a te: & nox sicut dies illuminabitur, sicut tenebrę eius, ita & lumen eius. Quia tu possedisti renes meos: suscepisti me de vtero matris meę. Confitebor tibi, quia terribiliter magnificatus es: mirabilia opera tua, & aīa mea cognoscet nimis. Non est occultum os meū a te, qō fecisti in occulto: & substantia mea in inferioribus terrę. Imperfectū meū viderunt oculi tui; & in libro tuo omnes scribentur; dies formabuntur

bunt, ⁊ nemo ī eis. Q ibi aūt nimis honorificati sunt amici tui Dē: nimis ꝯfortatus est principatus eor. O inumerabo eos, ⁊ sup arenā multiplicabunt: exurrexi, ⁊ adhuc sum tecū. S i occideris Deus pctores: viri sanguinū declinate a me. Q uia dicitis in cogitatione: accipiēt in vanitate ciuitates suas. N ōne qui oderūt te dñe odera, ⁊ sup inimicos tuos tabescebā? P erfecto odio oderā illos: ⁊ inimici facti sunt mihi. P roba me Deus, ⁊ scito cor meū: interroga me, ⁊ cognosce semitas meas. A t vide si via iniqtatis ī me est: ⁊ deduc me i via ęterna. R equiē. Ant.
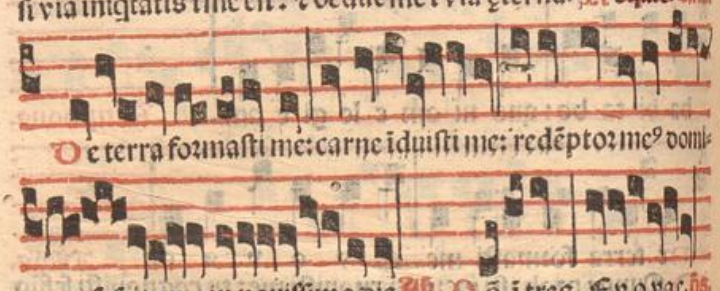
De terra formasti me: carne iduisti me: redēptor me⁹ dom-

ne resuscita me in nouissimo die. Ant. N ō i tres. Ev o vac. ps.

DOmine exaudi oronē meā: auribus pcipe obsecrationem meaz: in veritate tua exaudi me in tua iustitia. E t nō intres in iudiciū cū seruo tuo: qa nō iustificabit in ꝯspectu tuo oīs viuēs. Q uia ꝑsecutus est inimicus aīaz meā: humiliauit in terra vitā meā. C ollocauit me in obscuris, sicut mortuos seculi: et anxiatus est sup me spūs me⁹: in mi turbatū est cor meuz. M emor fui dierū antiquorū: meditat⁹ sum: in oibus operibus tuis: ⁊ in factis manuū tuarū ineditabar. E xpādi manus meas ad te: aīa mea sicut terra sine aqua tibi. V elociter exaudi me dñe: defecit spūs meus. N on auertas faciē meaz a me: ⁊ similis ero descēdentibus in lacum. A uditā fac mihi manc misericordiaz tuā: qa in te speraui. N otā fac mihi viā, in qua ambulem: qa ad te leuaui aīam meā. E ripe me de inimicis meis Dñe: ad te cōfugi: docere me facere voluntatem tuā: quia Deus meus es tu. S pūs tuus bonus deducet me in terrā rectā ꝓpter nomē tuū dñe vivificabis me in ęqtate tua. E duces de tribulatione aīaz meā: ⁊ in mia tua dispdes oēs inimicos meos. E t pdes oēs q tribulant aīam meā: qm ego seruus tuus sum. R egem. Ant.

Non
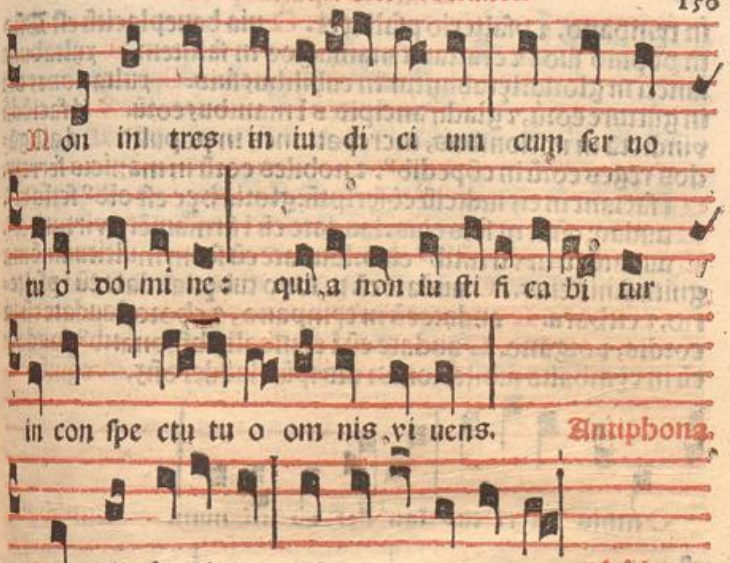
Antiphona.

Psalmus.

Laudate dñm de celis: laudate eum in excelsis. Laudate eum omnes angeli eius: laudate eū omnes virtutes eius. Laudate eum sol & luna: laudate eum oēs stelle & lumen. Laudate eum celi celorū, & aquę oēs q̄ super celos sunt: laudēt nomē dñi. Quia ipse dixit, & facta sunt: ipse mādauit, & creata sūt. Statuit ea in ęternū, & in seculum seculi: pceptū posuit, & nō p̄teribit. Laudate dñm de terra dracones, & oēs abyssi. Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellaruz: q̄ faciunt verbū eius. Montes, & oēs colles, ligna fructifera, & oēs cedri. Bestię, & vniuersa pecora: serpentes, & volucres pennatę. Reges terrę, oēs populi: principes & oēs iudices terrę. Iuuenes, & virgines, senes, cum iunioribus laudent nomen dñi: q̄ exaltatum est nomē eius solius. Confessio eius super celum & terram: & exaltauit cornu populi sui. Hymnus oibus sanctis eius: filijs Israel populo appropinquanti sibi. Cantate dño canticum nouum: laus eius in ecclesiam sanctorum. Letetur Israel in eo q̄ fecit eum, & filię sion exultent in rege suo. Laudent nomen eius in choro: in tym-

in tympano, ⁊ psalterio psallāt ei. Q uia beneplacitū est Dño in populo suo: ⁊ exaltauit mansuetos in salutem. E xultabunt sancti in gloria: lętabuntur in cubilibus suis. E xultationes dei in gutture eorū, ⁊ gladij ancipites i manibus eorū. A d faciēdā vindictā in nationibus, increpationes in populis. A lligādos reges eorū in cōpedib⁹: ⁊ nobiles eorū in manicis ferreis. U t faciant in eis iudiciū cōscriptū: gloria hęc est oīb⁹ sctis ei⁹. L audate dūm in scis eius: laudate eū i firmamēto virtutis ei⁹. L audate eū in virtutib⁹ eius: laudate eū scōm multitudinē magnitudinis eius. L audate eū in sono tubę: laudate eū i psalterio, ⁊ cithara. L audate eū in tympano, ⁊ choro: laudate eū in cordis, ⁊ organo. L audate eū i cymbalis bñsonātib⁹: laudate eū in cymbalis iubilationis: oīs spūs laudet dñm. A equiē. Ant.
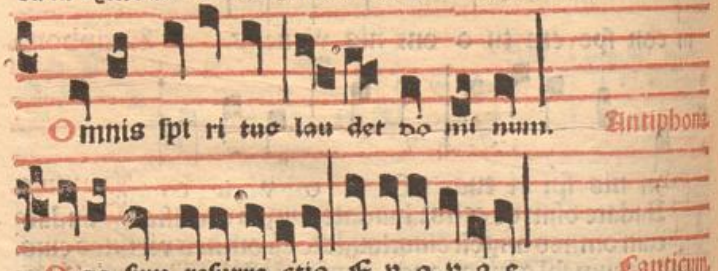
Antiphona.

Canticum.

B Enedictus Dñs Deus Israel: qa visitauit, ⁊ fecit redemptionē plebis suę. E t exerit cornu salutis nobis, in domo Dauid pueri sui. S icut locutus est per os sanctorū, q a seculo sunt prophetarū eius. S alutez ex inimicis nostris, ⁊ de manu oīum, qui oderūt nos. A d faciēdā misericordiā cū patribus nostris, ⁊ memorari testamēti sui sci. J usiurandum, quod iurauit ad Abrahā patrē nostrum: daturum se nobis. U t sine timore de manu inimicoz nostrorū liberati seruiamus illi. I n sanctitate ⁊ iustitia coram ipso: oībus diebus nris. E t tu puer propheta altissimi vocaberis: p̄ibis enim ante faciē dñi, parare vias ei⁹. A d dandā scientiā salutis plebi eius: in remissionē pcōrū eoz. P er viscera misericordię Dei nri, in qbus visitauit nos oriens ex alto. I lluminare his, q in tenebris, ⁊ vmbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nros, in viā pacis. A equiē ęternā. Ant.

E go
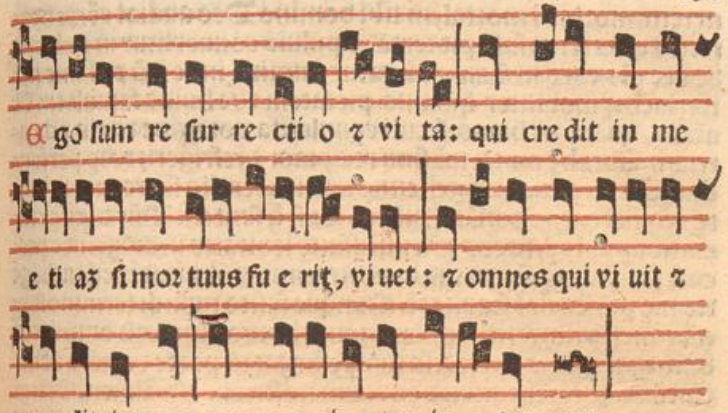
Et interim dum istę infrascriptę antiphonę cum suis psalmis cantantur, sacerdos dicat has sequentes orationes.

OREmus fratres charissimi pro spiritu fratris nri N. quem Dns de laqueo huius seculi liberare dignatus est: cuius corpusculū hodie sepulturę traditur: vt cum pietas Dei in sinu Abrahę, Isaac, ⁊ Jacob collocare dignet: vt cū iudicij dies aduenerit, inter sctōs ⁊ electos suos eū in parte dextra collocādū resuscitari faciat, Per Christum dnm nostrum. ℟. Amen. Dic.

DEus cui oīa viuunt, ⁊ cui non pereunt moriendo fidelium corpora, sed mutant in melius, te supplices deprecamur: vt quicquid aīa famuli tui N. vitiorū, tuęq voluntati ꝓtrariū fallente diabolo, seu propria iniquitate, vel fragilitate ꝓtraxit, tu pius ⁊ misericors abluas indulgendo: eamq suscipi iubeas per manus sanctorū angelorum tuorū deducendā in sinum patriarcharum ⁊ prophetarū tuorum, Abrahę scilicet amici tui, ⁊ Isaac electi tui, ⁊ Jacob dilecti tui: a quo aufugit dolor atque tristitia ⁊ suspiriū, fideliū quoq aīę felici iucunditate lętantur: ⁊ in nouissimo magni iudicij die inter sctōs ⁊ electos tuos eaꝫ facias ꝑpetuę glorię percipere portionē: quaꝫ oculus nō vidit, nec auris audiuit, ⁊ in cor hoīs non ascendit: quā ꝑparasti diligentibus te, Per Christum dnm nostrū. ℟. Amen. Dic.

MEritatis quidem est dne, vt homo hominem, cinis cinerem,

nerem, mortalis mortalem tibi domino Deo audiat cõmendare: sed quia terra suscipit terrã, ꝛ puluis conuertitur in puluerẽ: donec oĩs caro in suam redigatur originẽ: inde tuã pijssime pater lachrymabiliter ꝙsumus pietatem: vt huius famuli tui N. aiam, quam de huius seculi cęnulenta voragine ducis ad patriam, Abrahę amici tui sinu recipias: ꝛ refrigerij rorę perfundas. Sit ab ęstuantis gehennę truci incendio segregata, ꝛ beatę requiei tuę, te donãte, ꝓiũcta. Et si q̃ sunt illi Dñe digne cruciatibus culpę, tu eas gr̃a mitissime lenitatis indulge: nec peccati recipiat vicẽ, qui tuã in votis tenuit voluntatẽ: sed indulgẽtię tuę pią sentiat suauitatẽ. Cumque finito mundi termino supnũ cunctis illuxerit regnum, nouus homo sanctorũ omniũ cętibus aggregatis cũ electis tuis resurgat in parte dextera collocandus. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oratio.

OPus est misericordię Dñe sancte, pater omnipotens ęterne Deus rogare pro alijs. Et quia pro nobis non sufficimus, suscipe (rogamus) animam serui tui N. reuertentem ad te. Adsit ei angelus testamenti tui Michael: ꝛ per manum sanctorum angelorum tuorum inter sanctos ꝛ electos tuos in sinibus, Abrahę, Isaac, ꝛ Jacob patriarcharũ tuorę eam collocare digneris. Libera eã Dñe de principibus tenebrarę, ꝛ de locis pęnarũ: ne famulus tuus vllis iam pręmęque natiuitatis vel ignorantię confundatur erroribus. Agnoscatur a tuis, ꝛ misericordia bonitatis tuę ad locum refrigerij ꝛ quietis in sinum Abrahę transferatur. Per Chm̃ dñm nostrum. ℟. Amen. Oratio.

OBitum humani corporis sepeliendi officium fideliũ more complentes, Deus cui oĩa viuunt, deprecamur: vt hoc corpus fratris nostri N. a nobis in infirmitate sepultus, in ordine sanctorum suorum resuscitet: ꝛ eius spiritum sanctis ac fidelibus aggregare iubeat: cũ quibus inenarrabili gloria ꝛ perenni felicitate perfrui mereat. Per Chm̃ dñm nr̃m. ℟. Amen. Oratio.

OMnipotens sempiterne deus, qui humano corpori animã inspirare dignatus es, dum te iubente puluis redit in puluerem, tu imaginem tuã cum sanctis ꝛ electis tuis ęternis sedibus pręcipias sociari. Per dñm nostrum. His oĩbus expletis postea defunctus sepultus fuerit sacerdos cum aqua benedicta aspergat tumulũ: ꝛ dicat alta voce, Orate oẽs. Et oẽs sub silẽtio dicant

tio dicant Pater noster. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos. ℣. Mō intres in iudiciū cū seruo tuo dñe. ℟. Quia non iustificabit in ꝯspectu tuo oīs viuens. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aiam eius. ℣. Requescat in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor meus. ℣. Dñs vob. ℟. Et cū spir. Orem⁹. Oio. SAtisfaciat tibi, qs dñe Deus noster, p aia famuli tui fratris nostri, beatissimę Dei genitricis semperque virginis Marię, ⁊ beatorū apostolor Petri ⁊ Pauli, ⁊ beati N. patroni nostri, omniūqz sanctorū tuorū oratio, ⁊ pſentis famuli tuę humilis ⁊ deuota supplicatio: vt peccatorū omniū ventā, quā precamur, obtineat: nec eū patiāris cruciari gehēnalibus flāmis, quem filij tui Dñi nr̄i Jesu Chr̄i p̄cioso sanguine redemisti. Qui tecū ⁊ spū scō vuit ⁊ regnat deus, p oīa secula seculor. ℟. Aīn. ℣. Dñs vobiscū. ℟. Et cum spiritu tuo. Et sacerdos dicat Aīa eius ⁊ aię omniū fidelīū defunctor p misericordiā Dei, requiescāt in pace. ℟. Amen. Et statim cātor incipiat ℣. Memento mei deus: qr ventus est vita mea. cū quo reuertant ī ecclesiā ℟.
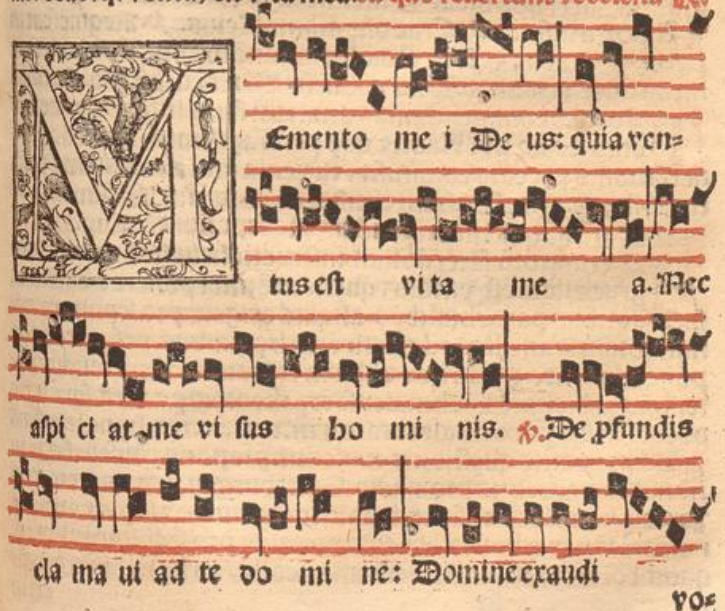
vo=
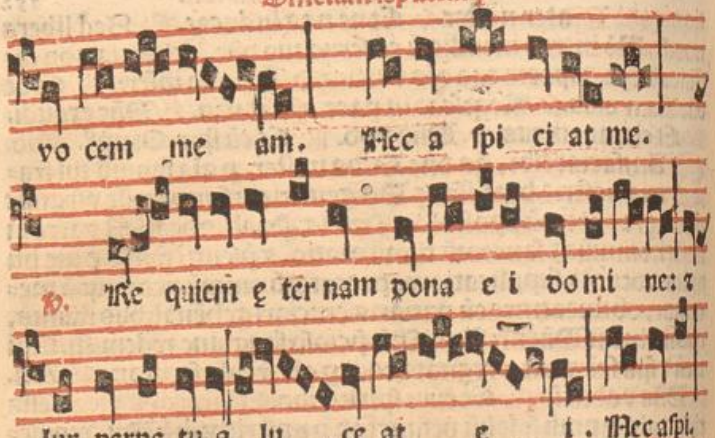
Cumq; reuertunt in ecclesiã, ordinate stent in choro. Et finito psalmo, sacerdos dicat Pater noster. ℣. Et ne nos inducas. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animam eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationẽ meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiscũ. ℟. Et cũ spũ tuo. Oremus. Iesu dñe commendamus animam famuli tui N. vt defunctus seculo tibi viuat: ꝛ quę per fragilitatem mundanę cõuersationis peccata commisit, tu venia misericordissime pietatis absterge. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen.

¶ An aliquid sit exigendum pro sepultura. Cap. 24.

Ad eruditorũ sacerdotum instructionem non minus incõgrue visum est visitataq; quęstionẽ interponere: An liceat sacerdotibus parochialibus aliquid exigere pro sepultura defunctorum: ꝛ an aliquod pactũ cum heredibus defuncti interponendum sit. ¶ Ad hoc dubium respondet Reuerendus pater dñs Michael Lochmaier sacrę theologię ꝛ vtriusque iuris doctor in suo parochiali curatorum, titu. 6. c. 3. in hunc modum. ¶ Ad propositę quęstionis euidentiã propono causam facti, in nonullis parochijs prouincię Saltzburgen. maxime diœcesis Patauien. inoleuit cõsuetudo talis, q̃ defuncto aliquo parochiano, rector parochialis, aut eius vicarius pro sepultura aliquid, quod cõi vocabulo Remedium vocant, ab heredibus defuncti in

cti in pecunia ꝓsueuit exigere ⁊ recipere. dubitatum sepius fuit a nonnullis ꝓscientię timoratę, viris, an hoc prętextu ꝓsuetudinis licite fieri possit. ⁊ vī q fic. Nam illud in cōi practica in pluribus locis solet hū ex antiqua ꝓsuetudine. Etiam ep̄s ⁊ eorum officiales hoc sciunt ⁊ tolerant. Igitur ⁊c. Sed contra, vī q fieri non possit, qr in talibus frequenter intermenit pactus vel exactio contra cōis iuris dispōnem, q pro sepultura tanq̄ pro spirituali bono nihil ex pacto exigi debeat, vt in c. abolendę. de sepul. ⁊ c. non satis. de simo. Et qr materia Remediorum est de lana ⁊ lacte, hoc est de vtilitate pecuniaria curatorū, de quorū numero me profiteor: ne alij dñi non curati forsitan laxius quam ipsis videbit, procedere me exercientē, aut fauorizantem existiment: aut certe dñi curati, si interdū rigorē aut ęquitatē ꝓsuetudini forte prepositum me persecutorē proprij ordinis accusent: intendo quantū potero inter dicta remediorū, exequiarū, ⁊ aliorū circa sepulturas defunctorum obuenientiū pari passu incedere. Et primo quid sit Remediū, ⁊ acceptionē huius prępositionis, Pro, declarare. Deinde me paucis cōclusionibus circa q̄situm absoluere. Prędicta igit̄ acceptione sepulturę, ⁊ aliorum in prędcedenti articulo: cū non reperiā aliquē antiquū aut modernū doctorē, quid sit Remediū diffinisse, ad cōem practicam eorū, q̄ rei nomen imposuerunt, recurro. Et dico q fm practicā eor, Remediū est illud, quod p̄ter id qō pro exequiis, siue officio defunctorū ⁊ cultu diuino peragendo solitum est dari ex rebus defuncti, aut eius hęredis, in pecunia, siue existimatione, occasione iuris funerandi, siue sepulturę ⁊ coemeterij, a rectore parochiali aut eius vicario petit̄, siue exigit̄: quasi aię remedium: quod ꝙlitū est dari pro exequijs ⁊ cultu diuino. Et probat̄ hoc idē ex acceptionibus sepulturę supradictis: vbi nulli alteri modorū sepulturę ꝓuenienter applicari p̄t remediū, cū ista ꝓpositione, Pro, de cuius significato nunc dicemus. Pro quo nota q hęc prępositio, Pro, fm doc. in 4. dis. 25. quos imitatur Arch. in c. Agatho. 63. dist. ⁊ in c. Judices. ⁊ ca. ordinationes. 1. q. 1. pluribus modis accipitur. ¶ Uno modo notat appreciationē, vel cōitatem, vel cām principaliter ⁊ primo mouentem: ⁊ sic qualitercunq̄ capiatur sepultura, prętquam tertio modo, nō est licitū aliquid exigere, aut recipere pro sepultura: immo est simo-

U niacum,

niacum, ita q illud tpale, sive sit pecunia, sive alia res sit, est vt
pcium sepulturę, quę est quoddam spūale. Et peccat mortaliter
qui sic dedit t recipit, t qui meditator sive cooperator ad hoc sunt.
1.q.1. reperiuntur. t q.3. vendentes. Nec in hoc excusat igno-
rantia, cū sit juris diuini, q̄ neminem excusat. Nec excusat cōsue
tudo aliqua: vt patet in iuribus supra pro falsitate quęsiti addu
ctis: q consuetudo non pręiudicat iuri naturali vel diuino, qō
prohibet simoniā. Et sic intelligi debēt iura, quę dicunt, q reci
pere aliquid pro sepultura, aut exequijs, sit simoniacum. ¶ Se
cūdo hęc p̄positio, ¶Pro, notat cām finalē, t motiuā, non remo
tā propinquā, sed occasionalē: t tūc licitū est t dare t accipere
tpale pro spūali: t tunc sensus est. ¶Iste dat denarios pro missa,
idest pro deuotione missę, sive exequiarū: quę mouent eū ad dandū:
vel idest pro deuotione, quā habuit ad missam, vel ad exequias.
Et hoc licite pōt fieri t concedi: q deuotio, quā habet quis ad
prędicta, licite pōt eū mouere ad dandum aliquid. Et pōt ēt sa
cerdos licite recipere: ita tñ q cesset oīs pactio t conuentio.
q.1.c.quā pio. ¶ Quarto notat cām adminiculatiuā t consecu-
tiuā: quę reducitur ad efficientē, vt cum dz, ¶Ille ministrat libri
sacerdoti pro celebranda missa: vel, ¶Ille dat pecuniaz presbyte
ro pro ecclesia officianda: t tunc ēt pōt concedi sic. 74.di.c.vlt.
vbi glo. cum similib. ¶ Quinto notat causam excitatiuā: t sim
hoc dicunt quidā, q ēps licite pōt conferre beneficiuz familia-
ri suo pro seruitio licito. ¶Nam ibi ista prępositio, pro, nop notat
causam finalem, sed excitatiuā. Obsequium. n. tale non debet esse
causa finalis, sed pōt esse excitatiua. Vide de hoc latius Archi.
in d.c.ordinationes. 1.q.1. Sunt t alię acceptiones huius pre-
positionis, ¶Pro: sed non sunt ad propositū nr̄m: nā q̄ñq valet
tñ, sicut loco: vt pro dote, idest loco dotis. ff. de dot. prąleg. l. vr
vxor. q̄ñq pro, idest noīe: vt pro se, idest noīe suo: pro te, i. noīe
tuo, vel ad commodum tuū. ff. de postu. l. 1 §. 1. de commod. l. si vt
certo. Sed hęc transeo, t cōuerto me ad conclusiones: t sit hęc
prima conclusio. ¶ Aliquid accipere, aut exigere occasione fu-

neruum

nerum ex pacto pro sepultura est oino illicitum. Hęc conclusio probatur in cap. abolendę. de sepul. & in c. quęsta. 13. q. 2. Nec rõne terrę, vt dĩ: neq; rõne ofĩcij, vt in c. non satis. & c. cum ecclesię. de simo. Impendat ergo rector curatus prędicta: & postea laudabiles cõsuetudines exigat: vt in c. ad aplicã. de simo. & latius infra dicetur. ¶ Scõa ꝯclu. non põt ꝯsuetudine introduci vt aliquid detur pro sepultura: siue remediũ, aut alio noie vocetur: vbi pcessit pactio, siue exactio. Probatur: qr initium consuetudinis fuit simoniacũ & vitiosũ: ideo non poterat bonã cõsuetudinẽ introducere. Et in illis duobus casibus qñ pcessit pactio vel exactio, intellige iura, vcz ca. non satis. & seq. cum simil. de simo. q̃ annullat ꝯsuetudinẽ in hmõi. Non valet ergo cõsuetudo, vt ante insepultũ funus, vel ẽt tpe sepulturę aliquid pro sepultura, vel noie remedij exigat ab inuito: qr non habet talis ꝯsuetudo principiũ voluntariũ. Idco prętextu huius nõ debet quis cogi. Et maxime psumeretur de simonia, siquis funus pro pignore arrestaret. Secus vbi ex postfacto ꝯsueuit aliquid dari. Habes ergo ꝯclusiue, q̃ vbi pactio vel exactio pcedẽs dedit cãm ꝯsuetudinis, talis ꝯsuetudo non valet. Et de hoc vide Panor. in c. suã. & c. ad aplicaz. de simo. ¶ Tertia ꝯclusio: põt induci ꝯsuetudine, qñ nõ pręcessit pactio aut exactio, vt si ex mera liberalitate & deuotione populi talis cõsuetudo sit introducta, q̃ pro sepultura, siue exequijs, aut ofĩcio defunctorũ aliquid detur ita tñ q̃ prędicta prius liberaliter exhibeantur. Probatur: qr talis ꝯsuetudo tunc non habet initiũ, nec fundamentũ vitiosum, sed laudabile. Nam ex quo dantes a principio libere soluerunt, vĩr se ad hoc obligasse sub noie cuiusdã oblationis: quaz laici solent facere clericis tpe spũaliuz, vt no. de ꝯse. di. 1. omnis Christianus. Ita no. Pan. in d. c. ad aplicam. & c. Jacobus. de simo. & late in d. c. suaz. eo. tit. vbi ẽt disputat qũo possit induci cõsuetudo ex libera donatione, & ex his, quę sunt merę facultatis. ¶ Colligẽ igitur ex prędictis, q̃ tria requiruntur ad hoc, vt valeat ꝯsuetudo, q̃ pro sepultura, aut noie remedij, siue pro ofĩcio defunctorũ aliquid exigat & det. Primũ, q̃ ꝯsuetudo talis habuerit principiũ voluntariũ, hoc est q̃ primo tale quid liberaliter soluerint, ita q̃ nõ sit inuite ab eis exactũ. Scõm, q̃ talis ꝯsuetudo non habuerit fundamentũ vitiosuz, aut simoniacũ, ita

Notabilis, & omni digna ꝑfus acceptione & hęc pro consuetudinum varietate excep-tio.

q̄ nō interuenerit pactū, siue q̄uentio in futurū de tali qd̄ solui
do, tanq̄ preciū sepulturę. Tertius, q̄ p̄dicta, pp̄ q̄ aliquid dat,
prius liberaliter exhibeant: ꝛ q̄ pretextu q̄suetudinis talis, ne-
quaq̄ denegent. Ex postfacto tñ non soluentes laudabilē q̄sue-
tudinē, vbi p̄dicta tria q̄currunt, vel non seruantes de soluendo
certū quid, cōpelli p̄nt, non per recrozē parochialis ecclę, sed q̄
ep̄m suū: vt est tex. in d.c. ad aplicam. ¶ Quarta q̄clusio: rector
parochialis, qui ex officio ꝛ rōne curę ad sepulturā ꝛ exequias
suo parochiano defuncto teneť, nō p̄t licite pro his aliquid pe
tere. Si aūt q̄suetudo habet q̄ aliquid detur, p̄nt laici compelli
ad obseruandū laudabilē consuētudinē. ℙrima pars probatur
per d.c. Abolendę. ꝛ ibi per glo. Secunda p̄s probatur ex tam
dictis in p̄cedenti conclusione. ¶ Quinta conclusio: si paro
chialis rector habet vnde viuat, tunc cessante q̄suetudine non
p̄t aliquid pro sepultura, exequijs, siue noīe ālieme dij exigere,
sed gratis oblatū licite p̄t recipere. ℍęc cōclusio est ℙanor.
in d.c. suā. ℙrobatur prima pars: quia in tali casu cessante cōsue
tudine rector parochialis tenetur ex officio ꝛ rōne cure gratis
spūalia impendere, immo si in dicto casu aliquid recipit, tenet
restituere: vt ibi dr. Secunda pars probatur in c. sicut ep̄m. 14.
q. 2. ¶ Sexta concl. si rectori parochiali desunt sumptus necessa
rij, potest sibi aliunde acquirere victū, tūc cessante cōsuetudine
non p̄t occasione p̄dictorū aliquid exigere. ℍęc concl. tē ℙanor. loco allegato: Imputet. ñ. sibi, qui tale beneficium erat
ꝛ tenue acceptauit. Quęrat ergo honeste sibi victū manib⁹ vel
industria: puta scribēdo: pueros docendo: vel qd̄ simile exercē
do: vt in c. clericus victū. 91. dist. Mā ꝛ aplus q̄rebat sibi victum
tpe p̄dicationis: vt hr̄ 2. Thessalo. 3. ꝛ 1. Cor. 4. in c. acum apls.
de cens. Si vero rector parochialis in tali casu nō potest hone
ste sibi victū aliter quęrere, tunc vel ep̄s prouidebit sibi: vel pa
rochiani p̄nt compelli ad p̄standum sibi necessaria victui. De
hoc vide bo. gl. in c. ois christianus. de consec. dis. 1. quę dicit. si
cerdotem indigentē posse subtrahere parochianis spūalia, nisi
faciāt oblationes, vnde possit viuere: Ad hoc ēt vide quod no
in c. de his de eccl. ędi. ¶ Septima conclu. clerici extranei, qui
non tenentur ex officio ad exequias aut alia spiritualia impen
denda, possunt licite operas suas spirituales locare, ꝛ cōuenire
vt alis

vt aliquid p labore hēant: nō vt directe p spūalibus recipiant tale: sed recōpensationē laborū ⁊ dānorū, q̄ sustinent in exhibēdo pītias suas: ⁊ trahendo morā in spūalibus impendēdis. cōclusio pbatur per Inn. in c. pen. ne prel. vi. su. Ad hoc est gl. in c. abolēdę. de sepul. ⁊ in c. suā. de simo. vbi Panor. contra glo. tenet q̄ extranei sacerdotes ēt si abundant, pīt exigere: cum ad hoc est officio nō teneātur: ⁊ restringit gl. in ca. pcipimus. 21. q. 2. quę simplr vicit sacerdotē posse aperas suas spūales locare. Eli de de hoc doc. in c. significatum. de prēb. ¶ Octaua cōclusio: rector parochialis, qui sepulturā ⁊ exequias suo parochiano defuncto impēdit, sola hac intētione, vt aliquid pcipiat, alias nō facturus, licet non incurrat simoniā conuentionalē, incurrit tn vere simoniā mētalez: ⁊ grauiter peccat. Prima pārs pbatur in c. vlt. de sim. ex quo non pcessit pactus expressum, nec emptio, nec venditio, nec exactio, nec eccla iudicat de tali simonia in foro cōtentioso: Scōa pars pbatur: q̄ pcessit intētio deprauata: ⁊ sic incurrit simoniā mentalez: q̄ sola pnia purgatur, vt ibi dī: q̄ nullā cēsurā ecclasticā incurrit. Ad hoc est gl. in simili casu in c. vnico. de cle. non resi. lib. 6. ¶ Nona concl'o: consuetudine introduci pōt, vt clerici curati ex bonis defuncti certū quid percipiant. Hanc concluſ. probat Host. in sum. de cōsuetudinę in quibusdā terris: vbi clerici curati de consuetudine recipiunt ⁊ exigunt lectū, in quo defunctus moritur: Itē ⁊ vestes in qbus moritur. Alicubi cōsuetudo est q̄ curati hēant pānū qō feretro superponī. Alibi q̄ ex armēto hēant melius caput pecoris. Exēplificat ēt Pan. in d. c. ad aplicaz. de consue. in Britania, vbi in morte dat curatis tertia pars oīuz bonorū defuncti, cōuertēda tn ad cultū diuinū ⁊ eleemosynā pauperū. Dicūt tn doc. q̄ subsistēte tali cōsuetudine tanq̄ laudabili, si clerici funus sepelire nō vellēt, nisi ab hēdibus defuncti fieret eis cautio de redēptione lecti, aut vestimētorū, ⁊ aliorū, q̄ ex cōsuetudine de rebus defuncti veniūt, simoniā cōmitterēt: multo magis, qn̄ absq̄ pecunia hoc exigūt, nolētes aliter sepelire, vt in c. q̄sta. 13. q. Si autē clericį pacto faciūt de redimēdo lecto, aut pāno, ⁊ hmōi ēt antequā funus sepeliatur, per hoc non incurrūt simoniā: sed est licitū, cū illa sint tpalia: dūmodo p hoc nō neget sepultura, vel immisceatur ius sepulturę. Et si post sepultura hēdes nollent ob-

seruare pactū aut ꝙsuetudinē, pñt clerici agere cōtra eos: vt superius dictū est. ¶ Decima conclusio: ꝙcurrentibus tribus ad laudabilē ꝙsuetudinē in hac materia introducendā regsitus, valet ꝙsuetudo, vbi rector parochialis pro sepultura noīe remedij certū qd, siue añ sepulturā, siue ex postfacto ab hīdibꝫ defuncti recipit vel exigit. ¶Hec ꝙclusio elicit ex p̄cedentibus: ⁊ probo eā de laudabili cōsuetudine in officialatu curię ¶Pata. in Vienna, cui ad annos plures officialis p̄fui: Vbi cū adultus, qui saltē semel cōfitaut, moritur, dant hęredes occasione sepulturę noīe ¶Remedij. 12. denarios Vienn. pro puero 7. denarios: q̄ cōsuetudo si p̄dicta tria, de qbus supra in tertia ꝙclusione, ꝙcurrūt, nequaq̄ venit cōdēnāda. Et ꝺz hec p̄positio, pro, i hac ꝙclusione ⁊ similibus sumi nō primo modo, sed altero ex tribus sequētibꝫ. ¶ Venio nūc ad vndecimā ꝙclusionē, q̄ est rñsiua ad cām factā q̄siti: ⁊ est hec. ¶Nō valet ꝙsuetudo vbi remediū anteq̄ exigatur a debētibus, ex ꝙsuetudine tanq̄ incerto ꝙsistēs in quota ignorat: si p rectorē parochialē ⁊ hīdes defuncti, aut alias interpositas p̄sonas ad certū qd ⁊ quotā ex quētione, aūt pacto reducti exigit ⁊ recipit. ¶Hec ꝙclusio est ꝙtra cōem practicā, circa quasdā ecclesias diecesis Salzburgē. ⁊ ¶Patauiē. in ¶Bauaria ⁊ Austria supgriori solitā obseruari. Vbi cū aliquis moritꝫ, hīdes defuncti ignorāt, vel ad minus dubitāt, ad quā quotā determinate rectori curato noīe ¶Remedij teneant: sed tādē ex quentione, aut pacto certificantur, quātū dare debēt. Et ꝓbo hāc ꝙclusionē, primo ex eo, qꝛ est ꝙtra naturā ꝙsuetudinis, vt incertū introducat, ⁊ super incerto fundet. ¶Nā ex quo ꝙsuetudo ꝺz vi legis, vt ex ea ¶Remediū, ⁊ nō alias licite peti possit: tunc ꝺz esse certa sicut lex: vt in c. erit aūt lex. 4. dist. ergo si cōsuetudo esset laudabilis. ⁊ sic valeret, oporteret q̄ hīdes statim ex ea scirent ad quid certū, ⁊ ad quā quotaꝫ noīe ¶Remedij pro sepultura tenerentur. Itē talis ꝙsuetudo immo potius abusio ꝙtinet in se expresse pactū, aut ꝙuentionē, quę in hmōi reprobat: vt sepius dictū est supra. ¶Nā q̄nque rector aut vicarius pro remedio. 12. Florē. Wenen. petit: si tandē ex tractatu ⁊ quētione tm̄ ad quinque ꝙuencur. Itē talis ꝙsuetudo non p̄sumitur habuisse principiū voluntariū, sed exactū, aut ꝙuentum. Quis. n. dicet laicos a principio adeo fuisse liberales, ⁊ ad sepulturā sic deuotos, q̄ occasione sepulturę

pulturę funeri impendendę vltra exequias dederint. 15. Florен. Ifenen. aut circa? Item talis ꝓsuetudo tanꝯ corruptela pluribus rectoribus, ꝛ maxime vicarijs, qui plus curat de lana, ꝯ de aia, prestet cām delinquendi, ꝛ grauandi pauperes hęredes defunctorū: vt sępius vltra vires ꝛ solitū plus exigant: qꝛ quasi ex arbitrio eorū dependet, quid pro remedio recipere velint. Nam hęc quota, q̄ fuit hoc anno ex cōsuetudine noīe Remedij solita vari, non erit anno sequenti, fm eos: cū pestilentia viget, vel cū nouus rector, aut vicarius superuenerit, ꝓsuetudo mūtatur: imo plus aut minus: vt videmus in practica. Itē talis consuetudo dat occasionē rectoribus ecclās suas locantibus, ꝙ cōsuetā pensionē, siue absentiā augmentant. Mā videntes vicarios eoꝝ ex Remedijs ditari, ecclesiā quā quis hoc anno arrendauit pro 50. Flor. Ifenen. in absentia, sequēti anno locat pro 60. ꝛ tandē 80. prout vidi in practica. Et sic vicarijs per magnas absentias grauati, sub pietate Remediorū, abꝛadūt oues morientes de cute vsq̄ ad carnē ꝛ ossa: qō est oīno inhumanuꝫ. Item cōtra naturā aliarū consuetudinū, facit illud qō inducit crescere, ꝛ nunq̄ decrescere. Remediū. n. semp cū cremento exigit: qꝛ nunq̄ consueuerunt rectores dicere, ꝑgenitores tui dederūt pro Remedio 12. denarios, sed sic, auus tuus dedit 10. Florен. Ifenen. ꝑ tuus, qui possedit hūc marsum fil'r dedit 10. aut 12. ꝛ tu solum exhibes 7. aut 4. Florен. Ifenen. Qō oīno hēt spēm mali. ¶ Hec valet dicere ꝙ hmōi Remedia iuxta sītorē eorū licite recipiantur. Primo, ꝑꝑ malā decimationē prędialem, ꝛ maxime propter personalē, quę raro laicis soluitur. Secundo, ꝑꝑ offertoria, ꝛ alia iura parochialia debita, neglecta: vt sic quę defunctus in vita nō persoluit, saltē eius hęredes post mortē de bonis suis sub noie Remedij persoluant: qꝛ super decimis soluendis talis consuetudo eos non excusat. De quo tū dic vt notatur in ca. 1. de decim. lib. 6. ꝛ c. ad apostolicę. ꝛ c. a nobis. ꝛ cē. tua. de decim. Propterea posset contingere ꝙ in tribus diebus successiue morerentur pater, filius, ꝛ nepos: ꝛ sic de eisdē bonis exigeretur occasione prędictorū eadez taxa per viam Remedij: quod est inconueniens. Quidā tñ astuti rectores siue vicarij perpendentes Remedium sic exigendum fore illicitū, miscent Remedium cū exequijs, siue cultu diuino peragendo, ꝛ simul ex conuentione taxant: quod

tamen ex prędictis ẽt ꝑstat esse illicitum. ¶ Conclusio vltima: quę ab antiquo solita sunt ecclesijs ꝛ ecclesiarum ministris tribui, nõ debent aliquo mõ immutari. tex. est in l. priuilegia. in fi. C. de sacros. eccl. per quem tex. dicit Barth. q̃ si cõitas est solita certũ quid dare ecclesię, non põt per statutuz immutare. Ex quo põt inferri, q̃ parochiani non ꝑnt per statutuz tollere, quominus oblagium, aut Remediũm solitum, ex laudabili consuetudine introductum, debeatur ꝛ exigi possit. Si tñ Remedium esset laicis nimis onerosum, ꝛ per lapsum, siue deprauataz consuetudinem introductum, ꝑnt laici per statutum ad certũ quid reducere ꝛ statuere inter se, q̃ sepultura ipsius officio peracta aliquid in certa quota detur, siue remedium, aut alio vocabulo nominetur. Probat hoc: qz si ex cõsuetudine laudabiliter introducta videtur se quasi tacite ad aliquid dandũ a principio obligasse, multo fortius se possint ad hoc expresse per statutũ obligare: dummodo tñ coacti per rectorẽ curatum hęc non statuant, ita q̃ ex parte ipsius rectoris circa statutum oĩs pactio ꝛ conuentio cesset, vt patet ex suprądictis. Et valde expediret huiõi statutum fieri. Primo, ex parte laicorum, vt de cętero circa remedia amputaretur eis materia querelandi. Secundo, etiaz ex parte curatorum: vt eis per statutum hiõi circa remedia exigenda prędluderentur vię ꝛ modi simoniacę prauitatis.

¶ An facienda sint conuiuia sacerdotibus in funere defunctorum. Cap. 25.

Ex his infero, q̃ non valet ꝙsuetudo, q̃ post sepulturam homines, ꝛ maxime sacerdotes ꝙueniant in loco vno ad prãdiuz sumptibus defuncti, vt in c. nullus. de presb. de ꝙsec. dist. 5. quẽ text. oĩno vide. vbi gl. dãnat hanc ꝙsuetudinem, q̃ est in Anglia, ꝛ ẽt in certis locis Bauarię. Et ex hoc ẽt reprehendũtur q̃dam fraternitates sacerdotum: in quibus ex statuto fratres in anno aliquoties, ꝛ post exequias fratres conueniunt: ꝛ de bonis fraternitatis relictis, siue donatis, tantũ prãdiũ faciunt: prout in facto vidi in Pãdeñ. Austrię. Finaliter ex oĩous suprądictis concludo negatiuã partẽ ad casuz facti q̃siti, vez, q̃ curatus nõ põt licite ex pacto aliquid pro sepultura exigere: põt tñ Remediũ cũ ex laudabili consuetudine introductũ est, licite recipere, ꝑm limitationes supra in conclusionibus recitatas. Nec obstat

ratio

rō pro veritate q̄siti adducta, q̄ illud solet hāi in cōi practica ꝛ ex consuetudine: qz practica talis nō est cōsuetudo laudabilis, sed potius depravata corruptela. Nec excusat in hmōi recipiētes, ꝛ exigentes, ēt si sit longeua ꝛ diuturna. Nā diuturnitas tēporis in talibus nō diminuit pctm̄, sed auget: vt in d.c.nō satis. de simo. ꝛ vt inquit text.in c.cū ecclesię corpore.eo.tit. ꝛ in c.fi.de consue.tanto grauiora sunt crimina, quanto diutius infelicem aiam detinent alligatā, ꝛc. Neq; tolerantia eporuz ꝛ suoruz officialiuz p̄dictos excusat: neq; facit talē consuetudinē licitā: qz tolerantia talis nō inducit tacite dispensationē cū recipiente, siue exigente: cū nec papa in talibus q̄ sunt prohibita, qz simoniaca possit dispensare: vide gl.in c.cū iā dudū. de prēb. per doct.in c.super eo. de cogna.spi. ꝛ in c. constitutis. de fil. presbyt. Ex quo ēt habes, q̄ per istaz malaz consuetudinē non derogantur antiqua ꝛ noua iura, quę prohibent aliquid ex pacto pro sepultura recipere ꝛ exigere: quia cum̄ iura illa contineāt ius naturę ꝛ diuinum, ex quo simonia tam diuino quam naturali iuri sit contraria: non possunt per contrariam consuetudinem, vt pote irrationabilem abrogari. Et de hoc vide S.Tho. quolibe. nono.art.2. Episcopus etiam talem consuetudinem corruptam simulans, siue expresse tolerans a peccato minime excusatur: qua ex officio ad ipsum pertinet prauas tollere loci consuetudines, ꝛ inhibere clericis, ne quicquam hac de causa exigant: vt no. Panor.in d.c.abolendę. de sepul.in 2.notab.

¶Quibus personis denegatur sepultura ecclesiastica. Cap.26.

AD cuius euidentiam quęro qui sunt, qui priuantur ecclastica sepultura. Solutio. quindeciz differentijs personarū interdicitur ecclesiastica sepultura. ¶ Primo, excōicatis. cle. 1. de sepul. Et hoc verum nisi absoluant ēt in extremis: sed hęredes pro eis satisfacere tenentur: vt in c.parochiano.eo.tit. Et sm Gul. idē est de excōicatis minori, si notorię excommunicati sunt. Idem de excōicatis ēt iniuste, vt no.glo.in c.literas. de resti. spolia. Sepeliētes vero nominatim excōicatos maiori, sūt ipso facto excommunicati, vt in clem. 1. de sepul. ¶ Secundo, manifestis vsurarijs. d. clem. 1. ꝛ c. quanquam. de vsuris. lib. 6. hoc verum nisi peniteant, ꝛ faciant cautionem. ¶ Tertio, qui in torneamentis moriuntur. c.1. de torneo. Et exponit Hosti. etiam si quis

Excōicatis interdicitur sepultura ecclesiastica.

Vsurarijs.

Morientibus in torneamentis.

quis ibi letale vulnus acceperit, licet postea supernixerit: q̃uis pẽniteat, ⁊ ei eucharistia non neget, carebit tñ ecclesiastica sepultura. Hoc intellige ſm Guil. tã de militibus q̃s de armigeris coꝝ, qui ibidẽ in armis se exercent. Secus de illis, qui illuc vadũt causa curiositatis, vel ad videndũ, vel alia quacunq; de causa. Adde ẽt prędictis q̃ no. Richar. in 3. dist. 37. q. illi, qui hastiludia faciũt, peccãt mortaliter: cũ simili rõne videant esse p̃hibita, vt torneamẽta. Et ex hoc innuit q̃ morientes in illis nõ sepelient in sacrato. Et hoc vi verũ per rõnem. d. c. 1. ibi. vñ mortes hominũ ⁊ aiarum pericula sępe prouenũt: nã in talibus hastiludijs sępe p̃dicta ꝓueniunt. Secus dicendũ vi in currentibus ad brauiũ. vt Vienę, ⁊ in multis ciuitatibus: nã raro vel nũquã eueniũt in tali cursu mortes hoium.

Interdictis. ¶ Quarto, notatiz interdictis. d. cle. 1. ⁊ hoc sub excõicationis pęna. Alij aũt interdicti sil'r priuantur. Qd intellige de interdictis a diuinis ⁊ participatione sacrorũ ſm Panor. qz interdicti a iurisdictione, vel ab aliquo officio nõ priuant sepultura.

Raptoribus. ¶ Quinto, raptoribus, qui pertinaciter, cũ possint, in vita nõ satisfacit, ⁊ in morte nõ p̃. c. 2. de rap. Archiep's Flor. dicit, q̃ si raptor potuit restituere, ⁊ nõ restituit, nec securitatẽ dedit, denegabuntur ei sacra ⁊ sepultura. Si vero cũ hẽt vnde redderet, distulit vsque ad mortẽ pẽnitere, ⁊ tunc est impotẽs ad restituendũ, si est alias cõtritus ⁊ dispositus ad restituendũ, si posset, dabuntur ei sacra, sed priuabitur ecclastica sepultura ad terrorẽ aliorꝝ: nisi parentes, vel amici eius vellent restituere pro eo: qz tunc sepelietur in sacrato. Panor. vero in ca. super eo. de rapt. dicit de mente glos. quę cõter tenetur. Quod aut decessit quis in pctõ rapinę, nec pẽnituit ⁊ tunc ẽt sibi cęmeterium denegatur: qz decessit in mortali. Aut pẽnituit in morte ⁊ satisfecit: ⁊ tunc ex toto conceditur sepultura: ⁊ clerici debẽt interesse sepulturę: ⁊ ita prope loquitur tertius casus d. c. super eo. Et ista interpretatio tanq̃ benignior tenenda est.

Blasphematoribus. ¶ Sexto, blasphematoribus dei, ⁊ qui sancta contemnunt.

Se occidentibus. ¶ Septimo, illis qui se occidunt. 23. q. 2. Quibus. 23. q. placuit. Et hoc intelligẽdum est ſm Guil. si se peremerũt ex desperatione, vel indignatione, aut iracundia. Secus si ex furore, vel a casu. Unde si quis propter fugam prępitaret se in aquã, qz sic credebat euadere posse: non imputatur ei, si contrarium eueniat,

euenia t, arg. c. nerui. 13. dist. & d. c. ex parte. in gl. Concordat Host. Nota tñ ꝑm quosdaꝫ, ꝙ si ille, qui occidit se ex desperatione, aliquandiu post vulnus viueret, ita ꝙ eum pęniteret, & confiteretur, & ostenderet signa contritionis in morte: tali non est deneganda ecclesiastica sepultura, ex quo non decedit in peccato mortali. ¶ Octauo prohibetur ei sepultura, de quo certum est & manifestū, non fuisse cōfessum, vel non cōicasse semel in anno: iuxta c. ois vtriusqꝫ. de pę. & remiss. Quidam hoc limitant, nisi se super hoc emendasset in articulo mortis, & confitendō, & cōicādo: vel saltē signa contritionis ostendisset in fine: qꝛ tunc nō negabitur sepultura ꝑm eos. Contrariū tñ puto verū. si. ꝙ per illaꝫ ēt non euadit pęnā. d. c. ois. pp rōnes quas adduxi supra. cap. 4. in secunda partic. primę par. ibi vide. Si vero occultum est: ꝙ quis non est confessus infra annum: nō negabitur ei sepultura: qꝛ ex quo est occultuꝫ, non debet publicari petitio: Aut si dubitetur: qꝛ forte cōfessus alicui mendicantiū: & de eius cōsilio abstinuit ab eucharistia. ¶ Nono, illi, cui interdictus est ingressus ecclesię. c. is qui. de sen. exc. lib. 6. ¶ Decimo, monacho propriū hāt: vt in c. super quodam. de sta. mo. ¶ Undecimo, illi, qui sacerdotē tutorē filijs suis instituit. 98. dist. c. neque apud glo. ibi cōtrarium tenet. ¶ Duodecimo, iudęis, paganis, & hęreticis. de cons. dist. 1. c. ecclesiā, & c. seq. ¶ Tertiodecimo, corporibus exēteratis vel diuisis, vt ossa ad sepulturā deportentur, vt in extrauag. Bonif. viij. de relig. & sumptib. sepul. ¶ Quartodecimo, illis, qui post mortē de hęresi conuincuntur: vt in c. siquis ēps. de hęre. ¶ Quintodecimo, ꝙ aliter nullus notorius decedens in ipso notorio mortali pctō, sepeliendus est. d. c. quibus. & c. nō oblaturus. & c. pro obeuntibus. & c. cum gratia. 13. q. 2. oēs. n. casus supradicti locū hāt in notorijs: pctōres. n. occulti sunt sepeliendi: hāt ēt locū in non reconciliatis. Si. n. confiteantur, sicut eis conceditur corpus Christi, ita ecclesiastica sepultura. 13. q. 3. qęritū. Si ēt signa pęnitentię apparuerunt, si loquelam amiserant, tunc post mortē sunt absoluendi, & ad orationes & ad alia ecclesiastica suffragia recipiendi & sepeliendi: sed hęredes pro eis satisfacere tenentur proximis: vt in d. c. parochiano. eo. tit. & de rapto. c. literis. & ca. a nobis. 2. de sent. exc. Et ad probandum hmōi signa, sufficit in hoc casu vnus testis, 26. q. 6. qui recedunt.

Non cōfessis & non cōicatis semel in anno.

Interdicto Monacho proprietatio.

Tutorē filijs sacerdotē instituēti.

Iudęis, paganis, & hæreticis.

Diuisis corporibus.

Post mortē de hæresi conuictis.

Notorijs.

ꝛ c.seq.Fallit tamen hoc in raptoribus:ꝛ violatoribus ecclesiꝫ ꝛ illis, qui moriuntur in torneamentis: ꝛ alijs similibus supra recitatis:quibus ecclesiꝫ sepultura interdicitur,Adde etiã prędictis quod no.Panor.in ca.ex parte.prędalle.q̃ decedens sine confessione exteriori in extremo vitę facta, debet sepeliri in coemeterio ecclesię:ex quo confessionem non contempsit: sed morte pręuentus est.Non est.n. credendum, q̃ decesserit in mortali peccato.de quolibet.n.prędsumendum est bonum: nisi contempsisset per annum p̃fessionẽ:vt dictum est supra:ẽt si mors fuisset casualis. ¶Quid fiet, si tales,de quibus dictum est,de facto sepeliuntur in ecclesia vel coemeterio? Solutio.si corpora eorũ discerni p̃nt,exumandi sunt,alias non.ca.sacrum.eo.tit.ꝛ ecclesia vel coemeterium est reconciliãdum,vt in c.consuluisti.de cõse.eccl.vel alt.Quid fiet, si dubitetur de cadauere: vtrum fuerit cuiusdam Christiani,pagani,vel hęretici, vel excõicati? Solutio. videtur in meliorem pártem interpretandum d. ca.sacrum. ¶Sed qua pęna puniendi sunt, qui ad sepulturam aliquẽ recipiunt in casu non concesso? Solutio.tenent ad restitutionẽ corporis si petatur,ꝛ omnium,quę occasione illius receperunt.ca. fraternitatem.ꝛ c.ex parte.1.ꝛ cum liberum.eo.ti. ꝛ alijs pęnis, vt supra dictum est.Utrum suspensi ꝛ hmõi sint sepeliendi:Solutio ꝝm Panor.in c.ex parte.2.eo.ti.q̃ sic,quacunq; pęna moriant,dũmodo poenituerint. Et possunt sepeliri in coemeterio cum solennitate missę ꝛ aliorum ofꝯficiorum. Nec sacra ecclesię talibus sunt deneganda. vt in ca.ſi.13.q.2. Tales tamẽ non sunt deponendi de furcis sine licentia principis: qui tamen debet ꝫ in hoc facilem reddere.vt in l.1.ꝛ 2.ff.de cadauc.pu.

¶Modo sepeliendi aliquem secularem defunctum. Cap.17.

CUm defunctus aliquis ad ecclesiam, vel cęmeterium deferatur sepeliendus, persępe diuersarum religionum clerici adesse solẽt: qui propter varias suas ordinationes ꝛ ritus varie legunt, ꝛ varie cantant:ꝛ vt plurimum non consonantiam, sed potius dissonantiam gignunt. Idcirco vt talis dissonantia euitetur, modus cantandi non antiquus, sed quem nunc ritus Romanus tenet, hic inferius annotatur. Postquam corpus defuncti positum fuerit in ecclesia,in qua tumulari debet:sacerdos cum stola ꝛ pluuiali incipiat absolute.

Non

NOn intres in iudicium cum seruo tuo domine: quoniam nullus apud te iustificabitur homo: nisi per te omnium peccatorum ei tribuatur remissio. Non ergo eum, quę sumus domine, tua iudicialis sententia premat: quem tibi vera supplicatio fidei christianę commẽdat: sed gratia tua illi succurrente mereatur euadere iudicium vltionis: qui dum viueret insignitus est signaculo sanctę Trinitatis. Per Christum dominum no. ℟. Amen. Et cantores illius loci debent incipere ℟. Subuenite sancti Dei. fo. 140 & omnes alij clerici debent inceptum ℟. totum vsque in finem prosequi versum vero Suscipiat te Christus cantabunt ipsi cãtores, vel alij duo, quibus insanctum a cantore pro suę voluntatis libito fuerit: post repetitionem vero. ſ. Suscipientes, alij duo, quibus cantor innuerit, vel ipsimet cantores dicent ℣. Requiem eternam. cęteri vero clerici cantabunt repetitionem. ſ. Offerentes eam in conspectu altissimi. ℟. Subuenite. vt su. ¶ Dum autem cantatur prędictum ℟ium, sacerdos accipiat aquam benedictã de manu ministri, & aspergat corpus defuncti: & postea similiter incenset illud. Et finito ℟io, cantor cum primo choro dicat Kyrie el. Et secundus chorus Christe el. Deinde oẽs simul dicant. Kyrie el. Quo finito sacerdos dicat alta voce Pater noster. ℣ Et ne nos. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum spiritu tuo.

DEus, cui omnia viuunt, & cui non pereunt moriendo corpora nra, sed mutantur in melius, te supplices exoramus: vt suscipi iubeas aiam famuli tui. N. per manus scorum angelorum deducendã in sinũ amici tui Abrahę patriarchę, resuscitandãque in nouissimo iudicij magni die: vt quicquid vitiorũ diabolo fallẽte contraxit, tu pius & misericors abluas indulgẽdo. Per Christum. ℟. Amen. Finita oratione, cantores incipiant ℟. Libera me dñe. fo. 142. Et repetitur ℟. Libera me dñe, & interim q̃ dictum ℟. ſcõ cantatur, fiat de aqua benedicta & incenso, vt sup. Completo vero ℟. dicatur vt su. Kyrie elei. & P nr. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aiam eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exau. ℟. Et cla. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

ABsolue, quęsumus Domine, animam famuli tui N. vt defunctus seculo tibi viuat: & quę per fragilitatem carnis humana

humana quersatione peccata commisit, tu venia misericordissimę pietatis absterge. Per Christum. ℟. Amen. Finita oratione aliqui de circunstantibus accipiant feretrū, & deportent defunctū ad tumulū: & dū portatur, clerici cantent sequētes ańam. In paradisum deducant te angeli. fo. 143. Ańa. Ego sum. vt sup. fo. 146. Canticum. Benedictus dñs deus Israel. Finito cantico cantetur ańa. Ego sum. tota. His oībus finitis, sacerdos accipiat aquā benedictā: & aspergat corpꝰ defuncti, & tumulū: & postea incensat sīr: & dicat alta voce ℣. ater nr̄. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libe. ℣. Non intres in iudicium cum seruo tuo dñe. ℟. Quia non iustificabitur in conspectu tuo oīs viuens. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aīam eius. ℣. Requiescāt in pace. ℟. Amē. ℣. Domine exaudi orationē meā. ℟. Et clamor meus ad te ve. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Dīc.

SAtisfaciat tibi qs dñe deus noster, pro aīa famuli tui dei genitricis semperq; virginis Marię, & sanctissimorū Petri & Pauli apl'orum, & sancti N. oīumq; scōrum tuorum oō: & pīntis familię tuę humilis & deuota supplicatio, vt pctōrum omnium veniam, quam precamur, obtineant: nec euꝫ patiaris eruciari gehennalibus flammis, quē filij tui dñi nostri Jesu Christi pretioso sanguine redemisti. Qui tecum & cum spiritu sancto viuit & regnat Deus, per omnia secula seculorum. ℟. Amen. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum spiritu tuo. Et idem Sacerdos dicat. Anima eius, & animę omnium fidēlium defunctorum per misericordiam Dei, Et cantores immediate subiungant.

Et tunc statim cantores incipiant ℟. Memento mei deus. fo. 148. Dum prędictum ℟. cantatur, reuertantur in ecclesiaz. Et postquaz reuersi fuerint, itent ordinate in choro. Et finito ℟. sacerdos dicat alta voce ℣. ater noster. ℣. Et ne nos indu. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aīam eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amēn. ℣. Domine exaudi orationē meā. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vo. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Ut ter

TIbi domine commendamus animam famuli tui N. vt defunctus seculo tibi viuat: & quę per fragilitatem mundanę conuersationis peccata comisit, tu venia misericordissimę pietatis absterge: ℣Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen.

¶ De officio sepulturę parvulorum. Cap. 34.

INcipit officium sepulturę parvulorum Christianorum. Quando puer extrahitur de domo, & deportatur ad ecclesiam: dñr psalmi graduales, vcz psal. Ad dñm cum tribularer. cum reliq. infra. fo. 181. Quilibet cum Gloria pat. & Sicut erat. ¶Vel sic, cum puer extrahitur de domo, incipitur psalmus Beati immaculati, &c. fo. 124. & ps. Laudate pueri dñm. fol. 37. Et dñr cum Gloria patri. & Sicut erat. Et qñ puer fuerit in ecclesia, incipitur ańa. Hic accipiet benedictionem a dño: & misericordiam a Deo salutari suo: qr hęc est generatio quęrentium dñm. ps. Dñi est terra, & cum Gloria pa. & Sicut erat. fol. 38. Quo finito dicatur Kyrie eleis. Christe eleis. Kyrie eleis. Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℣. Ne autez propter innocentiam suscepisti. ℟. Et confirmasti me in conspectu tuo in ęternum. ℣. Dominus. ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio.

OMnipotens & mitissime deus, qui oibus parvulis renatis fonte baptismatis, dum migrant a seculo, sine vllis eorum meritis vitam illico largiris ęternam: sicut aię huius parvuli hodie credimus te fecisse: fac nos, qs dñe: per intercessionē beatę Marię virginis, & oium sctōrum tuorum hic purificatis tibi mentibus famulari: & in paradiso cum beati parvulis perenniter sociari. ℣Per Christum do. ℟. Amen. ¶ Dum portatur ad tumulum dicatur ańa. Juuenes & virgines, senes cum iunioribus laudent nomen dñi. ps. Laudate dñm de cę. fol. 147. Deinde dicatur Kyrie eleis. Christe eleis. Kyrie eleis. Pater nr. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℣. Sinite parvulos venire ad me. ℟. Talium est n. regnum cęlorū. ℣. Dñs vo. ℟. Et cū spt. Oratio.

OMnipotens sempiterne Deus, sanctę puritatis amator: qui animam huius parvuli ad cęlorum regna hodie misericorditer vocare dignatus es: digneris etiam domine ita nobiscum misericorditer agere: vt meritis tuę sanctissime passionis, & intercessione beatę Marię virginis, & omnium sanctorū tuorum, in eodem regno nos cum omnibus sanctis & electis tuis

tuis semper facias congaudere celestibus. Qui vivis ⁊ regnas cum Deo patre in vnitate spiritus sancti deus, per oīa secu. ⁊c.

¶ Quando reuertuntur ad ecclesiam, pronunciatur antipho. Benedicite dñm. deinde dicatur psal. Benedicite oīa opera domini dño. sup. fol. 89. Quo finito: dī tota antipho. Benedicite dñm omnes electi eius: agite dies lętitię: ⁊ confitemini illi. Deinde dicatur ℣. Dñs vobis. ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio.

DEus, qui corda fidelium sancti Spiritus illustratione docuisti: da nobis in eodē spiritu recta sapere, ⁊ de eius semper consolatione gaudere. Oratio.

CONcede nos famulos tuos, quęsumus domine Deus, perpetua mentis ⁊ corporis sanitate gaudere: ⁊ gloriosa beatę Marię semper virginis intercessione a przsenti liberari tristitia, ⁊ eterna perfrui lętitia. Oratio.

DEus, qui miro ordine angelorum ministeria hominūque dispensas, concede propitius: vt quibus tibi ministrantibus in cęlo semper assistitur, ab his in terra vita nostra muniatur. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen.

¶ Ritus sepeliendi defunctum secularem, secundum vsum patriarchatus Venetiarum. Cap. 29.

CUm clerici ad funus aliquod accedunt: acolytis ⁊ cruce przcedentibus, ordinate pergunt ad locū, vbi est corpus: vel ad ecclesiam: vel ad domū defuncti: legendo psalmos graduales distincte ⁊ morose. Et cum peruenerint ad ecclesiam, vbi tumulandus est defunctus, ingrediendo eam cantent sequens responsorium: vt hic inferius notatum est, cum suo versu ⁊ resumptione.
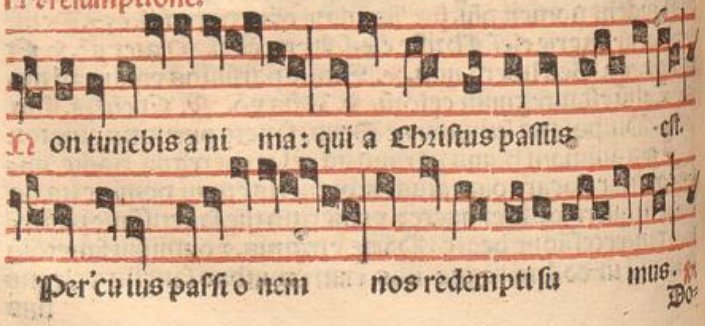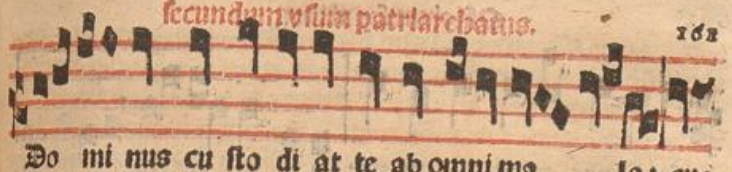
Do mi nus cu sto di at te ab omni ma lo: cu=
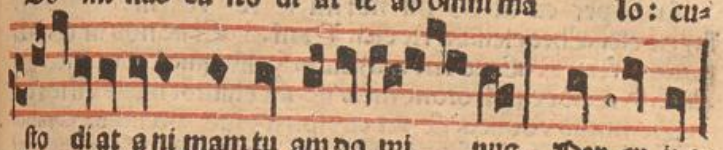
sto di at a ni mam tu am do mi nus. Per cu ius.

Finito ℟. si non fuit cantatū nocturnū triuz lectionū, cātetur. Quo finito incipiat responsoriū sequēs, cū versu & resumptione.

Quomodo cōfiteboz tibi do mi ne quādo veneris in iudi=

cio tuo. Fiat coz meum mundum: non custodiui animam

meam in car ne posi tam: pollu i templum corporis mei:
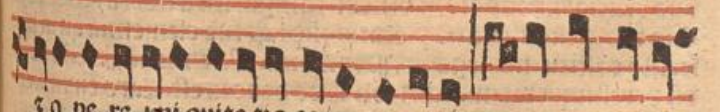
& o pe re tui quita tis co in qui na ui: pzecoz te do mi=
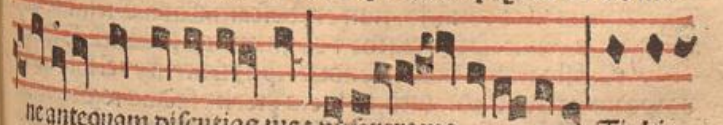
ne antequam discutias me: miserere me

℣. Ti bi

so li pec ca ti do mi ne: mi se re re me

Kyrie eleis. Christe eleis. Kyrie eleis. Pr nr. ℣. Et ne nos in du. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. A porta inferi. ℟. Eruc dne aiaz eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amē. ℣. Dne exaudi orōnē meā. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscū. ℟. Et cuz spiritu tuo. Oremus. Oratio.

ADesto, qs dne, supplicationib⁹ nostris, et pias aures tuas ad pces nras inclinare digneris: vt nos de throno maiestatis tuę clementer exaudias, et orationes famulatus nostri benigniter admittas. Te inuocamus dne sancte pater omp̄s, eterne Deus pro aīa famuli tui, quam hodierna die de hac luce vocare dignatus es: vt iubeas ei p̄parari paradisi tui loca virēna: non eam exurat flāma ignis crudelis gehenne: quia propterea Dns noster Jesus Chris nlus tuus in ligno crucis sub Pontio Pilato pati dignatus est, vt aias, que per Adę transgressionem pierant, sua sancta resurrectione ab inferni claustris liberaret. Confundantur ergo gehenne tartarei, et ministri nequam erubescant: deducant eā angelice ptātes in sinū patriarchārū Abrahā, Jsaac, et Jacob patrū nrōz: ps equat a tua potētia parata electis tuis cū ditate: et a dextris h̄ditate adepta lętet: vt cui dies ille tremendus agnitionis tuę aduenerit, vna cum sanctis et electis tuis, qui tibi placuerūt, in gloria maiestatis tuę refulgere mereat ad indulgentiā, nō ad pēnā: et aīaz illā, quā fontis vnda p̄fudit, et chrisma salutis inunxit, nō sinas flāmarū ardoribus cruciari, nec petōrū vinculis alligari: sed libera redde paradiso tuo, p indulgentiā pietatis tuę: qz tuā clementiā dū in hoc seculo cōstituit, nō negauit. Per Chm. ℟. Amen. ℣. Aia huius dū derelinqueret mundū soli Deo deuota est. Caro enim regressa est donec tempus veniat. ℣. Ad te dne leuaui animam meam: Deus meus in te confido, non erubescam. Caro. Oremus. Oratio.

DEus vniuersorū creator et cognitor: ges beatitudo sanctorū: p̄sta nobis p̄sentibus: vt ip̄ius fratris, vel sororis nri corporis nexibus absolutū, in lucis eterne facias regione gaudere. Per Chm. ℟. Amē. Aña. Aiam de corpore, quam assumpsit

pfisti dñe, fac gaudere cũ sanctis tuis in gloria. Oremus. Dñe.
Supplices exoramus pietatẽ tuã dñe sanctę pater oms, eter
ne Deus pro aĩa famuli tui, quam de hac luce ad te accer
siri iussisti: vt eã in regione viuorũ cõstituas: & partẽ beatę resur
rectionis inter fetõs & electos tuos habere concedas, ℣ Per Xpm
dñm nr̃m. ℟ Amen. ℟ In paradisum. fol. 142. Ad dñs Aña.
Ego sum resurrectio fol. 145. Kyrie eleison. Christe eleison. Ky=
rieeleison. Pater noster. ℣ Et ne nos inducas in tentationem.
℣ A porta inferi. ℟ Erue dñe. ℣ Requescat in pace. ℟ Amen.
℣ Domine exaudi orationem meam. ℟ Et clamor meus ad
te veniat. ℣ Dñs vobiscum. ℟ Et cum spiritu tuo. Oremus.
Obsecramus misericordiam tuã ętern̄e Deus: qui hoiem
ad imaginẽ tuam creare dignatus es: vt animam famuli
tui, quam hodierna die rebus humanis eximi, & ad te accersiri
iussisti, blande & misericorditer suscipias: non ei dominent vm=
bręmortis, nec tegat eã chaos & caligo tenebrar: sed exuta om=
nium criminũ labe, in sinu Abrahę collocata, locũ lucis & refrige
rii se adeptã esse gaudeat: & cũ dies iudicij aduenerit, cũ sanctis
& electis tuis eam resuscitari iubeas, ℣ Per Christum dominum
nostrum. ℟ Amen. ℣ Requiem ętern̄am dona ei domine. ℟
Et lux perpetua luceat ei. ℣ Requiescat in pace. ℟ Amen.
℣ In die .vel. ℣ atq; in anniuersario reponiorum. Cap. 30.
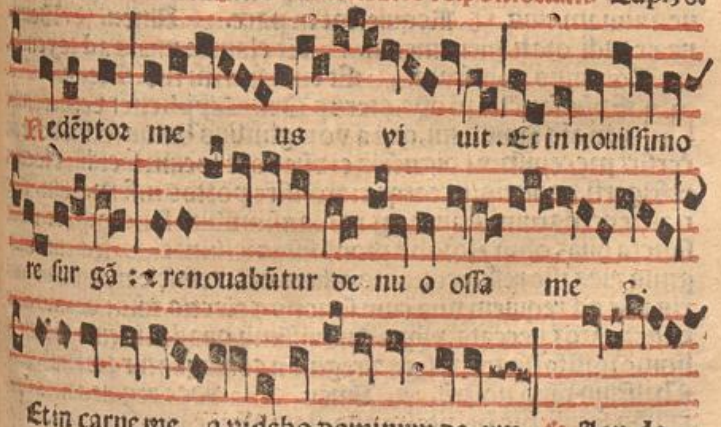
℣ Lau da
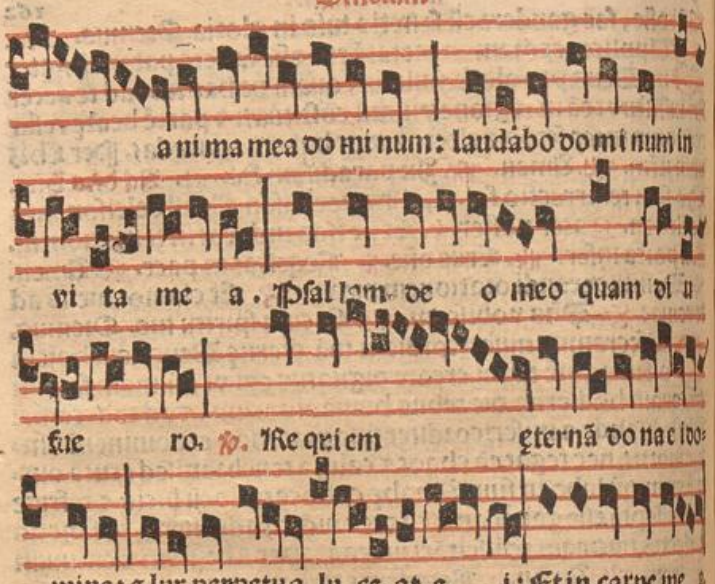
mine: ⁊ lux perpetua lu ce at e i: Et in carne me a
Kyrie elei. Christe eleis. Kyrie elei. ℣. ater noster. ℟. Et ne nos
inducas in ten. ℟. Sed libe. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine
ne animam eius, ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine
ne exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat.
℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio
Ede dñe sancte, pi ops, ęterne Deus suppliciter deprecamur
pro aĩa famuli tui, quã a voraginibus huius seculi ad te accersiri
precepisti: vt digneris ei dñe dare locum lucidũ, locum
refrigerij ⁊ quietis: liceatq; ei transire portas infernorum, ⁊ pe-
nas tenebrarum: maneatq; in mansionibus sanctoũ, ⁊ in luce
sancta quaz olim Abrahę promisisti ⁊ semini eius: sed cum ma-
gnus dies ille resurrectionis aduenerit, resuscitare eum digne-
ris dñe ad requiem vna cum sanctis ⁊ electis tuis: deleas eius
delicta atq; peccata, vsq; ad nouissimũ quadrantem: tecumq;
immortalitatis tue vitem ⁊ regnum consequatur ęternuz. Per
Christum dñm nostrũ. ℟. Amen. Ańa. Hęc requies mea in sę-
culum secyli: hic habitabo quoniam elegi eam. Oremus. Oratio

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

OIri vulneris nouitate percussi, ⁊ quodammodo cordib⁹ sauciati misericordiã tuã mundi redemptor flebilibus vocibus imploramus, vt chari nostri animam proprium ad te datorem reuertentem blande, leniterque suscipias: ⁊ siquas ille ex hac carnali cõmoratione cõtraxit maculas, tu Deus solita pietate clementer indulgeas: obliuioniq3 in perpetuũ tradas: atq3 eandem tibi cum ceteris redituram, ⁊ ad corpus qñque reuersuram sanctorũ tuorũ cętibus aggregari precipias. Per Christum dñm. ℟. Amen. Ant. Animam ꝑcamur, quaꝫ creasti dñe, vt suscipi iubeas in regnũ tuum: ⁊ in sinu Abrahę collocari facias, vt cum beato Lazaro portionem accipiat. Oremus. Dño.

OMnipotentis Dei misericordiam deprecemur, cuius iudicio nascimur ⁊ finimur, vt spiritus fratris, vel sororis nostri, quem domini pietas de incolatu mundi huius transire ꝓcepit requies ęterna suscipiat: ⁊ cum beatę resurrectioni presentet: ⁊ in sinibus Abrahę, Isaac, ⁊ Jacob collocare dignet. Per Chm dñm nostrũ. ℟. Amen. Ant. Spus tuus bonus deducet me in terrã rectã: propter nomẽ tuũ dñe viuificabis me in ęquitate tua: ⁊ educes de tribulatione animã meam. Oremus. Dño.

OEus, qui iustis supplicationibus semper ꝑsto es, q pia vota dignaris intueri, da famulo tuo, cui hodie officia ꝑstamus, cum sanctis atque electis tuis beati muneris portionem. Per Chm dñm nrm. ℟. Amen. Ant. Credo dñe Deus carnis resurrectionem, ⁊ vitã ęternã: sed tñ deprecor tuã clementiaꝫ, vt nõ inter hędos, sed iter oues ꝓsortiũ merear. Oremus. Dño.

OClementiã tuã suppliciter exoramus dñe sancte, pater omnipotens, ęterne Deus, redẽptor animarũ, pro aia famuli tui, quã de hac luce accersiri iussisti: vt angelus tuus suscipiat eã: ⁊ spus tuus refrigeret eam: ⁊ cũ iudicabitur non eat cõdẽnata. ℣. De profundis. cũ Requiem ęternam. infra. f. 161 ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. Oremus. Dño.

ABsolue, quęsumus dñe, animam famuli tui: ⁊ animas omnium famulorum tuorum confratrum nostrorum ab omni vinculo delictorum: vt in resurrectionis gloria inter sanctos, ⁊ electos tuos resuscitati respirent. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. ℣. Requiem ęternam dona eis domine. ℟. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen.

¶ Incipit officium in agenda mortuorum.
¶ Ad vesperas absolute incipitur. Cap. 31.
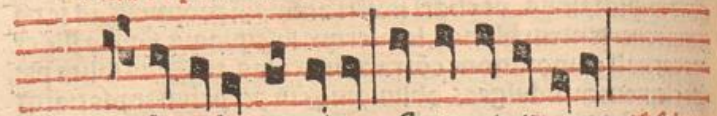
Ant. Placebo domino. Evovae. Psalmus.

Dilexi quoniam exaudiet dominus vocem orationis meæ. Quia inclinauit aurem suam mihi: et in diebus meis inuocabo. Circumdederunt me dolores mortis: et pericula inferni inuenerunt me. Tribulationem et dolorem inueni: et nomen domini inuocaui. O domine libera animam meam: misericors, dominus et iustus: et deus noster miseretur. Custodiens paruulos dominus: humiliatus sum et liberauit me. Conuertere anima mea in requiem tuam: quia dominus benefecit tibi. Quia eripuit animam meam de morte: oculos meos a lachrymis, pedes meos a lapsu. Placebo domino in regione viuorum. Requiem.
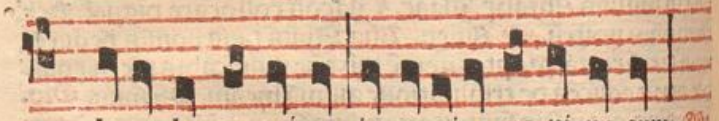
Placebo domino in regione viuorum. Ant.

Requiem mihi. Evovae. Psalmus.

Ad dominum, cum tribularer, clamaui: et exaudiuit me. Domine libera animam meam a labiis iniquis: et a lingua dolosa? Quid detur tibi aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam? Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatoriis. Heu mihi: quia incolatus meus prolongatus est: habitaui cum habitantibus cedar multum incola fuit anima mea. Cum his qui oderunt pacem eram pacificus: cum loquebar illis impugnabant me gratis. Requiem eternam.
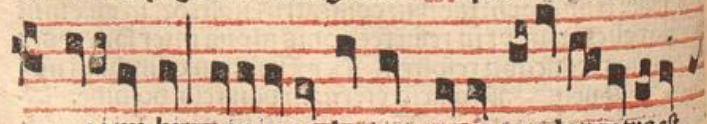
Requiem mihi: quia incolatus meus prolongatus est. Ant.

Ant. Dominus. Evovae. Psalmus.

Leuaui oculos meos in mõtes: vnde veniet auxiliũ mihi? Auxiliũ meũ a dño: qui fecit cęluz ⁊ terram. Non det in cõmotionem pedẽ tuum: neque dormitet qui custodit te. Ecce non dormitabit, neqz dormiet, qui custodit Israel. Dñs custodit te, dñs protectio tua super manum dexterã tuam. Per diez sol non vret te: neqz luna per noctẽ. Dñs custodit te ab omni malo: custodiat aiaz tuam dñs. Dñs custodiat introitum tuum ⁊ exitum tuum, ex hoc nunc ⁊ vsque in seculum. Requiem ęter.
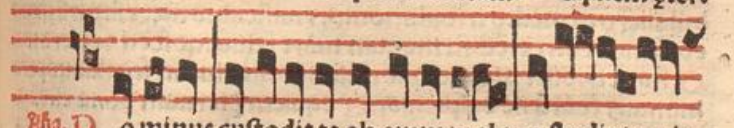
Ant. Dominus custodit te ab omni malo: custodiat a ni-

mã tuaz dominus. Ant. Si iniquitates. Evovae. Ps.

De profundis clamaui ad te domine: domine exaudi vocẽ meam. Fiant aures tuę intendentes in vocem deprecationis meę. Si iniquitates obseruaueris domine, domine qs sustinebit? Quia apud te propitiatio est: ⁊ propter legem tuam sustinuit te domine. Sustinuit anima mea in verbo eius: speravit anima mea in domino. A custodia matutina vsqz ad noctem: speret Israel in domino. Quia apud dominum misericordia: ⁊ copiosa apud euz redemptio. Et ipse redimet Israel: ex omnibus iniquitatibus eius. Requiem ęternam. Antiph.

Si iniquitates obseruaueris domine: domine quis

fu sti ne bit. Ant. O pe ra. E v o v a e. Psalmus.

Qonfiteboꝛ tibi dñe i toto coꝛde meo: qñ audisti verba oꝛis mei. In cōspectu angelorū psallā tibi: adoꝛabo ad tēplū sanctū tuū, & cōfiteboꝛ noī tuo. Super misericoꝛdia tua & veritate tua: qñ magnificasti super oē nomē sanctū tuum. In qua cunqꝫ die inuocauero te, exaudi me: multiplicabis in aīa mea virtutē. Qōfiteant tibi dñe oēs reges terrę: qꝛ audierūt oīa verba oꝛis tui. Et cāteī viis dñi: qñ magna est gloꝛia dñi. Qñ excelsus dñs, & humilia respicit: & alta a lōge cognoscit. Si ambulauero in medio tribulationis, viuificabis me: & sup īrā inimicoꝛū meoꝛum extēdisti manum tuā, & saluū me fecit dexteꝛa tua. Dñs retribuet pꝛo me: dñe misericoꝛdia tua in seculum: opera manuuꝫ tuarū ne despicias. Requiem ęternam dona ei. Ant.
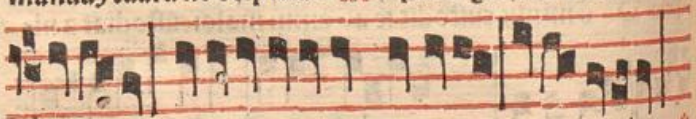
O pe ra manuum tu a rum do mi ne ne de spi ci as. R.

Au di ui vo cem de cę lo di cen tem mi hi. R. Be ati

mortu i, qui in do mi no mo ri un tur. Ant.

Om ne. E v o v a e. Canticum.

O agni

Magnificat anima mea dñm. Et exultauit spūs meus in Deo salutari meo. Quia respexit humillitatem ancille sue: ecce enim ex hoc beatā me dicent oēs gnationes. Quia fecit mihi magna, qui potens est: et sanctū nomen eius. Et misericordia eius a progenie in progenies timentibus eū. Fecit potentiā in brachio suo dispersit superbos mente cordis sui. Deposuit potentes de sede: et exaltauit humiles. Esurientes implenit bonis: et diuites dimisit inanes. Suscepit Israel puerū suum recordatus misericordie sue. Sicut locutus est ad pres nostros: Abrahā, et semini eius in secula. Requiez eternā. Ania.
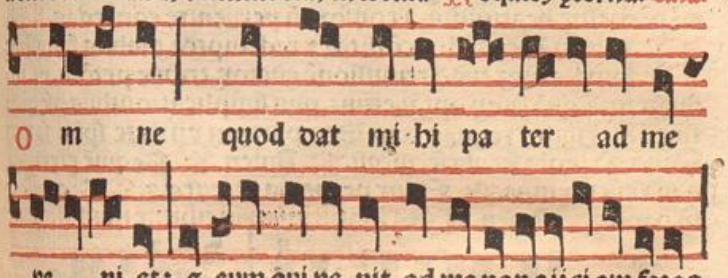
Deinde dicat Pater nr, secre. Et notandū q in diebus ferialibus in vesperis triū, siue nouem lectionū, qñ sine nota dicunt, et in laudibus eorundē dicit Pater nr, cū psalmo, Lauda anima mea dñm. et versiculis, et debitis orationibus, flexis genibus. In alijs vero diebus in officio defunctorum genua non flectuntur, nec dicit psal's. Lauda anima mea dñm. Pater noster, qui. ℣. Et ne nos inducas in tētatio. ℟. Sed liba nos a malo. ps.

Lauda aia mea dñm: laudabo dñz in vita mea: psallā Deo meo q̄diu fuero. Nolite cōfidere in principibus: in filijs hoīm, in qbus non est saluus. Exibit spiritus eius, et reuertet in terrā suā: in illa die peribunt oēs cogitationes eorum. Beatus cuius Deus Jacob adiutor eius: spes eius in Dño Deo ipsius, qui fecit celum et terrā: mare et omnia que in eis sunt. Qui custodit veritatē in seculū: facit iudiciū iniuriā patientibus, dat escā esurientibus. Dñs soluit cōpeditos: dñs illuminat cecos. Dñs erigit elisos: dñs diligit iustos. Dñs custodiat aduenas: pupillū et viduā suscipiet: et vias peccatorum disperdet. Regnabit dñs in secula: Deus tuus sion, in generatione et generationem,

nem. ℟. equiē ęter. ℣. A porta inferi. ℟. Eruc dñe aīas eorum. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor meus ad te ve. ℣. Dñs vob. ℟. Et cū spi. Oremus. Oratio.

OEus, qui inter apostolicos sacerdotes famulos tuos pōtificali, seu sacerdotali fecisti dignitate vigere: pśta, quęsumus, vt eorum quoque perpetuo aggregentur consortio. Oratio.

OEus venię largitor, ⁊ humanę salutis amator, ꝯs clementiam tuam: vt nostrę congregationis fratres, sorores, propinquos, amicos, ⁊ benefactores, qui ex hoc seculo transierunt, beata Maria semp virgine intercedente cū oibus sanctis tuis, ad perbetuę beatitudinis consortiū peruenire concedas. Oro.

AIdelū Deus oīuz cōditor ⁊ redemptor, aīabus famulorum famularūqz tuarum remissionē cūctorum tribue pctōrū, vt indulgentiā, quā semp optauerunt, pijs supplicationibus ꝓsequātur. Qui vivis ⁊ regnas cum Deo patre in vnitate spūs sancti Deus, Per oia secula seculorū. ℟. Amen. ℣. Requiē ęternam dona eis domine. ℟. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Requiescāt in pace. ℟. Amen. ℂ Ad matutinum incipitur inuitatorium

Inuita. ℟. egem cu i om ni a viuunt, Ve ni t: adoremus. ℣.
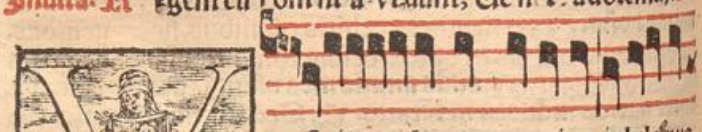
Enite exultemus domino: iubilemus

De o sa lu ta ri no stro: prę oc cu pe-

mus fa ci em e ius in cōfessione: ⁊ in psalmis iubilemus.
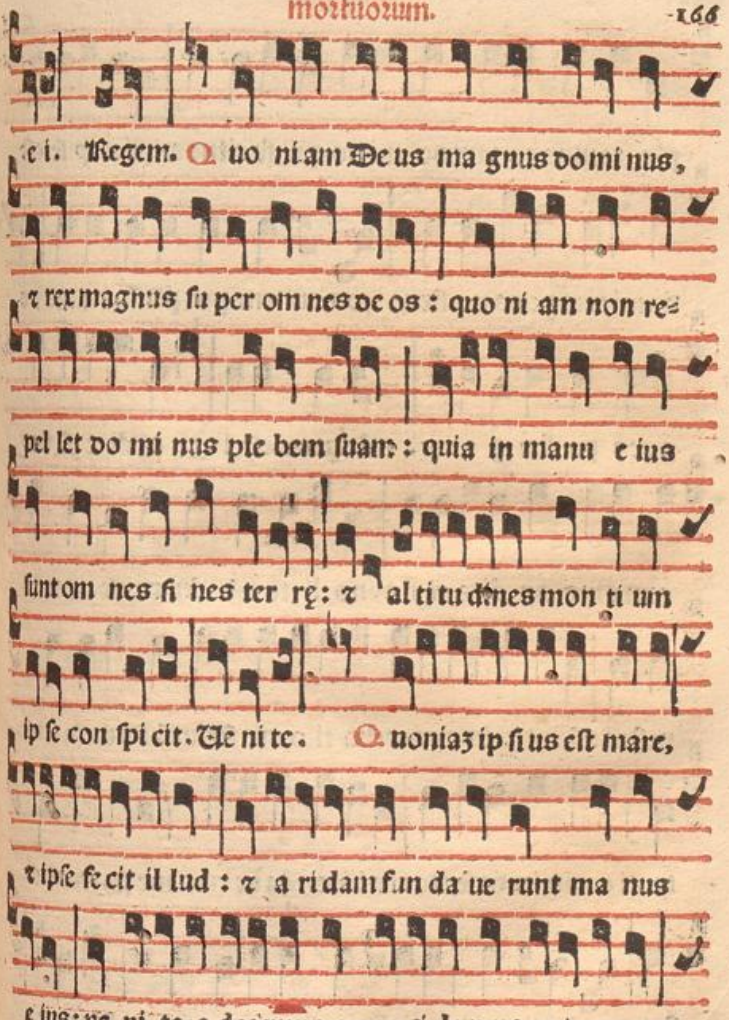
ci. Regem. Quoniam Deus magnus dominus,
et rex magnus super omnes deos: quoniam non re-
pellet dominus plebem suam: quia in manu eius
sunt omnes fines terre: et altitudines montium
ipse conspicit. Venite. Quoniaz ipsius est mare,
et ipse fecit illud: et aridam fundaverunt manus
eius: venite adoremus et procidamus ante deum:
plore-
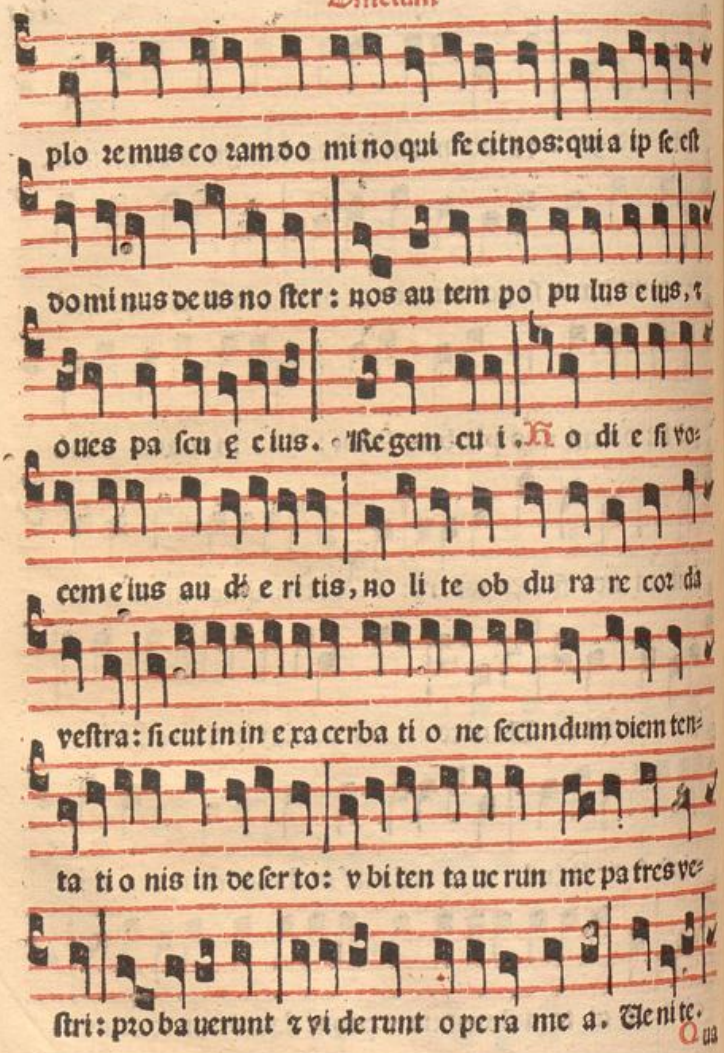
plo ze mus co zam do mi no qui fe cit nos: qui a ip se est
do mi nus de us no ster: nos au tem po pu lus e ius, z
oues pa scu ę e ius. Regem cu i. K o di e si vo
ce me ius au di e ri tis, no li te ob du ra re cor da
vestra: si cut in in e ra cerba ti o ne secundum diem ten
ta ti o nis in de ser to: v bi ten ta uc run me pa tres ve
stri: pro ba uerunt z vi de runt o pe ra me a. Ueni te.
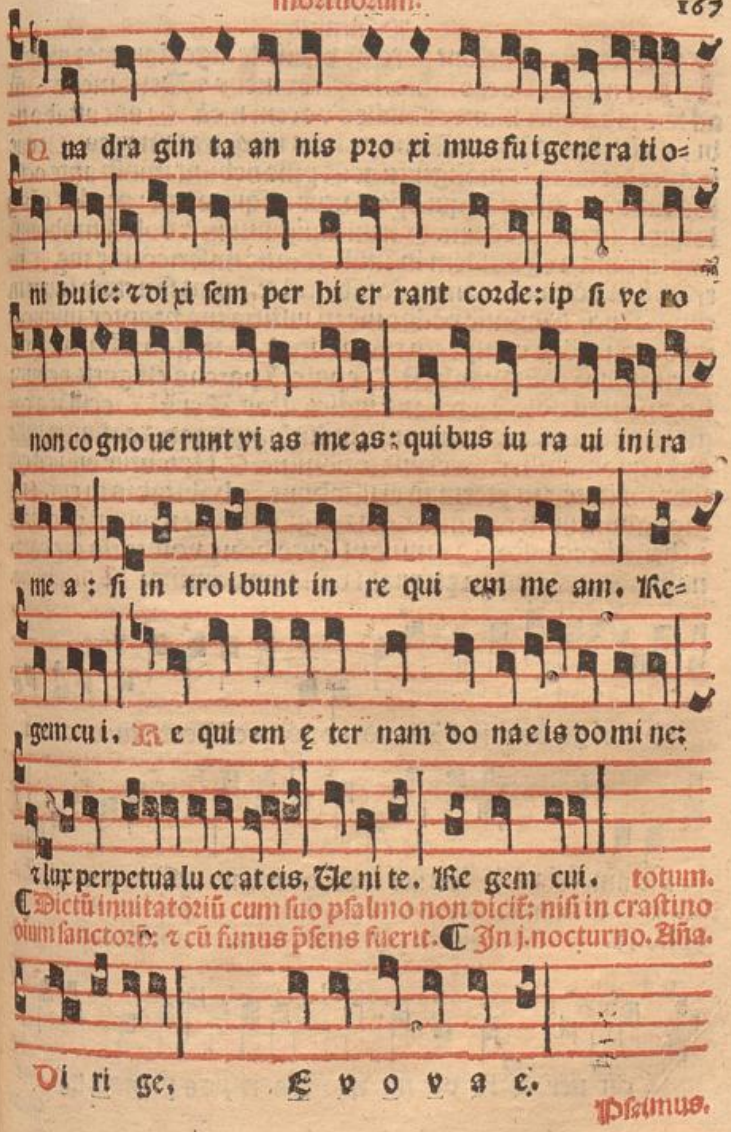
Quadraginta annis proximus fui generationi huic: et dixi semper hi errant corde: ipsi vero non cognoverunt vias meas: quibus iuravi in ira
mea: si introibunt in requiem meam. Re-
gem cui. Requiem eternam dona eis domine:
et lux perpetua luceat eis, Te decet. Re gem cui. totum.
Dictū inuitatoriū cum suo psalmo non dicit; nisi in crastino
omnium sanctorū: et cū tunus psens fuerit. In j. nocturno. Aña.
Dirige, Evovae.
Psalmus.

VErba mea auribus percipe dñe: intellige clamorez meum. Intende voci oronis mee, rex meus ⁊ Deus meus. Quia ad te orabo dñe: mane exaudies vocem meã. Mane astabo tibi, ⁊ videbo: quia non Deus volens iniquitatem tu es. Neque habitabit iuxta te malignus: neqz permanebunt iniusti ante oculos tuos. Odisti oẽs qui operantur iniquitatem: perdes oẽs q loquuntur mendacium. Virum sanguinum ⁊ dolosum abominabitur dñs: ego autem in multitudine misericordie tue. Introibo in domum tuam: adorabo ad templuz sanctum tuum in timore tuo. Domine deduc me in iustitia tua propter inimicos meos: dirige in conspectu tuo viã meã. Quia non est in ore eoꝝ veritas: cor eoruz vanũ est. Sepulcrũ patens est guttur eoruz: linguis suis dolose agebant: iudica illos Deus. Decidãt a cogitationibus suis: scõm multitudinẽ impietatuz eorum expelle eos: quoniam irritauerunt te domine. Et lętentur omnes qui sperant in te: in ęternum exultabunt, ⁊ habitabis in eis. Et gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum: quoniam tu benedices iusto. Domine vt scuto bonę volũtatis tuę coronasti nos. Requiem ęternam dona eis domine. Antipho.

Domine ne in furore tuo arguas me: Psalmus.vt supra. folio.58. cum Requiem ęternam dona eis domine. Antipho.
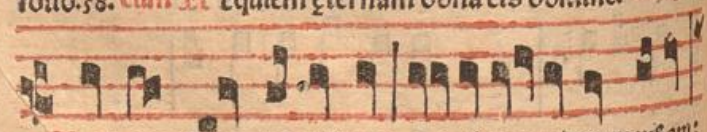
quos

quoniam non est in morte qui me memor sit tui. Antiph.
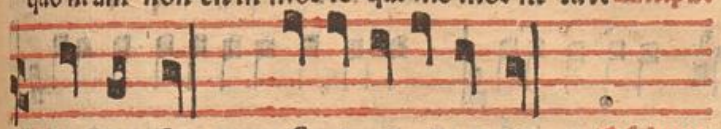
Ne quando. Evovae. Psalmus.

Domine Deus meus in te speraui: saluum me fac ex oibus persequentibus me, & libera me. Ne quãdo rapiat vt leo aiam meã: dũ non est qui redimat, neq; qui saluũ faciat. Dñe Deus meus, si feci istud: si est iniquitas in manibus meis. Si reddidi retribuentibus mihi mala: decidaz merito ab inimicis meis inanis. Persequat inimicus aiam meã: & cõprehendat, & conculcet in terra vitã meam: & gloriã meã in pulverem deducat. Exurge dñe in ira tua: & exaltare in finibus inimicorum meorum. Et exurge dñe Deus meus in pcepto qõ mandasti: & synagoga populorũ circundabit te. Et pp hanc in altum regredere: dñs iudicat populos. Iudica me domine fm iustitiã meã: & fm innocentiã meã super me. Consumet nequitia pctorũz, & diriges iustũ: scrutãs corda & renes Deus. Iustũ adiutoriuz meũ a Dño: qui saluos facit rectos corde. Deus iudex iustus, fortis & patiens nunquid irascetur per singulos dies? Nisi conuersi fueritis, gladiũ suũ vibrabit: arcũ suũ tetendit, & paravit illã. Et in eo paravit vasa mortis: sagittas suas ardentibus effecit. Ecce parturijt iniustitiã: cõcepit dolorẽ: & peperit iniquitatem. Lacũ aperuit, & effodit eũ: & incidit in foueã, quaz fecit. Conuertetur dolor eius in caput eius: & in verticem ipsius iniquitas eius descendet. Confitebor domino fm iustitiam eius: & psallam nomini Domini altissimi. Requiem ęternam don-

Ant. Ne quando rapiat vt leo animam meam: dum

dum non est qui redimat, neq3 qui saluū faciat. Sm̄ curiam.

℣. Aporta inferi. ℟. Erue domine animas eorum.

scōm patriarchatum, ℣. Dirige domine deus meus.

℟. In conspectu tuo viam meam.
Deinde dicitur Pater noster, qui. secret. Quo completo dicat hebdomadarius alta voce versum. Et ne nos inducas in tentationem. Respondeant omnes. Sed libera nos a malo. Tunc lector absolutę incipiat lectionem, ⁊ eandem terminet sine Tu autem Domine miserere nobis. Et sic legantur omnes lectiones in officio mortuorum. Lectio prima.

PArce mihi Domine: nihil enim sunt dies mei. Quid est homo, quia magnificas eum? aut quid apponis erga eum cor tuum? Visitas eum diluculo: ⁊ subito probas illum. Usque quo non parcis mihi, nec dimittis me, vt glutiam salivam meam? peccaui: Quid faciam tibi o custos hominum? Quare posuisti me contrarium tibi, ⁊ factus sum mihimetipsi grauis? Cur non tollis peccatum meum? ⁊ quare non auferis iniquitatem meam? Ecce nunc in pulvere dormiam: ⁊ si mane me quęsieris, non subsistam. Finita lectione secundum vsum patriarchalem, dicitur post omnes lectiones. Beati mortui qui in Domino moriuntur. ⁊ sequitur Responsorium

Credo
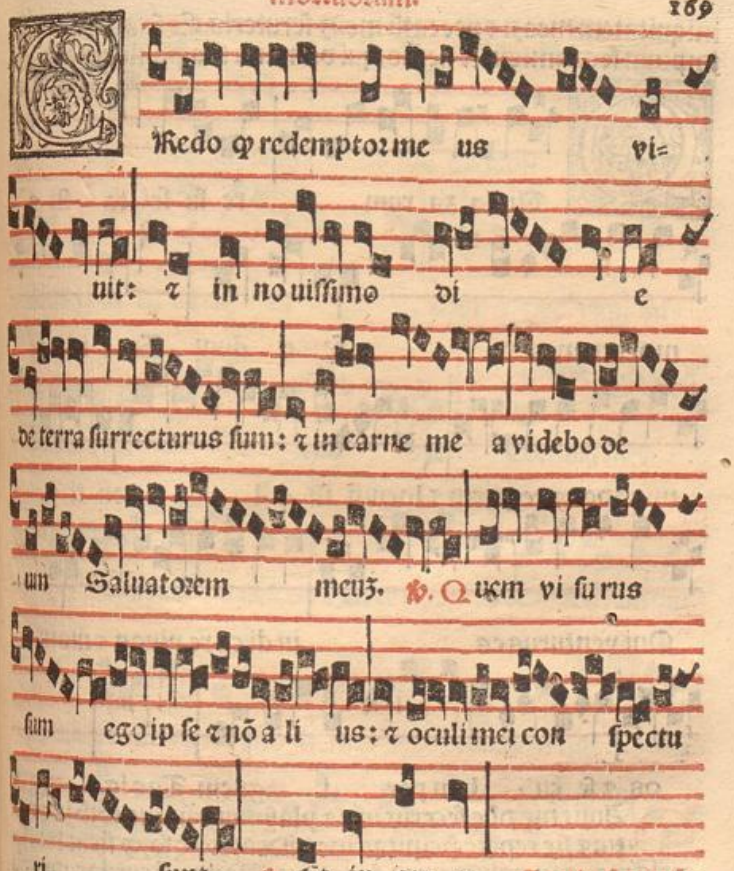
Lectio secunda.

Taedet aiam meam vitę meę: dimittam aduersum me elo=quium meum, loquar in amaritudine aię meę: dicam Deo, noli me condemnare. Indica mihi, cur me ita iudices. Munqd bonū tibi videtur, si calūnieris, ꝛ opprimas me opus manuum tuarū, ꝛ consilium impiorū adiuues? Munquid oculi carnei tibi sunt: aut sicut videt homo, ꝛ tu vides? Nūquid sicut dies hominis dies tui? ꝛ anni tui sicut humana sunt tēpora? Vt quęras

iniquitatem meaz: ⁊ peccatū meuz ſcruteris. Et ſcias quia nihil impium fecerim: cū ſit nemo, qui de manu tua poſſit eruere. ℟.
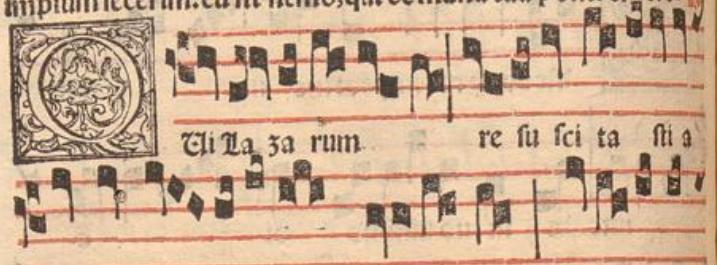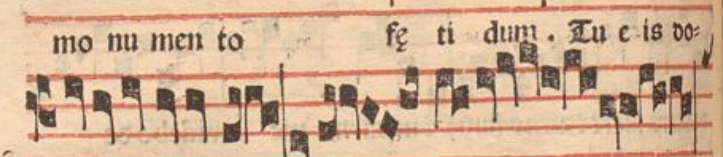
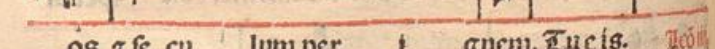

℣. Anuz tuę dñe fecerūt me: ⁊ plaſmauerūt me totū in circuitu: ⁊ ſic repēte p̄cipitas me? Memēto q̄ſo, q̄ ſicut lutū fecerīs me, ⁊ in puluerem reduces me. Nonne ſicut lac mulſiſti me, ⁊ ſicut caſeum me coagulaſti? Pelle ⁊ carnibus veſtiſti me, oſſibus ⁊ neruis compegiſti me. Vitam ⁊ miſericordiam tribuiſti mihi, ⁊ viſitatio tua cuſtodiuit ſpiritum meum. ℟.
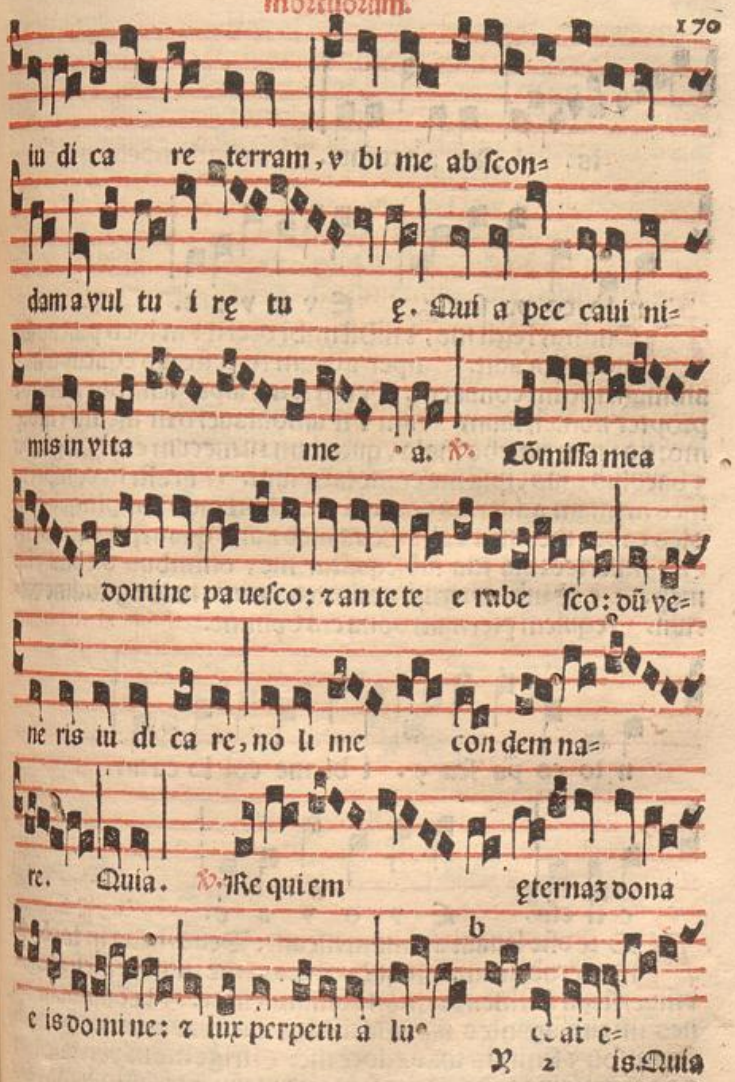
iu di ca re terram, v bi me ab scon=
dam a vul tu i rę tu ℣. Qui a pec cau i ni=
mis in vita me ℟. Cōmissa mea
domine pa uesco: ⁊ an te te e rube sco: dū ve=
ne ris iu di ca re, no li me con dem na=
re. Quia. ℣. Re qui em ęternaz dona
b
e is domi ne: ⁊ lux perpetu à lu ceat e=
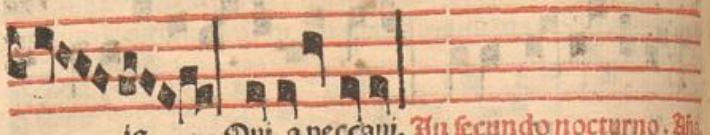
is. Qui a peccaui. In secundo nocturno. Ant.

In loco pascue. Evovae. Psalmus

Dominus regit me, & nihil mihi deerit: in loco pascue ibi me collocauit. Super aquam refectionis educauit me: animam meam conuertit. Deduxit me super semitas iustitie, propter nomen suum. Nam & si ambulauero in medio umbre mortis: non timebo mala, quoniam tu mecum es. Virga tua & baculus tuus, ipsa me consolata sunt. Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos, qui tribulant me. Impinguasti in oleo caput meum: & calix meus inebrians quam preclarus est. Et misericordia tua subsequatur me, omnibus diebus vite mee. Et vt inhabitem in domo domini, in longitudine dierum. Requiem eternam dona eis domine. Antipho.

In loco pascue. ibi me collocauit Antipho.

Decta. Evovae. Psalmus

Ad te dñe leuaui animam meam: Deus meus in te confido non erubescam. Neque irrideant me inimici mei: etenim vniuersi qui sustinent te, non confundentur. Et confundant omnes iniqua agentes superuacue. Vias tuas domine demonstra mihi: & semitas tuas edoce me: Dirige me in veritate tua & doce me: quia tu es Deus saluator meus, & te sustinui tota die.

R. cum-

Reminiscere miserationum tuarū dñe: & misericordiarū tuarū, quia sęcl'o sunt. Delicta iuuētutis męę & ignorātias meas ne memineris. Secūdm misericordiā tuā memēto mei tu pp bonitatem tuā dñe. Dulcis & rectus dñs pp hoc legē dabit delinquentib⁹ in via. Diriget mansuetos in iudicio docebit mites vias suas. Vniuersę vię dñi misericordia & veritas, requirentibus testamētū eius & testimonia eius. Propter nomē tuū dñe ppitiaberis pctō meo multū est enim. Quis est hō q timet dñm: legē statuit ei in via quaz elegit. Anima ei⁹ in bonis demorabit: & semē ei⁹ hęreditabit terrā. Firmamentū est dñs timētibus eū: & testimonium ipsius, vt manifestet illis. Oculi mei semp ad dñm: quia ipse euellet de laqueo pedes meos. Respice in me, & miserere mei: quia vnic⁹ & pauper sum ego. Tribulationes cordis mei multiplicate sūt: de necessitatib⁹ meis erue me. Vide humilitatē meā & laborē meū: & dimitte vniuersa delicta mea. Respice inimicos meos, quia multiplicati sūt: & odio iniquo oderūt me. Custodi aiam meā, & erue me: nō erubescā, quia sperauī in te. Innocētes & recti adhęserūt mihi: quia sustinui te. Libera deus israel, ex oib⁹ tribulatiōib⁹ suis. Requiem
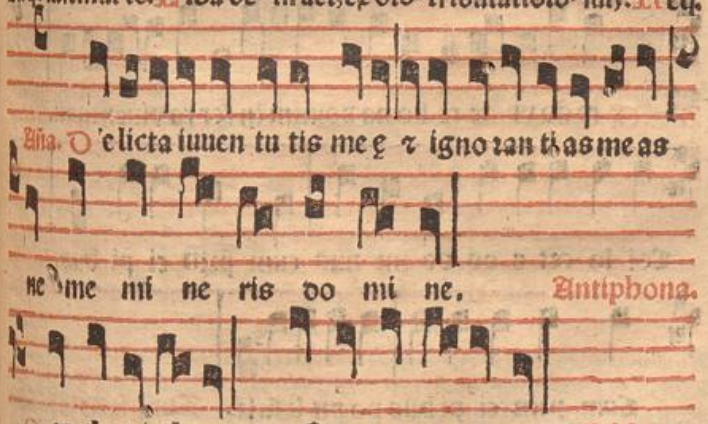
Adorabo ad templum sanctum tuum. Et confitebor nomini tuo. Psalmus.

Dominus illuminatio mea & salus mea: quē timebo? Dñs protector vitę męę: a quo trepidabo? Dum appropiāt super me nocētes: vt edant carnes meas. Qui tribulant me inimici mei: ipsi infirmati sūt, & ceciderūt. Si consistāt aduersum me castra:

stra: non timebit cor meū. Exurgat aduersus me plūs: in hoc ego sperabo. Una petij a dño, hāc requirā: vt habitē in domo dñi oib⁹ dieb⁹ vite meę, vt videā voluptatē dñi: et visitē templū eius. Quōm abscōdit me in tabernaculo suo: in die malox protexit me in abscōdito tabernaculi sui. In petra exaltauit me: et nunc exaltauit caput meū sup inimicos meos. Circuiui et immolaui in tabernaculo ei⁹ hostiā vociferationis: cātabo et psalmū dicā dño. Exaudi dñe vocē meā, qua clamaui ad te: miserere mei, et exaudi me. Tibi dixit cor meū, exquisiui te facies mea: faciē tuā dñe requiram. Ne auertas faciē tuā a me: et ne declines in ira a seruo tuo. Adiutor me⁹ esto, nec derelinquas me: neq; despicias me Deus salutaris meus. Quōm pr̄ meus et mr̄ mea dereliquerunt me: dñs aut assumpsit me. Legē pone mihi dñe in via tua: et dirige me in semitam rectā pp inimicos meos. Ne tradideris me in aīas tribulantiū me: quōm insurrexerunt in me testes iniqui, et mētita est iniqtas sibi. Credo videre bona dñi in terra viuentium. Expecta dñm, viriliter age: et confortet cor tuū, et sustine dñm. Re-
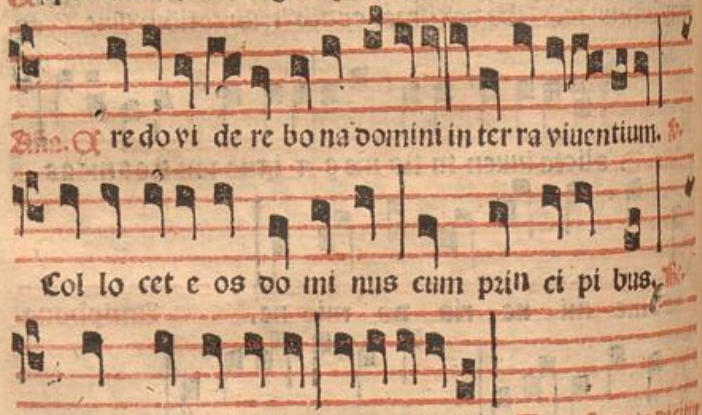
Tunc secrete dicitur Pater noster. ℣. Et ne nos induc. ℟. Sed libera. Lectio libri

Responde mihi quātas habeo iniqtates et peccata scelera mea et delicta ostende mihi. Cur faciē tuā abscondis: et arbitraris me inimicū tuū? Contra folium quō vento rapiē ostendis potentiā tuā: et stipulam siccā persequeris. Scribis enim cōtra me ama-

me amaritudines: ⁊ consumere me vis peccatis adolescentię meę. Posuisti in nervo pedē meū: ⁊ observasti omnes semitas meas: ⁊ vestigia pedū meorum considerasti. Qui quasi putredo consumēdus sum: ⁊ quasi vestimentū, qō comeditur a tinea. ℟.
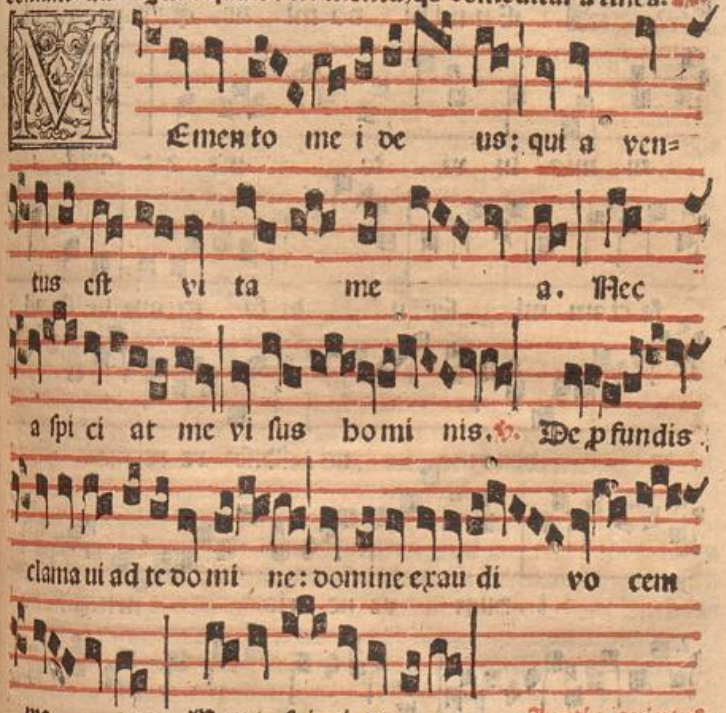
Lectio quinta.

Homo nat⁹ de muliere brevi vitę tpe, replet multis miseriis. Qui quasi flos egredit ⁊ pterit: ⁊ fugit velut vmbra: ⁊ nūq̄ in eodē statu permanet. Et dignū ducis sup huiusce modi aperire oculos tuos, ⁊ adducere cū tecū in iudiciū? Quis pōt facere mūdū de immūdo conceptū semine: Nōne tu q̄ sol⁹ es: Breves dies hoīs sunt: numerus mēsiū eius apud te est. Constituisti terminos eius: q̄ pteriri nō poterunt. Recede ergo paululū ab eo: vt quiescat donec optata veniat, ⁊ sicut mercenarij dies eius. ℟.

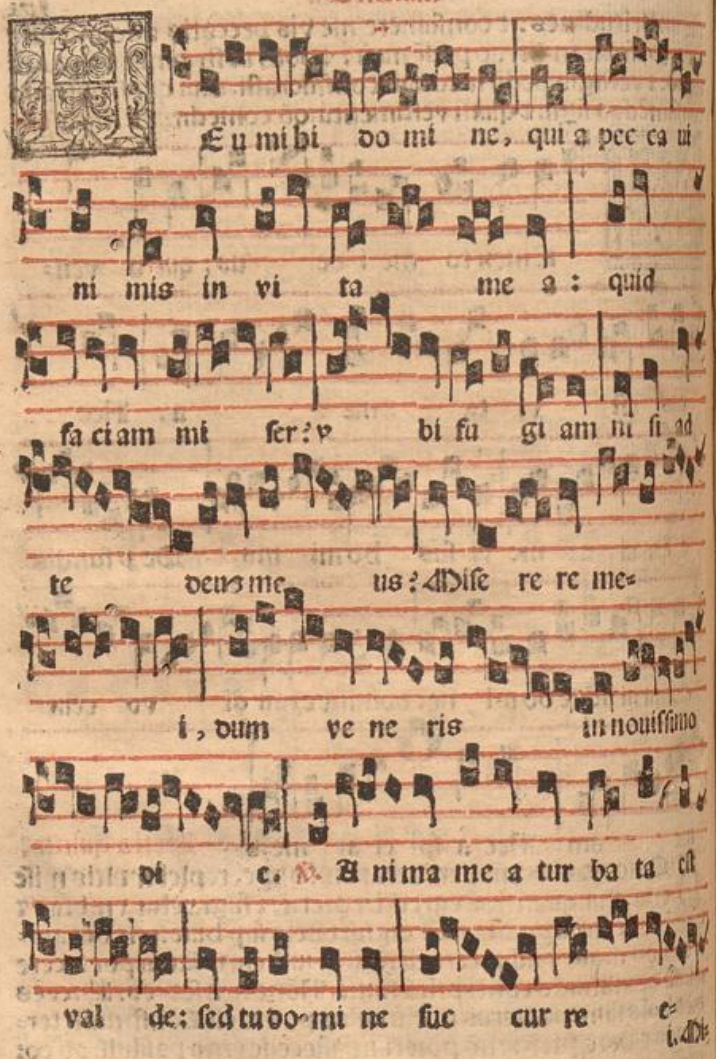
Heu mihi domine, quia peccaui
nimis in vita mea: quid
faciam miser? vbi fugiam nisi ad
te deus meus? Miserere mei
i, dum veneris in nouissimo
die. Anima mea turbata est
valde; sed tu domine succurre ei.

i. Mi se re re me i. Lectio sexta.

Quis mihi hoc tribuat, vt infernō ꝓtegas me, ⁊ abscon-
das me, donec ꝓtrāseat furor tuus, ⁊ ꝓstituas mihi tp̄m, in
quo recorderis mei: ꝑsertim ne mortuꝰ hō rursum viuat: Cūctis
diebꝰ, gbꝰ nūc milito, expecto, donec veniat īmutatio mea. Vo-
cabis me, ⁊ ego rñdebo tibi. Opi manuū tuarū porriges dexte-
ram. Tu quidem gressus meos dinumerasti: sed parce pctis meis.
℣. Ne recorderis pctā mea. Quare lapi. f. 143. In iij. noct.
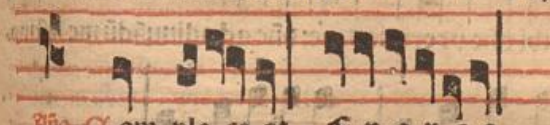
Ant. Com pla ce at. Evovae. Psalmus.

Expectans expectaui dñm: ⁊ intēdit mihi. Et exaudiuit p̄-
ces meas: ⁊ eduxit me de lacu miserię, ⁊ de luto fęcis. Et
statuit supra petrā pedes meos: ⁊ direxit gressus meos. Et im-
misit in os meū canticū nouū: carmen Deo nr̄o. Videbūt mul-
ti, ⁊ timebunt: ⁊ sperabūt in dño. Beatus vir cui est nomen dñi
spes eius: ⁊ non respexit in vanitates ⁊ insanias falsas. Multa
fecisti tu dñe Deus meus mirabilia tua: ⁊ cogitationibus tuis
nō est qui similis sit tibi. Annūciaui ⁊ locutus sū: multiplica-
ti sunt sup numerū. Sacrificiū ⁊ oblationē noluisti: aures au-
tē ꝑfecisti mihi. Holocaustū ⁊ ꝓ pcō nō postulasti: tūc dixi, ec-
ce venio. In capite libri scriptū est de me: vt facerē voluntatē
tuā: Deus meus volui: ⁊ legem tuā in medio cordis mei. Annū-
ciaui iustitiā tuam in ecclesia magna: ecce labia mea nō ꝓhi
bebo: dñe tu scisti. Iustitiā tuā nō abscondi in corde meo: ve-
ritatē tuā, ⁊ salutare tuū dixi. Non abscōdi misericordiā tuā, ⁊
veritatē tuā a cōcilio multo. Tu aūt dñe ne longe facias mise-
rationes tuas a me: misericordia tua, ⁊ veritas tua semp̄ susce-
perūt me. Quīm circumdederūt me mala, quorū nō est numerus:
cōprehenderunt me iniqtates meę ⁊ nō potui vt viderē. Mul-
tiplicatę sunt super capillos capitis mei: ⁊ cor meum dereliquit
me,

me. Complacet tibi dñe, vt eruas me: dñe ad adiuuandum me respice. Confundant ⁊ reuereant simul qui quærunt aiam meam: vt auferãt eã. Conuertant retrorsum ⁊ reuereant: qui volũt mihi mala. Erubescant confestim confusionẽ suã: qui dicunt mihi, euge, euge. Exultent ⁊ lętentur super te omnes quęrentes te; ⁊ dicant semper magnificetur dominus, qui diligunt salutare tuũ. Ego autẽ mendicus sum ⁊ pauper: dominus solicitus est mei. Adiutor meus ⁊ protector meus es tu: deus meus ne tardaueris. Requiem ętternam dona eis domi. Sequitur Antipho.
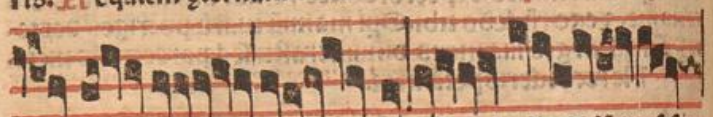
Cõplaceat tibi dñe vt eripias me: dñe ad adiuuãdũ me festina.
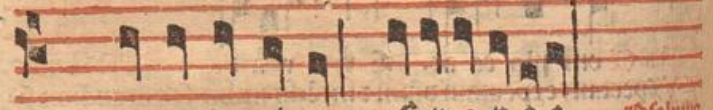
Ańa. Sana domine. Evovae. Psalmus.
Beatus qui intelligit. cum Requiem ętternam dona eis domine. Et lux perpetua luceat eis. supra. fol. 19 Antipho.

Sana domine animam meam: quia peccaui tibi. Ańa.

Sitiuit. Evovae. Psalmus.
Quemadmodũ desiderat ceruus ad fon. supra fol. 145. Ańa.

Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum: quando ve-

niam
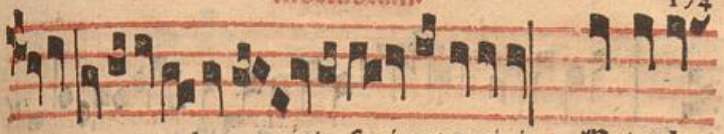
niam ꝛ appare bo ãnte fa ciem domini. ℣. Ne tradas

be sti js a ni mas con fi ten tes ti bi. ℟. Et a ni mas

pauperum tuorum ne obliniscaris in finem. vt supra dicitur
Pater noster. ℣. Et ne nos induc. ℟. Sed libera. Lectio vij.

SPiritus meus attenuabitur: dies mei breuiabuntur: ꝛ solum mihi superest sepulchrum. Non peccaui: ꝛ in amaritudinibus moratur oculus meus. Libera me Domine, ꝛ pone me iuxta te: ꝛ cuiusuis manus pugnet contra me. Dies mei trãsierunt: cogitationes meę dissipatę sunt torquentes cor meum. Noctem verterunt in diem: ꝛ rursum post tenebras spero lucem. Si sustinuero, infernus domus mea est: ꝛ in tenebris stravi lectulum meum. Putredini dixi, pater meus es: mater mea ꝛ soror mea vermibus. Vbi est ergo nunc pręstolatio mea, ꝛ patientia mea? Tu es Domine Deus meus. Responsorium.
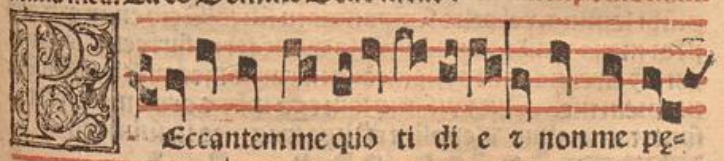
Eccantem me quo ti di e ꝛ non me pę=

ni ten tem ti mor mor tis con tur bat

me;
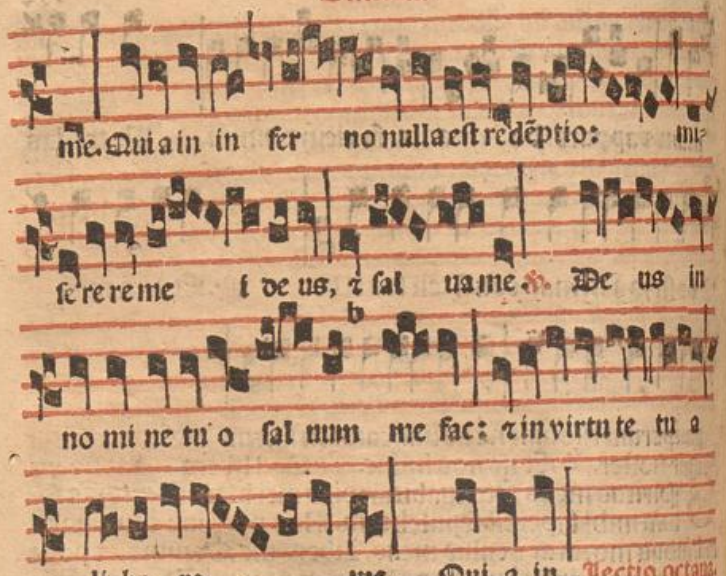
Lectio octaua.

Pelli meę consumptis carnibus adhęsit os meum: ⁊ dere licta sunt tantummodo labia mea circa dētes meos. Mi serem̃i mei, miserem̃ini mei saltē vos amici mei: q̄ ma nus domini tetigit me. Quare persequimini me sicut Deus, ⁊ car nibus meis saturamini? Quis mihi tribuat, vt scribantur ser mones mei? Quis mihi det, vt exarentur in libro stilo ferreo, vel plūbi lamina, vel celte sculpantur in silice? Scio enim q̄ redem ptor meus vivit: ⁊ in nouissimo die de terra surrecturus sum: ⁊ rursus circundabor pelle mea: ⁊ in carne mea videbo Deū Sal uatorem meū. Quem visurus sum ego ipse: ⁊ oculi mei ꝓspecturi sunt: ⁊ non alius. Repposita est hęc spes mea in sinu meo ℟.
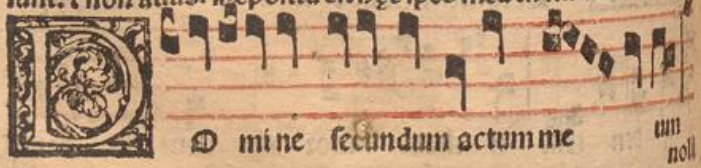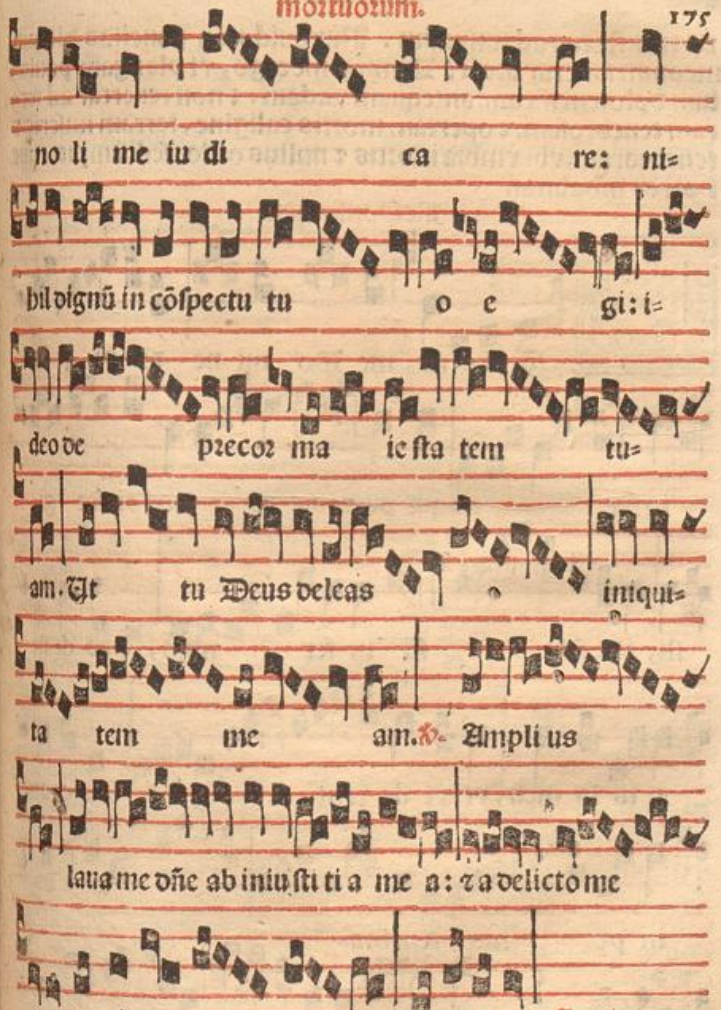
Lectio nona.

Quare de vulua eduxisti me? qui vtinam consumptus es=
sem ne oculus me videret. Fuissem quasi non esse3 de vte=
ro transla=

ro translatus ad tumulum. Nunquid non paucitas dierum meorum finietur breui? Dimitte me ergo, vt plangam paululum dolorem meum: antequam vadam, & non reuertar ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine, terram miserię & tenebrarum, vbi vmbra mortis & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

Responsorium.
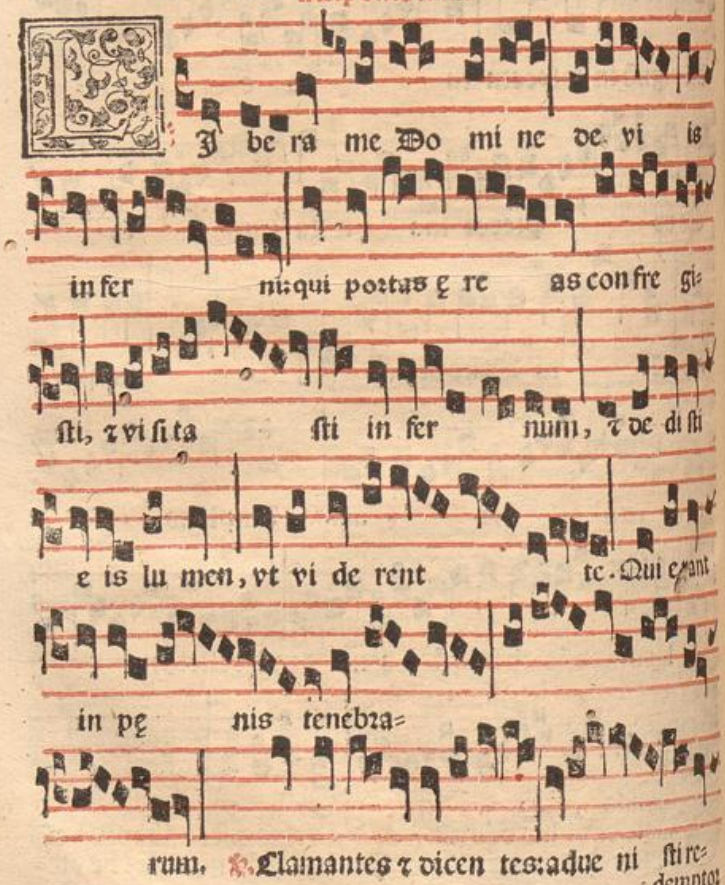
demptor noster. Qui erant. Requiem.

¶ Supradictū responsoriū dicat tātūmodo cum fit pro defunctis vigilia trū lectionū, vel nouē lectionū sine nota. Respōsorium. Libera me dñe de morte. cū suis versiculis dicit solūmodō in crastino oīum sanctorū, & quandocūq; nouē lectiones p defunctis cum nota dicuntur: quęre supra. fol. 134. Et repetitur ℟. Libera me domine. Ad laudes incipitur absolute, Ant.

℟ xultabunt Domino. Evovae. Psalmus.
Miserere mei Deus fm magnā misericordiā tuam. f. 59. Ant.

℟ xultabūt Domino ossa humiliata. Antiphona.

℟ xaudi domine. Evovae. Psalmus.
Tibi decet hymnus Deus in sion: & tibi reddetur votum in hierusalē. ℟ xaudi ōrōnē meam: ad te omnis caro veniet. Verba iniquorū pręualuerūt sup nos: & impietatibus nostris tu ppitiaberis. Beatus quē elegisti, & assumpsisti, habitabit in atrijs tuis. Replebimur in bonis domus tuę: sanctū est templū tuū, mirabile in ęquitate. ℟ xaudi nos Deus salutaris noster: spes oīum finiū terrę, & in mari longe. Prępārās montes i virtute tua accinctus potētia: q cōturbas pfundū maris, sonū fluctuū eius. Turbabunt gētes: & timebūt qui habitāt terminos a signis tuis: exitus matutini, & vesperę delectabis. Visita

sti ter=

sti terrã, ⁊ inebriasti eã: multiplicasti locupletare eam. Flumẽ dei repletũ est aqs: parasti cibũ illoꝝ: qm̃ ita est p̃paratio eius. Rigans tuos eius inebriãs, multiplica genumina eiꝰ: in stillicidiis eiꝰ lętabit germinãs. Benedices coronę anni benignitatis tuę: ⁊ cãpi tui replebunt vbertate. Pinguescent speciosa deserti: ⁊ exultatione colles accingent. Induti sunt arietes ouiũ: ⁊ valles abũdabũt frumẽto: clamabũt, etenim hymnũ dicẽt. Kegez.
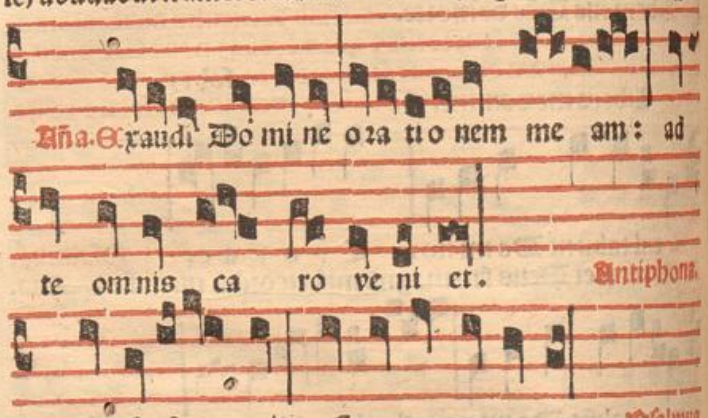
Me susce pit. Evovae. Psalmus.

Deus Deus meus, ad te de luce vigilo. Sitiuit in te anima mea: quã mulipliciter tibi caro mea. In terra deserta, inuia ⁊ inaquosa, sic in sancto apparui tibi: vt viderẽ virtutẽ tuã ⁊ gloriã tuã. Quoniam melior est misericordia tua sup vitas: labia mea laudabunt te. Sic benedicam te in vita mea: ⁊ in noie tuo leuabo manꝰ meas. Sicut adipe ⁊ pinguedine repleatur aĩa mea: ⁊ labijs exultationis laudabit os meũ. Si memor fui tui sup stratũ meũ: in matutinis meditabor in te, qr fuisti adiutor meus. Et in velamento alarũ tuarũ exultabo: adhęsit aĩa mea post te, me suscepit dextera tua. Ipsi vero in vanũ q̃sierũt aĩam meã: introibunt in inferiora terrę tradent̃ in manus gladii: partes vulpiũ erũt. Rex vero lętabit in Deo: laudabũtur oẽs, q iurat in eo: qr obstructũ est os loquentiũ iniqua. Deus misereat̃ nr̃i, ⁊ benedicat nobis: illuminet vultũ suũ super nos ⁊ misereat̃ nostri. Vt cognoscamus in terra viã tuã: in omnibus

bus gentibus salutare tuū. Q onfitēatur tibi populi deus: cōfi-
teantur tibi populi oēs. L ętentur, ⁊ exultent gentes, qm̄ iudi-
cas populos in ęquitate: ⁊ gentes in terra dirigis. Q onfitean-
tur tibi populi Deus: confitēatur tibi populi omnes: terra de-
dit fructum suum. B enedicat nos Deus Deus nr̄, benedicat
nos Deus: ⁊ metuant eum oēs fines terrę. R equiem ęter. Ant.
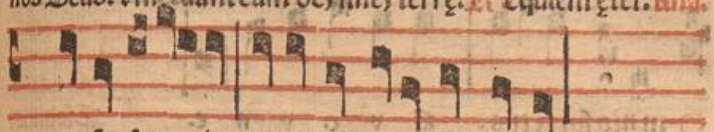
Q e su sce pit de xte ra tu a do mi ne. Antiphona.
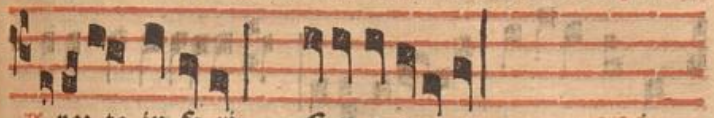
R por ta in fe ri: E v o v a e. Psalmus.

Ego dixi in dimidio dierum meorum: vadaz ad portas in-
feri. Q uęsiui residuum annorum meorum: dixi non videbo
Dñm Deum in terra viuentium. N on aspiciam hominem vl-
tra, ⁊ habitatorem quietis. G eneratio mea ablata est, ⁊ cōuo-
lata est a me: quasi tabernacula pastorum. P recisa est velut a
texente vita mea: dum adhuc ordirer succidit me: de mane vsqz
vesperam finies me. S perabam vsque ad mane; quasi leo sic
contriuit ossa mea. D e mane vsque ad vesperam finies me: si-
cut pullus hirūdinis sic clamabo: meditabor vt columba. R te-
nerati sunt oculi mei, suspicientes in excelso. O omine vim pa
tior: respōde pro me: quid dicam: aut quid respondebit mihi,
cū ipse fecerim? R ecogitabo tibi omnes annos meos, in amā
titudine animę meę. O omine si sic viuitur, ⁊ in talibus vita
spiritus mei: corripies me ⁊ viuificabis me: ecce in pace amari-
tudo mea amarissima. T u autem eruisti animam meam, vt nō
periret: proiecisti post tergum tuum oia peccata mea. Q uia nō
infernus confitebitur tibi, neqz mors laudabit te: non expecta-
bunt qui descendunt in lacum veritatez tuam. V iuens viuens
ipse confitebitur tibi, sicut ⁊ ego hodie: pater filijs notam faciet
veritatē tuam. O sne saluum me fac, ⁊ psalmos nostros cātabi-
mus cunctis diebus vitę nostrę in domo dñi. R equiem. Ant.
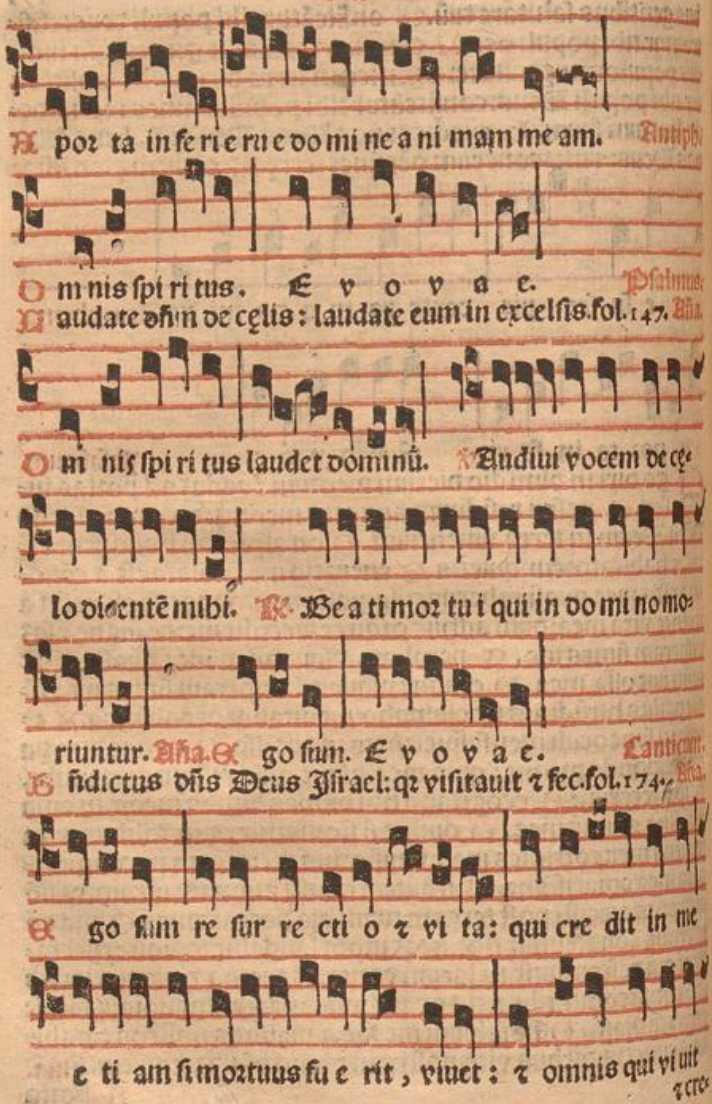
A porta inferi erue domine animam meam. Antiph.
Omnis spiritus. E v o v a e. Psalmus.
Laudate dñm de cęlis: laudate eum in excelsis. fol. 147. Ant.
Omnis spiritus laudet dominũ. Audiui vocem de cę-
lo dicentẽ mihi. Beati mortui qui in domino mo-
riuntur. Ant. Ego sum. E v o v a e. Canticum.
Benedictus dñs Deus Israel: qr visitauit ⁊ fec. fol. 174. Ant.
Ego sum resurrecti o ⁊ vita: qui credit in me
etiam si mortuus fuerit, viuet: ⁊ omnis qui viuit
⁊ cre-
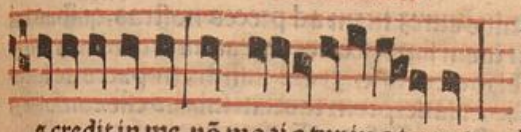
Qua ãia finita, dī Vñr. secrc. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed ℣ credit in me, nō morietur in ę ternuꝫ. libera nos a ma, ps. De pfundis. fol. 160. ¶ Nota q̄ ps. De profundis, dī ad laudes defunctoꝝ diebus ferialibus: ℣ nullo alio tpe dī. Sed dī cto versu. Et ne nos. ℣ rīsio. Sed libe. dicanē versus ęquētes. scilicet ℣. A porta inferi. ℟. Eruę dñe aias eoꝝ. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationē meam. ℟. Et clamor meus ad te veni. ℣. Dñs vob. ℟. Et cū spū tuo. Oremus. DEus, qui inter apostolicos sacerdotes, famulos tuos pōtificali, seu sacerdotali fecisti dignitate vigere, pręsta q̄sumus: vt eorum quoque perpetuo aggregentur consortio. Dīo. DEus, venię largitor, ℣ humanę salutis amator, quęsumus clementiam tuam: vt nostrę congregationis fratres, sorores propinquos, ℣ benefactores, qui ex hoc seculo transierunt, beata Maria semper virgine intercedente cum oībꝰ sctis tuis, ad perpetuę beatitudinis consortium peruenire cōcedas. Dīo. FIdeliū Deus oīum conditor ℣ redemptor, aīabus famulorū famularūq̄ tuarū remissionē cunctorum tribue pcctorū: vt indulgentiā, quā semper optauerunt, pijs supplicationibus consequant. Qui vivis ℣ regnas cum Deo patre in vnitate. ℣. Requiē ęternā dona eis dñe. ℟. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ¶ Vel dicat vna de infrascriptis orationibus. ¶ In die depositionis defuncti. Oratio. DEus, cui proprium est miserere semp ℣ parcere, te supplices exoramus pro aīa famuli tui N. quaꝫ hodie de hoc seculo migrare iussisti: vt nō tradas eū in manibus inimici, neq̄ obliuiscaris in finē: sed iubeas eū a sanctis angelis suscipi, ℣ ad patriā paradisi perduci: vt q̄ in te sperauit, ℣ credidit, non pęnas ętternas sustineat, sed gaudia sempiterna possideat. Per dñm. ¶ In die .3. vel trigesimo depositionis defuncti. Oratio. DEsumꝰ dñe, vt aīę famuli tui N. cuiꝰ depositionis diem tertium, vel septimum, vel trigesimum cōmemoramus sanctorū atq̄ electorum tuorum largiri digneris consortio, ℣ rorē mię tuę perēnē infundas. Per dñm no. ¶ Pro viro defuncto. Dīo.

Inclina domine aurez tuam ad prces nostras, quibus mi
sericordiam tuam supplices deprecamur: vt animaz famu
li tui N. quam de hoc seculo migrare iussisti, in pacis ac lucis
regione constituas, z sanctorum tuorum iubeas esse consortez.
Per dominum nostrum Jesum. ℭ Pro vna defuncta. Oratio

Oremus dne pro tua pietate miserere animę famulę tuę
N. z a contagijs mortalitatis exutam, in ęternę saluatio-
nis partem restitue. Per dnm. ℭ Pro patre, z matre. Oratio

Deus qui nos patrem z matrem honorare przcepisti, mise
rere clementer animabus patris z matris meę: eorumq;
peccata dimitte: meque eos in ęternę claritatis gaudio fac vi-
dere. Per dominuz nost. ℭ Pro pluribus parentibus. Oratio

Deus, qui nos patrem z patrem honorare przcepisti, mise
rere clementer aiabus parentum nostrorum: eorumque
peccata dimitte: nosque eos in ęternę claritatis gaudio fac vi
dere. Per dominum nost. ℭ Pro pluribus defunctis. Oratio

Omnipotes sempiterne deus, cui nunq; sine spe miserecor
die supplicatur, propitiare aiabus famulorum famularumq;
tuarum: vt qui de hac vita in tui nois confessione decesserut, san-
ctorum tuor; numero facias aggregari. Per do. ℟ Requiẽ ęter-
nam dona eis dne. ℟ Et lux perpetua luceat eis. ℟ Requiescãt
in pace. ℟ Amen. ℭ Sequitur missa pro defunctis in canto.

ℭ Missa in agenda pro mortuis. Cap. 32.
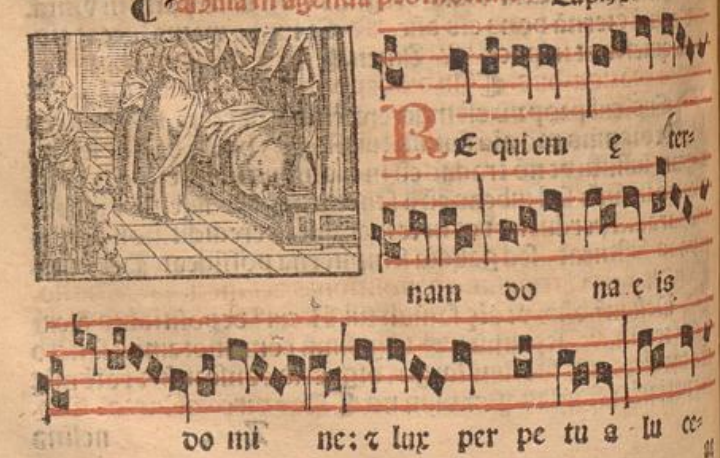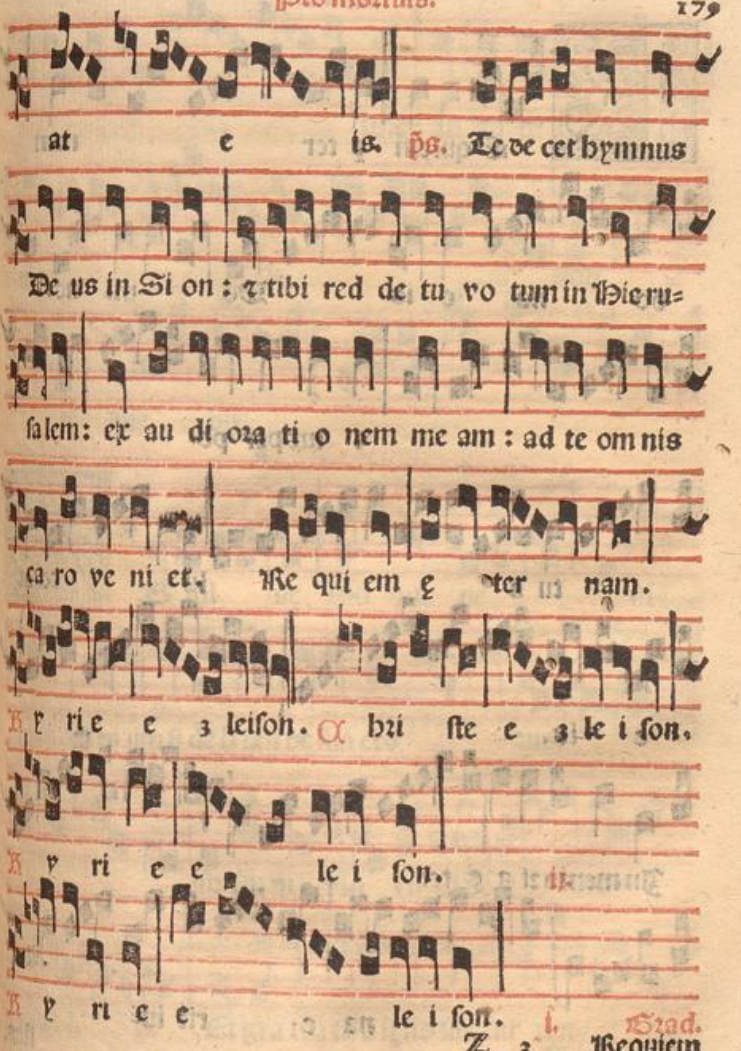
at e is. ps. Te de cet hymnus
De us in Si on: z tibi red de tu vo tum in Hie ru=
salem: ex au di o ra ti o nem me am: ad te om nis
ca ro ve ni et. Re qui em ę ter nam.
Ky ri e e lei son. Chri ste e le i son.
Ky ri e e le i son.
Ky ri e e le i son.

Z 3 Requiem
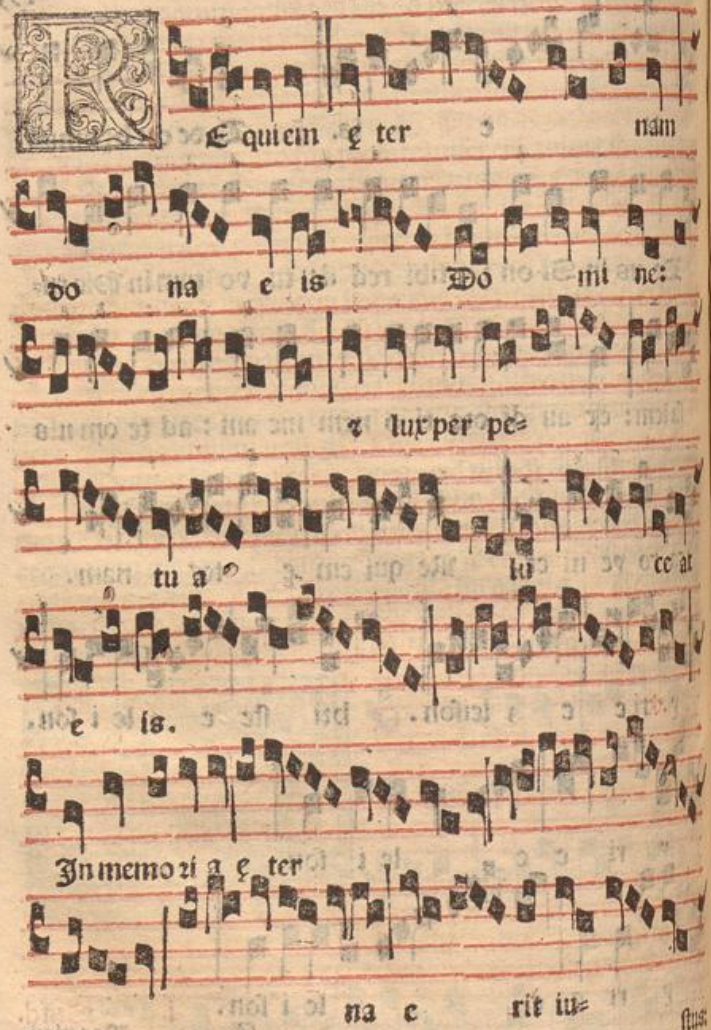
Requiem ęternam
dona eis Domine:
et lux perpe=
tua lu ceat
eis.
Inmemoria ęter
na erit iu=
stus:
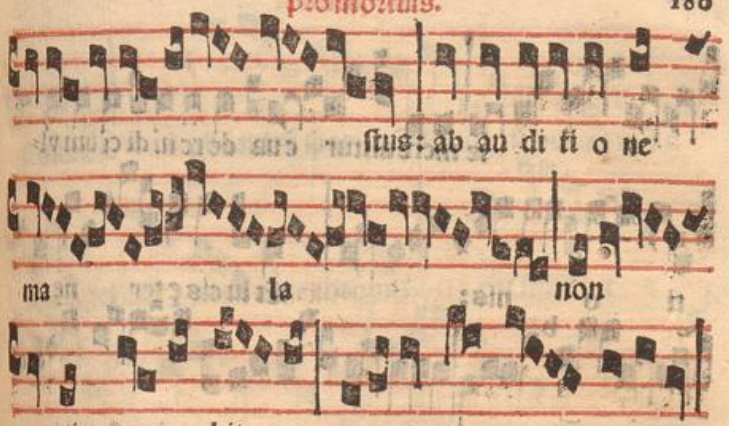
stus: ab au di ti o ne
ma la non
ti me bit.

℣ Tractus.
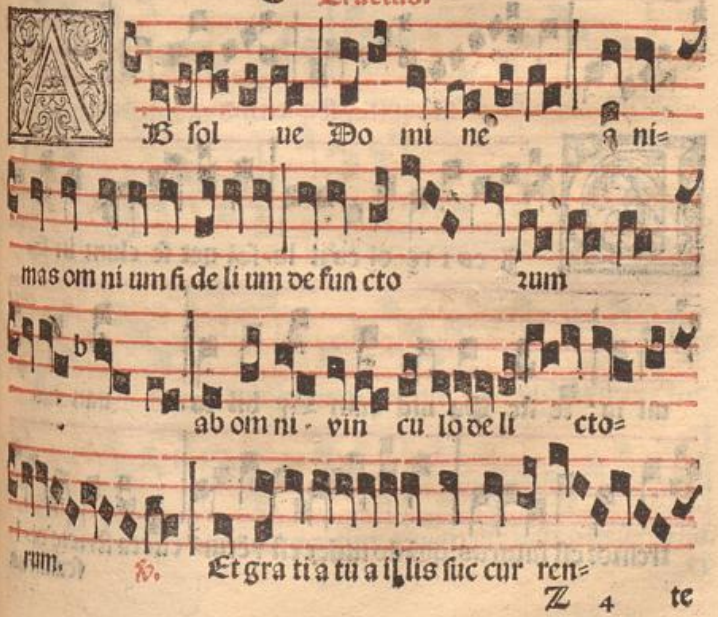
B sol ue Do mi ne a ni=
mas om ni um fi de li um de fun cto rum
ab om ni vin cu lo de li cto=
rum. ℟. Et gra ti a tu a illis suc cur ren=
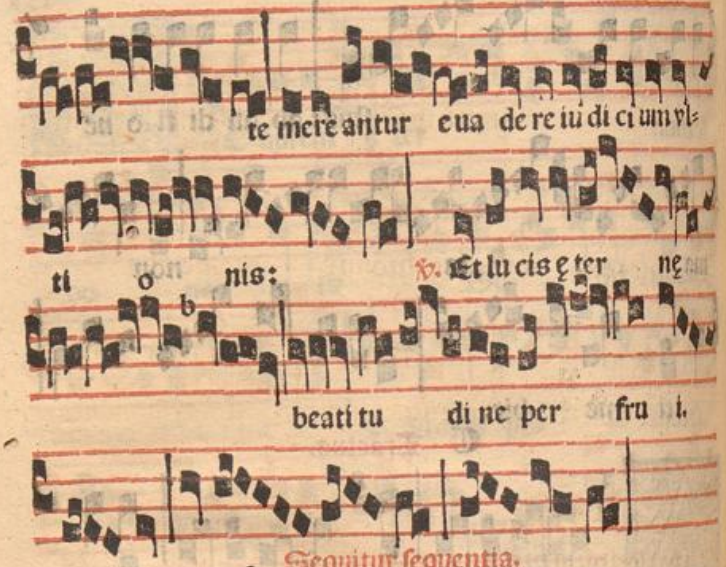
Sequitur sequentia.
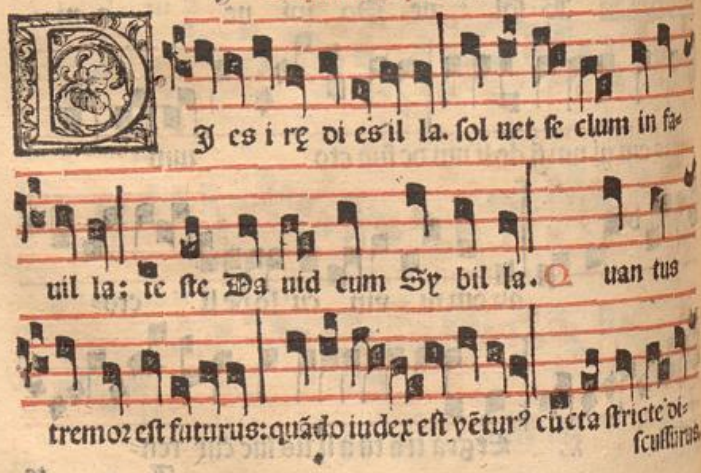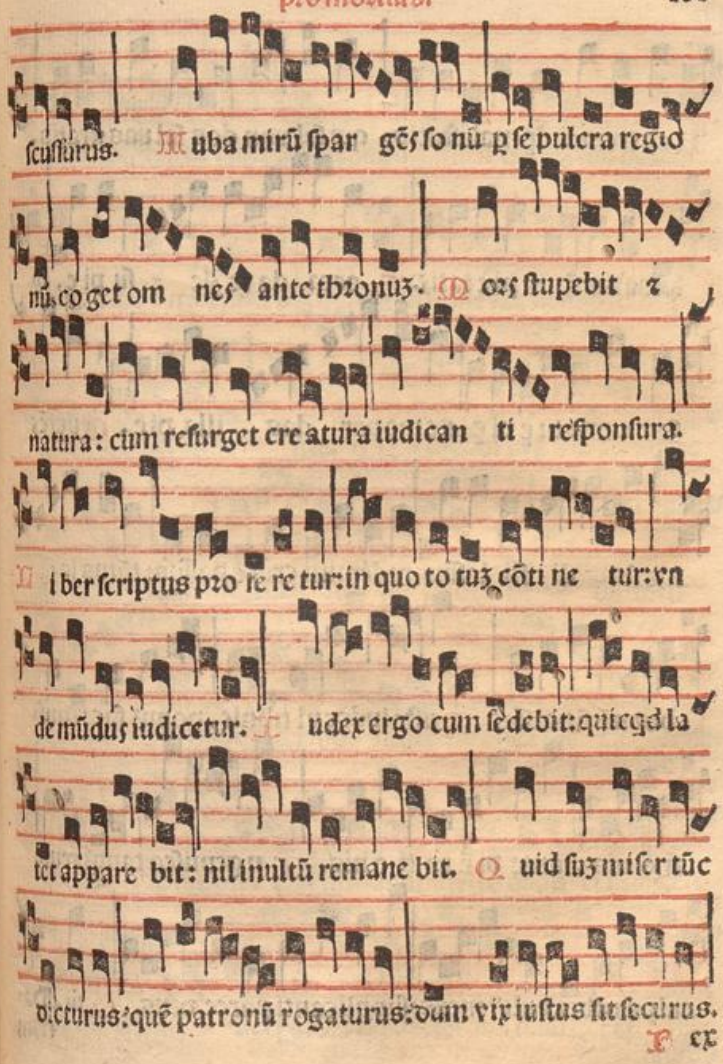
scusturus. Tuba mirũ spar gẽs so nũ p se pulcra regio
nũ co get om nes ante thronuz. Mors stupebit z
natura: cum resurget creatura iudican ti responsura.
Liber scriptus pro re re tur: in quo to tuz cõti ne tur: vn
de mũdus iudicetur. Iudex ergo cum sedebit: quicqd la
tet appare bit: nil inultũ remane bit. Quid suz miser tũc
dicturus: quẽ patronũ rogaturus: dum vix iustus sit securus.
Rex
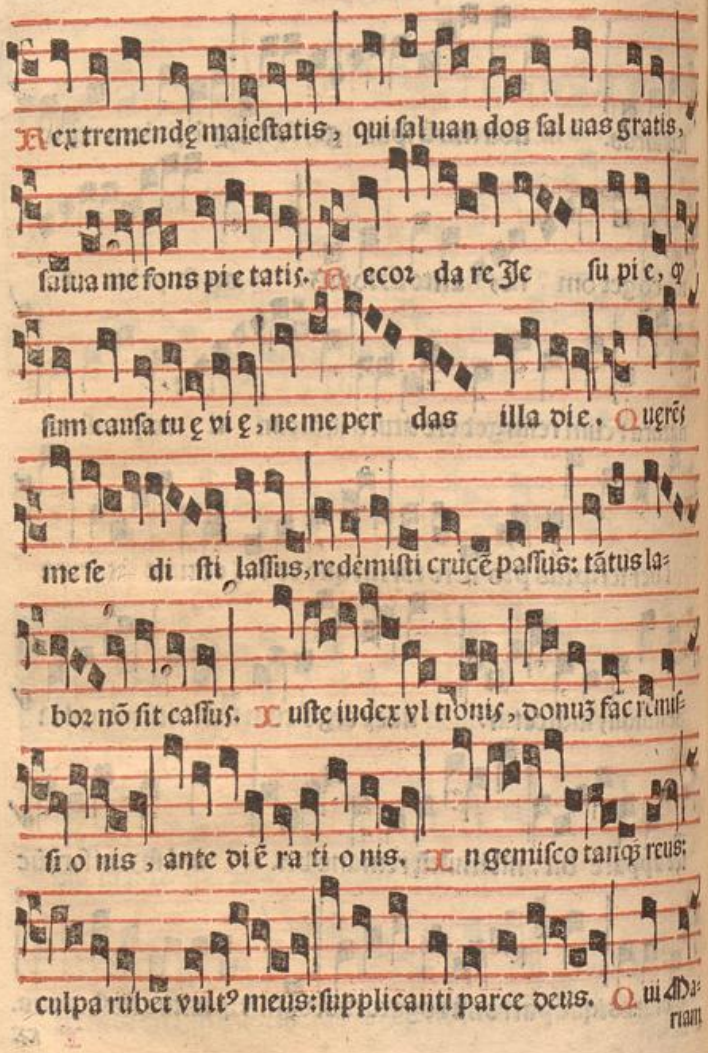
Rex tremendę maiestatis, qui saluan dos saluas gratis,
salua me fons pietatis. Recor da re Je su pie, q
sum causa tuę uię, ne me per das illa die. Quęrēs
me se di sti lassus, redemisti crucē passus: tātus la-
bor nō sit cassus. Juste iudex ultionis, donuz fac remis-
sionis, ante diē ra ti o nis. In gemisco tanq̄ reus:
culpa rubet vultꝰ meus: supplicanti parce deus. Qui Ma-
riam
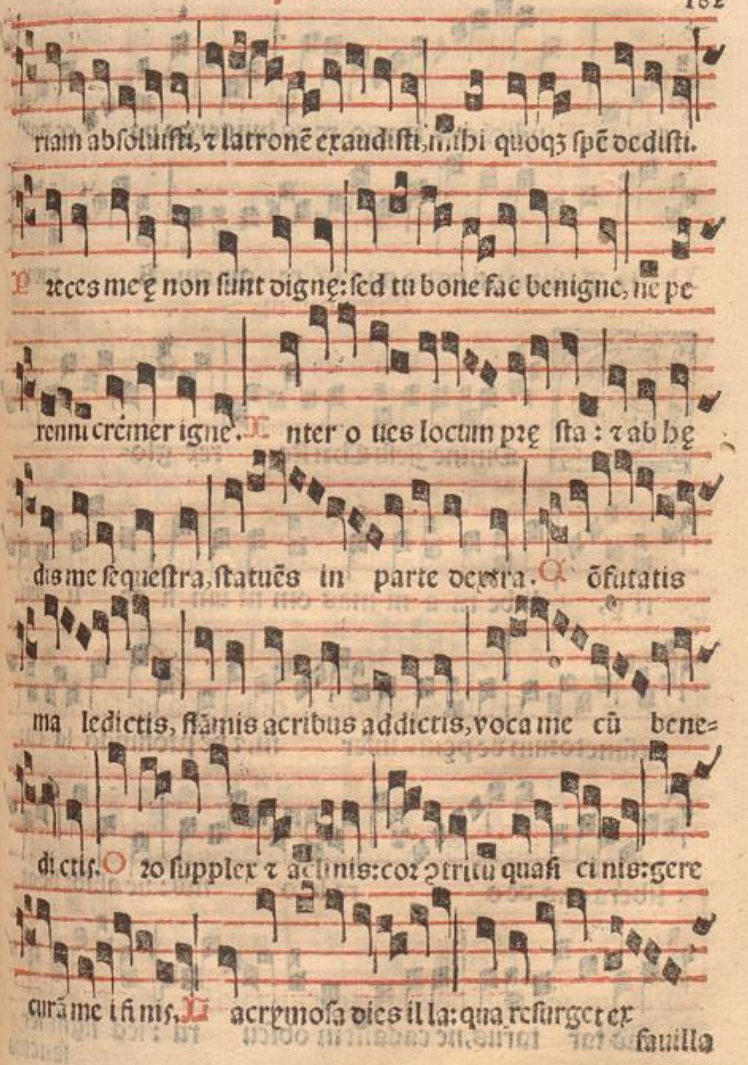
riam absoluisti, & latronē exaudisti, mihi quoq; spē dedisti.

Preces meę non sunt dignę: sed tu bone fac benigne, ne pe-

renni cremer igne. Inter oues locum prę sta: & ab hę-

dis me sequestra, statuēs in parte dextra. Confutatis

maledictis, flāmis acribus addictis, voca me cū bene-

dictis. Oro supplex & aclinis: cor contritū quasi cinis: gere

curā me finis. Lacrymosa dies illa: qua resurget ex

fauilla
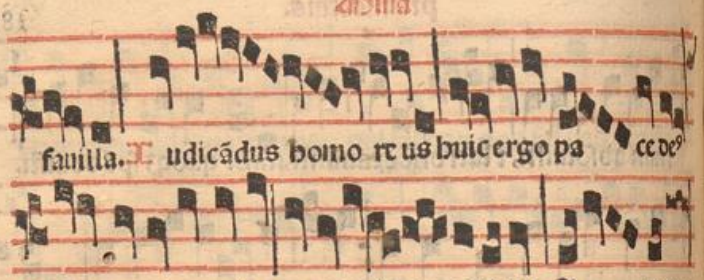
Offertorium.
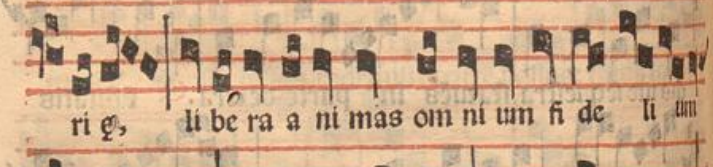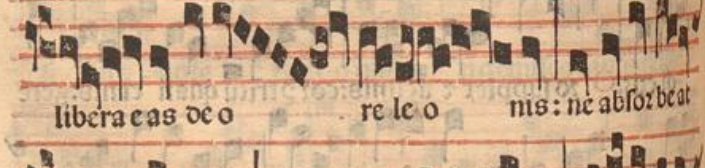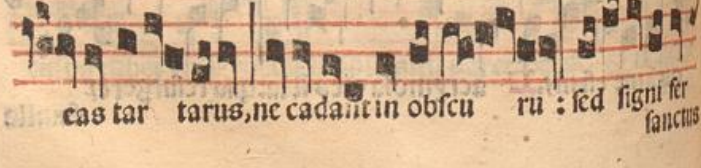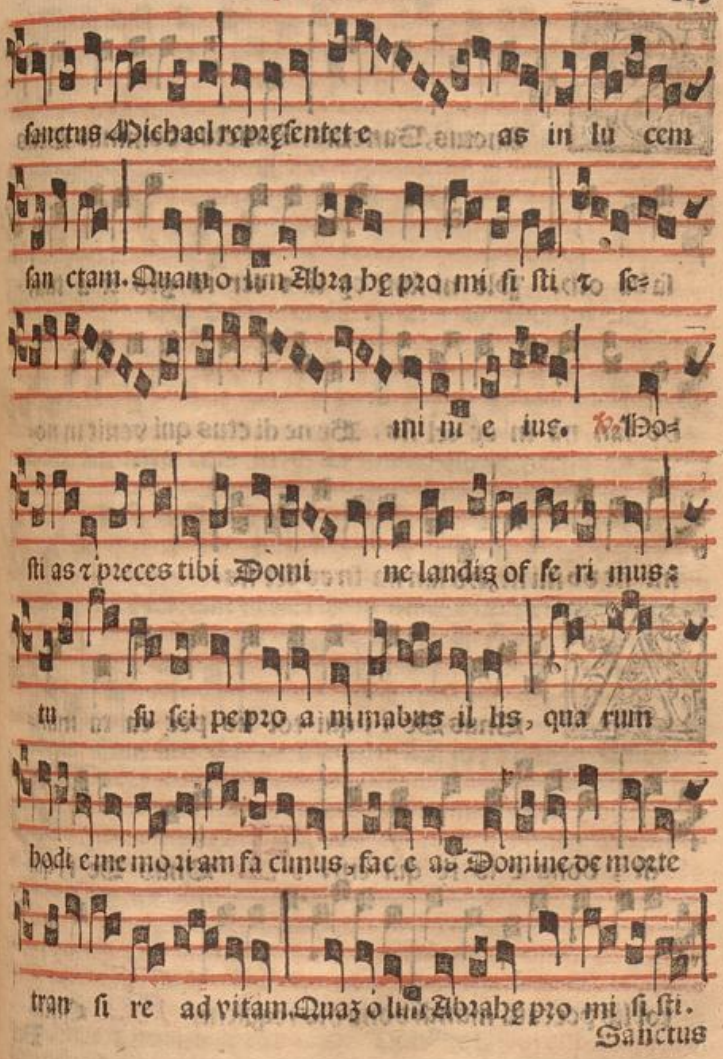
sanctus Michael repræsentet e as in lu cem
san ctam. Quam o lim Abra he pro mi si sti & se=
mi ni e ius. Hos=
sti as & preces tibi Domi ne laudis of fe ri mus:
tu su sci pe pro a nimabus il lis, qua rum
hodi e me mo ri am fa cimus, fac e as Domine de morte
tran si re ad vitam. Quam o lim Abrahe pro mi si sti.

Sanctus

Sanctus, Sanctus, Sanctus dominus Deus

saba oth. Ple ni sunt cę li ę ter ra glo ri a tua,
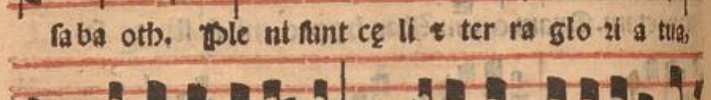
bo san na in ex cel sis. Be ne di ctus qui venit in no-

mi ne do mi ni, ho san na in ex cel sis.

Agnus De i, qui tol lis pec ca ta mun-

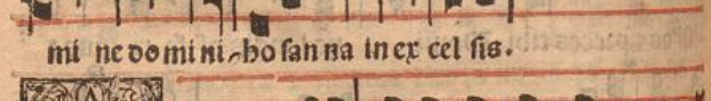

di, dona e is re qui em. Agnus De i, qui

tol lis peccata mundi dona e is requiem. Agnus

Dei
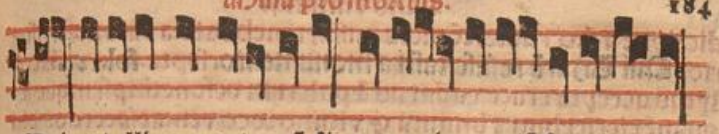
Dei, q tollis peccata mũdi, dona eis requiẽ sempiternã.

¶ Communio.
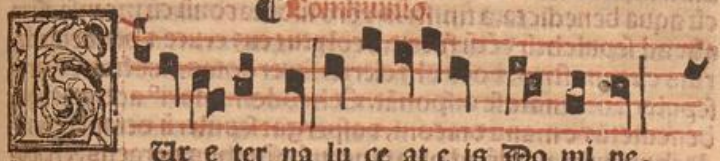
Ux ę ter na lu ce at e is Do mi ne,

Cum san ctis tuis in ę ter num: qui a pi us es.

℣. Requiez ę ternam dona eis domine: ℟ lux perpetua luce-
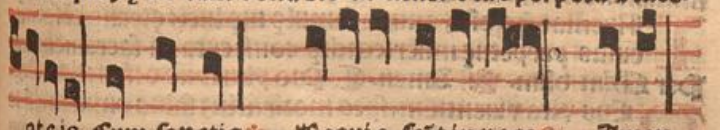
at e is. Cum sanctis. ℣. Requi e scãt in pace. ℟. Amen.

¶ Ordo visitandi tumulos defunctorum. Cap. 33.

ORdo visitandi tumulos defunctor̃ immediate post̃ q̃ eis cãtata fuerit missa, in die depositionis eor̃ tertio, septimo, trigesimo, vel anniuersario. Cũ missa p aliquo defuncto decãtãda fuerit, ad ieiunationẽ misse sacrista, vel alꝰ, cui ipse cõmiserit, pãnũ nigrũ sup̃ sepulcrũ illiꝰ defũcti apponat: ℟ duo cã delabra cũ duobꝰ cereis accẽsis, vnũ ad caput, aliud ad pedes collocare nõ obliuiscat. Tpe vero ꝯgruo dictꝰ sacrista cãpanã pulset: vt tali signo clerici ad sepulcrũ defũcti, pcessionaliter visitãdũ conuenire possint. Et dũ cãtat. Agnꝰ dei, ꝓparent ab ipso sacrista sq̃ ibidicta, icẽsũ, ℟ pluuiale nigrũ, vel viridẽ. Et data bñdictione

dictione a sacerdote, cōplet a puella, et incipiat a cantore responsorium. Qui Lazarū resuscitasti a monumento. supra fol. 165. Acolytus accepta cruce vadat ad sepulcrum defuncti: ipsumque et quant clerici bini et bini, ita q̄ vltimo loco veniat sacerdos pluuiali indutus, et immediate ante eum duo acolyti cū aqua benedicta, a finistris vero subdiaconū cū incenso. Cum aūt ad sepulchrū vētū fuerit, acolytus cuz cruce et hebdomadarius cū ministris, et oēs alij clerici sacerdotes, siue fratres circa sepulcrū ordinate se disponāt. Et hebdomadarius accipiat aquā benedictā de manu diaconi, et aspergat sepulcrū defuncti: deinde thuribulū, vadat ad locū cū tribus cantoribus, et responsorio finito, cantor cum primo choro dicat Kyrie eleison. fol. 148. Et cō finito sacerdos dicat alta voce Pater noster. Quo in silētio dicto. dicat. Et ne nos indu. Sed libera. A porta inferi. Erue domine animā eius. Requiescat in pace. Amen. Dñe exaudi orationem meam. Et clamor meus ad te veniat. Dñs vobiscum. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

ABsolue quęsumus Domine, animam famuli tui ab omni vinculo delictorum: vt in resurrectionis gloria inter sanctos et electos tuos resuscitatus respiret. Per Christum Dominum nostrum. Amen. Pro vna defuncta. Oratio.

PRueniat, qs dñe, anima famulę tuę lucis ęterne cōsortiū, cuius perpetuę misericordię consecuta est sacramentum. Per Chm dñm. Amen. Pro plurib⁹ defunctis. Oratio.

DEus vita viuentium, spes morientiū salus omnium in te sperantium, pręsta propitius: vt animę famulorum famularumq; tuarum a nostrę mortalitatis nexibus absolutę, beata Maria semper virgine intercedente, in perpetua cum sanctis tuis luce lętentur. Per Christum dominum nostrū. Amen. Requiem ęternaz dona eis dñe. Et lux ꝑpetua luceat eis.

Deinde cantores dicant. Et dicto a clericis circunstā tibus.

Re qui e scant in pa ce. Amen.

Cantores immediate incipiat responsoriū Memento mei deus fol. 148. Et dū cantat ꝑdictū responsoriū reuertant in ecclesiam. Et

Et postꝫ reuersi fuerint, stent ordinate in choro: & finito responsorio, sacerdos dicat alta voce. ℣ ater noster. & eo silentio oracto, subiungat versum. Et ne nos inducas. ℟ Sed libera. ℣ A porta inferi. ℟ Erue dñe animam eius. ℣ Requiescat in pace. ℟ Amen. ℣ Dñe exaudi orationem meã. ℟ Et clamor meus. ℣ Dñs vobiscum. ℟ Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

¶ Ibi, dñe cõmendamus aiaꝫ famuli tui N. vt defunctus seculo tibi viuat: & qꝫ per fragilitatẽ mundanę cõuersationis peccata commisit, tu venia misericordissimę pietatis absterge. Per Chm dñm nostrũ. ℟ Amen. ¶ Pro vna defuncta. Ibi.

¶ Ibi dñe cõmendamus aiam famulę tuę N. vt defuncta seculo tibi viuat: & qꝫ per fragilitatẽ mundanę cõuersationis peccata commisit, tu venia misericordissimę pietatis absterge. Per Chꝫ dñꝫ nrꝫ. ℟ Amẽ. ¶ Pro pluribus defunctis, Ibi.

¶ Ibi dñe cõmendamus aias famulorũ famularũqꝫ tuarũ, & oiuꝫ fidelitũ defunctorꝫ, vt defuncti seculo tibi viuant: & qꝫ per fragilitatẽ mundanę conuersationis peccata cõmiserũt, tu venia misericordissimę pietatis absterge. Per Chm. ℟ Amẽ.

¶ Incipiunt septem psalmi penitentiales. Lap. 34.

Psa. Ne reminiscaris. Ps. Domine ne in furore. folio 58. Ps.

Beati quorũ remissę sunt iniqtates: & quorũ tecta sunt peccata. Beatus vir cui nõ imputauit dñs peccatũ: nec est in spũ eius dolus. Quoniã tacui inueterauerũt ossa mea: dum clamarem tota die. Quoniã die ac nocte grauata est sup me manus tua: conuersus sum in ęrumna mea, dũ configitur spina. Delictuꝫ meũ cognitũ tibi feci: & iniustitiã meã non abscondi. Dixi cõfitebor aduersum me iniustitiã meã dño: & tu remisisti impietatẽ peccati mei. Pro hac orabit ad te oĩs sanctus, in tpe opportuno. Veruntamen in diluuio aquarũ multarũ, ad eũ nõ approximabunt. Tu es refugiũ meum a tribulatione, qꝫ circũdedit me: exultatio mea erue me a circundãtibus me. Intellectũ tibi dabo: & instruã te in via hac qua gradieris: firmabo sup te oculos meos. Nolite fieri sicut equus & mulus: quibus non est intellectus. In chamo & freno maxillas eorꝫ cõstringe: & qꝫ nõ approximant ad te. Multa flagella peccatoris: sperantes autẽ in dño misericordia circundabit. Lętamini in dño & exultate iusti: & gloriamini oĩs recti corde. Gloria patri. Ps. Domine ne in

ne ne in furore tuo arguas me. ij. supra. folio 58. ps. Miserere mei Deus fin magnam misericordiam tuam: supra. fol. 59. ps Domine exaudi oronē meam, t clamor meus ad te veniat. Non auertas faciem tuā a me: in quacūq; die tribulor, inclina ad me aurē tuā. In quacunq; die inuocauero te: velociter exaudi me. Quia defecerūt sicut fum⁹ dies mei: t ossa mea sicut cremiū aruerunt. Percussus sum vt fenū, t aruit cor meū: q; oblitus sum comedere panē meū. A voce gemit⁹ mei, adhesit os meū carni meę. Similis factus sum pellicano solitudinis factus sum sicut nycticorax in domicilio. Vigilaui, t facti⁹ sum sicut passer solitarius in tecto. Tota die exprobrauerunt mihi inimici mei: t qui laudabāt me aduersum me iurabāt. Quia cinerē tanq̄ panē māducabā: t potū meū cū fletu miscebā. A facie ire indignationis tuę: q; eleuans allisisti me. Dies mei sicut vmbra declinauerūt: t ego sicut fenū aruī. Tu aūt dne in ęternū pmanes: t memoriale tuum in gnationem t gnationem. Tu exurgēs misereberis sīō: q; tempus miserendi eius, q; venit tps. Quia placuerūt seruis tuis lapides eius: t terrę ei⁹ miserebuntur. Et timebunt gentes nomē tuū dne: t oēs reges terrę gloriā tuā. Quia ędificauit dns sion: t videbit in gloria sua. Respexit in oronem humiliū: t non sprevit pces eorū. Scribātur hęc in gnatione altera: t populus qui creabitur laudabit dns. Quia prospexit de excelso sctō suo: dns de cęlo in terrā aspexit. Vt audiret gemitus cōpeditorū: vt solueret filios interemptorū. Vt annūciēt in sīō nomē dni: t laudē ei⁹ in Hierlm. In conuenīendo populos in vnū, t reges, vt seruiant dno. Respondit ei in via virtutis suę: paucitatē dierū meorū nuncia mihi. Ne reuoces me in dimidio dieruz meorū: in gnatione t gnationem anni tui. Initio tu dne terrā fundasti: t opera manuū tuarū sunt cęli. Ipsi peribunt, tu aūt pmanes: t oēs sicut vestimētū veterascent. Et sicut opertoriū mutabis eos t mutabuntur: tu aūt idē ipse es, t anni tui non deficient. Filij seruorū tuorū habitabunt: t semen eorū in seculū dirigetur. Gloria pat. Psalm. De profundis clamaui ad te domine. supra. fol. 164. Psalmus. Dominе exaudi orationem meam, auribus perci. supra. f. 149. Ista. Ne reminiscaris dne delicta nra, vel parentū nrorū: neq; vindictam sumas de pcis nostris. Oratio dicēda ante litaniam.

Incipit

Inenarrabilē magnitudinis tuę potentiaz ops Deus peti
mus ⁊ oramus: vt nos patriarcharū fides ędificet, pphe-
tarū sciētia illuminet, apostolorū charitas ad Dei nostri ⁊ mu
tuā fraternę dilectionis charitatē inuitet, martyrū tolerātia
corroboret, pfessoꝝ pseuerātia ꝓfirmet, ⁊ oīa exēpla sanctorum
instruant: ac pcipua illoruz inuocamus merita quoꝝ noīa in li
bro vitę scripta esse non dubitamus: vt pro nobis ⁊ pro oībus
in hoc loco ⁊ in toto mundo famulantibus ante te Deū nostrū
intercessores adesse dignent. ℣ Per Chm dñz nostrū. ℟ Amen.

ℭ Litania. Cap. 35.

Kyrie e lei son. ℭ hriste e le i son. ℭ hriste audi nos.

ℭ hriste exaudi nos. ℣ ater de ęlis Deus, miserere nobis.

Fili redēptor mūdi deus, miserere nobis. ℣ piritus sancte

Deus, miserere nobis. ℣ ancta Trinitas vnus Deus,

mi se re re no bis. ℣ ancta Maria o ra pro nobis.
℣ ancta Dei genetrix ora. ℣ ancte Michael ora.
℣ ancta virgo virginuz ora. ℣ ancte Gabriel ora.

Sancte Raphael ora.
Oēs sci angeli ⁊ archang. orāt.
Oēs sci bto⁊ū spūum ordi. orāt.
Sācte Joānes Baptista ora.
Oēs sci pr̄iarchę ⁊ pphe. orāt.
Sancte Petre ora.
Sancte Paule ora.
Sancte Andrea ora.
Sancte Jacobe ora.
Sancte Joannes ora.
Sancte Thoma ora.
Sancte Jacobe ora.
Sancte Bartholomęe ora.
Sancte Matthęe ora.
Sancte Simon ora.
Sancte Thadęe ora.
Sancte Matthia ora.
Sancte Barnaba ora.
Sancte Marce ora.
Sancte Luca ora.
Omnes sancti apō̄stoli ⁊ euā=
geliste orate.
Oēs sancti discipuli Dñi orat.
Oēs sancti Innocentes orate.
Sancte Stephane ora.
Sante Laurenti ora.
Sancte Vincenti ora.
Sancte Fabiane. ora.
Sancte Sebastiane ora.
Sci Joānes ⁊ Paule orat.
Sci cosma ⁊ Damiane orāt.
Sci Gernasi ⁊ Protasi orāt.
Omnes scti Martyres orāt.
Sancte Syluester ora.
Sancte Gregori ora.
Sancte Martine ora.
Sancte Augustine ora.
Sancte Ambrosi ora.
Sancte Hieronyme ora.
Sancte Nicolae ora.
Omnes sancti pontifices ⁊
confessores orate.
Omnes sci Doctores orate.
Sancte Benedicte ora.
Sancte Dominice ora.
Sancte Francisce ora.
Sancti Antoni ora.
Oēs sancti monachi ⁊ ere=
mite orate.
Oēs sci sacerdotes ⁊ leui. orāt.
Scā Maria magdalena orāt.
Sancta Agnes ora.
Sancta Lucia ora.
Sancta Cęcilia ora.
Sancta Agatha ora.
Sancta Catherina ora.
Sancta Margarita ora.
Oēs scē virgines ⁊ viduę orāt.
Omnes sancti ⁊ sanctę Dei
intercedite pro nobis.

Propitius esto parce nobis domine.
Propitius esto: exaudi nos domine.
Ab omni malo libera nos domine

A b omni peccato libe.
A b ira tua lib.
A b insidijs diaboli libe.
A subitanea ꝛ improuisa morte libe.
A b ira ꝛ odio ꝛ omni mala voluntate libe.
A fulgure ꝛ tempestate libe.
A spiritu fornicationis libe.
A morte perpetua libe.
P er mysteriuꝫ sanctę incarnationis tuę libe.
P er aduentum tuum libe.
P er natiuitatem tuam libe.
P er baptismum ꝛ sanctum ieiunium tuum libe.
P er crucē ꝛ passionem tuã libe.
P er mortē ꝛ sepulturã tuã libe.
P er sctãm resurrect. tuam libe.
P er admirabilem ascensionem tuam libe.
P er aduentum spiritus sancti paracliti libe.
I n die iudicij libe.
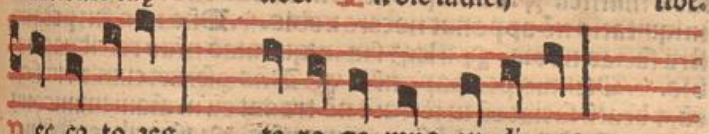
P ec ca to res, te ro ga mus au di nos.
U t nobis parcas te rog.
U t nobis indulgeas te rog.
U t ad veram pęnitentiam nos perducere digneris te rog.
U t ecclesiam tuã sanctã regere ꝛ conseruare digneris te rog.
U t dominum apostolicum ꝛ omnes ecclesiasticos ordines in sancta religione conseruare digneris te rog.
U t inimicos sanctę ecclesię humiliare digneris te rog.
U t regibus ꝛ principibus christianis pacem ꝛ veram concordiam donare digneris. te rog.
U t cũcto populo chr̃iano pacē ꝛ vnitatē largiri digneris, te r.
U t nosmetipsos in tuo sancto seruitio confortare ꝛ conseruare digneris te rog.
U t mentes nostras ad cęlestia desideria erigas, te rog.
U t oĩbus bñfactoribus nr̃is sempiterna bona retribuas, te ro.
U t animas nostras, fratrum, propinquorum, ꝛ benefactorum nostrorum ab ęterna damnatione eripias, te rog.
U t fructus terrę dare ꝛ conseruare digneris, te rog.
U t oĩbus fidelibus defunctis requiē ęternã donare dig. te rog.
U t nos exaudire digneris te rog.
A gnus Dei, te rogamus audi nos.

Agnus Dei, qui tollis peccata mũdi, parce nobis domine.
Agnus dei, qui tollis peccata mundi, exaudi nos domine
Agnus dei, qui tollis peccata mũdi, miserere nobis:
Christe audi nos. Christe exaudi nos. Kyrie eleis. Christe
eleis. Kyrie eleis. Pater nr̃. ℣. Et ne nos. ℟. Deus in ad. ꝛc.
folio 17. ℣. Saluos fac seruos tuos, ꝛ ancillas tuas. ℟. Deus
meus sperantes in te. ℣. Esto nobis domine turris fortit. ℟. A
facie inimici. ℣. Nihil proficiat inimicus i nobis. ℟. Et filius
iniquitatis nõ apponat nocere nobis. ℣. Dñe non ſm̃ peccã nostra facias nobis. ℟. Neq; ſm̃ iniquitates nr̃as retribuas nobis. ℣. Oremus pro papa nr̃o. ℟. Dñs ꝑseruet eum ꝛ viuificet eũ, ꝛ beatũ faciat eũ in terra: ꝛ nõ tradat eũ in aiam inimicorũ eius. ℣. Oremus pro bñfactoribus nr̃is. ℟. Retribuere dignare dñe oĩbus nobis bona facientibus pp nomẽ scm̃ tuũ vitã eternã. ℣. Oremus pro fidelibus defunctis. ℟. Requiẽ ꝛternã. ꝛc. lux perpe. ꝛc. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℟. Pro fratribus nr̃is absentib. ℣. Saluos fac seruos tuos. ℟. Deus meꝰ sperãtes in te. ℣. Mitte eis dñe auxiliũ de scto. ℟. Et de Sion tuere eos. ℣. Dñe exau. ℟. Et cl. ℣. Dñs vob. ℟. Et cũ. Oratio.

DEus cui proprũ est misereri semper ꝛ parcere, suscipe deprecationẽ nr̃az: ꝛ nos ꝛ oẽs famulos tuos, quos delictorum catbena constringit, miseratio tuę pietatis absoluat. Oratio.

EXaudi, qs̃ dñe, supplicũ ꝓces, ꝛ ꝙfitẽtiũ tibi parce peccis: et pariter nobis indulgẽtiã tribuas benignus ꝛ pace. Oratio.

Ineffabilem nobis domine misericordiam tuam clementer ostende: vt simul nos ꝛ a peccatis omnibus exuas, ꝛ a pęnis quas pro his meremur, eripias. Oratio.

DEus, qui culpa offenderis, pęnitentia placaris, preces populi tui supplicantis propitius respice: ꝛ flagella tuę iracundię, quę pro peccatis nostris meremur, auerte. Oratio.

Omps̃ sempiterne deus, miserere famulo tuo papę nostro N. ꝛ dirige eum ſm̃ tuã clementiã in viã salutis ęterne: vt te donante tibi placita cupiat, ꝛ tota virtute perficiat. Oratio.

D eus,

DEus, a quo sancta desideria, recta ꝓsilia, ⁊ iusta sunt opera, da seruis tuis illã quam mundus dare non potest pacem: vt ⁊ corda nostra mandatis tuis dedita, ⁊ hostium sublata formidine, tempora sint tua protectione tranquilla Orațio

OMne igne sctī spūs renes nostros, ⁊ cor nostrum dñe: vt tibi casto corpore seruiamus, ⁊ mũdo corde placeamus. Ora.

HIdeliuz deus omnium conditor ⁊ redemptor, animabus famulorum famularumqz tuarum remissionem cunctorũ tribue peccatorum: vt indulgentiam quam semper optauerũt, pijs supplicationibus consequantur. Orațio.

ACtiones nostras, quęsumus domine, aspirãdo pręueni, ⁊ adiuuando prosequere: vt cũcta nostra oratio ⁊ operatio a te semper incipiat: ⁊ per te cępta finiatur. Orațio.

OMnipotens sempiterne deus, qui viuorum dominaris simul ⁊ mortuorum, omniumque misereris, quos tuos fide ⁊ opere futuros esse prænoscis, te supplices exoramus: vt pro quibus effundere preces decreuimus, quosqz vel præsens seculum adhuc in carne retinet, vel futurũ iam exutos corpore suscepit, intercedentibus oĩbus sanctis tuis, pietatis tuę clementia, omnium delictorum suorum veniam consequantur. ℣. Per dom. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clam. ℣. Benedicamus dño. ℟. Deo gratias. ℣. Exaudiat nos oĩpotens ⁊ misericors dominꝰ. ℟. Amẽ.

¶ Psalmi graduales, in feriali officio tantum, dicuntur in Quadragesime. Cap. 36.

QUanticz graduũ ante inchoationẽ matutini absolute incipitur. Psalmi dñr sedẽdo: orationes vero ⁊ versiculi flexis genibus: ⁊ omnia per ordinem, vt hic sequitur. Psalmus. Ad dñm cum tribularer cl. fol. 160. Et dicuntur hi primi psalmi sine Gloria pat. ⁊ Requiem ęter. vltimo excepto. Leuaui oculos meos in montes, vnde vẽ. fol. 160. Psalmus.

LAetatus sum in his q̃ dicta sunt mihi: in domũ dñi ibimꝰ. STantes erant pedes nri in atrijs tuis Hierlm. Hierlz, q̃ ędificat vt ciuitas: cuius participatio eius in idipsum. Illuc enim ascenderũt tribus, tribus dñi, testimoniũ israel: ad cõfitendũ nomini dñi. Quia illic sederũt sedes in iudicio: sedes super domũ David. Rogate q̃ ad pacẽ sunt Hierlm: ⁊ abundantia diligẽtibus te. Fiat pax in virtute tua: ⁊ abũdãtia in turribus

tuis. Propter fratres meos & proximos meos, loquebar pacē de te. Propter domum Dñi Dei nostri, quęsiui bona tibi. Ps.

Ad te leuaui oculos meos: qui habitas i cęlis. Ecce sicut oculi seruorū in manibus dñorū suorū. Sicut oculi ancillę in manibus dñę suę: ita oculi nri ad dñm dcm nrm, donec misereat nri. Miserere nri dñe, miserere nri: qm multum repleti sumus despectione. Quia multum repleta est anima nostra: opprobrium abundantibus & despectio superbis. Psalmus.

Nisi qm dñs erat in nobis: (dicat nūc israel) nisi qm dñs erat in nobis. Cum exurgerēt homines i nos: forte viuos deglutissent nos. Cum irasceret furor eorū in nos: forsitan aqua obsorbuisset nos. Torrentē pertransiuit aia nra: forsitan pertransisset aia nra aquā intolerabilē. Benedictus dñs, qui non dedit nos in captionē dentibus eorū. Aia nra sicut passer erepta est de laqueo venantiū. Laqueus contritus est: & nos liberati sumus. Adiutorium nrm in nōie dñi: qui fecit cęlū & terrā. Requiem eter. Et lux perpetua luce. Pater nr. secre. Et ne nos. Sed libera. A porta inferi. Erue dñe aias eorum. Requiescant in pace. Amen. Dñe exaud. Et clamor. Dñs vobiscum, Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Absolue qs dñe aias famulorū famularūq tuarū, & omniū fidelium defunctorū ab oi vinculo delictorū: vt in resurrectionis gloria inter scōs & electos tuos resuscitati respirēt. Per.

Qui confidunt in dño, sicut mons sion: nō cōmouebit in ęternū, qui habitat in Hierūm. Montes in circuitu eius, & dñs in circuitu ppli sui: ex hoc nunc & vsq in seculū. Quia nō relinquet dñs virgā potestatis super sortē iustorū: vt nō extendāt iusti ad iniquitatē manus suas. Benefac dñe bonis & rectis corde. Declinantes aūt in obligationes adducet dñs cū operātibus iniquitatem: pax super Israel. Gloria patri, & filio. Psalmus.

In conuertendo dñs captiuitatē sion: facti sumus sicut consolati. Tunc repletum est gaudio os nrm: & lingua nra exultatione. Tunc dicent inter gentes: magnificauit dñs facere cum eis. Magnificauit dñs facere nobiscum: facti sumus lętantes. Cōuerte dñe captiuitatē nostrā: sicut torrens in austro. Qui seminant in lacrymis: in exultatione metēt. Euntes ibant & flebant: mittentes semina sua. Venientes autē venient cum exulta-

exultatione: portantes manipulos suos. ℣ Gloria pa. Psalmus.

NIsi dñs ędificauerit domũ: in vanũ laborauerũt qui ędificant eam. Nisi dñs custodierit ciuitatẽ: frustra vigilat q custodit eaz. Vanum est vobis ante lucẽ surgere: surgite postquã sederitis, qui manducatis panẽ doloris. Cum dederit dilectis suis somnum: ecce hęreditas dñi, filij merces fructus vẽtris. Sicut sagittę in manu potentis: ita filij excussorum. Beatus vir, qui implent desiderũ suum ex ipsis: non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta. ℣ Gloria patri. ps. Beati omnes qui timent dominuz: qui ambu. supra fol. 37. Psalmus.

SAepe expugnauerũt me a iuuẽtute mea: dicat nũc Israel. Sępe expugnauerũt me a iuuẽtute mea: etenim nõ potuerũt mihi. Supra dorsum meũ fabricauerũt pctõres: prolongauerũt iniquitatẽ suã. Dñs iustus ędidit cernices pctõrum: cõfundant ⁊ conuertant retrorsum oẽs qui oderũt sion. Fiant sicut fęnũ tectorũ: qđ priusq̃ euellat, exaruit. De quo nõ implebit manũ suã qui metet: ⁊ sinuz suũ qui manipulos colliget. Et non dixerunt qui p̃teribant, bñdictio dñi sup vos: bñdiximus vobis in noie dñi. ℣ Gloria pa. Kyrie ele. Christe eleis. Kyrie eleis. ℣. Pater nr. secr. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. Memẽto congregationis tuę. ℟. Quã possedisti ab initio. ℣. Dñe exau. ℟. Et cla. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio.

DEus cui proprium est misereri semper ⁊ parcere, suscipe deprecationem nostram: ⁊ nos ⁊ omnes famulos tuos, quos delictorũ catbena constringit, miseratio tuę pietatis absoluat. Per Christum dominum nostrum. Psalm. De profundis clamaui ad. fol. 161. cum ℣ Gloria pa. Psalmus.

DOmine nõ est exaltatũ cor meũ: neqz elati sunt oculi mei. Neqz ambulaui in magnis: neqz i mirabilibus sup me. Si nõ humiliter sentiebãt, sed exaltaui aiam meã. Sicut ablactatus est super matrẽ suam: ita retributio in aia mea. Speret Israel in dño ex hoc nunc, ⁊ vsqz in seculum. Gloria pat. Psal. Memento dñe Dauid ⁊ oĩs. fol. 146. cum ℣ Gloria pa. Psal.

ECce q̃ bonum ⁊ q̃ iucundum: habitãre fratres in vnum. Sicut vnguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron. Quod descendit in oram vestimenti eius, sicut ros hermon: qui descendit in montem Sion. Q. ſh illuc mãdauit

nit dñs benedictionem ⁊ vitam vsq3 in seculum. ℣. Gloria pa. ℟. Ecce nunc benedicite dñm, oēs serui dñi. ℣. Qui statis in domo dñi in atrijs domus dei nostri. ℟. In noctibus extollite manus vestras in sancta: ⁊ benedicite dñm. ℣. Benedicat te dñs ex Sion: qui fecit celum ⁊ terram. ℟. Gloria pat. Kyrie eleis. Christe elei. Kyrie elei. ℣. Pater noster. secreto. ℣. Et ne nos ind. ℟. Sed libera. ℣. Saluos fac seruos tuos, ⁊ ancillas tuas. ℟. Deus meus sperantes in te. ℣. Domine exaud. ℟. Et clam. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio. Prętende dñe famulis ⁊ famulabus tuis dexteraz celestis auxilij: vt te toto corde perquirant, ⁊ quę digne postulāt, consequi mereantur. Per Christum dominum. ℟. Amen.

¶ Finit quintus ⁊ vltimus Tractatus primę partis libri Sacerdotalis de Sacramento extremę vnctionis, ⁊ de sepulturis, ⁊ alijs annexis.

¶ Secunda Pars Libri Sacerdotalis, de officio Sacerdotis curati.

Prohemium.

¶ De varijs benedicendi, seu benedictionum acceptionibus ex diuina scriptura acceptis.

QOnsummata per dei gram priori parte huius libri Sacerdotalis de quinq3 Sacramentis ecclesię, ⁊ eorum annexis p Sacerdotem inferioris ordinis i dest non Epi, cōsecrandis ⁊ ministrandis: eadem dei gratia ꝓueniente, in hac secunda parte, de Benedictionib9 ad sacerdotem non Epm pertinentibus, tractandum videtur. ¶ Benedicere vel benedictio accipitur in sacra scriptura ⁊ in malus ⁊ in bonum sensum. Et in malum quidem benedicere, idem est quod blasphemare. Job. 2. Benedic Deo ⁊ morere: dixit vxor Job ad eum: idest blasphema, vel maledic deo, vt te de hac vita eijciat. Et 3. Reg. 21. Benedixit Naboth deum ⁊ regē: idest blas-

Bñdicere, hoc est blasphemare.

blasphemauit. Et hoc ideo sub noīe benedictionis eam profere bant antiqui, pp horrorem nominis blasphemię. Sed de hoc non intendimus. ¶ Accipitur secundo benedicere, vel benedi- ctio, pro bonis imprecandis, vel tribuendis alicui. Gen. 1. Crea uit deus hoiem ad imaginē ꝛ similitudinē suā, masculum ꝛ fęmi nā: benedixitq; illis Deus, ꝛ ait: Crescite ꝛ multiplicamini, ꝛ re plete terrā: ꝛ subijcite eā: ꝛ dominamini piscibus maris, ꝛ vola tilibus cęli, ꝛ vniuersis animantibus, q̄ mouentur super terraꝫ. Eiusdē 22. Dixit Deus Abrahę. In semine tuo benedicentur oēs cognationes terrę: idest salutem habebunt in Chro, qui fm carnem natus est ex semine Abrahę. Gal. 3. Et semini tuo, qui est Christus. Rursus Gene. 27. Isaac benedicens filium suum Jacob, bona illi imprecatus est, dicens. Det tibi Deus de rore cęli, ꝛc. Eccle. 3. benedictio patris firmat domos filiorū. ¶ Be nedicere etiam, seu benedictio sumitur tertio pro laude. Psal. 33. Benedicam dñm in omni tpe, semper laus eius in ore meo. Psal. 57. In ecclesijs benedicite Deo dño. Gen. 34. Melchise- dech benedixit Abrahę, pp victoriam, quam psecutus est de ini micis: idest laudauit eum. Et psal. 127. Ecce sic benedicetur ho- mo, q timet Dñm, idest laudabitur. ¶ Quarto loco sumitur be nedicere, seu benedictio pro gratiarum actione ac si diceretur, benedictio, i. gratias ago. Deute. 8. Benedicas Dño, cum satu- ratus fueris. 1. Paral. 29. Benedixit omnis ecclesia Deus. To- bię 4. Omni tpe benedic Deum. Et eiusd. 12. Benedicite Deum cęli, idest, ei gratias agite: quia fecit vobiscum misericordiam suam. Psal. 15. Benedicam Dñm, qui tribuit mihi intellectum: idest ei gratias agam. Et de his tribus, hic minime tractan- dum est. ¶ Accipitur quinto benedicere, pro sanctificare. Ge ne. 2. Benedixit Dñs diei sabbati. i. sanctificauit illum. Simili- ter Leuit. 9. Aaron extendens manum ad populum, benedixit ei, idest sanctificauit. Saluator etiam noster dñs Jesus, vt dici- tur Matth. 26. Accepit panem, ꝛ benedixit, idest in corpus suū transubstantiauit. Contingit aūt aliquando benedici ꝛ sanctifi cari homines, quandoque res inanimatas. De hominibus qui- dem dicitur Exod. 31. Ego Dñs, qui sanctifico vos. 2. Paral. 5. Sanctificati sunt omnes sacerdotes. Res vero sanctificantur, sicut templum, vel ecclesia, altare, vasa ministerialia cultus di- uini.

Bñdice re, hoc est im- precari.

Bñdice re, i. lau dare.

Bñdice re. i. gra tias age re.

Bñdice re. i. san ctifica- re.

uini. Exo. 39. Postq̃ Moyses vidit omnia vasa in ministerium Dei completa, benedixit eis. Et quia homines potissimum per sacra ecclesię sanctificantur: quę eporum ꝛ inferioris ordinis sacerdotum ministerio sunt exhibenda, de quibus in pontificali, ꝛ in priori parte huius libelli tractatum: est nunc videndum restat qualiter res benedicantur ꝛ sanctificentur, ꝛ consecrentur, ꝛ ad salutem hoium disponantur. Quia vero princeps huius mundi satan pessimus hoium saluti ꝛ vitę tam spũali q̃z et corporali ĩtẽdet, multa nocua rebus humano vsui deputatis adiuenit: vt ipsis ꝛ spũaliter ꝛ corporaliter noceat: ideo ecclesia instituit res benedici in virtute Dei: vt inimici prauitas eradicetur, ꝛ fideles in bono statu ꝛ quiete conseruentur. Quamuis autem iuxta beati Pauli apostoli dictum. 1. Timot. 4. oĩs creatura Dei bona sit, inquantum a Deo est: tñ ad effugandam virtutem inimici ab ipsa, nihilominus per ecclesiam ꝛ sacerdotes sanctificatur: vt ibidem idem Paulus subiungit dicens: creatura sanctificatur per verbum ꝛ oronem. s. sacerdotis, ex institutione ecclesię. Cum igitur ad sacerdotem, tanq̃ ad persoñ ad tale ministerium deputatã, pertineat, eiusque officium sit, creaturas ad vsum humani generis a deo creatas benedicere ꝛ sanctificare: ideo in hac parte huius libri Sacerdotalis tractabitur de bñdictionibus, quas sacerdos non eps potest facere super rebus ipsis. ¶ Habuit autem originem hęc benedictionis series a Christo: qui in saturatione quinq̃ millium hominum panem benedixit. Joan. 6. cap. Et etiam in benedictione ꝛ consecratione sacramenti Eucharistię. ¶ De qua rerum benedictione tractaturi, incipiemus a benedictione aquę: qua ꝛ populus ꝛ omnes res benedicendę asperguntur ꝛ sanctificantur.

¶ De aquę benedictę, qua in ecclesiã populus aspergitur, institutione ꝛ effectu. Cap. 1.

¶ Ex concilio Manetensi.

Omnibus diebus dñicis vnusquisque presbyter in sua ecclesia ante missarũ solennia aquã benedictã faciat in vase nitido, ꝛ tanto misterio quenienti, de qua populus intrans ecclesiã aspergat. Et atriuz eiusdem ecclesię cũ crucibus circũcundo sili aspergat: ꝛ pro aiabus ibidẽ quiescentibus oret. Et qui voluerit in vasculis suis accipiat ex ipsa

qua: ꝛ p mansiones ꝛ agros ꝛ vineas, sup pecora quoq; sua atq; super pabula eorū, necnon super cibos ꝛ potū suum cōspergat.

¶ Et epla bti Alexādri Papę primi ꝛ martyris fratribus per Aegyptū missa.

AQuā sale consperſam populis benedicimus: vt ea cuncti asperſi sanctificētur. Nō ꝛ omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Nam si cinis vitulę aspersus populū sanctificabat atq; mundabat: quanto magis aqua, quę sale aspersa, diuinis ꝫ precibus sacrata est, populuz sanctificat atq; emundat? Et si sale asperso per Eliseum prophetam sterilitas aquę sanata est: quanto magis diuinis ꝑcibus sacrata aqua sterilitatem rerum aufert humanarum, ꝛ coinquinatos sanctificat, atque purgat, ꝛ cętera bona multiplicat, ꝛ insidias diaboli auertit, ꝛ a phantasmatum versutijs hominem defendit?

De benedictiōe salis ꝛ aq̄ ꝑm ꝫ consuetudinē scē Romanę eccl̄ę. c. 2.

SAcerdos benedicturus aquam pro aspergendo populo indutus superpelliceo, ꝛ stola ad collū posita, veniens ad vrceolum aque benedicende dicat ℣. Adiutorium nostrū in nomine dñi. ℟. Qui fecit cęlum ꝛ terram. Et clerico tenente coram eo sal in aliquo vasculo ad hoc deputato, sacerdos eleuata dextera super sal, benedicit illud. Et notandum q̄ isti modi. s. c. superpelliceo ꝛ stola ꝛ ℣. Adiutorium nostrum. ꝛ eleuatione manus, in omnibus benedictionibus sunt obseruandi. Dicto ergo. ℣. Adiutorū nostrū. Sacerdos incipit absolute exorcismus salis.

¶ Exorcismus salis.

EXorcizo te creatura salis p Deum viuum: ✝ per Deū verum: ✝ per Deum sanctum: ✝ per Deum, qui te per Eliseuz Prophetam in aquā mitti iussit, vt sanaret sterilitas aquę: vt efficiaris sal exorcizatum in salutez credentiū: vt sis omnibus te sumētibus sanitas aię ꝛ corporis: ꝛ effugiat atque discedat ab eo loco, in quo aspersum fueris, omis phantasia ꝛ nequitia vel versutia diabolicę fraudis, oisq; spūs immundus adiuratus percum qui venturus est iudicare vuos

ꝛ mor-

ꝛ mortuos, ꝛ seculum per ignem. ℟ Amen. Oremus. Oratio.

Omēsaz elemētiā tuā ops ęterne Deus humiliter implo ramus: vt hāc creaturā salis, quā in vsuz gn̄us humani inbuisti, bn̄ ✠ dicere ꝛ sancti ✠ ficare digneris: vt sit oībus sumentibus sanitas animę ꝛ corporis: vt quicquid ex eo tactum vel aspersuz fuerit, careat omni immūditia omnique impugnatione spiritualis nequitię. Per dominum. Exorcismus aquę.

Exorcizo te creatura aquę in noię Dei p̄ıs ✠ oīpotētis, ꝛ in noīe Jesu ✠ Chr̄i filij eius Dn̄i n̄ri, ꝛ in virtute spūs scī ✠ vt fias aqua exorcizata ad effugandā oēz ptātē inimici: ipsum inimicū eradicare ꝛ explantare valeas cū angelis suis apostaticis: Per virtutē Dn̄i n̄ri Jesu Chr̄i, qui venturus est iudicare vuos ꝛ mortuos, ꝛ scīm p ignē. ℟ Amen. Oremus. Oratio.

Deus q ad salutē humani gn̄is maxima q̄q sacramēta in aquaz substātia ꝙdidisti, adesto ꝓpti⁹ invocationib⁹ n̄ris: ꝛ elemēto huic multimodis purificatioib⁹ ꝑparato, virtutē tuę bn̄dictionis ✠ infunde: vt creatura tua mysterijs tuis seruiens, ad abigēdos dęmones, morbosq pellendos diuinę gr̄ę sumat effectū: vt quicqd i domib⁹, vel in locis fideliū, hęc vnda respserit, careat oī immūditia, liberet a noxa, nō illic resideat spūs pestifer, nō aura corrūpēs: discedāt oēs insidię latētis inimici: ꝛ sigd est, q̄ aut incolumitati habitātiū inuidet, aut quieti, aspersione huius aq̄ effugiat: vt salubritas p invocationē tui nois expetita, ab oībus sit impugnationib⁹ defensa. Per do. Hic mittat sal in aquā in modū crucis dicēdo. Cōmistio salis ꝛ aq̄ pariter fiat in noīe p̄ ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ spūs ✠ sancti. ℟ Amē. Deinde dicat sacerdos, ℣. Dn̄s vobiscū. ℟. Et cū spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Deus inuictę virtutis auth̄or, ꝛ in superabilis imperij rector, ac sēp magnific⁹ triūphator: q aduersę dn̄ationis vires respuis, q inimici rugiētis seuitia superas, q hostiles negotias potēter expugnas: te dn̄e tremētes ꝛ supplices deprecamur, ac petimus, vt hāc creaturā salis, ꝛ aq̄ dignāter aspicias, benignus illustres, ꝛ pietatis tuę more sancti ✠ fices: vt vbicunque fuerit aspersa, per invocationem tui sancti nois omnis infestatio immundi spiritus, abigatur terrorque venenosi serpentis procul pellatur, ꝛ p̄sentia sancti spiritus nobis misericordiam tuam poscentibus vbique adesse dignetur. Per dominum nostrum.

℣ Antiphona.

Añą. q̄ cătari debet qñ aq̄ in ecclia aspergit sup populū C.3.
Moīb⁹ oñicis p̄ annū, finita tertia, bñdicta aqua a sacerdote celebraturo missaz, primo aspgat altare mai⁹ ipsa aqua bñdicta genib⁹ cōtā altari flexis; t statiz a sacerdote ici pīat añ. Asperges me. t chorus sequat. t dū cōiter cantat cum suo verſu t Gloria p̄ri, ab eode sacerdote primo clerici, deinde scłares aspgant. Et sacerdos aspgēs ppliz dicat psalz. Miserere mei. Añą.
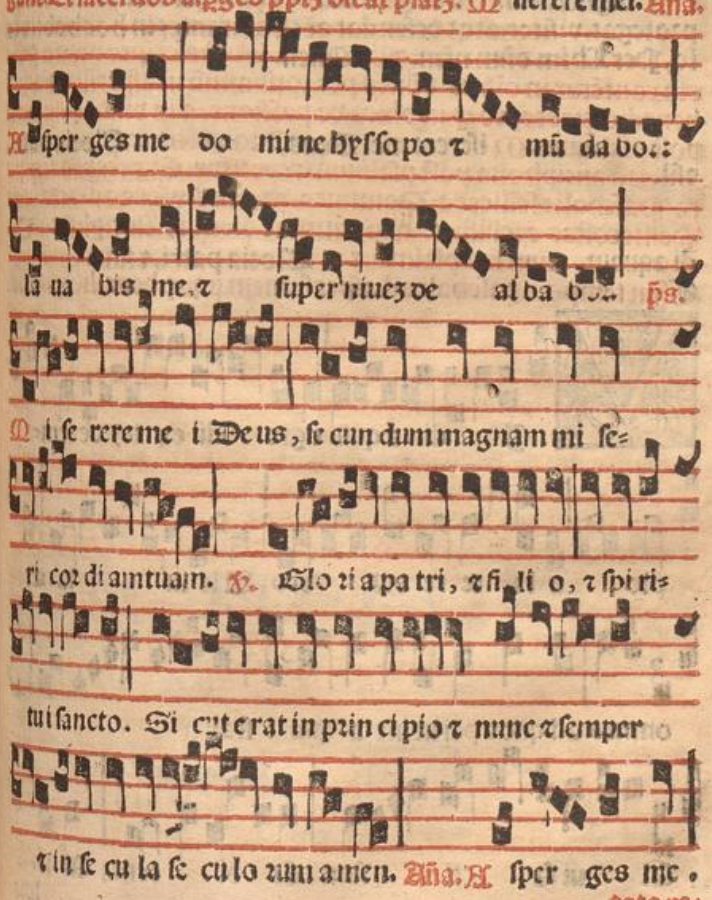
tota re=

tota repetatur. Qua cantata sacerdos stans ante gradus altaris maioris ecclesie, dicat ℣. Ostende nobis domine misericordiam tuam. ℟. Et salutare tuum da nobis. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

EXaudi nos dñe sancte, pater omps, eterne Deus: t mitte dignetis sanctū angelū tuū de celis, qui custodiat, foueat, protegat, visitet, atq; defendat oēs habitantes in hoc habitaculo, Per Chm dñm nrm. ℟. Amen. Suprascripto modo dicta cantētur in oibus dñicis per totū annū in asperſione aque benedicte; excepto q in dñica de passione, t in dñica palmarū post psalmum. Miserere mei Deus, non dicitur Gloria patri, t fil. sed antiphona post psalmum repetitur. Et excepto tempore Paschali: scilicet a Dominica Paschę vsque ad octauam Pentecostes exclusiue: quo tempore dicitur, Antiphona. Vidi aquam, cum suo psalmo, t Gloria patri, t filio.

¶ In tempore paschali ad asperſionem aque benedicte, Ant.
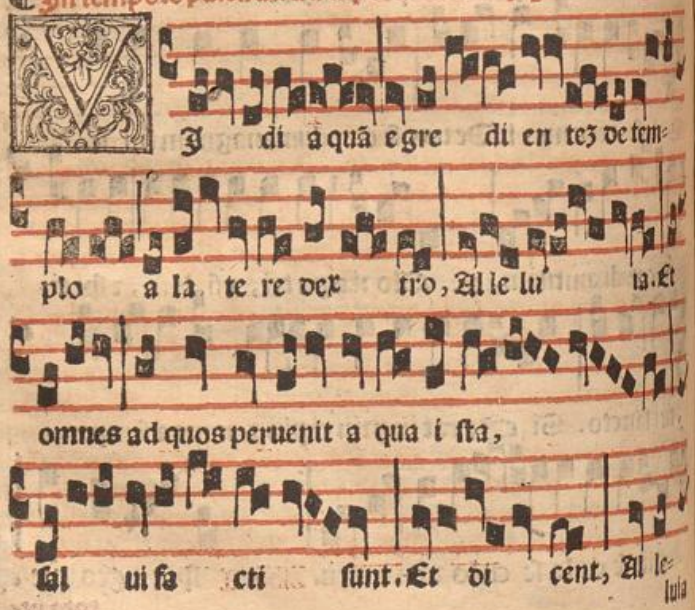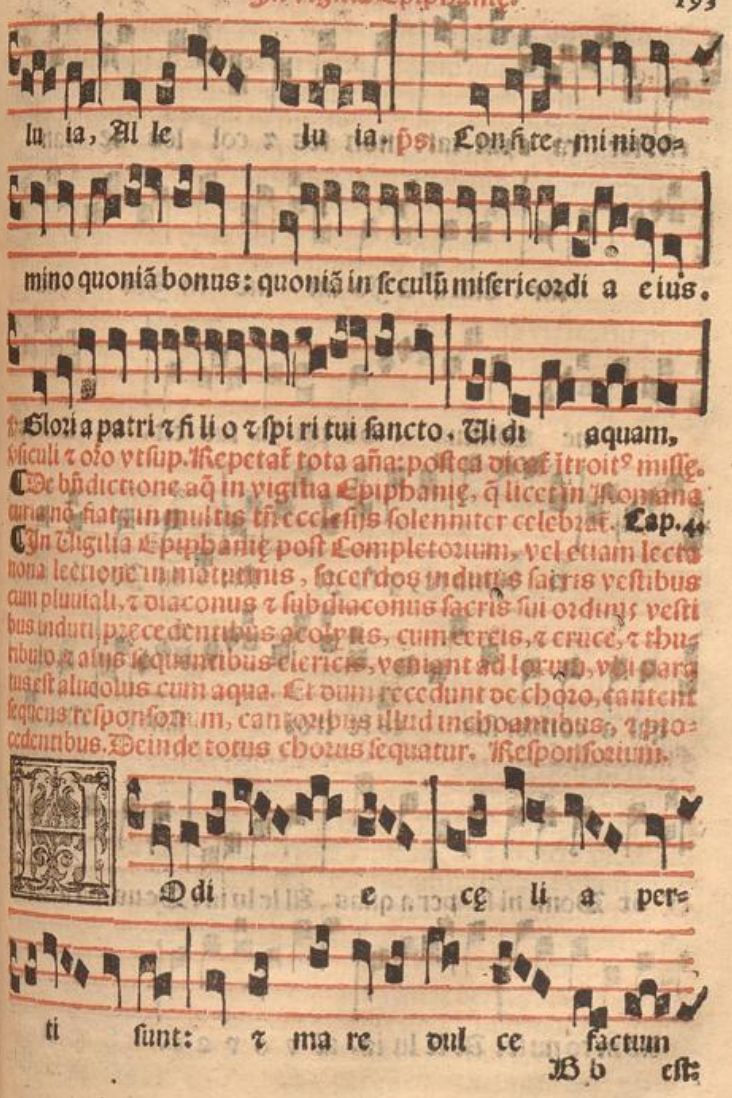
ficuli ⁊ sic vt sup. Repetat tota ãa: postea dicat introit⁹ missę.

De bñdictione aq̃ in vigilia Epiphanię, q̃ licet in Romana ecclesia nõ fiat, in multis tñ ecclesiis solenniter celebrat. Cap. 44.

In vigilia Epiphanię post Completorium, vel etiam lectionem in matutinis, sacerdos indutus sacris vestibus cum pluuiali, ⁊ diaconus ⁊ subdiaconus sacris sui ordinis vestibus induti, precedentibus acolythis, cum cereis, ⁊ cruce, ⁊ thuribulo, ⁊ aliis sequentibus clericis, veniant ad locum, vbi paratus est aliquis cum aqua. Et dum recedunt de choro, cantent sequens responsorium, cantoribus illud inchoantibus, ⁊ precedentibus. Deinde totus chorus sequatur. Responsorium.

Benedictio aquę

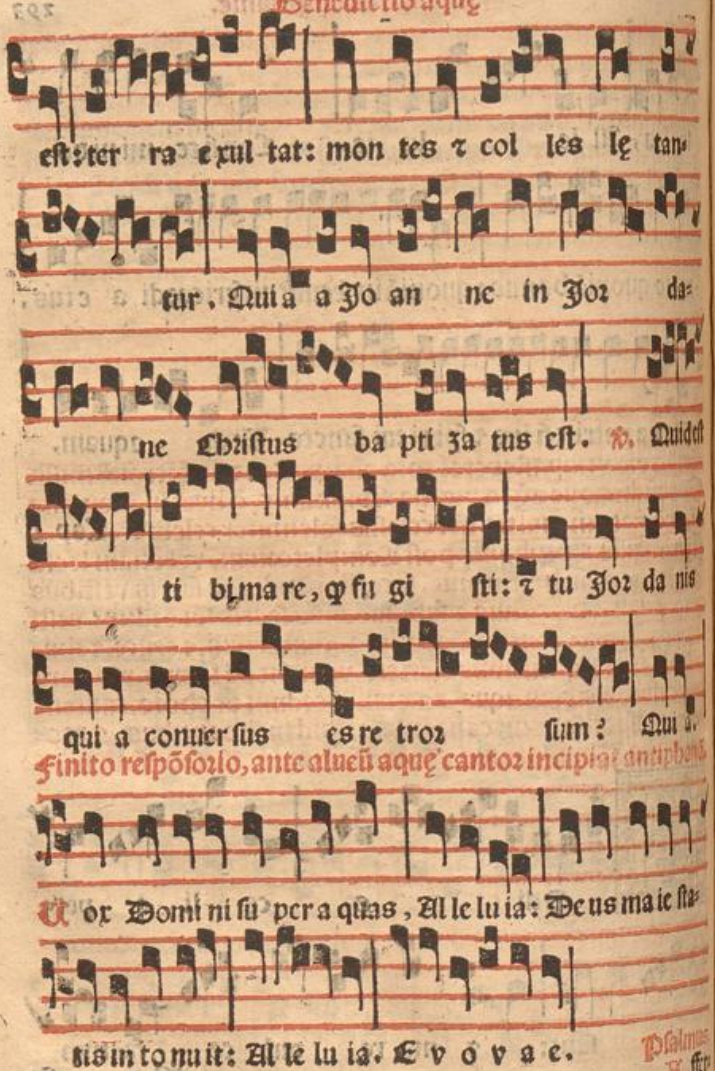

Finito respōsorio, ante alueū aquę cantor incipiat antiphonā

Psalmus
A fer

Afferte dño filij Dei: afferte dño filios arietũ. ℣. Afferte dño gloriã ⁊ honorẽ: afferte dño gloriã noĩ eius: adorate dñm in atrio sancto eius. ℣. Vox dñi sup aquas: Deus maiestatis intonuit: dñs super aquas multas. ℣. Vox dñi in virtute: vox dñi in magnificentia. ℣. Vox dñi cõfringentis cedros: ⁊ confringet dñs cedros libani. ℟. Et cõminuet eas tanq̃ vitulũ libani: ⁊ dilectus quemadmodum filius vnicornium. ℣. Vox dñi intercidentis flãmam ignis: vox dñi concutientis desertum: ⁊ commouebit dñs desertũ cades. ℣. Vox dñi pręparantis ceruos: ⁊ reuelabit condensa: ⁊ in templo eius oẽs dicent gloriã. ℣. Dñs diluuiũ inhabitare facit: ⁊ sedebit dñs rex in ęternũ. ℣. Dñs virtutem populo suo dabit: dominus benedicet populo suo in pace. Antipho.
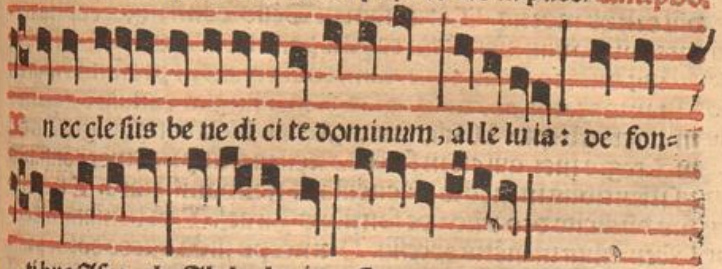
In ec cle siis be ne di ci te dominum, al le lu ia: de fon=

tibus Isra el, Al le lu ia. Evovae. Psalmus.

Exurgat Deus, ⁊ dissipent inimici eius: ⁊ fugiant qui oderunt eum a facie eius. ℟. Sicut deficit fumus, deficiant: sicut fluit cera a facie ignis, sic pereant pctõres a facie Dei. ℟. Et iusti epulent, ⁊ exultent in conspectu Dei: ⁊ delectentur in lętitia. ℣. Cãtate Deo, psalmũ dicite nomini eius: iter facite ei qui ascendit super occasum: dñs nomen illi. ℟. Exultate in cõspectu eius: turbabuntur a facie eius patris orphanorũ ⁊ iudicis viduaruꝫ. ℣. Deus in loco sancto suo: deus qui inhabitare facit vnius moris in domo. ℣. Qui educit vinctos in fortitudine: similiter eos qui exasperant qui habitant in sepulcris. ℣. Deus cũ egrederereris in conspectu ppli tui, cũ ptransires in deserto. ℣. Terra mota: etenim cęli distillauerũt a facie Dei sinai: a facie dei Israel. ℣. Imbrem voluntariã segregabis Deus hĩditati tuę, ⁊ infirmata est: tu vero pfecisti eã. ℟. Animalia tua habitabũt in ea: parasti in dulcedine tua pauperi deus. ℣. Dñs dabit verbũ euãgelizantibus: virtute

multa. R ex virtutum dilecti dilecti: ⁊ speciei domus diuidere spolia. S i dormiatis inter medios cleros: pennę colũbę deargetatę: ⁊ posteriora dorsi eius in pallore auri. C u discernit ę lestis reges super eã: nive dealbabuntur in selmon, mons Dei, mons pinguis. C ons coagulatus, mons pinguis: vt quid suspicamini mõtes coagulatos? C ons in quo beneplacitum est Deo habitare in eo: etenim dñs habitabit in finem. C urrus Dei decẽ millibus multiplex, millia lętantiũ: dñs in eis in sina in sancto. A scẽdisti in altũ, cepisti captiuitatẽ: accepisti dona in hominibus. E tenim non credentes, inhabitare dñm deum. B enedictus dñs die quotidie: prosperũ iter faciet nobis deus salutarium nostrorũ. D eus noster deus saluos faciendi, ⁊ dñi dñi exitus mortis. V eruntamen Deus confringet capita inimicorũ suorum, verticem capilli perambulãtiũ in delictis suis. D ixit dñs, ex basan cõuertam, conuertam in profundũ maris, V t intingatur pes tuus in sanguine: lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso. V iderunt ingressus tuos deus: ingressus dei mei, regis mei, qui est in sctõ. P ręuenerũt principes coniunctos psallentibus in medio iuvenculariũ tympanistriarũ. I n ecclesijs bñdicite deo dño: de fontibus Jsrael. I bi beniamin adolescentulus in mẽtis excessũ. P rinceps iuda duces eorũ: principes zabulõ ⁊ principes neptalim. M ãda deus virtuti tuę: cõfirma hoc deus, qđ operatus es in nobis. A tẽplo tuo in hierusalez: tibi offerent reges munera. I ncrepa feras arundinis cõgregatio taurorũ in vaccis populorum: vt excludãt eos qui probati sunt argento. D issipa gentes quę bella volunt: venient legati ex Aegypto: Ethiopia pręueniet manus eius Deo. R egna terrę cantate Deo: psallite dño. P sallite Deo, qui ascendit super cęlum cęli ad orientem. E cce dabit voci suę vocem virtutis: date gloriã Deo: super Jsrael magnificẽtia eius, ⁊ virtus eius in nubibus. M irabilis Deus in scis suis Deus Jsrael dabit virtutẽ ⁊ fortitudinem plebi suę: benedictus Deus. Ant.

I Pse liberauit me, Al le lu ia: de laque o venan-

tium,

Psalm. Qui habitat in. vt supra. fol. 60. deinde cantat a fia. Exaudi nos dñe. fol. 200. qua finita, dicãtur litanie cantando, vt supra. fol. 187. Cantetur litania vsq; ad versum. Ut dõnum apostolicum. ꝛc. inclusiue. Quo versu cantato, sacerdos surgat, ꝛ cãtet tres sequentes versus: videlicet. Ut hanc aquam bene ✠ dicere digneris, te rogamus audi nos. Ut hanc aquam bene ✠ dicere ꝛ cõse ✠ crare digneris, te rogamus audi nos. hanc aquam be ✠ nedicere, ꝛ conse ✠ crare, ꝛ sancti ✠ ficare digneris, te rogamus audi nos. Postea iterum genuflexus sequat ℣. Ut inimicos sctẽ ecclesie, ꝛ cęteros vsq; in finẽ. ℟ Ky rie eleis. Christe eleis. ℟ Kyrie eleis. Pater nr. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. Saluos fac nos dñe Deus nr. ℟. Et cõgrega nos de nationibus. ℣. Ut confiteamur nomini sancto tuo. ℟. Et gloriemur in laude tua. ℣. Bñdictus dñs deus Jsrael a scło. ℟. Et vsq; in sclm, fiat fiat. Sufflat in aquã trib⁹ vicib⁹ sic dicẽdo.

Exuffio te ois legio satanę in noĩe pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij ꝛ spi ritus ✠ sancti. ℟. Amen. Exorcisimus in tono lectionis.

Exorcizo te creatura aquę in nomine pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij ꝛ spũs ✠ sancti: ne cõmuni sis vlli spiritui immundo: sed dabis honorem viuenti, atq; regnanti patri ꝛ filio ꝛ spiritui sancto: ꝛ vbicunq; aspersa fueris, spũs immundus ab eo loco recedat. Itaq; adiuro te creatura aquę in noĩe Jesu Chri Nazareni filij Dei viui regis ꝛ iudicis nri: vt sis purgatio ꝛ sanctificatio hoĩum: quos deus ad suã sanctã gloriã vocare dignatus est. Ecergo inuoco dñe sancte, pr̃ ops, ęterne Deus: vt hanc aquã exorcizare, ꝛ bñ ✠ dicere ꝑ tua pietate digneris: vt ois immũdus spũs locus in ea vltra nõ habeat: sed vbicunq; aspsa fuerit, angelorũ tuorũ ibi descẽdat exercit⁹: Per Eũdẽ dñm nrm Jesum Chm filiũ tuũ: q vẽturus est iudicare. Icõ libri numeri in tono

In diebus illis. Cõuenerũt filij Jsrael ad Moysen, ferialiter Aaron: ꝛ versi in seditionẽ dixerũt: Da nobis aquã, vt bibamus. Ingressus Moyses ꝛ Aarõ, dimissa multitudine, ante tabernaculũ fęderis: corruerunt proni in terram: clamauerũtq; ad dñm, ꝛ dixerunt: Dñe Deus exaudi clamorẽ populi huius:

℣ aperi eis thesaurum tuum fontem aquę viuę, vt satiati cessent murmuratio eorum. Et apparuit gloria dñi sup eos. Gradu.
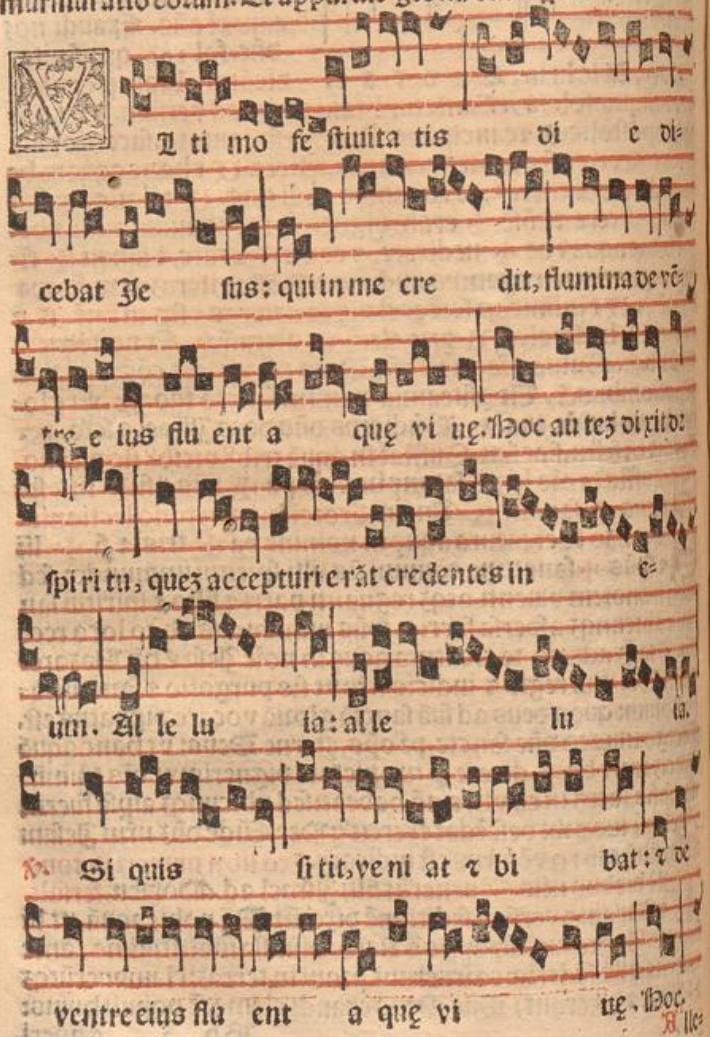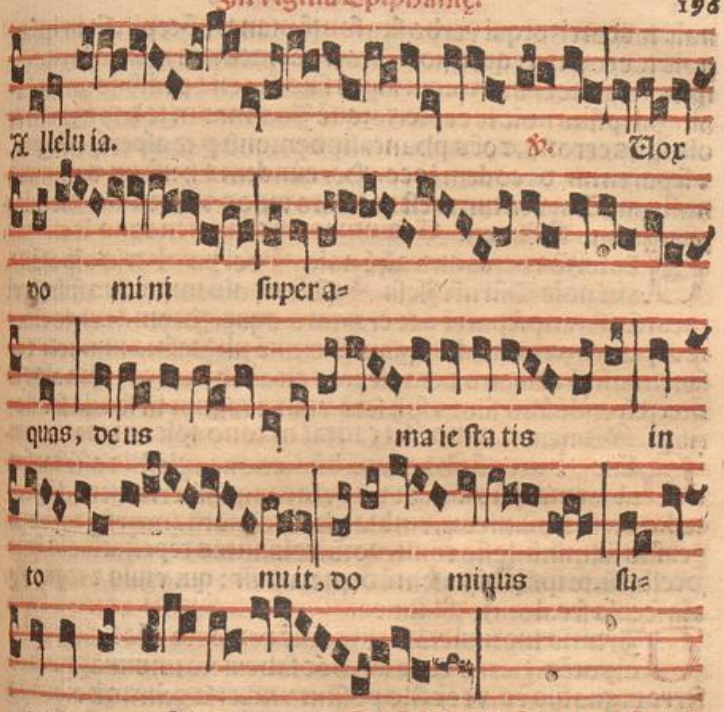
Secūdū Joānē: in tono feriali.

In illo tempore: in nouissimo die magnę festiuitatis stabat Jesus ⁊ clamabat, dicens Siquis sitit, veniat ad me, ⁊ bibat. Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aquę viuę. Hoc autem dixit de spiritu: quez accepturi erant credentes in eum. Exorcisimus aquę in tono lectionis.

Exorcizo te creaturę aquę per deum viuum, per deū verum, per deum sanctum, per deum totius creaturę: vt te mundā exhibeas contra omnem morbum, atq; insidias inimici atque diabolicas potestates: vt vbicunque aspersa fueris, sit propitio deo defensa domus ipsa: sicut defensę fuerūt in Aegypto domus hebreorū per signū sanguinis agni: sic defendantur ōne domus famulorū famularūq; tuarū p aspersionē huius aquę. In ipsius

noīe te exorcizo: qui verbo suo fontē manare p̄cepit. Et in ipsius noīe te exorcizo: qui filios Israel per medium mare eduxit. In ipsius noīe te exorcizo: qui sup te suis sanctis pedibus ambulauit. In ipsius noīe te exorcizo: quē Joannes in te baptizauit: vt oīs spūs errōis, ⁊ oēs phantasię dęmonū p te aspersę effugiāt, ⁊ seperentur de eodem loco. Per eundem Christum dominum nostrum, Qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ seculū per ignem. ℟ Amen. Secuitur exorcismus in tono lectionis.

Exorcizo te creatura aq̄ i noīe ✠ dei pa ✠ tris oipotētis, ⁊ in noīe Dñi nr̄i Jesu ✠ Chr̄i, vt oīs immūdus spūs, vel incursio satanę seperet̄ a te creatura aquę. Proinde ergo effice re aqua exorcizata ad effugandū omne phātasma inimici: ⁊ ipsum inimicū effugare ⁊ eradicare valeas in noīe dei p̄tis oipotē tis: q cū eodē filio suo, ⁊ spū scto viuit ⁊ regnat in secula seculo rum. ℟ Amen. Oratio. Et cantat in tono solenni orationum.

Bene ✠ dic dñe hāc aquā bñdictione celesti: ⁊ assistat sup eā virtus spūs sancti: ⁊, vt vbicunq; aspersa fuerit, lōge re cedat virtus inimicoz, vmbra phantasmatū, incursio turbinū, pcussio falminū, lęsio tonitruorū, calamitas tēpestatū, oīs spūs pcellarū, te ipsum oipotentē deprecamur: qui viuis ⁊ regnas p oīa secula seculoruz. ℟ Amen. Dio super salem in eodem tono.

Virtutis tuę inuictā fortitudinē deprecor dñe sancte pater oipotēs, eterne deus sup hoc sal: cui nō minimā gratiā cō ferre dignatus es, vt ex illo possint vniuersa p̄duri: q hoībus ad escā per tuū filiū dñm nr̄m p̄creari iussisti: p quez te dñe supplices exoramus: vt sal istud sancti ✠ ficare, bñ ✠ dicere, ⁊ cōse ✠ crare p̄o tua pietate digneris: vt ex vultu diuine maiestatis tuę virtutē tuā cōtra oēs immūdos spūs possit accipere: expel lat de tabernaculis famulorū famularūq; tuarū q̄quid potest pestiferū esse: ⁊ exhibeat plenū salutis effectū: deterreat p̄sti gia: phātasiasq; cōpescat, p signū sanctę cru ✠ cis filij tui dñi nr̄i: tutelā fidelissimaz desiderantibus p̄sțet per hoc tuum dñe signa ✠ culum: qō nullius dolus nullius pertinacia desig na uit. Per eūdē dñm nr̄m. Alia bñdictio salis in tono lectionis.

Bene ✠ dico te creatura salis in noīe pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lii ⁊ spūs ✠ sancti: qui te ad tutelā humano generi procrea uit: ⁊ populo venienti ad credulitatē per seruos suos cōsecrari

p̄ece-

pręcepit: proinde rogamus te dñe deus nr̄: vt hęc creatura salis in noie sanctę Trinitatis efficiat salutare sacramentū: sitq; pfecta medicina in visceribus fideliū tuorū. Per eūdē dñz nr̄m Jesum Christum. ℟. Amen. Oratio super sal in tono orationis.

IMAtuere dñe hāc creaturā salis, quā vsibus humani generis tribuisti: ⁊ petimus opṗs eterne deꝰ, vt signū cru ✠cis vnigeniti filij tui Dñi nr̄i Jesu Chr̄i, vbi aspersa fuerit aqua hoc sale cōmista, sit efficax ad euacuandū oēm inimici aduersariam ptātē, ꝙsumat, ⁊ arefaciat: nihilq; ibi remaneat immūdū, nihil pestiferū: sed ad inuocationē nois tui sit nobis mundū ac bn̄dictū, Per eūdē dñm nr̄z Jesuz Chr̄z filiū tuū. In tono lectionis.

EXorcizo te creatura salis per deū ✠ verū: per deū ✠ sanctū: per deum ✠ totius creaturę: qui te per Elisęum prophetam in aquam mitti iussit, vt sanaretur sterilitas aquę: qui per apostolum Paulum dicere dignatus est, sit cor vestrum sale conditum: ideoque efficere sal ad euacuandum, ⁊ expellendum inimicū, omnemq; virtutem ⁊ putredinez eius: in nomine Dñi nostri Jesu Chr̄isti: Qui vēturus est iudica. In tono lectionis.

DOminus ⁊ saluator noster Jesus, anteq; ad cęlos ascēderet, apostolis suis mandauit dicens, habete in vobis sal: ⁊ pacem habete inter vos. ℂ Hic ponat sal in aquaz dicens.

HAec cōmistio salis ⁊ aquę pariter fiat: in noie pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ spūs ✠ scī: ⁊ in virtute Dñi nr̄i Jesu Chr̄i: cui est honor, ⁊ gloria in seculā seculorū. ℟. Amen. In tono lectionis.

EXorcizo te creatura salis ⁊ aq̄ in noie pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spūs ✠ scī. Exorcizo te p deū viuū. Exorcizo te per crucifixū. Exorcizo te per spūz scūz. Per eū te exorcizo, qui per Elisęū prophetā te in aquaz mitti iussit dicens: Hęc dicit dñs: Sanabit̄ aqua ista, ⁊ nō erit in ea mors, neq; sterilitas. Per ipsius nomē te aduro, q diuina voce oris sui apostolis suis locutus est dicēs: Vos estis sal terrę, ⁊ cor vestrā sale sit ꝙdituz: Vt oēs qui ex te sumpserint, sint sanctificati in aīabus ⁊ corporib⁹: vt vbicunq; aspersa fueris, effuges inimicū, ⁊ pręstes oibus remissionē peccatorz, expellas insidias, ⁊ excludas oēs dęmonū tētationes. Te aūt cōditor ⁊ restaurator oīum elementorū tuorz, q hęc fluenta noie tuo scificata ad purgationē locorū ꝑficere iussisti, deꝑcor: vt nois tui inuocata maiestate, gratiā spūs sci hęc aqua accipiat:

accipiat: valeatq; ad expellendas diabolicas artes per manꝰ seruoꝝ tuoꝝ aspersa: per sanctificationē, quaꝫ tu dñe sanctificando sanctificas, ⁊ benedicendo benedicis: vt omnis immundus spūs aspersione huius aquę repulsus ⁊ perfusus discedat: ⁊ omnis incursus satanę, ⁊ omne phantasma, omniſq; immunditia, ⁊ putredo inimicoꝝ longe recedat: nec cōsistendi, aut resistendi habeat potestatem, nec in eodem loco standi aut cōmorandi: sed victus ⁊ destructus abscedat diabolus cū omni pompa sua: ℙer virtutem ⁊ gloriam ℣fu nr̄i Jesu Chr̄i: qui viuit regnat cum ℣eo pr̄e ⁊ spiritu sancto, per oīa secula seculoꝝm. ℟. Amē. Exorcismus sup aquā sale cōsperſaꝫ in tono lectionis.

Exorcizo te creatura aquę sale cōsperſa p deū viuū: per deū verū: per deū totius creaturę: qui te in principio separauit ab arida, ⁊ in quatuoꝛ fluminibus diuidere dignatꝰ est, vt vbicunq; portata, vel aspersa fueris, effugetur ⁊ separet inimicus, ⁊ oīs putredo eiꝰ: vt ipsa domus deo sit dicata per virtutē ℣fu nr̄i Jesu Chr̄i: qui vēturus est iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ sēm per ignē. Item sup aquā in eodem tono vsq; ad prefationem.

Te aūt creatura aquę adiuro per deum viuum: per deum verum: per deum sanctum: per eum te adiuro, qui te in principio separauit ab arida. Adiuro te per deuꝫ viuū, qui te de fonte paradisi manare fecit, ⁊ in quatuoꝛ fluminibus exire iussit, ⁊ totam terrā rigare precepit. Hic dividat aquā ⁊ effundit in quatuoꝛ mūdi partes. Adiuro te p eū, q te i Chana Galilee sua potentia conuertit in vinū: qui super te suis sanctis pedibus ambulauit: qui tibi nomen imposuit Siloa. Adiuro te per eū, qui in Naaman syrū a sua lepra p manuꝫ Eliseī prophetę mundauit: Hic tangat aquam manu dicens: Aqua ✠ sancta: aqua benedicta: aqua la✠uans sordes, ⁊ mūdans peccata, adiuro te per deū viuū, vt te mūdā exhibeas, nec aliquā phantasiaꝫ interlineas: sed efficiaris exorcizata ad effugandū inimicuꝫ ⁊ oēs actus fulguris: ⁊ vbicunq; aspersa fueris, siue in domo, siue in agro, siue in vineis, siue in seminatis cāpis, siue in fluctibus, siue in angulis cubiculoꝝ, siue in nauibus, siue in puteis, vel siquis ex te gustauerit, fias ei defensio, ⁊ remediū sanitatis: ipse quoq; diabolus elongeꝫ ⁊ separeꝫ, quātū elōgatū est cęlū a terra, lux a tenebris, veritas a mēdacio iustitia ab iniustitia, dulce ab amaro tan-

ro: tantū elōget, ⁊ separet ille immundus spūs ab habitationibus famulox famularūqz Dei: ℣per nomē Dñi nr̄i Jesu Chr̄i: q̄ viuit ⁊ regnat cū deo patre ⁊ spū sancto. Hic dicit in tono ꝓfationis. ℣er oīa scl̄a seculorū. ℟. Amen. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. ℣. Sursum corda. ℟. Habemus ad dñm. ℣. Gratias agamus Dño Deo nostro. ℟. Dignum ⁊ iustum est.

VEre dignū ⁊ iustum est, equum ⁊ salutare, Nos tibi semper ⁊ vbiqz gratias agere, dñe deus celi ⁊ terre: cuius virtuti subdita sunt vniuersa: cuius verbo creata sunt oīa: suppermitte (q̄s) virtutē spūs sancti tui super hanc creaturā, vt fiat aqua sanctificata in noīe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spūs ✠ sancti. Te igitur oipotens Deus, altissima salus, ⁊ respector perpetuus, humiliter rogamus ⁊ petimus: vt nos exaudias: ⁊ miserearis ꝓcibus nostris: quatenus vbicunqz hec aqua aspersa fuerit, fiat, te iubente, causa purificationis: habeat quoqz perpetuā gratiā ipsa domus: fidez rectā: spez certā: charitatē perfectā: gaudiū verū honorem perpetuuz: vt oēs maleuoli ⁊ inuidi spūs ab ea expellantur, ⁊ separent. ℣per Chr̄m dñm nr̄m. In tono lectionis. Iterumqz te alloquor aqua: quę habes lucis similitudinem: tu sub cęlo: tu super cęlum: tu sub terra: tu super terrā. Super te inuoco nomen sanctū atqz mirabile Dei oipotentis: qui te sua potentia conuertit in vinum: suspendit sup cęlos: congregauit in terra: miscuit in mari: Qui te arcanis ⁊ velocibus ventis plucre ꝓcepit: ⁊ ad vsum hoīum lauacrum dedit, ⁊ sitientibus potū subministrauit: Super quaz etiā spūs dñi non solum ferebatur, sed etiam fertur. Adiuro ergo te creatura aquę per septiformem spiritū Dei viui. Adiuro te per nouē ordines angelorū. Adiuro te p vocē tonitrui cozuscationis tremēdi ⁊ celestis regis. Adiurote p lignū misterij: de quo aqua pcussa statim dulcis facta est. Adiuro te per eū, qui oīa creauit: ne cōtēnas vocem humilitatis meę: sed expellas oēm vmbrā, oēs satellites aduersariorūz, oēs machinationes diaboli: siue spirituū immūdox: siue biothanatox: siue errātiū: siue ex inuocatione magicę artis, siue ꝓcantorū argumenta: siue draconū, ⁊ oīuz volucrū vel viperarū: q̄tenus tibi dñs Jesꝰ Chr̄s filius dei viui: q̄ mox vt aspersa fueris in noīe dei sabbaoth: siue in hoīb⁹: siue in domib⁹: siue ī vineis: siue in pecoribus, vel q̄buslibet aīantibus: siue in seminatis cā-

pis: siue

pis: siue in qualicunq; creatura vniuersali: siue quocunq; loco aspersa fueris, siue sup infirmū, vel languentē: siue in potū data fueris homini in valetudine detento, aut maligni spūs infestatione percusso: mox expellas ꝛ excludas omne malignū: vt possit homo velocius saluus fieri per virtutē Dñi nr̄i Jesu Chr̄i: qr̄ neq; dici, neq; scribi, neque cōputari pōt, cui nomē est Deus. In tono prefationis Tu aūt dñe, qui per angelum tuum, fonti Agar ostendisti: ꝛ ex eo Jsmael sitientem potasti: Qui pueri tui Abrahę in Mesopotamia preces exaudisti: ꝛ omnia desiderii cordis eius impleuisti: Qui famulo tuo Moysi in deserto eremi petram percutere, ꝛ ex ea aquam producere, ꝛ populum rigare iussisti. Ter dicatur sequens versus. Qui aquam amaram immisso ligno dulcorasti: Benedicere ꝛ sanctificare digneris domine hanc creaturam aquę, Jn nomine pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij ꝛ spiritus ✠ sancti. Hic mergat sacerdos crucem in aquatribus vicibus: signando fontem cum cruce. Cantores autem cantent semel has sequentes antiphonas infrascriptas. Aña
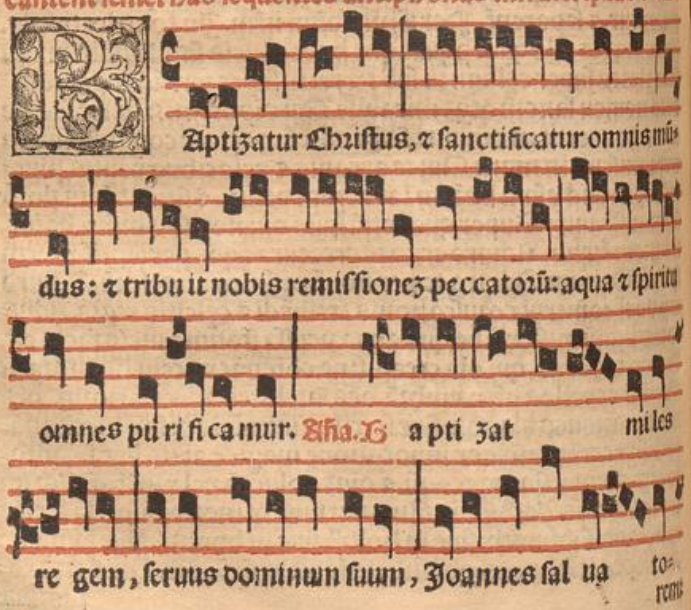
rem: a qua Jordanis stupuit: colūba ptestatur: paterna
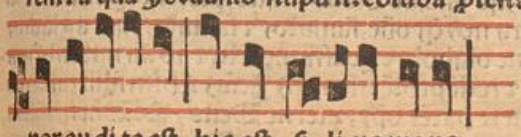
Deinde sacerdos crucē depositā dicat in eodē tono prefationis.

vox audita est, hic est fi li us me us.

OMnipotens sempiterne deus: adesto magnis tuę pietatis operibus: et quibuscunq; tibi placuerit modis, tuum nobis auxilium benignus operare: quia et si indigni sumus, tuo tamen tribuente munere, tanta nobis sacramenta committuntur. Quicquid ergo in nostra humilitate deest, tu pietatis tuę dignare supplere: ut quę ad tuę maiestatis cultum, ad nostrę redemptionis mysterium, ad sanctificationem populi tui pertinent, non solum a nobis fideliter, sed etiam digne tractentur. Per dominum nostrum.

OMnipotens sempiterne deus: qui ad celebrandum unigeniti tui natalem, octo dierum hostiam circumcisionis acceptasti: da populo tuo, spiritualem circumcisionem tribuens, placitum tibi semper inesse propositum. Per eundem

nis parce seruis tuis: vt cū fiducia valeamus dicere oronē illam regalez, quam Dñs t Saluator nr̄ per euangeliū suū otare docuit dicēs. ℣ ater noster. qui dicatur in cantu sicut in missa, vs Et ne nos. ℟ Sed libera nos. ℟. Amen. In tono oronis.

LIbera nos, q̄s dne, ab oibus malis, p̄teritis, p̄sentib⁹, t futuris, Libera nos q̄s dne, famulos t famulas tuas a gladio, a fame, a tētatione diaboli, t pcussione scli, t ab infirmitatib⁹ malis: p liberatorē t redēptorē nr̄m dñz Jesuz Chr̄m filiū tuū: qui.

OMnine sancte pater op̄s, eterne Deus, ℣ Dñi nr̄i Jesu Chr̄i, Deus Abrahā, Deus Jsaac, Deus Jacob, exorcizantē me istā creaturam salis t aquę, p̄cor te, exaudire dignens in noie eiusdem Dñi nr̄i Jesu Chr̄i Nazareni filij tui, Dei viui, Regis t iudicis nr̄i: vt sit purgatio t purificatio oibus hoibus atq; in eis, qbus aspsa fuerit, habeat ptātē ad effugādos immundos phātasmaticos spūs, t oēz nefariū diabolū, atq; oēs figuras t minas satanę. Cōcedat etiā ei ptās ad exterminandū fulgura t grandines, t oēs aduersitates humanę nature: vt non possit immūdus spūs nocere his locis in quibus aspersa fuerit: sed ꝑfusus t destructus abscedat p virtutē Dñi nr̄i Jesu Chr̄i Regis nr̄i. Qui cū deo p̄e viuit t regnat. In tono lectionis.

ADiuro te creatura salis, t aquę i noie pa ✠ tris, t fi ✠ lij t spūs ✠ sci. Adiuro te in noie Dñi nr̄i Jesu Chr̄i: q sup te suis sctis ped⁹ ambulauit. Adiuro te p eum: q te de fonte paradisi p̄duxit. Adiuro te per eū, q apl̄is suis p̄cepit dicens: Ite, baptizate oēs gētes in noie pa ✠ tris, t fi ✠ lij, t spūs ✠ sci. ℣ Per ipsius nomen te adiuro: vt vbicūq; aspsa fueris, oē phātasma de domo ipsa, t oīs incursio diaboli eradicet t effugiat, per deū viuū, p deū verū, p deū tot⁹ creature: vt neq; hoīb⁹, neque domicilijs, neq; nauibus, neq; pecoribus, neq; frugibus, neq; ardoribus noceat. ℣ Per eūdē dñz nr̄z Jesuz Chr̄m, q venturus est iudicare viuos t mortuos, t sclz p ignē. ℟. Am̄. In tono oronis.

OEus, qui ad salutem humani generis, maxima quęque sacramēta in aquarū substātia cōdidisti, adesto p̄pitius inuocationis nr̄is: t elemento huic multimodis purificationibus p̄parato virtutē tuę b̄n ✠ dictionis infunde: vt creatura tua mysterijs tuis seruiēs, ad abigendos demones morbosq; pellēdos, diuinę gratię sumat effectū: vt quicquid in domibus, vel

in locis

in locis fideliū, hęc vnda resperserit careat oī immunditia, libe
ret a nora: nō illic resideat spūs pestilēs, nō aura corrūpēs: di=
scedāt oēs insidię latētis inimici: ⁊ sigd est, qō aut incolumita=
ti habitantiū inuideat, aut geti, aspsione huius aq̄ effugiat atq;
discedat: vt salubritas per inuocationē tui sancti, noīs expetita,
ab oibus impugnationibus sit defensa. Per dñm nr̄m Jesum.
Benedictio Dei pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ spūs ✠ sancti descē
dat sup̄ hanc creaturā salis ⁊ aquę. Amen. Quo facto sta=
tim sacerdos incipiat Symbolū. ſ. Credo in vnū deū. quo finito
aspgat sacerdos aquā sup̄ ppl̄z: ⁊ clerici cātēt in choro ant̄z.
Asperges me dñe. cuz ps. Miserere mei. ⁊ Gloria pat. folio. 59.
Deinde dicat sacerdos ℣. Ostende nobis dñe misericordiam
tuā. ℟. Et salutare tuū da nobis. ℣. Dñe exaudi oronē meam.
℟. Et clamor meus. ℣. Dñs vob. ℟. Et cū spi. Oremus. Dio.
Presta, q̄s dñe, famulis tuis p̄ hanc aspersionē aquę bene
dictę sanitatē mentis, integritatē corporis tutelā salutis,
securitatē spei, corroborationē fidei, ⁊ charitatis fructū, hic ⁊ i
ęterna scła seculorū. Per Chz̄ dñz nr̄z. ℟. Amē. Oremus. Dio.
Exaudi nos dñe sctē, pī opūs, ęterne Deus, ⁊ mittere digne
ris sāctū angelū tuū de cęlis: q̄ custodiat, foueat, protegat,
visitet, atq; defendat oēs habētes i hoc habitaculo. Per Chm̄
dñm nr̄m. ℟. Amē. Quibus finitis diaconus cantet euangeliū
in tono feriali. Sequentia sancti euāgelij secundum Lucam.
Factum est autem cum baptizaretur omnis populus: ⁊ Je
su baptizato: ⁊ orante, apertum est cęluz: ⁊ descendit spiri
tus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum. Et vox de
cęlo facta est: tu es filius meus dilectus, in te complacui mihi.
Et ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta, vt puta=
batur filius Joseph: Qui fuit heli: qui fuit matthat: qui fuit Le=
ui: qui fuit melchi: qui fuit Janne: qui fuit matthathię: qui fuit
amos: Qui fuit naū: qui fuit heli: qui fuit nagge: q̄ fuit mahath:
qui fuit mathatię: qui fuit semei: qui fuit Joseph: qui fuit Juda:
qui fuit ioāna: qui fuit resa: qui fuit zorobabel: qui fuit salathiel:
Qui fuit Neri: qui fuit melchi: qui fuit addi: qui fuit chosan: Qui
fuit helmodan: q̄ fuit her: qui fuit Jesu: qui fuit eliezer: Qui fuit
ioram: qui fuit mathat: qui fuit leui: qui fuit simeon: qui fuit iu=
da: Qui fuit Joseph: qui fuit iona: qui fuit eliachim: qui fuit mel
cha:

cha: Qui fuit mēna: q fuit mathatię: q fuit nathā: q fuit dauid: q fuit ieſſe: q fuit obed: q fuit booz. Qui fuit ſalmon: qui fuit naaſſon: q fuit amina dab: q fuit arā: qui fuit eſrom. Qui fuit phares: q fuit iudę: q fuit iacob: qui fuit iſaac: Qui fuit abrahę: q fuit thare: q fuit nachor: q fuit ſaruch: qui fuit ragau: q fuit phalech: qui fuit eber: q fuit ſale: q fuit cainan: Qui fuit arphaxat: q fuit ſem: q fuit noe: q fuit lamech: q fuit matuſalē: Qui fuit enoch: qui fuit Jared: q fuit malaleel: q fuit cainā: q fuit enos: qui fuit ſeth: qui fuit adā: q fuit dei. Jeſꝰ aūt plenus ſpū ſcō regreſſꝰ eſt a Jordane. Quo finito, cātores incipiant. Me deū. ℣ totū decātet. ℟ De aſpſione aq̄ bñdictę p domos fideliū p clericos faciēda. Cap.

Clerici volētes domos fideliū aſpergere aquā bñdicta, dicant pſalmū. Miſerere mei Deus. fol. 59. cū orationibus ſequentibus. ℣. Dñe exaudi oratione meam. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Deus addat ℣ Dominus vobiſcum. ℟ Et cum ſpiritu tuo. Oremus.

Exaudi nos dñe ſancte, pī omnipotens, ęterne Deus: ℣ mittere digneris ſanctum angelum tuum de cęlis, qui cuſtodiat, foueat, protegat, viſitet, atq; defendat omnes habitātes in hoc habitaculo. Per Chriſtum dñm noſtrum. Oremus.

Adeſto dñe ſupplicationibus nr̄is: ℣ hāc domū ſereniſſimi tuę pietatis illuſtra: deſcēdat ſup habitātes in ea gratię tuę larga benedictio: vt in is manu factis hābitaculis cū ſalubritate manētes, ipſi tuū ſemp ſint habitaculū. per Chm. Oremus.

Exaudi nos dñe ſancte, pater oīps, ęterne deꝰ: vt ſiqua ſint aduerſa, ſiqua cōtraria in hac domo famuli tui Mauthoritate maieſtatis tuę pellantur. Per Chriſtum dominum nr̄m. Et oū pſalmi ℣ oīones dñi, clerici aſpergāt aquā p totā domū.

De bñdictione Auri, Thus, ℣ Myrrę in die Epiphanię. Cap.

In feſto Epiphanię ſolent benedici aurū, thus, ℣ Myrrha, in cōmemorationē munerū trium magorū ℣ taliter benedicta ſuper ſe portata cum Dei timore ℣ reuerentia portanti proſint ad ſalutē. ℣. Adiutorium noſtrum ℟. poſtea dicatur Pſalmus.

Deus in noīe tuo ſaluum me fac: ℣ in virtute tua iudica me. Deus exaudi oratione meam: ℣ auribus percipe verba oris mei. Q ñ alieni inſurrexerunt aduerſum me: ℣ fortes q̄ſierunt aiam meā: ℣ non propoſuerunt deū ante conſpectum ſuū. Ecce enim deꝰ adiuuat me; ℣ dñs ſuſceptor eſt aię mee. A uerte mala

te mala inimicis meis: & in veritate tua disperde illos. Volun-
tarię sacrificabo tibi: & confitebor nomini tuo domine, quoniam
bonum est. Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me: & su-
per inimicos meos despexit oculus meus. Gloria pat. Psal.
Deus iudicium tuum regi da: & iustitiam tuam filio regis. Iudica
re populum tuum in iustitia: & pauperes tuos in iudicio. Sus-
cipiant montes pacem populo: & colles iustitiam. Iudicabit pauperes
populi: & saluos faciet filios pauperum: & humiliabit calumniatorem.
Et permanebit cum sole & ante lunam: in generatione & generationem. De-
scendet sicut pluuia in vellus: & sicut stillicidia stillantia super ter-
ram. Orietur in diebus eius iustitia & abundantia pacis: donec
auferat luna. Et dominabit a mari vsque ad mare: & a flumine vs-
que ad terminos orbis terrarum. Coram illo procident ęthiopes: &
inimici eius terram lingent. Reges tharsis & insulę munera of-
ferent: reges arabum & saba dona adducent. Et adorabunt eum om-
nes reges terrę: omnes gentes seruient ei. Quia liberauit pauperem a
potente: & pauperem cui non erat adiutor. Parcet pauperi & mo-
pi: & animas pauperum saluas faciet. Ex vsuris & iniquitate redimet
animas eorum: & honorabile nomen eorum coram illo. Et viuet & dabitur
ei de auro Arabię: & adorabunt de ipso semper: tota die benedicent ei.
Erit firmamentum in terra in summis montium: superextollet super
libanum fructus eius: & florebunt de ciuitate sicut fenum terrę. Sit
nomen eius benedictum in secula: ante solem permanet nomen eius. Et
benedicent in ipso omnes tribus terrę: omnes gentes magnificabunt eum.
Benedictus dominus deus israel: qui facit mirabilia solus. Et bene-
dictum nomen maiestatis eius in ęternum: & replebit maiestate
eius omnis terra, fiat, fiat. Gloria pa. Psalm. Deus misereatur nostri,
supra fol. 37. Anti. Apertis thesauris suis obtulerunt magi domino
auru, thus, & myrrham. Kyrie eleis. Christe eleis. Kyrie eleis. Pater
noster. Et ne nos in. Sed libera. V. Ostende nobis domine miseri-
cordiam tuam. R. Et salutare tuum da nobis. ✠. Domine exaudi
oratio. R. Et clamor meus ad te veniat. Oremus. Oratio.

Omnipotens sempiterne deus, te humiliter deprecamur:
vt has creaturas auri, thuris, & myrrhę hodierna die a
tribus regibus tibi, tanquam summo regi & deo vero & homini ve-
ro oblatas, bene ✠ dicere, ose ✠ crare, & sancti ✠ ficare digne-
ris: & eis tuę donum benedictionis infundere: vt quicunque eas

gestauerit, ab omni periculo animę, & corporis saluus semper existat. Qui cum patre & spiritu sancto vi. &c. Dicemus. Oratio.

OMnine Jesu Christe, qui nobis sacerdotibus, nō nostris meritis, sed sola dignatione clemētię tuę prę ceteris gratiā contulisti: vt quicquid a nobis in tuo noīe digne, ac perfecte agitur, a te fieri credatur: adesto(q̄s) nostrę officio seruitutis: & bene ✠ dicere & sancti ✠ ficare digneris has creaturas auri, thuris, & myrrhę, quas nos in noīe sancto glorię tuę bene ✠ dicere cōfidimus. Qui viuis & regnas cum patre & spiritu sancto Deus per omnia secula seculorum. ℟. Amen. Benedictio.

BEne ✠ dico itaq; in titulum oīpotentię tuę, & spem salutis fidelium vtentium, has creaturas auri, thuris, & myrrhę, in noīe pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spūs ✠ sctī: vt sicut beatos tres magos Gaspar, Balthasar, & Melchior tibi eas offerentes ad mysteria tua cognoscēda illuminare, & ad te deuote adorandū accendere, atq; ab insidijs & periculis custodire dignatus es, ita fideles tuos in tua misericordia sperantes, qui eisdē creaturis tuis auro, thure, & myrrha in tuo noīe vsi fuerint, lumine tuo illustrare, amore tuo inflāmare, & a cunctis aduersitatibus, & ab oībus insidijs & nocumentis diabolicis pſeruare digneris; Qui cū eodē pre & spū sctō vi. Aspergatur aqua benedicta.

¶ Quod sacerdotes ante Quadragesimam debent populum admonere circa confessionem & ieiunium quadragesimę. L.

¶ Ex dictis Augustini.

PResbyteri admonere debent plebē sibi subiectam, vt oīs, qui se sentit mortifero pcti vulnere sauciatū, feria quarta ante quadragesimam cum oi festinatione recurrat ad vnificatricem matrē ecclesiam: vbi qō male cōmisit cū oi humilitate & ptritione cordis simpliciter confessus, suscipiat remedia penitentię, secundum modum canonicis authoritatibus prefixum.

¶ De exhortatione ante quadragesimam ad confessionem.

¶ Ex penitentiali Romano.

HEbdomada priori ante initiū quadragesimę pſbyteri plebium conuocent ad se populuz: & discordantes canonica authoritate reconcilient: & oīa iurgia sedent: & tunc primū pſtentibus pniam dent: ita vt anteq; caput ieiunii veniat, oēs cōfessi pniam acceptā habeant: vt liberius dicere possint, dimitte nobis

nobis debita nostra, sicut in nos dimittimus debitoribus nris.

¶ Ex epistola beati Gregorii pape.

Quadragesima summa observatione est observāda: vt ieiu
niū i ea, pter dies dnicos, q de abstinētia subtracti sūt, nisi
quē infirmitas ipedierit, nullaten⁹ soluat: q ipsi dies decimę sūt
anni. ¶ De bnone cineris in quarta feria in capite ieiunij. L.8.

Feria quarta cineruz, ante missam bndicunt cineres facti
de ramis olivaruz benedictis pteriti anni, si hꝫ, in me
dio chori ante altare hoc modo. ¶ Primo cantatur antipho.

Parce nobis dne: quoniā benigna est misericordia
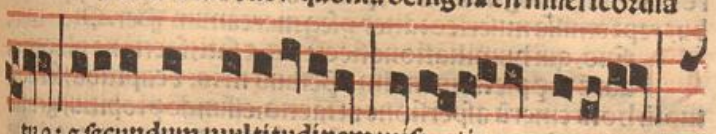
tua: et secundum multitudinem miserationum tua rum

respice nos domine. ℣. Saluum me fac deus quoniam
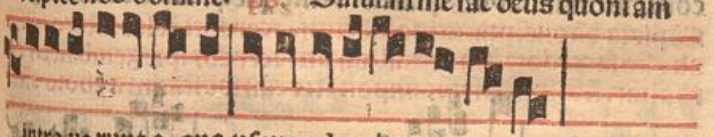
intrauerunt aquę, vsque ad animam meam. ℣.

Gloria. Parce nobis domine.

Deinde dicitur.

Dominus vobiscum. ℟ Et cum spiritu. Oremus. Oratio

Ops sempiterne deus parce metuentibus, ppitiare supplicantibus: et mittere digneris sanctū angelū tuū de cę=

lis: qui bene ✠ dicat, ⁊ sci ✠ ficet hos cineres: vt sint remediū salubre oibus nomen scūm tuū humiliter implorantibus, ac semetipsos pro ꝓscientia delictorū suoꝝ accusantibus, atq; ante ꝓspectū diuine clemētię tuę facinora sua deplorantibus, vel serenissimā maiestatē tuā suppliciter obnixeq; flagitantibus: ⁊ ꝑsta per inuocationē scissimi nominis tui: vt quicunq; eos super se asperserint pro redēptione pcōrū suorū, corporis sanitatez; ⁊ aię tutelam percipiant. ℣ Per Chr. ℟ Amen. Oremus. Oratio.

DEus qui nō mortē, sed pniam desideras pcōrū, fragilitatē ꝓditionis humanę benignissime respice: ⁊ hos cineres, quos causa pferendę humilitatis, atq; ꝑmerēdę venię capitibus nr̄is imponi decernimus, bene ✠ dicere pro tua pietate dignare, vt q nos cinerē esse, ⁊ ob prauitatis nr̄ę meritū in pulverē reuersuros cognoscimus, pcōrū oīuz veniā, ⁊ pmia pnitentibus repromissa misericorditer ꝓsequi mereamur. ℣ Per. Ore. Oratio.

DEus, qui humiliatione flecteris, ⁊ satisfactione placaris, aurē tuę pietatis inclina pcibus nr̄is: ⁊ capitibus seruoꝝ tuorū horū cinerū aspersione attactis, effunde propitius gratiā tuę bene ✠ dictionis: vt eos ⁊ spū cōpunctionis repleas, ⁊ quę iuste postulauerint, efficaciter tribuas: ⁊ concessa ꝑpetua stabilitate, intactos manere decernas. ℣ Per. ℟ Amē. Oremus. Oratio.

OMnīps sempiterne deꝰ, q̄ ninuitis in cinere ⁊ cilicio pnitentib⁹ ꝓdulgētię tuę remedia pstitisti: ꝓcede ꝓpitius: vt hi eos imitemur habitū, quatenꝰ venię ꝑsequamur obtentu. ℣ Per.

Cōpleta hac oratione, primo ipse ponit cinis sacerdoti celebraturo missā ab alio sacerdote, si adest, alioquin sacerdos ipse genib. flexis ante altare sibi ipsi cineres imponat: ⁊ cantat statim a choro ant.
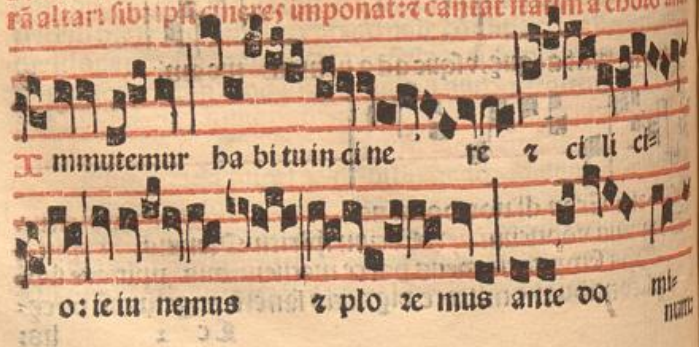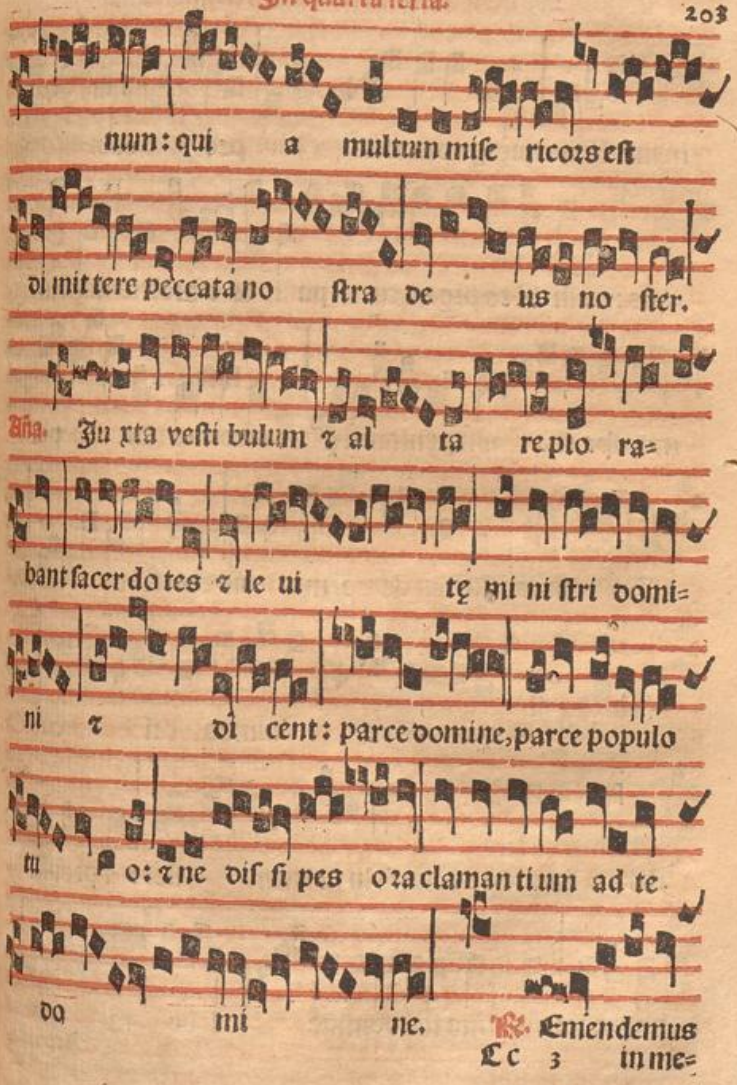
num: qui a multum miſe ricors eſt
di mittere peccata no ſtra de us no ſter.
Ant. Ju xta veſti bulum ꝛ al ta re plo ra=
bant ſacer do tes ꝛ le ui tę mi ni ſtri domi=
ni ꝛ di cent: parce domine, parce populo
tu o: ꝛ ne diſ ſi pes ora clamantium ad te
do mi ne. ℟. Emendemus
Lc 3 in me=
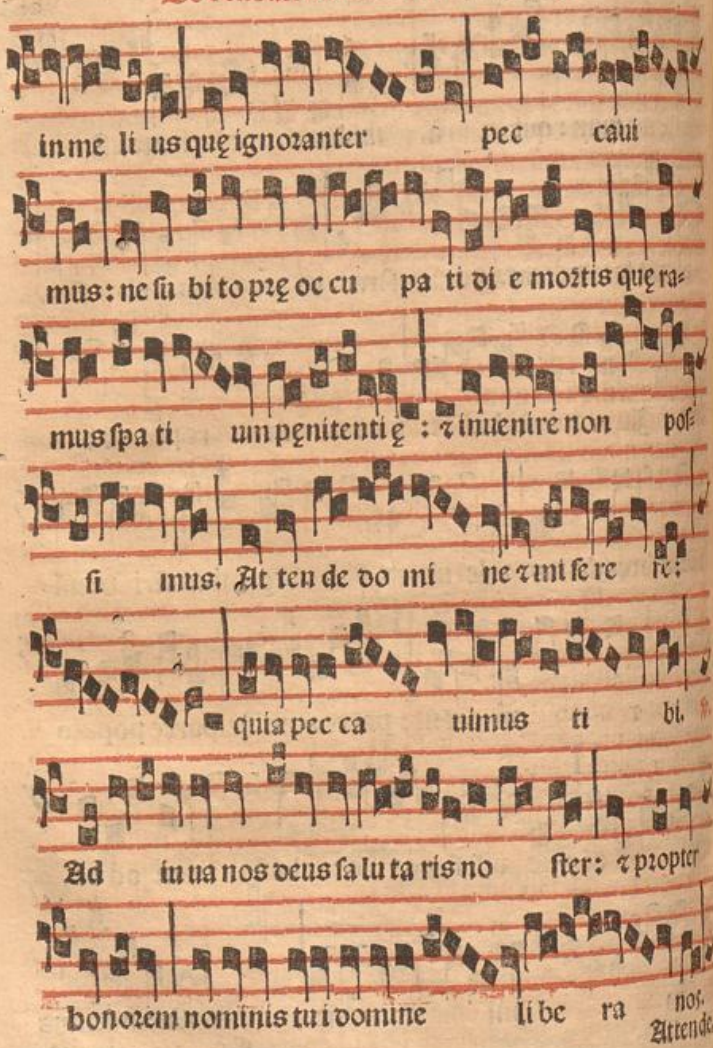
in me li us quę ignoranter pec cau i
mus: ne ſu bi to prę oc cu pa ti di e mortis quę ra=
mus ſpa ti um pęnitenti ę: ⁊ inuenire non poſ=
ſi mus. At ten de do mi ne ⁊ mi ſe re re:
quia pec ca uimus ti bi.
Ad iu ua nos deus ſa lu ta ris no ſter: ⁊ propter
honorem nominis tui domine li be ra nos.
Attende.

At ten de. Glo ri a. At ten de. Sacerdos vero dum cantantur añę ꝛ responsorium primo ministris stantibus genibus flexis coꝝ altari imponit cinerē dicens. Memēto homo, qꝛ puluis es, ꝛ in puluerē reuerteris. Postea veniunt clerici bini, ꝛ bini: ꝛ genibus flexis ante altare recipiūt cineres a sacerdote, vt dictū est de ministris. Completa cinerū datione dicitur. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Oncede nobis dñe p̄sidia militię Chr̄ianę sctis inchoare ieunijs: vt cōtra spūales nequitias pugnaturi, cōtinentię muniamur auxilijs. Per Chr̄m dom̄. Postea incipiatur missa.

¶ De benedictione imaginis beatę Marię virginis. Cap. 9.

Notandū q̄ in oībus bñdictionibus sequētibus sacerdos, si in missa nō faciat bñdictionē, semp debet habeꝛ suppellicēū ꝛ stolā, ꝛ incipere p ℣. Adiutoriū nr̄m. ꝛ dicta bñdictione aspgat rē aqua bñdicta. Primū dī Aña. Sub tuū p̄sidium confugim⁹ sctā Dei genitrix virgo: nr̄as dep̄cationes ne despicias i necessitatib⁹: ſ̄ a piculis cūctis liba nos sēp virgo bñdcā. ℣. Fundamenta eius in mōtibus sanctis: diligit Dñs portas Sion super oīa tabernacula Jacob. ℟ loriosa dicta sunt de te, ciuitas Dei. ℣ emoꝛ ero Raab ꝛ Babylonis scientium me. ℟ ece alienigenę ꝛ Tyrus ꝛ populus Aethiopum: hi fuerunt illic. ℣ unquid Sion dicet homo, ꝛ homo natus est in ea, ꝛ ipse fundauit eā altissimus? ℟ Dñs narrabit in scripturis populorum ꝛ p̄ncipum horuꝫ, qui fuerunt in ea. ℣ icut lętantiū oīum habitatio est in te. ℟ loria pat. Aña. Aue Maria gr̄a plena: dñs tecū: bñdicta tu in mulieribus, ꝛ bñdictus fructus vēꝛis tui. Psalmus. Ad te leuaui oculos. fol. 188. dicitur totus: Interim incensatur imago: postea dicitur. Oremus. Oratio.

Deus, qui virginalē aulā beatę Marię, in qua habitares, eligere dignatus es: da (q̄s) vt sua nos defensione muntos, iucūdos facias suę interesse venerationi. Qui viuis ꝛ regn. Et sequitur aña. O gloriosa Dei genitrix semper virgo Maria, quę dñm oīuꝫ meruisti portare, ꝛ regē angelorū sola virgo lactare: nostri (q̄s) pia memorare: ꝛ pro nobis Chr̄m deprecare: vt

re: vt tuis sctis patrocinijs fulti ad celestia regna mereamur pueniré. ℣. Magnificat aīa mea dñm. fol. 165. Oremus. Alia.

DEus, q de beatę Marię virginis vtero verbū, tuū angelo nunciante carnē suscipere voluisti, psta supplicib⁹ tuis: vt q vere eā genitricē dei credim⁹, eius apud te itercessionibus adiuuemur. Per eūdem Christū dñm no. ℟. Amen. Alia oratio.

OMnipotens sempiterne Deus, qui clementię tuę dispositione, cuncta ex nihilo creasti, hāc imaginem in honorem pissimę genitricis filij tui Dñi nr̄i Jesu Christi venerabiliter adaptatā bene✠dicere, & scti✠ficare digneris: & prę̄sta misericordissimę pater p̄ inuocationē nominis tui atq; vnigeniti filij tui Dñi nr̄i Jesu Chr̄i: quem pro salute humani generis, integritate virginis Marię seruata, incarnari voluisti: quatenus, precibus eiusdem sacratissimę virginis, quicūq; eandem misericordię reginā & gloriosissimam dominam nostram coraz hac effigie suppliciter honorare studuerint, & de instantibus periculis eruantur, & in conspectu diuinę maiestatis tuę de commissis & omissis veniam impetrent, atq; mercātur in p̄senti gratiaz, quam desiderant adipisci, & in futuro perpetua saluatione cum electis tuis valeant gratulari. Per eundem. Oremus. Oratio.

DEus, qui beatissimam virginem Mariam matrem tuam, mundi dominam, cordis illuminatricē, atq; nauigantiū in fluctibus huius seculi maris stellam, & ducem, sm sacratissimum nomen suum cōstituisti: concede (quę sumus) vt qui hoc dulcissimū nomen recolendo veneramur, & eius imaginem honoramus, in cunctis actibus nostris ab ipsa gubernari, illuminari, atque dirigi mereamur. Qui vivis & regnas cū Deo pie. Postmodum imago aspergatur aqua benedicta: & thurificetur.

¶ De benedictione Iconaruz seu imaginū & sctōrum Lap.

℣. Adiutoriū nr̄m. ℟. Qui fecit. ℣. Dñs exaudi orat. ℟. Et cū spū tuo. Oremus. Alia mor. ℣. Dñs vobiscū. ℟. Et cū spiritu tuo. Oremus.

OMnipotēs sempiterne Deus maiestatē tuam suppliciter exoramus: vt Iconā hanc, in qua gloriosissima imago vel imagines filij tui Dñi nr̄i Jesu Chr̄i, & gloriosę virginis Marię mr̄is eius, & sancti N. vel scōrū N. & N. depicta est vel sunt, benedicere ✠ & sancti. ✠ficare digneris: ante quaz quicunq; ob defensionē ad te ipsaz adorādū se devote inclinauerint, salutē mentis

mentis, ⁊ corporis ꝓsequant: ⁊ a cūctis periculis liberent: ⁊ qcq̄d iuste petierint, obtinere mereant. ꝑ eūdē. Oremus. Dño.

OMnps sempiterne Deus, q sctōrū tuorū imagines siue effigies sculpi, aut pingi non repudias: vt quoties illas oculis corporeis intuemur, toties eorū actus ⁊ sanctitatē ad imitāduz memorię oculis meditemur: hāc (q̄s) imaginē seu sculpturam in memoriā ⁊ honorez tui vel vnigeniti filij tui Dñi nostri Jesu Chri: vel beatissimę virginis Marię: vel beati N. apli tui: vel martyris: vel ꝓfessoris: aut pōtificis: aut virginis, adaptatā benē ✠ dicere, ⁊ sctī ✠ ficare digneris. Et pīsta, vt qcūque corā illa, te, vel filiū tuū: vel beatissimā virginē: vel glorioſum apostolū, martyrē, ꝓfessorē: vel virginē, suppliciter honorare studuerit illius pcibus ⁊ obtētu a te gratiā in pnti, ⁊ eternā gloriā obtineat i futuro. p d. Ultimo aspgantur aq̄ bñdicta: ⁊ thurificent. ℭ Benedictio pabuli aialiū. s. salis, hordei, auenę, ⁊ cęterorū: q̄ in aliqb⁹ regionib⁹ fit in festo sci Stephani ptomartyris. c. ii. ℣. Adiutorium nr̄m in noie dñi. ℟. Qui fecit. Postea legatur lectio de actibus apostolorum. Lectio actuum Apostolorum.

IN diebus illis: Stephānus plenus gr̄a ⁊ fortitudine faciebat ꝓdigia, ⁊ signa magna i ppl'o. Surrexerūt aūt qdā de synagoga, q̄ appellabāt libertinoz, ⁊ cyrenesiū, ⁊ alexādrinoz, ⁊ eoz qrāt a Cilicia, ⁊ Asia, disputātes cū Stephano: ⁊ nō poterāt resistere ⁊ sapiētię ⁊ spūi, q loquebat. Audiētes aūt hęc, dissecabant cordibus suis: ⁊ stridebāt dentibus in eū. Cuz aūt esset Stephanus plenus spū scō, intendēs in cęlū vidit gloriaz Dei ⁊ Jesum stātē a dextris virtutis Dei ⁊ ait. Ecce video cęlos apertos, ⁊ filiū hois stātē a dextris virtutis Dei. Exclamātes aūt voce magna ꝓtinuerūt aures suas: ⁊ impetum fecerūt vnanimiter in eū. Et eiciētes, eū extra ciuitatē, lapidabāt. Et testes deposuerūt vestimēta sua, secus pedes adolescētis: q vocabat saulus. Et lapidabāt Stephanum inuocātē ⁊ dicētē. Dñe Jesu accipe spiritū meuz. Positis aūt genibus clamauit voce magna, dicens. Dñe ne statuas illis hoc pcm̄. Et cū hoc dixisset, obdormiuit in dño. Subsequat euāgeliū. Sequētia sci euāgelij ꝟz Matthęuz.

IN illo tpe: Dixit Jesus discipulis suis parabolā hāc. Simile factū est regnū cęlorū homini, q seminauit bonū semē in agro suo. Cū aūt dormirēt hoies, venit inimicus eius, ⁊ superseminauit

minauit zizania i medio tritici, ꝛ abiit. Cū aūt creuiſcet herba, ꝛ fructū feciſſet: tūc apparuerūt ꝛ zizania. Accedentes aūt ſerui, pris familias dixerūt ei. Dñe nōne bonū ſemē ſeminaſti i agro tuo. Ūñ ergo hz zizania? Et ait illis: Inimicꝰ hō hoc fecit. Seruui aūt dixerūt ei: Vis imus, ꝛ colligimꝰ ea? Et ait. Nō, ne forte colligētes zizania, eradicetis cū eis ſimul ꝛ triticū. Sinite vtraque creſcere vſqz ad meſſē: ꝛ in tpe meſſis dicā meſſoribꝰ: Colligite primū zizania: ꝛ alligate ea i faſciculos ad ꝛburēdū. Triticū aūt ꝛgregate i horreū meū. Finito Euāgelio dicat ſacerdos

PEr iſtos ꝓmones ſci euāgelij, idulgeat nobis dñs nr Jeſ⁹ Xp⁹ vniuerſa nra crimina ꝛ delicta. ℟. Amē. Deide dicat

BEnedicat dñs hanc creaturā pabuli, ſalis, hordei, auenę, ſiliginis. ℟. Amen. ℣. In cōuertendo. fol. 188. Gloria patri. Kyrie eleiſ. Chriſte eleiſ. Kyrie ele, ℣ ater nr. ꝛ Aue Maria, ℣. Saluos fac ſeruos tuos ꝛ ancillas tuas. ℟. Deus meus ſperātes i te, ℣. Et ſi mortiferū qd biberint. ℟. Nō eis nocebit. ℣. Guſtate ꝛ videte qm̄ ſuauis eſt dñs, ℟. Beatꝰ hō q ſperat eo, ℣. Dñe exau. ℟. Et cla. ℣. Dñs vo. ℟. Et cū. Oremꝰ. Dñe

OMnipotens deus omnipotens creator cęli ꝛ terrę, rex regum ꝛ dñs dominantiū, exaudi nos famulos tuos clamantes ꝛ orātes ad te: qui cūcta de nihilo creaſti: ꝛ hoc pabulum cum ceteris creaturis ad vſus animaliū: ꝛ ad eorū nutrimentū feciſti: quę quidē animalia i adiutoriū ꝛ ſuſtētationē hominū creaſti: qqz hodierna die petitionē ſancti Stephani ꝓtomartyris adimpleſti, te humiliter deꝓcamur, vt has creaturas auenę, ſalis ꝛ cętera, q̄ ad vſus animaliū, ꝛ ſanitatē eorū, ſiue in terra, ſiue aqua degentiū feciſti, ꝑ inuocationē ſcti nois tui, ꝛ itercessionē Beatę Marię ſemp virginis genitricis tuę, ꝛ ꝑ merita beati Stephani ꝓtomartyris tui, cuius feſtū hodie recolimus, ꝛ ꝑces oiuz Sāctorū tuorū, bñ ✝ dicere, ꝛ ſancti ✝ ficare digneris: vt aialia, q̄ ex eis guſtauerint, ſanitatē integraliter recipiāt ꝑ te Jeſu Chriſte: cuius ſolo verbo oīa reſtaurant, ſaluator mūdi, rex ętern̄ glorię. Qui in trinitate pfecta cū pre ꝛ ſpū ſcto vivis ꝛ regnas, ꝑ oīa ſecula ſeculorūz. ℟. Amē. Oremus. Deus

OEus, qui temporibus Elię prophetę cęlum a nubibus ne ſtringendo clauſiſti, ꝛ rurſum aperiēdo te mirabilē oſtendiſti: exaudi preces plebis tuę per vnigenitū tuū, quez conſide-

stantialem ⁊ coequalē tibi in diuinitate credimus: ⁊ ꝑ spiritum sanctū paraclitum, quē ab vtroque procedere cōfitemur: ⁊ per merita beatissimi ꝓtomartyris Stephani, cuius hodie festū celebramus: vt bene ✠ dicas ⁊ sancti ✠ fices hoc sal, auenam, hordeū, ⁊ siliginē: vt q̄cūq; alalia ex eis gustauerint, adiutoriū sanitatis ⁊ incolumitatis recipiāt: per te dñe sctē pater: q cū filio ⁊ spū sctō viuis ⁊ regnas ꝑ oīa secula seculorum. ℟. Amen.

Benedictio dei pa ✠ tris oipotētis, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spūs ✠ sancti, descendat sup hāc creaturā auenę, ordei, siliginis ⁊ salis. ℟. Amē. Aspergant aqua benedicta. ¶ De benedictione vini in festo sancti Joānis euāgelistę cōtra venenū. Cap. 12.

In festo sancti Joānis apostoli ⁊ euāgelista, bñdicat vinū, hoc modo. ℣. Adiutoriū nrm. Et postea legat euangeliū. Initiū sancti euāgelij ſm Joannem. ¶ In principio erat. fol. 12. Sequentia sancti euangelij secundum Joannem.

In illo tpe: Nuptię factę sunt in Cana Galileę: ⁊ erat mater Jesū ibi. Vocatus est aūt Jesus ⁊ discipuli eius ad nuptias. Et deficiēte vino dicit mr̄ Jesu ad eū, vinū nō habēt. Dicit ei Jes⁹: Quid mihi, ⁊ tibi est mulier? Nōdū venit hora mea. Dicit mr̄ eius ministris. Quodcūq; dixerit vobis facite. Erant aūt ibi lapideę hydrię sex positę ſm purificationē Judęorū, capiētes singulę metretas binas, vel ternas. Dicit eis Jesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerūt eas vsque ad summū. Et dicit eis Jesus: Haurite nūc ⁊ ferte architriclino, ⁊ tulerunt. Ut aūt gustauit architriclin⁹ aquā vinū fctm: ⁊ nō sciebat vñ esset: ministri aūt sciebāt, q hauserāt aquā: vocat spōsū architriclin⁹: ⁊ dicit ei: Oīs hō primū bonū vinū ponit, ⁊ cū inebriati fuerit, tūc id qđ deteri⁹ est. Tu aūt huasti bonū vinū vsq; adhuc. Hoc fecit initiū signoꝝ Jesus in Cana Galileę: ⁊ manifestauit glām suā. Et crediderūt in eū discipuli ei⁹. ℣. Cō euāgelio, dicat sacerPer istos sermones sci euāgelij indulgeat nobis Dñs dos. nr̄ Jesus Chr̄s vniuersa nra crimina, ⁊ delicta. ℟. Amē. Bñdicat Dñs nr̄ Jesus Chr̄s hāc creaturā vini. Amē. ps. Dñs regit me. fol. 170. totus cū Gloria pa. Kyrie eleis. Chr̄e eleis. Kyrie ele. P̄r̄ nr̄. ⁊ Aue Maria. ℣. Seruos fac seruos tuos ⁊ ancillas tuas. ℟. Deus meus sperātes in te. ℣. Et si mortiferū quid biberint. ℟. Nō eis nocebit. ℣. Gustate ⁊ videte quoniā suauis

suauis est dñs. ℟. Beatus hō, qui sperat in eo. ℣. Dñe exaud. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vob: ℟. Et cū spū tuo. Oremus. Deus, ⁊ Pr̄ Dñi nr̄i Jesu Christi, cuius verbo cēlo firmam fūt, cui oīs creatura deseruit, ⁊ oīs potestas subiecta est, ⁊ metuit, ⁊ expauescit, nos te ad auxiliū nr̄m inuocamus, cuius audito noīe serpēs q̄ quiescit, draco fugit, vipera silet, ⁊ subdola illa, q̄ dī rana, inquieta torpescit, scorpius extinguit, regulus vincit, phalangius nihil noxiū operat, ⁊ oīa venenata, ⁊ adhuc ferociora sialia noxia terrent: tu extingue oēs diaboli fraudes, ⁊ oēs humano generi aduersantes nequitias: ⁊ hūc potus, p̄ intercessionē beatissimę virginis Marię, beati Joannis Apostoli, ⁊ euāgelistę, ⁊ oīum sanctorū tuor̄ meritis ⁊ intercessionibus, tua virtute bn̄ ✠ dic. Ut oēs ex eo gustātes, ab oī malo custodias, ⁊ ad regnū glorię tuę p̄ducas. Per eundē dominum. Deus, cuius prātē beatus Joannes euangelista potum venenosum, ⁊ toxicum digessit, bene ✠ dicere ⁊ consecrare ✠ digneris hanc creaturā vini: vt oīum ex eo gustantiū expulso omni gustu nociuo, infuso tuę bene ✠ dictionis mysterio, sit in terris corporis ⁊ aię remissio criminum, ⁊ in cēlis perpetua consolatio, per Dñm. Dñs vobiscum. Benedicamus dominum. ✠ T benedictiō Dei oīpotentis, Pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spūs ✠ sci descēdat ⁊ maneat sup̄ hāc creaturā vini. ℟. Amē. Aspergatur aq̄a bn̄dicta. ¶ De bn̄dictione panis, vini, fructuū ⁊ seminū in festo scti Blasij cōtra malū gutturis. Lapsi Postq̄ sacerdos in missa pueneri in canone ad locū illū Per quem hęc omnia dñe semper bona creas ⁊c. versus ad populū, bn̄dicit īfrascripta hoc ordine. ¶ Bn̄dictio panis. ℣. Sit nomē dñi bn̄dictū. ℟. Ex hoc nūc ⁊ vsq̄ i sēlm. ℣. Adiutoriū nost. ℟. Qui fe. ℣. Ora p̄ nobis btē Blasi. ℟. Ut digni ℣. Dñe exau. ℟. Et cla. ℣. Dñs vo. ℟. Et cuz. Oremus. Deus Saluator mūdi Deus Dñe Jesu Chr̄e, q̄ hodiernū dię beatissimi Blasij martyrio p̄secrasti: ⁊ diuersas creaturas ad salutē hoīum creasti: qui ex quinque panibus duobus piscibus q̄nq̄ millia hoīuz satiasti: ac populū iudaicū in deserto miraculose pauisti: ineffabilē mi sericordiā tuaz suppliciter exoramus, ⁊ petimus, vt os panes, quos plebs fidelis tibi deuote hodie ad sanctificandū attulit, tua pietate bene ✠ dicere ⁊ scti ✠ ficare digneris

digneris: vt qui ex eis comederint vel gustauerint, ab oī guttu-
ris plaga, ⁊ totius corporis infirmitate meritis ⁊ intercessione
eiusdē. B. Blasij martyris tui, plenaz recipiant sanitatē: ⁊ nos
seruos tuos ab oī corporis ⁊ aiē egritudine sanos ꝓseruet. Qui
viuit ⁊. Postea aspergant aqua benedicta. ¶ Alia benedictio
panis in eodē festo. ℣. Adiutorium no. ℟. Qui fe. ✠. Domine
exaud. ℟. Et cla. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum spi. Oremus. Oratio.
Ops ⁊ mitissime deus, qui oīum mundi rerum diuersita-
tes solo verbo creasti, ⁊ ad hoīum reformationē illud idē
verbū, per qō facta sunt oīa, incarnari voluisti: qui magnus es
⁊ immēsus, terribilis atque laudabilis, ⁊ faciens mirabilia, pro
cuius fidei ꝓfessione gloriosus martyr ⁊ pōtifex Blasius diuer-
sōrū tormentoz genera non pauescēs, martyrij palmā feliciter
est adeptus, quiqz eidez inter cęteras gr̄as hanc ꝓrogatiuā ꝓtu
listi, vt quoscūqz gutturis morbos tua virtute curaret, maiesta-
tē tuā suppliciter exoramus: vt nō inspectu nr̄i reatus, sed eius
placatus meritis ⁊ pcibus, hanc creaturā panis bene ✠ dice-
re ⁊ sci ✠ ficare tua venerabili pietate digneris, tuaz gr̄am in-
fundēdo: vt oēs qui ex bona fide gustauerint, a quocūqz gutturis
morbo grauatos se senserint, ipsius passionis meritis liberē
tur: ⁊ in eccl̄a sctā tua sani ⁊ hilares tibi gratiaruz referāt actio
nes: ⁊ laudent nomē tuū glorioſuz, qō est benedictū in secula se
culoz̄. Per eun. ℟. Amen. Aspergantur panes aqua bñdicta.
¶ De benedictione vini, fructuū, ⁊ seminū in festo eiusdem sc̄i
Blasij ep̄i ⁊ martyris. ℣. Adiutoriū no. ℟. Qui se. ℣. Domi-
neer. ℟. Et cla. ℣. Dominus vo. ℟. Et cū. Oremus. Oratio.
Omine Jesu Christe, ops eterne deus, qui vinuz qō lętifi-
cat coz hois, in sacrificio i die cęnę offerri ꝓcepisti, ⁊ i Ca
na galilęe ex aqua vinuz fecisti: tu qui es vitis vera, intercessio-
ne B. Blasij martyris tui, multiplica super nos seruos tuos pie-
tatis tuę misericordiam: quē admodū fecisti cum patribus nr̄is
in tua ineffabili misericordia sperātibus pietatē: ⁊ bñ ✠ dicere
⁊ sci ✠ ficare tua clementia digneris hāc creaturā vini, quā ad
seruoz̄ tuoz̄ subsidiū tribuisti: quatenus vbicūqz fuerit fusum,
vel a quibuslibet potatuz, diuinę bñ ✠ dictionis tuę repleātur
dulcedine cū gr̄aruz actione: ⁊ in eoz̄ visceribus sc̄ificetur per
te saluator mundi. Qui viuis ⁊c. Aspergantur aqua benedicta.
¶ Eodem

¶ Eodem die benedictio fructuum. Adiutorium. Qui fe. Dñe exau. Et cl. Dñs vo. Et cũ. Oremus. Oratio.

OMnine Jesu Chẽe, deus de deo: q famulũ tuũ btũm Blasiũ hodierna die martyrio ꝓfecrasti: bñ dicere t sci ficare tua pietate digneris hos fructus arborũ, ficus, nuces, auellanas, uuas, t alia, q̃ indigni detulimus: per tui sci nois inuocationẽ, t p̃ intercessionẽ gloriosissimę virg. Marię, atq; eiusdẽ glorioſi martyris tui atq; põtificis Blasij, bñ dicere, t ad prosectũ p̃ntis familię tuę atq; oĩum fideliũ p̃ntium, t absentiũ prouenire ꝓcede: vt in quocunq; loco deportati fuerint, salui, t maxime a dolore gutturis efficiant: t oẽs iniquitates seue illusiones ab eorũ habitaculis abscedãt: t qui cũq; ex eis tenuerint, t gustauerint, tua gra t bñ dictione repleãtur. Qui vi. Aspergant aqua bñdicta. ¶ Eodẽ die benedictio seminum. Adiutorium no. Qui fe. Dñe exaud. Et clamor. Dominus vobiscuz. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

OMnipotens creator oĩuz deus, qui semina subtus terrã posita fructificare t multiplicare facis, t in vsus nr̃os misericorditer ꝓcedis: intercedẽte B. Blasio martyre tuo supplicationes nr̃as placatus intẽde: vt hęc seminũ genera bñ dicere, t sci ficare tua benignitate digneris: vt ẽt iumẽta, q̃ ex eis comederit vel gustauerit, a quacũq; detineant infirmitate, plenã recipiãt curationẽ. Per xpm. sine Aũ. Aspergant aqua benedicta. Cum facto sacerdos uersus ad altare dicit. Per quem hęc oĩa, ꝛc.

¶ Benedictione panis in festo scę Agathę ꝓtra ignis periculũ. Lit.

SAcerdos existens ante canonem misse, vt supra dictũ est, ver tens se ad pplm benedicit panes hoc modo. Deus misereatur nr̃i fol. 37. totum. Gloria pa. Kyrie elei. Christe elei. Kyrie ele. pater nr̃. Et ne nos. Adiutorium no. Qui fe. Sit nomen dñi benedictũ. Ex hoc nunc t usque in seculũ. Ora pro nobis beata Agatha. Ut digni efi. Dñe exau. Et cla. Dñs vo. Et cuz. Orem.

OMnine Jesu Christe fili dei viui, qui es panis viuus, qui de cęlo descendisti, bene dic t sci fica hos panes, fructus, cereos, aquã, vinũ, oleũ, t cętera hic posita in honore beatę Agathę virginis t martyris tuę deportata: t concede p̃ intercessionem eiusdem virginis t martyris, vt vbicunq; con-

tra

tra ignem comburentem missa vel posita fuerint, illico ignis euanescat, ⁊ penitus extinguatur. Qui vivis ⁊ regnas cū deo ⁊c.

Benedictio dei oīpotētis, patris, ⁊ filij, ⁊ spūs sci, per intercessionez beatę Agathę virginis ⁊ martyris tuę descendat, ⁊ maneat super hos panes, ⁊ super oēs ex eis gustātes. Amen. Aspergantur aqua benedicta. Per eund. postea dicat. Per quem hęc omnia domine semper bona creas.

De benedictione agni ⁊ carniuz in die sancto paschę. Ca. 15.

Sacerdos dicta in canone cōmemoratione pro defunctis, postq̄ peruenerit ad illam partem canonis, vbi dicitur, Per quem hęc omnia dñe semper bona creas ⁊c. Vertit se ad populum, ⁊ dicit ℣. Adiutorium. ℟. Qui fe. ℣. Dñe exaud. ℟. Et cla. ℣. Dñs vob. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Iesu Chrīe fili dei vivi, qui es verus ⁊ immaculatus agnus, quiq̄ immaculatus in ara crucis peccata mundi delesti, ⁊ nos ad ouile ppris humeris reportasti, has carnes agni, quas ad vsus hoīum creasti, bñ ✠ dicere ⁊ scti ✠ ficare digneris: vt oēs ex eis sumentes se sentiant tuis beneficijs repletos: ⁊ corpora, ⁊ aīę sanitatem te annuente se percepisse lętentur, saluator mundi. Qui vivis ⁊ regnas cum Deo pa. Oremus. Oratio.

Deus vniuersę carnis, qui Noe ⁊ filijs suis de mundis, ⁊ immundis aialibus p̄cepta dedisti: quiq̄ sicut olera herbarū, humano generi qua drupedia mūda edere p̄misisti: qui agnū in egypto Moysi ⁊ pplo tuo in vigilia paschę comedere p̄cepisti, in figuram agni Dñi nri Jesu Chri: cuius sanguine oia primogenita tibi de mundo redemisti: ⁊ angelo in nocte illa oē primogenitū in egypto p̄cutere p̄cepisti, seruans populū tuum agni sanguine p̄notatū: dignare, q̄s dñe deus oīps, bñ ✠ dicere ⁊ sci ✠ ficare has oniū, agnorū, hędorū, auiū, ⁊ quorūcunq̄ aialū carnes: vt quicūq̄ de tuis fidelibus pplis ex eis comederint, oi bñ ✠ dictione cęlesti, ⁊ tua perēni repleti gra satientur. Per eund. Aspergant aqua bñdicta. Postea quertus ad altare dicat. Per quem hęc oia, ⁊c. Dño ouorū in pascha. Si fuerint oia bñdicēda aspgs carnib⁹ aq̄ bñdicta, dicat iterū. ℣. Adiuto. ℟. Qui f. ℣. Dñe ex. ℟. Et cl. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum. Orem⁹.

Subueniat, q̄s dñe, tuę bene ✠ dictionis gra huic ouorū creaturę, de qua pullos gallinarū proereare dignatus es: vt

vt cibus salubris fiat tuis fidelibus in tuarum gratiarū actione sumentibus. Per Christum. Aspergantur aqua benedicta, & sacerdos sequatur in missa. Per quem hec omnia. vt supra.

De bñone segetū ⁊ seminū in festo sci Marci euang. Lxvi.

In festo sci Marci, sacerdos benedicturus segetes, exiens cū clericis in agrū cū cruce ⁊ cereis, paratus cū suppellicēo ⁊ stola, incipit litaniam, sicut hꝫ sup. fol. 161. Qua finita dicit Kyrie ele. Christe eleis. Kyrie eleis. Pater nr̄ ⁊ Aue Maria. ℣. Dñe exau. ℟. Et cl. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum. Oremus. Digna.

PIetatē tuā qs op̄s Deus: vt has primitias creaturę, quas aeris ⁊ pluuię tēperamēto nutrire dignatus es, benedictionis tuę imbre perfundas, tribuens populo tuo de tuis muneribus tibi semper gr̄as agere: ⁊ a sterilitate terrę esurientium aias bonis affluentibus repleas: vt egenus ⁊ pauper laudent nomen glorię tuę. Per Christum. Oremus. Oratio.

OMn̄ps sempiterne deus, arbiter throni, q̄ mole terrę et mobilo pēdentē gubernas, ⁊ ad victus humani generis, corporisq; sustētationē agros opibus excolere iussisti, misericordiā tuā supplices exoramus: vt q̄cq̄d in hos agros salubris seminis satū atq; plātatū ē, respectu tuę clemētię ꝓspicias, ⁊ aeris tēperiē moderari digneris: vt resecato atq; absorpto oīus tribulos spinarūq; squalloze, efficias fruges fęcūdas, ⁊ ad maturitatē perfectā tribuas puenire, vt nos famuli tui vberē tuoz̄ donoz̄ fructū cū gr̄arū actione ꝓcipientes, debitas atq; acceptas nomini tuo laudes referre mereamur. Per. Oremus. Oratio.

TE dñe petimus ac rogamus, vt hos fructus seminū frugiferi frumēti, siliginis, hordei, auenę ac aliorū cuiuscunq; generis existāt, tuis oculis serenis hilariq; vultu respicere digneris. Sicut.n. testatus es Moysi famulo tuo in terrā ęgypti dicens: dic filijs israel, cū ingressi fuerint terrā promissionis, quā eis daturus sum, vt primitias frugū offerāt sacerdotib⁹, ⁊ eōr̄ benedictę fruges: ita nos oramus te dñe, vt auxiliū gr̄ę tuę sup hos, ⁊ hos fructus ad benedictionē ꝓferendā ꝓcedas: vt nō grando surripiat, nō turbo subuertat, nec vis tēpestatis detrūcet, nec aeris serenitas exurat: nō inūdatio pluuialis exterminet, sed incolumes ⁊ superabūdātes ꝓ vsum hoīum ad plenissimā maturitatē perducere digneris. Per Christ. ℣. Aīn. Oremus.

Omnip

OOmine sancte, pater oꝑs, ętерne deus, mitte spiritum sanctum tuum cum angelis ꝛ archangelis tuis, ꝛ cuꝫ eis omnes sanctos ꝛ electos tuos: vt defendant segetes nostras a verubus malis, siue ab auibuꝫ: vt magnificetur nomen tuum deus in omni loco. Per dom̃. ℣ Tunc sacerdos circumeat agrum, vel partem eius aspergendo aquam benedictam. Et postea dicat.

OEt benedictio dei oꝑipotentis, pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ spiritꝰ ✠ descendat ꝛ maneat sup̃ bas fruges. ℟ Amen.

De bñone vuę noue in festo transfigurationis dñi. Cap. 17.

IN festo transfigur. dñi, sacerdos cum in canone misse, peruenerit ad locum illum post factam commemoratiõe de mortuis, ℣ Per quem hęc omnia dicat ℟. Adiutoriuꝫ nostruꝫ. Domine exaudi oꝛati. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic dñe hos nouos fructꝰ vuę, quos tu dñe roꝛe cęli ꝛ inũdãtia pluuiaꝝ ꝛ tpuꝫ serenitate, atqꝫ trãquillitate ad maturitatẽ ꝑducere dignatus es, ꝛ dedisti eos ad vsus nr̃os cũ gratꝝ actione percipere, In noie dñi nr̃i Jesu xp̃i. ℣ Deinde dicat Per quem hęc omnia ꝛc. Et aspergantur vuę aqua benedicta.

De bñone puꝛoꝝ a parẽtibus ad eccl̃aꝫ adductoꝝ. Ca. 18.

SOlent alicubi laudabiliter ꝛ catholice pueri a parentibꝰ ad eccl̃am adduci: vt a sacerdotibus benedicantur. Cũ igitur pueri fuerint in eccl̃esia p̃sentati, sacerdos missam celebret ꝛ postmissam sic apparatus, vel si missam non dixerit, cum superpelliceo ꝛ stola, stans ante altare conuersus ad puꝛos coꝛam altari genuflectꝛos dicit ℣. Adiutoriuꝫ nost. ℟. Qui fe. ℣. Dñe exaud. ℟. Et cla. ℣. Dñs vobis. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

OEꝛsumus oꝑs Deus, pueris istis, pro quibus tuam deprecamur clementiã, bene ✠ dicere digneris: ꝛ per virtutem sci spũs coꝛda coꝛũ coꝛroboꝛa, vitã scifica, castimonia decoꝛa: ꝛ sensus eoꝝ in bonis operibus munias ꝛ informes: prospera tribue, pacẽ ꝓcede, salutem ꝓfer, charitatẽ largire: ꝛ ab oibus diabolicis atqꝫ humanis insidijs tua protectione ꝛ virtute semper defende, ꝛ in finem ad requiẽ paradisi perducere digneris. Per dñm. Per oia secula ꝛc. Postea dicat psal. Laudate pueri dom. 37. totum cum Gloria pa. Postea dicatur ańa. Laudate pueri dñm, laudate nomen dñi, qõ est benedictũ ex hoc nunc ꝛ vsque in seculum. Kyrie elei. Christe ele. Kyrie ele. Pater nr̃. ℣ Et

ne nos. ℟. Sed lib. ℣. Benedic dñe pueris istis: ⁊ invocetur super eos nomen dei viui. ℟. Et benefacias eis in omni tpe dñe deus nr. ℣. Sinite parvulos venire ad me, ⁊ nolite prohibere eos. ℟. Talium est.n.regnū celorū. ℣. Videte ne ꝓtēnatis vnū ex his pusillis. ℟. Quia angeli eorū sp vidēt faciē p̄is mei, qui in celis est. ℣. Dñe ex. ℟. Et cl. ℣. Dñs vo. ℟. Et cū. Dre.

Respice, q̄s dñe, ad puerorum p̄tium devotionez: ⁊ in tua gratia ⁊ misericordia proficiant ⁊ crescāt, ⁊ ad finē optatum feliciter perducātur. Per Chr. ℟. Amn. Oremus. Oratio.

Clementissime dñe suscipere digneris famulorum famularumq; tuarum innocentiam, ⁊ parentum suorum fidem, ⁊ voces omnium salutem hanc clamantium: infunde super eos spūalium dona virtutum: vt nullus inimicus humani generis eos fraude decipiat. Per Christ. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Omine Jesu Chr̄e fili dei viui, qui cum p̄e ⁊ spū sancto es deus trinus ⁊ vnus: te mundi factorem, vitę authorem, ⁊ gr̄ę largitorez humiliter deprecamur: vt qui es terribilis, pius, ⁊ misericors, laudabilis, innocens, ⁊ innocentię amator, humilis, ⁊ humiliatis assumptor, mansuetus ⁊ mansuetudinis habitator: qui venientibus ad te paruulis manus tuę bñdictionis imponens, talium dixisti esse regnū celorū: bñ ✠ dic (q̄s) ⁊ hos paruulos, qui hodie in eccl̄ia ad bñdicendū sunt p̄tati: tu eis dñe da intellectū pietatis ⁊ augmētū, vt te sapiant, te diligāt, te amēt, te timeāt, ⁊ mandata tua custodiāt, ⁊ te cōcedēte vsq; ad vltimā p̄veniant senectutē, per te saluator mundi deus. Qui vi. Sacerdos finita oꝛone ponit manus super caput puerorum si cens Complexatus pueros Jesus, ⁊ imponens eis manus benedicebat eis. ⁊ faciens signum crucis super eos dicit.

Et bñdictio dei oīpotentis pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spūs ✠ sci descēdat super vos, ⁊ custodiat ⁊ dirigat vos, ⁊ mancat sp super vos. ℟. Amen. Postea aspergat eos aqua benedicta.

Benedictio puerorum qñ capilli sibi primum inciduntur.

In primis dī ℣. Adiutorium nr̄m. ps. Ecce q̄ bonum. fol. 186. Postea ponatur crux facta ex cera in capite eorū, ⁊ presbyter dicat. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

Oh p̄s sempiterne deus, qui venientibus ad te innocentibus sacratissimas manus impositionis tuę impositi[one] tuę su-

ḡs, bene ✠ dic hunc famulum tuū cuius capillos hodie incidimus: da ei ętatē perfectam vt te diligat, te sapiat, ⁊ te auxiliante tua mereatur implere mandata. ℣. Per. Qua oȝone finita incidant capilli: ⁊ duȝ incidunt Sabyter dicat hāc oȝonē. Dre. oȝo.

GRatias tibi agimus dñe Deus oīps, in cuius noīe famuli tui N. capillos incidimus, precamurqȝ maiestatem tuaȝ, vt te auxiliante vsqȝ ad summam senectutem perueniat, vitāqȝ percipere mereatur ęternam. ℣. Per Chri. ℟. Amen. Et cum fuerint incisi capilli dicat chorus. Ecce sic benedicet hō, qui timet dominū. Benedicat tibi dñs ex Sion: qui fecit cęlum ⁊ terram. Gloria patri. Sicut erat. Deinde sequitur. Oremus. Oratio.

OMnine Jesu Christe, qui es caput nostrum, ⁊ corona omnium sanctorum, respice(q̄s) super infantiam famuli tui: qui in tuo noīe sua celebrat vota: vt capillis capitis sui tonsuratus, per huius bene ✠ dictionis copiam, ad senilem venire mereatur ętatem: ⁊ congaudeat ad futuram gloriam: dum salutem consequetur ęternam: ℣. Per do. Postmodum aspergatur aqua benedicta. ¶ De benedictione candelarum. Cap. 19.

℣. Adiutorium nostrum. ℟. Qui fecit cęlum ⁊ terraȝ. Oratio.

BEnedic dñe Jesu Christe hanc creaturā cęrei, vel candelaȝ supplicationib⁹ nr̄is: ⁊ infunde per virtutē sc̄ē, cru ✠ cis b̄dictionē cęlestē: vt qui eū, vel eas ad repellendas tenebras humano generi tribuisti, talē signaculo sanctę crucis fortitudinē ⁊ b̄ ✠ dictionē accipiat vel accipiāt: vt in qbuscūqȝ locis accensus, vel positus fuerit vel positę fuerint, discedat ⁊ contremiscat diabol⁹: ⁊ fugiat pauid⁹ cū oībus ministris suis de habitationib⁹ illis: nec p̄sumat amplius inquietare vel illudere seruētibus deo: pinde supplices q̄s te dñe, vt emitas angelū tuū Raphaelē, q effugauit ⁊ repulit a Sara ⁊ Tobia dęmonē mortiferū eos infestātē: qui cōterat illū ⁊ pdat de cūctis habitationib⁹ colētiū deū, de basilicis, de domibus, de angulis, vel lectulis, de refectoris, ⁊ de vniuersis locis, i qbuscūqȝ deo famulātes habitāt, ⁊ requiescūt, ⁊ dormiūt, vigilāt, ambulant ⁊ cōsistūt: nec valeat ille malignus amplius inquietare, vel pauores immittere supillos, quos sc̄ī chrismatis tui vnctione feciſti esse munitos. Benedico te cera in nomine pa ✠ tris omnipotētis, ⁊ fi ✠ lij ei⁹ vnigeniti, ⁊ spiritus ✠ sancti paracliti: vt sis vbiqȝ diaboli

effugatio, atq; oium ꝓtubernalium suorũ exterminatio: adimũ
te eadem scã, r individua trinitate, q̃ in vnitatis essentia viuit r
regnat in sec. rc. ℟. Am̃. Postmodũ aspergant aqua benedicta.
¶ Alia benedictio ad idem. ℣. Adiutorium nostrum. ℟.
Qui fec. ℣. Dñs vob. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.
OOmine Jesu Christe, lux vera, qui illuminas oẽm homi-
nem venientem in hunc mundũ, effunde bene ✠ dictio-
nẽ tuaz sup̃ hos cereos r super has candelas: r sancti ✠ fica
eas lumine gr̃e tuę: r ꝓcede ꝓpitꝰ, vt sicut hęc luminaria igne
visibili accẽsa nocturnas depellũt tenebras, ita corda nr̃a imai
sibile igne. i. spũs sci splendore illustrata, oium pctorũ r vitioꝝ
cęcitate careant: vt puro mẽtis oculo cernere sp possimꝰ q̃ tibi
sint placita, r nr̃e saluti vtilia: quatenus post huius seculi caligi
nosa discrimina ad lucẽ indeficiẽtẽ puenire mereamur. Qui vi.
Postea aspergantur aqua benedicta. ¶ Benedictio incẽsi. ℣.
Adiutorũ. ℟. Qui fe. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum. Oremus. Ora.
TUa, q̃s ops sempiterne deus, immensę maiestatis dextera
hãc creaturã incẽsi bñ ✠ dicere r sctĩ ✠ ficare digneris:
vt in virtute sctĩ nois tui oẽs immũdoꝝ spũum phãtasticos in-
cursus effugare, oẽsque morbos reddita sanitate expellere, vbi-
cũque fumus eius exhalauerit, mirabiliter possit, atq; tibi oipotẽ
ti deo odorẽ fragrãtissimũ ꝓpetua suauitate reddere. Per Dñm.
Aspꝛgat aq̃ benedicta. ¶ De benedictione vidue castitatẽ ꝓfitẽtis. Ora.
IN benedictione vidue sacerdos se ꝓparat missam cele-
braturus: r ipsaz prosequitur: r dicto Gloria in excelsis, si
fuerit dicendum, dicat orationem missę quam dicit: r hanc cũ
eadem oratione sub vno Per dominum concludat.
OA, q̃s dñe, huic famulę tuę, quã viduitatis honore digna-
tus es decorare, inchoati operis ꝓsummatũ effectũ: vt ꝓfe
ctã tibi offerat plenitudinẽ: r inuita sua ꝓducere mereat ad finẽ.
Per dom. Et ꝓsequitur missam vsque ad euangelium exclusive.
TUnc vidua accedens ad altare cũ cereo accenso in manibus genuflectit. Tunc sacerdos interrogat eã dicens. Vis
in sctõ viduitatis ꝓposito perseuerare, r dñm Jesum Christum
sponsum accipere? Et illa respondet: Volo. Tunc manibus sa-
ctis positis inter manus sacerdotis ipse interrogat eam dicẽs.
Promittis te ꝓpetuo viduitatẽ seruaturam? Et illa respondet.
Pro-

promitto. Et ipse Deo gras. Deinde eam interrogat dicens: Vis benedici, & dño Jesu Christo summi regis filio desponsari. Illa rndet. Volo. Quo facto prosternit se ante dexteram partem altaris: & sacerdos dicit super illam. Oremus. Oratio.

OConsolare dñe hanc famulam tuam laboribus viduitatis constrictam: sicut consolari dignatus es sareptanam viduam per Eliaz prophetam: concede ergo ei pudicitię fructū: vt antiquarum non meminerit voluptatum: nesciat ẽt incentiua desideria vitiorum: sed tibi soli subdat proprium colluz: quo possit pro tantis laboribus septuagesimū percipere gradum, munusque delectabile sctitatis. Per do. Postea benedicit vestes & velum eius dicens. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

DEus eternoz bonorum fidelissime promissor & certissime persolutor: qui vestimentum salutis, & indumentum iucūditatis eterne fidelibus tuis promisisti, clementiam tuā suppliciter exoramus: vt hęc indumenta humilitatem cordis & ꝓpositum mundi significātia, quibus famula tua est visibiliter informanda, ꝓposito ꝓpitio bene ✠ dicas: vt beatę castitatis habitum, quē te inspirante suscipit, te ꝓtegente custodiat: & quam vestimentis venerādę ꝓmissionis induis tpaliter, beata facies immortalitate vestiri. Per Christ. Et aspergat vestes aqua benedicta. Tunc sacerdos benedicit velum. Oremus. Oratio.

SUppliciter te dñe rogamus, vt super hoc velum capiti ancille tuę imponendum bene ✠ dictio tua benigna descendat: & sit hoc velum benedictum, & ꝓsecratum, immaculatum, & sctūm pñtis ancille tuę. Per Chr. Aspergat aqua bñdicta. Quo facto, legat euāgeliū. Inter illa aliquo loco secreto vestes bñdictas idut: & dicto euāg. & offertorio, reuertit: satiaz genib. flexis coā altari sacerdos ót. Vis ꝓsister i sctā viduitate, ꝓfessa es? Et illa rndet. Volo. Et tūc ponit velū sup caput eius, dicēs.

ACcipe velamen viduitatis & ꝓtinentię signuz: per qō spūs scūs superueniat in te: & virtus altissimi sit tibi vmbraculū cōtra estum malarum tentationum. In noīe pa ✠ tris, & fi ✠ lij: & spiritus ✠ sancti. Amen. Deinde dicit. Oremus. Oratio.

INcorruptę eternitatis & inuiolabilis naturę de⁹, te suppliciter exoramus pro hac famula tua, quę corpore & mente perfecte ꝓtinentiam tibi seruaturam se deuouit, vt ei Spiritus

sancti donum largiter infundas, ac perfectam constantiam tribuas, & continentię perseuerantiam. Per dñm nostrũ. Oratio

RESpice domine famulę tuę tibi debitam seruitutem: vt inter humanę fragilitatis incerta nullis aduersitatibus opprimatur, quę de tua protectione confidit. Per dominum nostrum. Quo facto ipsa offerat candelam accensam sacerdoti. Secreta dicenda sub vno Per dominum. cum secreta proprię missę.

RESpice dñe propitius ad hostiã nrę seruitutis tuo ꝑspectu immolãdã: vt hęc famula tua viduitatis sanctę ꝓpositũ, quod te inspirante suscepit, te gubernante custodiat. Per dom. Postquam sacerdos communicauerit communicet eam. Dio dicenda post communionem missę sub vno Per dominus.

PVrificent nos ꝗs dñe, sacra quę sumpsimus: & famulã tuã ab oi culpa liberã esse cõcede: vt quę conscientię suę reatu ꝑstringitur, cęlestis remedij plenitudine glorietur. Per dñm.

¶ Benedictio super peregrinos exeuntes Cap. 21. Sacerdos superpelliceo & stola indutus dicat ℣. Adiutorium no. ℟. Qui fe. ps. Deus in adiutorium. fo. 17. cum ℣ Gloria patri. Psalmus. Dominus regit me, & nihil mihi deerit fol. 166. Psalmus.

DOmine refugiũ factus es nobis, a gñatione in gñationẽ. Priusquã montes fierent, aut formaretur terra & orbis: a seculo & in seculũ tu es deus. Ne auertas hoiem in humilitatẽ: & dixisti, ꝛuertimini filij hoĩum. Quia mille anni ante oculos tuos, tanq̃ dies hesterna quę ꝓterijt. Et custodia i nocte, q̃ pro nihilo, hĩ eorũ anni erunt. Mane sicut herba transeat: mane floret & trãseat: vespere decidat, induret, & arescat. Quia defecimus in ira tua: & in furore tuo turbati sumus. Posuisti iniquitates nras in ꝑspectu tuo; sclum nrm in illuminatione vultus tui. Quĩ oẽs dies nri defecerũt, & in ira tua defecimus. Anni nri sicut arena meditabunt: dies annorũ nrorũ in ipsis septuaginta anni. Si aũt in potẽratibus, octoginta anni: & amplius eorũ labor & dolor. Quĩ supuenit mansuetudo, & corripiemur. Quis nouit prãtẽ irę tuę, & prę timore tuo iram tuã dinumerare? Dexteram tuam sic notã fac: & eruditos corde in sapientia. Conuertere dñe vsquequo: & deprecabilis esto sup seruos tuos. Repleti sumus mane mia tua: & exultauimus & delectati sumus oibus diebus nris. Lętati sumus pro diebus, quibus nos humi-

humiliasti: annis quibus vidimus mala. ℟. Respice in seruos tuos et in opa tua: et dirige filios eorum. ℣. Et sit splēdor dñi dei nr̄i super nos: et opa manuū nr̄arū dirige sup nos: et opus manuū nr̄arum dirige. ℣. Gloria pa. ℟. Sicut erat. ℣. Qui habitat in adiutorio altissimo. ℟. In viaz pacis et salutis dirige eos dñe. Kyrie eleis. Christe ele. Pr̄ nr̄. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libe. ℣. Perfice gressus meos in semitis tuis. ℟. Ut non moueant vestigia mea. ℣. Dirifica mias tuas. ℟. Qui saluos facis sperātes in te. ℣. Cōuertere dñe vsquequo. ℟. Et deprecabilis esto sup seruos tuos. ℣. Mitte ei dñe auxiliū de scō. ℟. Et de sīō tuere eos. ℣. Nihil proficiat inimicus in eis. ℟. Et filius iniqui. ⁊c. ℣. O dñe saluos fac eos. ℟. O dñe bene prosperare: benedictus qui venturus es in noīe dñi. ℣. Adaperiat dñs cor vestrū in lege sua. ℟. Et in preceptis suis: et faciat pacē in diebus nr̄is. ℣. Exaudiat dñs orationes vestras. ℟. Et reconcilieť vobis. ℣. Nec vos deserat in tpe malo. ℟. Dñs deus nr̄. ℣. Exurge dñe adiuua nos. ℟. Et redime nos pp nomen tuū. ℣. Dñe exau. ℟. Et cl. ℣. Dñs vo. ℟. Et cuz spiritu tuo. **Oratio super baculos et capsellas.** Oremus.

O Dñe Jesu Chr̄e, mundi redēptor et p̄ditor, qui per os beati Pauli apī tui innotuisti, non hīc nos hic manentez ciuitatē, sed futurā hic debere inquirere semp: quiqz beatis aplis precepisti, vt euntes ad predicandū verbū dei virgas tñ sumerent, te suppliciter deprecamur: vt digneris has scarsellas, siue peras pro tui nois amore ad instar humilis armaturę lateri applicandas, et hos sustentationis baculos bene✠dicere: quatenus portantes eos in peregrinationis signū et suorū corporū sustentationē, cęlestis gratię plenitudinē in eis et munimen valeant tuę bñdictionis percipere: et quēadmodum virgā Aaron ad rebelliū iudęorū pñdiā repellendā bene✠dixisti, ita et hos famulos tuos per hęc insignia, quę ad honorē et reuerentiam apl̄orū tuorū Petri et Pauli, vel Jacobi, vel scti N. vel sanctę N. assumere cupiunt de manibus nr̄is, et ad eorum limina veneranda portare, bene✠dicas: et ab oībus peccatis absoluas: vt in die iudicij in parte mereantur dextera collocari. Qui viuis.

Benedictio super baculos et capsellas.

Ignaculū dei pa✠tris, et fi✠lij, et spūs✠ sci descēdat cęlitus super hos baculos, et has peras: vt quicunque eas

portauerint ab oium inimicorũ insidijs sint defensi: Per Christum dom̃i. ℟. Amen. Tunc sacerdos baculos & peras aspergat aqua benedicta, & eas peregrinis tradens dicat.

ACcipite hos baculos & has peras: & pergite ad limina beatorum apl̃orum ℣ Petri & Pauli, vel sanctę Marię de Loreto, vel ad limina sancti Jacobi in Compostella, vel sancti Antonij de Vienna. In nõe patris, & filij, & spũs sancti Amen. Simili modo dicatur de aliis locis, ad quę peregrini proficisci sunt, vt per eas mereamini in hoc seculo remissionẽ oium peccatorum accipere, & in futuro consortium beatorum: atq; ad limina sctõrũ quo pergere cupitis, feliciter peruenire, & pacto itinere ad nos incolumes remeare. Postea dicat antiphonam.
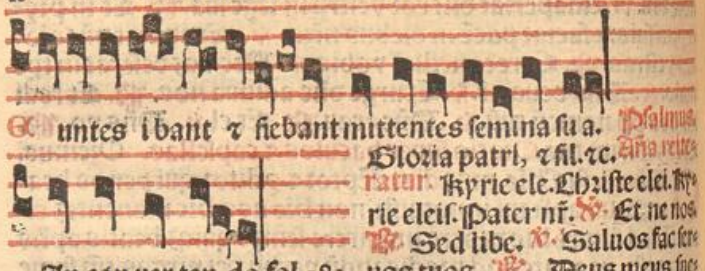
GEuntes ibant & flebant mittentes semina sua. Psalmus. Gloria patri, & fil. &c. Antiphona repetitur. Kyrie ele. Christe elei. Kyrie eleis. Pater nr̃. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libe. ℣. Saluos fac seruos tuos. ℟. Deus meus sperantes in te. ℣. Mitte eis dñe auxilium de sancto. ℟. Et de sió tuere eos. ℣. Esto eis dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Fiat misericordia tua dñe super nos. ℟. Queadmodum speramus in te. ℣. Dñe exaudi oratio. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

In conuerten do. fol. 183.

DEus infinitę mię & maiestatis immensę: quẽ nec spatia locorũ, nec interualla tpuz ab his, quos tueris abiungunt: adesto pñtibus famulis tuis, in te vbiq; fidentibus: & per oẽm, per qua ituri sunt viam, dux eis & comes esse digneris: nihil eis aduersitatis noceat, nihil difficultatis obsistat: cuncta eis salubria, cuncta prospera sint, vt sub ope dexterę tuę quicquid iusto expetierint desiderio, celeri ꝓsequant effectu. Per do. Oremus. Oratio.

OMps sempiterne Deus, humani generis reformator & author: qui Abrahę puero tuo, vt exiret de terra natiuitatis suę, & iret in terrã promissionis, quã ei te daturum promiseras,

ras, prȩcepisti: necnon ⁊ populũ Israeliticum in desertũs ad te adorandum multis prodigijs venire fecisti: hos (q̃s) peregrinos ad beatorum apl̃orum Petri, ⁊ Pauli, vel N. vt supra. limina te adorare pergentes, a periculis omnibus eruc: ⁊ a peccatorum nexibus absolue. Et tu, qui es via vera in te confidentibus, eorũ iter bene dispone: vt inter oẽs huius vię perturbationes tuo protegantur auxilio: mitte eis dñe angelum tuum, quem Tobię famulo tuo comitem dedisti: vt vbicunq; manserint, sit illis defensor contra insidias oium inimicorũ visibiliũ, ⁊ invisibilium: quatenus lęti ⁊ incolumes ad nos redire valeãt. Per dñm. Deinde aspergat eos sacerdos aqua benedicta, dicens. Per aquę aspersionem det vobis omnipotens Deus ad eundum ⁊ redeundum suam gratiam ⁊ benedictionem. Amen.

¶ Benedictio dei oĩpotentis pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spiritus ✠ sancti descendat super vos ⁊ maneat semper. Amẽ. Sacerdos curatus semper dare debet licentiam peregrinantibus, vt vbicunq; sacerdoti, ⁊ vbiq; possint cõfiteri peccata sua.

¶ Ordo benedictionis ad peregrinos navigare volentes ad terram sanctam. Sacerdos dicat ℣. Adiutorium no. ℟. Qui fe. ps. Ne decet hymnus ⁊c. fol. 172. Kyrie eleis, Christe eleis. Kyrie eleis. Pater nr. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. Saluos fac fideles tuos. ℟. Deus meus sperantes in te. ℣. Mitte eis dñe auxilium de sancto. ℟. Et de sion tuere eos. ℣. Nihil proficiat inimicus in eis. ℟. Et filius iniquitatis non nocebit eis. ℣. Esto eis dñe turris fortitud. ℟. A facie inimici. ℣. Dñe exaudi orat. ℟. Et cla. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum spi. Oremus. Oratio.

DEus, qui trãstulisti patres nostros per mare rubrũ ad laudem tui nois decantandã: supplices te deprecamur dñe, vt famulis tuis, qui ad visitanda loca sancta, in quibus vnigenitus filius tuus salutem nostram operari dignatus est, proficiscuntur depulsis cunctis aduersitatibus: portũ semper optabilẽ, cursumq; tranquillum largiaris. Per Ch. Oremus. Oratio.

PRopitiare, q̃s dñe, supplicationib⁹ nostris: ⁊ mitte angelũ tuũ de summitate cęlorũ: qui custodiat famulos tuos navigãtes in pfundo maris: pduc eos ad loca dilectissimi filij tui dñi nr̃i Jesu Christi p̃ciosissimo sanguine ꝓsecrata: ⁊ visitatis eisdẽ, cũ salute mentis ⁊ corporis ad ꝓpria eos perducere

cere cū lętitia gaudio ꝛ profectu digneris. ℣Per eun. ℟ Amen.
Deinde benedicantur signacula crucis chlamydibus peregrinantium affigenda. Añ Adoramus te Chr̃e ꝛ bn̄dicimus tibi. Quia p sctām crucem tuā redemisti mundū. Oremus. Oratio.
BEnedic,q̄s dn̄e, hęc signacula sanctę crucis: ꝛ p̄sta p̄ invocationē sanctissimi noīs tui: vt qui ea suscęperint vel gestauerint, corporis ꝛ animę salutem percipiant. ℣Per Christum.
Tunc presbyter det eis signacula sanctę crucis, sic dicens.
ACcipe signū crucis xp̄i tā i corde q̄ i corpore, i noie patris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ spūs ✠ sc̄i: vt sis defensus ab oīb⁹ insidijs inimicoꝝ visibiliū ꝛ invisibiliū. ℣Per. Tunc dicat hęc añ. O crux gl̄iosa, o crux adorāda, o lignū p̄ciosū, ꝛ admirabile signū p q̄ diabol⁹ est vict⁹, ꝛ mūdus xp̄i sanguine redēptus. ℣. Dis terra adoret te, ꝛ psallat tibi. ℟. Psalmū dicat noi tuo dn̄e. Oremus.
ADesto familię tuę, q̄s op̄s deus: vt in aduersis ꝛ prosperis preces eorum exaudias, ꝛ insidias oīum aduersantiū per sanctę crucis auxilium digneris conterere: vt portus salutis ac tranquillitatis valeant apprehendere per dominum nostrum.
Ordo benedictionis peregrinorum domum redeuntium.
PEregrini stent ante fores ecclesię: ꝛ sacerdos indutus superpelliceo ꝛ stola dicat. ℣. Adiutoriū nostr. ℟. Qui fecit. Et deinde sacerdos cum clericis cantet, vel legat Antiphonas.

Auxilium meum a domino. ps. Levaui oculos. fol. 18.
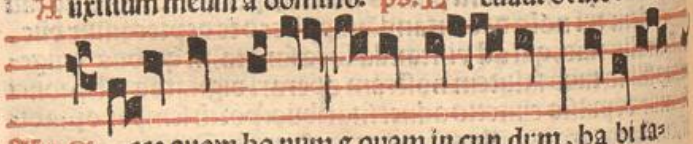
Añ. Ecce quam bonum ꝛ quam iucundum, habitare fratres in vnū. ps. Ecce q̄ bonum. folio 185.

Añ.

Ant. Bene fac domine bonis & rectis corde. Psalmus.

Kyrie eleis. Christe elei. Kyrie ele. Pi nr̃. Et ne nos in. Sed libe. ℣. Benedicti q̃ veniunt in noĩe dñi. ℟. Benedicti vos a dño qui fecit cęlum & terrã. ℣. Respice dñe in seruos tuos, & in opera tua. ℟. Et dirige filios eorũ. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vo. ℟. Et cum spiritu. Oremus. Oratio.

Quęsumus ops deus, vt his famulis tuis, quos incolumes de sancto itinere venire fecisti, qcquid tibi per carnis fragilitatẽ, siue per visum, vel auditũ impudicũ, aut per colloquia otiosa, siue aliis quibuscunq; modis ꝓtra tuã iustitiã commiserunt, tu sctissime pĩ misericorditer indulgeas, & dimittas eis: & illęsos ab oĩ impugnatione diabolica custodias: & tuis semper deuote inhęrere mandatis cõcedas, Per Chri. Oremus. Oratio.

Ad dñe q̃s, vt fideles tui, quos post lõgas peregrinationes & moras itineris, suę patrię reddidisti incolumes, i tua voluntate permaneant: & nihil vltra hostilitatis metuant: sed te pregente secura mente tibi deseruiant. Per. Oremus. Oratio.

Deus, qui iustificas impiũ, & non vis mortẽ pctoris: maiestatẽ tuã suppliciter exoram⁹: vt hos famulos tuos de tua misericordia ꝓfidentes, cęlesti protegas benignus auxilio: & assidua protectione cõserues: vt tibi iugiter famulentur, & nullis tentationibus a te separetur. Per dñm nost. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cũ spiritu tuo. ℣. Benedicamus dño. ℟. Deo gratias. Benedicat vos ops deus, pa ✠ ter, & fi ✠ lius, & spus ✠ sanctus. ℟. Amen. Eunc peregrini ecclam ingrediantur: & deuotione sua peracta ad domum cum dei benedictione reuertant.

¶ De benedictione muneris quod offertur in ecclesia. Ca. 21.

℣. Adiutoriũ. ℟. Qui fe. ℣. Dñs vo. ℟. Et cũ. Oremus. Oro.

Deus, cuius verbo & potẽtia facta sunt oĩa, cuius dono pcipimus, quę ad vitę remedium possidemus, te supplices obnixis pcibus rogamus: vt de sede maiestatis tuę huic oblatio

ni

ni fideliū sc̄ificator accedas: suscipe de manu famulorū tuorum munus oblatū, qđ a tua clemētia bñdictū in vsus huj⁹ sanctuarij maneat ꝓsecratū: sint hec i ꝓspectu tuo libēter accepta, sicut quondā Abel alūni tui, vel Melchisedech tibi mūnera placuerunt oblata. Et qz ad honorē tui amoris ecc̄lam tuā summis mutuñ decorare obsequijs, tu eis dñe magna p̄ paruis recōpēsa, & deuotionē eoꝝ accipias: pcā dimittas: fide eos repleas: idulgētia foueas: mia ꝓtegas: aduersa destruas: ꝓspera ꝓcedas: bēant in hoc sc̄ulo actionis bonę documētū, charitatis studium, sc̄i amoris affectū: & in futuro cū scis angelis adipiscant ꝑpetuū regnū. Per do. Postea aspergātur aqua bñdicta. ¶ Ordo ad ponderandā psonā p votū obligatā dare de aliqua re quantū ponderat corpus eius, sicut triticum, oleum, ceram, vinum, vel alia.

Sacerdos dicit ℣. Adiutorium no. Quo dicto ponat persona ponderandā super lancē, vel tabulaz more solito: & dicat antiph. Benedicimus deum cęli, coram omnibus viuentibus ei: quia fecit nobiscum misericordiam suam. Et intonet.

Te deū laudamus: te dñm ꝓfitemur. Te eternū patrē omnis terra venerat. Tibi oēs angeli: tibi cęli & vniuersę ptātes. Tibi cherubi & seraphi icessabili voce ꝓclamāt. ℟ cūs. ℟ cūs. ℟ anctus dñs deus sabaoth. ℣ leni sunt cęli & terra maiestatis gl̄ię tuę. Te glorios⁹ apl̄orum chorus. Te ꝓphetaruz laudabilis numerus. Te martyrū cādidat⁹ laudat exercit⁹. Te ꝑ orbē terrarū sc̄a ꝓfitetur ecc̄la. ℣ atrē imēsę maiestatis. ℣ e nerāduz tuuz veruz & vnicuz filiuz. ℟ anctum quoqz paracl̄ū spūm. Tu es rex glorię Chr̄e. Tu p̄is sempiternus es filius. Tu ad liberandū suscepturus hoiez: nō horruisti virginis vterū. Tu deuicto mortis aculeo: aperuisti credētibus regna cęlorū. Tu ad dexterā dei sedes in gloria p̄ris. Iudex crederis esse vēturus. Te ergo qs tuis famulis subueni: quos p̄cioso sanguine redemisti. Aeterna fac cū scis tuis in gloria munerari. ℟ aluū fac pp̄lum tuū dñe & benedic hēditati tuę. Et rege eos, & extolle illos, vsqz in eternū. ℣ er singulos dies benedicimus te. Et laudamus nomen tuuz in sc̄ulū, & in sc̄ulū sc̄uli. ℣ ignare dñe die isto, sine pcō nos custodire. Miserere nostri dñe, miserere nostri. ℟ iat misericordia tua domine sup nos quemadmodum speraumus in te. In te domine speraui: non con-

ꝓfundar in ętternum. Duo finito dicat ℣. Saluũ fac seruũ tuum vel ancillã tuã. ℟. Deus meus sperantẽ in te. ℣. Mitte ei dñe auxiliũ de sctõ. ℟. Et de sion tuere eũ. ℣. Esto ei dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. Deinde sequit ps. Laudate pue. folio 47. totus cum Gloria pa. ꝛ Sicut erat. Domine exau. ℟. ꝛ clam. ℣. Dominus vo. ℟. Et cum spiritu. Oremus. Oratio.

Ascipe sctẽ pi, oꝑs, ętherne deus tuorũ preces ꝛ supplicum vota: ꝛ ꝑ sctissimi filij tui dñi nri Jesu Chri, ꝛ ei⁹ genitricis Marię, ꝛ scti apli vel martyris vel ꝓfessoris tui N. intercessionẽ, prȩsta nobis ita beneficia tua cognoscere, vt in gr̃arum semper actione maneamus: vt dũ fideles tui ꝓ quacũque petitione ad te vota emittunt, ꝑtinus tua clemẽtia eis postulata ꝓcedẽte, miserationes dñm te fateri ꝛ laudare mereamur. Per eũd. ℟. Amen. ℣. Benedicamus dño. ℟. Deo gratias. Et aspergantur omnes aqua benedicta. ¶ De benedictione solenni panis in diebus dominicis ꝛ magnis festiuitatibus. Cap. 22.

Sacerdos cũ processione ꝛ cruce ante missas indutus oib⁹ paramentis excepta planeta: accedit ad locum vbi panis est benedicendus: ꝛ dicit ℣. Adiutorium no. Postea legit euangelium: Sequentia sancti Euangelij ſm Joannem. Cap. 6.

In illo tpe: Abijt Jesus trãs mare galilęe: quod est tyberiadis, ꝛ sequebat eũ multitudo magna: qr̃ videbant signa q̃ faciebat super his qui infirmabant. Subijt ergo in montes Jesus: ꝛ ibi sedebat cũ discipulis suis. Erat aũt proximum pascha dies festus iudęorũ. Cuꝫ sublleuasset ergo oculos Jesus: ꝛ vidisset qr̃ multitudo magna venit ad eũ, dicit ad Philippum: Vnde ememus panes, vt mãducẽt hi? Hoc aũt dicebat tentãs eũ. Ipse enim sciebat quid esset facturus. Rñdit ei Philippus: Ducentorum denariorũ panes nõ sufficiunt eis: vt vnusquisq; modicuꝫ quid accipiat. Dicit ei vnus ex discipulis eius, Andreas frater Simonis Petri. Est puer vnus hic, q̃ habet quinq; panes hordeaceos, ꝛ duos pisces. Sed hęc, quid sunt inter tantos? Dicit ergo Jesus. Facite homines discumbere. Erat aũt fenum multum in loco. Discubuerunt ergo viri numero quasi qũinque millia. Accepit ergo Jesus panes, ꝛ cum gratias egisset, distribuit discumbentibus. Similiter ꝛ ex piscibus quantum volebant. Vt autem impleti sunt, dixit discipulis suis: Colligite quę superauerunt

uerunt fragmenta, ne pereant. Collegerunt ergo ꝛ impleuerunt duodecim cophinos fragmentoꝝ ex quinq; panibus hordeaceis, quę superfuerunt his, qui manducauerant. Illi ergo homines cum vidissent quod fecerat Jesus signum, dicebant: Quia hic est vere propheta, qui venturus est in mundum. Antipho.
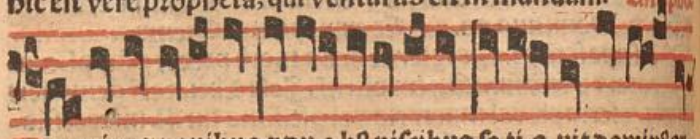
O e quinq; panibus ꝛ duo o bꝰ piscibus sa ti a uit dominꝰ gn

℣. Dispersit dedit pauperibus. ℟. Justitia eius manet in seculum seculi. ℣. Beatus qui intelligit super egenum ꝛ pauperem. ℟. In die mala liberabit eum dñs q; millia hominũ. ℣. Nunquid panem poterit dare. ℟. Aut parare mensam in deserto? ℣. Pluit illis manna ad mãducandũ. ℟. Et panẽ cęli dedit eis. ℣. Libauit eos ex adipe frumẽti ℟. Et de petra melle saturauit eos. ℣. Mãducauerunt ꝛ saturati sunt nimis. ℟. Et desiderium eorũ attulit eis. ℣. Panẽ angelorũ manducauit hõ. ℟. Misit eis cibaria in abũdantia. ℣. Dñe exau. ℟. Et cl. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum spi. Oremus.

Oratio.

OOmine Jesu Chṙe panis angelorum, panis viuus ęternę vitę, bñ ✠ dicere dignare panẽ istũ, sicut bñdixisti quinque panes in deserto, vt oẽs ex eo digne gustantes inde corporis ꝛ aię percipiant sanitatẽ. Qui vi. ℟. Aſn. Oremus.

Oratio.

OOmine scẽ, pi ops, ęterne deus, bene ✠ dicere digneris hunc panẽ tua scã bene ✠ dictione: vt sit oibus sumentibus salus mentis ꝛ corporis, atq; cõtra oẽs morbos ꝛ vniuersas inimicorum insidias tutamen. Per dñm nr̃m Jesum Chṙm filium tuum panem vitę, qui de cęlo descendit, ꝛ dat vitã ꝛ salutẽ mundo, ꝛ tecum ꝛ cũ spũ scõ viuit ꝛ regnat deus per oia secula seculorum. ℟. Amen. Vltimo aspergantur aqua benedicta.

℣. Benedicto panis mo infirmantibus. ℟. Adiutorium nostrum. ℣. Qui fe. ℟. Dñs vobis. ℣. Et cum spiritu. Oremus.

Oratio.

OOmine deus ops descẽdat bñ ✠ dictio pa ✠ tris, ꝛ filij, ꝛ spũs ✠ sci super hãc creaturã panis: vt quicunq; ex ea sumpserit, accipiat sanitatẽ mentis, protectionẽ corporis, tutelam

telam salutis, integritatem charitatis, ꝙsolationem spei, robo rationem fidei, virtutem constantię, ⁊ visitationem spiritꝰ san cti. Per eum. in vnita. ℟. Amen. Aspergantur aqua benedicta.

¶ Benedictio aque pro infirmis. ℣. Adiutorium no. ℟. Qui fe. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum spirit. Oremus. Oratio.

OOmine Jesu Chr̃e, qui benedixisti quinque panes ⁊ duos pisces in deserto, vnde satiata sũt quinq; millia hoĩuꝫ, te supplices exoramus: vt benedicere digneris hanc aquã: vt qui cunq; infirmus ex ea gustauerit, accipiat sanitatẽ mentis, ⁊ ꝓ tectionẽ corporis, tutelã salutis, securitatẽ spei, corroborationẽ fidei, ⁊ charitatẽ spũs sci. Qui viuis ⁊ reg. cũ deo patre, in vnit. Aspergant aqua dnaicta. ¶ Ad bñdicendũ prãdiũ charitatis.

PRimo oẽs cibi ⁊ potus aspergantur aqua benedicta, ⁊ di catur ℣. Adiutorium nost. ℟. Qui fe. ⁊ postea incipiatur ant. Asperges me domine hyss. cum ℣. ⁊ Gloria patri ℣. Sic erat. ℟. Et cla. ℣. Dñs vob. ℟. Et cum spi. Oremus. Oratio.

OOmine Jesu Chr̃e, qui in deserto corã discipulis tuis quin que panes ⁊ pisciculos paucos tuis sanctissimis manibꝰ multiplicãdo bene ✠ dixisti, ⁊ bene ✠ dicendo multiplicasti: te humiliter deprecamur, vt hęc caritatis dona ad vsum pau perũ eroganda multiplicando multiplices, ⁊ bene ✠ dicẽdo bene ✠ dicas: vt inde famuli tui refecti laudes ⁊ preces tuo no mini cõpetẽtes persoluãt: ⁊ illi, ꝑ quibus hęc deuote ⁊ fideliter erogant, remissionẽ cunctorũ ꝓcipiant delictorũ: ⁊ famulos ⁊ famulas tuas nobis hęc dona ꝓstantes ab oi aduersitate custo di. Qui cum deo patre ⁊ spũ sctõ viuis, ⁊ regn. ℟. Amen. Dio.

ODps sempiterne deꝰ respice sup famulos ⁊ famulas tuas: qui in pauperes tuos misericorditer operantur: ⁊ eos tua virtute custodi, potestate tuearis: vt per multa annoꝝ curricu la leti tibi in pauperes tuos misericorditer operent. ꝑ Chr̃m dominum nost. Aspergantur omnia aqua benedicta dicendo. In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spiritus ✠ sancti. ℟. Amen.

¶ Benedictio contra aereas tempestates. Cap. 23.

QUum primo videtur aura, seu ventus ⁊ tꝑs nebulosum seu tẽpestuosum leuari immoderate, sacerdos cuꝫ superpellicẽo ⁊ stola bñdicat aquã ⁊ sal in hũc modũ. ✠ In noĩe dñi nostri Jesu ✠ Christi. ℣. Adiutoriũ nost. Exorcizamus salis ⁊ aquę,

exorcizo

EXorcizo te creatura salis & aque in nole dñi nri Je ✠ su Chñi Nazareni filij dei vivi, vt sis purgatio & purificatio in his locis, in quibus aspersa fueris, ad effugandos immundos & erraticos spūs, oēmq3 nefariam vim diaboli pellendā, & oēs figuras & minas fantasmatis satanę exterminandas & fulgura & sydera que mitti vīr in hanc domum, arborem, agrum, possessionem, turrim, vel quācunq3 habitationem, non hominibus aut pecoribus, aut frugibus noceant, sed abscedant & fugiāt p̄ invocationē nominis dñi nri Jesu Christi. Qui venturus est iudicare vivos & mortuos & seculū per ignē. ℟. Amē. Et mox aspergat p̄tra tēpestatē aquā benedictam. ¶Postea cū clero & populo ante altare p̄procumbit dicens septem psalmos sequentes, vsq;

BEatus vir qui nō abijt in consilio impiorum: & in via peccatorū nō stetit, & in cathedra pestilētię nō sedit. Sed in lege dñi voluntas eius: & in lege eius meditabitur die ac nocte. Et erit tanq̄ lignū: qđ plantatū est secus decursus aquarum: quod fructū suum dabit in tp̄e suo. Et folium eius nō defluet: & oīa quecunq3 faciet prosperabuntur. Non sic impij non sic: sed tanq̄ pulvis, quē proijcit ventus a facie terrę. Ideo nō resurgunt impij in iudicio: neq3 peccatores in consilio iustorum. Quōm nouit dominus viam iustorum: & iter impiorum peribit.

DOmine quis habitabit in tabernaculo tuo: aut qs requiescet in mōte sctō tuo? Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiā. Qui loquitur veritatē in corde suo: q nō egit dolū in lingua sua. Nec fecit p̄timo suo malū: & opprobrium non accepit aduersus p̄timos suos. Ad nihilū deductus est in cōspectu eius malignus: timentes aūt dñm glorificat. Qui iurat p̄timo suo, & nō decipit: q pecuniā suā nō dedit ad vsurā, & munera sup̄ innocētez nō accepit. Qui facit hęc, nō mouebitur in ęternū p̄s. Deus in nole tuo. fol. 96. Deus in adiutorium meū. fol. 108. Fundamenta eius in montibus sanctis: diligit &c.

DOminus regnauit, decorē indutus est: indut9 est dñs fortitudinē, & p̄cinxit se. Etenim firmauit orbē terrę, q̄ non cōmouebitur. Parata sedes tua ex tūc a seculo tu es. Eleuauerunt flumina dñe: eleuauerunt flumina vocē suā. Eleuauerunt flumina fluctus suos a vocibus aquarum multarū. Mirabiles elationes maris: mirabilis in altis dñs. Testimonia tua credibilia

bilia facta sunt nimis: domū tuā decet scitudo dñe i lōgitudine dierū. ps. B eati oēs qui ti. fol. 184. Canticū. B enedicite. fol. 89. ⁊ ad singulos ℣. fiat crucis signū cū cruce ptra tēpestatē: ⁊, si vi debit, addant psal. graduales, sup. fol. 184. Quo facto stans dr cit. ℣. Adiutoriū no. ℟. Qui fe. ℣. Ostende nobis dñe mi jam tuam. ℟. Et salutare tuum da no. ℣. Adiuua nos deus saluta= ris nr̄. ℟. Et pp gloriā nois tui libera nos. ℣. Nihil proficiat inimic. ⁊c. ℟. Et filius iniq. ⁊c. ℣. Fiat mia tua dñe sup nos. ℟. Quēadmodū speramus in te. ℣. Saluum fac ppm tuum dñe. ℟. Et benedic hēditati tuę. ℣. Vox dñi sup aquas multas. ℟. Deus maiestatis intonuit. ℣. Viderūt te aquę deus. ℟. Vi derunt te aquę ⁊ timuerunt. ℣. Quid est tibi mare q̄ fugisti? ℟. Et tu iordanis, q̄ uersus es retrorsum? ℣. Nō pmiabis bonis eos qui ambulāt in innocentia. ℟. Dñe deus virtutū, btūs hō qui sperat in te. ℣. Dñe ex. ℟. Et cl. ℣. Dñs vo. ℟. Et cū. Oro. Omps sempiterne deus parce metuentibus: ⁊ ppitiare sup plicibus: vt post noxios ignes nubiū ⁊ vim procellarū in miam transeat laudis cōminatio tēpestatis. Oremus. Oratio. Rex ęterni imperij ops deus, qui das escā oi carni: qui ope ris ęlū nubibus: ⁊ paras terrę pluuiā: qui mandas nubi bus desuper, ⁊ ianuas ęli aperis: qui transferis austrū de ęlo ⁊ inducis in virtute tua africū: qui rigas mōtes de superioribus suis: ⁊ de fructu operū tuorū satiat terra: qui angelo p̄cepisti, ne terrę, mari, neq; arboribus noceret: parce dñe metuentibus: ⁊ ppitiare supplicantibus: te. n. dñe supplices exorauimus: vt pcul abscedat incursio turbinum, calamitas tēpestatū, fragor gradi nū, pcussio fulminū, ⁊ q̄libet insidię inimici: tēperent infesta to nitrua ⁊ noxię pluuię. ventorū flamina fiant moderate suspē sa: ⁊ ois quoq; spūs procellaruq;, ⁊ aereę ptātes dextera tuę prosterna nē virtutis. descendat, q̄s dñe, desuper spūs scūs: ⁊ sicut Sa muelis cornigerū agnū in holocaustū tuiq; mactāti fragor aura rū turbā repulit aduersantē, ita fugatis oibus ptrarię ptātis vir tutibus, fruges, mētes, ⁊ corpora hdeliuq; manus seruet angeli ca, ptectione superna ⁊ post sopitos nubiuq; impetus, in laudis ⁊ deuotionis, ac spūalis amoris augmētū trāseat ꝓminatio ptā= tis. Per do. Postea dicatur. Pr̄ nr̄. Ave Maria. Q redo. fol. 23. Symbolum. Quicunq; vult. sup. fol. 127. Kyrie ele. Christe eleis.

Kyrie eleis. Pr nr. Et ne. Dns vo. Et cum. Oratio

O Domine Jesu Chre, qui fecisti celu & terras, mare & oia que in eis sunt: quiqs flumini Jordani bndixisti, atqs in eo baptizari voluisti, & tuas scissimas manus & brachia sacratissima in cruce extendisti, quibus aerem scificasti, obsecramus immensam pietatis & bonitatis tue abundantia: quatenus has nubes, quas sup me & post me & supra & a dextris & a sinistris video aerem perturbare, dissoluere & annihilare digneris: vt alligata ptas demonu ipi ipsis seuiens deficiat & turbet, ad laudem tui scissimi nominis, & otipotentissime maiestatis tue. Qui. Postea, si expedire visum fuerit, sacerdos accipiat reuerenter corpus dni i vase debito. & ecclia egies nubes i modu crucis cu dicto vase signet, dicen.

Ons vincit, Christus regnat, Chs imperat vobis nubes & tempestates, vt dissoluamini sine alicuius hois vel alialis, aut fructus terre, arboris, loci vel domus dano vel leso ne. Circudet te nubes deus pa ter: circudet te deus fi lius: circundet te deus spus sctus: destruat te deus pa ter: destruat te deus fi lius: dstruat te deus spus scus. Amn. Adiuratio.

Sanctus Matheus sanctus Marcus scus Lucas & sctus Joannes euangelistę: qui Chi euangelium per quatuor mundi partes diuulgauerut, ipsi suis meritis & precibus hanc tempestatem ab oibus christianoru finibus, ab eode dno nro Jesu Christo obtineat effugari, & depelli. Et ego peccator & Chi sacerdos, licet indignus, authoritate & virtute eiusdem dei & dni nri Jesu Chi summi Imperatoris, non mea potentia innixus, & confisus, vobis pcipio immundissimi spus, qui has nebulas excitatis, in virtute eiusde dei & dni nri Jesu Christi, & per tremendum eius iudiciu: & per scissima crucem sua quam vobis facio, & per merita intemerate semperqs virginis beatissime Marie dei genitricis, & p merita oium sctoru: vt exeatis ab eis & eas dispergatis in locis syluestribus quatenus nocere non possint homini, vel iumeto, aut volucri, fructibus, aut quibuscu que rebus humano vsui deputatis. Per eundem dnm nrm Jesum Chm, qui venturus est iudicare vivos & mortuos & seculum per ignem. Amen. Ipse vobis imperat demones, qui has nubes comouetis, qui de nube lucida dixit: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene coplacui. Ipse vobis imperat, qui

principem

principem vestrum deuicit ⁊ ligauit. ✠ Ipse vobis imperat, q̃ sua sacratissima cruce ⁊ corporis sui sctissimi in ea extẽsione acrẽ purgauit. ✠ Ipse vobis imperat, qui inferno spoliato resurgens a mortuis post quadraginta dies a nube susceptus ascendit in cẽlũ. ✠ Ipse vobis imperat, q̃ vos ẽterne gehẽne mãcipauit ignib⁹. Qui vẽturus est iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ sc̃lm̃ p ignẽ. Postea ostendat crucẽm in aere a quatuor lateribus dicẽs.

Ecce ✠ signum sctissime crucis: fugite partes aduerse: ✠ vicit. n. vos ⁊ mundum Dñs noster Jesus ✠ Christus filius Dei summus Imperator, qui est leo de tribu Juda, radix Dauid. Postea aspergat aqua benedictã in modũ crucis per quatuor latera. Et si adhuc perseuerauerit tps tempestuosum, dicendę sunt litanię. Postea sacerdos benedicat nubes dicens.

Benedictio dei oĩpotẽtis pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ spũs ✠ sci descẽdat sup has nubes, ⁊ oẽm vim inimici ab eis repellere dignetur: ℟. Amen. ¶ De bñdictione loci vel domus. Cap. 24.

℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. Oremus. Oratio.

Benedic dñe deus omnipotens locum istum, vel domum istã: vt sit in eo vel in ea sanitas, castitas, victoria, virtus, pax, charitas, humilitas, bonitas, mãsuetudo, plenitudo legis ⁊ gratiarum actio patri, ⁊ filio, ⁊ spũi sctõ: ⁊ hec benedictio maneat super hunc locũ vel domũ istã, ⁊ super habitãtes in eo, vel in ea. Per Christum do. ℟. Amen. Aspergatur aqua benedicta.

¶ Benedictio domus noue, vel a demonio vexate.

Adiutorium. Domine exau. Dominus vob. Oremus. Oratio.

Omnipotens sempiterne Deus, qui sacerdotibus tuis pręceteris tantã grãm ꝓtulisti, vt quicquid in tuo noie digne perfecteq̃ ab eis agit̃, a te fieri credatur: q̃s immensam clementiam tuam: vt qõ modo visitaturi sumus visites: ⁊ quicquid benedicturi, benc ✠ dicas: ⁊ ad ea, quę acturi sumus, dexterã tuę potẽtię extendas: sitque ad nr̃e humilitatis ingressum ⁊ introitũ, sanctorum tuorũ meritis, fuga dęmonum, ⁊ angeli pacis ingressus. Per Chm̃. ℟. Amen. Deinde sacerdos incipiat psalmos graduales. fol. 184. ⁊ prosequatur quinq̃ primos, aquam benedictam aspergendo per loca domus, quibus finitis dicat.

Kyrie ele. Christe eleis. Kyrie elei. Pater noster. Et ne nos. Dñe exaudi orationem meam. Dominus vobiscũ. Oremus. Oratio.

DOmum tuã dñe clementer ingredere: ⁊ in tuorũ tibi corda fideliũ perpetuã ꝓstrue mansionẽ: ⁊ prẽsta, vt in hac domo nulla malignorum spũum dñetur nequitia. ℙer. Deinde incipiat psal. Qui confidunt. cum alijs quatuor gradualibus ꝙ sequentibus fol. 184. cum Gloria pa. ⁊ prius spargat aquam benedictam per domum. Quibus finitis dicat Kyrie eleis. pater noster. vt sup. Domine exau. Dominus vob. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne deus: qui in omni loco dñationis tue totus assistis, totus operaris, adesto supplicationibus nris: vt huius domus ꝺificatę sis protector: ⁊ nulla hic nequitia pretarię ptãtis obsistat: sed virtute spũs scti ⁊ operatione, fiat tibi hic primum seruitium: ⁊ deuota libertas existat. ℙer. Postmodum incipiat psal. De profun. ⁊ prosequatur ipsum: ⁊ alios graduales sequentes sup. folio 184. Interim aspergat domum aqua benedicta. Quibus completis dicat Kyrie elei. ℙater nr. ⁊ cętera, vt sup. Domine exau. Dominus vo. Oremus. Oratio.

DEus, ꝙ in omni loco dominationis tuę dedicator assistis exaudi nos, quęsumus: vt inuiolabilis huius domus permaneat bene ✠ dictio: ⁊ beneficia tui muneris vniuersitas quę supplicat mereat. ℙer Xpm. ℂ Postea in principali loco domus legat sequens euangelium. Dominus vobiscum.

Sequentia sancti Euangelij secundum Lucam. Cap. 19.

IN illo tpe. Ingressus Jesus perambulabat Jericho. Et ecce vir noie Zacheus: ⁊ hic erat princeps publicanorũ: ⁊ ipse diues. Et quęrebat Jesum videre, quis esset: ⁊ non poterat prę turba: ꝙ statura pusillus erat. Et pręcurrens ascendit in arborem sycomorum, vt videret illũ: quia inde erat transiturus. Et cum venisset ad locum, suspiciens Jesus vidit illum: ⁊ dixit ad eum. Zachee festinãs descende: ꝙ hodie in domo tua oportet me manere. Et festinans descendit: ⁊ suscepit illum gaudens. Et cum viderent oẽs murmurabant dicentes, ꝙ ad hominem pcõrem diuertisset. Stans autem Zacheus dixit ad dñm: Ecce dimidium bonorum meorum dñe do pauperibus: ⁊ si quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum. Ait Jesus ad eum: quia hodie domui huic salus a Deo facta est, eo quod ⁊ ipse sit filius Abrahę. Venit enim filius hominis quęrere, ⁊ saluum facere quod perierat. Deinde benedicitur incensum isto modo.

ℙer

PEr intercessionē bti Michaelis archangeli stantis a dex
tris altaris incensi, ⁊ oium scōrū angelorū incensuz istud
digneris dñe bñ ✠ dicere, ⁊ in odorem suauitatis accipe. Per.
Postea sacerdos ponat incēsuz sup ignē in thuribulo, ⁊ icēset do
mū, dicēdo. Incēsū istud a te bñdictuz ascendat ad te dñe. ℟.
Et descēdat super nos mia tua. Dñe exau. Oremus. Oratio.
TEdeum pzem oipotentem suppliciter exoramus, pro hac
domo, ⁊ pro habitatoribus eius: vt eam bene ✠ dicere ⁊
sci ✠ ficare digneris: vt sint promptuaria eorum plena, eructā
tia ex hoc in illud: tribue ēt eis de rore celi abundantiam, ⁊ de
pinguedine terre vite subsidium: ⁊ desideria eorum ad effectum
tue miserationis perducas: ⁊ ad introitum nr̄m hanc domum
bene ✠ dicere ⁊ scti ✠ ficare digneris: sicut benedicere digna
tus es Abraham, Isaac, ⁊ Jacob: vt intra parietes domus hu
ius, ⁊ angulos eius inhabites. Per Christū. Oremus. Oratio.
OIsita, q̄s dñe, habitationē istā: ⁊ oēs insidias inimici ab ea
lōge repelle: ⁊ angeli tui sci habitēt in ea, qui nos in pace
custodiant: ⁊ benedictio tua sit super eā semper. In noie pa
✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spūs ✠ sci. ℟. Am̄. Postea domuz ⁊ oēs habi
tantes in ea benedicat dicens. Et benedictio dei oipotētis, pa
✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spiritus ✠ sancti descendāt super hanc do
mum, ⁊ omnes habitantes in ea, ⁊ maneat semper. ℟. Amen.
¶ Benedictio thalami vel camere. ℣. Adiuto. Dñe exa. Dio.
BEne ✠ dic dñe thalamū hunc, ⁊ oēs habitantes in eo: vt
in tua pace ꝙsistant, ⁊ in tua voluntate permaneāt, ⁊ sene
scant, ⁊ multiplicent in lōgitudinem dierum, ⁊ ad regna celoz
perueniant. Per Christ. Aspergat postea illud aqua benedicta.

¶ De benedictione nauis. Cap. 25.

SAcerdos nauem benedicturꝰ accepto superpelliceo ⁊ sto
la nauem ingreditur: ⁊ stans in puppi eius dicit versum.
Adiutoriū nostrum in nomine domini. Psalmus.
SAcrificent sacrificium laudis, ⁊ annuncient opera eius in
exultatione. Qui descendunt mare in nauibus: facientes
operationē in aquis multis. Ipsi viderunt opera dñi: ⁊ mira
bilia eius in profundo. Dixit ⁊ stetit spūs procelle: ⁊ exaltati
sunt fluctus eius. Ascendunt vsqz ad celos, ⁊ descendunt vsqz
ad abyssos: anima eorum in malis tabescebat. Turbati sunt ⁊

moti sunt sicut ebrius: ⁊ oīs sapiētia eorū deuorata est. Exclamauerunt ad dñm cū tribularent: ⁊ de necessitatibus eorū eduxit eos. Et statuit procellā eis in auram: ⁊ siluerūt fluctus eius. Et letati sunt q̄ siluerunt ⁊ deduxit eos in portū voluntatis eorū. Cōfiteant dño misericordię eius: ⁊ mirabilia eius filijs hominū. Et exultēt eū in eccl'a plebis ⁊ in cathedra seniorū laudent eū. Gloria pa. ℣. Dñe exau. ℣. Dñs vo. Oremus. Oratio.

Respice in nos ops deus de cęlo sancto tuo: ⁊ dignare benedictione cęlesti hunc benē ✠dicere nauī: in qua sācto comitante angelo tuo, ambulantes itinere recto ⁊ prospero dirigere, ⁊ ab oī tristitia ⁊ infortunio eripere digneris: vt ad patriā ⁊ ad portū salutis reuersi, te cū alacritate mētis exultantes laudēt creatorē vniuersorū. Qui cū filio tuo benedicto dño nostro Jesu Christo, ⁊ cum spū sancto viuis ⁊ regnas deus, in secula seculorum. Amen. Sequentia sancti Euange. fm Marcum

In illo tpe. Cum die cum sero esset factus, dixit Jesus discipulis suis: Trāseamus cōtra. Et dimittētes turbā assumūt eum ita vt erant in nauim: ⁊ alię naues erant cū illo. Et facta est procella magna venti: ⁊ fluctus mittebant in nauim: ita vt impleret nauis. Et erat ipse in puppi super cereical dormiens. Et excitant eum: ⁊ dicunt illi: Magister non ad te pertinet q̄ perimus? Et exurgens cōminatus est vento: ⁊ dixit mari: Tace: obmutesce. Et cęssauit ventus: ⁊ facta est tranquillitas magna. Et ait illis: quid timidi estis? Nec dum habetis fidem? Et timuerunt timore magno: ⁊ dicebant ad alterutrum. Quis putas est iste, quia mare ⁊ venti obediunt ei? Oremus. Oratio.

Benedic dñe hanc nauim: ⁊ sicut bñ ✠dixisti filijs Israel de Aegypto p̄ manū Moysi exeūtibus, ⁊ p̄ mare rubrum trāseuntibus: ⁊ sic nauim istā ⁊ famulos tuos in ea nauigantes bene ✠dicere: ⁊ ad destinatū locum perducere digneris: Per. ps. Offerte dño. fol. 190. Dū sacerdos dicit psalmū hunc, aspergit totū puppim aqua benedicta, ⁊ postea procedit ad medium nauis, ⁊ dicit Dñs vob. Sequentia sci Euang. fm Matheum

In illo tpe iussit Jesus discipulos suos ascēdere in naticulā, ⁊ p̄cedere eū trans fretū, donec dimitteret turbas. Et dimissa turba, ascendit in montē solus orare. Vespere aūt facto solus erat ibi: naticula vero in medio mari iactabatur fluctibus: erat

erat.n.cōtrarius vētus.Quarta aūt vigilia noctis venit ad eos ambulans supra mare. Videntes aūt eū ambulantē supra mare turbati sunt dicentes:Quia phātasma est.Et pre timore clamauerūt.Statimq; Jesus locutus est eis dicens:Habete fiduciam:ego sum,nolite timere.Respondens autē Petrus dixit:Dñe si tues,iube me venire ad te sup aquas.At ipse ait:Veni.Et descēdens Petrus de nauicula,ambulabat sup aquas, vt veniret ad Jesum.Videns vero ventū validū,timuit.Et cū cepisset mergi, clamauit dicēs. Dñe saluū me fac.Et ꝓtinus Jesus:extendens manū:apprehendit eū:t ait illi:Modicę fidei quare dubitasti? Et cū ascēdisset nauiculā,cessauit vētus.Qui aūt i nauicula erant venerūt:t adorauerunt eū dicentes:Vere filius dei es.Ore. **Dio.**

OMnine deus noster,qui gubernasti Moe super vndas diluuij,t manū Petro extendisti: porrige dexteram tuā superbanc nauim,t super nauclerum t nautas eius:t dona ipsis famulis tuis sanitatem aię t corporis:t ad portum salutis eos perducere digneris illęsos.Qui viuis t regnas. **Psalmus.**

VOce mea ad dñm clamaui,voce mea ad deū,t intendit mihi. In die tribulationis meę deū exquisiui manibus meis: nocte ꝓtra eū,t nō sum deceptus. Renuit ꝓsolari aia mea:memorfui dei,t delectatus sum,t exercitatus sum,t defecit spiritus meus. Anticipauerunt vigilias oculi mei:turbatus sum,t non fui locutus. Cogitaui dies antiquos,t annos eternos in mēte habui. Et meditatus sum nocte cū corde meo,t exercitabar,t scopebā spūm meū. Nunquid in eternū proiciet deus:aut nō apponet,vt cōplacitior sit adhuc? Aut in finem miam suā abscindet in generatione t generationē? Aut obliuiscet miseri deus:aut ꝓtinebit in ira sua mias suas? Et dixi:nūc cepi.hęc mutatio dextere excelsi. Memor fui operum dñi:q; memor ero ab initio mirabiliū tuorū. Et meditabor in oibus operibus tuis:t in adinuētionibus tuis exercebor. Deus in scō via tua:quis deus magnus sicut deus nr̄:tu es deus q facis mirabilia. Notas fecisti i pplis virtutē tuam:redemisti in brachio tuo pplm tuū,filios Jacob t Joseph. Uiderūt te aquę deus,viderūt te aquę,t timuerunt:t turbatę sunt abyssi. Multitudo sonitus aquarū:vocē dederunt nubes. Etenim sagyttę tuę trāseūt:vox tonitrui tui i rota. Illuxerūt coruscationes tuę orbi terrę:cōmota est t ꝓtremuit terra.

In mari via tua, & semitę tuę i aquis multis, & vestigia tua non cognoscent. Deduxisti sicut oues pplm tuum, i manu Moysi & Aarō. Dū dī hic ps, sacerdos aspgit nauī i medio ex oī pte: & postea pcedit a pā nauis, & dicit. Dñs vob. Seq. sci euā. sm Luc. c.

In illo tpe. Cum turbę irruerent in Jesum, vt audirēt verbum Dei: & ipse stabat secus stagnum genesareth. Et vidit duas naues stātes secus stagnū: piscatores autē descenderāt, & lauabāt retia. Ascendens aūt in vnā nauim, quę erat Simonis, rogauit eū, vt a terra reduceret pusillum. Et sedēs docebat de nauicula turbas. Ut cessauit aūt loqui, dixit ad Simonem. Duc in altum: & laxate retia vra in capturā. Et rīdens Simon dixit illi: Præceptor per totā noctem laborātes nihil cepimus: in verbo aūt tuo laxabo rete. Et cum hoc fecissent, cōcluserunt piscū multitudinē copiosam. Rumpebat aūt rete eorum. Et annuerunt socijs, qui erāt in alia nauī: vt venirēt, & adiuuarēt eos. Et venerunt: & impleuerūt ambas nauiculas. Oremus. Oratio.

O Domine Jesu Chīe, q in filiū tudinē nauis ecclę Hoc arcanum fieri voluisti, vt inundāte diluuio soli q in ea inuēti essent saluarent, suppliciter exoramus clemētiā tuā: vt huic nauī fluctiuaga berrimū pfectionis cursum passis iugiterq; pceedas. Qui vi-

O Deus nr refugiu & virtus, adiutor in tribulationib⁹ q̄ maxime uenerunt nos nimis. Propterea nō timebimus dum turbabit terra, & trāsferent mōtes in cor maris. Sonuerūt & turbatę sunt aquę eorum: & turbati sunt mōtes, in fortitudine eius. R. luminis ipetus lętificat ciuitatē dei: scificauit tabernaculū suū altissimus. Deus in medio eius nō cōmouebit: adiuuabit eaz deus mane diluculo. Conturbatę sunt gētes, & inclinata sunt regna: dedit vocē suā, & mota est terra. Dñs virtutū nobiscū: susceptor nr deꝰ Jacob. Venite & videte opera dñi, quę posuit pdigia sup terrā, auferēs bella vsqz ad finē terrę. Arcū conteret & cōfriget arma: & scuta cōburet igni. Vacate & videte q̄m ego sum deus: exaltabor in gētibus, & exaltabor in terra. Dñs virtutū nobiscū: susceptor nr deus Jacob. Dū hic ps oī, sacerdos aspergit totā pā ab oī parte aqua bñdicta: & postea reuertit ad medū nauis, & dicit Dñs vob. Seq. sci euang. sm Joan. c.

In illo tpe. Cū cognouisset Jesus, qz vēturi essent vt rapere eum: & facerēt eum regē, fugit iteruz in mōtē ipse solus.

At aũt sero factũ est, descẽderũt discipuli eius ad mare. Et cum ascẽdissent nauim, venerunt trans mare in Capharnauz. Et tenebrę iã factę erant: ⁊ non venerat ad eos Jesus. Mare autem vento magno flante exurgebat. Cum remigassent ergo stadia quasi viginti quinq; aut triginta, vident Jesum ambulantez supra mare, ⁊ primũ naui fieri, ⁊ timuerũt. Ille aũt dixit eis: Ego sum, nolite timere. Voluerunt ergo eũ accipere in nauim: ⁊ statim nauis fuit ad terrã, ad quam ibant. Dñs vob. Oremus. Oratio.

DEus cuius in mari vię, ⁊ semitę in aquis multis, inttẽde supplicatiũ pces: ⁊ famulos tuos in hac naui ꝓstitutos maris semitas peragrantes, quos sacrorum tuorum perfudit gra, potẽtię tuę dextera protectos regas, ⁊ in fluctibus gubernes aduersus oẽs formidines atq; infortunia oibusq; in hac naui contentis substantijs atq; impositis bñdicas: ✠ eorũq; lucra multiplices, ac ꝓtra cuncta terrarũ, ⁊ maris discrimina eos propitius defensare digneris. Per Kyrie ele. Christe ele. Kyrie. Pr nr. Aue Maria. Credo. fol. 24. Cũ dr Pr, ⁊ reliqua sacerdos aspergat aquã benedictã per totã nauim. Postea completo. Credo, dicat. ℣. In mari vię tuę, ⁊ semitę tuę in aquis multis: ⁊ vestigia tua non cognoscent. ℟. Deduxisti sicut oues pplm tuum in manu Moysi ⁊ Aaron. Dñe exau. Dñs vob. Oremus. Oratio.

EXaudi nos dñe sancte, pater ops, ęterne deus: ⁊ mittere dignerís scm angelũ tuũ de cęlis, q custodiat, foueat, protegat, visitet, atq; defendat omnes habitãtes in hõc habitaculo. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

OMps sempiterne deus, qui B. Petrũ aplm tuũ super mare ambulantẽ ad te venire tulisti, ⁊ coaplm eius Paulum tertio naufragantez de pfundo pelagi liberasti: benedicere digneris hanc nauim: ⁊ famulis tuis in ea nauigantibus in tua mia cõfidentibus adesse digneris: vt ope mię tuę aduti, ad loca destinata, ⁊ ad portum salutis sine impedimento sani ⁊ incolumes valeant peruenire. Qui vivis ⁊ regnas in vnitate ⁊c.

BEnedictio dei omnipotentis, pa✠tris, ⁊ fi✠lij, ⁊ spiritus✠ sancti descendat super hanc nauim, ⁊ nauigantes in ea, ⁊ maneat semper. Amen. Dominus vobiscum. Initium sancti euangelij sm Jo. In principio erat verbum sup. j. fol. 11. Ãna. Salue regina. cum oratione. Concede.

¶ De

De benedictione ſeu aſperſione aquę benedictę per officinas canonicę, vel domus proprię. Cap. 26.

QUm clerici volunt aſpergere aquā bñdictā p officinas canonicę, vel domus, vadat aliquis ſacerdos cū ſocio vel ſocijs, t aſpergēdo aquā bñdictā incipiat in ſacriſtia pſalmū. Memēto dñe Dauid. ſup fol. 184. Ant. Domū iſtā ptege dñe: t angeli tui ſcti cuſtodiant muros eius. ℣. Dñe dilexi decorem domus tuę. ℟. Et locum habitationis glorię tuę. Oremus. Oratio. OMnps, t miſericors deus, q ſacerdotum miniſterio ad tibi ſeruiēdū t ſupplicādū vti dignaris: q̄s immēſam clemētiā tuā: vt qcqd mō viſitamus viſites, qcqd bñ ✠ dicimus, bene ✠ dicas: ſitq; ad nr̄ę humilitatis introitū, ſcōrū tuorū meritis, fuga dęmonū, t angeli pacis ingreſſus. Per. Poſtea procedat ad dormitoriū, t ibi dicat pſal. Q euaui oculos. fol. 183. Ant. Saluos nos dñe vigilātes, cuſtodi nos dormiētes, vt vigilemus cū xpo, t regeſcam⁹. ℣. In pace i idipſuz. ℟. Dormiā t regeſcā. Orem. BEne ✠ dic dñe hoc dormitoriū famulor̄ tuor̄: q non dormis, neq; dormitas cuſtodiens Iſrael: t famulos tuos in hac domo geſcētes poſt laborē cuſtodi ab illuſionibus phātaſmaticis ſatanę: vt vigilātes in p̄ceptis tuis meditent: t dormiētes te p ſopore ſentiāt: t hic t vbiq; defenſionis tuę muniant auxilio. Per Chm̄. In infirmaria dicat pſal. O ſie ne in furo. 37. Ant. Aſpice dñe de ſede ſcta tua, t cogita de nobis: inclina deus meus aurē tuā t audi: aperi oculos tuos, t vide tribulationē noſtram. ℣. Miſerere mei dñe, qm̄ infirmus ſum. ℟. Sana me domine, quoniam conturbata ſunt oſſa mea. Oremus. Oratio. OMnps t miſericors deus, q̄s immēſam pietatē tuaz: vt ad introitū humilitatis nr̄ę hunc locū infirmitorij, t hunc famulū tuū, vel hos famulos tuos in eo feſſum, vel feſſos iacētē, vel iacētes ſalutifere viſitare digneris: t ſicut viſitaſti dñe Tobiā, ſocrū Petri, puerūq; cēturionis: ita t iſte, vel iſti priſtina ſanitate aię corporiſque recepta gr̄aruz tibi in eccl̄a tua referat, vel referāt actionem. Per. In refectorio dicat pſal. B eati oēs qui timent dñm. folio 184. Ant. Oculi oīum in te ſperant dñe: t tu das illis eſcas in tpe opportuno: aperis tu manum tuā, t imples oē aīal benedictione. ℣. Edent pauperes t ſaturabuntur. ℟. Et laudabunt dñm qui requirunt eum. Oremus. Oratio.

OMps ⁊ misericors deus, qui famulos tuos in hac domo alis refectione carnali, vt cibū vel potum te bene ✠dicē te cum grārū actione percipiant: prēsta, qs, vt hic ⁊ in ēternū per te salui esse mereant. Per Chām. In coquina dicat psalmū. Dns regit me. fol. 166. Ant. In loco pascuē ibi me collocauit. ℣. Parasti in dulcedine tua pauperi deus. ℟. Qui habitare facis vnanimes in domo. Oremus. Oratio.

OEus ēterne, ante cuius ꝓspectum assistunt angeli, ⁊ cui⁹ nutu regunt vniuersa: q ēt necessarijs humanę fragilitatis tua pietate ꝓsulere nō desinis, te humiliter imploramus: vt habitaculū istius officinę illa bñ ✠dictione pfundas: qua per manus Eliseī prophetę in olla eremitica gustus amarissimos dulcorasti: ⁊ semp hic tuę bñdictionis copia redūdāte laudes tibi referāt serui tui: q das escā oi carni: ⁊ ꝓples oē aīal bene ✠dictione saluatoris nr̄. Qui vivis ⁊ re. In cellario dicat psalmum.

BEnedictus dns deus meus: qui docet manus meas ad prēliū: ⁊ digitos meos ad bellū. Misericordia mea ⁊ refugiū meū: susceptor meus ⁊ liberator meus. Protector meus: ⁊ in ipso sperauit: q subdit pplm meum sub me. Dne quid est hō, qr innotuisti ei: aut filius hoīs, qr reputas eū? Hō vanitati similis factus est: dies eius sicut vmbra pretereunt. Dne inclina cēlos tuos, ⁊ descēde: tāge mōtes ⁊ fumigabunt. Fulgura coruscationes, ⁊ dissipabis eos: emitte sagittas tuas, ⁊ cōturbabis eos. Emitte manum tuam de alto: eripe me, ⁊ libera me de aquis multis, ⁊ de manu filiorū alienorū. Quorū os locutū est vanitatē: ⁊ dextera eorum dextera iniquitatis. Deus cāticū nouum cātabo tibi: in psalterio decachordo psallā tibi. Qui das salutē regib⁹: qui redemisti Dauid seruum tuum: de gladio maligno eripe me. Et erue me de manu filiorum alienorum: quorum os locutum est vanitatē, ⁊ dextera eorum: dextera iniquitatis. Quorum filij sicut nouellę plātationes in iuuētute sua. Filię eorum cōpositę: circumornatę vt similitudo tēpli. Promptuaria eorum plena: eructātia ex hoc in illud. Oues eorum fętosę, abundātes in egressib⁹ suis: boues eorum crassę. Nō est ruina macerię: neq; transitus, neq; clamor ī plateis eorū. Beatū dixerūt pplm, cui hęc sunt: beat⁹ ppl's cui⁹ dns de⁹ ei⁹. Ant. Ecce ego mittā vobis frumētū ⁊ vinū ⁊ oleum: ⁊ replebimini ī eis, dicit dns: ideoq; exultate

⁊ lę=

ꝛ lętamini in dño deo veſtro. ℣. Emittet dñs benedictionẽ ſu-
per cellaria tua. ℟. Et ſup opera manuũ tuarũ. Oremus. Oꝛ.
Omnipotens ꝛ miſericoꝛs deus: qui vbiq; pręſens es: ma
teſtatem tuã ſuppliciter exoꝛamus: vt huic pꝛomptuario
gratia tua adeſſe dignetur, quę cuncta aduerſa ab eo repellat
ꝛ abundantiam bene ✠ dictionis tuę largiter infundat. Per
Chriſtum dominum no. ℟. Amen. In clauſtro dicat pſalmus.
Quam dilecta tabernacula tua dñe virtutum: cõcupiſcit ꝛ
deficit anima mea in atria dñi. Coꝛ meus ꝛ caro mea ex-
ultauerunt in deum viuũ. Etenim paſſer inuenit ſibi domum,
ꝛ turtur niduꝫ, vbi reponat pullos ſuos. Altaria tua dñe virtu
tum: rex meus ꝛ deus meus. Beati qui habitant in domo tua
dñe: in ſecula ſeculoꝝ laudabunt te. Beatus vir cuius eſt au-
xiliuꝫ abs te: aſcẽſiones in coꝛde ſuo diſpoſuit: in valle lacryma
rum in loco, quẽ poſuit. Etenim benedictionẽ dabit legiſlator:
ibunt de virtute in virtutem: videbitur deus deoꝝ in Sion.
Dñe deus virtutum exaudi oꝛationem meã: auribus pcipe Deus
Jacob. Pꝛotectoꝛ nr aſpice deus: ꝛ reſpice in faciem Chri tui.
Quia melioꝛ eſt dies vna in atrijs tuis, ſuper millia. Elegi a-
biectus eſſe in domo dei mei magis ꝙ habitare in tabernacu
lis pctoꝝ. Quia miſericoꝛdiã ꝛ veritatẽ diligit deus: gra
ꝛ gloriã dabit dñs. Non priuabit bonis eos, qui ambulant in
innocẽtia: dñe virtutum beatus hõ qui ſperat in te. Ant. Con-
gregauit nos in vnũ Chriſti amoꝛ: tuneamus ꝛ amemus Chri
ſtum deum: vbi charitas ꝛ amoꝛ, ibi deus. ℣. Ecce ꝙ bonum ꝛ
ꝙ iucundum. ℟. habitare frẽs in vnum. Oremus. Oratio.
Omps ſempiterne Deus: qui nos ſingulari pꝛerogatiua
gratię in hoc religionis clauſtro miſericoꝛditer cõgrega-
ſti: da nobis famulis tuis, ita in eodem laudabiliter tibi ſeruire,
ꝛ in fraternitatis amoꝛe ꝛ ſyncera dilectione, ac mutua pace
conuiuere: vt tandem ad illam patriaꝫ, in qua omnia ſecura, fir
ma, tranquilla, ꝛ ſtabilia ſunt, te largiente peruenire valeamus.
Per Chri. ℟. Amen. Ad portam principalem dicat pſalmum.
Laꝛda Jeruſalem dominum: lauda Deum tuum Sion.
Quoniam confoꝛtauit ſeras poꝛtarum tuarum: benedi-
xit filijs tuis in te. Qui poſuit fines tuos pacem: ꝛ adipe
frumenti ſatiat te. Qui emittit eloquium ſuum terrę:

velo-

rę: velociter currit sermo eius. Qui dat niuem sicut lanam: nebulam sicut cinerem spargit. Mittit crystallum suam sicut buccellas: añ faciē frigoris eius quis sustinebit? Et mittet verbum suum ⁊ liquefaciet ea: flabit spūs eius ⁊ fluent aquę. Qui annunciat verbū suū Jacob: iustitias ⁊ iudicia sua israel. Non fecit taliter oī nationi: ⁊ iudicia sua non manifestauit eis. Añia. Cōfortauit dñs seras portarum nr̄arum, ⁊ benedixit nobis. ℣. Hęc est porta dñi. ℟. Et iusti introibunt in eam. Oremus. Oratio.

Omine Jesu Chr̄e: qui in introitu portarū Jerūsl̄m valuas scificasti: dū splendore gēmarū duodecim, totidē apl̄orum noīa p̄signasti: ⁊ qui per organū ꝓphēticum p̄dixisti, Lauda Jerusalē dñm, qr̄ ꝓfortauit portas seras portarū tuarum, ⁊ bñdixit filijs tuis in te, te q̄s, vt ponas oēs fines domus istius pacē: vt velociter currēs interius sermo tuus adipe frumenti satiet eos: ⁊ spūs sctūs defendat illos: vt nunq̄ nocere eis p̄ualeat inimicus: sed oēs habitātes in ea interius voce, corde ⁊ opere decantent dicentes, Magnus dñs deus nr̄ Jesus Chr̄s, ⁊ magna virtus eius, ⁊ sapientię eius nō est numerus. Qui cum deo patre in vnitate eiusdem spūs sci in trinitate pfecta viuis ⁊ re. Dñs vob. Sequentia sancti euang. sm Luc. In illo tpe. Ingressus Jesus pambulabat Jeri. 215. añia. Btā gens cuius est dñs deus eorum, pp̄ls electus in hēditatē sibi. Kyrie. Chr̄e. Kyrie. Pater nr̄. Et ne nos. Sed lib. ℣. Custodi nos dñe vt pupillā oculi. ℟. Sub vmbra alarum tuarum protege nos. Dñs vob. Oremus. Oratio.

Deꝰ, qui in oī loco dñationis tuę dedicatorē sp assistis, exaudi nos, q̄s, vt inuiolabilis huius domꝰ p̄manēat bñdictio: ⁊ beneficia tui muneris vniuersitas q̄ supplicat mereat. Oratio.

Visita, q̄s dñe, habitationē istā: ⁊ oēs insidias inimici ab ea longe repelle: ⁊ angeli tui sci habitent in ea, qui nos in pace custodiant: ⁊ benedictio tua sit super nos semper. Per Chr̄m. Postea addat orōnes de beata virgine ⁊ alijs sctis ad libitum. In reditu ad eccl̄am dicere poterit psal. Qui habitat in adiut. fol. 60. Kyrie ele. Pater noster. Et ne nos. ℣. Memor esto congregationis tuę. ℟. Quam possedisti ab initio. Oremus. Oro.

Dñs sempiterne deus dirige actus nostros in beneplacito tuo: vt in noīe dei ⁊ dñi nr̄i Jesu Chr̄isti filij tui dilectissimi mereamur semper bonis operibus abundare. Per eundē.

℄ Bene=

¶ Benedictio ad initium alicuius operis boni. Cap. 27.

℣. Adiutorium nostrum. ps. Ad te domine leuaui animam. fol. 167. ℣. Domine exaudi ora. Dominus vobi. Oremus. Oratio.

Deus, a quo omne bonum sumit initium, et semper ad perfectiora progrediens percipit incrementum. concede, quesumus, supplicantibus nobis: vt quod ad laudem nominis tui inchoare aggredimur, eterno tue paterne sapientie munere perducatur ad terminum. Per Christum dominum nostrum.

¶ De benedictione ignis. Cap. 28.

℣. Adiutorium nrm. Dñe exau. Dñs vobis. Oremus. Oratio.

Omine deus nr, pr ops, lumē indeficiens, qditor oīum luminū, exaudi nos famulos tuos: et bñ ✠ dic hunc ignē, g tua sctificatione, atq; bñ ✠ dictione qsecrat: tu q illuminas oēs hoīes venientē in hūc mundū, illumina tenebras cordis nostri et qscias nras igne tue charitatis: vt tuo lumine igniti, tuo lumine illuminati, expulsis a cordibus nris pctōrum tenebris, ad vitā, te illustrāte, puenire mereamur: Per Chm. Oremus. Oratio.

Omine sctē, pr ops, eterne deus, in noīe tuo et filij tui dñi nri Jesu Chi et spūs sci bñ ✠ dicimus ignē: et sci ✠ ficamus creaturā hanc ignis: tu quoq; eā tua virtute corrobora: et ad nostraz salutē puenire concede. Per. Postea aspergat aqua bñdicta. ¶ De bñdictione domus, ne cōburat ab igne. Cap. 29.

℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. Oremus. Oratio.

Defende, qs dñe, locū istū, vel domū istā a maioribus vsq; ad minimos, cū pecoribus et rebus suis ab igne, ab infirmitate, a tēpestate, ab ira vētura, ab oībus tribulationibus diaboli, et ab insidijs inimici: vt sit deus habitator et custos: et eā ab oī igne custodiat: Per Chm. ℟. Amē. Aspergat aqua bñdicta.

¶ De benedictione noui putei. Cap. 30.

℣. Adiutorium nostrū. Dñe exau. Dñs vob. Oremus. Oratio.

Supplices deprecamur dñe clemētiā pietatis tue, vt aquā putei huius celesti bñ ✠ dictione sci ✠ fices: et ad cōem vsum qcedas esse salubrē: et ita ex ea fugare digneris oēs diabolice tētationis incursus: vt quicūq; ex eo hauserint, vel biberint, vel in quibuscūq; necessarijs vsibus hausta aqua vsi fuerint, tuo virtutis ac sanitatis dulcedine pfruātur: vt tibi sctificatori et saluatori oīum dño gras agere mereamur. Per. Oremus. Oratio.

Omine

OMine deus ops, qui in huius putei altitudinē, per crepidinē fistularū, copiā aquaruz manare iussisti: prēsta, vt te iubente atqz benedicente, per nostrę officium functionis repulsis hic phantasmatibus, calliditatibus, atqz insidijs diabolicis purificatus, atque emendatus semper hic puteus perseueret. Per Christum dominum. Postea aspergat aqua benedicta.

¶ De benedictione nouę areę. Cap. 31.

PRimo sacerdos totā areā aspergat aqua benedicta dicēs aīam. Asperges me dñe hyſ. ℟ tot ℣ sicu. psalmi Miserere mei. f. 59. quot fuerint necessarij, semp interserēdo aīaz. Asperges me dñe. post singulos ℣. psalmi. Post Gloria pa. repetatur aīa Asperges me dñe. ℣ Adiutoriū. Dñe ex. Dñs vo. Oratio. OMnipotens, qs dñe, in hac area frumēti dona: ℟ sicut fidelibus tuis tricenariū atqz sexagenariū, vel cētesimū fructū donare ꝓsueuisti: ita ℟ famulis tuis pñti tpe vberius tuę liberalitatis dona largire: ℟ super cā virtutē tuę bñdictionis infunde. Per. ℟ Amen. ¶ De benedictione ad vasa noua. Cap. 32.

℣ Adiutorium nost. Dñe exaudi. Dñs vobis. Oremus. Oratio. PRotector fidelium deus, ℟ subditoꝝ pectorum habitator, quęsumus, vt serenis oculis tuę pietatis hęc vascula ita illustrare digneris: vt super ea descendat gratię tuę larga benedictio, vt cum salubritate vtentes eis, per gratiam tuā mereantur vasa efficij munda. Per. Aspergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione noui panis. Cap. 33.

℣ Adiutorium no. Domine exau. Dñs vob. Oremus. Oratio. BEnedic dñe creaturā istā panis, sicut benedixisti quinque panes in deserto: vt sit donū eiusdē in annuū alimentū, gustantesque ex eo accipiant tam corporis qꝫ animę salutem: Per Christum. ℟ Amen. ¶ De benedictione vini noui. Cap. 34.

℣ Adiutorium nostrum. Dominus vobiscuz. Oremus. Oratio. OMnipotens sctē pr̄ ops, ęterne deus, bonoꝝ oīuz dator ℟ conseruator: q inter reliquas creaturas tuas, vinū in hoīum lętificationē ℟ lętitiā ex fructu vuaruz prodire iussisti: quiqz per vnigenitū filium tuū dñm nr̄m Jesum Christū in nuptijs in Cana galileę aquā in vinū mirabiliter permutasti, ℟ sacramentuz pręciosissimi sanguinis eiusdem filij tui in vini materiaz sanctificari iussisti, te supplices deprecamur, ac petimus: vt hanc creaturam

turā vini bene ✠ dicere ⁊ sctificare digneris: vt famuli tui ⁊ famule ex eo gustantes aiē ⁊ corporis recipiant sospitatem, ⁊ oium grārum largitorem sine fine collaudent. Per eund. Aspergantur aqua benedicta. ¶ De benedictione auium. Lap.36.

℣. Adiutorium. Domine exau. Dominus vo. Oremus. Oratio.

DEus vniuersę creaturę, qui inter cęteras diuersarum creaturarum spēs, ⁊ pro humani generis vsu, et volatilium genus ex aqua producere dignatus es: ex quibus Noe de arca egrediens, holocausta tibi offerens placuit: ⁊ qui pplo tuo ex Egypto educto p Moysen seruum tuum, munda ab immundis segregans, edendi pceptum dedisti: te supplices rogamus: vt has mundaruz auiuz carnes bene ✠ dicere ⁊ sci ✠ ficare digneris: vt quicunqz ex eis comederint bndictionis tuę abundantia repleantur, ⁊ ad ęternę vitę gaudia peruenire mereantur. Per. Aspergantur aqua benedicta. ¶ De benedictione lardi. Lap.

℣. Adiutorium. Domine exaud. Dominus vob. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic dne creaturā istā lardi: vt sit remediuz salutare generi humano: ⁊ pręsta per inuocationem tui sci nominis, vt quicunqz ex eo sumpserint, corporis sanitatē ⁊ animę tutelam percipiant. Per Christ. Aspergantur aqua benedicta.

¶ Benedictio casei vel butyri. Lap.37.

DIgnare, qs ops deus, sanctificare hanc creaturam casei, vel butyri, quam ex adipe animalium pducere dignatus es: ⁊ pcede propitius: vt quicunqz ex populis tuis fidelibus ex eo comederint vel gustauerint, omni benedictiōe cęlesti ⁊ gratia saturati repleantur in bonis. Per Christum. Aspergantur aqua benedicta. ¶ Benedictio lactis ⁊ mellis. Lap.38.

℣. Adiutorium nost. Domine exaud. Dns vo. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic dne has creaturas lactis ⁊ mellis, ⁊ pota famulos tuos fonte perenni, qui est spūs veritatis: ⁊ enutri eos de hoc melle ⁊ lacte. Tu.n. domine promisisti patribus nostris Abraham, Isaac, ⁊ Jacob dicēs introducam vos in terram promissionis, terram fluentem lac ⁊ mel. Coniunge dne hos famulos tuos spū charitatis ⁊ pacis: sicut cōiunctuz est lac ⁊ miel in Christo Jesu Dño nostro. Qui tec. Aspergant aqua benedicta.

¶ De benedictione seminum, olerum, ⁊ legumin.m. Lap.39.

℣. Adiutorium. Domine exau. Dns vob. Oremus. Oratio.

Te dñe petimus ⁊ rogamus: vt hęc segetū, fructuū, olerum, leguminū ⁊ herbaruz semina oculis tuis serenis aspicias ⁊ sicut enim testat⁹ es Moysi famulo tuo in terra Aegypti dicēs: dic filijs Israel cū ingressi fuerint terrā promissionis quam eis dñs Deus daturus est, primitias frugū suarū offerant sacerdotibus, ⁊ erūt benedictarra ⁊ nos oram⁹ dñe auxiliū misericordię tuę super hęc semina, ex quibus fructus de terra suscipere speramus, vt non grādo vlla succidat, nō turbo tēpestatis detrūcet, non aquarū inundantia abducat, non aeris inundatiō exterminet: sed tua sctā benę ✠ dictione munita, fructifera ⁊ superabūdantia propter animarum ⁊ corporum humanorum vtilitatē ⁊ vsum ad plenissimam maturitatem perducere digneris. Per Christum dominum nostrum. Aspergantur aqua benedicta.

¶ Benedictio contra aues, vermes, mures, vel locustas, vel alia animalia terrā vel fructus vastantia, vel aquas inficiētia. c. 40.

℣ Adiutoriū nost. Dñe exaudi. Dñs vobiscū. Oremus. Oratio.

Preces nostras, q̄s dñe, clemēter exaudi: vt q iuste p pcis nr̄is affligimur, ⁊ hęc auiū, vermiū, seu murū, aut locustarū, vel aliorū aialiū pśecutionē patimur, p tui nois gloria ab ea misericorditer liberemur, vt pcul a tua potētia expulsi nulli noceāt: ⁊ hos cāpos, agros vel vineas, aut aquas in trāqllitate ⁊ gete dimittāt: q̄tenus ex eis surgētia ⁊ orta tuę maiestati deseruiāt, ⁊ nr̄ę necessitati subueniāt, p Chm. ℟. Amn. Oremus. Dio.

Omnipotens sempiterne deus oiuz bonoz remunerator, ⁊ pctōrū maxime miserator, in cui⁹ noie oia genua flectūtur, cęlestia, terrestria, ⁊ infernalia, tua potētia nobis pctōrib⁹ oipotēter pcede: vt qō de tua misericordia cōfisi agimus, p tuā grāz efficacem pśequatur effectū: quatenus hos pestiferos vermes vel mures, aues, vel locustas, aut alia aialia p nos seruos tuos maledicēdo maledicas, segregādo segregas, exterminando exterminies, vt per tuam clementiā ab hac peste liberati gratiarū actiones maiestati tuę libere referamus: Per Chm dominū nostrū. ℟. Amen. Postea sequens exorcismus sequitur.

Exorcizo vos pestiferos vermes, mures, aues, seu locustas aut alia aialia p deū patrē oipotentē, ⁊ Jesum Chm filiuz eius, ⁊ spūz sctū ab vtroq̄ pcedentē: vt cōfestim recedatis ab his cāpis, seu vineis, vel agris: nec amplius in eis habitetis, sed

ad ea loca trãseatis, in quibus nemini nocere possitis, pro parte omnipotentis dei ⁊ totius curię cęlestis, ⁊ ecclesię sanctę dei vos maledicens, q̃ quocunq; ieritis sitis maledicti, deficiętes de die in diez in vos ipsos ⁊ decrescentes: quatenus reliquię de vobis nullo in loco inueniãtur, nisi necessarię ad salutẽ, ⁊ vsum humanuz. Quod pręstare dignet q̃ venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ seculum per ignem. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Omine Jesu Christe, q̃ Jordanis flumẽ bñdixisti: ⁊ in eodem baptizatus aquas mundasti, ⁊ purificasti vt elementum salubre efficerentur in remissionez peccatorũ: ⁊ has aquas quoq; bene ✠ dicere, ⁊ sancti ✠ ficare, ⁊ mun ✠ dare digneris: vt nil i eis noxiũ, nil pestilẽs, vel inficiẽs, nil corrũpẽs remaneat: sed oĩa pura ⁊ munda in eis efficiãtur: quatenus q̃ ad vsuz humanũ ex eis creata sunt, cũ salute nostra ⁊ gloria tua assumamus. Per Chm. Et si magna fuerit dictarũ bestiarũ tribulatio, poterit sacerdos cũ ꝓcessione, vt infra in tertia parte i festo sci Marci notatũ est, cũ clero ⁊ populo cãtãdo ad locũ infectũ accedere, suppositas oĩones dicẽdo sup agros vel aquas infectas.

¶ De benedictione saltis ⁊ aquę contra vermes ⁊ alies seminatia possessionum vastantes. Cap. 41.

℣. Adiutoriũ nost. Dñe exaudi. Dñs vobiscũ. Oremus. Oratio.

Omine sancte, pater omnipotẽs, ęterne deus, mitte spũs tuuz sanctũ cum angelis, ⁊ archangelis, cũ thronis, ⁊ dominationibus: ⁊ cũ eis oẽs sanctos ⁊ electos tuos: vt defendãt segetes nostras a vermibus malis ⁊ auibus, ⁊ magnificetur nomẽ tuuz in omni loco: ꝑ Chm. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Bene ✠ dic dñe hanc creaturam aquę: vt fugiãt vermes ⁊ volucres a nostris segetibus ꝓpter nomẽ Dñi nri Jesu Christi: quod inuocatũ est in ipsa creatura messis, vt fiat alimẽtuz oibus, qui viuunt ex ea: ꝑ eundez. ℟. Amẽ. Aspergantur aqua benedicta. ¶ De benedictione terrę seminatę. Cap. 42.

℣. Adiutoriũ nost. Dñe exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

Bene ✠ dicat nos deus deus noster: ⁊ terrę nostrę vbertatẽ cõcedat: in centuplũ amplificet fructus eius, vt viuẽtes in exultatione manipulos nr̃os colligam⁹. ꝑ Chm. ℟. Amẽ. Aspergant aqua bñdicta. ¶ De bñdictione arborum. Cap. 43.

℣. Adiutoriuz no. Dñe exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

Deus,

DEus, qui huius arboris plantam tua visitatione ⁊ prouidentia protectaꝫ esse voluisti, nunc etiaꝫ vt eandeꝫ benedicere ⁊ sancti ✠ ficare digneris, precamur: vt quicunque ex fructu eius sumpserint, sani, ⁊ incolumes esse valeant. Per Chm̃ dominũ nostrum. ℟. Amẽ. Aspergatur aqua benedicta.

¶ De benedictione fructus arborum. Cap. 44.

℣. Adiutoriũ nost. Dñe exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Dic.

BEne ✠ dic dñe hunc nouum fructũ arborũ, ⁊ psta: vt qui ex eo in tuo noie vescentur, corporis ⁊ aiꝫ sanitatẽ potiãtur: Per dominum. ℟. Amen. Aspergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione nouorum pomorum. Cap. 45.

℣. Adiutoriũ nost. Dñe exaudi. Dñs vobiscũ. Oremus. Dic.

TE deprecamur ops ẽterne deus, vt bñdicas hũc fructum nouũ pomoꝝ: ⁊ q p esuꝫ interdictę arboris, lętali in ptoparẽte fumere multati sumus, tu ppitius postulationibus nr̃is placatus intende, ⁊ p virtutẽ tuã, ⁊ dilectissimi filij tui Dñi nr̃i Jesu Chr̃i, ⁊ Spũs scti hos fructus tua bñ ✠ dictione scti ✠ ficatqꝫ tua dignatione ✠ purifica: vt expulsa vetusti hois ac primi facinoris incẽtoris prauitate, salubriter ex hac die de vniuersis terrę edẽdis germinibus ad tui laudẽ cũ alacritate ⁊ sospitate sumamus. Per Chm̃. ℟. Amẽ. Aspergãt aqua benedicta.

¶ De benedictione vineę. Cap. 46.

℣. Adiutoriũ nost. Dñe exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Dic.

DEus, q vineã tuã ex Aegypto eductã mirabiliter plãtasti, pces nr̃as benign⁹ exaudi: vt in hac vinea famulorꝫ tuorꝫ bñ ✠ dictio ęlestis copiosa descẽdat: ⁊ qõ i ea ad vsũ humani generis tribuere dignatus es, multiplicẽ redũdãdo, ⁊ rorẽ tuę bñ ✠ dictionis infunde. p Chr̃z. ℟. Amẽ. Aspgãt aqua bñdicta.

¶ De benedictione communu super fruges ⁊ vineas. Cap. 47.

℣. Adiutoriũ nost. Dñe exaudi. Dñs vobiscũ. Oremus. Dic.

TE dñe sancte, pater ops, ęterne Deus, supplices deprecamur, vt misericordia tua iugiter nobis concedas sufficientem messium copiam, fructuum omnium largitatẽ tribuas: vinearum quoqꝫ substantiam abundanter, arborũ fętus, proceritasqꝫ omnium rerum: atqꝫ ab ipsis omnibus pestiferũ sydus, tempestatis procellam, ⁊ grandinis fragorem: ⁊ vniuersa mala amouere digneris: Per Christum. ℟. Amen. Oremus. Omnipo-

OMnipotens sempiterne Deus multiplica sup nos miseri cordiã tuã: ⁊ pces nostras benignus exaudi: vt in bas fruges famulorũ tuoꝝ veniat speratę bene ✠ dictionis vbertas: vt repleti de frugibus tuis in tuo nomine de tua gratia semper exultent. ℣ Per Christum dominum. ℟ Amen. Oremus. Oratio.

OMnipotẽs sempiterne deus, maiestatẽ tuã supplices exoramus: vt has terrę nr̃ę segetes ad maturitatẽ fertilitatis perducere digneris: vt esurientiuꝫ animas bonis affluentibus repleas, ⁊ egeni pauperesque laudent nomen tuum. ℣ Per Christum dn̄m nostrum. ℟ Amen. Aspergantur aqua benedicta.

De bñdictiõe vuę vel ficuũ, vel quorũcũqꝫ aliorꝫ fructuũ. Cap. 48.

℣ Adiutoriũ nost. Dn̄e exaudi. Dn̄s vobiscũ. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic dn̄e hos fructus nouos vuę, vel ficuũ, pomoꝝ castanearum, peponum, amygdalaruꝫ ⁊ cętera, quę tuo rorem cęli ⁊ inundantiam pluuiarum ⁊ tempora serena atque tranquilla ad maturitatem perducere dignatus es, ad percipiendum nobis cum gratiarum actione. ℣ Per Christum dominum nostrum. ℟ Cum. Amen. Aspergantur aqua benedicta.

De benedictione ad fructus nouos. Cap. 49.

℣ Adiutoriũ no. Dn̄e exaud. Dn̄s vobiscum. Oremus. Oratio.

OMnine sancte pater oīps, eterne Deus, qui cęluꝫ ⁊ terrã mare ⁊ oia creasti, te supplices ex̄s: vt hunc fructũ nouum ℣ bene ✠ dicere ⁊ sancti ✠ ficare digneris, ⁊ multiplicare abundanter offerẽntibus tibi: vt repleas eorum cellaria cum abundantia frumenti, ⁊ vini: vt lętantes in eis referant tibi deo oipotenti laudes ⁊ gratias. ℣ Per Christuꝫ. ℟ Amen. Oremus. Oratio.

OReamus pietatẽ tuã oīps Deus: vt has primitias creaturę tuę, quas aeris ⁊ pluuię tẽperamẽto nutrire dignatus es, bñ ✠ dictionis tuę umbre pfundas: ⁊ fructus terrę tuę vsq; ad maturitatẽ pducas: tribuas quoq; populo tuo de tuis muneribus tibi semp gratias agere: vt a fertilitate terrę esuriẽtũ alias bonis affluentibus repleas: ⁊ egenus ⁊ pauper laudent nomen glorię tuę. ℣ Per Chr̃m. ℟ Amen. Aspergantur aqua bñdicta.

De benedictione communi ad omnia. Cap. 50.

℣ Adiutoriũ no. Dn̄e exaudi. Dn̄s vobiscum. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic dn̄e creaturam istam ℣. ⁊ sit remedium salutare generi humano: ⁊ pst̃a per inuocationẽ tui sanctissimi nominis

nois: vt quicunq; ex ea sumpserint vel gustauerint, corporis sanitatē, & aię tutelam accipiant. Per. Aspergat aqua benedicta.

¶ De benedictione in peste animalium. Cap. 51.

Primo animalia aspergantur aqua benedicta. Postea sacerdos dicit. ℣. Adiutorium nost. ℟. Qui fe. ℣. Domine exaudi orati. ℟. Et cl. Dominus vo. Oremus. Oratio.

Misericordiam tuā domine supplices exoramꝰ: vt hęc animalia, quę graui infirmitate vexantē, in nomine tuo, atq; tuę bene ✠ dictionis virtute sanentur. Extinguatur in eis omnis diabolica potestas, & ne vlterius ęgrotent, tuis domine sis defensaculum vitę & remedium sanitatis. Per dominū nostrum Jesum Christū. ℟. Amen. Aspergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione salis, quod datur animalibus. Cap. 52.

℣. Adiutoriū no. Dñe exaudi. Dñs vobiscū. Oremus. Oratio.

Deus inuisibilis & inęstimabilis, pietatē tuam per sanctū ac tremendū filij tui nomē supplices deprecamur: vt in hāc creaturā salis bene ✠ dictionē, & potētiā inuisibilis operationis infandas: vt aialia, quę necessitatibus humanis tribuere dignatus es, cū ex eo acceperint, vel gustauerit, bñ ✠ dictio & sancti ✠ ficatio tua ab omni ęgritudinis & lęsionis incursu te protegente custodiat. Per eundē. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Omine sancte, pater omnipotens, ęterne deus: defende, ꝙsumus, omnia animalia nra per hanc creaturaꝫ salis & aquę: defende pissime a rapacibus, a latronibus, a bestijs, a sagitta, a morbo, a morsibus, a laqueis, a diabolo, ab infirmitate, ab inuidia & malitia prauorum: a malis hominibus, a malis oculis, a veneficijs, ab aruspicibus: & ab omnibus malis animalia, quę morbis & infirmitatibus vexantur, per hanc creaturaꝫ salis, & per inuocationem sancti nominis tui sanare digneris. Per Christum dñm no. ℟. Amen. Aspergatur aqua benedicta.

¶ Benedictio Crucis. Cap. 53.

℣. Adiutoriū nost. Dñe exaudi. Dñs vobiscū. Oremus. Oratio.

Rogamus te dñe sancte, pater omnipotens, ęterne deus: vt digneris bñ ✠ dicere hoc signum crucis: vt sit remediuꝫ salutare generi humano, sit soliditas fidei, profectus bonorum operum, redēptio animarꝫ sit solamen & protectio ac tutela contra ignea iacula inimicorū. Per do. Alia ofo eadem. Oremus.

BEne ✠ dic dñe hanc creaturē tuā, p quā eripuisti mundū a dęmonū ptāte, ⁊ superasti passione tua suggestorē peti, qui gaudebat in pręuaricatione primi hois per lignū vetitū: bene ✠ die ēt dñe ⁊ scti ✠ fica illud signaculū sacrę passionis tuę vt sit inimicis tuis obstaculum: ⁊ credentibus perpetuū perfice auxilium. Qui viuis ⁊ reg. Hic aspergatur aqua benedicta.

SAnctificet istud lignū i noīe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spūs ✠ sancti: vt orantes inclinantesque se propter dñm ante istam crucem, inueniant sanitatem corporis ⁊ animę. Amen.

¶ Benedictio olei. Lap. 54. ℣. Adiutorium ⁊c. Exorcismus.

EXorcizo te creatura olei p deū pręz ✠ otipotētē, qui fecit cęlū ⁊ terrā, mare ⁊ oīa q̄ in eis sunt. Dis virtus aduersarij, oīs exercitus diaboli, oīs incursus, oīs phantasia satanę eradicare, ⁊ effugare ab hac creatura olei: vt fiat oibus, qui eo vsuri sunt, salus mentis ⁊ corporis, In noīe dei ✠ patris otipotentis, ⁊ Jesu ✠ Christi filij eius dñi nostri, ⁊ spūs ✠ sancti paracliti: Et in charitate eiusdē dñi nr̄i Jesu Chri, q̄ venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ sęlm p ignē. ℣. Dñe exau. Dñs vo. ōō.

OMnine deus op̄s, cui astat exercitus angelor̄ cū tremore, quor̄ū seruitūtē spūale cognoscit, dignare respicere ⁊ benedicere ⁊ scti ✠ ficare hanc creaturā olei: quā ex oliuarū fructū edūxisti, ⁊ ex eo infirmos inungi mandasti: quatenus sanitate percepta tibi deo viuo ⁊ vero gr̄as agerent: pręsta, q̄s, vt hi, qui hoc oleo, qō in tuo noīe bene ✠ dicimus, vsi fuerint, ab oī lāguore oīq̄ infirmitate atq̄ cūctis insidijs inimici liberent, ⁊ cūcte aduersitates separent a plasmate tuo, qō pcioso sanguine filij tui redemisti, vt nunq̄ lędatur a morsu serpentis antiqui. Per eundem dominum nost. Aspergatur aqua benedicta.

¶ Benedictio cilicij ex pęnitentia inducendi. Lap. 55.

℣. Adiutorium nostrum. Dñe exau. Dñs vob. Oremus. Oratio.

OMp̄s ⁊ misericors deus, q̄ pcōribus pęnitētibus hoc ī dōmēto vestitus mīaz ⁊ venīā tribuisti: oramus clemētīā tuā, vt idumētū hoc, qō vocāt cilicīū, bñ ✠ dicere ⁊ sci ✠ ficare dignęris: vt quicūq̄ eo pro petis indutus fuerit, ⁊ mīam tuā implorauerit, venīā ⁊ indulgentīā tuę sanctę misericordię consequatur. Per dñm nr̄m Jesum. ⁊c. Aspergatur aqua benedicta.

¶ Partis secundę libri Sacerd. de variis bñdictionibus finis.

¶ Tertia

¶ Tertia pars libri Sacerdotalis in quatuor Tractatus diuisa: in quorum primo agitur de Processionibus ordinarijs & extraordinarijs faciendis.

¶ In Secundo, de Computo Ecclesiastico.

¶ In Tertio, de Sūmaria Musicę ecclesiasticę instructione.

¶ In Quarto, de Exorcismis dęmoniacorum.

¶ Tractatus Primus ternę partis libri Sacerdotalis de processionibus faciendis. Prooemium.

PRocessiones faciędas ob diuersas causas & necessitates sctā mr ecclia catholica ab antiquo instituit. De quibus in hac vltima parte huius codicis tractaturi, quatuor principaliter videbimus. Primo vnde ortus habuit processionus celebratio. Secundo, quot processiones fiant p anni circulū. Tertio, quibus ex causis fiāt pcessiones. Quarto, quis modus & ritus obseruādus est in pcessionū celebratione.

¶ Vnde ortum habuerit processionum celebratio. Cap. 1.

PRocessionū celebratio, ꝑm Clarissimū doctorez dñz Guill. Duran. in suo diuinorū officiorum Rationali, ortum habuit a sanctis patribus, qñ egressi de terra & seruitute Aegyptiaca processerunt per desertuz annis quadragita & tādē ad terrā promissionis puenerunt, vt hz in Exodi, Leuitici, & Numerorū hbris, per totū vsqz ad librum Jo sue inclusiue. ¶ Rursus Dauid rex & prophęta vir Deo acceptissimus, & Salomon filius eius diuersis tpibus arcam fęderis dñi portantes fecerunt solennissimas processiones, vt habetur 2. Reg. 6. & 3. Reg. 8. capitulis. Nam cum hymnis & canticis & multarum victimarum oblationibus deportauerunt arcam ipsam ad locaci deputata. ¶ Jn super in processionibus memoramus qualiter dominus noster Jesus Christus de cęlo processit in vterum virginis Marię sacratissimę: & ex vtero eiusdē virginis matris processit in mundum tanqz sponsus procedēs de thalamo suo. ꝑa. 18. ¶ Jsta ergo considerantes sancti patres processiones instituerunt: quę sunt ad memoriam rerum

antiquarū, ꝛ ad gr̃arum actiones deo agendas. ¶ Rursus legimus. 2. Mach. 3. ꝙ tpe quo Heliodorus volebat tēplū thesaurū expoliare, qua de re ingēs detrimentū imminebat ciuitati Jerūs, sacerdotes induti stolis iactauerunt se coꝝ altari: ꝛ inuocabāt dñm: ꝛ alij congregati de domibus suis cōfluebant, publica supplicatione dñm obsecrantes. ¶ Romani ēt antiq licet essent sine vera fide ꝛ cognitione veri dei, diuersis tñ calamitatib⁹ oppressi decernebāt publicas fieri supplicationes. Hāc igit rōne ꝛ causa eccl̃a instituit litanias maiores ꝛ minores, ꝛ cēteras supplicatiōes, seu p̃cessiōes pp diuersos casus ꝛ necessitates occurrētes fieri. Ab his igit ꝛ silib⁹ ortū habuit p̃cessionū celebratio.

¶ Quot sint processiones, quę ordinarię sunt per anni circulum: ꝛ quę sint processiones extraordinarię. Cap. 2.

Processionuꝫ autē quas eccl̃a celebrat quędā sunt ordinarię, ꝛ q̄dā extraordinarię, ex diuersis necessitatibus occurrētibus instituę, vt p̃dictum est: Et ordinarię qdem, sm cunctū dñm Guillel. vt supra sunt quatuor solenniores, vcz. Purificationis. B. virginis Marię, In ramis palmarum, In festo Paschę, ꝛ in festo ascēsionis: q̄ in eis recensent gloriosa opera dei ꝛ salutis nr̃ę veneranda ꝛ rememorāda bñficia. Alię aūt, vt in die cinerū, q̃ñ pēnitentes excluduntur a tp̃s ab eccl̃a, de quarū libro Pontificali hī, in festo S. Marci, ꝛ in rogationibus, nō sunt ita solennes, sed potius lugubres: q̄ instituę fuerūt ab vrgentias calamitates populos oppr̃imētes. ¶ Extraordinarię aūt sunt, vt i festo pēthecostes, Corporis Chr̃i, dedicationis eccl̃arū, seu earū anniuersarij, ꝛ patronorū eccl̃arum: q̄ debēt solennissime celebrari. Reliquę vero extraordinarię p̃cessiones p diuersis necessitatibus indictę, q̄ multę sunt, vt inferi⁹ patebit, cū magna deuotione ꝛ humilitate agendę sunt: sm exēplū niniuitarū. Jonę 3. c. vt deus op̃s. sua solita pietate cōuertat ab ira sua.

¶ Quibus ex causis fiant processiones. Cap. 3.

Causę vero, quare fiant p̃cessiones (licet in genere supra tactū sit) hic specialius exprimentū. ¶ In purificatione beatę virginis fit processio, ad repr̃sentandum p̃cessionē B. Marię virg. q̃n q̄dragesimo die post partū suū virgineū, sacratissimus dei ꝛ suū filiū Hierosolymā p̃cedendo, p̃sentauit in tēplo. ¶ In dñica in ramis palmarū fit processio: quę repr̃sentat qualiter dñs noster

nr̃ Jesus Chr̃s sedens̃ super asinaz ꝛ pullũ eius, ascendit hierosolymã: ꝛ pueri hebrꝛorũ cum ramis arborũ, ꝛ turbę pternentes vestimenta sua in via pcesserũt et obuiã clamãtes, hosanna filio Dauid: Bñdictus qui venit in noie dñi. ¶ In die parasceues fit lugubris processio: qua repꝛesentatur mestissima ꝛ dolorosa associatio sacratissimi corporis dñi nr̃i Jesu Chr̃i pro peccatis nr̃is mortui, per pissimã matrem virginẽ, Joanẽ euãgelistã, Mariã magdalenã ꝛ reliquas Marias, ꝛ alias devotas psonas ad sepulturã. ¶ In festo paschę, sm quasdã eccl̃as, fit triplex processio. Prima fit ante matutinas, in qua repꝛesentatur gloriosa Chr̃i resurrectio, ꝛ pcessio eiusdem cũ comitiua sanctorum patrum ex lumbo ad visitãdum matrẽ suaz dilectissimam, Magdalenaz, ꝛ reliquas Marias. ¶ Hora tertiarũ fit secũda pcessio, q̃ repꝛesentat pcessionẽ Marię magdalenę ad apostolos, eis resurrectionem Chr̃i nunciãdo, ꝛ apostolorũ ad monumentũ processionem, ꝛ apparitionẽ multiplicem, quã eadẽ die Petro, Jacob, duobus euntibus in Emaus, ꝛ nouissime decez apostolis fecit. ¶ Fit ꝛ tertia processio post vesperas eadẽ die ad sacros fontes, pp devotionem nouiter baptizatorum: qui cũ Chr̃isto cõmortui ꝛ cõsepulti fuerunt petõ: ꝛ cum eodem ad vitam gratię resurrexerunt p baptismi sacri susceptionem. ¶ In festo ascensionis in quibusdam eccl̃esijs fit pcessio ad repñtandam pcessionem, quam Chr̃istus fecit cum discipulis ad montem Oliueti, ex quo in cęlum ascendit. ¶ In festo Pentecostes fit pcessio in cõmemoratione spiritus scti, qui in apostolos venit, ꝛ in memoriam Judęorum recurrentium ad audiendu nouum genus, immo noua genera linguarum data apostolis per spiritum sanctum. ¶ In festo sacratissimi corporis Chr̃isti facimus solennissimam processionem ad honorem eiusdem Dei ꝛ dñi nostri Jesu Chr̃i, suę maiestati gr̃as referentes, q̃ dignatus est nobis taz suauissimum sacr̃m in suę memoriam passionis recensendam relinquere. ¶ In litanijs maioribus, ꝛ in rogationibus, q̃ sunt litanię minores, fiunt pcessiones ad placandã trãdet, ne nos tribulationibus p̃mat, sicut alias fecit: ꝛ ẽt vt cõseruet agros ꝛ vineas a grandine: ꝛ vt det populo suo cibum ꝛ potum sufficientem. ¶ Fit etiam pcessio pro impetranda pluuia tpe siccitatis. ¶ Item pro impetrãda serenitate, tempore imbrium,

brium ⁊ tpe tempestatum. ¶ Fit ēt processio pro propulsanda pe ste ⁊ mortalitate. ¶ Item tempore bellorum ⁊ obsidionum. ¶ Item tempore diuersarum tribulationum ingruentium. ¶ Fit ēt tpe victorię consecutę pro gratiarum actione. ¶ Fit ēt pro diuersis alijs causis ad arbitriū ep̄oz̄ vel dn̄oz̄ tpalium, sicut pro filijs regum vel principum de nouo natis, proligis ⁊ fęderibus initis, ⁊ etiam pro alijs casibus occurrētibus.

¶ De ritu ⁊ modo processionum faciendarum. Cap. 4.

IN dn̄icis ꝓcessionibus ordinarię pr̄ incipiēda sunt ea q̄ in eis cātanda sunt in eccl'a, ꝑm qđ in singulis ꝓcessionib⁹ notatū est, Et dū egredit̄ processio, ꝑm dn̄m Gull. p̄dictum, primo p̄cedat clericus cū aqua b̄ndicta, aquā aspergat p̄ viā, qua ꝓcessio trāsitura est, hinc ⁊ inde, ⁊ super oēs obuientes. Postea sequunt vexilla, si portāda sunt: deinde portent serpētes ⁊ dracones super perticā, ⁊ maxime in rogationibus: debinc acolyti cū cereis duobus vel quatuor: postea crux, deinde clerici, minoribus p̄cedentibus: inter quos sint aliqui apparati sacris vestibus cuz reliquijs ⁊ vasis sacris. Vltimo aliqua imago dn̄i Jesu Chr̄i, vel beatissimę virginis, vel alicuius sancti, vel aliqua insignis reliquia, vt portio crucis Chr̄isti, vel sacr̄z eucharistię: quę oīa sunt portanda ā quatuor clericis sacris vestib⁹ indutis sup spatulas: ⁊ sup dicta figura, vel reliquia, vel sacr̄o, portandū est baldachinū a quatuor de principalioribus illius terrę. Deinde sequit̄ principalis sacerdos apparatus cū pluuiali, medius inter diaconū, ⁊ subdiaconū. Postea sequant̄ viri, dignioribus p̄cedentibus: deinde mulieres eodē ordine. Qui oēs tā clerici q̄ laici in dictis ꝓcessionibus mature ⁊ deuote oculisq̄z ad terrā demissis ꝓcedere debēt, cogitātes qm̄ miam dei requirunt, q̄ humiliter est petenda, sicut dicit psal. Humiliatus sum ⁊ liberauit me. ¶ Aduertendū tm̄ est, q̄ in festo corporis Chr̄i nulla alia reliquia portāda est, sed solū corpus Chr̄isti sacratissimū. Et oēs, qui p̄sit, debent hr̄e candelam accensam in manibus per totam processionez. Et dum fiunt processiones, pulsandę sunt cāpanę oēs loci vel terrę illius, ad deuotionē excitandaz. In ꝓcessionibus aūt cantent ea, q̄ in singulis processionibus assignabūtur. ¶ Solent ēt fieri altaria per vias, vnde transit processio: ⁊ ibidē cantanda sunt aliqua deuota, omnibus cōrā altari genuflectēpis.

tis. Completa processione, cum omnes redierint ad ecclesiam, expectent sacerdotem, nec aliquis recedat ante eius aduentum. Qui faciat sicut inferius in processionibus singulis est notatū.

De processione in festo purificationis B. Marie. Cap. 5.

In festo purificationis B. Marie finita tertia sacerdos indutus sine casula cū pluuiali, cū ministris indutis procedit ad benedicendum candelas in medio ante altare, dicendo. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio.

OOmine sctē, pī oīps, ęterne deus, qui oīa ex nihilo creasti: et iussu tuo per opera apī, hunc liquorē ad perfectionē cerei venire fecisti: et qui hodierna die petitionem iusti Simeonis implesti: te humiliter deprecamur: vt has candelas in vsus hominū, et sanitatē corporū et animarū, siue in terra, siue in aquis, per inuocationem tui sanctissimi nominis, et per intercessionem beatę Marię semper virginis, cuius hodie festa deuote celebrātur, et per preces omnium sanctorum tuorum, bene ✠ dicere, et sancti ✠ ficare digneris: huiusq; plebis tuę, quę illas honorifice i manibus portare desiderat, teq; cantando laudare, exaudias voces de cęlo sctō tuo: et de sede maiestatis tuę propitius sis omnibus clamantibus ad te, quos redemisti pretioso sanguine filij tui. Qui tecum viuit et regnas. ℟. Amen. Oremus.

OOmps sempiterne deus: qui hodierna die vnigenitū filium tuū, in vlnis sci Simeonis in tēplo scō tuo, suscipiēdū pmisti: tuā supplices deprecamur clemētiā: vt has cādelas, quas nos tui famuli in tui nominis magnificētia suscipiētes, gestare cupimus luce accēsas, bñ ✠ dicere et sctī ✠ ficare, atq; lumine supernę bñdictionis accēdere digneris quatenus eas tibi dño deo nro offerēdo, digni, et scō igne tuę dulcissimę charitatis succēsi, in tēplo scō glorię tuę repītari mereamur. ℣. Per. Oremus.

OOmine Jesu Chę lux vera: qui illuminas oēm hoīem venientē in hunc mundū, effunde bene ✠ dictionē tuā super hos cereos: et sctī ✠ fica eos lumine grę tuę: et pcede propitius, vt sicut hęc luminaria igne visibili accēsa, nocturnas depellūt tenebras, ita corda nra inuisibili igni. i. sci spūs splendore illustrata, omniū vitiorū cęcitate careant: vt purgato mētis oculo, ea semper cernere possimus, q̄ tibi sunt placita, et nrę saluti sint vtilia: quatenus post huius seculi caliginosa discrimina, ad lucem

cem indeficientem peruenire mereamur, per te Jesu Christe sal
uator mūdi: qui in trinitate perfecta viuit & regnas. &c. Orem⁹.
OMnīps sempiterne deus, qui per Moysen famulum tuum,
purissimum olei liquore ad luminaria ante ꝑspectum tuū
iugiter conficienda, ꝓparari iussisti, bene ✠ dictionis tuę
gratiam super hos cereos benignus infunde: quatenus sic ad
ministrent lumen exterius: vt, te donante, lumen spiritus tui no
stris non desit mentibus interius. ꝑ. ℟. Amen. Oremus.
OMnipotens Jesu Christe, qui hodierna die in nostrę carnis
substantia inter homines apparens, a parentibus in tem
plo es pr̄tatus: quem Symeon venerabilis senex lumine spiri
tus tui irradiatus agnouit, suscepit, & benedixit: ꝓsta propi
tius, vt eiusdem spiritus sancti gratia illuminati atq; edocti, te
veraciter agnoscamus, & fideliter diligamus. Qui cum deo pa
tre in vnitate eiusdem spiritus sancti deus viuis, & regnas &c.

Benedictione completa, aspergantur cādelę aqua benedicta
& adolcantur incenso. Deinde duo clerici eas accensas face
dotibus in suis locis manentibus distribuant. Et cum incepe
rint distribuere, a choro cantatur antiphona. Lumen ad reue
latio. ita q̄ post quēlibet versum psalmi Nunc dimittis & post
Gloria, & post Sicut erat, reiteratur tota antiphona.

Ant. Lumen. Quia viderūt oculi mei salutare
tuuz. Ant. Lumē. Nō parasti ante faciem oīum
populorum. Ant. Lumen. Gloria patri, & filio,
& spiritui sancto. Ant. Lumen. Sicut erat in
principio, & nunc, & semper, & in secula seculo-
rum. Amen. Antiph. Lumen ad reuelationem.

Exurge
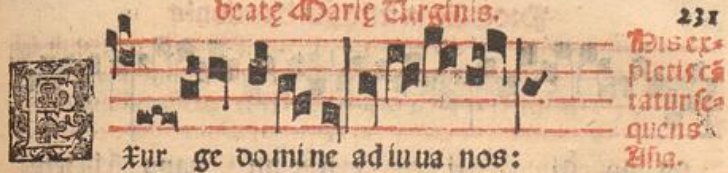
Missa explicit cū tatur sequens Ania.

Eur ge domine adiua nos:

ꝛ libera nos propter nomen tu um. ℣. Deus auribus

nostris audiuimus, patres nostri annunciaue runt nobis.

Repetita, ania dicit sacerdos Oremus, ꝛ diaconus, Flectam⁹ genua. ℟. Leuate. Gloria patri. E v o v a e. Oratio.

Ꝑaudi quęsumus domine, plebem tuaꝫ: ꝛ quę extrinsecus annua tribuis deuotione venerari, interius assequi gratię tuę lucę concede. Per Christum Dominum nostrum. Responsorium. Amen. Deinde fit processio more solito. Et cantātur hę antiphonę sequentes per ordinem. Antiphona.
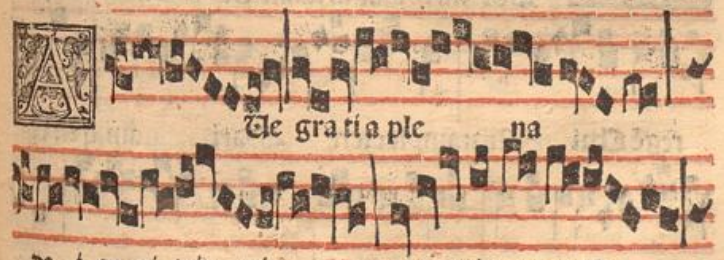
Ve gra ti a ple na

de i ge ni trix vir go: ex te enim ortus est sol

sol iu sti ti ę illu mi nans q̃ in tene-

bris sunt: lęta re tu se ni or iuste suscipiens in vl-

nis li be ra to rem a ni marum no stra ruz donantem

no bis vi tam ꝛ resurre cti o nē. Ant.

Ador na thalamū tuum Si on: ꝛ su scipe

regē Chri stuz: amplectere Mari am, q̃ est cę-

le stis porta: ipsa enim porta re gez glo ri - ę: no-

uo lu-
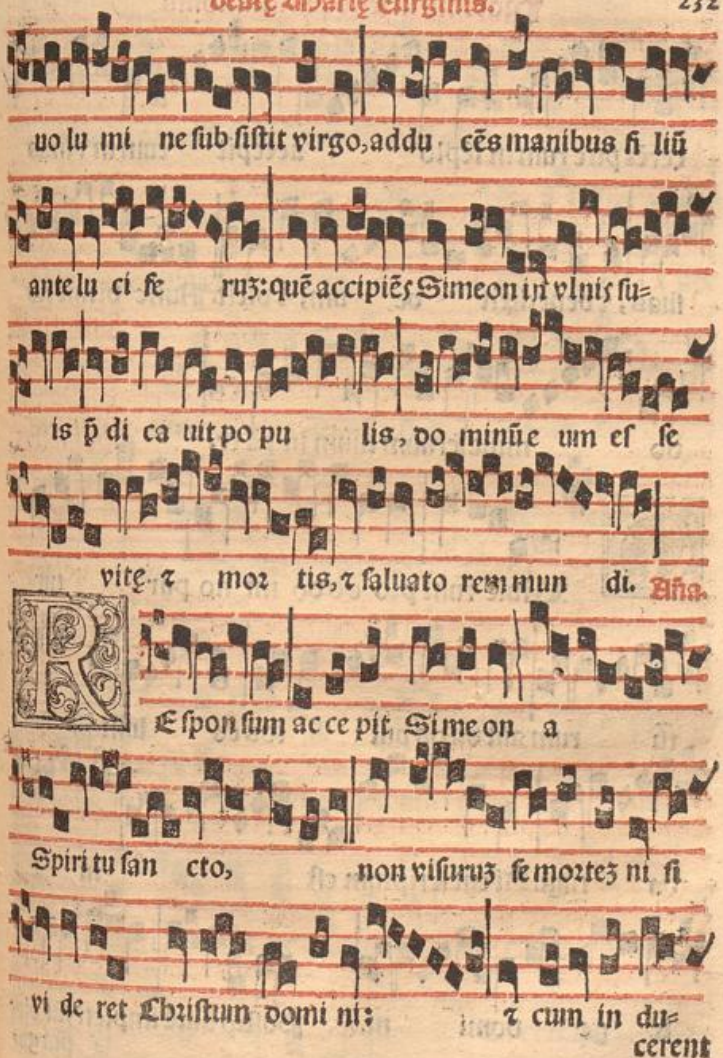
uo lu mi ne ſub ſiſtit virgo, addu cēs manibus ſi liū
ante lu ci fe ruz: quē accipiēs Simeon in vlnis ſu=
is p̄ di ca uit po pu lis, do minū e um eſ ſe
vitę ꝛ moꝛ tis, ꝛ ſaluato ꝛem mun di. Añ.
Eſpon ſum ac ce pit Si me on a
Spiri tu ſan cto, non viſuruz ſe moꝛtez ni ſi
vi de ret Chriſtum domi ni: ꝛ cum in du=
cerent
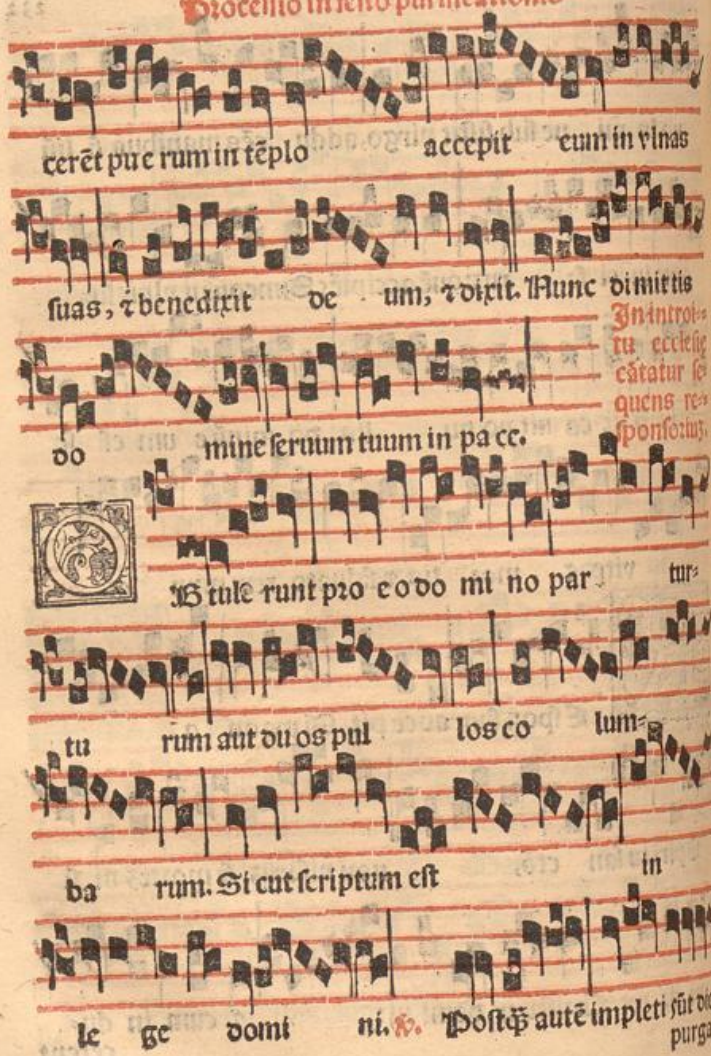
cerēt puerum in tēplo accepit eum in vlnas
suas, ⁊ benedixit de um, ⁊ dixit. Nunc dimittis
In introitu ecclesie cātatur sequens responsorium.
do mine seruum tuum in pace.
Btulerunt pro eo do mi no par tu-
tu rum aut duos pul los co lum-
ba rum. Sicut scriptum est in
le ge domi ni. ℣. Postq̄ autē impleti sūt dies purga-
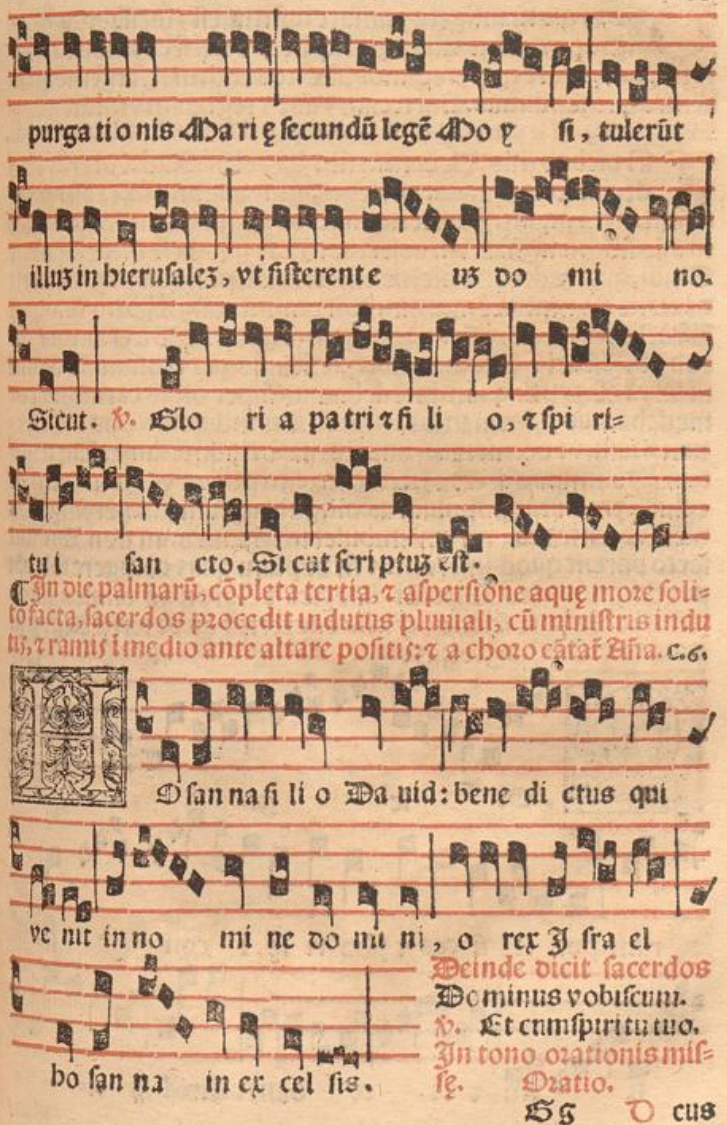
¶ In die palmarū, cōpleta tertia, ⁊ aspersione aquę more solito facta, sacerdos procedit indutus pluuiali, cū ministris indutis, ⁊ ramis in medio ante altare positis: ⁊ a choro cāt̄at Ant. c. 6.

Deinde dicit sacerdos
Dominus vobiscum.
℣. Et cum spiritu tuo.
In tono orationis missę. Oratio.

Deus, quem diligere ⁊ amare iustitia est, ineffabilis gratię tuę in nobis dona multiplica: ⁊ qui fecisti nos in morte filij tui sperare quę credimus, fac nos eodem resurgente, peruenire quo tendimus. Qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate ⁊c.

Suprascripta lectio cătat in tono ept̃ę festalis. Ex libro Exodi.

In diebus illis, Venerunt filij Israel in Elim, vbi erăt duodecim fontes aquarum septuaginta palmę. Et castrametati sunt iuxta aquas. Profectiq; sunt de Elim: ⁊ venit omnis multitudo filiorum Israel in desertum sina, quod est inter Elim, ⁊ Sinai, quintodecimo die mensis secundi, postquam egressi sunt de terra Aegypti. Et murmurauit omnis congregatio filiorum Israel contra Moysen ⁊ Aaron in solitudine. Dixerunt que ad eos filij Israel. Vtinam mortui essemus per manum Domini in terra Aegypti: quando sedebamus super ollas carniũ: ⁊ comedebamus panem in saturitate. Cur induxistis nos in desertum istum, vt occideretis omnem multitudinẽ fame? Dixit autem Dominus ad Moysen: ecce ego pluam vobis panem de cęlo. Egrediatur populus: a colligat quę sufficiũt per singulos dies: vt tentẽ eũ, vtrum ambulet in lege mea, an non. Die aũt sexto parent quod inferant: ⁊ sit duplum quaz colligere solebãt per singulos dies. Dixerũt Moyses ⁊ Aaron ad omnes filios Israel: Vespere scietis, q̃ dñs eduxerit vos de terra Aegypti: ⁊ mane videbitis gloriaz eius. Deinde cătat pro gradua[li]
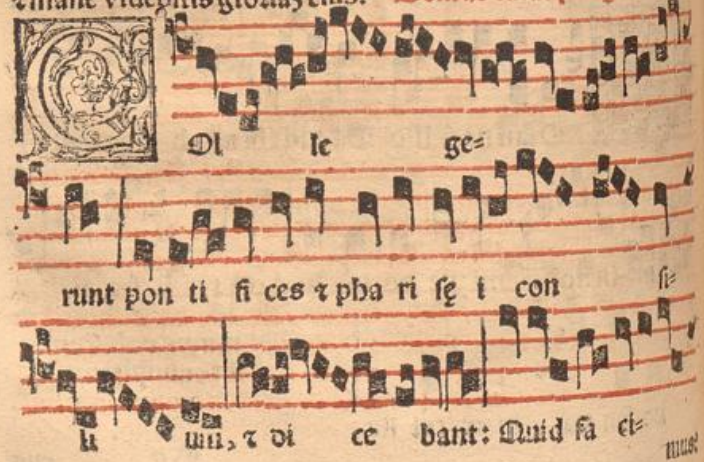
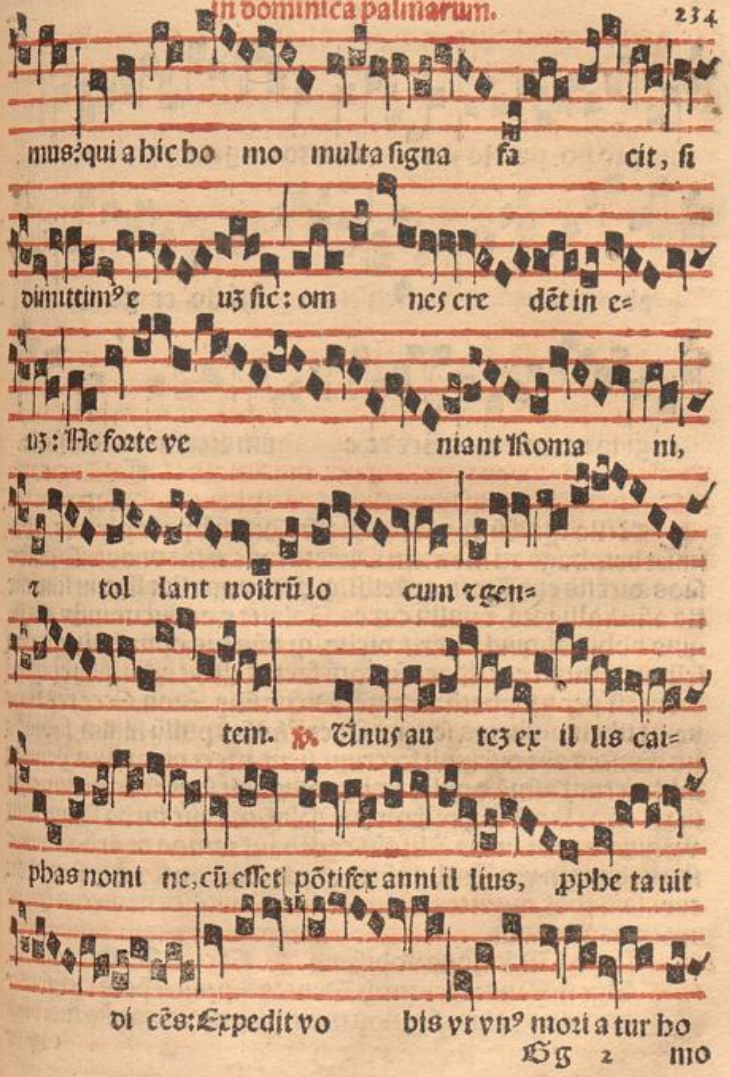
mus: qui a hic bo mo multa signa fa cit, si
dimittim⁹ e uz sic: om nes cre dēt in e=
uz: Ne forte ve niant Roma ni,
ꝛ tol lant noſtrū lo cum ꝛgen=
tem. ℟. Unus au tez ex il lis cai=
phas nomi ne, cū esset pōtifex anni illius, pphe ta uit
di cēs: Expedit vo bis vt vn⁹ mori a tur ho
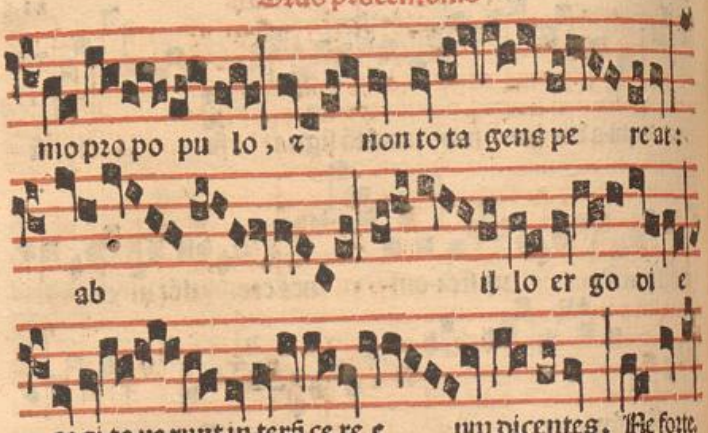
Postea cantatur euangelium in tono feriali. ℭ Sequentia sancti euangelij secundum Matthæum. Cap. 21.

In illo tpe. Cũ appropinquasset Jesus hyerosolymis, ꝛ venisset bethphage ad montem Oliueti: tunc misit duos discipulos suos, dicens eis. Ite in castellũ, q̃ contra vos est: ꝛ statim invenietis asinã alligatã, ꝛ pullũ cũ ea. Soluite ꝛ adducite mihi. Et si quis vobis aliquid dixerit, dicite, q̃ dñs his opus habet: ꝛ confestim dimittet eos. Hoc aũt totũ factũ est: vt adimpleret quod dictũ est per prophetã dicentẽ: Dicite filię Sion. Ecce rex tuus venit tibi mansuetus sedens super asinã, ꝛ pullũ filium subiugalis. Euntes aũt discipuli fecerunt sicut præceperat illis Jesus: ꝛ adduxerunt asinã ꝛ pullũ: ꝛ imposuerunt super eos vestimenta sua, ꝛ eũ desuper sedere fecerunt. Plurima aũt turba strauerunt vestimenta sua in via. Alij aũt cędebant ramos de arboribus, ꝛ sternebant in via. Turbę aũt: quę præcedebant, ꝛ quę sequebantur clamabãt, dicentes: Osanna filio Dauid: benedictus qui venit in nomine dñi. Post hęc benedicuntur rami: ꝛ tunc dicat sacerdos, ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio.

Auge fidẽ in te sperantũ Deus: ꝛ supplicũ præces clementer exaudi: ꝛ veniat sup nos multiplex misericordia tua: vt benedicantur

cantur t hi plamites oliuarū: t sicut in figura ecclesię multipli casti Noe egredientē de arca, t Moysen exeuntē de Aegypto cū filijs Jsrael, ita nos portantes palmas t ramos oliuarū bonis actibus occuramus obuiā Chīo: t per ipsum in gaudiū introcam⁹ eternū. Qui tecū viuit t regnat i vnitate spūs scti de⁹.
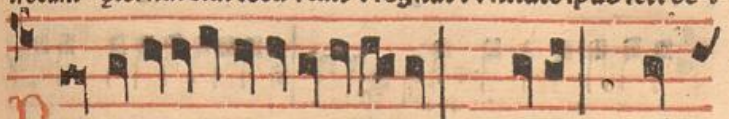
Per omni a se cu la se cu lo rum. ℟. Amen. ℣. Do=
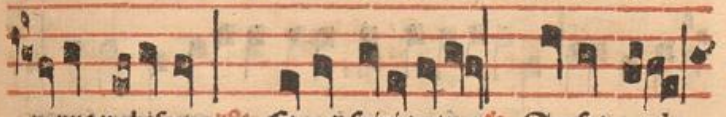
minus vobiscum. ℟. Et cū spiri tu tu o. ℣. Sursū corda.

℟. Habemus ad dominū. ℣. Gratias agamus domino
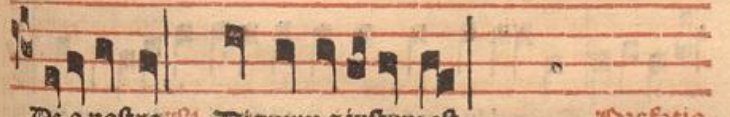
De o nostro. ℟. Dignum t iustum est. Prefatio.

Vere di gnum t iustum est, equū t sa lu ta re, Nos

ti bi sem per t vbi que gra ti as a ge re, domine sancte,
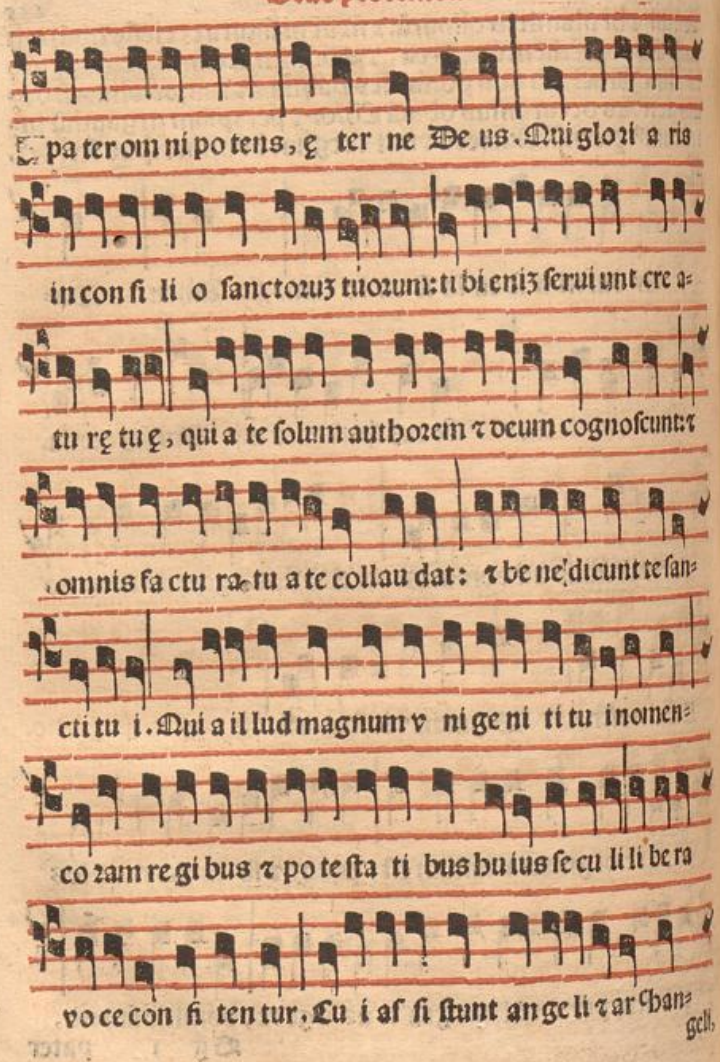
pa ter om ni po tens, ę ter ne De us. Qui glo ri a ris
in con si li o sanctoꝝ tuoꝝ: ti bi enim ſerui unt cre a=
tu rę tuę, qui a te ſolum authoꝛem ꝛ deum cognoſcunt: ꝛ
omnis fa ctu ra tu a te collau dat: ꝛ be ne di cunt te ſan=
cti tu i. Qui a il lud magnum v ni ge ni ti tu i nomen=
coꝛam re gi bus ꝛ po te ſta ti bus hu ius ſe cu li li be ra
vo ce con fi ten tur. Cu i aſ ſi ſtunt an ge li ꝛ ar chan=
gel.
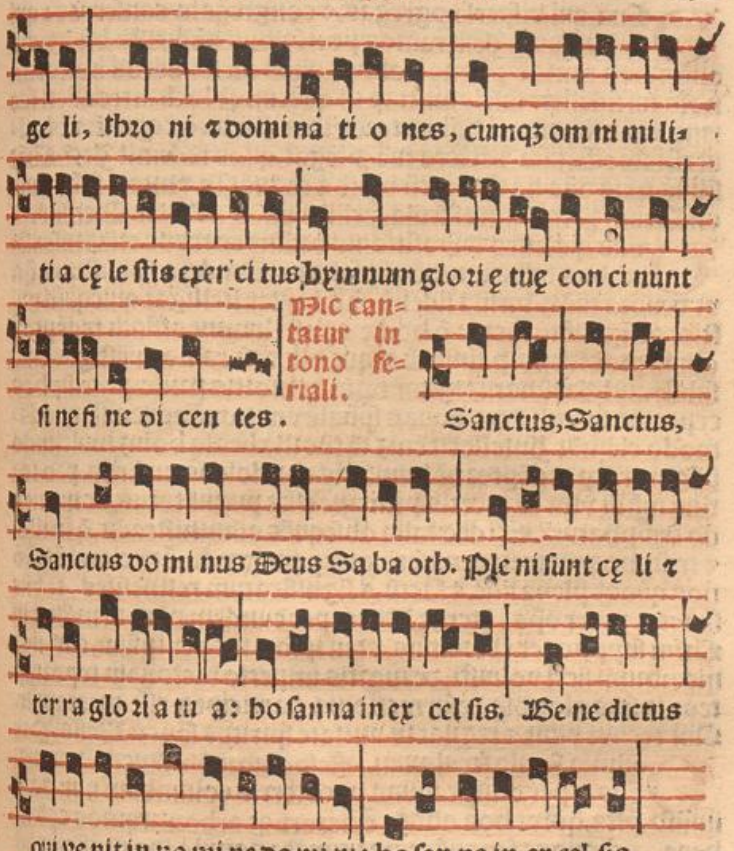
Sequitur versus. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oꝛa

PEtimus dñe sancte, pꝛ opꝰ, ętęrne Deus, vt hanc creaturā oluę, quā ex ligni materia pꝛodire tussisti, quāqꝫ colūba rediens ad arcā ppꝛio ꝓtulit oꝛe, bñ ✠ dicere ꝛ sanctι ✠ ficare digneris: vt qcunqꝫ ex ea acceperint, accipiant sibi ad pꝛtectionē aię ꝛ coꝛpoꝛis: fiatqꝫ dñe nostrę salutis remediū, tuęqꝫ gratię sacramentū, Per Chm dñm nꝛm. ℟. Amen. Oꝛemus.

DEus, qui dispersa congregas, et congregata conservas: qui populis obuiã Jesu ramos portãtibus bñdixisti: bñ ✠dic etiã et hos ramos palmę et oliuę: quos tui famuli ad honorem nois tui fideliter suscipiunt: vt in quęcunq; locũ introducti fuerint, tuã bñdictionẽ habitatores loci illius cõsequant: et oia aduersitate effugata, dextera tua protegat, quos redemit Jesꝰ Chꝛs filius tuus dñs nr̃. Qui tecũ viuit et regnat in vnitate spũs sancti Deus, Per omnia secula seculorum. ℟ Amen. Oremus.

DEus qui miro dispositionis ordine ex rebus etiã insensibilibus dispẽsationẽ nr̃æ salutis ostendere voluisti: da, qs, vt deuota tuor̃ turma fideliũ salubꝛiter itelligat quicquid mystice designat in facto: q̃ hodie cęlesti lumine affiata redẽptor obuiã procedens, palmarũ atque oliuarũ ramos vestigijs eius substrauit. Palmaruꝫ igitur rami de mortis principe triũphos expectãt: surculi vero oliuaꝫ spũalẽ vnctionẽ aduenisse quodãmodo clamãt. Intellexit eniꝫ iã tũc illa beata boiũ multitudo pfigurari, qꝛ redẽptoꝛ nr̃ humanis condolens miseriis, pro totius mũdi vita cũ mortis principe esset pugnaturus, ac moriendo triũphaturꝰ. Et ideo talia obsequẽs administrauit, q̃ in illo, et triũphos victoriæ, et misericordię pinguedinẽ declararẽt. Dõ nos quoq; plena fiũe, et factũ, et significatum retinentes, te dñe sancte, pater oms, ętерne Deus, per eundem dñm nr̃m Jesum Chr̃m suppliciter exoramus, vt in ipso, atq; per ipsum, cuiꝰ nos membrum fieri voluisti, de mortis imperio victoriam reportantes, ipsius gloriosę resurrectionis participes esse mereamur. Qui tecum viuit et regnat in vnitate spiritus sancti Deus. Per omnia secula seculorum. ℟ Amen. Oremus.

DEus, q̃ per oliuę ramum pacẽ terris columbam nunciare iussisti, pśta, q̃s: vt hos oliuę, cęterarũq; arboꝛum ramos cęlesti bene ✠dictione sanctifices: vt cuncto populo tuo proficiãt ad salutem. Per Christum dominum nr̃m. ℟ Amen. Oremus.

BEne ✠dic, q̃s domine, hos palmarum, seu oliuarum ramos: et prępsta, vt quod populus tuus veneratione hodierna die corporaliter agit, hoc spiritualiter summa deuotione perficiat, de hoste victoriaꝫ reportando: et opus misericordię summopere diligendo. Per dominũ nostrum. ℟ Amen. Hic rami aspergũtur aqua benedicta, dicẽdo Antham. Asperges me. Sing cantꝫ

cantu ⁊ sine psalmo: ⁊ incēsantur oliue. Deinde dicat sacerdos
Dominus vobiscum. ℟ Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio

OEus, qui filiū tuus Dñm nrm Jesum Chām, pro salute nra in hunc mundū misisti, vt se humiliaret ad nos, ⁊ nos revocaret ad te: cui etiā dū Hierusalē veniret, vt adimpleret scripturas, credentiū populorum turba, fidelissimo devotione vestimenta sua cū ramis palmarū in via sternebat, ꝑsta, ꝙs: vt illi fidei viā prepareamus, de qua remoto lapide offensionis, ⁊ petra scādali, frō deāt apud te opa nra iustitię ramis: vt eius vestigia segmereamur. Qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate eiusdem spi.

Postea duo clerici ramos distribuūt clericis in locis suis manentibus. Et interim a choro cantantur sequentes añę. Ańa.
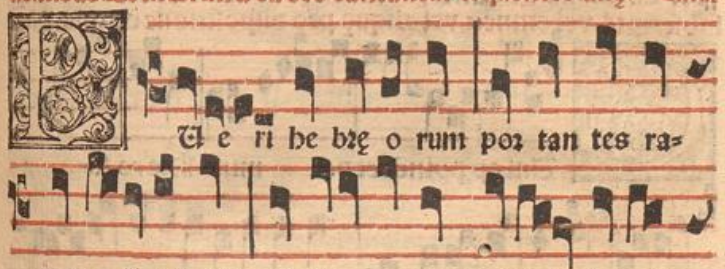
Antiphona.
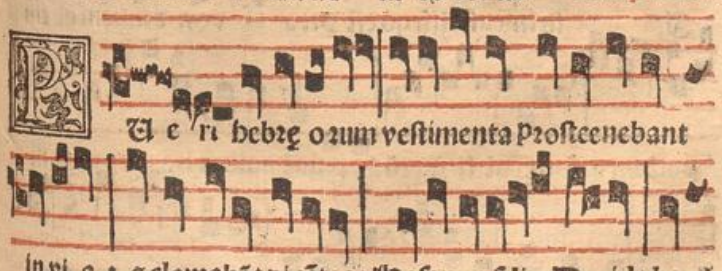
Que si non sufficiunt, repetantur, quousque ramorum distributio finiatur. Et deinde dicitur sacerdos versus.

ne dictus q venit in nomine domini.

Dominus vobiscum. Responsorium: Et cum spiritu tuo. Oratio.

OMnipotēs sempiterne deꝰ, q dñz nr̄z Jesuz Chz die azymorū sup pullū asine sedere fecisti ⁊ a pueris regē appellari, ⁊ turbas pplorꝫ vestimēta, vel ramos arborū in via sternere, ⁊ hosanna decātare in laudē ipsius docuisti: da, q̄s, vt ullorū innocētiā imitari possimus, ⁊ eorū meritum consequi mereamur. Per Christum. ℟. Amē. Postea fit processio: ⁊ cāntantur ahe subscriptę, vel omnes, vel aliquę pro dispositione cātoris, Aña
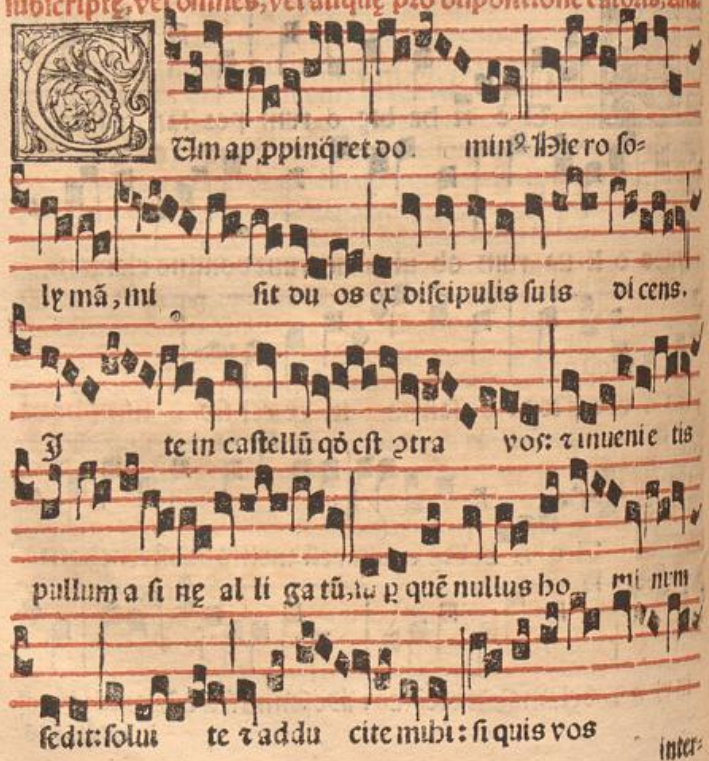
Cum appropinquaret dominꝰ Hiero so-

lymā, mi sit duos ex discipulis suis dicens.

Ite in castellū qđ est ꝓtra vos: ⁊ inuenietis

pullum asinę alligatū, ꝛ ꝙ quē nullus homi num

sedit: solui te ⁊ adducite mihi: si quis vos

inter-
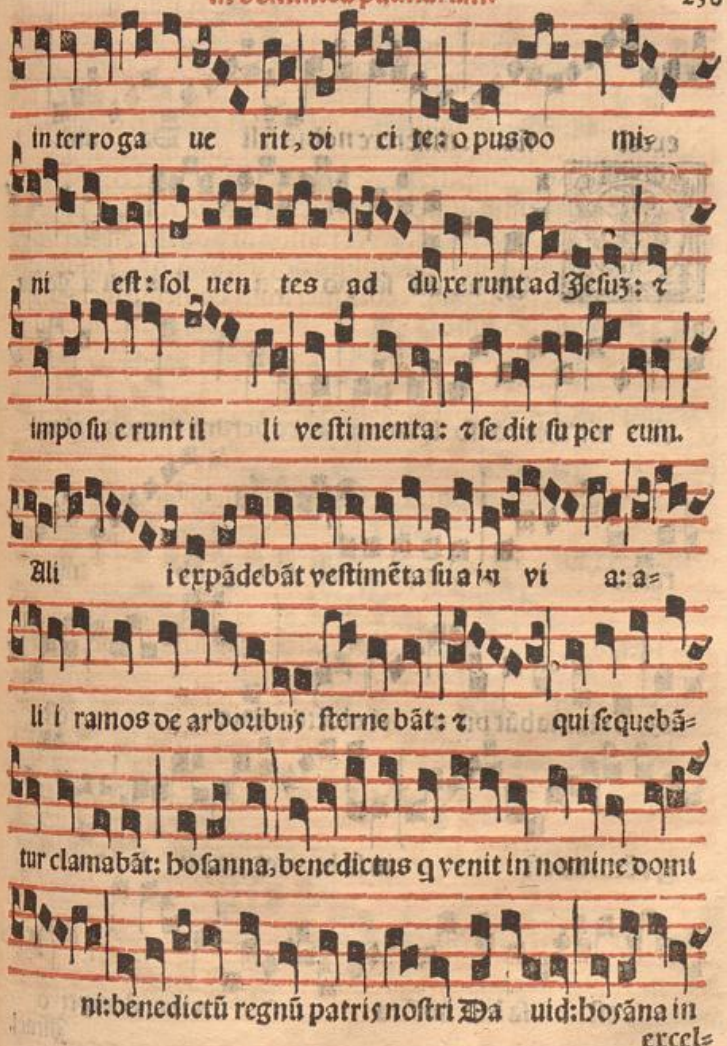
interroga ue rit, di ci te: o pus do mi=
ni est: sol uen tes ad du xe runt ad Jesuz: ⁊
impo su e runt il li ve sti menta: ⁊ se dit su per eum.
Ali i expãdebãt vestimẽta su a in vi a: a=
li i ramos de arboribus sterne bãt: ⁊ qui sequebã=
tur clamabãt: hosanna, benedictus q venit in nomine domi
ni: benedictũ regnũ patris nostri Da uid: hosãna in
excel=

excel sis : miserere nobis fili Da uid. Ant.

Vz au dis set po pu lus qui a Jesus

ve nit Hiero so lymam : ac ce perunt ramos palma-

rum, ℣ e xierunt e i ob ui-

az : ℟ clamabāt pu e ri dicētes : Hic est

q̄ venturus est in sa lu tez po pu li : hic

est sa lus no stra ℟ re dempti o

Jsrael.
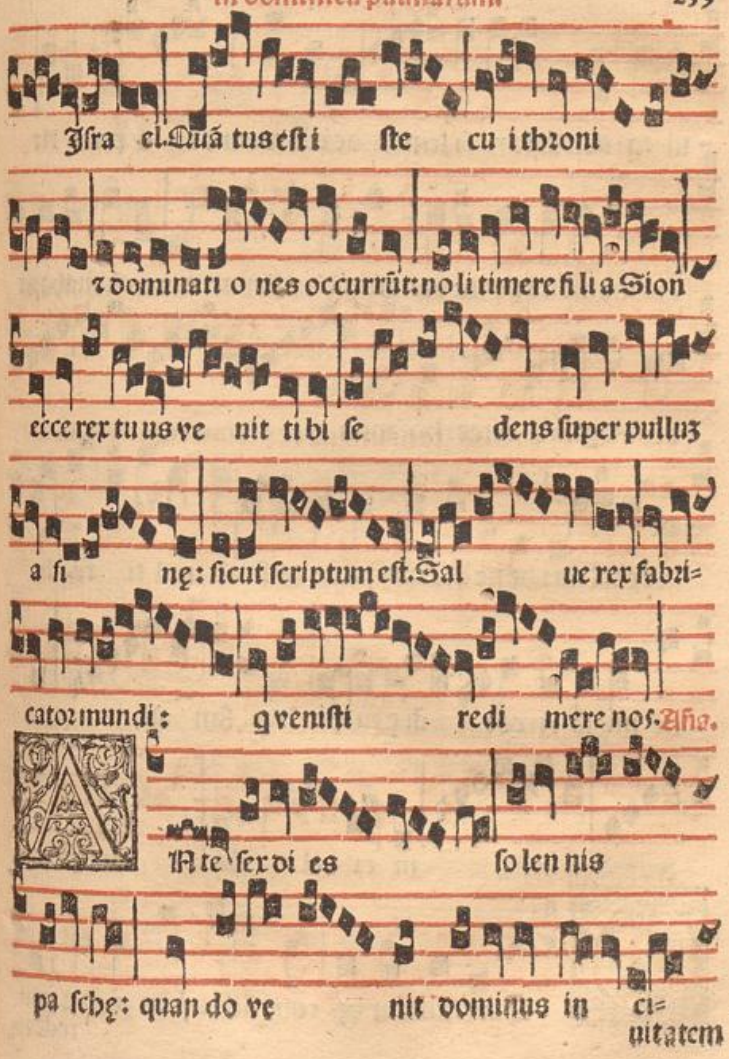
Isra el. Qui tus est i ste cu i thro ni
et dominati o nes occurrūt: no li timere fi li a Sion
ecce rex tu us ve nit ti bi se dens super pullu
a si ne: sicut scriptum est. Sal ue rex fabri=
cator mundi: q venisti redi mere nos. Ant.
Ate ser di es so len nis
pa sche: quan do ve nit dominus in ci=
uitatem
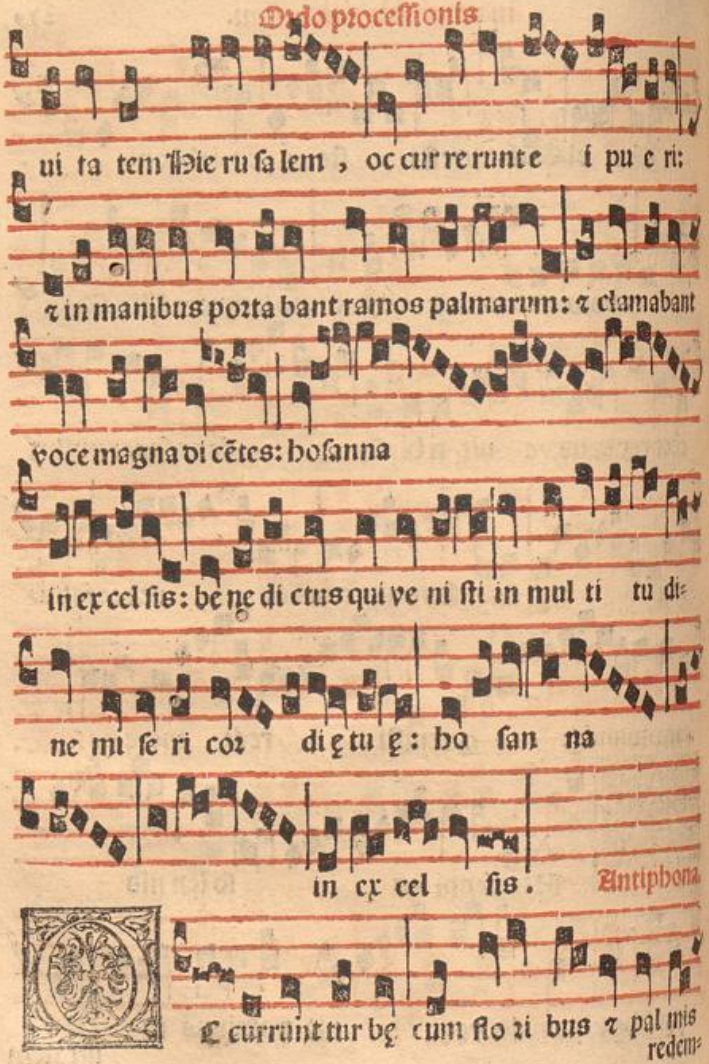
ui ta tem ℔ie ru sa lem , oc cur re runt e i pu e ri:
ꝛ in manibus porta bant ramos palmarum: ꝛ clamabant
voce magna di cẽtes: hoſanna
in ex cel ſis: be ne di ctus qui ve ni ſti in mul ti tu di=
ne mi ſe ri cor di ę tu ę: bo ſan na
in ex cel ſis.
Antipho
O currunt tur bę cum flo ri bus ꝛ pal mis
redem=

redemptoꝛi ob uiam : ⁊ vi cto ꝛi tri umphan ti di gna

dant ob ſe qui a : fi li um de i ozegẽtes pꝛędicant : ⁊ in
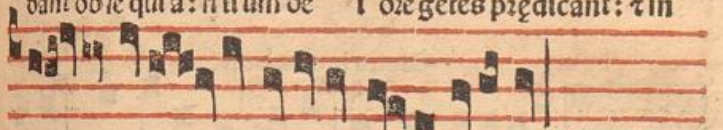
lau de Chꝛi ſti voces tonãt ꝓ nubila hoſanna. Antiphona.
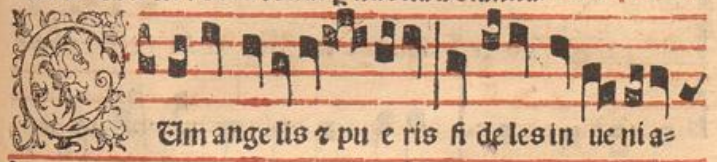
Um ange lis ⁊ pu e ris fi ḍeles in ue ni a=

mur, tri ũphatoꝛi moꝛtiſ clamãtes, hoſanna in excel ſis. Aña.
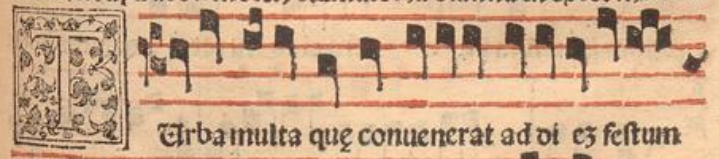
Urba multa quę conuenerat ad di em feſtum
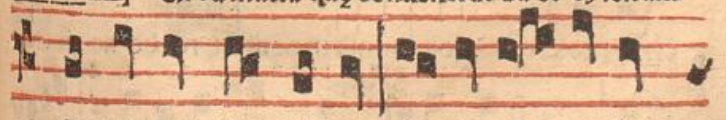
cla ma bat Do mi no : be ne di ctus qui

qui ve nit in no mi ne do mi ni, ho san na in ex cel sis.

¶ In reuersione pcessionis ad ecclesiaz, aliq clerici intrãt duo ad minus, vel quatuor ad plus: ⁊ clauso ostio stantes versa facie ad pcessionẽ incipiũt versum. **Gloria laus.** ⁊ cãtãt totũ vsqz ad **Israel es tu rex.** Sacerdos vero cũ religs stãtibus extra, repetit illud idẽ. Deinde stãtes intus cãtãt versus sequẽtes, vel oẽs, vel partem pro dispositione cãtoris. Et stantes extra rñdent ad quoslibet duos versus. **Gloria laus ⁊ honor.** ficut a principio.
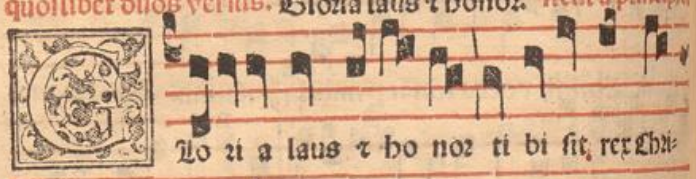
Glo ri a laus ⁊ ho nor ti bi sit, rex Chri-
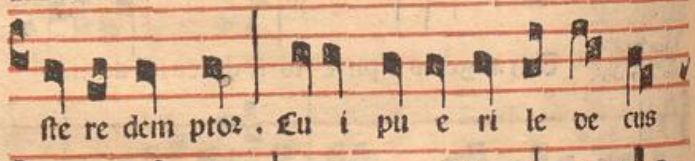
ste re dem ptor. Cu i pu e ri le de cus

prõpsit hosanna piuz. ℣. Israel es tu rex, ⁊ dauidis in-
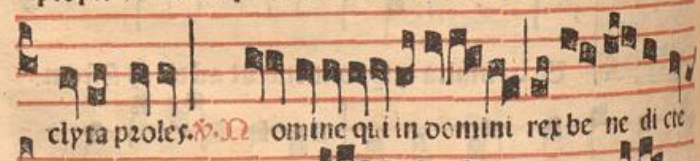
clyta proles. ℣. Qui omine qui in domini rex be ne di cte
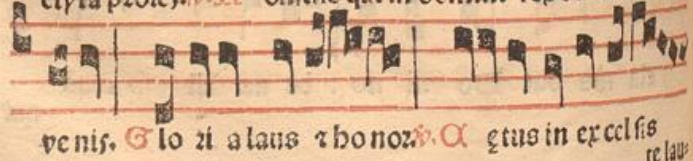
ve nis. Glo ri a laus ⁊ honor. ℣. Cetus in ex cel sis

re laus
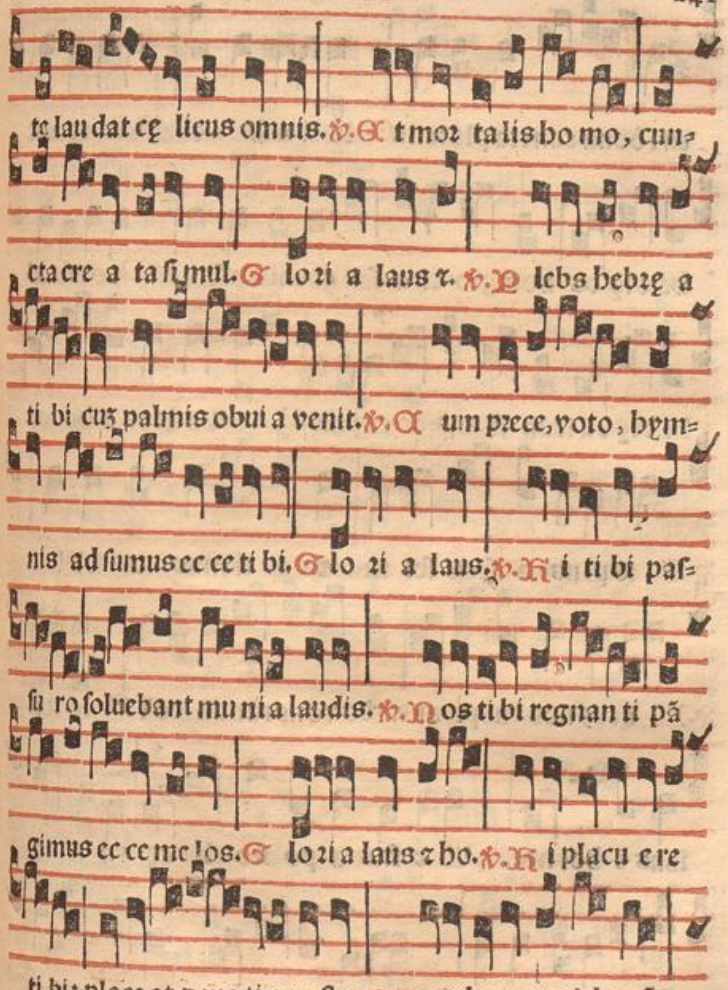
te laudat cę licus omnis. ℣. Et mor talis homo, cun-
cta cre a ta simul. ℟ lo zi a laus t. ℣. Iebs hebrę a
ti bi cuꝫ palmis obui a venit. ℣. Cum prece, voto, hym-
nis ad sumus ec ce ti bi. ℟ lo zi a laus. ℣. I ti bi pas-
su ro soluebant mu ni a laudis. ℣. Nos ti bi regnan ti pā
gimus ec ce me los. ℟ lo zi a laus t bo. ℣. I placu e re
ti bi: place at deuo ti o nostra. ℣. Ex bone, rex cle mēs,
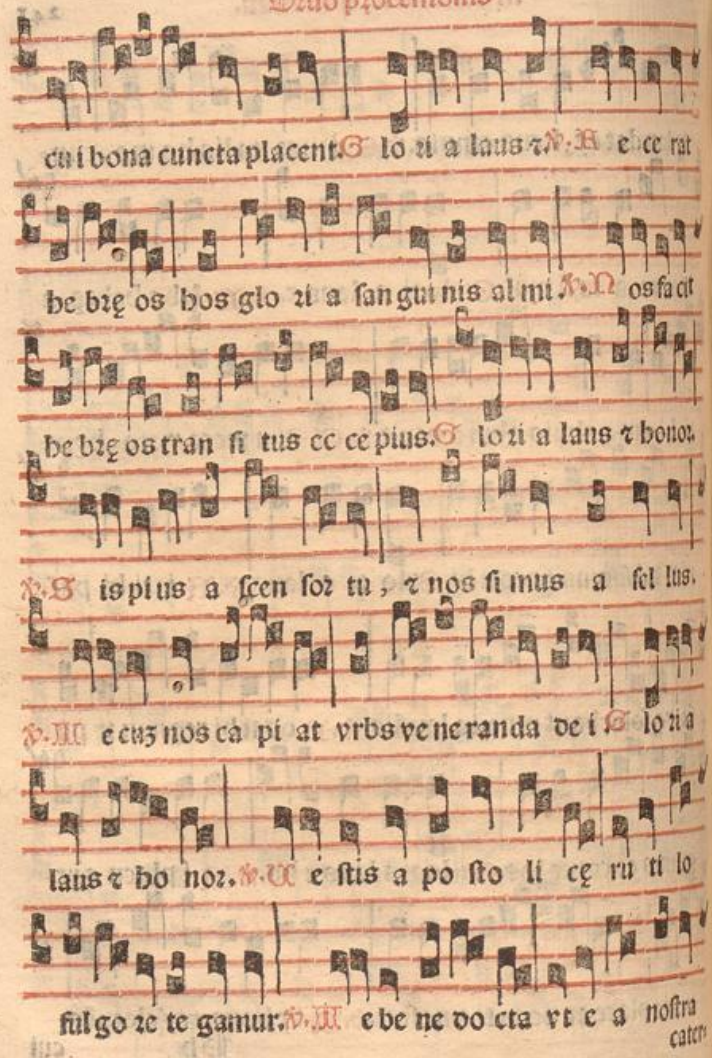
cui bona cuncta placent. ℟ lo ri a laus ℣. R e ce rat
be bręos hos glo ri a san gui nis al mi. ℣. M os fa cit
be bręos tran si tus ec ce pius. ℟ lo ri a laus ℣ honor.
℣. S is pi us a ſcen ſor tu, ℣ nos si mus a fel lus.
℣. M ecuz nos ca pi at vrbs ve ne randa de i ℟ lo ri a
laus ℣ ho nor. ℣. V e ſtis a po ſto li cę ru ti lo
ful go re te gamur. ℣. M e be ne do cta vt e a noſtra

cater-
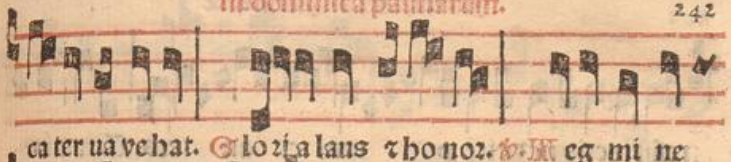
ca ter ua ve hat. ℭ lo zi a laus ⁊ ho noz. ℣. Ne gs mi ne
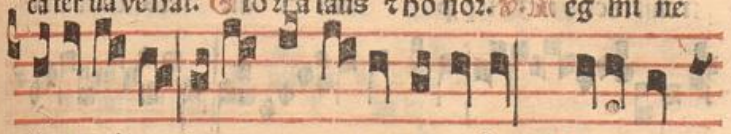
sic a ni mę ster na mus coz po ra nostra. ℣. Q uo per
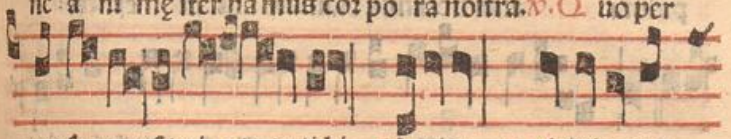
nos semper sit vi a tu ta ti bi. ℭ lo ri a. ℣. Ut pi a pzo

palmę no bis victo ri a ramis. ℣. ℭt ti bi vi ctri ci

Postea intrat processio in ecclesiam, cantando responsorium.

foz te ca na mus i ta. ℭ lo zi a laus ⁊ hon.

Agre di ente oomi no in sanctaz ci=

ui ta tem, be bzę o rum pu e ri
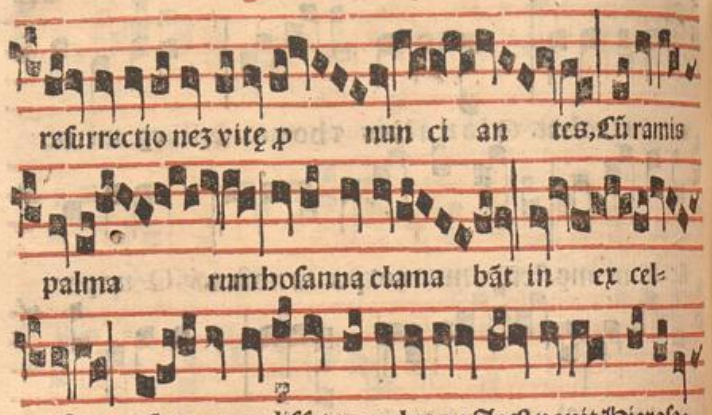
Et non dicitur Gloria patri.

℣ Adoratio Crucis i paraſceue cũ officio ſuo. ℣. Feria ſexta in paraſceue, completis oationibus, quę dicuntur poſt lectam paſſionez, ſacerdos depoſita tantum caſula, procedit ad cornu epiſtolę z ibi in poſteriori parte anguli altaris accipit crucem a miniſtris ſibi paratã: quã verſa facie ad chorũ, a ſummitate parũ diſcoopit, incipiẽs ſolus ãam. Ecce lignũ crucis. Et ab illo loco i antea iuuat in cãtu a miniſtris uſqz ad Venite adorem⁹. Chorо vero cantante Venite adoremus. oẽs ſe proſternunt. Ãa.
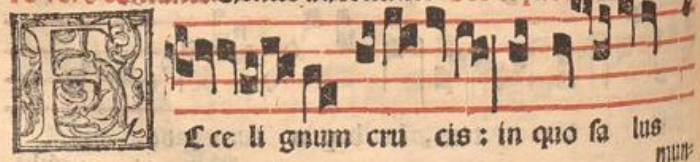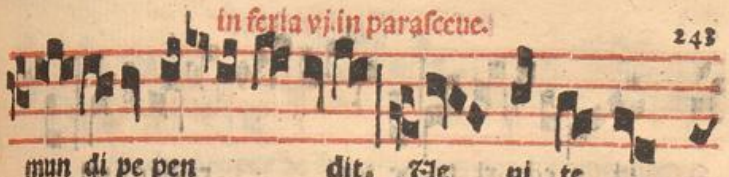
Chorus cantat.

Postea procedit sacerdos ad anteriorem partem anguli eiusdem cornu epistole: ⁊ discooperiens amplius crucem, eleuans eam paulisper altius quam primo incipit **Ecce**. alijs cantantibus ⁊ adorantibus: vt supra. Deinde sacerdos procedit ad medium altaris: ⁊ discooperiens crucem totaliter, ac eleuando eaz, tertio altius incipit **Ecce**. cantantibus alijs ⁊ adorantibus, vt supra: postea sacerdos deponit crucē in loco ad hoc preparato ante altare. Deinde deponit calceamenta: ⁊ accedit ad adorandum, ter genua flectens ante osculationem crucis: hoc facto reuertitur ad sedem suam: ⁊ ibi recipit deposita calceamenta ⁊ casulaz: ⁊ postmodum ministri altari, deinde alij ter flexis genibus, vt dictum est, crucem adorant: ⁊ interim cantantur improperia, scilicet, que sequuntur totaliter, vel in parte: prout multitudo adorantium vel paucitas requirit hoc modo. Duo clerici ex parte hebdomadarij in medio chori cantant ℣. **Populemeus.** usqz **Agyos.**
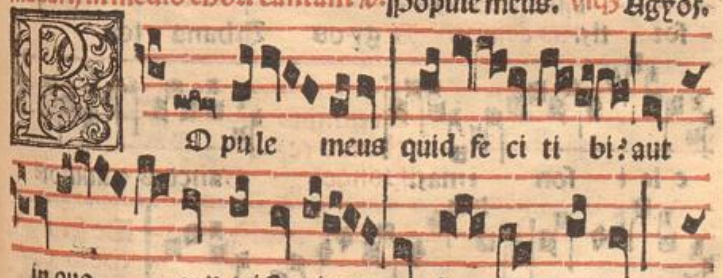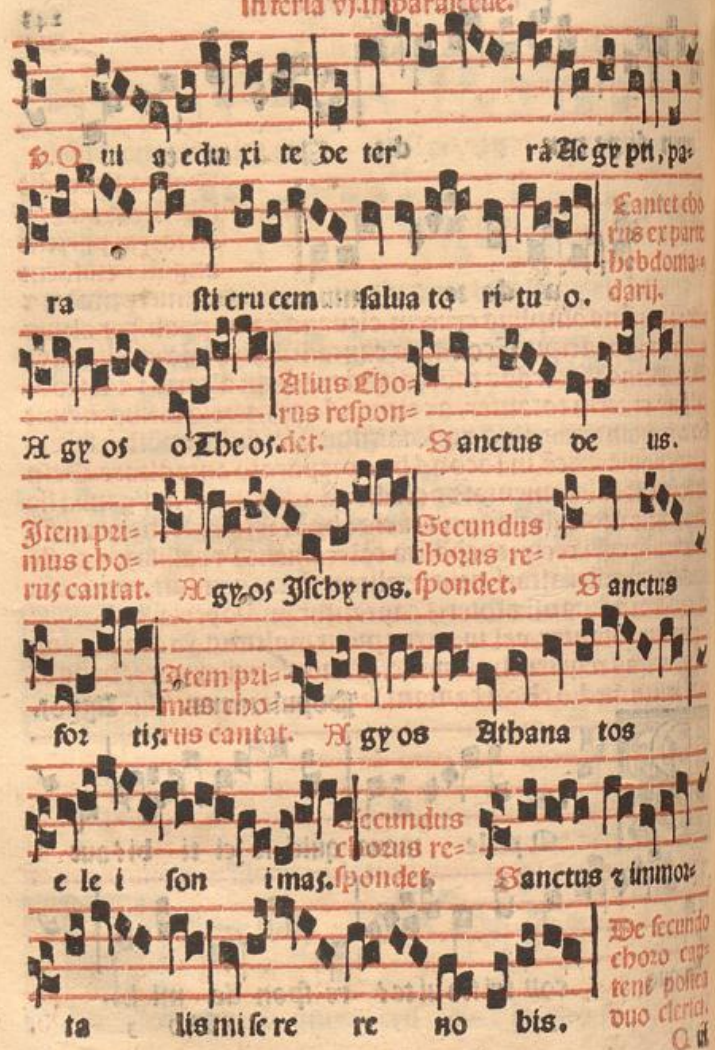
Qui aduxisti de terra Aegypti, pa-
ra sti crucem salua to ri tu o.
Cantet chorus ex parte hebdomadarij.
Agyos o Theos.
Alius Chorus respondet.
Sanctus de us.
Item primus chorus cantat.
Agyos Ischyros.
Secundus chorus respondet.
Sanctus
Item primus chorus cantat.
for tis.
Agyos Athanatos
ele i son imas.
Secundus chorus respondet.
Sanctus & immorta
lis mi se re re no bis.
De secundo choro cantent pueri duo clerici.

Qui ae duxi te per de ser tuz quadraginta annis,
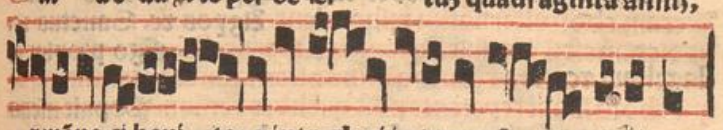
ꝛmãna ci baui te: ꝛ introduxi in terraz sa tis optimam.

Deinde chori alternatiz respõdẽt Agyos. ita tamen q primus chorus semper reincipit.
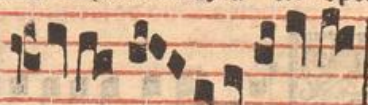
A gy os o The os.

Postea duo clerici de primo choro cantant versus sequentes.

Quid vltra de bu i fa ce re ti bi, ꝛ non
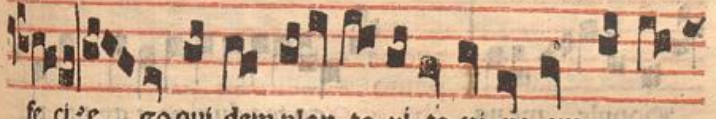
fe ci: e go qui dem plan ta ui te vi ne am me am
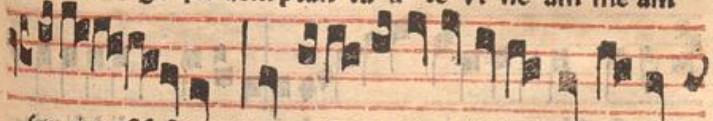
spe ci o sis simam: ꝛ tu facta es mi hi ni mis a ma=

ra: a cce to nan ꝑ si tim meaz po ta sti, ꝛ lan ce a

perforasti latus salvatori tuo. Agyos o Thc os.
Iterum chori alternatim respondent Agyos ꝛc. Sanctus ꝛc.
vt dictum est. Versus sequentes improperia. Ego propter te
flagellaui ꝛc. cum ceteris a binis alternatim cantantur vtro-
que choro simul repetente post quelibet versum. Populemeus
vsque Quia eduxi te per desertum quadraginta annis, ꝛc. In-
cipiunt improperia. Duo de secundo choro cantant versum.

Ego propter te flagellaui egyptũ cũ prim ego-

ni tis su is: ⁊ tu me fla gel la tus tradi di sti.

Chorus repetit.

Populeus. duo de primo choro. Ego te e du xi de egy pto de

merso Phara o ne in mare ru brũ: ⁊ tu me tradidisti prin-

cipibus sacer dotus. Chorus repetit. Populeus quid fe ci-

duo
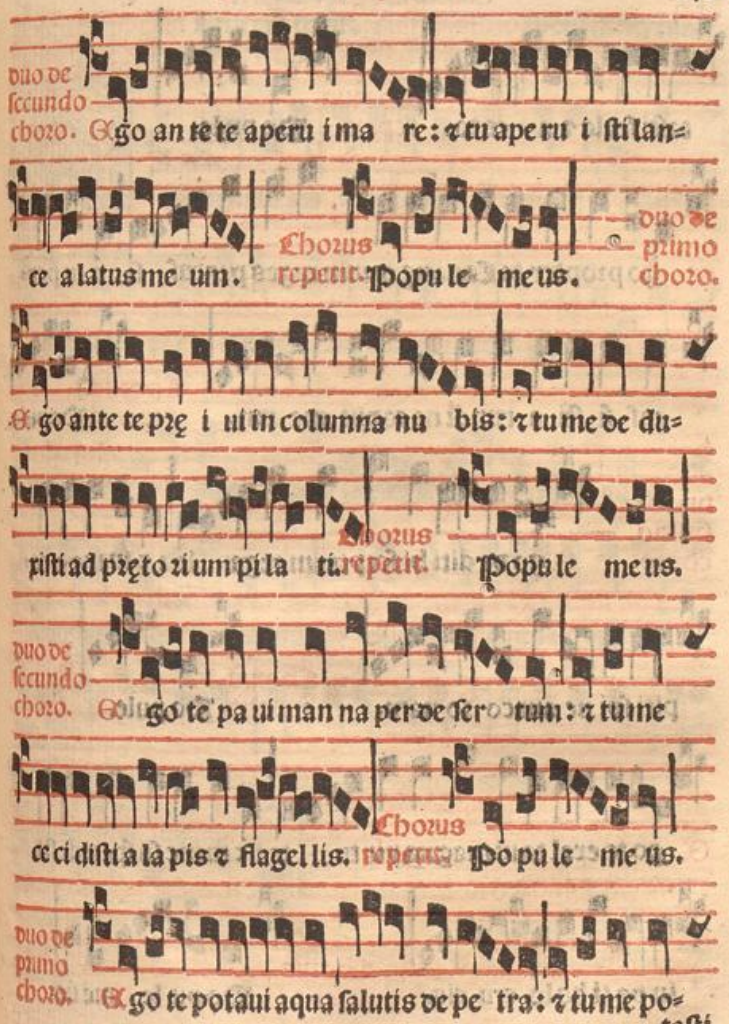
duo de secundo choro.
Ego ante te aperui ma re: & tu aperui sti lan-
Chorus repetit
ce a latus meum. Popule meus.
duo de primo choro.
Ego ante te præ ui in columna nu bis: & tu me de du-
Chorus repetit
xisti ad prætorium pi la ti. Popule meus.
duo de secundo choro.
Ego te pa ui man na per de ser tum: & tu me
Chorus repetit
ce ci disti a la pis & flagel lis. Popule meus.
duo de primo choro.
Ego te potaui aqua salutis de pe tra: & tu me po-

tasti
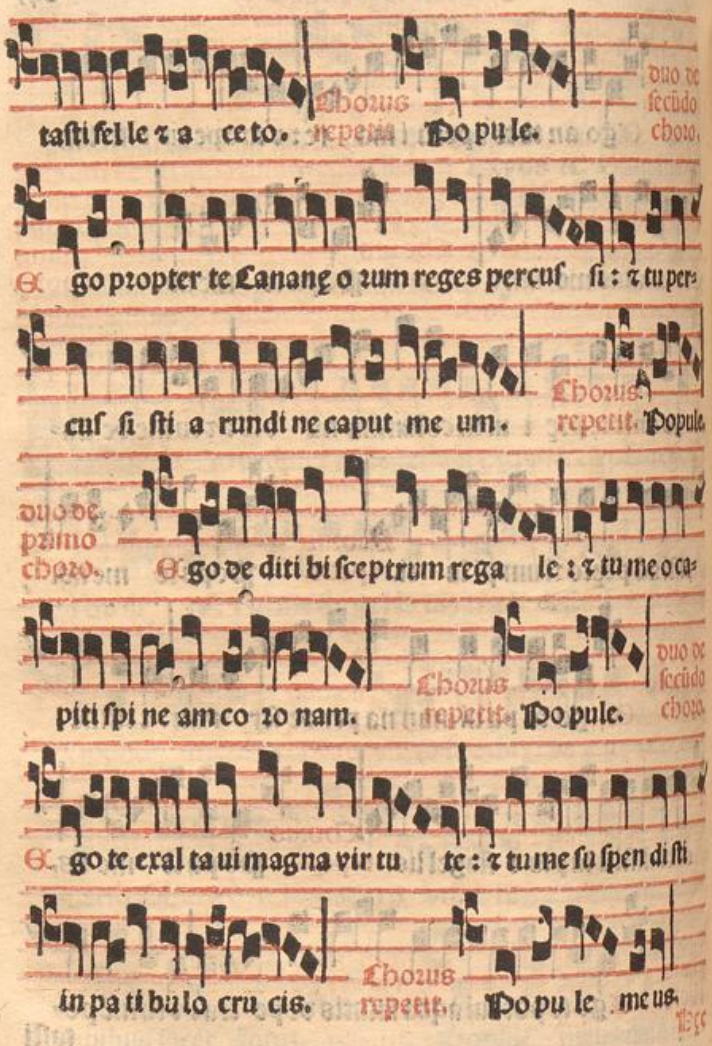
Chorus
duo de
secūdo
chorō.
tasti fel le ꝛ a ce to. repetit Po pu le.
℣. go propter te Lanang e ꝛum reges percus si : ꝛ tu per-
cus si sti a rundi ne caput me um. Chorus repetit. Popule.
duo de
primo
chorō.
℣. go de diti bi sceptrum rega le : ꝛ tu me o ca-
piti spi ne am co ꝛo nam. Chorus repetit. Po pule.
duo de
secūdo
chorō.
℣. go te exal ta ui magna vir tu te : ꝛ tu me su spen di sti
in pa ti bu lo cru cis. Chorus repetit. Po pu le me us.

Hec antiphona Crucem tuam. cum psalmo Deus misereatur. cantatur communiter, & repetitur immediate ante post versus.

Crucem tuam adoramus domine: & sanctam resurrectionem tuam laudamus & glorificamus: ecce enim propter lignum venit gaudium in vniuerso mundo. ℣. Deus misereatur nostri: & benedicat nobis: illuminet vultus suum super nos: & misereatur nostri.

Deinde hymnus Crux fidelis. cum versibus hymnorum sequentium: scilicet, Pange lingua, Lustris sex, & cū repetitionibus, vt inferius determinatum est: communiter cantantur: vel sicut cantor disposuerit, Hymnus

Crux
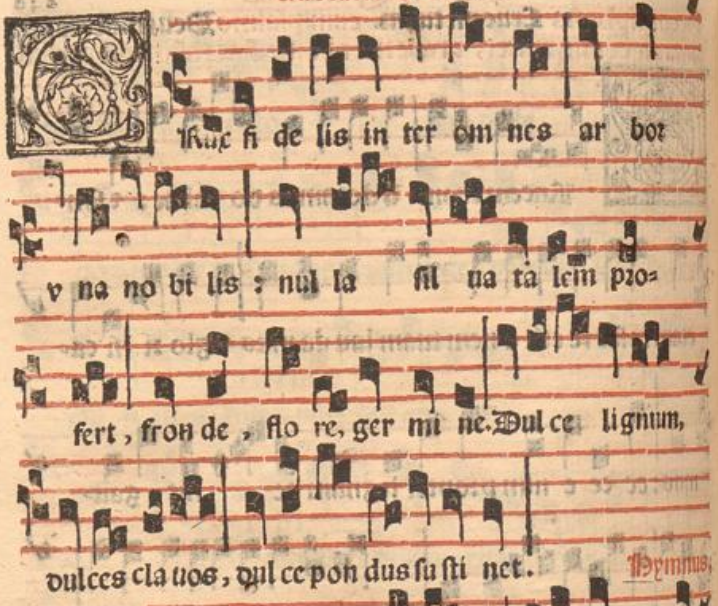
Crux fi de lis in ter om nes ar bor
v na no bi lis : nul la sil va ta lem pro=
fert , fron de , flo re, ger mi ne. Dul ce lignum,
dulces cla vos, dul ce pon dus su sti net.

Hymnus.
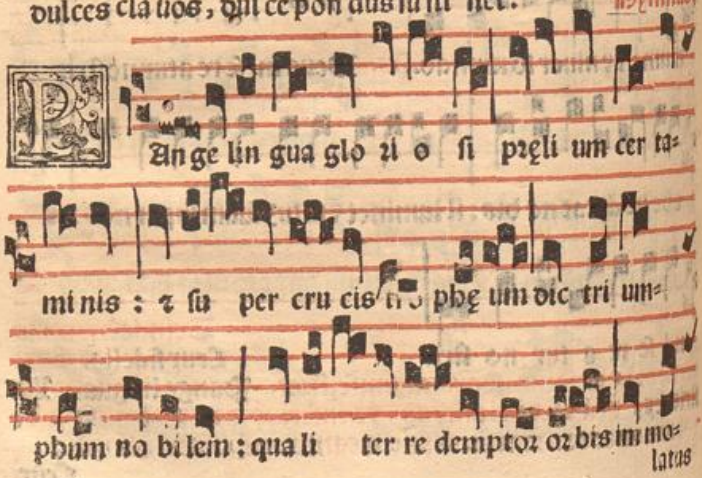
Pan ge lin gua glo ri o si prę li um cer ta=
mi nis : ꝛ san guinis mys te ri um pan dic tri um=
phum no bi lem : qua li ter re demptor orbis im mo=
latus
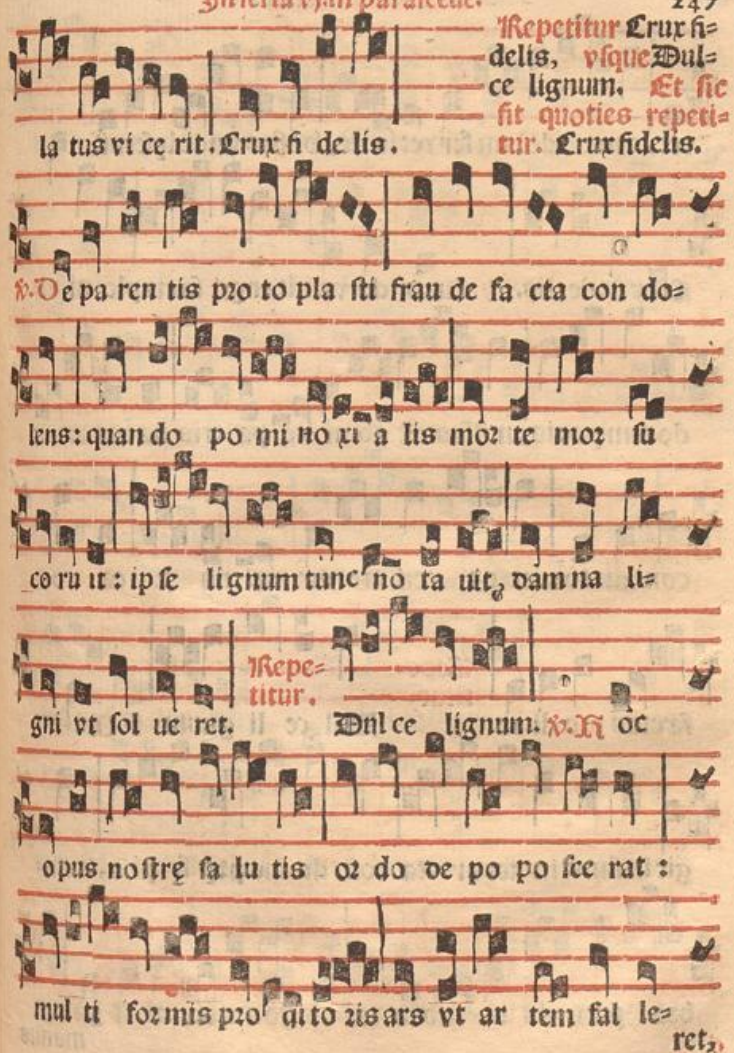
Repetitur Crux fidelis, vsque Dulce lignum. Et sic fit quoties repetitur. Crux fidelis.
la tus vi ce rit. Crux fi de lis.
℣. De pa ren tis pro to pla sti frau de fa cta con do=
lens: quan do po mi no xi a lis mor te mor su
co ru it: ip se li gnum tunc no ta uit, dam na li=
Repe= titur.
gni vt sol ue ret. Dul ce lignum. ℣. Hoc
opus nostrę sa lu tis or do de po po sce rat:
mul ti for mis pro di to ris ars vt ar tem fal le=
ret,

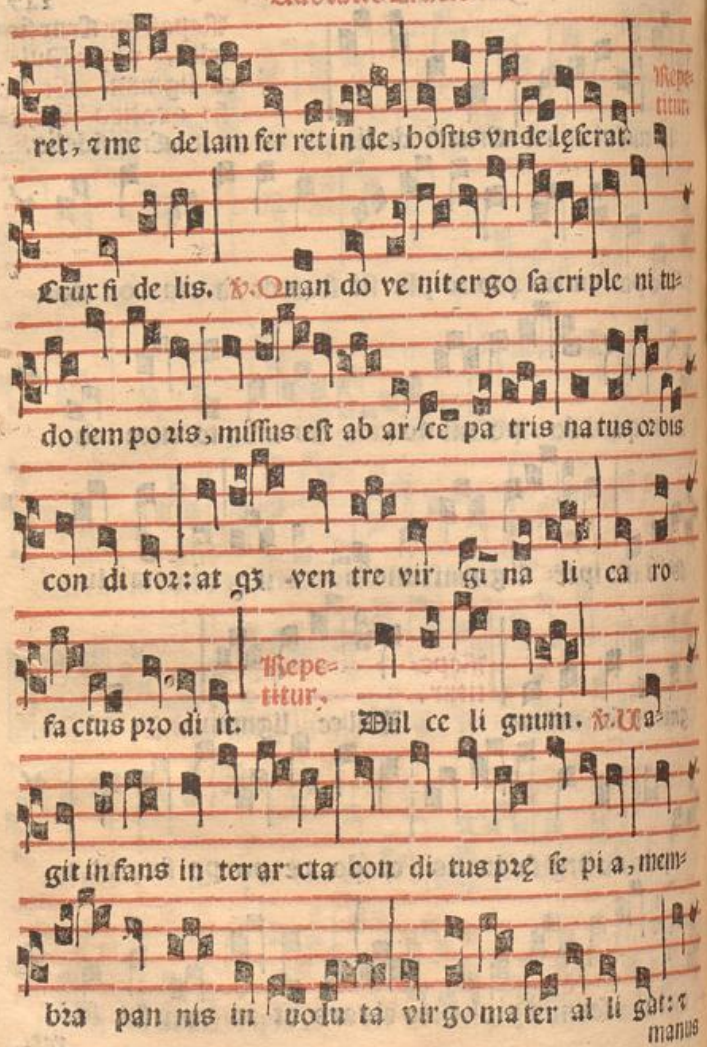
Repetitur
ret, ⁊ me de lam fer ret in de, hostis vnde leserat.
Crux fi de lis. ℣. Quan do ve nit ergo sa cri ple ni tu-
do tem po ris, missus est ab ar ce pa tris na tus or bis
con di tor: at q3 ven tre vir gi na li ca ro
Repetitur.
fa ctus pro di it. Dul ce li gnum. ℣. Ua-
git infans in ter ar cta con di tus præ se pi a, mem-
bra pan nis in uolu ta virgo ma ter al li gat: ⁊
manus
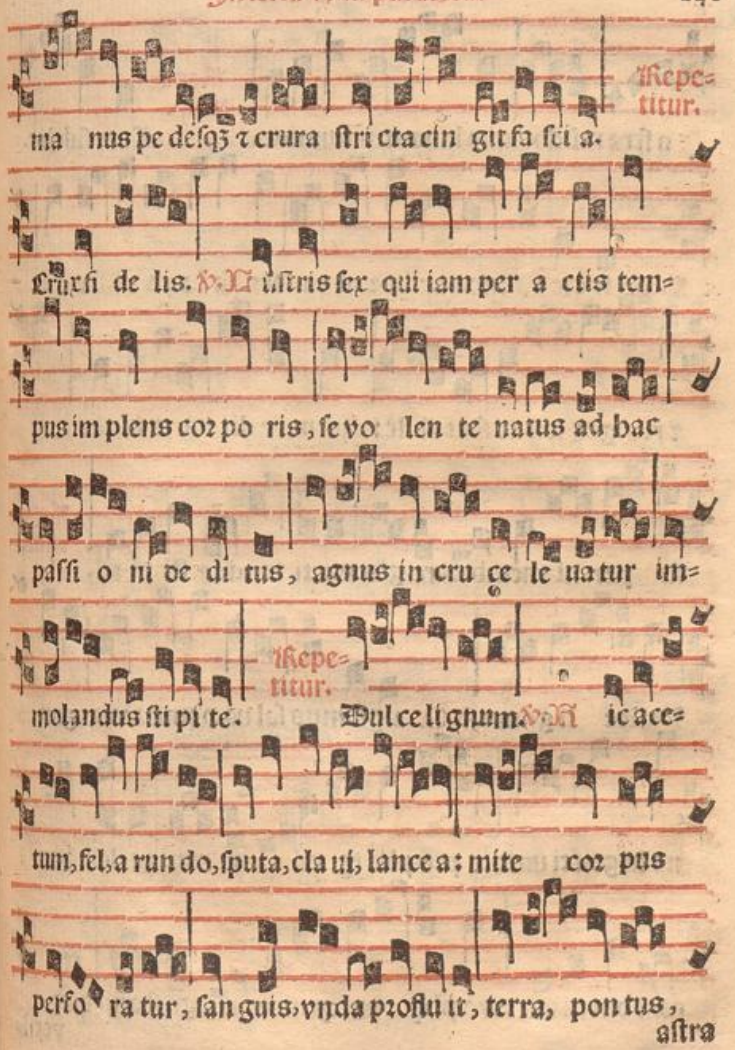
Repetitur.
manus pedesq; crura stricta cin gut fa sci a.
Cruci fi de lis. ℣. Mistris sex qui iam per a ctis tem=
pus im plens cor po ris, se vo len te natus ad hac
passi o ni de di tus, agnus in cru ce le ua tur im=
molandus sti pi te. Repetitur. Dul ce li gnum. ℣. Hic ace=
tum, fel, a run do, sputa, cla ui, lance a: mite cor pus
perfo ra tur, san guis, vnda profluit, terra, pon tus,
astra

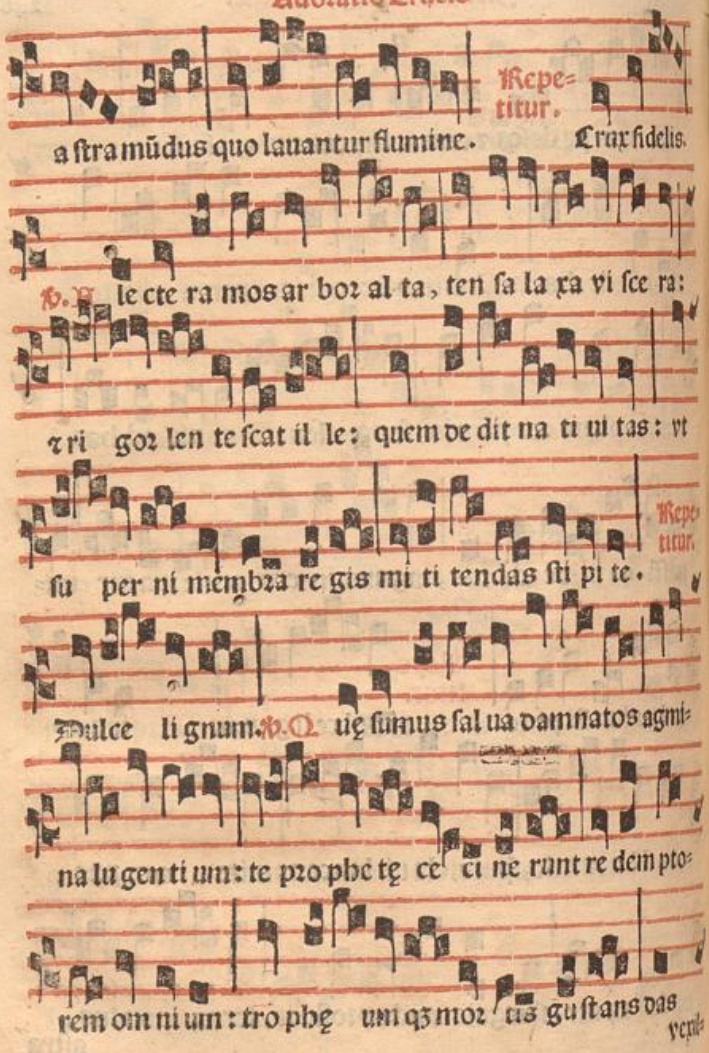
Repetitur.
astra mũdus quo lauantur flumine. Crux fidelis.
℣. Le cte ra mos ar bor al ta, ten sa la pa vi ce ra:
tri gor len te scat il le: quem de dit na ti ui tas: vt
Repetitur.
su per ni membra re gis mi ti tendas sti pi te.
Dulce li gnum. ℣. Cui sumus sal ua damnatos agmi-
na lu gen ti um: te pro phe tę ce ci ne runt re dem pto-
rem om ni um: tro phę um qꝫ mor tis gu stans das
ve
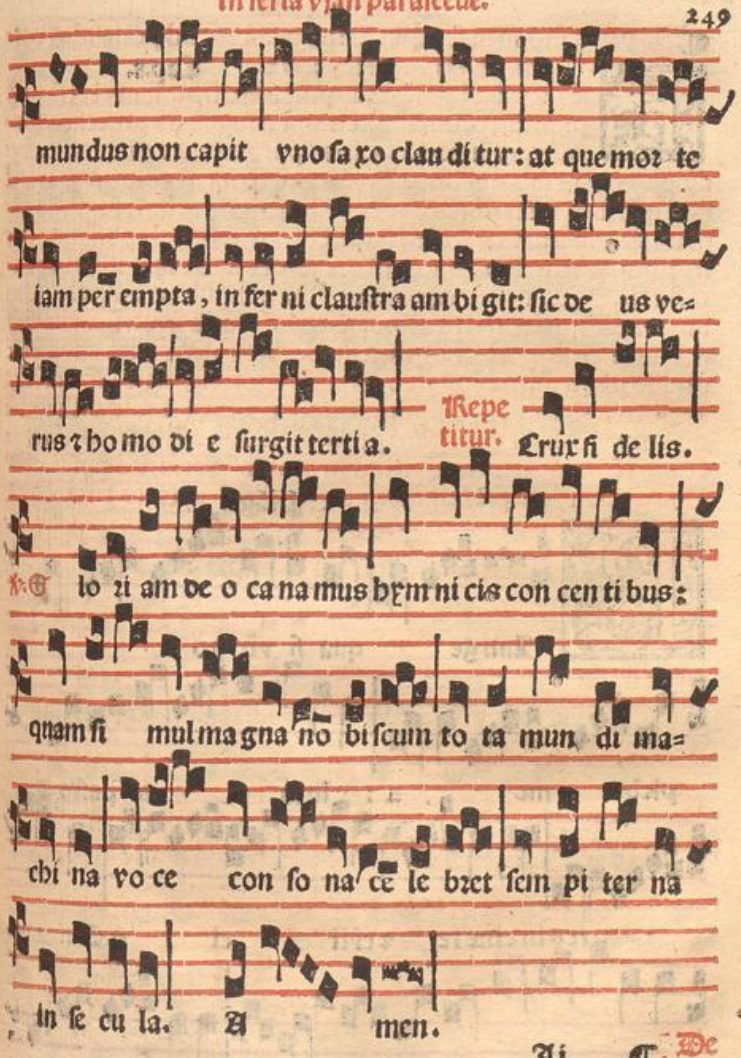
mundus non capit vno sa xo clau di tur: at que mor te
iam per empta, in fer ni claustra am bi git: sic de us ve=
rus t bo mo vi e surgit terti a. Repe titur. Crux fi de lis.
℟. Io ri am de o ca na mus hym ni cis con cen ti bus:
quam fi mul ma gna no bi scum to ta mun di ma=
chi na vo ce con so na ce le bret sem pi ter na
in se cu la. A men.

Ji C De

De processione in feria sexta in parasceue ad ponendum corpus Dominum in sepulcro. **Cap. 8.**

Feria sexta i parasceue post officiū missę, vel etiā post prandiū ordinat solēnis, sed lugubris processio. Parant enim sacerdos oīquo paramētis & pluuiali desup cū diacono & subdiacono cū dalmaticis nigri coloris. Parant etiā quatuor sacerdotes, vel duo ad minus induti camisijs griseis, cū amictu, & cingulo eiusdē coloris, si haberi possint, alias in albis. Parant etiā duo alij sacerdotes, vel vnus tm, vbi pauci fuerit. Sacerdotes cū amictu, alba, cingulo, manipulo, & stola: & duo thuriferarij in albis. Preparet etiā feretrū a quatuor portādū, cū supiori cooptura in modū semicirculi: & cooperiat aliquo pāno nigro de serico, si haberi poterit, i quo sacramētū deponet. Parant etiā luminaria. s. itortitia & cerei ad illuminandū corp⁹ Chri. Et congregato pplo, sacerdos accipit reuerēter sacramētū de altari: & tenēs illud in manib⁹ versus ad pplm, oībus alijs genuflectis: ipse stans incipit **Plāge.** cęteris psequēdo.
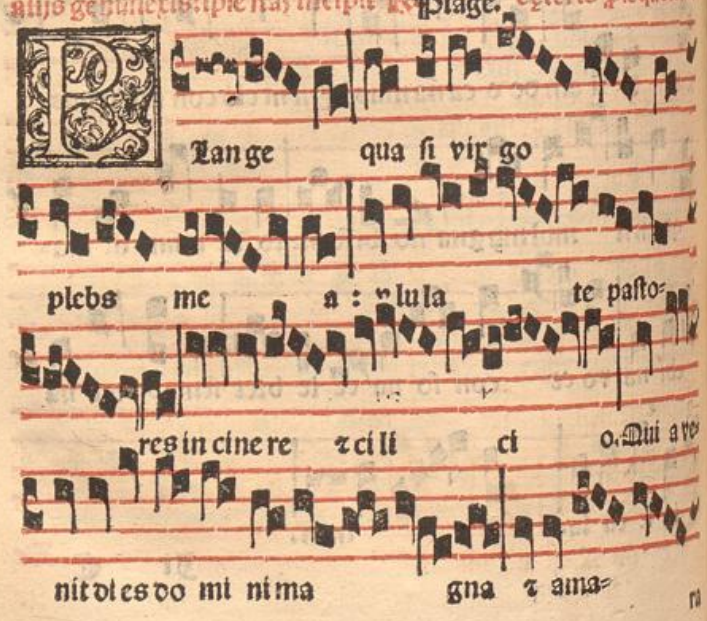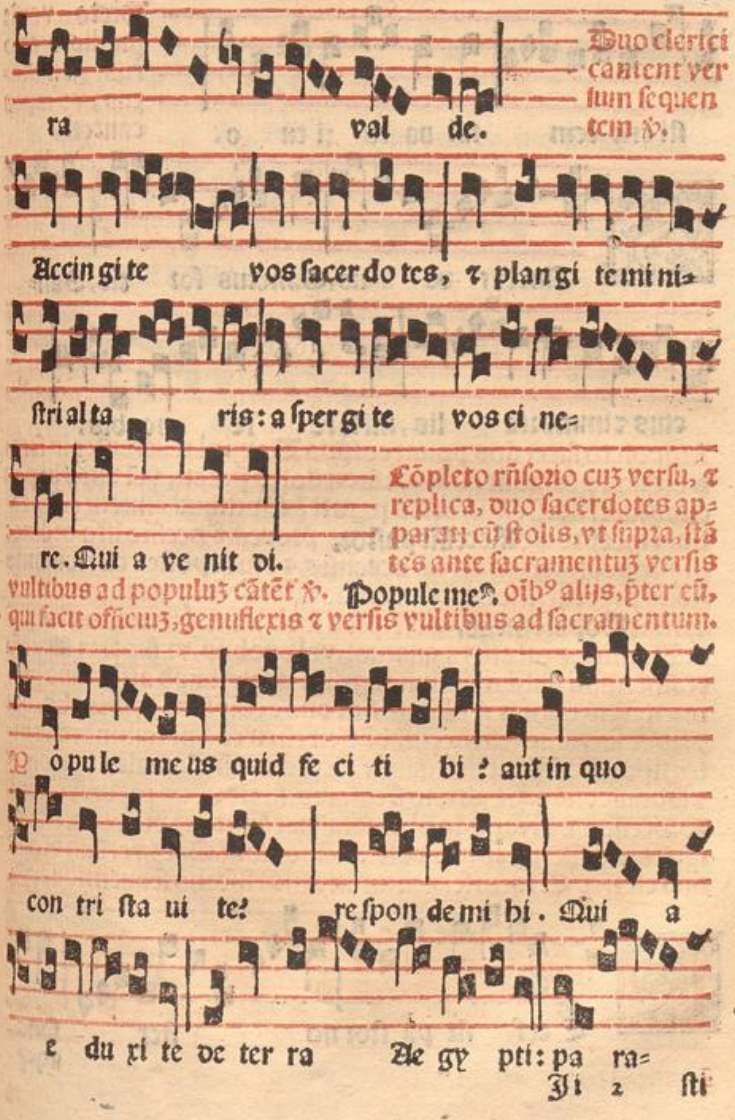
ra val de.
Duo clerici cantent versum sequentem ℣.
Accingite vos sacerdotes, & plangite mi ni-
stri altaris: aspergite vos cineres. Qui a ve nit vi.
Cōpleto rñsorio cuz versu, & replica, duo sacerdotes apparati cū stolis, vt supra, stātes ante sacramentuz versis vultibus ad populuz cātēt ℣. Populeme℞, oīb⁹ alijs, ꝓter eū, qui facit officiuz, genuflexis & versis vultibus ad sacramentum.
℣ opule meus quid feci ti bi? aut in quo
contristaui te? respondemihi. Qui a
e duxi te de terra Aegypti: para-

sti cru cem sal ua to ri tu o.

Dicto versu prędicto: chorus genuflexus, vt supra cantet.
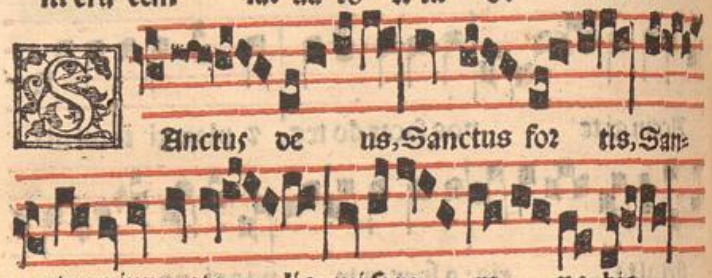
Anctus de us, Sanctus fo rtis, San-

ctus ⁊ immorta lis, mi se re re no bis.

Hoc dicto sacerdos ponat corpus Domini reuerenter in feretro: quod portabũt quatuor sacerdotes ꝑdicti, vel duo vbi paucitas sacerdotũ est, in albis parati, capitibus amictu cooperti: ⁊ incepto ℟. Recessit pastor, procedit ꝓcessio isto ordine: primo acolyti cum cereis accensis, ⁊ cruce postea clerici, tunicatis ꝓcedentibus: vltimo duo sacerdotes parati, qui cantauerunt Populeus. post ipsos sequitur feretrum cum corpore Domini, portatus a quatuor, vel duobus, vt supra: ⁊ super sacramentum baldachinum nigrum portetur ab aliquibus ꝑsonis magis dignis. Ex latere sint duo acolyti cũ thuribulis, qui ꝯtinue sacramentũ incensabũt: circũcirca sint luminaria, ⁊ intorticia. Post feretrũ sequitur sacerdos cũ pluuiali ⁊ diaconus ⁊ subdiaconus. Et vltimo seculares, maioribus ꝓcedentibus. Processione isto modo ordinata, ꝓcedunt cuꝫ deuotione, quousqꝫ dicta fuerit replica post ℣. responsorij. Quez versum dicent duo clerici. Et idem seruentur in alijs rñsorijs sequentibus. ℟.

℟ ecessit pastor no ster fons aquę

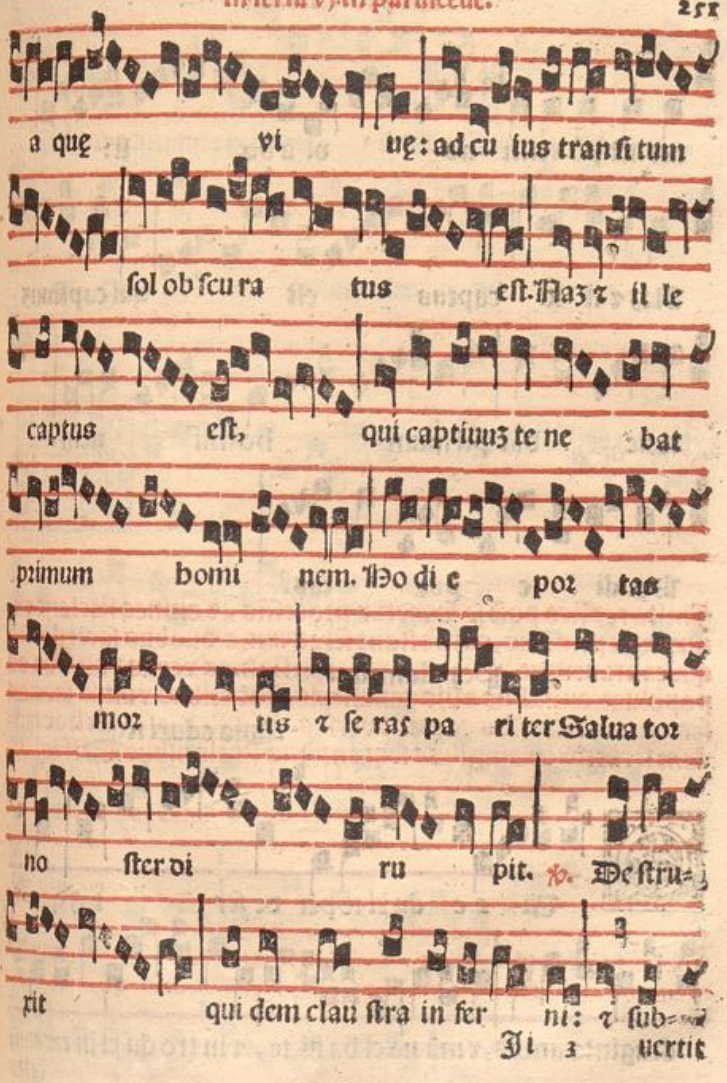
a quę vi uę: ad cu ius tran si tum
sol ob scu ra tus est. Maz ꝛ il le
captus est, qui captiuaz te ne bat
primum homi nem. Ꝺo di e poz tas
moz tis ꝛ se raz pa ri ter Salua toz
no ster di ru pit. ℟. De stru-
xit qui dem clau stra in fer ni: ꝛ sub-
uertit
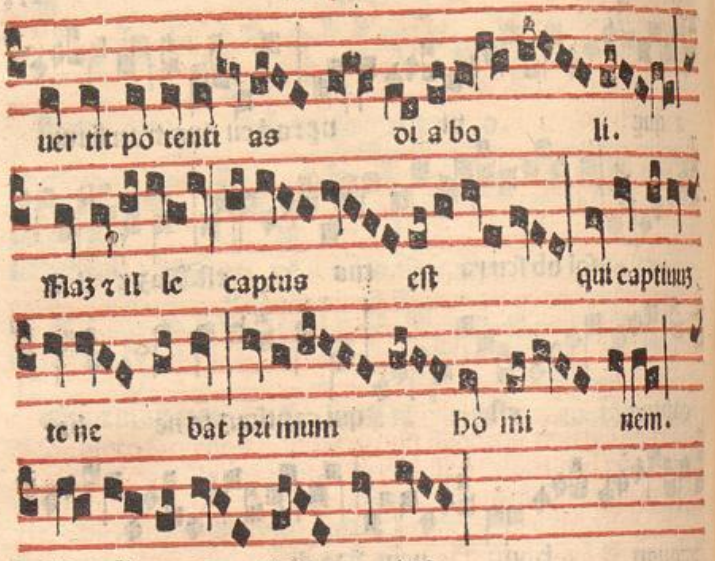
Finita replica post ℣. firmetur processio, ꝛ omnes flectant genua, exceptis illis, qui portant feretrum, ꝛ duobus sacerdotib⁹ qui cantauerunt. Populemeus. qui stantes versis vultibus ad populum, omnibus alijs genuflexis, habētibus vultus suos ad feretrum conuersos cantent versus. Quia eduxi te. Et hoc quidem seruetur in omnibus sequentibus stationibus. Versus.
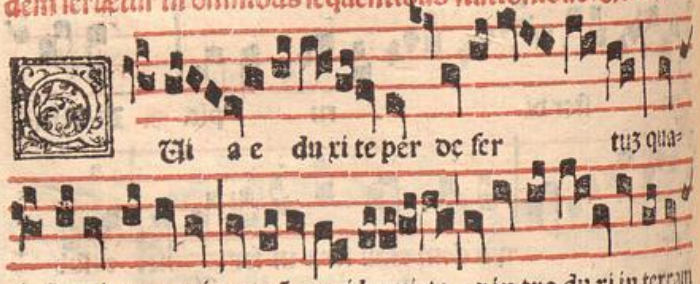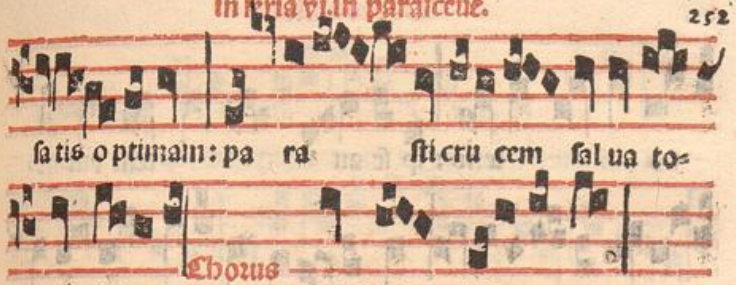
et supra. Quo dicto, omnes surgant: ⁊ incipiatur Responsorium.
Ecce vidimus eum: ⁊ procedatur ad secundam stationem cāt̄
do responsorium totum vsque in finem cum versu, ⁊ replica R̄.
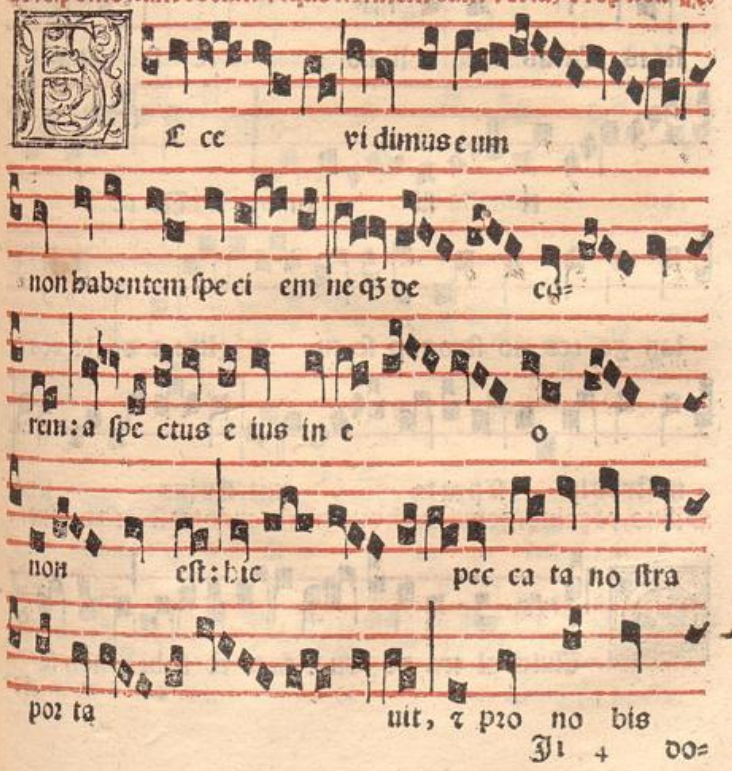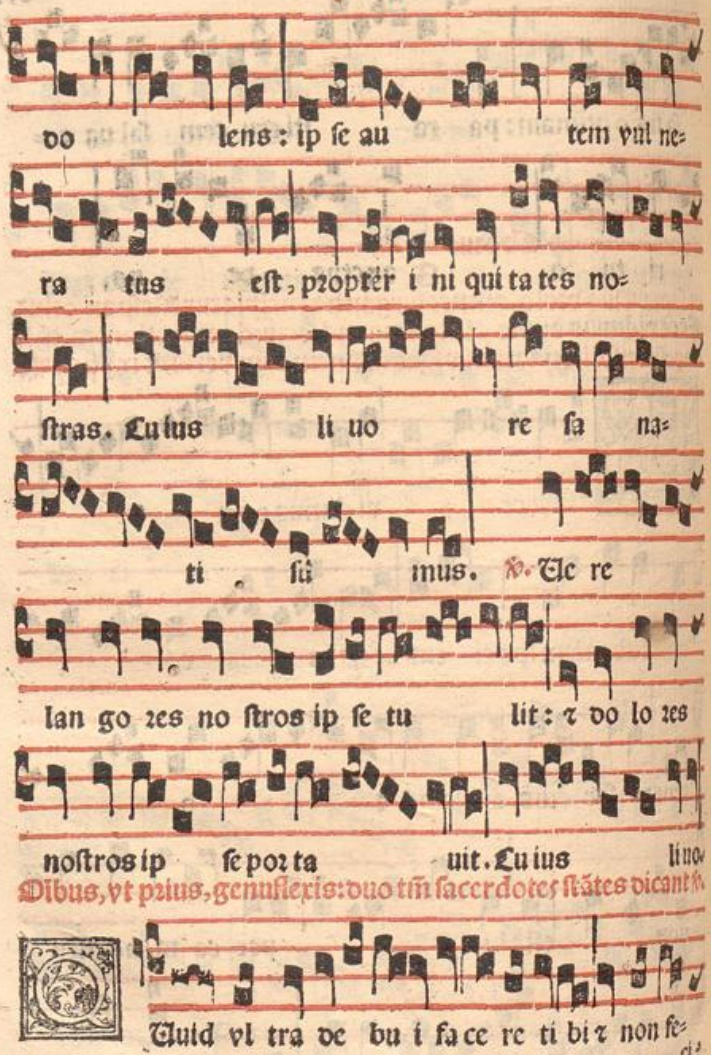
Mibus, vt prius, genuflexis: duo tñ sacerdotes stãtes dicant ℟.

ci:
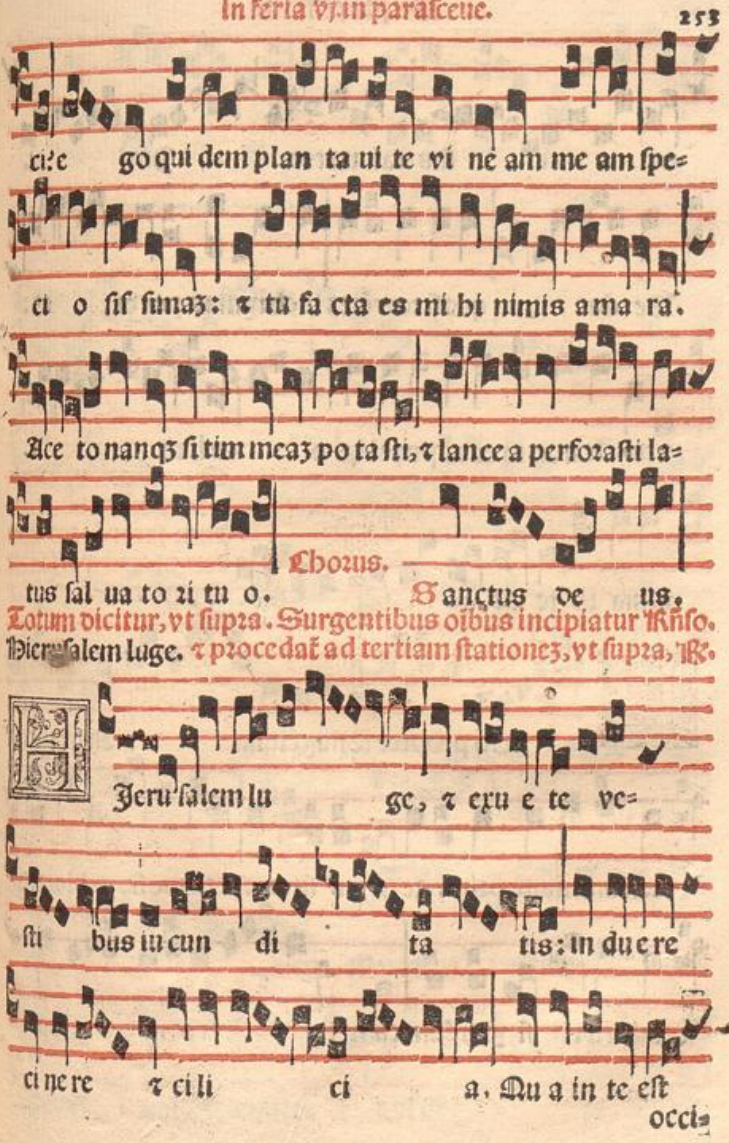
Totum dicitur, vt supra. Surgentibus oĩbus incipiatur Kyrie. Hierusalem luge. ⁊ procedat ad tertiam stationez, vt supra, R.

oc ci sus sal ua tor Ista cla-

De duc quasi torrētez lachrymas per di es:

& no cte non ta ce at pupil la o cu li tu i.

Omnibus, vt prius, genuflexis: duo tantum sacerdotes stantes dicant versum sequentem ℣.

Quia in te est. oc ci sus.

℟ Go propter te flagellaui Aegyptū

cum omnibus primogeni tis su is: & tu me flagel latum

ad cru ci fi gendum cum la tro ni bus tra-
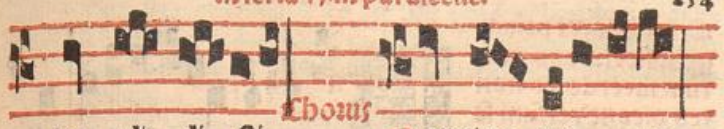
Chorus

tra di di sti. Sanctus de us.

Totum, vt supra. Quo dicto omnes surgant: & incipiatur rñsorium. Caligauerunt oculi mei. & procedat pcessio ad quartã statiõnẽ: q̃ fiat circa ingressum ecclesię redeundo añ sepulcrum. ℟.
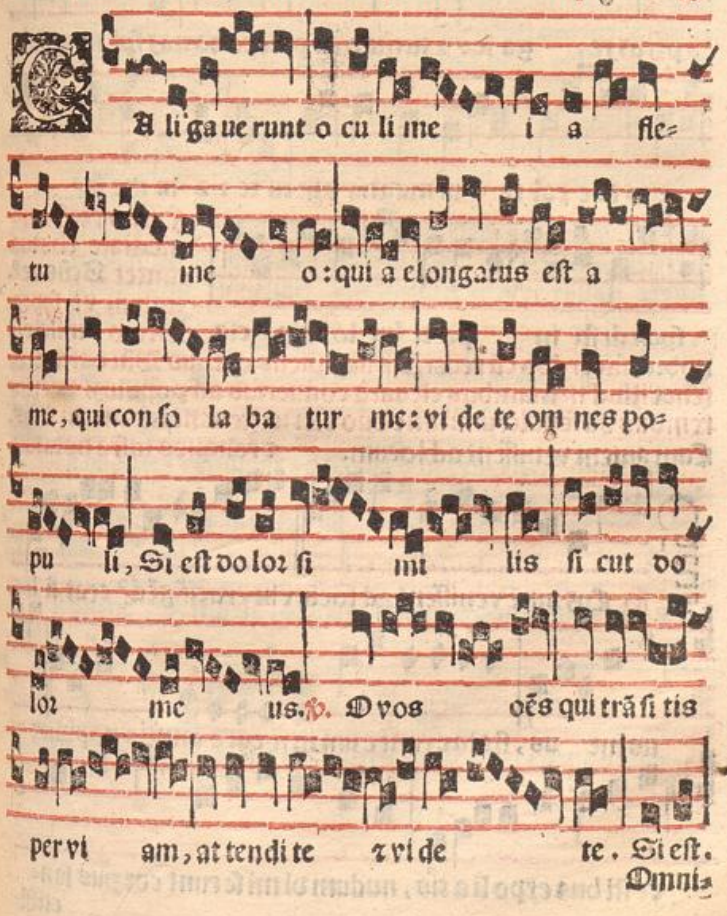
Caligauerunt oculi mei a fle=
tu me o: qui a elongatus est a
me, qui consolabatur me: vide te omnes po=
puli, Si est dolor si mi lis si cut do
lor me us. ℣. Omnes qui trãsitis
per viam, attendite & vide te. Si est.

Omni=

Omnibus, vt prius, genuflexis: duo tantum sacerdotes stantes dicant versum sequentem ℣.
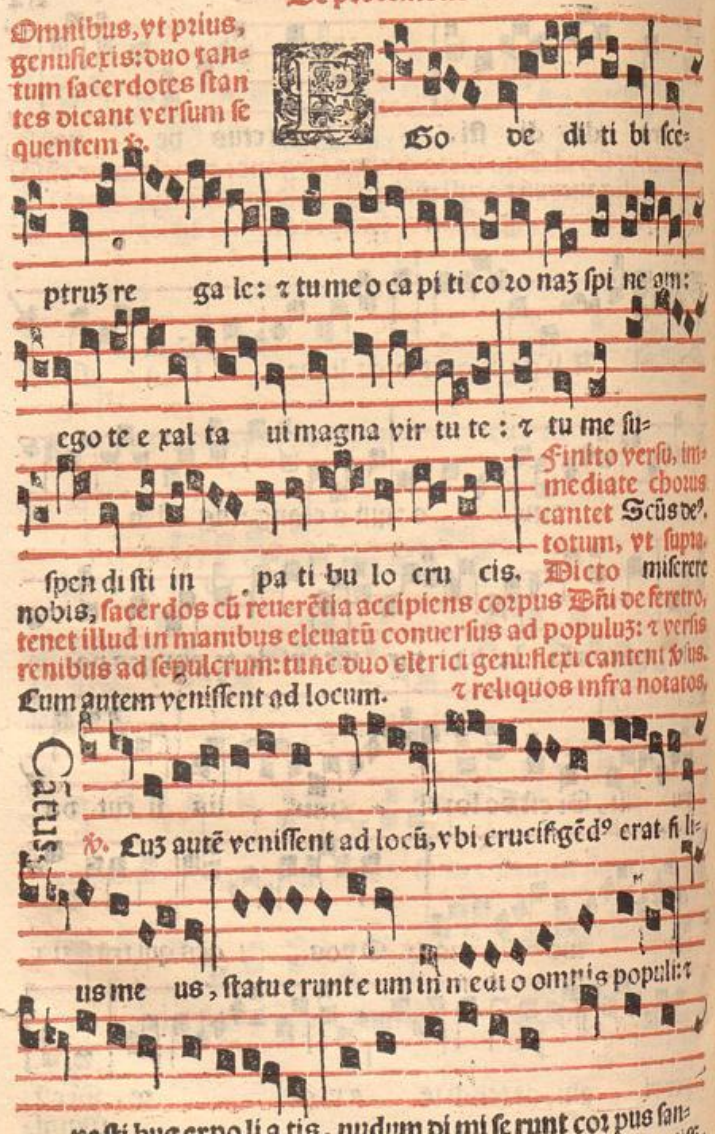
Finito versu, immediate chorus cantet Scūs de⁹. totum, vt supra. Dicto miserere nobis, sacerdos cū reuerētia accipiens corpus Dñi de feretro, tenet illud in manibus eleuatū conuersus ad populuz: ⁊ versis renibus ad sepulcrum: tunc duo clerici genuflexi cantent ℣us. Cum autem venissent ad locum. ⁊ reliquos infra notatos.

ctissi=

℣. Cum vero venissent ad locum vbi sepeliendus erat filius meus, statuerunt eum in medio mulierum: ℟ sindone inuoluentes sepultum dimiserunt corpus sanctissimum.

℣. O vos omnes, qui transitis per viam, venite ℟ videte si est dolor sicut dolor meus: desolata sum nimis, non est qui consoletur me, laus mea infirmata est, vita occiditur, ℟ a me tollitur.

℣. O nimis triste spectaculum, o crudele supplicium impensum filio, o infelix rex tam indecenti morte coronatus: pontifices iniquitatis tantum ne in vestrum exardescitis Deum.

℣. Attendite vos a populi ℟ vniuersę plebes dolorem maximum: morte turpissima mactauerunt filium meum: vos optimę sorores flete vna mecum: de filio conqueramur.

℣. Cum vero deposuissent corpus Jesu de cruce, statuerunt illud in gremio matris suę, in medio mulierum amarissime flentium, męstissima matre filium nimis deplorante.
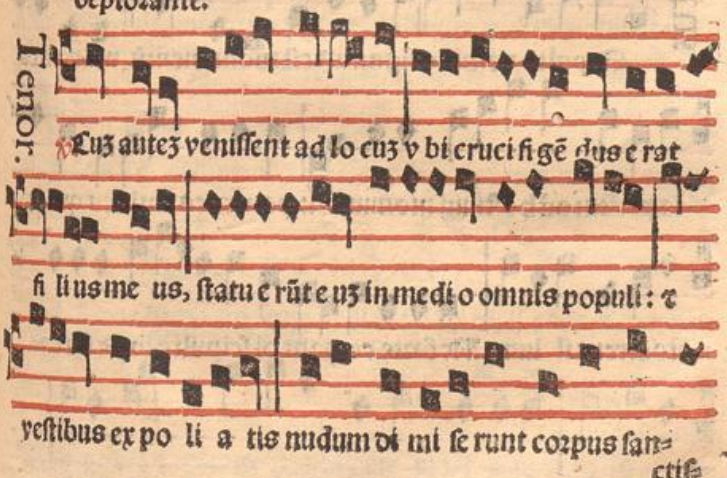
Cãtus.
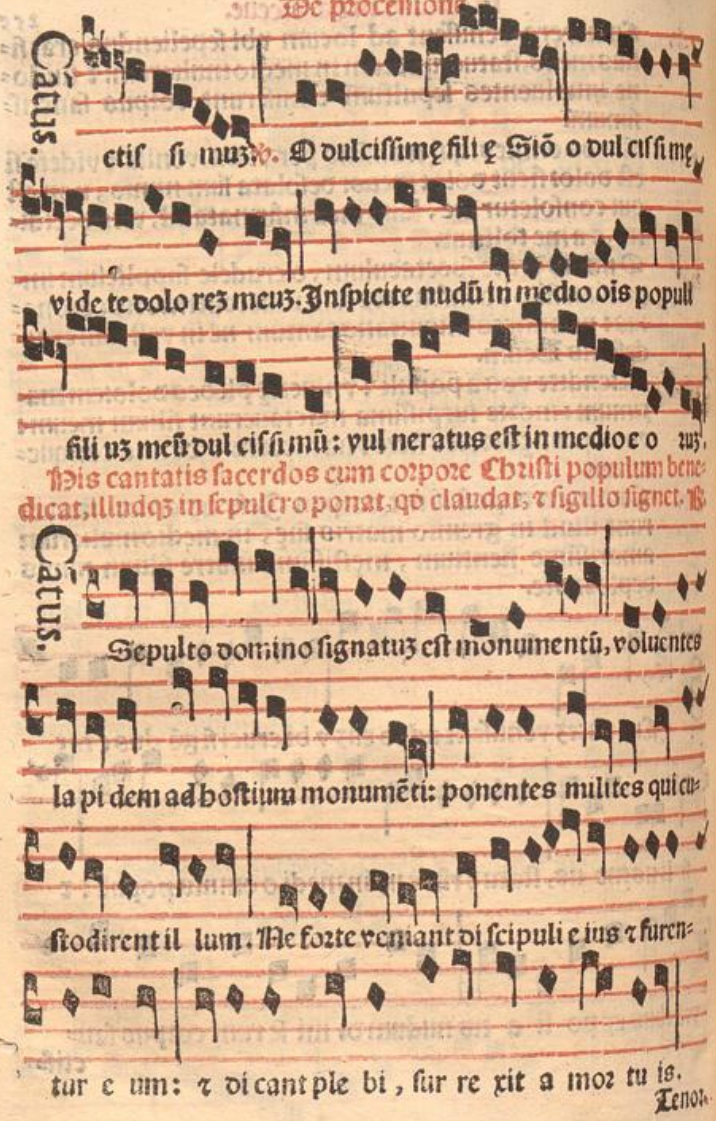
ctis si muz. O dulcissime fili ę Siõ o dulcissime
vide te dolo rez meuz. Inspicite nudũ in medio ois populi
fili uz meũ dul cissimũ: vul neratus est in medio e o uz.
His cantatis sacerdos cum corpore Christi populum bene-
dicat, illudq3 in sepulcro ponat, qõ claudat, ꝛ sigillo signet. B
Cãtus.
Sepulto domino signatuz est monumentũ, voluentes
la pi dem ad hostium monumẽti: ponentes milites qui cu-
stodirent il lum. Ne forte veniant di scipuli e ius ꝛ furen-
tur e um: ꝛ di cant ple bi, sur re xit a moz tu is.
Tenor.

Tenor.
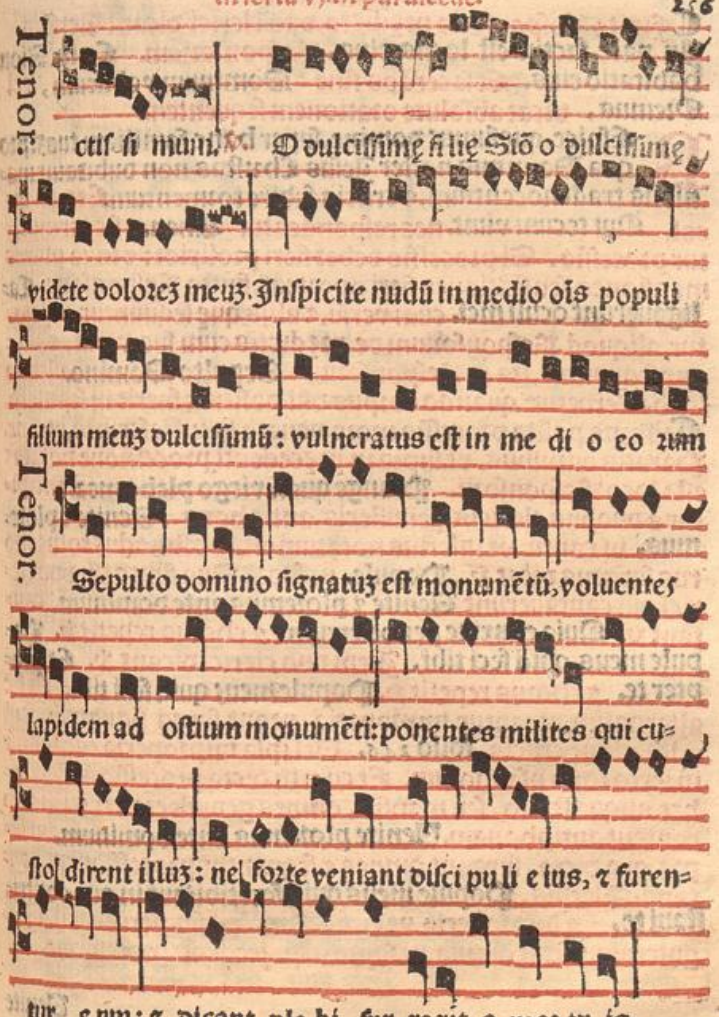
¶ Finito

¶ Finito Responsorio prędicto, duo clerici dicant Versum. In pace factus est locus eius. Responsorium. Et in Sion habitatio eius. Et sacerdos sine Dominum vobiscum, vel Oremus, dicat absolute orationem sequentem.

RESpice, quęsumus domine, super hanc familiam tuam: pro qua Dominus noster Jesus Christus non dubitauit manibus tradi nocentium, & crucis subire tormentum. Et non dicat. Qui tecum vivit. nec respondeatur Amen. & sic terminetur processio. Si processio debet fieri prolixior: & in ea plures mansiones, seu stationes fieri oporteat, finito Responsorio. Caligauerunt oculi mei. cum versu, & alijs quę sequuntur, repetatur aliquod Responsorium de prędictis cum suo versu, & alijs quę sequuntur, ita q̄ Responsorium, Sepulto Domino. vltimo loco reseruetur: quando corpus dñi positum fuerit in sepulcro.

¶ Supra posita processio more veneto fit infrascripto ordine. Paratis omnibus, vt supra in prędicta processione notatum est: loco Responsorij. Plange quasi virgo plebs mea. incipitur a duobus clericis genuflexis antiphona. Venite & ploremus. in cantu: vt inferius notatum est, Postmodum totus chorus surgens dicat ℣. Populo. vt supra. Quo finito illi duo clerici qui cantauerunt Venite & ploremus ante dominum. cantant ℣. Quia eduxi te per desertum. & chorus repetit ℣. Populo meus quid feci tibi. Item duo clerici dicant ℣. Et propter te. & chorus repetit ℣. Populo meus quid feci tibi. Et sic alternatim dicantur improperia, prout supra signatum est in adoratione crucis, folio 246. Vel ipsa improperia cantantur in sexto tono psalmorum. Et cum in dicta processione fieri debet aliqua statio, seu mansio, omnes genuflectant: & illi duo cantent antiphonam. Venite ploremus ante dominum. vt supra, qua dicta, surgant omnes & sequantur processionem cantando Versus. Populo meus quid feci tibi? aut in quo contristaui te. & improperia, vt supra. Cum autem peruenerit ad sepulcrum, faciat omnia, vt supra in prędicta processione.

Venite

Cãtus.

Te ni te ꝛ plo ꝛe mus an te dominum: qui passus

est pro no bis di cens.

Tenor.

Te ni te ꝛ plo ꝛe mus an te do mi num: qui passus

est pro no bis di cens.

¶ De benedictione fontis in die Sabbathi Sancti Cap. 9.

SABBATHO SANCTO, cantatis lectionibus ante missam, ꝛ dicta oꝛone Omnipotens sempiterne, fit pcessio ad bñdicendũ fontes, pcedentibus acolytis cũ cereis, ꝛ cruce, ꝛ alio qui defert cereũ paschalẽ benedictũ accensũ, subsequẽtibus clericis, iuniorũbus pcedẽtibus, vltimo sacerdos cũ pluuiali, ꝛ diaconus ꝛ subdiaconus sacris vestibus indut, vadũt ad fontẽ cãtũdo subsequẽtẽ tractũ. Tract⁹.

Sicut cer uus desi de rat ad fon tes

a qua rum: i ta de si de rat

K K anim a
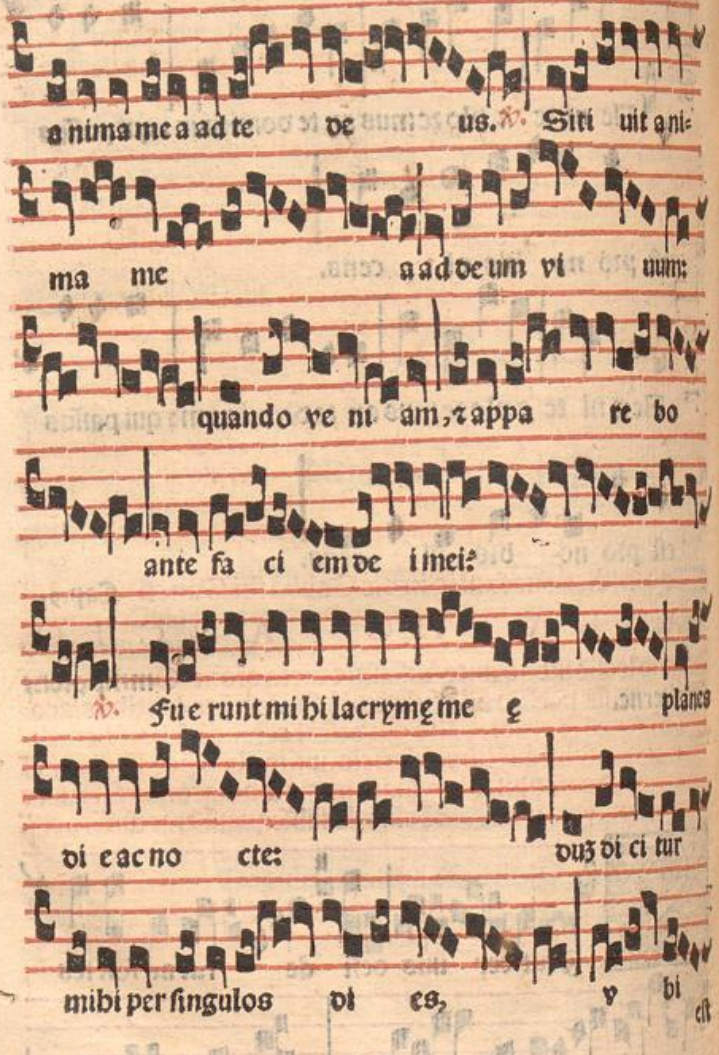
a nima me a ad te de us. ℣. Siti uit ani-
ma me a ad de um vi uum:
quando ve ni am, ↄ appa re bo
ante fa ci em de i mei:
℣. Fu e runt mi hi lacrymę me ę plancs
di e ac no cte:
duz di ci tur
mibi per singulos di es,
v bi est

est de | us tuus:

Deinde sacerdos anteq̃ intret ad bñdictionẽ fontis dicãt hãc orationẽ ibi iuxta fontẽ dicens ℣. Dñs vob. ℟. Et cuz spiri. Oro.

OMnipotens sempiterne Deus, respice ppitiꝰ ad ad deuotionẽ populi renascẽtis: q sicut ceruus aquarũ expetit fontez: ⁊ concede propitius: vt fidei ipsius sitis baptismatis mysterio aiam, corpusqz sanctificet. Per dñm nostrum Jesum Chm.

In vigilia Pentecostes dicitur hec sequens oratio.

ODeus, cui omne cor patet: et omnis voluntas loquitur: et quem nullum latet secretum: purifica per infusionem sancti spiritus cogitationum nostrarum intima: vt dilectionem tui quam inspiras: cum fiducia postulare valeamus: et digni efficiamur impetrare quod petimus. Per dñm nostrum Jesum Chm filium tuum: Qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate eiusdem spiritus sancti Deus. Per omnia secula seculorum. ℟. Amẽ.

Postea procedit ad benedictionem fontis dicens ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.

OMnipotẽs sempiterne Deus, adesto magnis pietatis tuę mysteriis: adesto sacramentis: ⁊ ad creandum nouos populos, quos tibi fons baptismatis parturit, spũs adoptionis emitte: vt qđ nr̃ę humilitatis gerendus est mysterio, tuę virtutis impleat effectu. Per dñm nr̃m Jesum Chm filiũ tuũ: q tecum viuit ⁊ regnat in vnitate eiusdem spũs sancti Deus. Hic exaltat voce in modũ p̃fationis.

PEr omnia secula seculorum. ℟. Amẽ. ℣. Dñs vobiscum.

℟. Et cũ spũ tuo. ℣. Sursum corda. ℟. Habemꝰ ad dñm. ℣.

Gratias agamus domino Deo nostro. ℟. Dignũ ⁊ iustũ est.

Sequens prefatio cum suo cantu dicitur ad benedictionem fontis die sabbathi sancti & in vigilia Pentecostes.
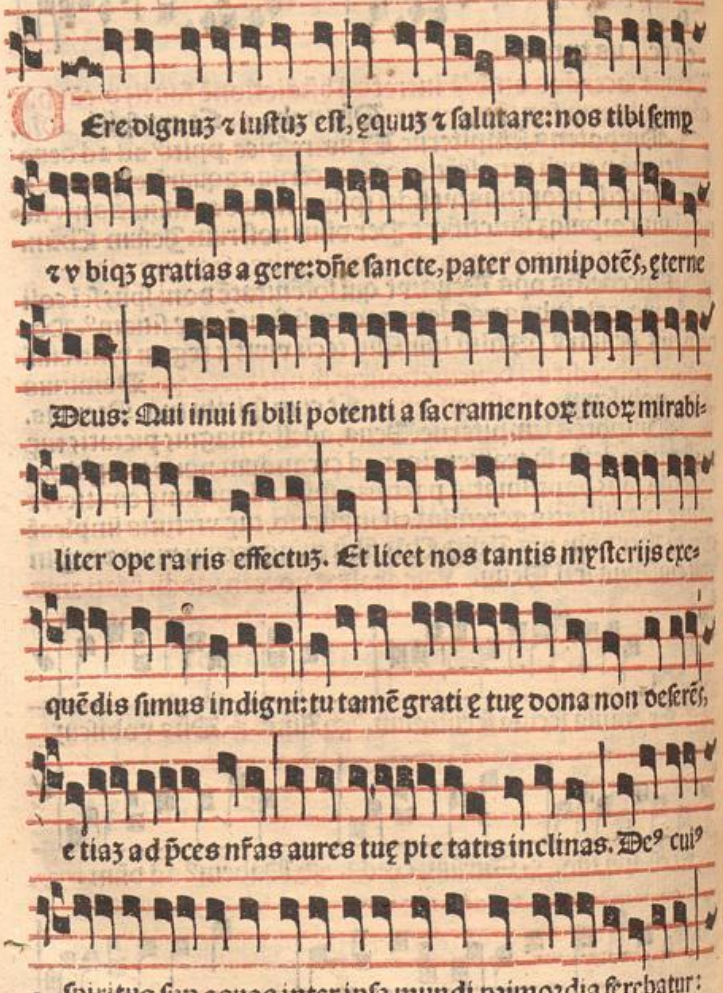
VEre dignum & iustum est, equum & salutare: nos tibi semp

& vbiq; gratias agere: dñe sancte, pater omnipotēs, eterne

Deus: Qui inuisibili potentia sacramentoꝝ tuoꝝ mirabi-

liter operaris effectum. Et licet nos tantis mysterijs exe-

quēdis simus indigni: tu tamē gratie tue dona non deserēs,

etiam ad pces nras aures tue pietatis inclinas. Deꝰ cuiꝰ

spiritus sup aquas inter ipsa mundi primordia ferebatur:

vtiam
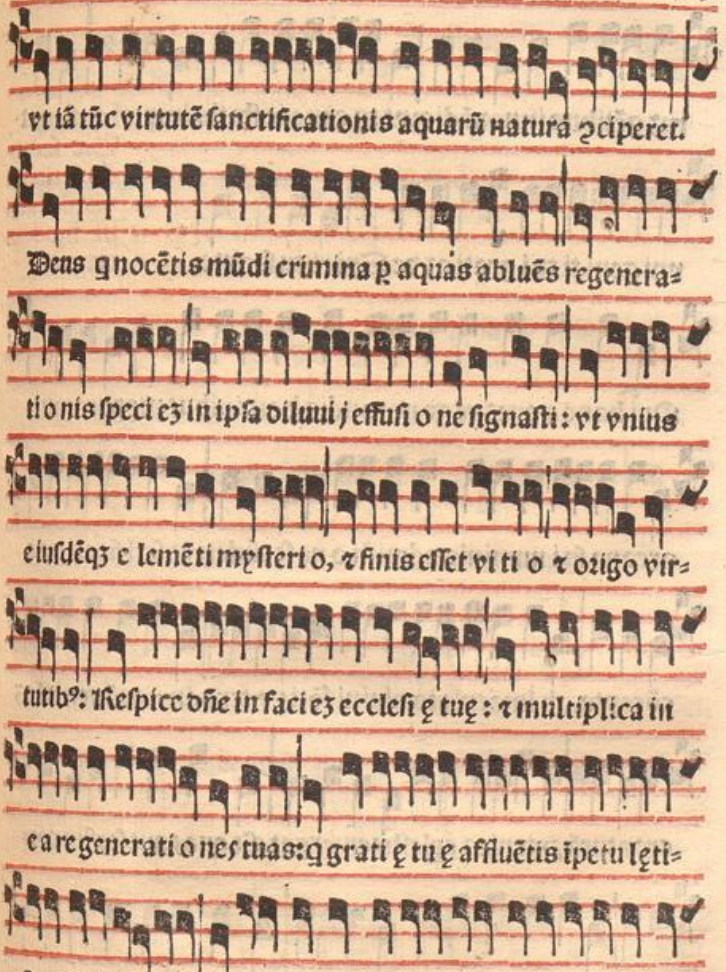
vt iã tũc virtutẽ ſanctificationis aquarũ natura ꝯciperet.

Deus q̃ nocẽtis mũdi crimina p̃ aquas abluẽs regenera=

tionis ſpeciẽ in ipſa diluui j effuſi one ſignaſti: vt vnius

eiuſdẽq; ſ lemẽti myſterio, ⁊ finis eſſet vi ti o ⁊ ozigo vir=

tutib⁹: Reſpice dñe in faciẽ eccleſi ę tuę: ⁊ multiplica in

ea regenerati o nes tuas: q̃ grati ę tu ę affluẽtis ipetu lęti=

ficaſ ciuitatẽ tuã: fõtẽq; baptiſmatiſ aperiſ toto oꝛbe terra=
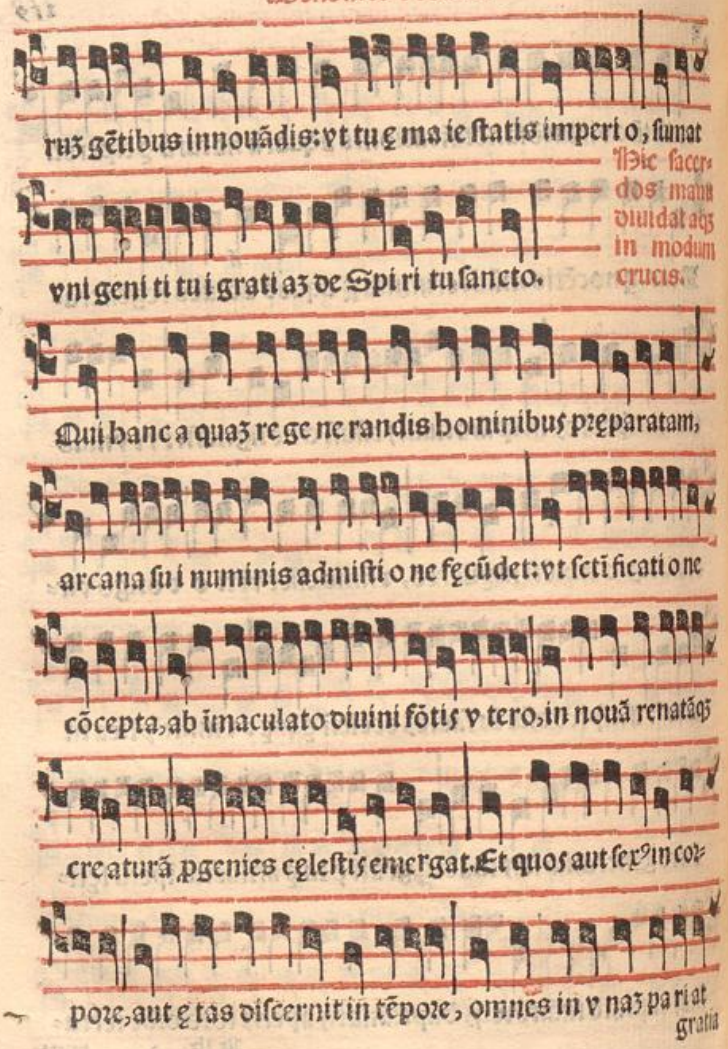
ruꝫ gẽtibus innouãdis: vt tu ꝯ ma ie statis imperi o, sumat

Hic sacerdos manu diuidat aꝫ in modum crucis.

vni geni ti tui grati aꝫ de Spi ri tu sancto.

Qui banc a quaꝫ re ge ne randis hominibuꝫ pꝛeparatam,

arcana sui numinis admisti o ne fęcũdet: vt sctĩficati o ne

cõcepta, ab imaculato diuini fõtis v tero, in nouã renatãꝫ

creaturã pgenies cęlestis emergat. Et quos aut sexꝰ in cor-

pore, aut ętas discernit in tẽpore, omnes in v naꝫ pa ri at

gratia
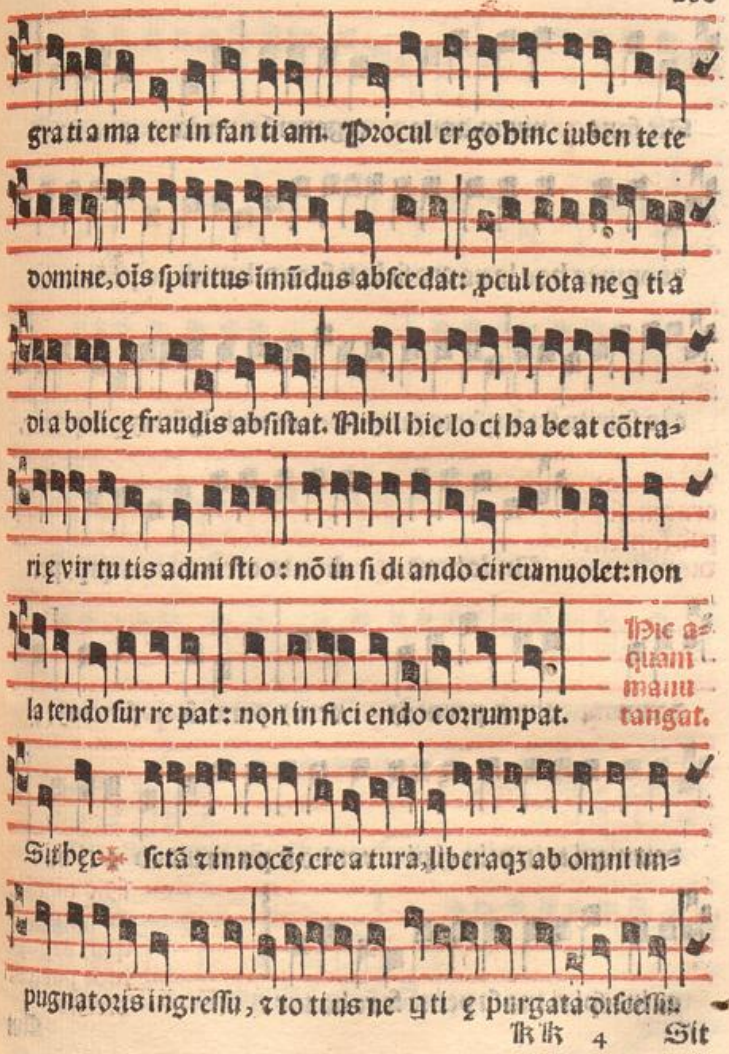
gra ti a ma ter in fan ti am. Procul er go binc iuben te te
domine, oīs spiritus imūdus abscedat: pcul tota ne q ti a
di a bolicę fraudis absistat. Nibil bic lo ci ha be at cōtra-
rię vir tu tis admi sti o: nō in si di ando circuanuolet: non
la tendo sur re pat: non in fi ci endo corrumpat.
Sit bęc sctā t innocēs crea tura, liberaq3 ab omni im-
pugnatoris ingressu, t to ti us ne q ti ę purgata discessu.
Nic a-
quam
manu
tangat.
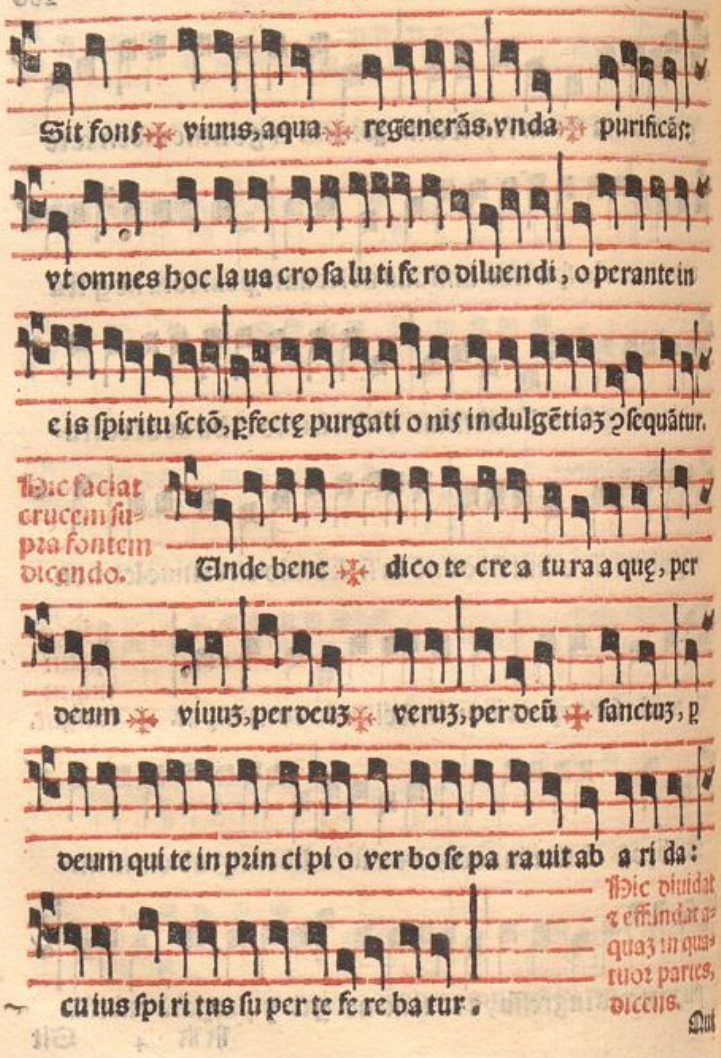
Sit fons ✠ vivus, aqua ✠ regenerās, vnda ✠ purificās:
vt omnes hoc la ua cro sa lu ti fe ro diluendi, o perante in
e is spiritu sctō, pfectę purgati o nis indulgētiaz ꝑsequātur.
Hic faciat crucem sup̄a fontem dicendo.
Unde bene ✠ dico te crea tu ra aquę, per
deum ✠ viuuz, per deuz ✠ veruz, per deū ✠ sanctuz, p
deum qui te in prin ci pi o ver bo se pa ra uit ab a ri da:
Hic diuidat & effundat aquaz in quatuoꝛ partes, dicens.
cu ius spi ri tus su per te fe re ba tur.

Aut
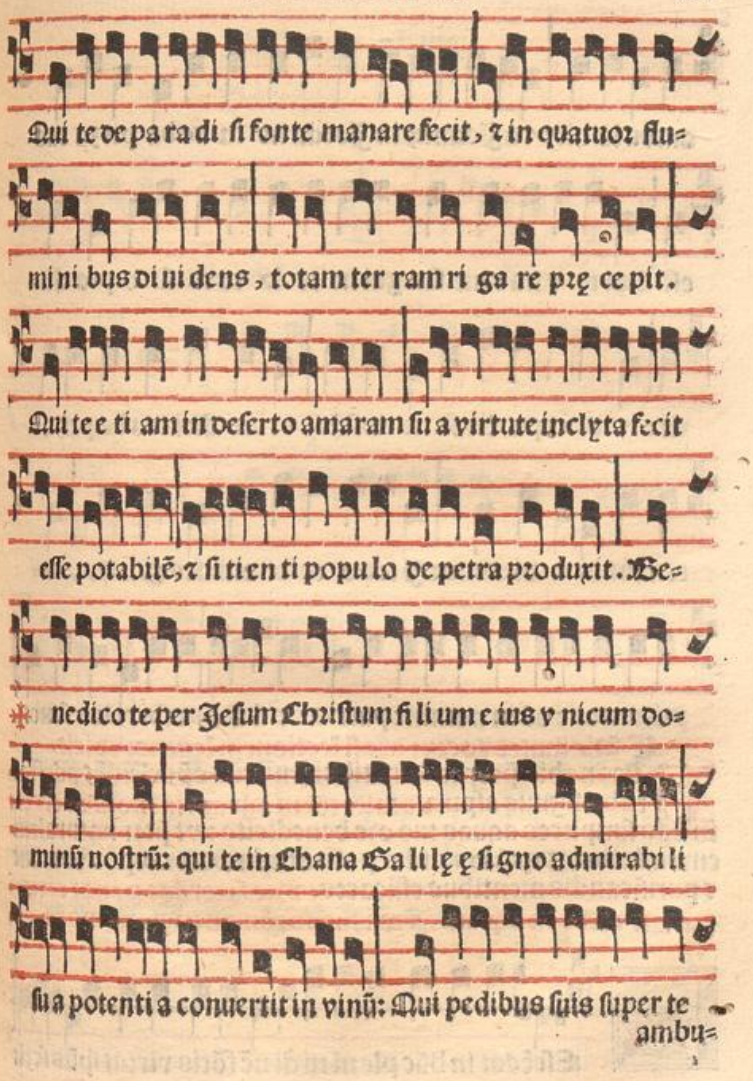
Qui te de para di si fonte manare fecit, ⁊ in quatuor flu=
mi ni bus di ui dens, totam ter ram ri ga re præ ce pit.
Qui te e ti am in deserto amaram su a virtute inclyta fecit
esse potabilẽ, ⁊ si ti en ti popu lo de petra produxit. Be=
℣ nedico te per Jesum Christum fi li um e ius v nicum do=
minũ nostrũ: qui te in Chana Ga li læ æ si gno admirabi li
su a potenti a conuertit in vinũ: Qui pedibus suis super te
ambu=
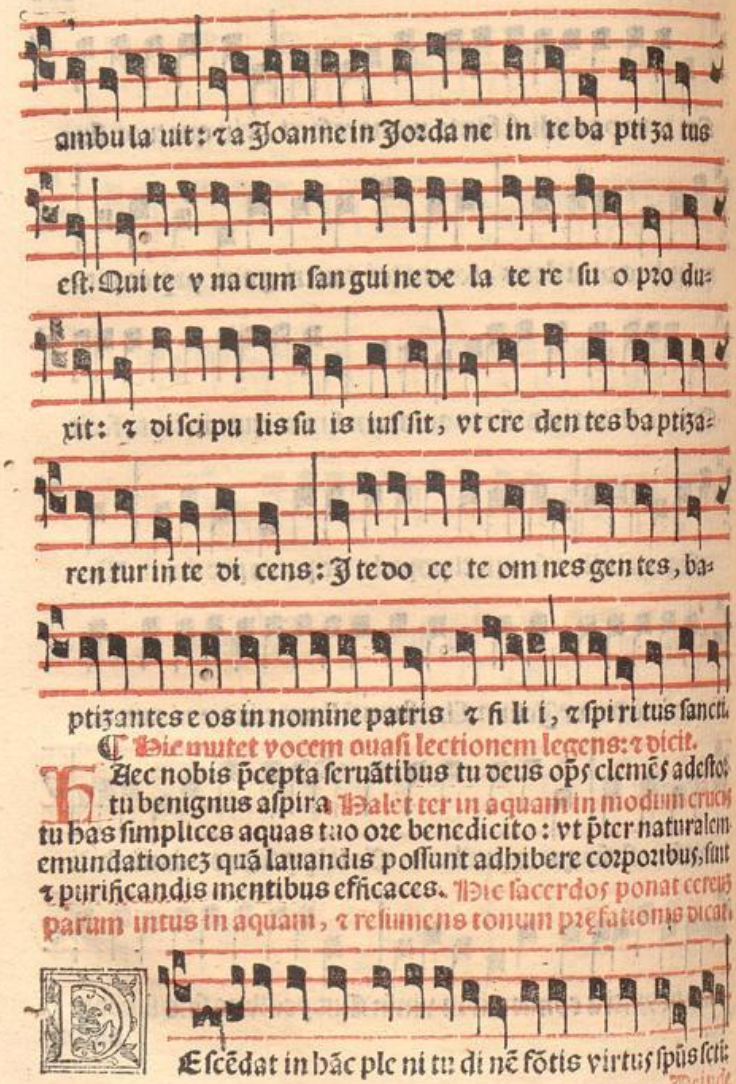
¶ Die mutet vocem quasi lectionem legens: ꝛ dicit.

Haec nobis p̄cepta seruātibus tu deus op̄s clemēs adesto: tu benignus aspira. Valet ter in aquam in modum crucis tu has simplices aquas tuo ore benedicito: vt p̄ter naturalem emundationē quā lauandis possunt adhibere corporibus, sint ꝛ purificandis mentibus efficaces. Die sacerdos ponat cereum parum intus in aquam, ꝛ resumens tonum p̄fationis dicat.

Descēdat in hāc plenitudinē fōtis virtus spūs scti.

Deinde

Deinde extractum cereum de aqua profundius mergit aliquanto altius repetens **Descendat in hanc** postea extractum rursum cereum de aqua tertio immergens vsq; ad fundum altius adhuc voce repetat **Descendat** vt supra. Et deinde Exufflans ter in aquam prosequitur.

totāq; huius aquę substā tiaz re ge nerandi fęcūdet effectu.

Hic tollatur cereus de aqua.

Hic om ni um pec ca to rum ma cu lę

de le an tur: hic na tu ra ad ima gi nem tu am con di=

ta, ꝛ ad ho no rem su i refor ma ta prin ci pij, cunctis
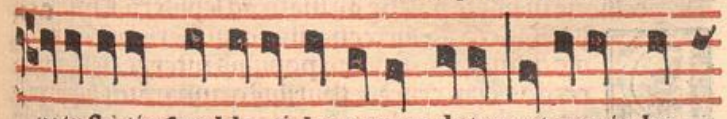
ve tu stā tis squal lo ri bus emun de tur: vt omnis ho=

mo sa cra men tum hoc re ge ne ra ti o nis in gressus,

un vere

in ve re in no cen ti e no uam in san ti am re na sca tur.
Hec dicat legendo. Per dominum nostrum Jesum Christum filium tuum, qui venturus est iudicare vivos t mortuos t seculum per ignem. R. Amen. Hic de ipsa aqua benedicta per sacerdotes aspergatur super populum: t interim quispiam clericus hauriat de aqua illa benedicta ex fonte ad aspergēdas domos t quelibet loca. Postea sacerdos qui benedixit fontem infundat de oleo catechumenorum in modum crucis in fonte super ipsam aquam dicens intelligibili voce. Sanctificetur, t fe cūdet fons iste oleo salutis, renascentibus ex eo, in vitā eternā. R. Amn. Deinde infundit de chrismate modo quo supra dicēs. Infusio chrismatis Dñi nostri Jesu Christi, t spūs sancti paracliti, fiat in noie Sancte Trinitatis. R. Amē. postea accipit ambas ampullas dicti olei sancti, t chrismatis, t de vtroq; simul in modum Crucis infundens dicit. Commistio chrismatis sanctificationis, t olei vnctionis, t aque baptismatis pariter fiat: In noie Pa ✠ tris, t fi ✠ lij t spiritus ✠ sancti. R. Amen. Tunc misceat ipsum oleum cum eadem aqua, t aspergat cum manu per totam fontem. Si aderunt baptizandi, eos baptizat more consueto. Deinde dicuntur litanie, postea rediens prepa-rat se pro missa solenniter celebranda.

De pcessione in nocte paschę ań matu. ad sepulcrū Chri. Cro

DIe Sancto Resurrectionis, cum fuerit pulsatum ad matutinum, antequam populus inter ecclesiam, sacerdos cum cruce, t thuribulo apparatus superpelliceo, stola, t pluuiali, precedentibus cereis accensis, t sequente toto clero: cum reuerentia aperto sepulcro, accipiat corpus Domini: t portet illud in locum, vbi sacrosanctum sacramentum seruari consueuit. Et interim chorus cantet sequentes psalmos, vel aliquem eorum. Psalmus.

DOmine quid multiplicati sunt qui tribulāt me? multi insurgunt aduersum me. Multi dicunt aię meę: non est salus ipsi in Deo eius. Tu autem dñe susceptor meus es: gloria

mea ⁊ exaltans caput meū. Voce mea ad dñm clamaui: ⁊ exaudiuit me de monte sancto suo. Ego dormiui ⁊ saporatus sum: ⁊ exurrexi: qr dñs suscepit me. Non timebo millia populi circundantis me: exurge dñe, saluum me fac Deus meus. Qm tu percussisti oēs aduersantes mihi sine causa: dentes peccatorū contriuisti. Dñi est salus: ⁊ sup populū tuum bñdictio tua. Gloria. Ant. Oñe probasti me, ⁊ cognouisti me. sup. fol. 149. Psalmus.

Miserere mei deus, miserere mei: qm in te cōfidit aīa mea: ⁊ in umbra alarum tuarum sperabo: donec trāseat iniquitas. Clamabo ad deū altissimum, deum qui benefecit mihi. Misit de cęlo ⁊ liberauit me: dedit in opprobrium conculcātes me. Misit deus misericordiā suam, ⁊ veritatē suā: ⁊ eripuit aīam meam de medio catulorum leonū: dormiui conturbatus. Filij hoīum dentes eorum arma ⁊ sagittę: ⁊ lingua eorū gladius acutus. Exaltare super cęlos Deus: ⁊ super omnem terram gloria tua. Laqueū parauerunt pedibus meis: ⁊ incuruauerunt animam meam. Foderunt ante faciem meam foueam: ⁊ inciderunt in eam. Paratum cor meum deus, paratum cor meum: cantabo ⁊ psalmum dicam. Exurge gloria mea, exurge psalterium ⁊ citbara: exurgam diluculo. Confitebor tibi in populis domine: ⁊ psalmum dicam tibi in gentibus. Quoniam magnificata est usque ad cęlos misericordia tua, ⁊ usque ad nubes veritas tua. Exaltare super cęlos Deus: ⁊ super omnem terram gloria tua. Gloria patri, ⁊ filio, ⁊ spiritui. Finito psalmo sacerdos precedentibus cereis ⁊ thuribulo, corpus Dominī portet ad sanctuarium suum, sequente clero ⁊ cantante ℟. Surrexit pastor bo. ⁊ sepulcrū patenter dimittatur apertum. ℣ium.
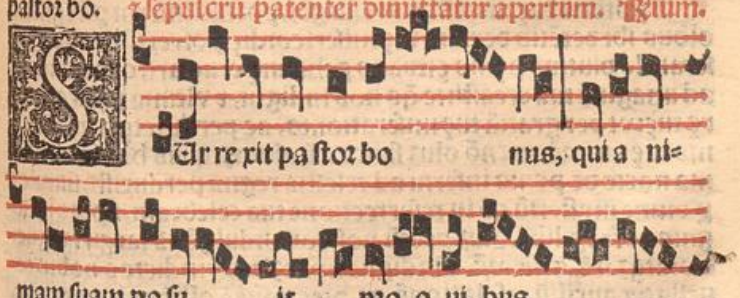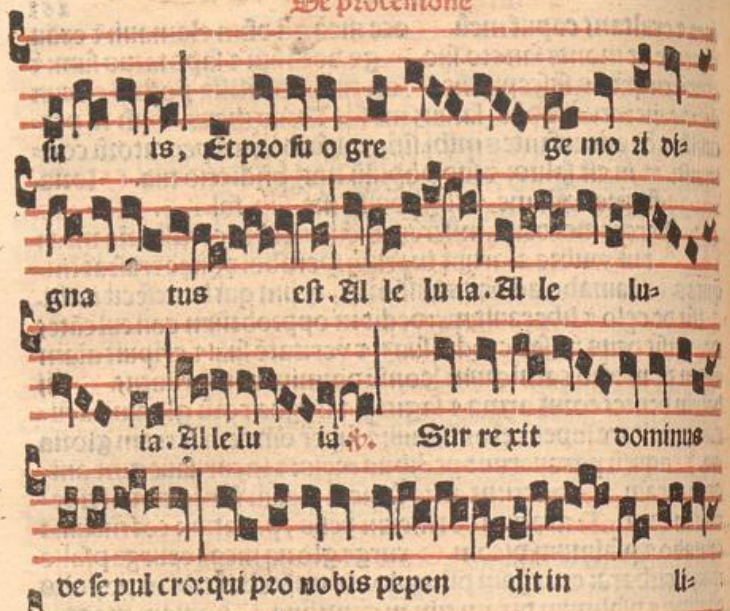
Tunc sacerdos faciens officium stans cũ sacerdotibus in choro dicit versum. Surrexit Dñs vere, alla. ℟ Et apparuit Simoni, alleluia. Oremus. Oratio.

OMnipotẽs sempiterne Deus: q hac sacratissima nocte cũ potẽtia tuę maiestatis resurgẽs, portas inferni confregisti: et oĩbus ibi detẽtis dexterã tuę misericordię porrexisti: scilicet miserando diutius pęnis ęstuãtis gehennę cruciari, quos dudum ad unaginẽ tuã creasti: te ꝙs nos indigni, et vltima pars creaturę tuę: vt per gratiã tuę miserationis, ac per sanctę resurrectionis tuę amorẽ, necnõ oĩuz sanctarũ aiaruz, quas hac sacratissima nocte de pęnis inferni ad celestia regna perduxisti, simulq; p omne mysteriũ qõ in resurrectione tua celebrasti, nobis indignis ac fragilib⁹, oĩuz pcõrũ nostroz indulgẽtiã largiri dignecis: atq; irã, et furorẽ, et indignationez tuę vindictę a nobis repellas: et auxiliũ, ꝙsolationẽ, ac ꝓtectionẽ i oĩb⁹ pcĩs, periculis, ac in=

ac infirmitatibus aiarū ⁊ corporū nobis ꝓcedas: ⁊ sicut corpus tuę humanitatis, qō ad tēpus ꝓ nr̄a salute exuisti, post triduz tuę maiestatis potentia resūscitasti: ita corpora ⁊ corda nr̄a ab oīb⁹ vitijs emēdari, ⁊ aias nr̄as in futura resurrectione bt̄orum spiritū cętibus facias aggregari. Qui cū Pr̄e ⁊ spū sct̄o viuis.

IN memoriam ⁊ laudem glorioſę resurrectionis tuę, hymnum dicat tibi oīs creatura tua dn̄e: ⁊ nos, quāmis pc̄ores, ⁊ delinquentes, hymnum dicimus: gr̄as agimus: venerandāq; crucem tuaz adoramus: sanctāq; resurrectionē tuaz laudamus ⁊ glorificamus: qm̄ per te redempti sumus: ideoque crucifixum dn̄m laudamus: ⁊ sepultū ꝓpter nos magnificamus: resurgētemq; a mortuis adoramus: ⁊ petimus, vt p̄ te ⁊ p̄ sanctā resurrectionē tuā, nos a morte animarū nostrarū resūscitare digneris. Qui cū Patre ⁊ Spū sancto viuis, ⁊ regnas in vnita. Dr̄o.

O Domine Jesu Christe ꝓpter hoc gaudium quod tu cum sanctissima aia tua ⁊ corpore, in tua sctā resurrectione voluisti habere cū oībus fidelibus tuis, iustis ⁊ pc̄oribus, viuentib⁹ ⁊ mortuis, miserere nobis, sicut vis, ⁊ scis necessitates animarū ⁊ corporū: ⁊ da nobis spatiū pęnitentię, ⁊ verā cōpūctionē, ⁊ emendationē oīuz peccatorū nostrorum: ⁊ p̄sta nobis Jesu Christe, vt preciū corporis, ⁊ sanguinis tui cū quo nos in sancta cruce redemisti, ꝑcipiamus ad salutē aiarū nostrarū in nouissima hora: ⁊ ꝙ spiritualē vnctionē spiritalis olei ⁊ salutaris cū oī affectu cordium, ⁊ corporū percipiamus: Qui cum patre ⁊ spiritu sancto viuis ac regnas in vnitate, ⁊c. Orationibus finitis, sacerdos corpus Dn̄i reuerenter thurificet. Et duz prędictę orationes dicuntur, duo diaconi parentur cum dalmaticis albis, ⁊ in ecclia remaneant. Sacerdos autem paratus, vt supra, cuz toto clero exeat per portam ecclesię minorem, maiori porta clausa relicta: ⁊ veniant ad portaz maiorē ecclesię cātando rr̄sorium

Dū transisset sabbatum ⁊ cum illuc peruenerint, sacerdos accedit ad porta clausaz, ⁊ clerus circumstat cum rr̄esponsorium.

Cum transisset sab ba tum, Maria Magda-
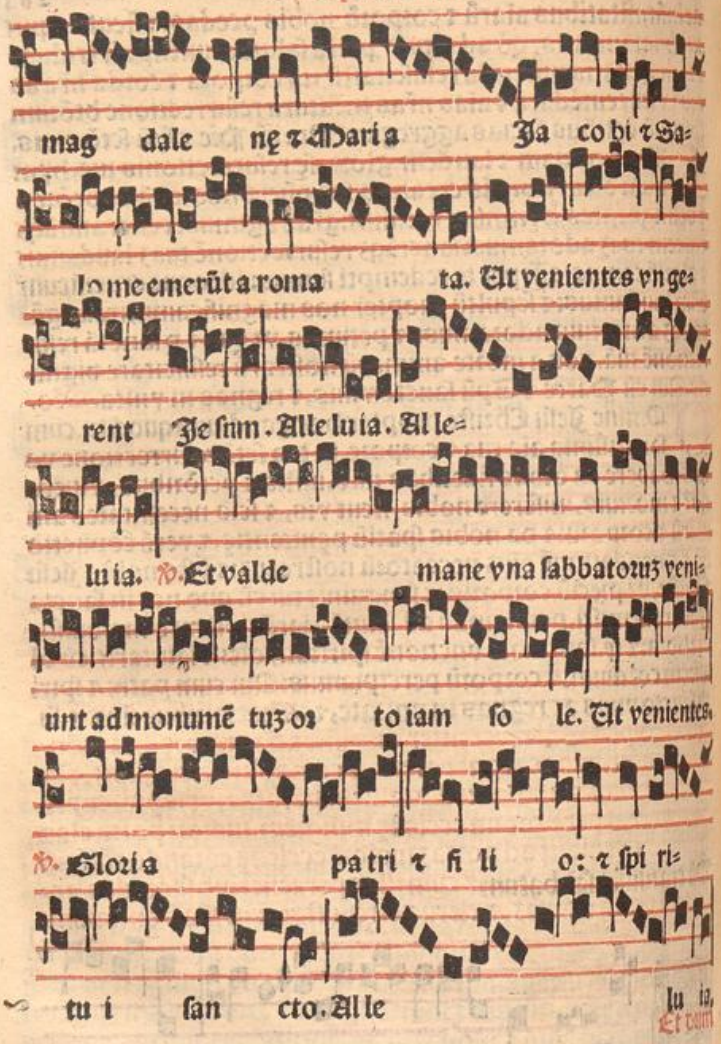
mag dale ne ⁊ Maria Ja co bi ⁊ Sa-
lo me emerũt a roma ta. Et venientes vnge-
rent Jesum. Alle luia. Al le-
luia. ℣. Et valde mane vna sabbatorum veni-
unt ad monumẽ tum ori to iam so le. Et venientes.
℣. Gloria pa tri ⁊ fi li o: ⁊ spi ri-
tui san cto. Alle lu ia.

Et dū peruenerint ad fores ecclesię, cōpleto .℣. cū ℣. r replica: plebanus vel sacerdos parat⁹ pulsat ad ostiū manu, vel cū cruce, dicēs sonora voce in tono lectionis. **Attollite portas princi pes vestras:** † Et pro ista prima pulsatione, illi deintus nihil rñdēt. Et facto modico interuallo, sacerdos iterū vehemētius pulsat ostiū dicēs voce altiori, i tono lectionis. **Attollite portas prīcipes vestras, rc.** Et illi, deintus nihil rñdent. Et tunc sacerdos modico interuallo facto, iterum in eodem tono, sed altius quaꝫ secundo pulsans fortiter ostium ecclesię, dicit **Attollite portas principes.** Tunc illi diaconi deintus statiꝫ cantando respōdēt.

† & ele uami- ni por- tę æter nales, & itroi bit rex glorię.

Et illi deforis respondent.

Et iterum illi deintus respondent.

Hoc finito, qui deintus sunt aperiant portaꝫ ecclesię: r omnes ingrediantur. Et iterum dicāt qui deintus erant.

Ll
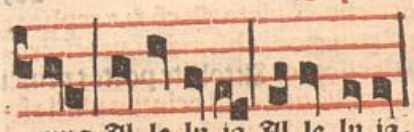
Et dum fuerint portam ingressi, firment se omnes: & diuidant se per choros. Tunc plebanꝰ vadat ad sepulcrū: & ponat caput in fenestra sepulcri: & postea conuersus ad populum dicat voce mediocri.

nus. Al le lu ia. Al le lu ia.

Sur re xit Chri stus. Chorus rñdeat. De o gra ti as.

Quo dicto, plebanus procedat aliquantulum versus populum & exaltet vocem altius quam primum, & dicat.

Sur re xit Chri stus. Chorus rñdeat. De o gra ti as.

Iterum tertio plebanus procedat versus populum aliquantulum: & exaltata voce adhuc altius quam secundo fecerat, dicat.

Sur re xit Chri stus. Chorus rñdeat. De o gra ti as.

Quo facto omnes procedant ad sepulcrum, & faciant choros hinc & inde. Tunc plebanus vadat ad ostium sepulcri, & statim retrocedat versus chorum, & det pacem primo sacerdoti, seu clerico, vel domino terre, si ibi fuerit, & dicat voce submissa. **Surrexit dominus.** & ille respondeat. **Deo gratias.** Deinde omnes sibi mutuo dent pacem, dicentes **Surrexit dñs.** Et ille cui pax datur. Rñdeat **Deo gratias.** Postmodum vadāt omnes ad altare beatę virginis processionaliter: & coram altari genuflexi, sacerdote incipiente antiphonam **Regina cęli,** eam totā cantent pro gaudio resurrectionis filij sui, domini nostri. Ama.

Regina
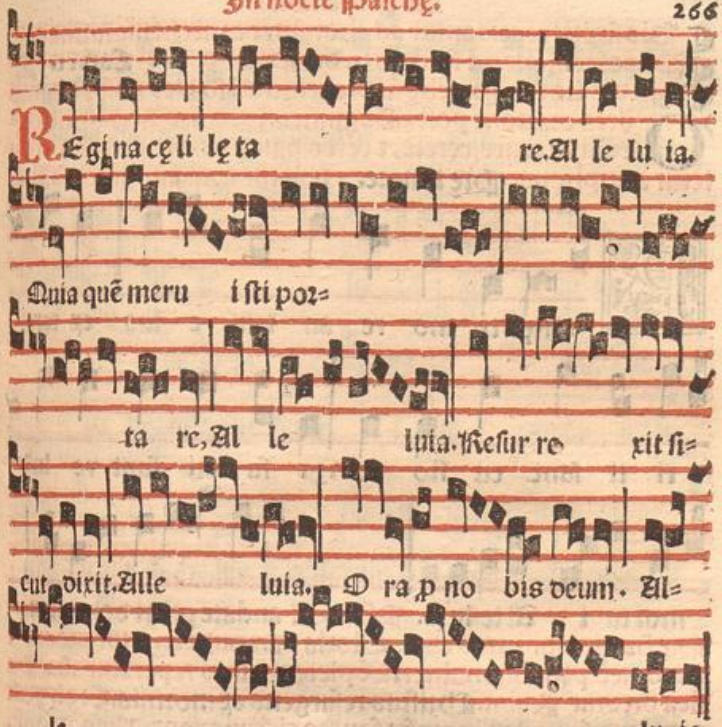
℟. Ora pro nobis sancta Dei genetrix, alleluia. ℣. Ut digni efficiamur promissionibus Christi, Alleluia. Oremus. Oratio.

DEus, qui per vnigeniti filij tui Dñi nostri Jesu Christi resurrectionē, familiā tuā lętificare dignatus es, p̄sta q̄s: vt per eius venerabilē genitricem virginē Mariam, perpetuę capiamus gaudia vitę, Per eundē Chr̄z dn̄z nr̄m. Oremus. Oro.

GRatiam tuaz, quęsumus domine, mentibus nostris infunde: vt qui angelo nunciante Christi filij tui incarnationez cognouimus, per passionem eius & crucem, ad resurrectionis gloriam perducamur. Per eundem Christum dominū nostruz.

His finitis reuertantur ad chorum, ⁊ cantent matutinas.

De processione ad fontem in die Paschę. Cap. xx.

In die sancto Paschę fit processio ad fontes post vesperas

Acta oratione post Magnificat, ordinet̃ pcessio ad fontes cum cruce, cereis, ⁊ cereo paschali, ⁊ thuribulo: ⁊ cantetur antiphona. Prę timore. ⁊ dicatur tota ana ante psalmū.
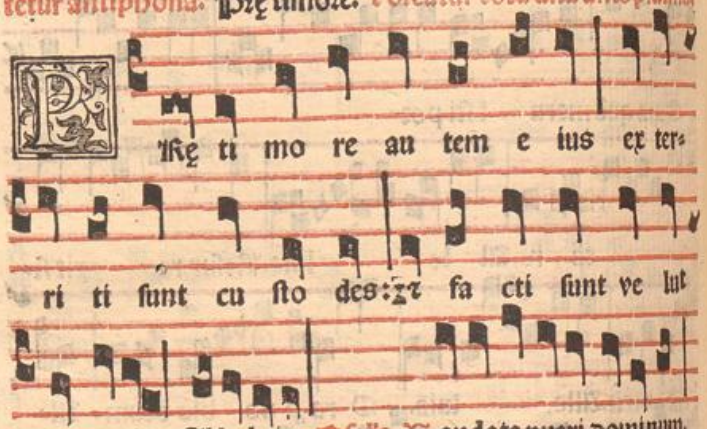
Psalm. Laudate pueri dominum. Hic ps dicatur totus cum Gloria pa. ⁊ duz cantatur procedũt ad fontes processionaliter. Cõpleto psalmo repetatur ana. Postea dicatur Rium. Christus resurgens ex mortuis. Et dũ Riũ cantatur, sacerdos incenset fontes circunquaqz. Responsoriũ.
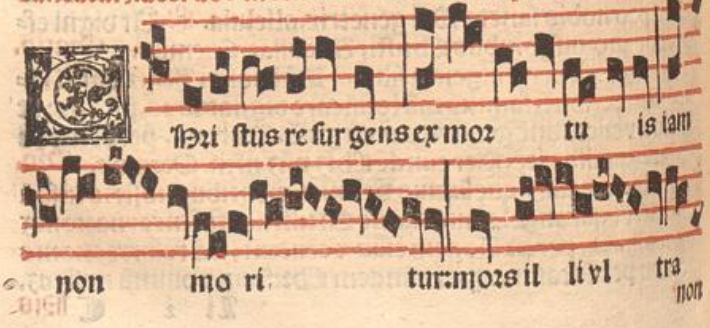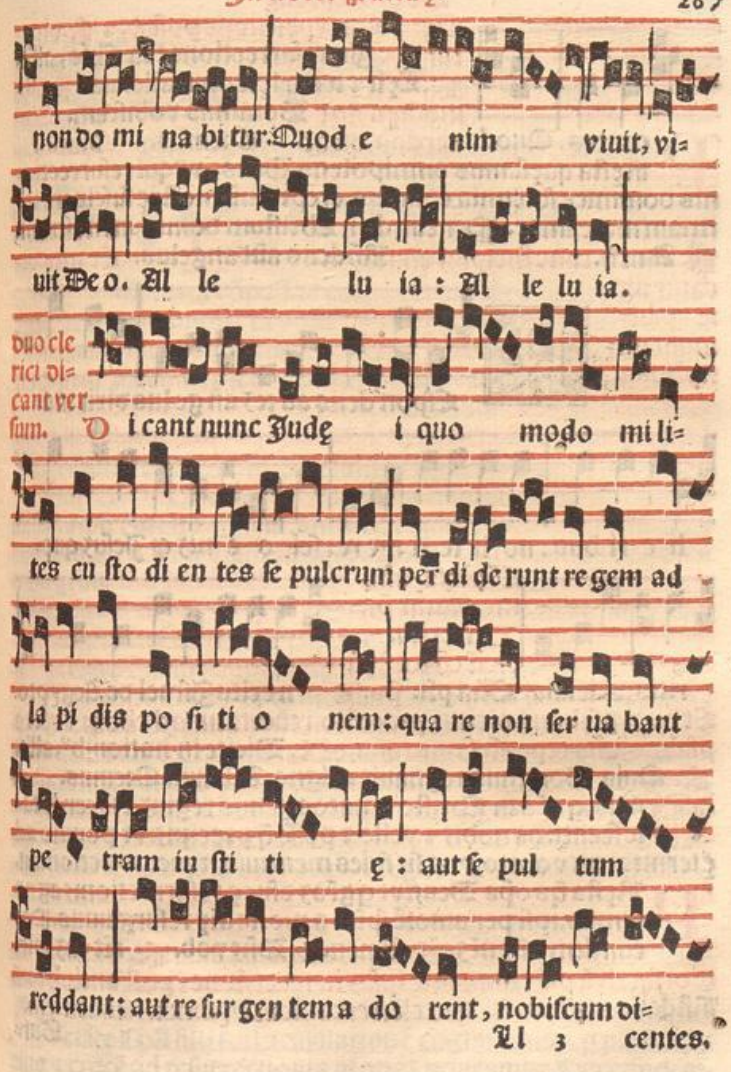
non do mi na bi tur. Quod e nim viuit, vi=
uit De o. Al le lu ia : Al le lu ia.
duo cle rici di= cant ver= sum. D i cant nunc Judę i quo modo mi li=
tes cu sto di en tes se pulcrum per di de runt re gem ad
la pi dis po si ti o nem: qua re non ser ua bant
pe tram iu sti ti ę : aut se pul tum
reddant: aut re sur gen tem a do rent, nobiscum di=

Completa repetitione post ℣. ⁊ ℟. dicatur ℣. In resurrectione tua Chꝛe, alla. ℟. Lęti ⁊ terra lętentur, alleluia. Postmodum fine Dominus vobiscum. Sacerdos dicat Oremus. Oratio.

Pcentes. Quod. ℟ęsta quęsumus omnipotens Deus, vt qui resurrectionis dominicę solennia colimus, ereptionis nostrę susciperę lętitiam mereamur. Per eundem Chꝛistum dominum nostrum. ℟. Amen. tunc incipiat aña Rñdens aũt angelus. Et tota dicatur ante psalmum. antiphona.
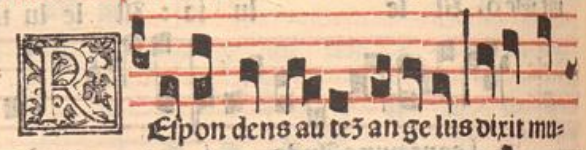
Espon dens aut ez angelus dixit mu-

li e ri bus: no li te ti me re: sci o e niz q Jesuz quę-

Cõpleta aña incipiatur ps. In exitu. ⁊ dicit cũ tot⁹ cũritis, al leluia. Glia ptri. ps. In exitu Israel de Aegypto. Et dum psalmus dicitur processio reuertatur ad chorꝛ: ⁊ dicto psalmo, aña repetit. Finita aña, dz ℣. Dicite in nationib⁹, alla. ℟. Quia Dominus regnauit a ligno. Alleluia. Oremus. Deus, q oēs in Chꝛisto renatos genus regiuz ⁊ sacerdotale fecisti: da nobis ⁊ velle ⁊ posse q̃ pręcipis: vt populo adęternitatem vocato, vna sit fides mentium, ⁊ pietas actionum. ℟ęsta q̃s op̃s Deus: vt qgr̃az dñicę resurrectionis agnouimus, ipsi per amorẽ spũs a morte aię resurgamus. Per eundem dñz nr̃z. ℟. Amen. ℣. Dñs vob. ℟. Et cuz spir. Vbi fuerit sepulcrum, ante ipsuz in reuersione, post antiphonã Rñdens repetitam, duo clerici cantent hymnum sequentem.

Sur-
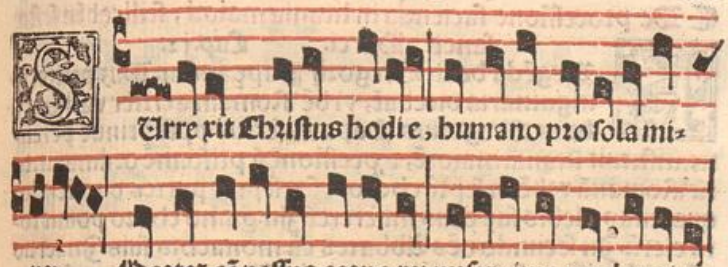
Surrexit Christus hodie, humano pro sola mi-

ne: Mortez cōpassus corpore: miser primo pro homine. Apparuit discipulis, expoliatis inferis: recuperatis gaudijs patrię, quondam perditis. Nos ergo dulci modulo, cūcti canētes ppio paschali pleni gaudio, benedicamus dño. Dicto hoc ℣ sub eodem cantu a choro cantet. Alleluia octo vicibus. Postea a prędictis duobus dicātur ℣. in eodez tono ipsius hymni.

O Mulieres tremulę, ad Galilęā pgite: discipulis pdicite, q surrexit rex glorię. Mulieres ad tumulū dona ferunt aromatū: albū vidētes angelū, annūciātē gaudium. Aeterna adsit claritas, surrexit q humanitas: cęlorū regi maximas deo dicamus grās. Reiterat a choro sub eodez cātu. Alla octo vicibus. Postea duo clerici dicant ℣. Surexit dñs de sepulcro, Alleluia. ℟. Qui pro nobis pepēdit in ligno, alleluia. Oremus. Oratio.

O Mnipotens sempiternę Deus, qui angelum tuum de cęlo misisti, qui ab ostio monumēti saxū magnū sublevaret, quiq sedens sup illud testimonium resurrectionis Dñi nostri Jesu Chri blādo sermone mulieribus nūciaret: nosq huius sacratissimū sepulcri hodie gaudijs illustrare dignatus es: pśta, q s, vt q huius venerabilis sepulcri claritatē agnouimus, p eiusdez Chri Dñi nri resurrectionē ad gaudia ęterna peruenire mereamur, Qui tecū t cū spū scō viuit t regnat Per oia scła scl'orum. ℟. Amen. Postmodum, vt in pleriq ecclesijs, dz antiphona de beata virgine pro gaudio resurrectionis. Regina cęli lętare. ℣. Ora pro nobis sancta Dei genitrix. ℟. Vt digni efficiamur promissionibus Christi. vt supra folio 266. Oratio.

Gratiā tuā, q s dñe, mētibus nris infunde: vt q angelo nūciāte Chri filij tui incarnationē cognouimus, p passionez eius t crucē ad resurrectionis gloriaz pducamur. Per eundem.

¶ De processione facienda in litania maiori, scilicet in festo sancti Marci. Cap. 12.

In lege da beati Gregorij Papę primi. Dum pestis, q inguinaria dicebat, vrbē Romam acriter vastaret, btūs Gregorius Papa misertus ppli ptinue pcutis, instituit litaniā maiorē, t pcessionē septiformē ordinauit: tā Romanā vrbē in septē choros, seu septē partes diuidendo: quatenus plebis suę deus misereret. In primo choro posuit totū clerū. In secundo oēs Abbates cū monachis suis. In tertio oēs abbatissas cū suis gregationib⁹. In quarto oēs infantes, seu pueros. In qnto oēs laicos. In sexto oēs viduas. In septimo oēs mulieres iugatas. Misertus est aūt dñs ppli sui: t vrbē a tali peste liberauit. Et ex hoc statutū fuit, vt singulis annis p vniuersum orbē, tali die fieret pcessio. s. 7. calen. Maij, in festo vez sci Marci euāgelistę. ¶ Ex concilio mogūtinēsi. Cap. 6. Placuit nobis, vt litania maior sit obseruāda a cūctis Chīanis die 7. calen. Maij (sicut in Romana Ecclesia ostitutū reperimus, t sicut scti pies ostituerunt) non equitādo, non pciosis vestibus indutis, sed cinere respersis, t cilicio indutis, nisi infirmitas impedierit. ¶ Pręparatis igit clericis, t pplo i ecclesia hora cōuenti cū ad processionē exire debuerint, oēs flectentes genua, cantent hanc sequentem ania ex integro flexis genibus. Ania.
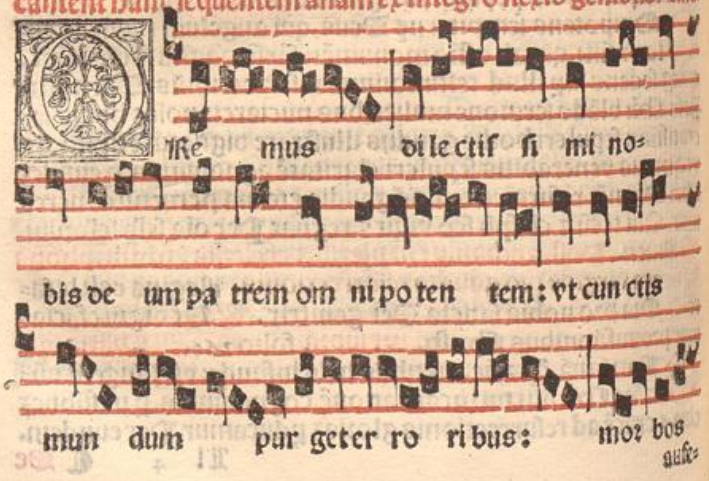
UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN
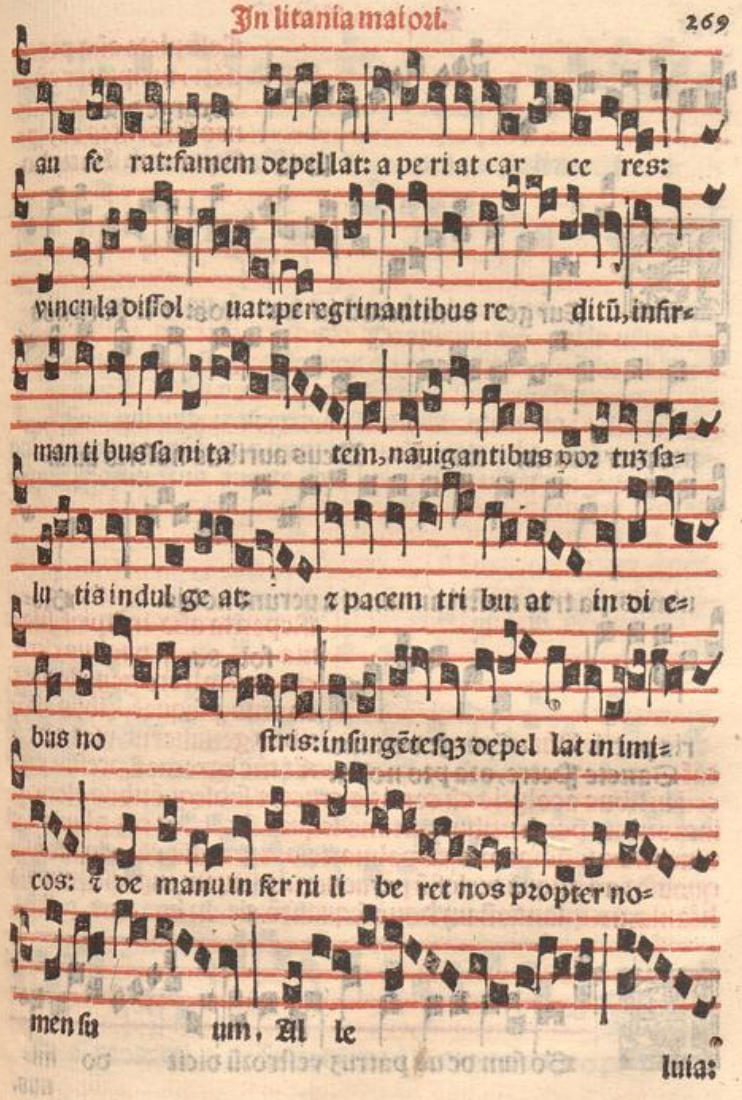
au fe rat: famem depellat: a pe ri at car ce res:
vincula dissol uat: peregrinantibus re ditū, infir=
mantibus sa ni ta tem, nauigantibus dor tuz sa=
lutis indul ge at: ⁊ pacem tri bu at in di e=
bus no stris: insurgēteſqz depel lat inimi=
cos: ⁊ de manu infer ni li be ret nos propter no=
men su um. Al le

luia:

Completa ana pcedēti, incipiatur ana.

Exurge dñe. & omnes surgentes eaz psequantur. Antpho.

lu ia.
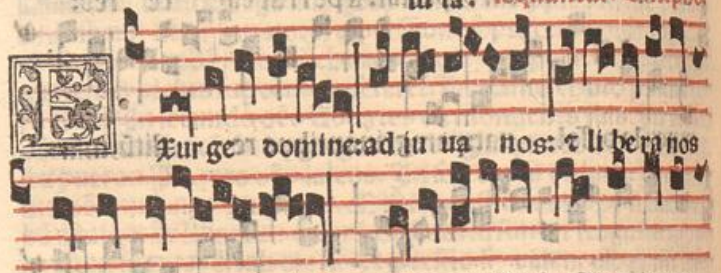
Xurge domine: ad iu ua nos: & li bera nos propter nomen tuuz. ps. Deus auribus nostris au di-

uimus: pa tres nostri annun ci a uerunt nobis. ℣. Glo-
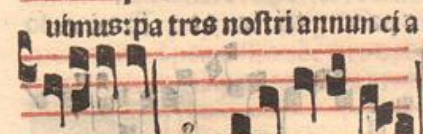
ria patri. Ana. Exurge domine. Sancte Petre, ora pro nobis.

℟epetita ana incipiat litania fol. 186. a duobus clericis ante altare genuflexis: & chorus psequat, oibus astantibus genuflexis, vsq; dū dicat. Et tūc egrediat pcessio precedentibus acolytis cū cereis, & cruce, & subsequētibus clericis, iuniozibus pcedentibus: vltimo sequat sacerdos cū plumali, & diacono & subdiacono cū dalmaticis: & pcedat cātando litanīa, quousq; ad aliqñ eccleſiā peruenerint: quam ingressi, dimissa litania, inciplant ānam hanc sequentē, & eam canent. Ana.

Go sum de us patruz vestrozū dicit do mi-

nus.
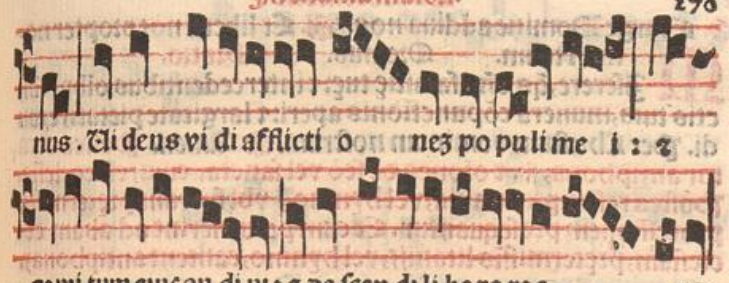
nus. Vi deus vi di afflicti o nez po pu li me i : z

ge mi tum eius au di ui : z de scen di li be ra re e os.

Quacantata, dicat sacerdos ℣. Propitius esto pctis nr̃is dñe propter nomen tuũ. ℟. Nequando dicant gentes, vbi est Deꝰ eorꝝ. ℣. Dñs vobiscũ. ℟. Et cum spũ tuo. Oremus. Oro.

Deus, qui iuste irasceris, z clementer ignoscis: afflicti populi lacrymas respice: z iram tuę indignationis, quã iuste meremur, propitiatus auerte. Per dominum nostrum Jesum.

Postea cantetur ãna cum ver. z oratione de sancto vel sancta in cuius honore ecclesia illa est titulata. Quibus finitis resumpta litania i loco vbi dimissa fuerat vel si finita completa, incepto aliquo hymno, procedant ad processionem. Et cũ ad aliaz ecclesiam peruenerint omissa litania vel hymno, cãtent ãnaz.

Clementissime domine ex audi popu lum

tuum, tuam mi se ri cordiam de uote poscentem: z in

tu a protecti o ne sperantez ad te conuer te propi ti us.

℣. Exurge Domine adiua nos. ℟. Et libera nos propter nomen tuum. Oremus. Oratio.

Omnipotens, qs dñe, familię tuę: et intercedentibus oibus sanctis tuis, munera cōpunctionis aperi: et largitate pietatis exaudi. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Postea dicatur antiphona, ℣. et ozones de sco vel sancta, cuius est ecclesia. Postea resumpta litania, vel hymno, vbi fuerant prętermissi, processionem prosequantur. Et cum peruenerint ad aliam ecclesiam, prętermissis litanijs, vel hymno, cantent antiphonaz.
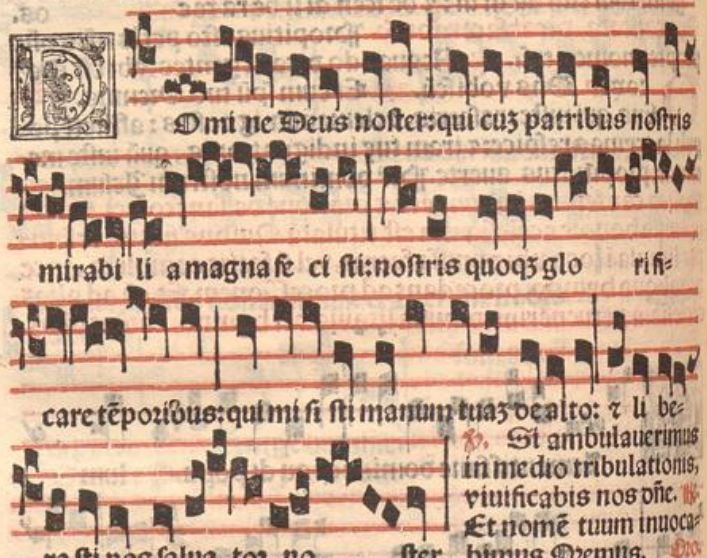
℣. Si ambulauerimus in medio tribulationis, viuificabis nos dñe. ℟. Et nomē tuum inuocabimus. Oremus.

Deus, qui culpas delinquentiū districte feriēdo percutis: et fletus quoqz lugentium non recusas: pręsta, qs, vt qui pondus tuę animaduersionis cognouimus, etiam pietatis gratiā sentiamus. Per do. Postmodum fiat memoria de sancto vel sancta, in cuius nomine illa ecclesia intitulata est per añaz. et oratione. Et reassumat litania vbi fuerat dimissa, vel hymnus: et ad processionem procedatur, vsqz ad aliam ecclesiam, ad quaz processio vadit: et ibi dimissa litania, vel hymno, cantetur. Añaz.

Multa
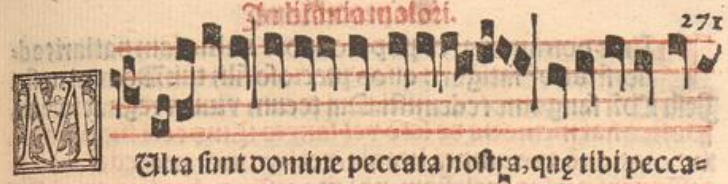
Multa sunt domine peccata nostra, quę tibi pecca=

uimus pa ti en ti a Jsrael : li be ra nos domine in

tem po re an gu sti ę no strę de us no ster.
℣. Dñe non secundum peccata nostra facias nobis. ℟. Neq3 sm iniquitates nostras retribuas nobis. Oremus. Oratio.

Deus qui culpas nr̃as pijs verberibus flagellas, vt nos a nostris iniquitatib9 emundes: da nobis, t de verbere tuo proficere, t de tua citius consolatione gaudere. Per dñm nost.
Postea de sancto vel sancta, in cuius honore fundata est ecclesia, per antiphonas, versiculos t orationes fiat cōmemoratio. Et resumpta litania, vel hymno, vbi fuerant dimissa, procedatur ad aliam ecclesiam. Quam ingressi cantent Antiphonam.
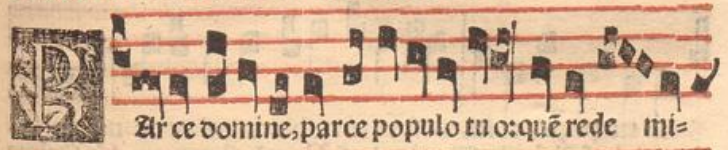
Parce domine, parce populo tuo: quē rede mi=

sti san guine tuo: vt nō in ęternum i rascaris nobis.
℣. Adiuua nos Deus salutaris noster. ℟. Et propter gloriaz, nominis tui libera nos. Oremus. Oratio.

Parce

PArce domine, parce populo tuo: ⁊ nullis iam patiaris aduersitatib⁹ fatigari: quos pręcioso filij tui: Domini nostri Jesu Chr̃i sanguine redemisti. Qui tecum viuit ⁊ regnat in vnit.

Postea fiat memoria de sct̃o vel sancta illius ecclesię per añam. ℣. ⁊ orationē. ⁊ resumpta litania, vel hymno, procedatur ad processionem versus ecclesiam, vbi processio debet terminari. Quā ingressi clerici ⁊ religiosi, si affuerint, collocent se hinc ⁊ inde nec recedant, donec oīa fuerint cōpleta. Et hoc etiā in alijs processionibus obseruetur. Ingressi igitur ecclesiam cantēt Añam.
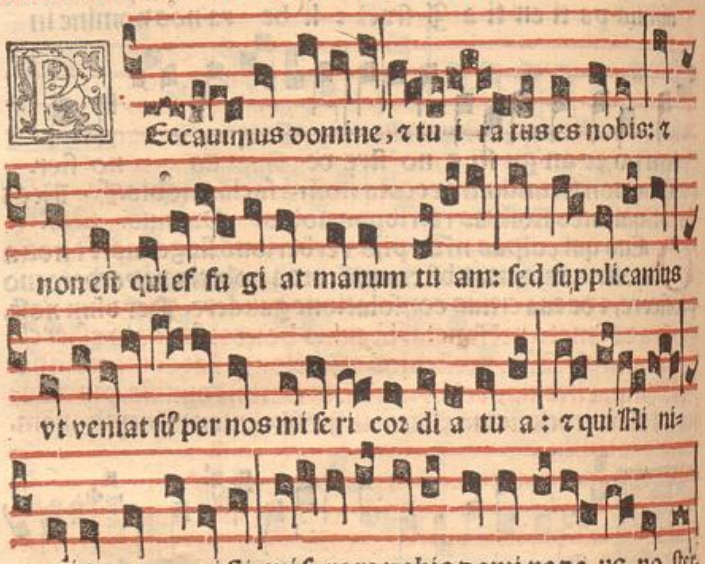
ui tis pe per ci sti, mi se re re nobis domi ne de us no ster. Kyrie eleis. Chr̃e eleis. Kyrie eleis. ℣. ī nr̃. Et ne nos. ℟. Saluos fac seruos tuos ⁊ ancillas tuas. ℟. Deus meus sperātes in te. ℣. Tribulationes cordi nr̃i multiplicatę sunt. ℟. De necessitatibus nostris libera nos dn̄e. ℣. Peccauimus cū patribus nostris. ℟. Iniuste egimus, iniquitatē fecimus. ℣. Miserere nr̃i dn̄e miserere nr̃i. ℟. Qr̃ multū repleti sum⁹ derisione. ℣. Fiat misericordia tua domine super nos. ℟. Quemadmodum speraūimus in te. ℣. Deus ne elongeris a nobis. ℟. Deus in auxi-

lium no-

lium nostrum respice. ℣. Memor esto congregationis tuę, ℟. Quam possedisti ab initio. ℣. Dñe exaud. ℟. Et clamor meus. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

OLamatiũ ad te dñe pces dignãter exaudi: vt sicut Ninivitis in afflictione positis pepcisti, ita t nobis in pñti tribulatione succurrere digneris. Per Chm. ℟. Amen. Oremus.

OAnobis, qs dñe, de tribulatione lętitiã: vt qui diu pro nostris peccatis afligimur, in tua misericordia respiremus. Per Chustum dominum nostrum. Ꝑium. Amen. Oremus.

SUccurre, qs dñe, populo tuo supplicanti: t opẽ tuã tribue benignus infirmis: vt sincera tibi mente devotus, t pñtis vitę remediis gaudeat, t futuris. Per Chm. ℟. Amẽ. Oremus.

OEus qui peccantium aias non vis perire, sed culpas, continue, quam meremur iram: t quam precamur super nos effunde clementiam: vt de merore gaudium tuę misericordię consequi mereamur. Per Chm dominum. ℟. Amen. Oremus.

AUres tuę pietatis, qs dñe, pcibus nris inclina: vt q pcõũ nostror flagellis pcutimur: intercedẽtibus beatissima virgine Dei genitrice Maria cũ btis Aplis Petro t Paulo, btõ Marco evãgelista, t btõ Gregorio pfessore tuo atq pontifice, miserationis tuę gra liberemur. Per Chm. ℟. Amẽ. Oremus.

ADesto supplicationibus nostris ops Deus: t sperantes in tua misericordia, intercedentibus oibus sanctis tuis, cęlesti protegas benignus auxilio. Per Christum dñm. ℟. Amen.

Postea fat memoria de patrono illius ecclesię, per añam, ℣. t orationẽ. Et terminet oratio per Per dñm nrm. in fine cantetur. Benedicamus dño. ℟. Deo gratias. Et hoc modo terminantur omnes processiones sequentes. ¶ Si fuerint plures ecclesię visitandę, repetatur de suprapositis antiphonis, ℣. t orationibus. Si fuerint pauciores dimittatur de antiphonis, ℣. t orationibus medium, secundum q necessarium fuerit. ¶ Ubi oũt tali die solent benedici fata, t vineę, egrediatur pcessio extra civitatem, vel opidum, aut villã: t dicant seu canent bñdictiones quę supra positę sunt in scõa parte huius libri pro festo sci Marci. f. 201. Et postea cõpleat processio, sicut in hoc loco notat. ¶ Ritus seu modus huius processionis observet in oibus processionibus sequẽtibus, nisi vbi aliud fuerit assignatum.

¶ Antiphonę

¶ Antiphonę vicendę in ecclesijs, per quas processio transit, & cundum earum titulos. ¶ De sanctissima Trinitate. Antipho.
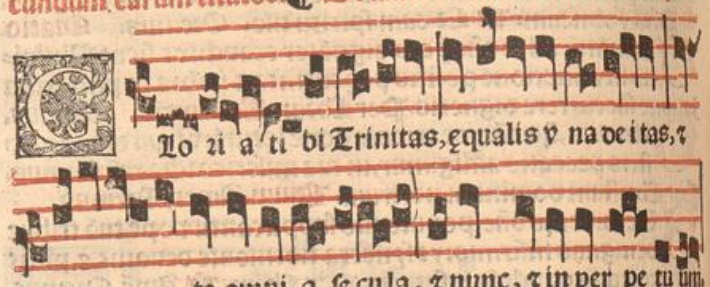
Duo clerici dicant ℣. Quod etiam in sequentibus obseruetur, ℟. Benedicamus Patrem t filium cum Sancto spiritu. ℟. Laudemus t superexaltemus eum in secula. Oremus. Oratio.

OOmnipotens sempiterne Deus, qui dedisti famulis tuis in confessione verę fidei, eternę trinitatis gloriaz agnoscere, t in potentia maiestatis adorare vnitatem, quęsumus: vt eius dem fidei firmitate ab omnibus semper muniamur aduersis. Per Christum. ¶ De sacratissimo corpore Christi Antipho.
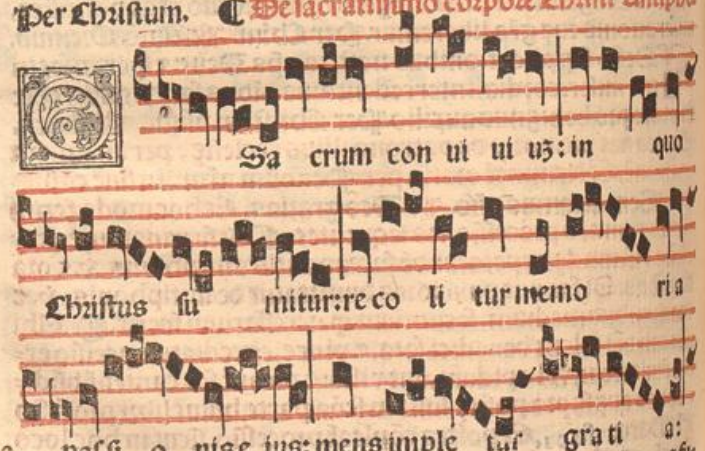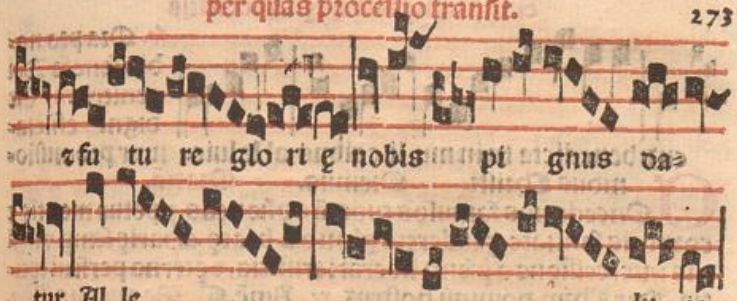
tu fu re glo ri ę nobis pi gnus da=

tur, Al le lu ia.

℣. Panem ęli dedit eis: Alleluia. ℟. Panem angelorum man ducauit homo, Alleluia. Oremus. Oratio.

DEus, qui nobis sub sacramēto mirabili passionis tuę memoriam reliquisti, tribue, quęsumus, ita nos corporis ⁊ sanguinis tui sacra mysteria venerari: vt redemptionis tuę fructuum in nobis iugiter sentiamus. Qui viuis ⁊ regnas per omnia secula seculorum. ℟. Amen. De Sancta Cruce. Antiphona.
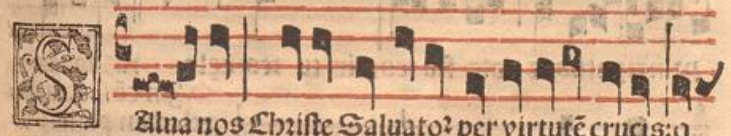
Alua nos Christe Saluator per virtutē crucis: q
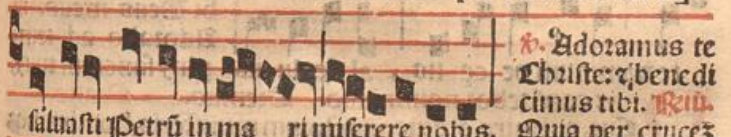
℣. Adoramus te Christe: ⁊ benedicimus tibi. ℟. Quia per crucē tuam redemisti mundum. Oremus. Oratio.

DEus, qui vnigeniti filij tui precioso sanguine viuificę crucis vexillum sanctificare voluisti, concede, quęsumus, eos, qui eiusdem sanctę crucis gaudent honore, tua quoq; vbiq; protectione gaudere. Per eundem Christum dōm nr̄m. ℟. Amen.

De beata Virgine. Antiphona.
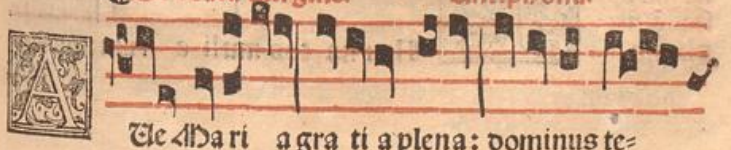
Ve Ma ri a gra ti a plena: dominus te=

cum:

℣. Ora pro nobis ſancta Dei genitrix. ℟. Vt digni efficiamur promiſſionibus Chriſti. Oremus. Oratio.

CUz: benedicta tu in mu li e ribus, al le lui a.

ONcede nos famulos tuos, qs dñe deus, ppetua mentis t corporis ſanitate gaudere: t gloriosa beatę Marię ſemp virginis inteſſione a pſenti liberari triſtitia, t eterna perfrui lętitia. Per Chm dominū noſtruz. ℟. Amē. ¶ De angelis Ant.
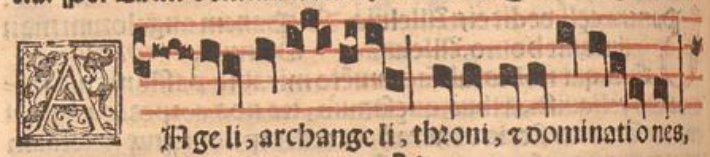
AGe li, archange li, throni, t dominati o nes,

principatus, t pote ſta tes, vir tu tes cęlo ruz, laudate dominum de cę lis, al le lu ia.

℣. In cōſpectu angelorum pſallaz tibi Deus meus. ℟. Adorabo ad templuz ſanctum tuuz, t confitebor nomini tuo. Oremus. Oratio.

DEuſ, qui miro ordine angelorum miniſteria, hominumq; diſpenſas, concede propitius: vt quibus tibi miniſtrantibus in cęlo ſemper aſſiſtitur, ab bis in terra vita noſtra muniatur. Per Chriſtum dominum noſtrum. Reſponſorium. Amen.

¶ De ſancto Joanne Baptiſta Antiphona.
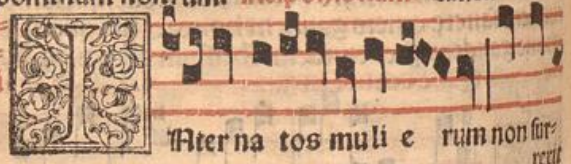
IAter na tos muli e rum non ſurrexit

℟. Fuit homo missus a Deo. ℟. Cui nomen erat Joannes. Oremus. Oro.

PRæsta, qs ops Deus: vt familia tua p viã salutis incedat: t bti Joannis pcursoris hortamenta sectando, ad eũ quẽ pdixit, secura pueniat Jesum Chm dñz no. Qui tecũ. ℟. Amẽ. ℂ Dũ processio pcedit p ecclẽas, si habet añas: t oro propriã de sancto illius ecclesiæ patrono, a clericis ipsius ecclesiæ ppare̅ t cantentur: alias dicantur añæ, t orationes de communi sanctorum, secundũ eorum qualitates. ℂ De Apostolis. Ana.
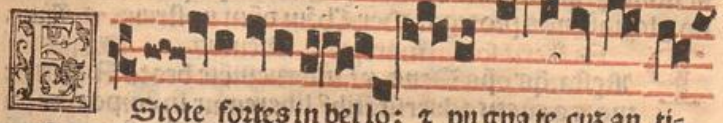
Stote fortes in bello: t pugnate cuz antiquo serpente: t accipietis regnuz æternuz, alleluia. ℣. In oẽm terram exiuit sonus eorũ ℟. Et in fines orbis terræ verba eorũ. Si fuerint vnius apostoli ecclesia Oremus. Oro.

BEati M. apostoli tui dñe pcibus adiuuemur: vt qõ possibilitas nra nõ obtinet, eius nobis intercessione doncẽ. Per Chm dñm nr̃m. ℟. Amen. Si fuerint plures apostoli. Oratio.

DEus qui nos per beatos apostolos tuos M. t M. ad agnitionẽ tui nois venire tribuisti: da nobis eorũ gloriã sempiternã t proficiendo celebrare, t celebrãdo proficere. Per Chz dominũ nostrum. ℟. Amen. ℂ De vno martyre. Antiphona.

Ste sanctus pro lege dei fortiter certauit vsque
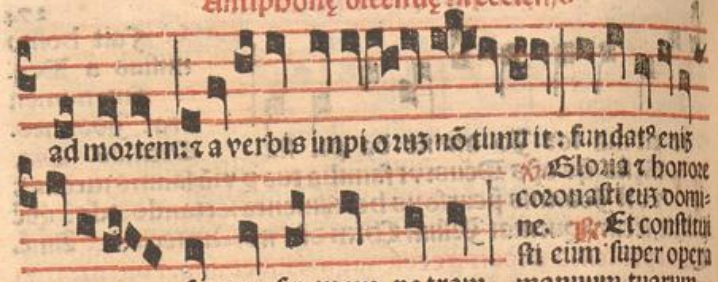
ad mortem: ⁊ a verbis impi oꝝ nō timuit: fundat⁹ enim

℟. Gloria ⁊ honore coronasti eum domine. ℣. Et constituisti eum super opera manuum tuarum.

e rat su pra fir mam pe tram.

Si fuerit pontifex. Oremus. Oratio.

Infirmitatē nr̄am respice op̄s Deus: ⁊ qr̄ pondus proprię actionis grauat, beati N. martyris tui atque p̄tificis intercessio gloriosa nos protegat. Per Xp̄m d̄nm nostrum. ℟. Amen.

Si fuerit solum martyr. Oremus. Oratio.

Presta, q̄s op̄s Deus, vt interueniēte beato N. martyre tuo, ⁊ a cūctis aduersitatib⁹ liberemur in corpore, ⁊ a prauis cogitationibus mūdemur in mente. Per Christum dominū nostrum. ℟. Amen. ℭ De pluribus martyribus. Antiphona.
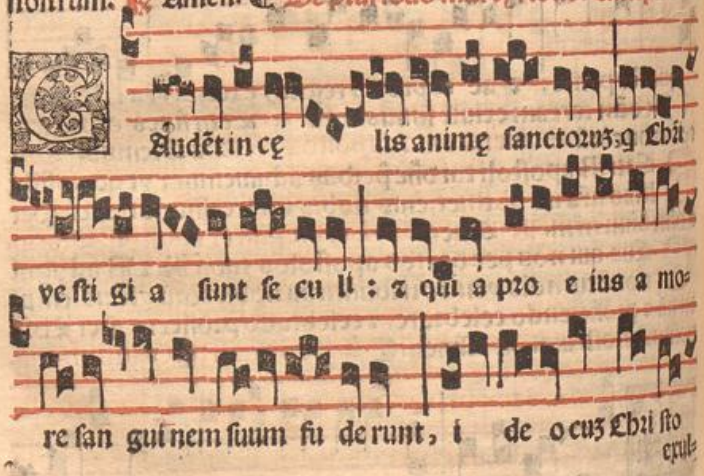
Gaudēt in cę lis animę sanctorum: q̄ Xp̄i ve sti gi a sunt se cu ti: ⁊ qui a pro e ius a more san guinem suum fu derunt, i de o cum Xp̄o exul-

℣. Letamini in domino, ⁊ exultate iusti ℟. Et gloriamini omnes recti corde. Oremus.
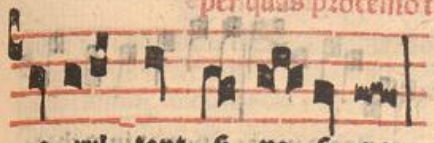
Oratio.

Beatorum martyrum, pariterque pontificum N. ⁊ N. nos, quęsumus, domine merita tueantur, ⁊ eorum commendet oratio veneranda: Per Christū Dominum nostrum. ℟. Amen.

Si fuerint martyres non pontifices. Oremus. Oratio.

Presta, quęsumus omnipotēs Deus, vt qui gloriosos martyres N. ⁊ N. fortes in sua confessione cognouimus, pios apud te in nostra intercessione sentiamus. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. ℂ De vno confessore, Antiphona.
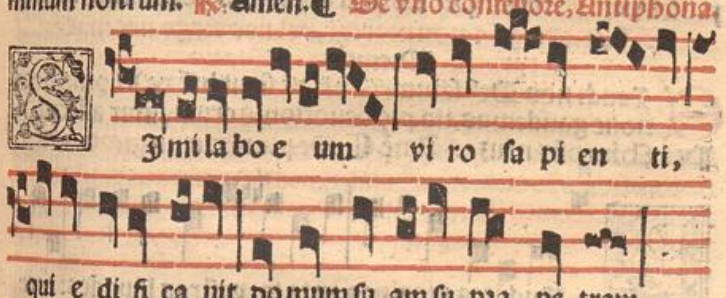
℣. Amauit eum. Dominus, ⁊ ornauit eum. ℟. Stolam glorię induit eum. Oremus. Oratio.

Exaudi, qs dne, pces nostras: quas in beati N. cōfessoris tui atque pontificis cōmemoratione deferimus: ⁊ qui tibi digne meruit famulari, eius intercedentibus meritis, ab oibus nos absolue peccatis: Per Christum dominum nost. ℟. Amē.

Si non fuerit pontifex. Oremus. Oratio.

Adesto dne supplicationibus nris: quas in beati N. cōfessoris tui veneratione deferimus: vt qui nrę iustitię fiducia non habemus, eius qui tibi placuit, pcibus adiuuemur: Per Chm.

Si fuerit abbas. Oremus. Oratio.

Intercessio nos, quęsumus domine, beati N. Abbatis cōmendet: vt quod nostris meritis nō valemus, eius patrocinio assequamur: Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen.

De vna Virgine Asia:
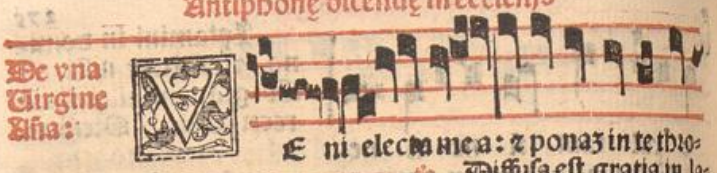
Ve ni electa mea: ꝛ ponaꝫ in te thro-
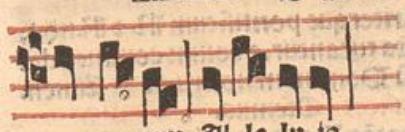
℣. Diffusa est gratia in labijs tuis. ℟. Propterea benedixit te deus in ęternum.

Si fuerit virgo martyr.

num meum, Alle luia. Oremus. Oratio.

Illuminaꝫ nobis domine beata N. virgo ꝛ martyr imploret: quę tibi grata semp extitit, ꝛ merito castitatis ꝛ tuę professione virtutis: Per Christū dominum nostrum. ℟. Amen.

Si fuerit virgo ꝛ non martyr, vel nec virgo nec martyr. Oremus. Oratio.

Exaudi nos deus salutaris nr: vt sicut btē de N. memoratione gaudemus, ita pię deuotionis eruditamur affectu. Per Chm dnm nrum. ℟. Amē. ℂ De pluribus virginibus. Asia.

Rudētes virgines apta te vestras lāpades: ecce

℣. Adducentur regi virgines post eam. ℟. Proxime eius offerentur tibi.

sponsus venit: e ri te obuiaꝫ e i. Oremus. Oratio.

Oa nobis, qs dne Deus nr, sanctarū virginum ꝛ martyrū tuaruꝫ N. ꝛ N. palmas incessabili veneratione venerari; vt quas digna mente non possumus celebrare, humilibus saltē frequentemus obsequijs. Per Christuꝫ dnm nostrum. ℟. Amen.

ℂ De processionib. faciē in trib. dieb. Rog. Ex cōc. Aurel. La.c.

Vm exigentibus peccatis galliarum, plurimi luporum rabie acriter interimerentur, nec huius flagelli aliquod remedium inueniri posset: congregati traduntur galliarum episcopi apud Viennam vrbem, atque

atque in commune statuisse, vt triduanum ieiunium facerent. Cumq; dñs pestem misericorditer abstulisset, hi dies in consuetudinē annuę celebritatis venerūt: vt per Galliarum ꝓuincias ante ascensionis dñi diez celebrarent. Agamus ꝛ nos hos dies cū summa reuerentia ꝛ deuotione cū abstinētia carnis, ꝛ humilitate cordis, vt inuisibiliū lupoꝝ, ideſt spirituū immūdoꝝ tēta menta vincere valeamus. Nullus aūt his diebus vestimētis ꝑciosis induat, qz in sacco ꝛ cinere lugere debemus. Prohibeātur ebrietates ꝛ commessationes, q̄ sunt in vulgari plebe. Nemo ibi equitare ꝑsumat, sed discalciatis pedibus oēs incidāt. Ne quaꝫ mulierculę choros ducāt: sed oēs in cōmune Kyrie eleison decantent: ꝛ co cūtritione cordis, Dei misericordiam exorēt, Pro peccatis, pro pace, pro peste, pro ꝓseruatione frugū, ꝛ ꝑ cęteris necessitatibus. Dies enim sunt abstinētię, nō lętitię.

¶ Ex concilio Aurelianensi. de consec. dist. 3. cap. Rogationes.

Rogationes, ideſt litanias ante ascēsionē Dñi placuit celebrari: ita vt ꝑmissum triduanū ieiuniū dñicę ascensionis solēnitate soluat: Per hoc triduū serui ꝛ ancillę ab opere relaxentur, quo magis plebis vniuersa conueniat. Quo triduo oēs abstineant, etiam quadragesimalibus cibis vtantur. ¶ De processione in tribus diebus rogationū, in qbus fiūt litanię minores. Cap. 13.

Feria 2ª, ꝛ 4ª. in rogationibus conuenientes clerici ad ecclesiā hora cōueniēti, oib⁹ ꝑparatis, incipiāt añaz. Oremus. f. 266. qua cantata, incipiatur aña. Exurge dñe. f. 268. ꝛ cātēt litanīā, ꝛ ꝓcedāt: ꝛ oia cātētur sicut notatū est in litanijs maioꝝ. in festo sci Marci euāgeliste. In aliquib⁹ ecclesijs soleāt portari dracones ꝛ lupi sup pricas ad denotādū causam, quare instituta fuerit hec ꝓcessio in trib⁹ dieb⁹ rogationū. Vbi aūt cōsueuit q̄ ꝓcessio egrediat ad cāpos ꝛ agros, sacerdos aspgat aquā bñdictā p agros ꝛ vineas: ꝛ interiz clerici cātēt Añam. Rigans montes. ꝛ ps. Bñdic aia mea. z. q̄ aña tota dicat ante psalmū, ꝛ tota post psal. repetatur. Aña.
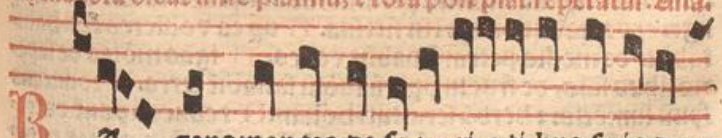
Rigans montes de superioribus suis do-
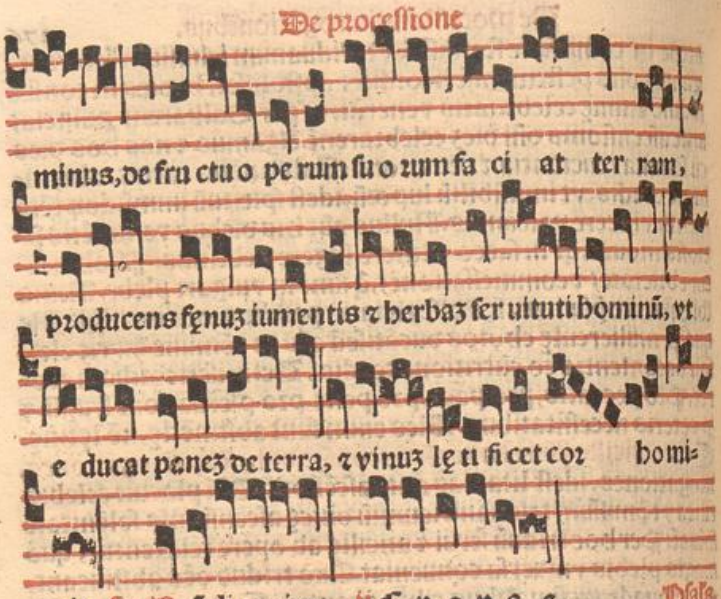
Ps. 103. ℣. Benedic anima. ℟. Evovae. Psalm.

BEnedic aia mea dño: dñe deus meus magnificatus es vehementer. Confessionē & decorē induisti: amictꝰ lumine sicut vestimēto. Extēdēs cęlū sicut pellē: qui tegis aquis superiora eius. Qui ponis nubem ascensum tuum: qui ambulas sup pennas vētoꝝ. Qui facis angelos tuos spūs: & ministros tuos ignē vrentē. Qui fundasti terrā sup stabilitatē suā: nō inclinabit in seculū seculi. Abyssus sicut vestimētū amictus eius: super mōtes stabūt aquę. Ab increpatione tua fugient: a voce tonitrui tui formidabūt. Ascēdūt mōtes, & descendūt cāpi: in locuꝫ quē fundasti eis. Terminū posuisti, quez non transgredientur, neqz quertentur operire terram. Qui emitis fontes in quallibus: inter mediū montiū ptransibūt aquę. Potabūt oēs bestię agri expectabūt onagri in siti sua. Sup ea volucres cęli habitabūt: de medio petrarū dabūt voces. Rigās mōtes de superioribus suis, de fructu operū tuoꝝ satiabit terra. Producens fenū iumētis: & herbā seruituti hoīum. Vt educas panē de terra: & vinū lętificet cor hois. Vt exhilaret faciē in oleo: & panis cor ho-

cor: hoīs ꝙfirmet. Saturabunt lingua cāpi, ⁊ cedri libani, quas plātauit, illic passeres nidificabūt. Herodij domus dux est eorū: mōtes excelsi ceruis: petra refugiū herinatijs. Fecit lunam in tpe: sol cognouit occasum suuz. Posuisti tenebras ⁊ facta est nox: in ipsa ptransibunt oēs bestię syluę. Catuli leonū rugientes, vt rapiāt: ⁊ q̄rant a Deo escā sibi. Ortus est sol ⁊ congregati sunt ⁊ in cubilibus suis collocabunt. Exibit homo ad opus suū: ⁊ ad operationē suā vsqz ad vesperam. Quaz magnificata sunt opera tua dñe: oīa in sapiētia fecisti: impleta est terra possessione tua. Hoc mare magnū ⁊ spatiosuz manibus: illic reptilia quoz nō est numerus. Animalia pusilla cum magnis: illic naues ptransibūt. Draco iste quē formasti ad illudendum ei: oīa a te expectāt, vt des illis escā in tpe. Dante te illis colligēt aperiente te manū tuā oīa implebunt bonitate. Auertente autē te faciē turbabunt: auferes spūz eorū ⁊ deficiēt, ⁊ in pulverez suum reuertent. Emitte spūz tuū ⁊ creabunt: ⁊ renouabis faciez terrę. Sit gloria dñi in seculū: lętabit dñs in operibus suis. Qui respicit terrā, ⁊ facit eā tremere: qui tangit montes ⁊ fumigant. Cantabo dño in vita mea: psallā Deo meo quandiu sum. Iucūdū sit ei eloquiū meuz: ego vero delectabor in dño. Deficiāt pctōres a terra: ⁊ iniqui ita vt non sint: bñdic anima mea dño.

Repetita post psalmū aīa, dicat Kyrie elei. Chře ele. Kyrie eleis. Pnr. Et ne nos. Sed libe. ℣. Dñs dabit benignitatem. ℟. Et terra nra dabit fructū suū. ℣. Emitte spūz tuuz ⁊ creabūtur. ℟. Et renouabis faciē terrę. ℣. Dñe exaudi orationez. ℟. Et clā. ℣. Dominus vobiscū. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Bene ✠ dicat nos deus deus noster, ⁊ terrę nostrę fructus vberes multiplicet: vt seminātes in gaudio seminēt, ⁊ metentes in exultatione colligant manipulos, ⁊ te semper benedicant, Per Chrīstum dñm nostruz. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Oēsumus oēs Deus misericordiā tuam, vt benedicere ⁊ multiplicare digneris fines ⁊ fruges famulorū tuorum, sicut multiplicasti fruges patriarcharum Abrahām, Isaac, ⁊ Jacob: vt sit seruis tuis abundantia, ⁊ egenus ⁊ pauper laudēt nomē glorię tuę: Per Chām dñm nrm. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Clementiam tuam omnipotens Deus supplices deprecamur: vt benedicere ⁊ visitare ⁊ irrigare digneris fruges ⁊

fines

fines seruorum tuorum: ⁊ vt defendas ab omni infestatione inimici: abundantia benedictionis tuę repleas eorum inopiam: vt tibi semp laudes referant, qui das escas omni carni, Per Christum dñm nostrum. Responsorium. Amen. Oremus Oratio.

OEus qui cęli terręq; dñator, te supplices exoramus, vt angelū tuum mittere digneris, q custodiat ⁊ descendat fines ⁊ fruges famulorū tuor ab oī incursione inimici: vt abundantia bñdictiones tuę repleas eorum inopiaz: ⁊ tibi semp laudes referant: vt hic ⁊ in ęternū p te salui esse mereant. Per dñm nrum. Finitis prędictis orationibus in agris, procedant ad ecclesiā vbi fieri debet processio: ⁊ cantent omnia, sicut supra signatum est in litanijs maioribus. Completa processione, ⁊ dicto Benedicamus domino, ⁊ Deo gratias, Sacerdos deposito pluuiali accipiat planetam, ⁊ cantet Missam ferialem vt in missali.

Cap. 14.

¶ Processio in festo Ascensionis Dñi.

IN festo Ascensionis Dñi fit processio in aliquibus ecclesijs circa ecclesiā, vel plateam ipsius hoc ordine: Dicta tertia, sacerdos cum pluuiali, ⁊ ministri sacris vestibus suorū ordinū induti, pcedētibꝰ acolytis, cū crace: cereis, ⁊ thuribulo, ⁊ aqua bñdicta, ⁊ clericis sequētibus, iunioribus pcedentibus veniant ad chorū: Et sacerdos ad inchoationē processionis genuflexus incipiat hymnū de Ascensione Dñi, Jesu nra redēptio, vt infra in hymnis notatus est: ⁊ clericis prosequentibus procedant circa ecclesiā, vel plateā ipsius. Cōpleto primo hymno incipiat secundum, Aeterne rex altissime, Ad portā vero ecclesię sacerdos incipiat aliaz, Orex glorię, ⁊ oēs eam prosequantur procedendo ad chorum. Alia.
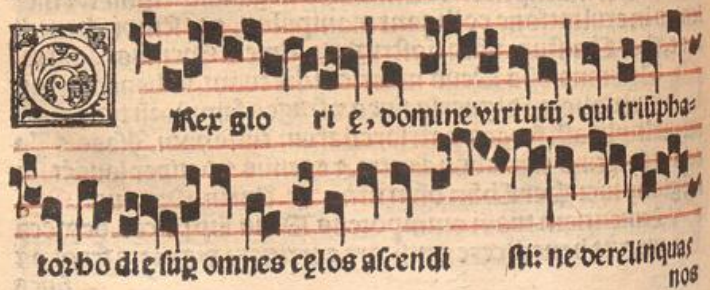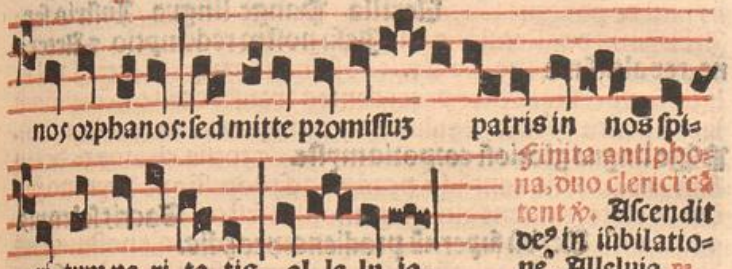
Finita antipho-
na, duo clerici ca-
tent ℣. Ascendit
deꝰ in iubilatio-
ne, Alleluia, ℟.
Et dominus in voce tubę. Alla. Et sacerdos. Oremus. Dio.

OEus, cuius vnigenitus in alta cęlorũ potenter ascendẽs, captiuitatem nostram sua duxit virtute captiuaz, tribue, quęsumus, vt dona, quę suis participibus contulit, largiatur & nobis Jesus Christus filius tuus Dominus noster: Qui tecum viuit & regnat per omnia secula seculorũ. ℟. Amen.

¶ De processione in festo Pentecostes. Cap. 15.

IN die sctõ Pẽtecostes in aliquibus ecclesijs fit talis pcessio. Finita tertia, sacerdos cũ ministris paratus accedit ante altare inclinat & genuflẽtis oĩbus, sacerdos incipit hymnũ. Veni creator spũs. & relig prosequunt. Et dicto primo versu, surgũt oes, precantibus acolytis cũ cereis, cruce, & thuribulo, iunioribus pcedẽtibus: & prosequentes hymnũ pdictũ, circũeunt platea ecclesię. Et facta processione intrant ecclesiã & firmãt se clerici hinc & inde, & sacerdos in medio, donec terminet hymnus. Tunc incipitur introitus missę, & cantat vsque ad Gloria patri. Interim aliq clerici in eminẽti loco positi, pjiciunt folia rosaz & aliorz florum paulatiz super sacerdotẽ. Dicto ℣. post introitũ, sacerdos dicit in cantu Gloria pa. & clerici prosequẽtes vadũt ad chorz, & sacerdos cũ ministris ad altare: & missam prosequũtur. Et alicubi fit talis pcessio etiã duobus diebus sequentibus.

¶ De processione in festo corporis Christi. Cap. 16.

IN festo sacratissimi corporis Chri fit vbique generalis processio solennissima: & induũtur clerici & religiosi sacris vestibus: & cãdelas in manibꝰ deferũt accolas. In hac pcessione cãtant hymni de festo corpis Chri. Ite hymni

hymni de passione dñi. s. **Vexilla. Pange lingua. Lustris sex.** Itē hymni de ascensione dñi. **Jesu nostra redemptio. ℣ Aeterne rex altissime** Hoc vñ aūt obseruandū, q̄ cū clerici vel religiosi processionaliter procedentes transeūt ante sacratissimū sacramentū, debēt genuflectere, ℣ incipere alta voce hymnū. **Pāge lingua glorioſi corporis mysterium.** ℣ totus chorus debet ipsum psequi: ℣ sic cantādo pcedere ad processionē. Hymno pdicto cōpleto, cantent alios hymnos de festo. s. **Sacris solennijs.** ℣ hymnū. **Verbū supernū prodiens: nec pris.** Et postmodum alios hymnos suprapositas: quos reqre infra i hoc libro f. 293. In reditu ad ecclesiā ad quā finiēda est pcessio, oēs religiosi ℣ clerici debēt ordinare se in ecclesia hinc ℣ inde, ℣ expectare sacramētū. Delato sacramēto in ecclesiā, sacerdos illud deferens pcedit ad maius altare, vel ad portā chori: ℣ vertit se ad cleruz ℣ pplm: q̄ oēs sint genuflexi versis vultibus ad sacramentū: Et tunc cantant sequētes ℣. **Verbū caro panē veruz.** ℟. **Tantum ergo sacramentū.** ℣. **Genitori.** Quibus cōpletis dicit ℣. **Panē de celo pstitisti eis.** ℟. **Omne delectamentum in se habentez.** ℣. **Dominus vobiscum.** ℟. **Et cum spiritu tuo. Oremus.** Dic

Deus qui nobis sub sacramento mirabili passionis tuę memoriaz reliquisti, tribue, q̄s, ita nos corporis ℣ sanguinis tui sacra mysteria venerari: vt redēptionis tuę fructū in nobis iugiter sentiamus. Qui viuis. ℣. **Dñs vob.** ℟. **Et cum spū tuo.** ℣. **Bñdicam⁹ dño.** ℟. **Deo gras.** Tūc sacerdos eleuaz sacrū cū ipso populū bñdicit: ℣ postmoduz illud reuerenter reponit.

¶ De processione faciēda in festo sci, vel scē pzōni eccl̄ę. Cap. 17.

In festo sancti, vel sanctę patroni ecclesię, pōt fieri sequens processio. Congregato clero ℣ pplo ℣ pparatis oībus fm ecclesię facultatē, q̄bus scūs vel sancta honorandi sunt, vz paramentis, religis, ℣ cereis, cātata tertia incipiat ańa. **Exurge dñe.** vt supza in processione litanię maioris in festo sancti Marci. fol. 267. Et repetita ańa cantantur litanię: ℣ egreditur processio, vt ibi notatum: ess addūntur etiaz hymni propzij si sunt, alioquin canteni hymni de cōi, fm qualitatem illius sancti, vel sanctę, videlicet si fuerit apostolus, de apostolis: si martyr, de martyribus: si confessor, de cōfessoribus: si virgo, de virginibus. Completa processione ecclesiaz

intrantes

intrantes cantent antiphonam de sancto, vel sancta ppria, vel de cõi, si nõ habet propriũ officium. Qua completa dicatur ℣. Ora pro nobis beate vel beata N. ℟. Ut digni efficiamur ꝓmissionib⁹ Chri. ℣. Dñs vob. ℟. Et cũ. Oremus. Oratio. Benedic dñe plebem tuã, & hũc vel hãc N. ꝓcibus tribue ꝙse qui defensionis auxiliũ. Per Chm. ℟. Amẽ. Oremus. Oratio. Protector in te sperantium Deus, respice populum supplicantem: & beati vel beate N. interuenięte suffragio: perfice miseratus pia desideria singulorum. Per Christum dominum nostrum. Responsorium. Amen. Oremus. Oratio. Pasce nos dñe tuor gaudijs vbiq; scõr: qr nr̃ę salutis augmẽta sunt, quotius illis honor impedit, i quibus tu mirabilis p̃dicaris Per Chm. ℟. Amẽ. Oremus. Sequat oro ꝓpria. illius sci & terminet Per dñm. & Benedicam⁹ dño. ℟. Deo gras. Postea sacerdos deposito pluuiali, & accepta planeta: ad altare cũ ministris accedat: & ꝯcipiatur missa de sancto, vel sancta.

¶ Ordo pcessionis ꝓ defunctis in cast̃ro oiũ scõr. Cap. 18.

Cantata missa hora tertia, & inchoato a cãtoribus ℟. Credo qꝫ redemptor meus. vt sup. fol. 169. de choro hoc ord̃ pcessio egrediatur. Præcedant duo ceroferarij cũ cereis, induti superpelliceis: quos sequatur crucifer superpelliceo indutus: deinde ceteri clerici, vt moris est in processionibus: vltimo plebanus vel hebdomadarius nigro pluuiali indutus: a dextera cuius procedat diaconus cũ aqua benedicta, & a sinistra subdiaconus cum thuribulo & incẽso. Perueniens autem ad primam mansionem, crucifer & ceroferarij facies suas & crucem vertant ad venientem processionẽ: ceteri clerici a dextris & a sinistris dictę mansionis in modum coronę se collocent, plebanus vero vel hebdomadarius contra crucem. Interim omnibus dictũ Responsorium cantantibus; diaconus tumulos aqua bñdicta aspergat, & subdiaconus thure incenset. Finito vero Responsorio, dicat Kyrie eleison.

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyri e e lei son.

Deinde

Et cętera in silentio: ꝛ veniq; clara voce explicat ℣. Et ne

Deinde hebdomadarius alta voce dicit

nos inducas. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationez meã. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobis. ℟. Et cũ spiritu tuo. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne Deus, cui nunquam fine spe misericordię supplicatur propitiare animabus famulorum famularumque tuarum: vt qui de hac vita in tui nominis confessione decesserunt, sanctorum tuorum numero facias aggregari. Per Christum dominum nostrum. ℟esponsorium. Amen.

¶ Deinde intonato a cantoribus ℟. Qui lazarũ. fo. 169. processio ordine ꝑnotato ad scõaz mãsionẽ ꝓcedat. vbi finito ℟. sacerdos dicat ꝯ supra Kyrie eleison. ℘ noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libe. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorũ. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟esponsorium Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

OEꝰ venię largitor ꝛ humanę salutis amator, ꝗs clemẽtiã tuã: vt nr̃ę ꝯgregationis fratres, sorores, ꝓpinquos, amicos, ꝛ bñfactores, qui ex hoc seculo transierũt, btã Maria semp virgine intercedẽte cũ oĩbus scis tuis, ad ꝓpetuę beatitudinis ꝯsortiũ peruenire concedas. Per Chr̃m dñm nr̃m. ℟. Amen.

¶ Nota q̃ ꝑdicta non debẽt dici in secũda hãc mãsione, si non fuerint ibi sepulturę clericorũ: sin autẽ, reseruetur dicta oĩo ad locũ sepulturarũ clericorũ: ꝛ sequens oratio loco eius dicatur.

OEus, cuius miseratione aĩę fidelium requiescunt: famulis ꝛ famulabus tuis, hic ꝛ vbique in Christo quiescentibus, da propitius veniam peccatorum: vt a cunctis reatibus absoluti tecum sine fine lętentur: Per Christum dñm nostrum. ℟. Amen.

¶ His finitis ꝓcedat ꝓcessio ad tertiã mansionẽ ordine supra notato immediate postq̃ inceptũ fuerit a cãtoribus sequẽs ℟. Dñe q̃. f. 166. Kyrie el. vt sꝑ ℘ nr̃ ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aĩas eorum. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationẽ meaz ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio

Propitiare,

PRopitiare, qs dñe, animabus famulor famularūqz tuarū misericordia sempiterna: vt mortalitatis nexib⁹ expeditas lux eas eterna possideat: Per Chz dñz nrz. R. Am̄. Deinde inchoato R̄io sequenti ad quartam mansionez procedat processio ordinate, R. Memento mei Deus. fol. 172. Kyrie elei. vt sup. P̄r noster. ℣. Et ne nos. R. Sed lib. ℣. A porta infe. R. Erue dñe animas eruz. ℣. Requiescant in pace. R. Amen. ℣. Dñe exaudi orationem meam. R. Et clamor meus ad te ve. ℣. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oro.

PResta, qs ops Deus: vt aias famulor famularūqz tuaruz ab angelis lucis susceptas, i pparata habitaculo deduci facias beatorū. Per Chm dñm nrm. R. Amen. Sequit R. Dei mihi dñe. fol. 172. Kyrie eleis. vt supra. P̄r nr. ℣. Et ne nos. R. Sed lib. ℣. A porta inferi. R. Erue dñe aias eoruz. ℣. Requiescāt in pace. R. Amē. ℣. Dñe exaudi orationē mcā. R. Et cla. ℣. Dominus vobiscū. R. Et cuz spiritu tuo. Oremus. Oratio.

ABsolue, qs dñe, aias famulorū famularūqz tuar: t oium fidelium defunctor ab omni vinculo delictor: vt in resurrectionis gloria inter sanctos t electos tuas resuscitati respirent. Per Chm dñm nrm. R. Amē. R. Ne recordaris. fo. 146. Kyrie eleis. vt supra. Pater nr. ℣. Et ne nos indu. R. Sed libe. ℣. A porta inferi. R. Erue dñe aias eor. ℣. Requiescant in pace. R. Amē. ℣. Dñe exaudi orationē meam. R. Et clamor meus. ℣. Dominus vobiscum. R. Et cū spiritu tuo. Oremus. Oratio.

OEus, cui pprium est miserere semp t parcere ppitiare aiabus famulorū famularūqz tuarum: t oia eorū pcta dimitte: vt mortalitatis vinculis absolutę, trāsire mereātur ad vitā: Per Christum dominum nostrum. R. Amen. R. Peccantem me quotidie. fo. 174. Kyrie eleison vt supra. Pater noster. ℣. Et ne nos. R. Sed libera. ℣. A porta inferi. R. Erue domine animas eorum. ℣. Requiescant in pace. R. Amen. ℣. Dñe exaudi orationem meam. R. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

OEus vita viuentiū, spēs morientiū, salus oiuz in te sperantiū, pstа propitius: vt aię famulor famularūqz tuar a noxiis mortalitatis nexibus absolutę, btā Maria semper virgine intercedēte, in ppetua cū sciis tuis luce lętent. per Chm dñz no.

R.

℟. Amen. ℟. Dñe scõm fol. 175. Kyrie elei son. vt supra. Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. A porta infe. ℟. Erue dñe animas eorum. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te ven. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spũ tuo. Oremus. Oratio.

GUpplices dñe pro aiabus famulorũ famularũq; tuarũ preces effudimus, obsecrãtes: vt quicquid quersatione contraxerũt humana, & clemẽter indulgeas, & in tuorũ sede lętãtiũ q̃ stituas redẽptorũ. Per Chm dñm. ℟. Amẽ. ℟. Libera me dñe de viis inferni. fol. 175. Kyrie elei. vt supra. Pater nr̃. ℣. Et ne nos indu. ℟. Sed libe. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aias eorũ. ℣. Dñe exaudi orationẽ meam. ℟. Et clamor meus ad te. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

AIumabus, q̃s dñe, famulorũ famularũq; tuar̃ oratio pficiat supplicãtiũ: vt eas & a peccatis oĩbus exuas, & tuę redemptionis facias esse participes: Qui vivis & regnas in secula seculor̃. ℟. Amen. Ad vltimã mansionem cantores cantent sequens ℟. cũ quo oẽs clerici eo ordine quo exierũt processionaliter ad chor̃ reuertantur. ℟. Libera me dñe de morte ętterna, fol. 179. Kyrie elei. vt sup Pater nr̃. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animas eorum. ℟. Dñe exaudi orationem meam. ℟. Et cũ spiritu tuo. Oremus. Oratio.

AIdeliusn Deus oĩũ conditor, & redẽptor, aiabus famulorum famularumq; tuarũ remissionem cunctor̃ tribue peccatorũ: vt indulgentiam, quã semper optauerunt, pijs supplicationibus q̃sequant. Qui vivis & regnas cum Deo patre in vnitate spũs sancti Deus, Per omnia secula seculorum. ℟. Amen. ℣. Requiez ętern̄ dona eis dñe. ℟. Et lux perpetua luceat eis.

Quo dicto in sacristiã reuertãtur.

℣. Ne qui escant in pace. ℟. Amen.

¶ De processione facienda ad petendam pluuiam tempore siccitatis. Cap. 19.

Congregato clero & populo ad ecclesiam, incipiatur antiphona. Oremus. vt supra. fol. 167 postea cantetur ańa. Exurge domine. vt supra in festo sctĩ Marci. fo. 267.

Qua

Qua dicta cū ℣. ⁊ Gloria pa. cantet litanie, ⁊ fiat processio q̄ dicit sicut in festo scī Marci in litaniis maioribus signatū est. Finita processione, cū redierint ad ecclesiā dicāt aīaz ⁊ psalmū sequentē.
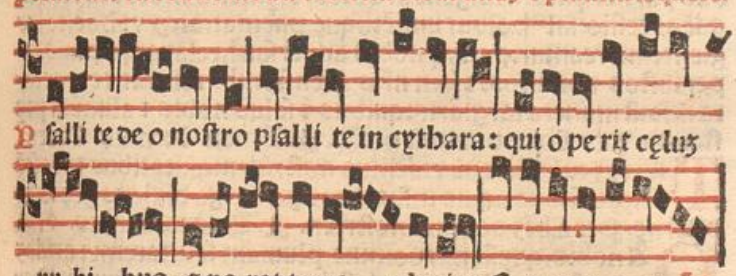
℣ salli te de o nostro psalli te in cythara: qui o perit cęluz

nu bi bus, ⁊ pa rat terrę pluuiaz. E v o v a e. ℘s. Laudate dñm, qm̄ bonus est psalmus: Deo nr̄o sit iucūda, decoraq3 laudatio. Ædificās hierusalē dñs: dispsiones Israelis ꝙgregabit. Qui sanat contritos corde: ⁊ alligat contritiones eorum. Qui numerat multitudinē stellarum: ⁊ oibus noia vat. Magnus dñs noster ⁊ magna virtus eius: ⁊ sapientię eius non est numerus. Suscipiens mansuetos Dñs: humilians aūt peccatores vsq3 ad terram. ℣ ꝙcinite dño in confessione: psallite Deo nostro in cithara. Qui operit cęlū nubib9: ⁊ parat terrę pluuiam. Qui procedit in montibus fęnū, ⁊ herbam seruituti hoium. Qui dat iumentis escaz ipsoz̄um: ⁊ pullis coruoz̄um inuocantibus eum. Non in fortitudine equi voluntatē habebit: nec in tibijs viri beneplacitū erit ei. Beneplacitum est dño super timentes eu3: ⁊ in eis qui sperant super misericordia eius. Gloria pa. Repetita post psalmum ana, dicatur Kyrie eleis. Christe eleis. Kyrie eleison. ℣ ater noster. Et ne nos, Sed lib. ℣. Conuertere dñe aliquantuluz. ℟. Et deprecare sup seruos tuos. ℣. Dñe refugiū factus es nobis. ℟. A generatione in generationem. ℣. Mittamus dñm deum nr̄m. ℟. Quia dat nobis pluuiā temporaneam ⁊ serotinam in tempore suo. ℣. Cęli nō possunt dare umbrem. ℟. Nisi tu voueris dñe. ℣. Dñs dat pluuiā super faciem terrę. ℟. Et irrigat aquis vniuersa. ℣. Aperiet dñs thesaurū suū optimū cęlum. ℟. Vt tribuat pluuiā terrę nostrę in tpe suo. ℣. Dñe exaudi oꝛonē meam. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscū. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio

An Obsc=

OBsecramus miserícordiã tuam dñe sancte, pr̃ oms, eterne Deus: vt squallentes agri fęcũdis imbrib⁹ irrigent̃, quibus pariter estiui mitigent̃ ardores, ꝛ sęuiẽtiũ morborũ restringat̃ accessio: sal⁹ hoibus iumẽtisque pueniat: atqꝫ vt hoc, te largiente, mereamur: pctã, q̃ nobis aduersant̃, relaxa: qui pluis super iustos ꝛ iniustos: ꝛ iam nr̃is offensionib⁹ relaxatis expectata nubiũ munera largiaris: quibus ꝛ salus nobis ꝛ alimẽta pręstentur. Per Chm̃ dominũ nostr̃. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

TErraꝫ tuã dñe, quã videmus nostris iniquitatibus tabescẽtẽ, cęlestibus aquis infunde: atque irriga bñficijs gr̃ę sempiterne. Per Chr̃ dominũ nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oro.

OA nobis, quęsumus domine, pluuiam salutarem: ꝛ aridaꝫ terrę faciem fluentis cęlestibus dignanter infunde. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

OOms sempiterne deus, qui saluas oẽs, ꝛ neminẽ vis perire: aperi fontẽ benignitatis tuę: ꝛ terrã aridã, aquis fluẽti cęlestis dignãter infunde. Per Chm̃. ℟. Amen. Oremus. Oro.

OElicta domine nos ipsi cognoscimus: ꝛ ipsius terre fęditas monstrat transgressionis excessus: tu autẽ pissime pater, qui cęlum clausisti contumacibus ꝛ ingratis, reseratum humilibus ꝛ contritis concede deprecãtibus: ꝛ nobis subsidia pluuiarum tribue: ꝛ mœrentibus abundantiam largiri dignęris. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

TIn afflictione maxima constitutis, cõsolationẽ tribue dñe Deus fons largissime pietatis: ꝛ descẽdat, q̃s, pluuia salutaris: vt oĩa: quę sub cęlo sunt irrigentur ab aquis: pasce seruos tuos imbribus cõsuetis: quos ad laudẽ tuę creare dignatus es maiestatis. Per Christum dñm nostrũ. ℟. Amẽ. Oremus. Oro.

OOmnipotẽs sẽpiterne deus, q̃ solus aq̃s emittis e cęlis, dona seruis tuis bñficiũ pluuię salutaris: vt q̃ facinore modo suspẽdit, tuo iã gratuito munere proget. Per Chm̃. ℟. Amen.

Postmodũ dicat missa ad pluuiã postulãdã, vt habet i missali.

CDe processione pro postulanda serenitate. Cap. 20.

Congregato clero ꝛ populo ad ecclesiã, incipiat aña. Oremus. vt sup. f. 267. Postea cantetur aña. Exaudi nos dñe, qm̃ benigna est. supra in 4. feria cinerum. fo. 202. Qua cãtata cũ v. ꝛ Glia pat. ꝛ repetita aña, incipiant litanię,

Ltanię ꝛ fiat processio, sicut notatū est in festo sci Marci. f.269.
Finita processione, cum redierint ad ecclesiam, cantetur Esa.
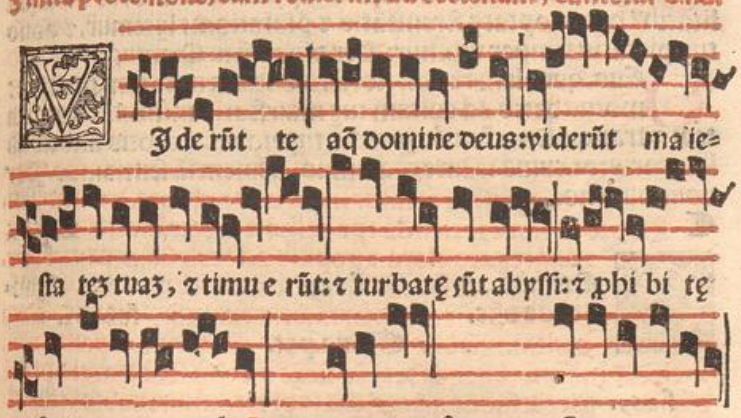
sunt aquę de cę lo ℣s. Ut oce mea. f.220. Evovae.
Repetita post psal. ańa. dicatur Kyrie eleis. Christe eleis. Kyrie eleis. Pr̄ nr̄. Et ne nos. Sed lib℟. Vox dñi super aquas Deus maie tatis intonuit. ℟. Dñs super aquas multas. ℣. Inundauerūt aquę super caput meū. ℟. Inuocaui nomē tuū dñe, ꝛ vocē meam audisti. ℣. Saluum me fac deus. ℟. Quoniam intrauerunt aquę vsque ad animam meam. ℣. Illustra faciem tuam super seruos tuos domine. ℟. Et saluos nos fac in tua misericordia. ℣. Domine exaudi orationē meā. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiscū ℟. Et cū spiritu. Oremus. Dio.

OOmine Deus, qui in ministerio aquarū salutis tuę nobis sacramēta sanxisti: exaudi orationē populi tui: ꝛ iube terrores inundātiū cessare pluuiaruz: flagellumq3 huius elementi ad effectū tui ꝙuerte mysterij: vt q se regenerātib9 aqs gaudent recreatos, gaudeāt bis castigātib9 esse correctos. Per do. Dio.

OHesumus ops Deus, vt inundantiā coerceas imbriuz: ꝛ hilaritatē tui vultus nobis imptiri digneris. p d. Oremꝰ.
D te domine clamantes exaudi: ꝛ aeris serenitatem Dio. nobis tribue supplicantibus: vt q pro peccatis nostris iuste affligimur, misericordia tua prꝙueniente, clementiam sentiamus. Per dominum nostrum Jesum Christū. Oremus. Diatto.

Omnipotens sempiterne deus, qui nos ꝛ castigãdo sanas ꝛ ignoscendo cõseruas: pʒsta supplicibus tuis, vt ꝛ trãquillitatib⁹ huius optatę serenitatis ꝛ ꝓsolationis lętemur, ꝛ dono tuę pietatis semper vtamur: Per dñm nr̃m. Oremus. Diacio.

Deus, qui oium rerum tibi seruientium naturam per ipsos motus aeris ad cultum tuę maiestatis instituis: serenitatem ꝛ tranquillitatẽ misericordię tuę nobis remotis imbribus largiaris: vt cuius iram expauimus, clementiã sentiamus. Per dominum no.. Postea dicatur missa de serenitate, vt in missali.

¶ De processione facienda tpe pestis ꝛ mortalitatis. Lap.21.

Congregato clero ꝛ populo ad ecclesiam, cantet ãna. Oremus. vt supra. f.269 deinde cantet ãna. Exaudi nos dñe. vt in quarta feria cinerum. fol.202. Qua cantata cũ ℣. ꝛ Gloria.pat. Et iterum repetita ãna, incipiat litania, ꝛ fiat processio sicut in festo sci Marci notatũ est f.269. Processione ad ecclesiã, vbi terminari debet, regressa, cãtet sequẽs ãna cũ suo psalmo: ꝛ cãtet tota ante ꝛ post ãna.
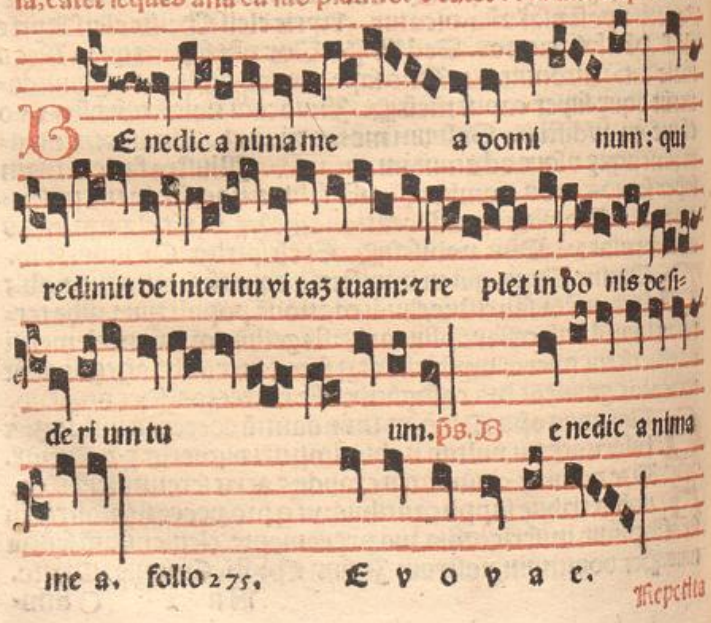
Repetita post psalmum Antiphona, dicatur sequens Kium.
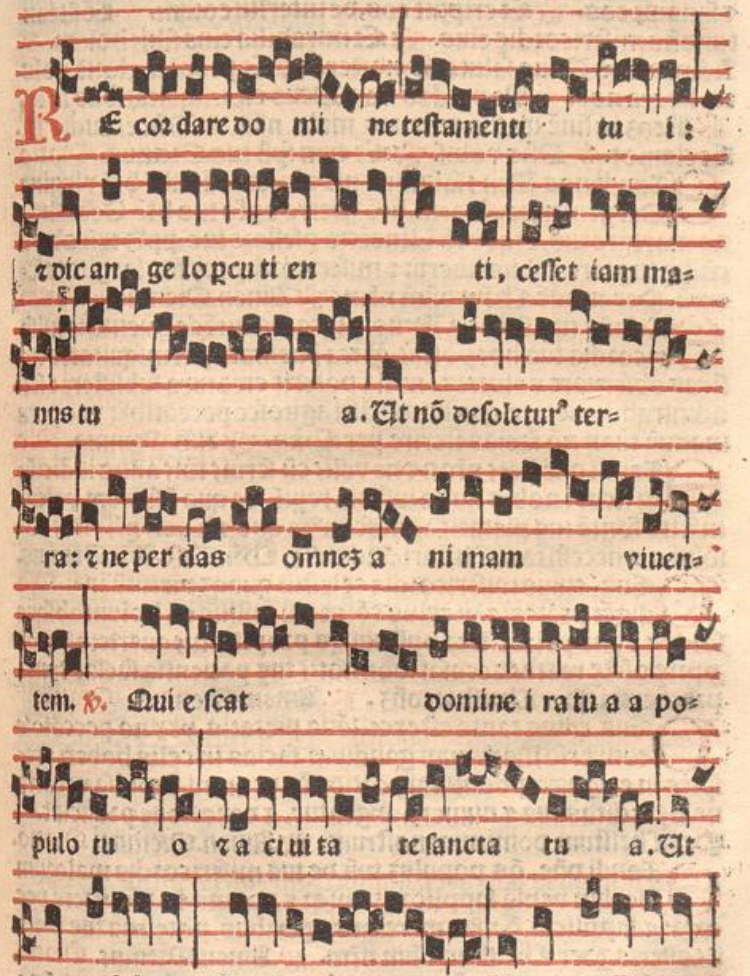
Postea dicat Kyrie eleison. Christe eleis. Kyrie eleis. Pnr. Et ne nos. ℣. Recordare ñe testamēti tui, ꝛ dic angelo percutienti.

℟. Cesset manus tua, & non desolet terra. ℣. Misit verbum suũ, & sanauit eos. ℟. Et eripuit eos, de interitu eorum. ℣. Cõfiteantur dño misericordię eius. ℟. Et mirabilia eius filijs hoium. ℣. Adiuua nos Deus salutaris noster. ℟. Et propter gloriã nois tui libera nos. ℣. Ne perdas nos Deus cũ iniquitatibus nris. ℟. Neq; in finẽ iratus reserues mala nra. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobis. ℟. Et cum spũ tuo. Oremus. Oratio.

EXaudi nos Deus salutaris nr: & intercedẽtib⁹ btã virgine Dei genitrice Maria, btõ Petro apl'o tuo btõ Sebastiano martyre tuo, atq; btõ Vincẽtio confessore tuo, ppl'z tuũ abira cũdię tuę terroribus liberũ: & misericordię tuę fac largitate securũ. Per eundẽ Chm dñm nrm. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

ECclesię tuę, qs ops Deus, placatus intẽde quentũ: & misericordia tua nos potius, q̃ ira pueniat: qr si iniquitates nostras obseruare volueris, nulla poterit creatura subsistere: sed admirabili pietate, qua nos fecisti, ignosce peccãtib⁹: vt opera manuũ tuar nõ facias iterire. per Chm. ℟. Am̃. Oremus. Dio.

EXaudi dñe pces nras: & ne velis cũ seruis tuis adire iudiciũ: qr sicut ĩ nobis nulla iustitia repit, de qua psumere valeam⁹: ita fontẽ tuę pietatis agnoscim⁹: a quo & a pcis nris nos absolui, & a necessitatib⁹ libari q̃sidim⁹. p Chm. ℟. Am̃. Oremus.

DEus, cuius misericordia cęlestiũ quoq; virtutũ indigẽt ptãtes: & in cuius cõspectũ nullus est boium absque sorde & pęna pci: delicta ppli tui qs propitiatus auerte: vt quos pprię q̃scię reatus accusat, bonitatis tuę patientia faciat veniã promereri. Per Christum dñz. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus, cuius tanta est excellẽtia pietatis, vt vno peccatore conuerso maximum gaudium facias in cęlis haberi: respice in exiguam populi tui portionẽ: vt omni depulsa veratione, hęreditas tua & numero augeatur, & deuotione proficiat. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

EXaudi dñe, qs populuz tuũ de tua misericordia malorum suorum veniã supplicantem: qr & potens es dimittere peccata: & supplicia, q̃ nris meremur operibus, potentia tuę pietatis auerte. Per Christum dñm nrm. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

IRam tuam, qs dñe, a populo tuo miserat⁹ auerte: quã nostris quidez meremur operibus, sed humana fragilitate sustinere non possumus: illa nos itaq; contine pietate, quaz pręstare

stare soles indignis. Per dominum nostrum. Benedicamus Domino. ℟. Deo gratias. Completis orationibus, cantetur missa contra pestem, vt in missali: cum orationibus de beata Virgine, de sancto Sebastiano, & de sancto Vincentio Confessore.

De processione facienda in tpe tribulationū quarumcunq;.

Ex Decretis Liberij Papę. Cap. 22.

Si venerit fames, pestilentia inęqualitas aeris, vel alia qualiscunq; tribulatio statim ieunijs, elemosynis, & obsecrationibus Domini misericordia deprecetur.

Congregato clero & ppl'o cātet ańa. Oremus. vt sup. fo. 265. vel Exaudi nos dñe. vt i 4. fer. cineru. f. 202. Qua cātata cū versu, & Gloria pa. & repetita ex integra post Gloria pat. Ańa, incipiat litania, & oia alia fiāt viq; ad regressum ad ecclesiā: sicut in festo sci Marci in litania maiori signatū est. f. 269. Regressi ad ecclia, postq; illā ingressi fuerit, cātēt sequētē ańas. Sustinuim⁹, & ea cātata, cātet ps. Deus nf. 202. cū Gloria pa. & repetat ańa post psalmū añ.
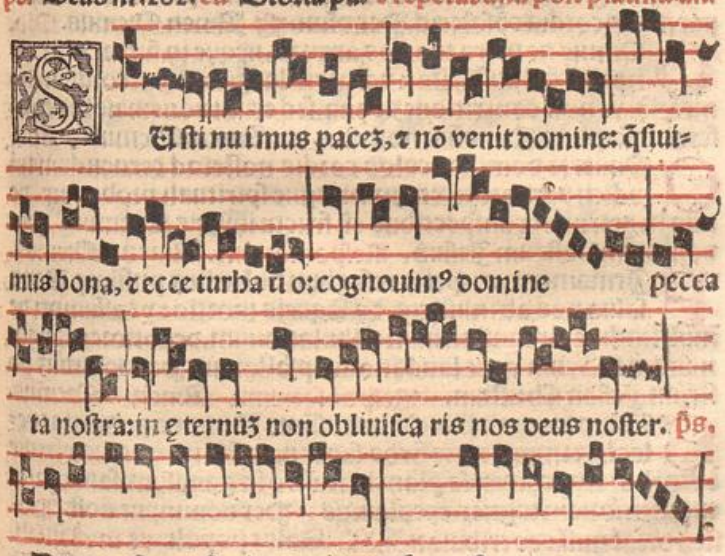
Deus noster refugi uz & virtus. f. 220. Evovae.

Finita antiphona dicatur. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos a ma. ℣. Ne reminiscaris domine delicta nostra, vel parentum nostrorum. ℟. Neque vindictam sumas de peccatis nostris. ℣. Adiuua nos Deus salutaris noster. ℟. Et propter gloriam nominis tui libera nos. ℣. Dñe ne memineris iniquitatū nostrarū antiquarū. ℟. Cito anticipent nos misericordię tuę. ℣. Memor esto congregationis tuę. ℟. Quaz possedisti ab initio. ℣. Dñe exaudi orationē meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vob. ℟. Et cū spiritu tuo. Oremus.

Exaudi nos domine Deus noster: et in tribulationibus nostris miserere nobis: et qui solus magnificaris in populis, spiritalem lętitiam tribue in spe futurorum munerum constitutis. Per dominum nostrum Jesum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Exaudito omnium Deus, exaudi nostrorum fletuum vocem: et tribue infirmitatibus nostris perpetuam fospitatē: vt dum dignanter gemitū nostri laboris suscipis, tua nos semper misericordia cōsoleris. Per dñm. ℟. Amen. Oremus. Dic.

Domine ne in ira tua nos arguas, neque in furore tuo corripias: sed austeritati verberis largire misericordiam lenitatis: vt non contritionez pęna, sed eruditionem nobis conferat disciplina. Per dñm nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Conuerte domine oculos cordis nostri ad cernendum tui iudicij veritatem: vt duz hic igne spirituali probamur, de tuis in eternum conspectibus cū fructu iustitię satiemur. Per dominum nostrum Jesum. Responsorium. Amen. Oremus.

Firmamentum spei, et refugium dolentiuz pijssime Deus: salua nos ab inimicis, et a laqueis mortis: vt assumpti de multitudine circunstantium tribulationum, deuotiores sancto nomini tuo cum voce laudationis psallamus. Per dominuz nostrum Jesum Christum. Responsorium. Amen. Oremus.

Susceptor omnium clementissime Deus: ne permittas delectari inimicos nostros super nos: sed ita nos tua virtute corrobora, vt conuerso planctu nostro in gaudium, sanctitatis tuę memoriam iugiter excolamus. Per dominum nost. Postea dicat missa de tribulatione. s. Salus populi. vt in Missali.

De processione tempore belli. Cap. 23.

Congregato clero & populo ad ecclesiam, incipiatur ana. Oremus. fo. 269. deinde cantetur ana. Exaudi nos. vt in 4. feria cinerem. fol. 202. Qua cum versu & Gloria pa. cantata & repetita, cantetur litania sicut in festo sancti Marci notatum est in litania maiori. f. 269. & egrediatur processio. Completo circuitu processionis, redeuntes ad ecclesiam ipsa cantent Antiphonam.
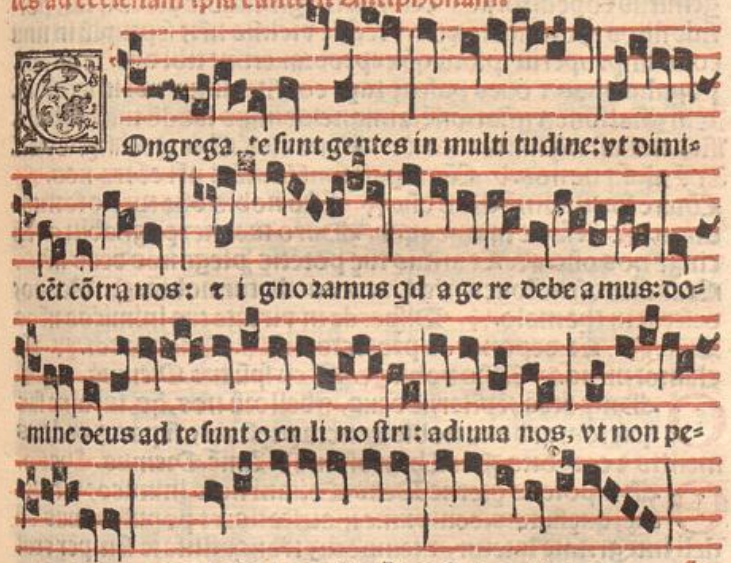
ps. Deus venerūt gētes. E v o v a e. ps.

Deus venerunt gentes in hereditatem tuam: polluerunt tēplū sanctū tuū: posuerunt Jerusalez in pomorum custodiaz. Dederunt mortalia seruoꝝ tuoꝝ escas volatilibus cęli: carnes sanctoꝝ tuoꝝ bestijs terrę. Effuderunt sanguinē ipsoꝝ tanq̄ aquaz in circuitu Jerusalē: & non erat qui sepeliret. Facti sumus opprobrium vicinis nostris: subsannatio & illusio his q̄ in circuitu nr̄o sunt. Usquequo dñe irasceris in finez? accendet velut ignis zelus tuus? Effunde irā tuaz in gentes quę te non nouerunt: & in regna, quę nomē tuuz non inuocauerunt.

Quia

Quia comederunt Jacob: ⁊ locū eius desolauerūt. Ne memineris iniquitatū nostrarū antiquarū: cito anticipēt nos misericordię tuę: q⁹ pauperes facti sumus nimis. Adiuua nos deus salutaris nr̄: ⁊ pp̄ gloriā nois tui dñe libera nos: ⁊ ppitius esto pctis nr̄is pp̄ nomen tuū. Ne forte dicant in gentibus, vbi est Deus eor̄, ⁊ innotescat in nationibus coram oculis nr̄is. Ultio sanguinis seruorū tuorū, q̄ effusus est: introeat in conspectu tuo gemitus cōpeditorū. Secundū magnitudinē brachij tui, possside filios mortificator̄. Et redde vicinis nr̄is septuplū in sinu eorū: improperiū ipsorū q̄ exprobrauerunt tibi dñe. Nos aūt. populus tuus ⁊ oues pascuę tuę, confitebimur tibi in seculum. In gn̄atione ⁊ gn̄atione, annunciabimus laudē tuā. Gloria. Repetat̄ a⁹: q̄ finita dicatur. Kyrie eleis. Chr̄e eleis. Kyrie eleis. P̄ nr̄. Et ne nos. ℣. Cōgregati sunt inimici nr̄i cōtra nos. ℟. Cōtere fortitudinē illor̄ dñe. ℣. Esto nobis dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimicor̄. ℣. Muro tuo inexpugnabili circū cinge nos dñe. ℟. Et armis tuę potētię ꝓtege nos deus nr̄. ℣. Exaudiat dn̄s oīones nr̄as, ⁊ reconcilietur nobis. ℟. Nec nos deserat in tpe malo. ℣. Dispersde in virtute tua inimicos nr̄os dñe. ℟. Et depone eos protector nr̄. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor meus. ℣. Dn̄s vobis. ℟. Et cū spū tuo. Oremus. Oro.

Omnipotēs sēpiterne deus, a bellorū nos, q̄s, turbine fac quietos: q⁹ bona nobis cuncta prestabis, si pacē dederis mentis ⁊ corporis. Per Chr̄m dn̄m. ℟. Amē. Oremus. Oratio.

Omnipotens ętherne Deus, Chr̄iani nois inimicos virtute tuę, quęsumus, comprime maiestatis: vt populus tuus ⁊ fidei integritate lętetur, ⁊ temporū tranquillitate semper exultet. Per Christum dominum nostrū. ℟. Amen. Oremus. Oro.

Deus, cui regnū est oīum seculorū, supplicationes nostras clementer exaudi: ⁊ Chr̄ianorū regnū tibi subditū protege: vt in tua virtute fidentes, ⁊ tibi placeant, ⁊ sup omnia regna prędicellant. Per Chr̄istū dn̄m nostrū. ℟. Amen. Oremus. Oro.

Deus cōditor mūdi, sub cuius arbitrio oīa seculor̄ ordo decurrit: adesto ppitius inuocationibus nr̄is: ⁊ trāquillitatē pacis p̄sentibus ꝓcede tpibus: vt in laudibus misericordię tuę incessabili exultatione lętemur: Per dn̄m nr̄. Bñdicamus dño. ℟. Deo gr̄as. Cętę multa assignata in missali p tpe belli

De

De processione faciēda p victoria habita de inimicis. f.124.

Congregato clero ⁊ populo i ecclesia: ⁊ ordinata processione solenni, ⁊ festiua: processio more solito incipiat procedere: ⁊ cātores alta voce incipiāt hymnum. Te Deus laudamus. f.124. ⁊ chorus ipsum psequat. Quo completo cantentur hymni ad propositū. vz. Jesu nostra redēptio. Jesu saluator seculi. vt in festo oium sanctorum. Aue maris stel. hymni de angelis, ⁊ alij vt videbitur, vsq; ad introitum ecclesię, vbi finienda est processio. Et cum fuerint in ecclesia cantent sequens ℟. Antiphonam, psalmos, ⁊ orationes. ℣.
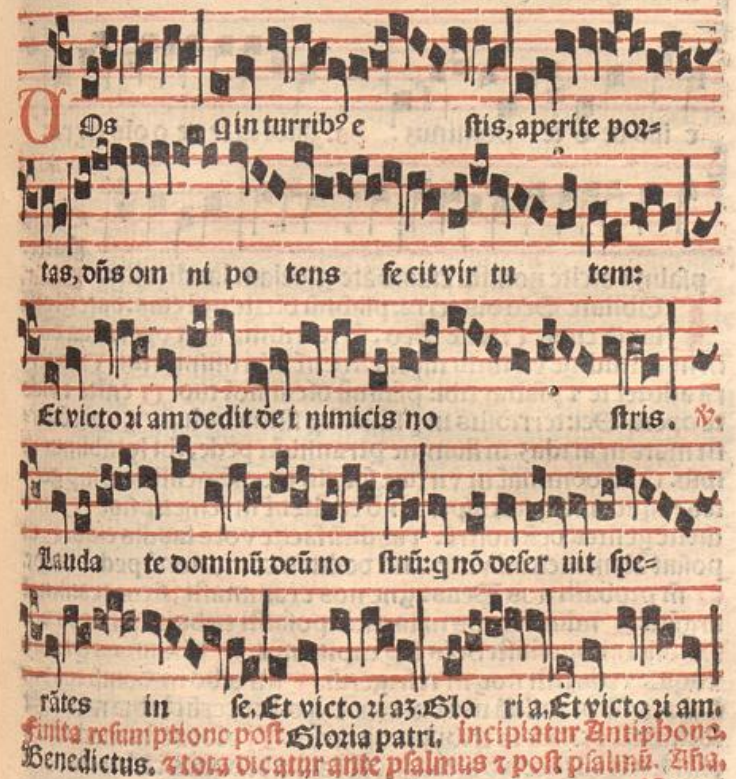
Finita resumptione post Gloria patri, incipiatur Antipho. Benedictus. ⁊ tota dicatur ante psalmus ⁊ post psalmū. Ant.

Bene=
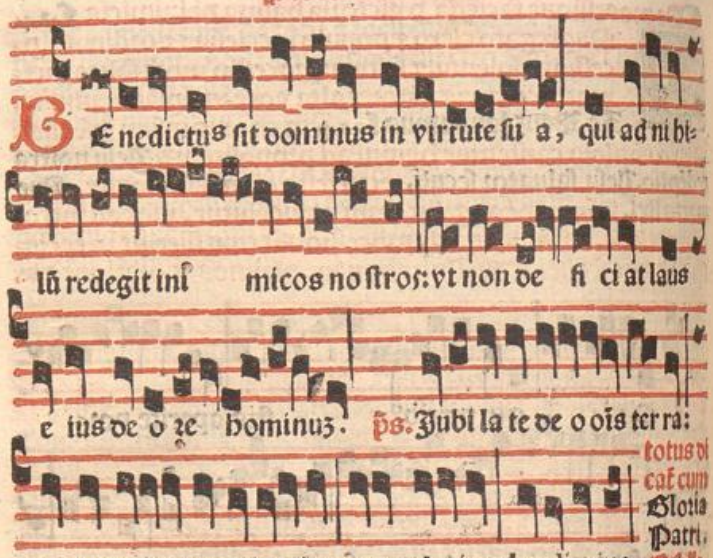
psalmū dicite nomini eius: date gloriam laudi eius. Psalm. Jubilate Deo ois terra: psalmū dicite noi eius: date glorią laudi eius. Dicite Deo, q̄ terribilia sunt opera tua dñe: in multitudine virtutis tuę mentient tibi inimici tui. Ois terra adoret te ⁊ psallat tibi: psalmū dicat noi tuo. Uenite ⁊ vide te opera Dei: terribilis in ꝯsilijs sup filios hoīum. Qui cōuertit mare in aridaz: in flumine ptransibūt pede, ibi lętabimur in ipso. Qui dominat in virtute sua: in ęternū oculi eius sup gentes respiciunt: qui exasperāt nō exaltent in semetipsis. Benedicite gentes deū nostrū: ⁊ auditā facite vocē laudis eius. Qui posuit aiam meā ad vitā: ⁊ nō dedit in cōmotionē pedes meos. Q̄ m probasti nos Deus: igne nos examinasti, sicut examinat argētū. Induxisti nos in laqueū: posuisti tribulationes in dorso nostro: imposuisti hoīs sup capita nra. Irāsimus pignez ⁊ aquā: ⁊ eduxisti nos in refrigerū. Introibo in domū tuaz in holocaustis: reddā tibi vota mea: q̄ distinxerūt labia mea. ⁊ locutū est os meū in tribulatione mea. Holocausta medullata offerā tibi cū incenso arietuz: offeram tibi boues cū hircis. Uenite,

nite, audite ⁊ narrabo oēs qui timetis deū: quāta fecit aię meę. ℟. Ad ipsum ore meo clamaui: ⁊ exultaui sub lingua mea. ℣. Iniquitatem si aspexi in corde meo: non exaudiet dñs. ℟. Propterea exaudiuit Deus: ⁊ attēdit voci deprecationis meę. ℣. Bñdictus Deus: q non amouit orationē meā, ⁊ misericordiaꝫ suam a me. Gloria pa. Repetita post psal. Aña. dicat Kyrie eleison. Christe eleis. Kyrie eleis. ℣. Pr̄ nr̄. Et ne nos. ℟. Bñdicamus te dominuꝫ deum regem cęli. ℣. Dñe abs te victoria ⁊ sapientia. ℟. Dñs Deus nr̄ non scōꝫ potentiā armorū. ℣. Sed vt sibi placeat dignis victoriam. ℟. Confiteantur Dño misericordię eius. ℣. Et mirabilia eius filijs hominum. ℟. Dñe exau. ℣. Et clamor meus ad te veniat. ℟. Dñs vobiscū. ℣. Et cum spiri. Oremus.

OEus, cuius misericordię nō est numerus, ⁊ bonitatis infinitus est thesaurus, tuę pijssimę maiestati pro collatis nobis donis gratias agimus, tuam semper clementiam exorantes: vt qui te inuocantibus postulata concedis, eosdem non deserens ad prēmia futura disponas. Per Christum dominum nostrum. Responsoriū. Amen. Oremus. Oratio.

ORationū nostrarū petitionē cū gratiarū actionibus suscipe dñe, q̄s, ⁊ prēsta: vt quos exaudire, ⁊ incolumes seruare dignatus es, ab omni in posterum animę ⁊ corporis aduersitate custodias: vt semper in tuo seruitio ⁊ amore concrescant. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

OEus, qui neminē in te sperantē nimiū affligi pmittis: sed piū p̄cibus p̄stas auditū, pro petitionibus nostris votisq̄ suis susceptis optatis, gr̄as agimus, ⁊ dona libam⁹, te pijssime dep̄cātes: vt p hęc tua bñficia, q̄ nobis pferre dignatus es, tuū semper magnificare nomen cōcedas. Per dñm. Bñdicamus dño. ℟. Deo gr̄as. Postea cantet missa sm deuotionem sacerdotis cū orationibus beatę Marię virginis ⁊ btōrum apostoloꝝ Petri ⁊ Pauli, ⁊ p̄oni illi⁹ ciuitatis vel terrę cū debita solēnitate.

¶ Hymni cantandi in processionibus. Hymnus.

Exil la re gis pro deunt: Ful get cru cis my=
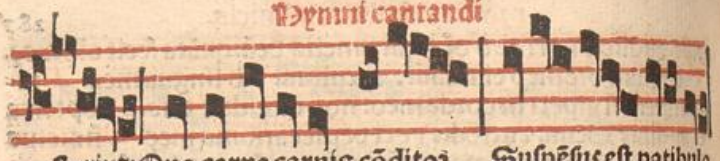
steriuꝫ: Quo carne carnis cõditor Suspẽsus est patibulo.
Quo vulneratus insuꝑ, mucrone viro lanceę, Ut nos lauaret
crimine, manauit vnda sanguine. Impleta sunt quę concinit
Dauid fidelis carmine: dicens, in nationibus regnauit a ligno
deus. Arbor decora ⁊ fulgida: ornata regis purpura: electa di
gno stipite, tam sancta mẽbra tangere. Beata cuiuꝫ brachijs se
cli pepẽdit pciũ, statera facta corporis: ꝑdãqꝫ tulit tartari. O
crux aue spes vnica: hoc passionis tpe, Auge pijs iustitiã: reisqꝫ
dona veniam. Te summa Deus Trinitas, Collaudet oĩs spũs:
Quos p crucis mysteriũ Saluas, rege p secula. Amẽ. ℣ Hymnus.
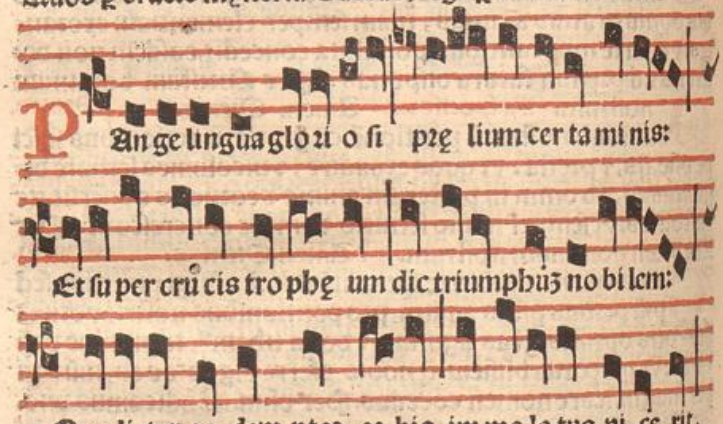
Pange lingua gloriosi prę lium certaminis:
Et super crucis trophę um dic triumphũꝫ nobilem:
Qua liter redemptor orbis immolatus vicerit.
De parentis protoplasti fraude facta condolens: quando po-
mi noxialis morte morsu corruit: ipse lignum tunc notauit, dam
na ligni vt solueret. Hoc opus nostrę salutis ordo depoposce
rat: multiformis proditoris ars vt artem falleret: ⁊ medelam
ferret inde, hostis vnde lęserat. Quando venit ergo sacri ple-
nitudo temporis: missus est ab arce patris natus orbis condi-
tor: ac de ventre virginali caro factus prodijt. Vagit infans
inter arcta conditus presepia, membra pannis inuoluta vir-
go mater

go mater alligat: ⁊ manus pedesq; ⁊ crura, stricta cingit fascia. ℭ Gloria ⁊ honor Deo, vsquequaque altissimo: Una patri, filioque, inclyto paraclito: Cui laus est ⁊ potestas per immensa secula. Amen.

Hymnus.
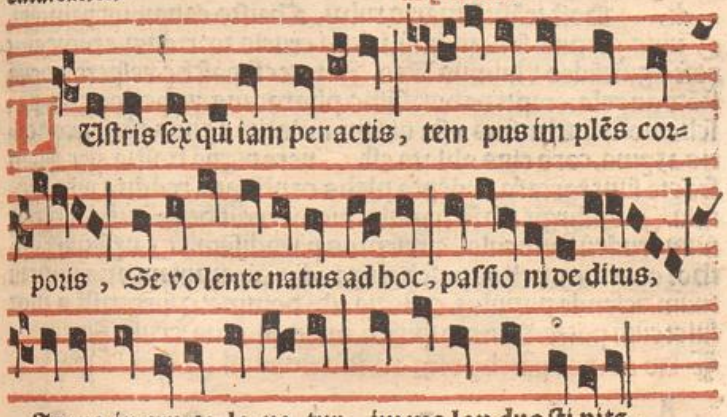
Hic acetum, fel, arundo, sputa, claui, lancea: Mite corpus perforatur, sanguis, vnda profluit: terra, pontus, astra, mundus quo lauantur flumine. ℭ Crux fidelis inter omnes arbor vna nobilis: Nulla sylua talem profert, fronde, flore, germine: Dulce lignum, dulces claues, dulce pondus sustinet. ℟ Flecte ramos arbor alta, tensa laxa viscera, Et rigor lentescat ille: quem dedit natiuitas: Vt superni membra regis miti tendas stipite. ℟ Sola digna tu fuisti Ferre secli pretium, Atque portum preparare, nauta mundo naufrago: Quem sacer cruor perunxit Fusus agni corpore. ℭ Gloria ⁊ honor Deo, vsquequaq; altissimo: Una patri filioque, inclyto paraclito. Cui laus est ⁊ potestas per immensa secula. Amen.

ℭ In diebus dominicis post pascha ad vesperas. Hymnus.

di, Post trāsitū maris rubri, Christo canamus principi. Cuius corpus sanctissimū, in ara crucis torridum, cruore eius roseo gustādeo viuimus Deo. Protecti paschę vespere a dęua stāte angelo: erepti de durissimo pharaonis imperio. Iam pascha nostrū Christus est: qui immolatus agnus est: syncerita-tis azyma, caro eius oblata est. O vere digna hostia, per quam fracta sunt tartara, redēpta plebs captiuata, reddita vitę prę-mia. Quę surgit Christus tumulo, victor redit de barathro: tyran num trudens vinculo, et reserans paradisum. O ueśumus au-thor omnium, in hoc paschali gaudio, ab omni mortis impetu tuum defende populum. Gloria tibi domine: q surrexisti a mor tuis: cum patre et sancto spiritu, in sempiterna secula. Amen.

¶ Ab octaua paschę vsq; ad Ascēsionē ad laudes. Hymnus.
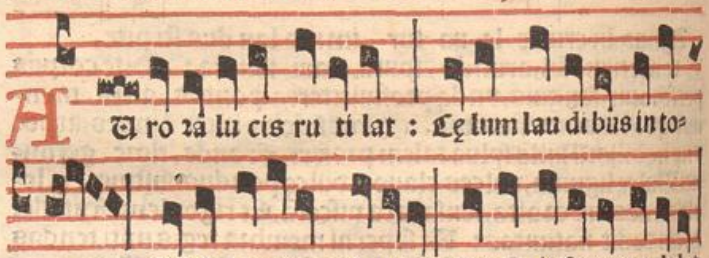
Aurora lucis rutilat: Cęlum laudibus in-

nat: Mundus exultans iubilat: Gemēs infernus vlulat. Cum rex ille fortissimus, mortis confractis viribus, pede con-culcans tartara, soluit a pęna miseros. Ille, qui clausus lapi-de custoditur sub milite, triumphās pompa nobili, Surgit vic-tor de funere. Solutis tam gemitibus, Et in ferru doloribus: Quia surrexit Dominus, Resplendens clamat angelus.

Christes erant apostoli, de nece sui Dñi: quem pęna mortis crudeli Serui dānarunt impij. Sermone blando angelus Prędixit mulieribus, In Galilęa Dñs vidēdus est quēad-modū. Ille dū pgūt concite, Aplis hoc dicere, videtes cū vide re, osculanē pedes dñi. Quo agnito discipuli, in Galilęā ppe-

re per-

re pergunt, videre faciem desiderată dñi. Claro paschali gaudio, Sol mũdo nitet radio Cũ Christũ iaz apli visu cernunt corporeo. Ostensa sibi vulnera, in Chr̃i carne fulgida, resurrexisse dñm, Voce fatent publica. Rex Christe clementissime, tu corda nostra posside: vt tibi laudes debitas reddamus omni tempore. Quesumus author omniuz, in hoc paschali gaudio, ab oi mortis impetu tuũ defende populũ. Gloria tibi dñe, qui surrexisti a mortuis, cũ patre ⁊ sancto spũ, In sempiterna scła. Amen.

¶ In Ascensione Domini ad vesperas ⁊ laudes. Hymnus.
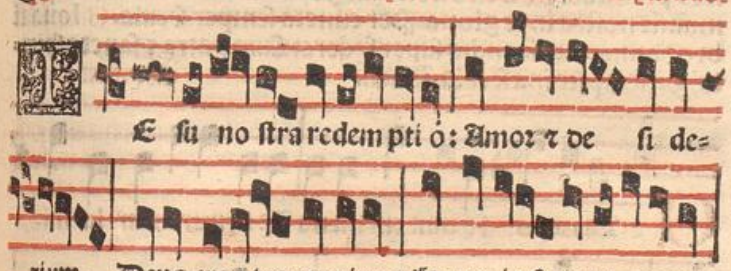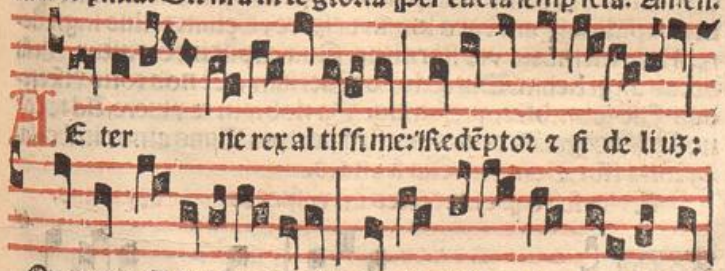
Do china,

china, Cęlestium, terrestrium, Et infernorum condita. Flectant genua iam subditu. Mremunt videntes angeli, Versa vice mortalium Culpat caro, purgat caro, Regnat Deus Dei caro.

TUesto nostrum gaudium, Manens olympo prędituṁ, Mundi regis qui fabricam, Mundana vincens gaudia. Hinc te precãtes quęsumus: Ignosce culpis omnibus: Et corda sursum subleua Ad te superna gratia. Ut cum repente cęperis Clarere nube iudicis, Pęnas repellas debitas, reddas coronas perditas. Mi uesto nostrum gaudium, Qui es futurus pręmiũ: sit nostra in te gloria Per cuncta semper secula. Gloria tibi domine, Qui scandis super sydera: Cum patre ⁊ sancto spiritu, In sempiterna secula. Amen. Hymnus.
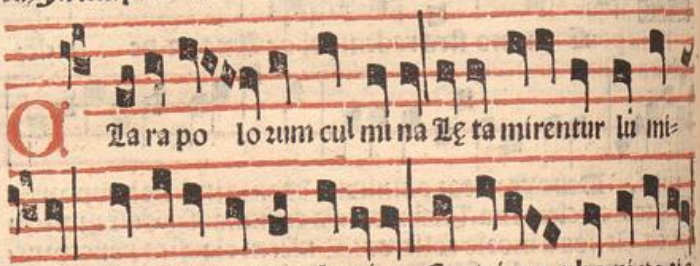
na: Quę pe ne trat rex glo ri ę, Cuz tri um pho victo rę. Qui moriturus venerat, Perempta morte redeat, Victor ad astra nobilis, Raptis gehennę spolijs. Accliuis vt erigeret, Clenditus vt redimeret, spretis errantem pascuis Quem repotat scapulis. Iam caro lutum despice, Cęlum tellus ingredere: Nam membris via sternitur, Qua caput ire cernitur. Iesu decus angelicum, Dulcedo, desiderium, Et nos totis visceribus Fac te ambire, quęsumus. Da nobis in te viuere, Ad te cor nostruz dirige: Accendat nostra pectora Tuus amor in secula. Gloria tibi Domine: Qui scandis.

C In festo Pentecostes ad vesperas. Hymnus.
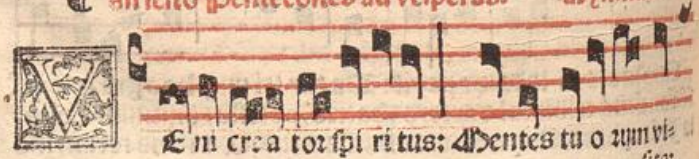
sita:

si ta: Imple su per na gra ti a: Que tu cre a sti pe cto za. Qui paraclitus diceris, Donū dei altissimi, fons viuus, ignis, charitas, Et spiritalis vnctio. Tu septiformis munere, dextre dei tu digitus, Tu rite promissum patris sermone ditans guttura. Accende lumen sensibus: Infunde amorem cordibus: Infirma nostra corporis, Virtute firmans perpetim. Hostem repellas longius, pacemque dones protinus: Ductore sic te preuio Vitemus omne noxium. Per te sciamus da patrem; Noscamus atque filium: Te vtriusq spiritum Credamus omni tpe. Gloria patri domino, Natoq, qui a mortuis Surrexit, ac paraclito, In seculorum secula. Amen. ℂ Ad laudes hymnus.
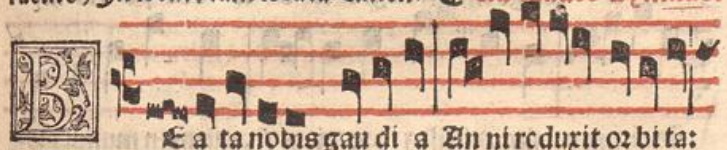
Eata nobis gaudia Anni reduxit orbita:

Cum spiritus paraclitus hre fnl sit in discipulos. Ignis vibrante lumine linguę figurā detulit: verbis vt essent profui, t charitate feruidi. Linguis loquuntur oīuz, turbę pauent gentilium: musto madere deputant, quos spūs repleuerat. Patrata sunt hęc mystice, paschę peracto tempore: sacro dierum numero, quo lege fit remissio. Me nunc, deus pissime, vultu precamur cernuo, prolapsa nobis cęlitus largire dona spūs. Iaz Chīs astra ascenderat, reuersus vnde venerat, pmissuz patris munere sanctū daturus spūm. Solennis vrgebat dies, quo mystico septēplici orbis volutus septies, signat beata tpa. Dum hora cunctis tertia repente mundus intonat: orantibus aplis, deum venisse nūciat. De patris ergo lumine decorus ignis missus est: g fida Chīi pectora calore verbi compleat.

Mpleta gaudēt viscera, afflata sancto spiritu voces diuersas intonāt, fantur Dei magnalia. Ex omni gente cogniti, grēcis, latinis, barbaris, cūctisque admirātibus, linguis loquuūtur omnium. Iudea tunc incredula, vesana toruo spiritu, ructare musti crapulam alumnos Christi concrepat. Sed signis ⁊ virtutibus Occurrit, ⁊ docet Petrus, falsa profari perfidos Joele teste comprobās. Oudum sacrata pectora tua repleti gratia: dimitte nunc peccamina, ⁊ da quieta tempore. Gloria patri dño, natoq3, qui a mortuis surrexit, ac paraclito, in seculorū secula. Amen. ¶ Hymni de sacratissimo sacramēto.
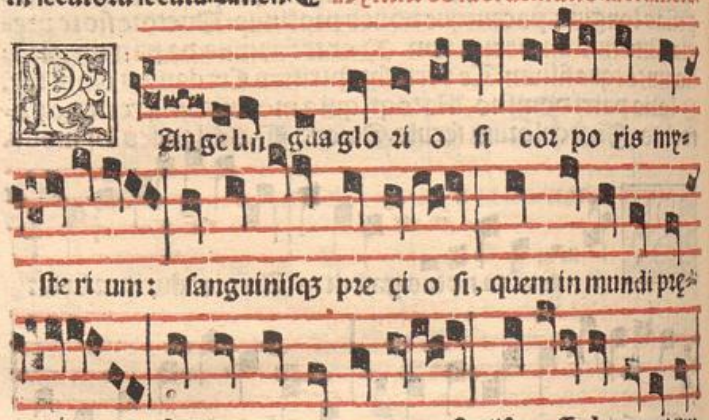
Fructus ventris ge ne ro si, Rex effudit gen ti um. Nobis datus nobis natus, ex intacta virgine: ⁊ in mundo cōuersatus, sparso verbi semine: sui moras incolatus miro clausit ordine. In suprema nocte cene recumbens cum fratribus, observata lege plene cibis in legalibus, cibum turbe duodene sedat suis manibus. Verbum caro panez verū verbo carnē effecit: fitq3 sanguis Christi merum, etsi sensus deficit: ad firmādum cor syncerum, sola fides sufficit. Tantum ergo sacramentū veneremur cernui: Et antiquum documentum nouo cedat ritui: prestet fides supplementum sensuum defectui. Genitori genitoq3 laus, ⁊ iubilatio: salus, honor, virtus quoque sit, ⁊ benedictio: procedenti ab vtroq3 compar sit laudatio. Amē. Hymnus

Sacris
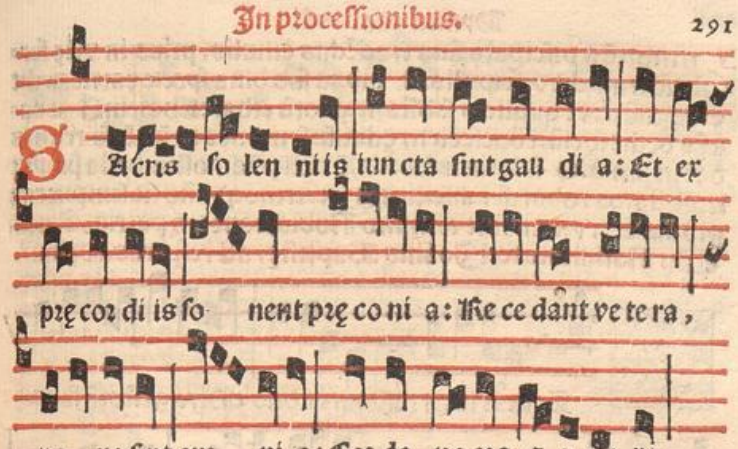
Nocte recolit cœna nouissima, qua Chr̃s credit agnus & azyma dedisse fratribus, iuxta legitima priscis indulta patribus. Post agnũ typicũ, expletis epulis corp⁹ dñicũ datũ discipulis, sic totũ oĩbus, qd̃ totũ singulis, eius fatemur manibus. Dedit fragilibus corporis ferculũ: dedit & tristib⁹ sanguinis poculũ, dicẽs accipite qd̃ trado vasculũ: oẽs ex eo bibite. Sic sacrificiũ istud instituit, cuius officiũ cõmitti voluit solis p̃sbyteri, quibus sic cõgruit, vt sumãt & dent cæteris. Panis angelicus fit panis hoĩum, dat, panis cœlicus figuris terminũ: o res mirabilis, mã ducat dñs pauper, seruus, & humilis. Te summa deitas, vnaq; poscimus, sic nos tu visita, sicut te colimus: p tuas semitas duc nos quo tendimus Ad lucem, quã inhabitas. Amẽ.

Hymnus.
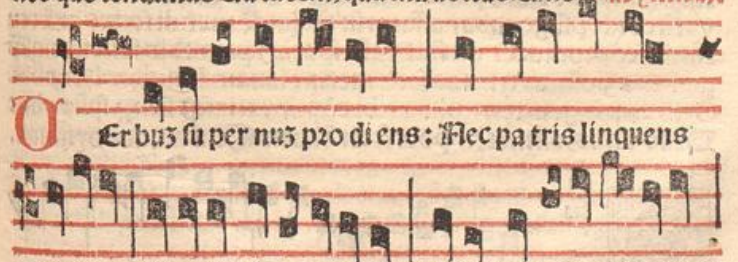
In morte a discipulo suis tradẽdus emulis, prius in vite seculo se tradidit discipulis. Quibus sub bina specie carnẽ dedit & sanguinẽ: vt duplicis substantie totũ cibaret hoiem. Q nascẽs dedit sociũ, cõuescẽs in eduliũ: se moriẽs in pciũ, se regnãs dat in pmiũ. O salutaris hostia, q̃ celi pãdis ostiũ: bella pmunt hostilia, da robur, fer auxilium. V nitrinoq; dño sit sempiterna gloria. Qui vitam sine termino Nobis donet in patria, Amen.

¶ In Natiuitate scti Joãnis Baptiste, ad vesperas. Hymn⁹.
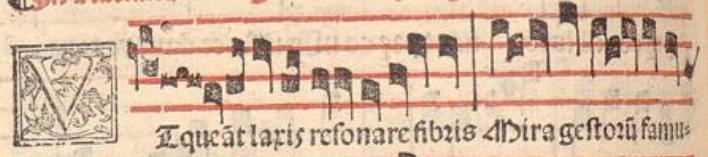
Equeãt laxis resonare fibris Mira gestorũ famu-

li tu orũ, Sol ue polluti labi i re a tuz Scẽ Joan nes. Q ũci⁹ celso veniẽs olympo, Te pñi magnũ fore nascituz, Nomẽ, & vite seriẽ gerẽdę Ordine pmit. I lle pmissi dubius supni Perdidit pr̃optę modulos loq̃lę. Sed reformasti genit⁹ gẽptę Organa vocis. U ẽtris obstruso recubãs cubili Sẽseras reges thalamo manẽtẽ. Hinc parẽs nati meritis vterq; Abdita pãdit. A Mira dẽserti teneris sub annis, ciuiũ turmas fugiẽs, petisti: Me leui saltẽ maculare vitã Famine posses. P ębuit hirtũ tegumen camelus Artubus sacris, strophiũ bidẽtes: Cui later haustrũ, sociata pastuz Mella locustis. Q ęteri tñ cecinere vatũ corde p̃fago iubar affuturũ: tu quidẽ mundi scelus auferẽ indice prodis. N on fuit vasti spatiuz per orbis sanctior gsp̃ genitus Joãne: q nefas secli meruit lauantẽ tingere lymphis. G loria p̃i, genitęq; pli: & tibi cõpar vtriusq; semp spũs alme Deus vnus, omni tempore secli. Amen. ¶ Ad laudes hymnus.

Mimis felix meritiq; celsi, nescieñs labẽ nisi pudo-

pudoris, p̄ potens martyr, e remiq; cultor, maxime vatu;. Serta ter denis alios coronant aucta crementis, duplicata quosdam: trina centeno duplicata fructum te facer ornant. Hinc potens nostri meritis opimis pectoris duros lapides repelle, asperum planans iter: et reflexos Dirige calles. Ut pius mundi fator et redemptor mentibus pulsa luuione puris, rite dignetur veniens sacratos ponere greffus. Laudibus ciues celebrant superni, Te Deus simplex, pariterque trine: supplices at nos veniam precamur; Parce redemptis. Amen.

¶ De sanctis apostolis Petro et Paulo. Hymnus.
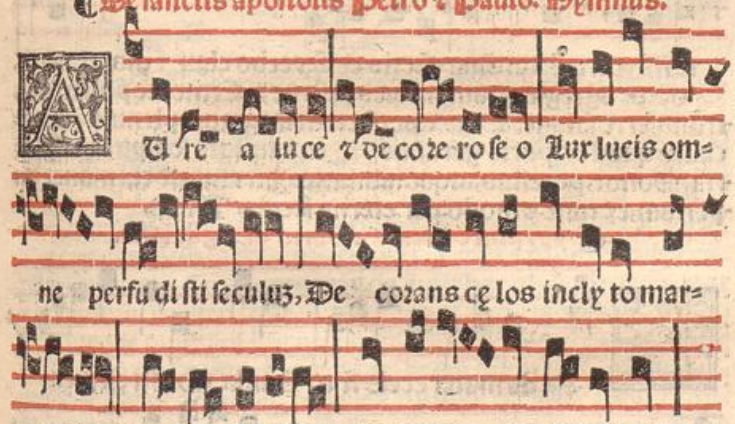
Aure a luce et decore rose o Lux lucis omne perfu di sti seculu;, De corans ce los incly to martyri o, Hac sa cra di e, que dat re is ve ni am. Ianitor celi, doctor orbis pariter, Judices seculi, vera mundi lumina, Per crucem alter, alter ense triumphans, Vite sena tum laureati possident.

O Felix Roma, que tantoru; principum Es purpurata pre cioso sanguine: Nō laude tua, sed ipsoru; meritis Excellis oē; mūdi pulchritudinē. Sit trinitati sempiterna gloria, Honor, potestas, atque iubilatio: In vnitate cui manet imperium, Ex tunc et modo per eterna secula. Amen.

ℍymni cantandi

ℭ Ad laudes hymnus.
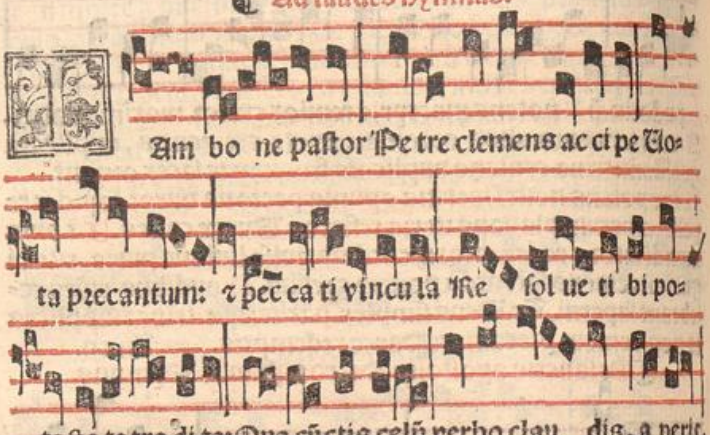
Am bo ne pastor ℙe tre clemens ac ci pe Vo-
ta precantum: ꝛ pec ca ti vincu la ℜe sol ue ti bi po-
te sta te tra di ta: Dua cūctis cęlū verbo clau dis, a peris.
Doctor egregie ℙaule mores instrue, Et mente polum nos
transferre satage: Donec perfectum largiatur plenius, Eua-
cuato quod ex parte gerimus. ℌit trinitati sempiterna glo-
ria, ℍonor, potestas, atque iubilatio: Jn vnitate cui manet im
perium, ex tunc ꝛ modo per ęterna secula. Amen.

ℭ ℍymni de beata Maria Magdalena.
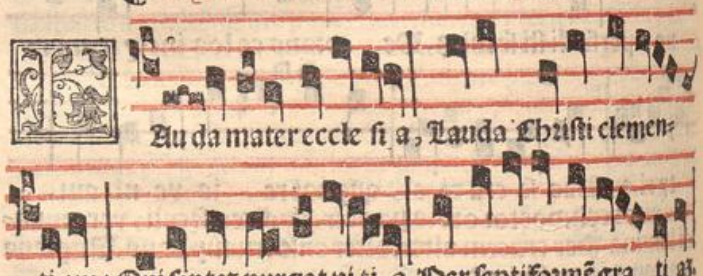
Au da mater eccle si a, Lauda Christi clemen-
ti am: Qui septez purgat vi ti a ℙer septiformē gra ti as.
Maria sozor laxari. Quę tot commisit crimina, Ab ipsa fuce
tartari ℜedit ad vitę lumina. Post fluę carnis scandala, Fit
ex lebete phiala, Jn vas translata glorię, De vase contumelię.
Aegra currit ad medicum, vas ferens aromaticum: Et a
morbo multiplici Verbo curatur medici. ℌurgentem cum vi
ctoria

ctoria Jesum videt ab inferis: Prima meretur gaudia: Quę plus ardebat ceteris. Uni Deo sit gloria, pro multiformi gratia: Qui culpas ꝛ supplicia remittit, ꝛ dat pręmia. Amen.

¶ Hymnus sequens cantatur in eodem tono.

Aeterni patris vnice, Nos pio vultu respice: Qui Magdalenam hodie Vocas ad thronum glorię. In thesauro reposita Regis est drachma perdita: Gemmaq; lucet inclyta De luto luci reddita. Iesu dulce refugium, Spes vna pœnitentium, Per peccatricis meritum, Peccati solue debitum. Pia mater ꝛ humilis, Naturę memor fragilis, In huius vitę fluctibus, Nos rege tuis precibus. Uni deo sit gloria, Pro multiformi gratia: Qui culpas ꝛ supplicia Remittit, ꝛ dat pręmia. Amen.
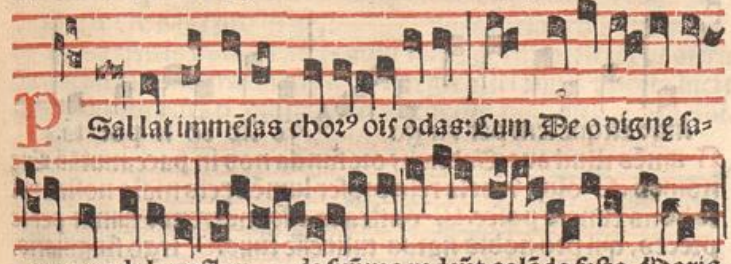
Psallat immēsas chorꝰ oīs odas: Cum Deo digne sacra magdalenę Laude supma redeūt colēda festa Marię. Hęc pedes Jesu lachrymis rigauit: Tersit ꝛ proni capitis capillis, vertici ꝛ Christi veneranda fudit hęc alabastrum. Extat hęc multum mulier beata: Quę caput regis manibus perunxit: Quęque diuinum sitienter hausit Pectore verbum. Mane surgentem cito prima vidit: Nec locum liquit lachrymans sepulchri: Donec agnouit rediisse Christum pleniter orbi. Tu apsibus vitę veniam peccare A Deo summa pietate clara: Quo frui tecum mereamur agri Luce per ęuum. Gloriam patri resonemus omnes Gloriam nato canat omnis ordo: flamini sancto pia vox resultet, omne per ęuum. Amen.

Vardi Mariapisti ci Sumpsit libram, mox optimi

mi Un xit be a tos Domini Pedes: rigando lacrymis.
Honor, decus, imperium sit trinitati vnicę: patri, nato, paracli
to: p infinita scła. Amen. ¶ Hymnus de beata virgine Maria.
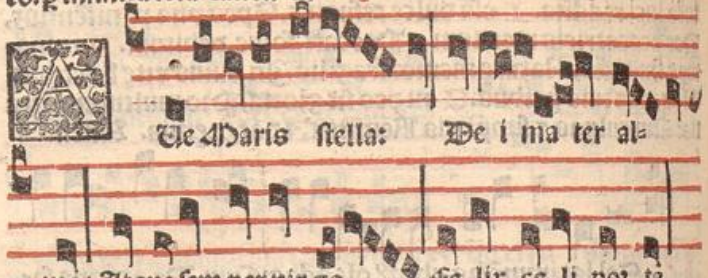
Ue Maris stella: De i ma ter al-

ma: Atque sem per vir go Fe lix cę li por ta.
Sumēs illud aue Gabrielis ore funda nos in pace, mutās Eue
nomen. Solue vincla reis profer lumē cęcis mala nostra pel
le bona cuncta posce. Monstra te esse matrem: sumat per te
preces, qui pro nobis natus tulit esse tuus. Virgo singularis,
inter omnes mitis, nos culpis solutos mites fac, et castos.
Vitam pręsta puram: iter para tutum: vt videntes Jesum sem
per colletemur. Sit laus Deo patri: summo Christo decus, spi
ritui sancto, tribus honor vnus. Amen. Hymnus.

O Uez ter ra pōtus ę tera colunt a dorāt prę di cant:

trinaz regentez machinā Claustrū Mari ę baiulat.
Cui luna sol, et omnia deseruiunt per tempora: perfusa cęli gra
tia Gestant puellę viscera. Beata mater, munere cuius, su-

pernus

pernus artifex mundum pugillo continens, ventris sub arca clausꝰ est. ℭ Cata celi nuncio, secunda sancto spiritu: desideratus gentibus cuius per aluum fusus est. ℭ Iocia tibi domine.

O Glo ri o sa do mi na, Ex cel sa su per sy dera:

Qui te cre a uit pro ui de, Lactasti sa cro v be re.

O ℭ Eua tristis abstulit, tu reddis almo germine: itrēt vt astra flebiles, celi fenestra facta es. ℑ u regis alti ianua, ⁊ porta lucis fulgida: vitā datā p ṽginē ℭētes redēptę plaudite. ℭ Iocia tibi.

℣ In festo sancti Michaelis ad vesperas. Hymnus.
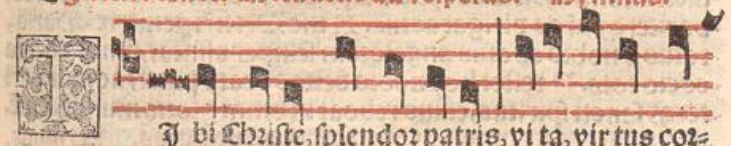
I bi Christe, splendor patris, vi ta, vir tus cor=

dium, In conspectu an ge lo rum, votis vo ce psalli mus:

Al ter nan tes con cre pando, me los da mus vo ci bus.

℣ ollaudamus venerantes omnes celi milites: Sed precipue principatem celestis exercitus, Michaelem in virtute conterētē Zabulon, ℣ uo custode procul pelle, Rex Christe pissime, omne nefas inimici: mundo corde, ⁊ opere paradiso redde tuo nos sola clementia. ℭ Iocian patri melodis personemus vocibus:

bus: gloriam Christo canamus, gloriam paraclyto: Qui trinus
& vnus deus exstat ante secula. Amen. Ad laudes hymnus.
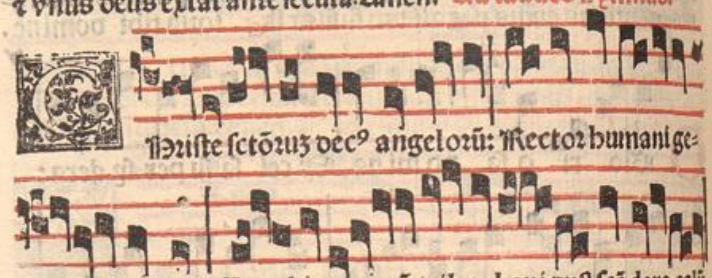
Christe sctōrum decus angelorū: Rector humani ge-

neris & author: Mo bis ęternū tribue benignus scādere cęlū.
Angelū pacis Michael ad istā cęlitus mitti rogitamus aulaz:
Nobis vt crebro veniente crescant, prospera cuncta. Angelus
fortis Gabriel, vt hostem pellat antiquū, volitet ab alto, sępius
templū veniens ad istud Visere nostrum. Angelus nobis me-
dicū salutis Mitte de cęlis Raphael, vt omnes sanet ęgrotos,
pariterqz nos dirigat actus. Hinc Dei nati genitrix Maria,
totus & nobis chorus angelorum semper assistat, simul & beata
cōcio tota. Præstet hoc nobis deitas beata patris ac nati, pari
terqz sancti spiritus, cuius reboat in omni gloria mundo. Amē.
In festiuitate omnium sanctorum ad vesperas. Hymnus.
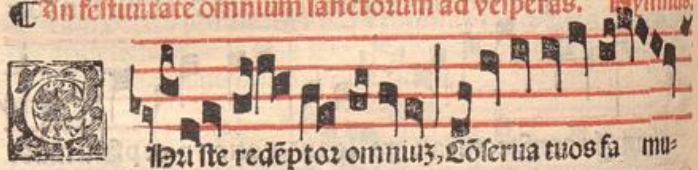
Christe redēptor omnium, Cōserua tuos fa mu-
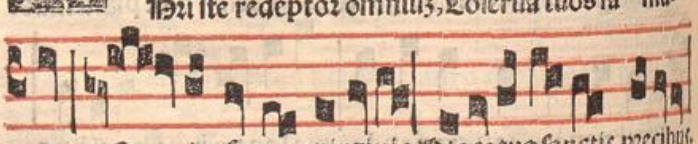
los, Be a tę semper virginis Placatus sanctis precibus.
Beata quoque agmina Cęlestium spirituum Præterita, præ-
sentia, Futura mala pellite. Oratores ętherni iudicis, Apostolique
Domini, Suppliciter exposcimus, Saluari vestris precibus.
Martyres Dei inclyti, Confessoresque lucidi, Vestris oratio-
bus Nos ferte in cęlestibus. Chori sanctarum virginū, Mo-

nacho-

nachorumque omnium, Simul cum sanctis omnibus, Consortes Christi facite. Gentem auferte perfidam Credentium defi-
nibus: Ut Christo laudes debitas Persoluamus alacriter.
Gloria patri ingenito, Eiusque vnigenito, Una cum sancto spi-
ritu, In sempiterna secula. Amen. ℂ Ad laudes hymnus.
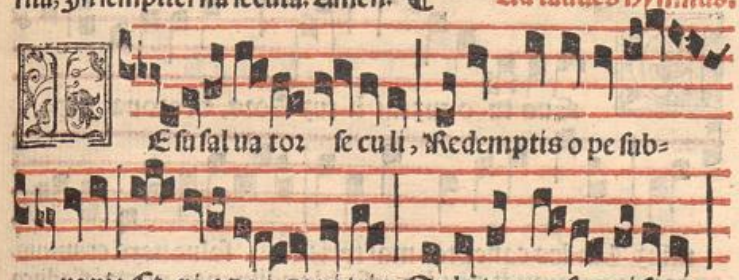
Cętus oēs angelici, Patriarcharū cunei, Et pphetaꝝ merita
Nobis pcentꝫ veniā. Baptista Chāi pui⁹, Et clauiger ętbereus,
Cū ęteris aplis, Nos soluāt nexu criminis. Chorus sacra tus
martyrū, Cōfessio sacerdotū, Et virginalis castitas Nos a pcis
abluāt. Monachorū suffragia. Oēsqꝫ ciues ęlici Annuāt vocis
suppliciū. Et vitę poscāt pmiū. Laus, honor, virt⁹, gloria Deo
patri ꝛ filio: sancto simul paraclito, In seculorum secula. Amē.
ℂ In Matutinis aplorum ad vesperas ꝛ ad laudes. Hymnus.
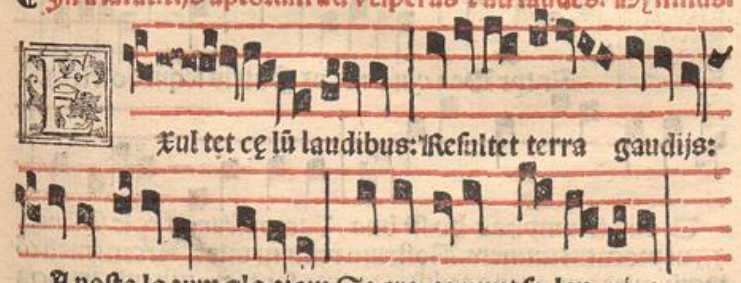
Vos secli iusti iudices, Et vera mundi lumina, Votis pcamur
corditū, Audite pces supplicuꝫ. Qui ęlum verbo clauditis: se-
rasque eius soluitis: nos a peccatis oībus soluite iussu q̄sumus.
Quorū przęcepto subdit̄ salus, ꝛ languor omniuꝫ, sanate ęgros
morbus,

moribus, nos reddentes virtutibus. Ut cum iudex aduenerit Chīs in fine seculi: nos sempiterni gaudij faciat esse compotes. Deo patri sit gloria. Eiusq; soli filio, Cum spiritu paraclito, Et nunc ⁊ in perpetuum. Amen. ¶ De vno martyre, Hymnus.
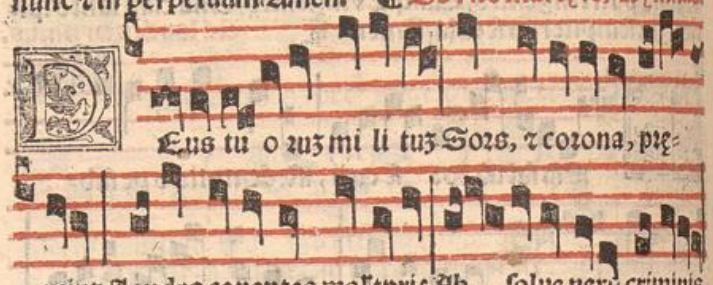
Deus tu o ruz mi li tuz Sors, ⁊ corona, prę-

miuz, Laudes canentes martyris Ab solue nexu criminis. Hic nempe mundi gaudia, Et blandimenta noxia Laduca rite deputans, Peruenit ad cęlestia. Penas cucurrit fortiter, Et sustulit viriliter pro te effundens sanguinem, ęterna dona possidet. Ob hoc precatu supplici te poscimus pissime: In hoc triumpho martyris, Dimitte noxam seruulis. Laus ⁊ perennis gloria Deo patri, ⁊ filio: Sancto simul paraclito, In seculorum secula. Amen. ¶ Ad laudes, Hymnus.
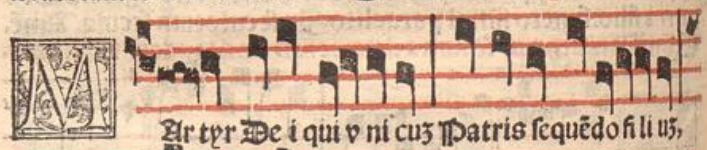
Mar tyr De i qui vni cuz Patris sequēdo fi li uz,

Victis triumphas hosti bus, Victor fruens cę le sti bus. Tui precatus munere, Nostrum reatum dilue, Arcens mali cōtagiū, vite remouens tediū. Soluta sunt iam vincula tui sacra ti corporis: Nos solue vinclis seculi, amore filij dei. Deo pāt sit gloria, eiusq; soli filio, Cū spiritu paraclito, Et nunc ⁊ in perpetuum. Amen. ¶ De plurimis martyribus ad vesperas hymnus.

San-
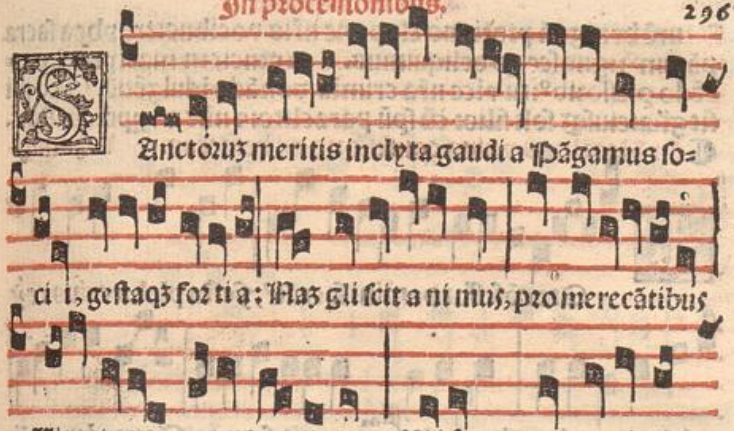
Anctorum meritis inclyta gaudia Pangamus so=

ci i, gestaqz fortia; Quz gli scita nimus, pro merecãtibus

Ui ctorum genus o primum. Ki sunt, quos re ti nens mundus inhorruit: Ipsum nam sterili flore peraridum Spre= uere penitus: teque secuti sunt, Rex Christe bone cælitus. Ki pro te furias, atque ferocia Calcarunt hominum sęuaque ver= bera: Cessit his lacerans fortiter vngula: Nec carpsit penetra= lia. Oęduntur gladijs more bidentium, Non murmur reso= nat: non querimonia: sed corde tacito mens bene conscia Con= seruat patientiam. Quę vox, quę poterit lingua retexere, Quę tu martyribus munera prępparas? Rubri nam fluido sangui= ne, laureis Ditantur bene fulgidis. Ne summa deitas, vnaqz posc imus: Vt culpas abluas, noxia subtrahas, Des pacem fa= mulis, nos quoque gloziam Per cuncta tibi secula. Amen.

¶ De pluribus martyribus ad laudes. Hymnus.
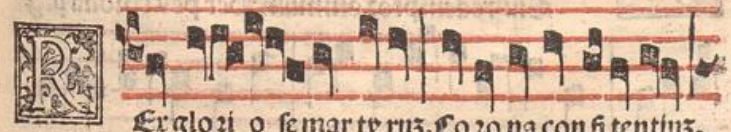
Ex glori o se mar ty rum, Co ro na con fi tentium,

Qui re spu en tes ter re na Per du cis ad cę le sti a.

Aurem

Aurē benignā ꝓtinus Appone nr̄is vocibus: trophea sacra
pāgum⁹: ignosce qō deliquimus. Tu vincis in martyrib⁹, par-
cēdo ꝓfessorib⁹: tu vice nr̄a crimina, donādo idulgētiā. Eo pīi
sit gl'ia: eiusq3 soli filio: cū spū paraclito: ⁊ nūc ⁊ ī ꝑpetuū. Amē.

¶ In Natalitijs vnius confessoris ad vesperas. Hymnus.
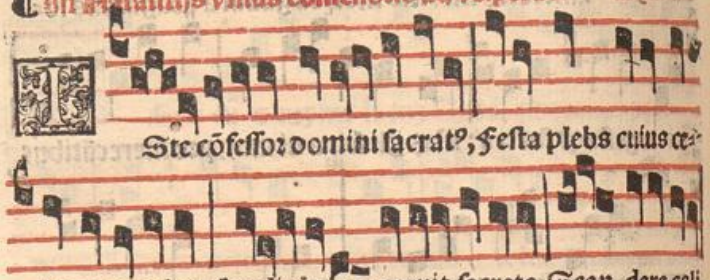
Ste cōfessor domini sacrat⁹, Festa plebs cuius ce-

lebrat ꝓ ortheꝫ. Hodie lętus meruit secreta Scan dere cęli.
Qui pius, prudēs, humilis, pudicus, sobrius, cast⁹ fuit, ⁊ get⁹:
vita dū p̄sens vegetauit eius corporis artus. Ad sacrū cui⁹ tu-
mulū frequēter mēbra lāguētum modo sanitati Quolibet mor-
bo fuerint grauata, restituunt. Unde nūc nr̄ chorus, in honore
ipsius, hymnū canit hūc libenter: vt pijs eius meritis iuuemur
oē ꝑ ęuū. Sit salus illi, decus, atq3 virtus: q supra cęli residens
cacumē, totius mūdi machinā gubernat, trinus ⁊ vnus. Amen.

¶ In Natalitijs vnius cōfessoris pōtificis ad laudes. Hymn⁹.
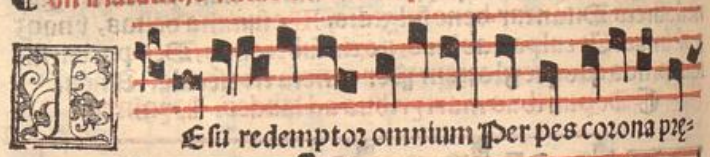
Esu redemptor omnium Per pes corona prę-

sul luz, In hac die clemen ti us Nostris faueto precibus.
Cui sacri qua nominis cōfessor almus claruit: huius celebrat
annua deuota plebs solēnia. Qui rite mūdi gaudia huius ca-
duca respuens, cū angelis cęlestibus lętus potit pręmijs. Cu-
ius benignus annue nobis sequi vestigia: huius ꝑcatu, seruulis

Dimitte

Dimitte noxã criminis. Sit Christe rex piissime, tibi, patriq3 gloria, Cum spiritu paraclito. Et nunc ⁊ in perpetuum. Amen.

¶ In Natalitijs vnius confessoris ad laudes. Hymnus
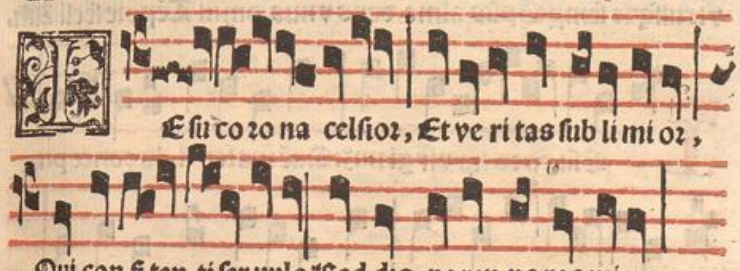
Iesu corona celsior, Et veritas sublimior,

Qui confitenti seruulo Red dis perennę præmium.

O a supplicanti cętui, obtentu huius optimi, remissionẽ criminum, Rumpendo nexu3 vinculi. Annı recurso tempore, Dies illuxit lumine: quo sanctus hic de corpore Polũ migrauit prępotẽs. Hic vana terrę gaudia, Et luculenta p̃dia Polluta sorde deputãs, Quans tenet celestia. Me Christe rex piissime, hic cõfitendo iugiter, calcauit hostẽ fortiter, superbũ ac satellitem. Virtutũ actu, ⁊ fide, Cõfessionis ordine, Ieiuna membra deferens, dapes supernas obtinet. Proinde rex piissimę, precamur omnes supplices: vt huius almi gratia, Nobis remittas debita. Gloria patri dño, Gloria vnigenito, Una cum sancto spiritu, In sempiterna secula. Amen. ¶ De virginibus Hymni.
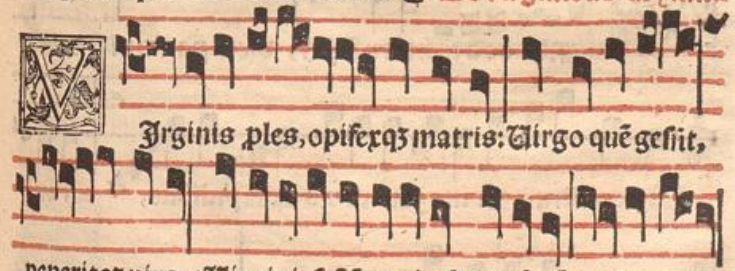
Virginis proles, opiferq3 matris: Virgo quẽ genuit,

peperitq3 virgo: Virginis festũ canim9, trophęũ accipe votũ. Hęc tua virgo duplici beata Sorte, dũ gestit fragilez donare corporis sexũ, domuit cruentũ corpore seclũ. Vi nec mortem, nec amica mortis seua pęnarũ genera paueſcens, sanguine fuso

meruit cõsecratũ Scandere cęlum. ℟ uius obtentu, deus alme nr̃is Parce tã culpis, vitia remittẽs: Quo tibi puri resonemus almũ pectoris hymnũ. ℣ Gloria p̃i, genitęq; pli, Et tibi cõpar vtriusque semp Spũs alme, deus vnus, omni Tẽpore secli. Am̃.
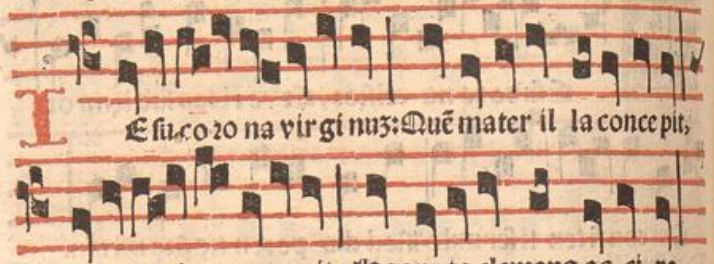
O ui pascis inter lilia, septus chorcis virginũ, spõsus decorus gloria, spõsisq; reddes p̃mia. O uocũq; pgis, virgines sequuntur, atq; laudibus post te canẽtes cursitãt: hymnosq; dulces personant. ℟ e deprecamur largius: nr̃is adauge sensibus, nescire prorsus oĩa corruptionis vulnera. ℣ aus, honor, virt⁹, gloria, Deo p̃i, ⁊ filio, sancto simul paraclito In seculoꝝ secula. Amẽ.

℣ In dedicatione ecclę ad vesp̃as, ⁊ ad nocturnum. Hymnus.
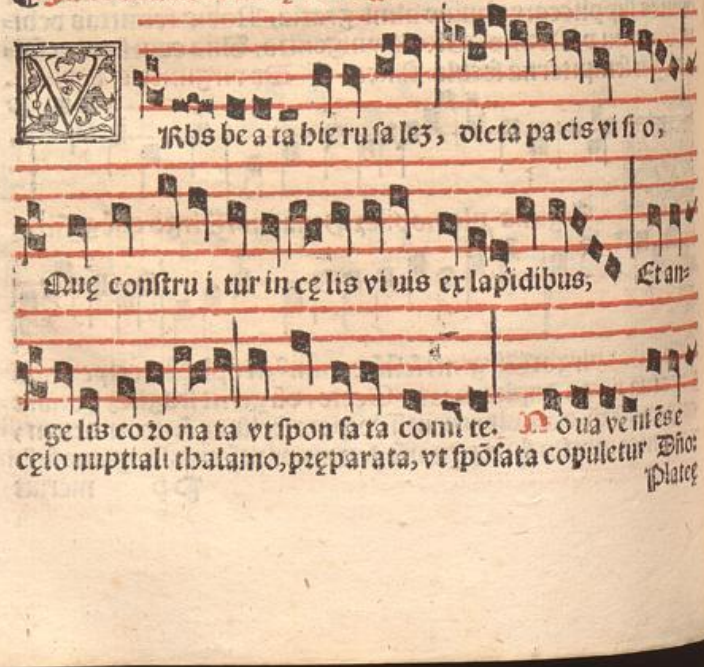
℟ ouata venit ẽse cęlo nuptiali thalamo, prępparata, vt spõsata copuletur Dño: Platęq

Platee ꝛ muri eius ex auro purissimo. Porte nitent margaritis, adytis patētibus: Et virtute meritor̄ illuc introducit oīs, q̄ ob Christi nomen hic in mundo premitur. Mansionibus, pīs ris expoliti lapides suis coaptant̄ locis, p̄ manū artificis, dispo nunt̄ permansuri, sacris ędificijs. Gloria ꝛ honor Deo, vsquequaque altissimo: vna p̄i, filioq̄, inclyto paraclito: cui laus est ꝛ potestas per immensa secula. Amen. ℂ Ad laudes hymnus.
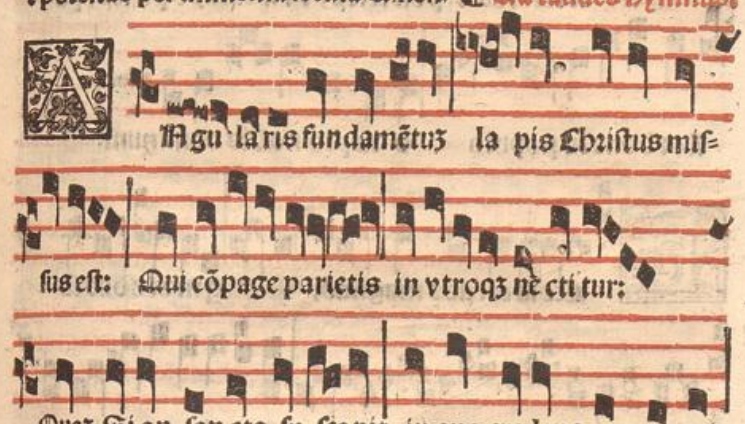
Quez Sion sancta suscepit, in quo credens permanet. Omnis illa Deo sacra ꝛ dilecta ciuitas, plena modulis in laude ꝛ canore iubilo Trinū deuz, vnicumq̄ cum fauore prędicat. Hoc in templo summe deus exoratus adueni: Et clementi bonitate precū vota suscipe: Largā benedictionē hic infunde iugiter. Hic promereant̄ oēs petita acquirere, Et adepta possidere cū scīs perenniter, Paradisum introire translati in requiem. Gloria ꝛ honor Deo vsquequaq̄ altissimo, vna p̄i, filioque ꝛ inclito paraclito: Cui laus est ꝛ potestas p̄ immensa secula. Am̄.

ℂ Ordo ad recipiendū processionaliter p̄latū, vel legatū. Ca. 26.

Cum p̄lat⁹ vel legat⁹ aliqō oppidū insigne est ingressurus, processio cleri ex more loci ordinata cum cruce procedit illi obuiā extra portā oppidi. Et cū legatus siue p̄latus aduenerit, p̄latus eius loci. siue primaz dignitatez habens, indutus superpelliceo ꝛ pluuiali p̄rioso, offert venienti crucem osculandam: quaz legatus, seu p̄latus ex equo, vel si maluerit descendens in terrā super tapetē stratuz, genuflexus de-

rus devote osculatur. Tū si intrans est epūs, vel maior, aut p̄sbyter, vel epūs cardinalis, cantores incipiunt & prosequūtur añz.
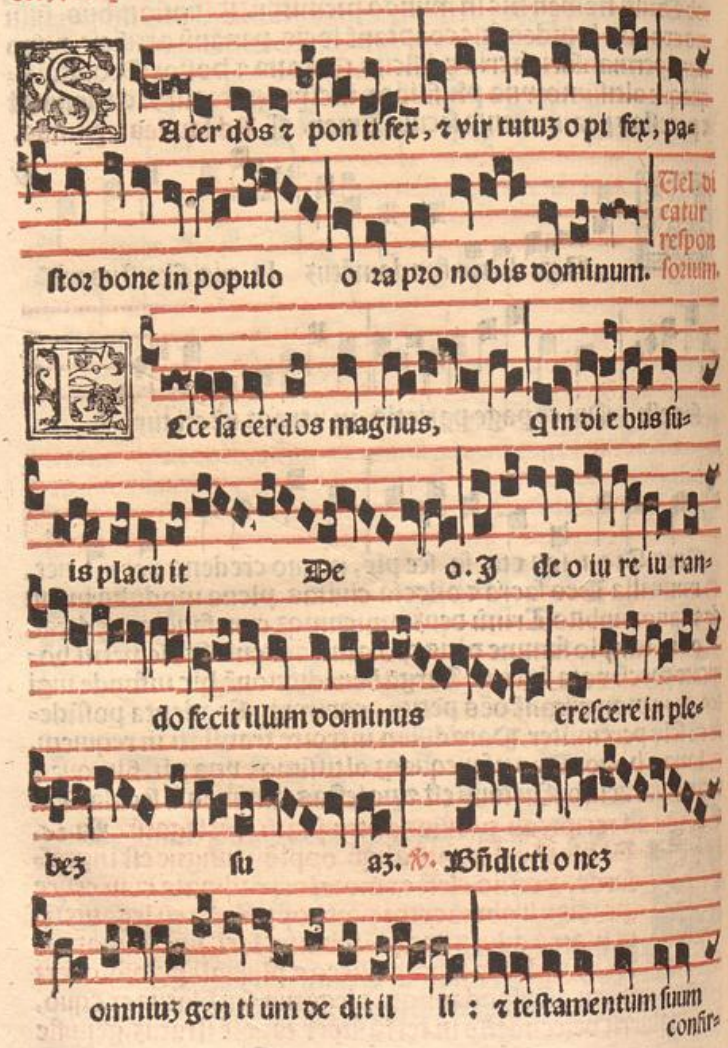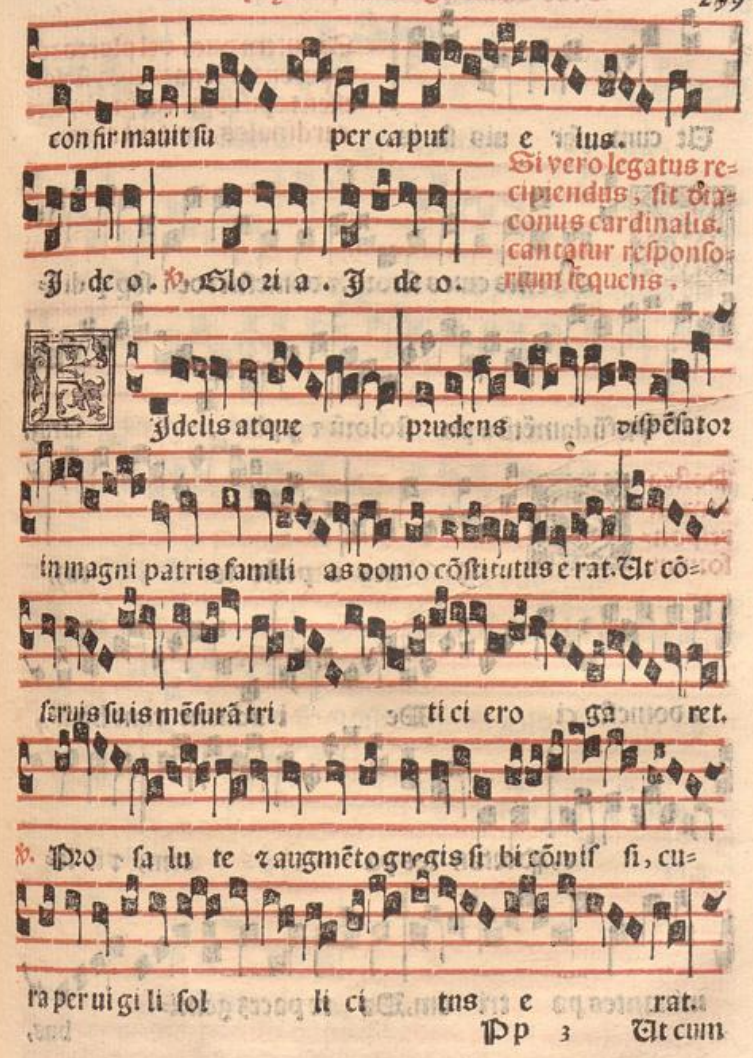
confirmauit su per caput e ius.
Si vero legatus recipiendus, sit diaconus cardinalis. cantatur responsorium sequens.
J de o. ℣ Glo ri a. J de o.
Fidelis atque prudens vispēsator
in magni patris famili as domo cōstitutus e rat. Ut cō=
seruis suis mēsurā tri ti ci ero ga ret.
℣. Pro sa lu te augmēto gregis si bi cōmis si, cu=
ra per ui gi li sol li ci tus e rat.
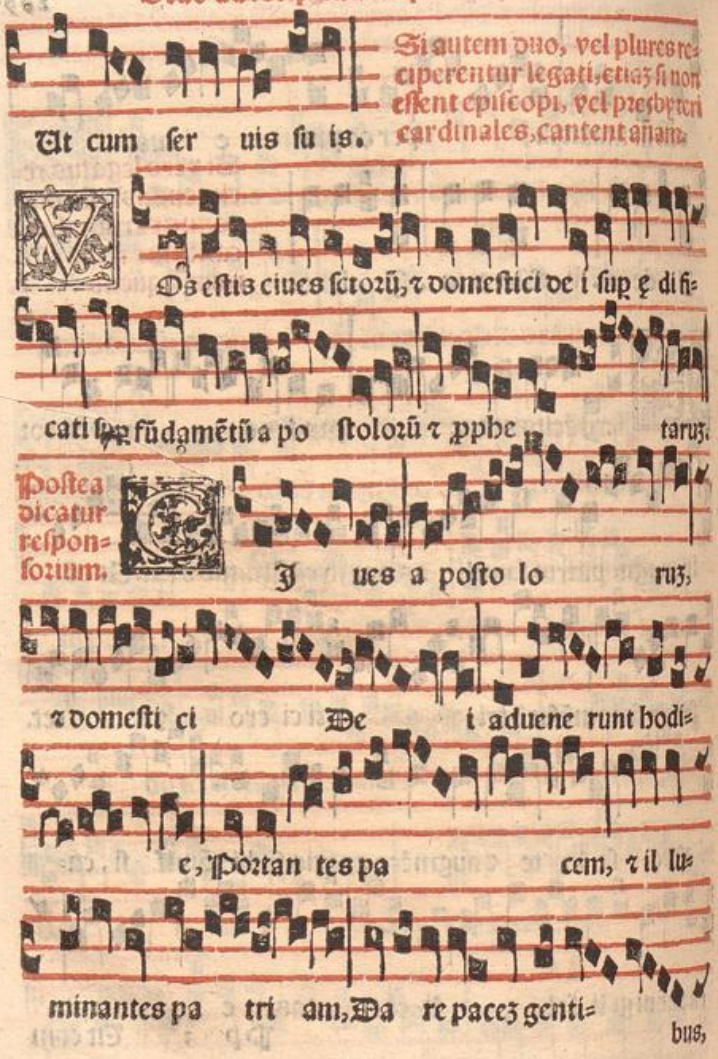
Si autem duo, vel plures reciperentur legati, etiaz si non essent episcopi, vel presbyteri cardinales, cantent asinam.
At cum seruis suis.
Vos estis ciues sctorũ, z domestici de i sup ę difi-
cati sup fũdamẽtũ apostolorũ z pphe taruz.
Postea dicatur responsorium.
Iues a posto lo ruz,
z domesti ci De i aduene runt hodi-
e, Portan tes pa cem, z il lu-
minantes pa tri am, Da re pacez genti-
bus,

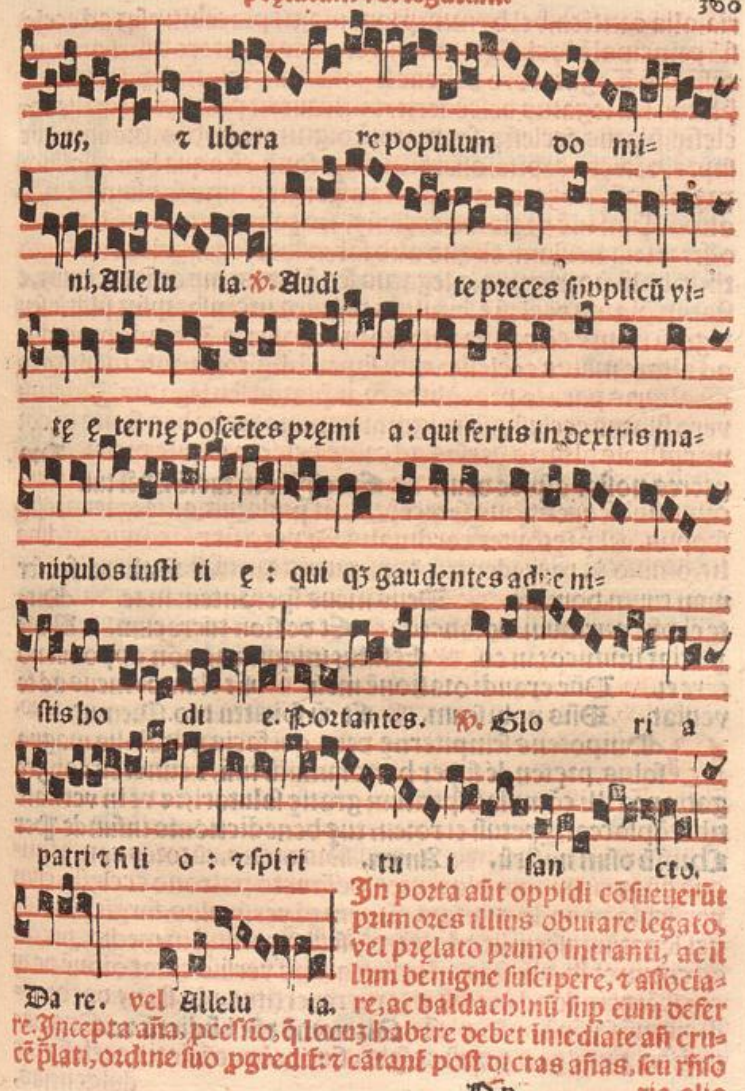

In porta aũt oppidi cõsueuerũt primores illius obuiare legato, vel prelato primo intranti, ac illum benigne suscipere, ꝛ associare, ac baldachinũ sup eum deferre. Incepta aña, pcessio, q̃ locuz habere debet imediate añ crucẽ plati, ordine suo pgredit: ꝛ cãtant post dictas añas, seu rhso ria, alia

ria, alia cantica, vel hymni: prout magis placebit: vsq; ad eccle
siā principalē loci. Equitantes vero oēs equitare debēt ante p
cessionē. Legati vero debent legatū, seu prelatū sequi. Cum aut
platus seu legatus descēderit, & intrauerit portā principalis ec
clesie, platus ecclesie, seu maiorē dignitatē habēs, indutus ut
supra, detecto capite, offert illi aspersoriū cū aqua benedicta q
prelatos seu legatus accipiens aspergit primo seipsum, deinde
alios. Tum idē prelatus ecclesie, seu primā dignitatē habens,
offert ei nauiculam, aliquo alio sacerdote super pelliceo indu
thuribulū porrigente, & legatus seu platus imponit incensū, &
statim platus ecclesie seu alius dignior incensat ipsum platū, seu
legatū stantē cū capite detecto more solito. Deinde procedūt
ad altare maius ecclesie: & tibi super faldistorio ante infimū gra
dū altaris parato procūbit & orat platus seu legatus. Interim
vero platus ecclesie, seu dignitatē maiorē habēs stans in cor
nu epistole altaris versus ad oratē detecto capite dicit ℣. **Pro
pterea noster aspice deus,** ℟. **Et respice in faciē Chri tui.** Cum
oibus subsequentibus si receptus sit prelatus, aut legatus, epi
scopus, vel presbyter cardinalis. Si vero sit diaconus cardina
lis, omisso ℣. precedente: dicit sequens tantū ℣. **Saluum fac ser
uum tuum domine.** ℟. **Deus meus sperantem in te.** ℣. **Mit
te ei dne auxilium de sancto.** ℟. **Et de sion tuere eum.** ℣. **Nihil
proficiat inimicus in eo.** ℟. **Et filius iniquitatis non apponat no
cere ei.** ℣. **Dne exaudi orationē meā.** ℟. **Et clamor meus ad te
veniat.** ℣. **Dns vobiscum.** ℟. **Et cū spiritu tuo. Oremus.** Oro.

**OMnipotens sempiterne deus, qui facis mirabilia magna
solus, prētende super hunc famulū tuū, & cunctas congre
gationes illi cōmissas, spiritum gratie salutaris: & vt in veritate
tibi cōplaceat, ppetuū ei rorem tue benedictionis infunde. Per
Christū dnm nostrū.** ℟. **Amen.** His dictis, cātores cantat alt
quā aīaz eis magis placentez, de sancto patrono ecclesie, cum
versiculo de eodem sancto. Et cum dō versiculus, surgit platus,
vel legatus: ascendit ad altare, osculatur illud in medio, procedit
ad cornu epīe, vbi stās ad ipsum altare versus cātat orōnē de di
cto scō: deinde ad mediū altaris reuertitur, vbi stans dat bene
dictionē solēnē ppl'o, dicēs. **Sit nomē dni bndictū** &c. Qua data
facit pnulgari p vnū ex suis, siue ex beneficiatis ecclesie in
dulgentias,

dulgentias, quas ipse p̄sentibus p̄cedit: deinde p̄latus eccleſię
ꝛ alij, dimiſſis paramētis, aſſociāt illū vſq; ad diuerſoꝝ ſuoꝝ.

¶ Ordo ad recipiendum Episcopum nouiter creatum.

CUm vero nouus p̄latus primo ad oppidum aliquod
ſuę dioeceſis veniens recipitur, loco orationis p̄dic-
tę ſcilicet Omnipotens sempiterne Deus, qui fa-
cis mira. dicitur ſequens. Oratio.

OEus oīuꝫ fidelium paſtor ꝛ rector: famulū tuū N. quez ec-
cleſię tuę p̄eeſſe voluiſti, propitius reſpice: da ei, q̄s, ver-
bo ꝛ exēplo quibus p̄eeſt proficere: vt ad vitā vna cū grege ſi-
bi credito perueniat ſempiternā. ℣ Per Chꝝ dñꝫ nr̄m. ℟ Amen.

¶ Ordo qualiter recipi debeat epiſcopus, quando venit ad
viſitandas parochias. Cap. 27.

POntifex viſitaturus parochias ſuas cum ad oppida
ſuę dioeceſis peruenerit recipitur p̄ceſſionaliter eo
ordine put ſupra in receptione p̄lati, ſeu legati di-
ctū eſt, hoc ſolo dempto q̄ loco oīonis. O p̄s ſempiterne deus,
q̄ facis mirabilia magna ꝛc. ſeu Oeus oīum fidelīū paſtor ꝛ re.
ipſo p̄lato añ altare in faldiſtorio genua flectēte, dīc̄ ſequens oīo.

OEus humiliū viſitator, qui eos paterna dilectione conſo-
laris, p̄tende ſocietati noſtrę gratiam tuam: vt per eos
in quibus habitas, tuū in nobis ſentiamus aduentū. ℣ Per Chri-
ſtum dominum noſtruꝫ. ℟ Amen. Quo finita, p̄ſul ex ſurgit,
aſcendit ad altare manus, oſculatur illud in medio, ꝛ ibidē po
pulo ſolenniter benedicit. Deinde verſus ad populū ſedēs ibi-
dē in aliqua ſede, ſeu faldiſtorio, verſtans apodiatus ad altare,
prout ſibi magis placebit, proponit populo cauſas aduētus ſui:
q̄ ſacri canones ꝛ eccleſiaſticus ordo hoc fieri p̄cipiunt p̄ mul-
ta. ¶ Primo, ad abſoluendas aias defunctoꝝ. ¶ Secō vt ſciat ꝛ videat qualiter eccleſia ipſa ſpiritualiter ꝛ tpaliter gu
bernetur. Quo ſe habeat in ornamentis. Qualiter ibi eccleſia-
ſtica ſacramenta miniſtrentur, ꝛ diuina officia peragant. Qua-
le ſeruitiū ibi impenditur. Qualis ſit vita miniſtroꝝ ꝛ populi,
vt ex officio ingſitionis ſuę, p eū ſiqua in p̄miſſis corrigēda fue-
rint, corrigant ꝛ emendent. Et p̄cipit fieri libros, ꝛ alia neceſſa-
ria eccleſiaſtica ornamenta. ¶ Tertio, ad adulteria, fornicatio
nes, ſortilegia diuinationes, ꝛ ſimilia publica in populo putnē
da, ad

da, ad quod interdū non sufficiūt ecclesiarū rectores. Ostendēs diligenter populo ꝙ damnabilia ⁊ detestanda sint crimina ipsa. ¶ Quarto, pp casus, qui de iure vel cōsuetudine ad episcopum duntaxat pertinere noscuntur, qui in cōstitutionibus synodalibus cōtinentur, de quibus nullus alius se intromittere potest. Protestās plebi, ꝙ sigs, vel siqua in aliquo ipsorū casuū, vel in quocūq; alio cōsilio eius indiguerit, paratus sit benigne audire ⁊ ꝓsulū ⁊ absolutionē impendere, ac pēnitentiā misericorditer iniungere salutarē. ¶ Quinto, ad exhibendū sacramentum cōfirmationis, qō nullus alius nisi solus episcopus ex diuina ⁊ apostolica institutione dare pōt. ¶ Sexto, iducit diligēter populū ad pēnitentiam, ⁊ instruit in ecclesiasticis sacramētis, ⁊ in articulis fidei, ⁊ qualiter debēt declinare a malo ⁊ facere bonū, Fugere vitia ⁊ sectari virtutes, Alteri non facere qō sibi fieri nolunt. His expletis fit populo ꝓfessio ⁊ absolutio generalis, ⁊ indulgentia datur per pōtificē. Post hec pōtifex depositis cappa, induit amictu, stola, plumali violacei vel nigri colozis, ⁊ mitra simplici: ⁊ stās cū mitra iuxta altare, versus ad populū, incipit añam. Si iniquitates. Deinde cū ministris, seu capellanis suis dicit psal. De profundis. f. 264. ⁊ terminet per Requiē ēternam. Cum dicit totam añaz. Si iniquitates obseruaueris dñe, dñe qs sustinebit? Qua dicta, depositis mitra dicit Kyrie elei. Chīe elei. Kyrie eleis. Pr nr. qō secrete completur. Et interiz accepto aspersorio cū aqua benedicta, terrā aspergit ante se deinde imposito incenso in thuribulo ⁊ illo benedicto eodē modo incensat. Quo facto dnūciat. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. In memoria ēterna erunt iusti. ℟. Ab auditione mala non timebunt. ℣. A porta inferi. ℟ Erue domine aiaz eoruz. ℣. Requiez ēternā dona eis dñe. ℟. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Dñe exaudi. ℟ Et clamor m. ℣. Dñs vobiscū. ℟. Et cū spū tuo. Oremus. Oratio.

DEus, qui inter apostolicos sacerdotes famulos tuos pontificali fecisti dignitate vigere, prēsta, quēsumus: vt eoruz quoque perpetuo aggregentur consortio. Per Chām dñm nostruz. ℟. Amē. Deinde aqua benedicta, thuriferario, duobus ceroferarijs, Cruce, ⁊ clero prēcedentibus, ⁊ cantantibus ℟. Qui lazaruz. cum versu, supra fol. 169. Pontifex cuz mitra erit ad cemeteriū, interim dicens cum ministris suis antiphonam.

Si

Si iniquitates obseruaueris dñe. ps. De profundis folio 264 vsque ad finem cum Requiem eternam. ℣ añia Si iniquitates obseruaueris dñe, dñe qs sustinebit? Quibus omnibus dictis, cum fuerint in medio cemeterij, firmant se suo ordine: ℣ chorus cantat ℟ Libera me dñe de morte eterna, cuj suis versiculis, ℣ Requiem eternam. fol. 164. Tum repetitur ℟ Libera me domine, vsque ad primum ℣. Interim dum ℟ repetitur, offertur per dignioꝛem ecclesię nauicella, ℣ per aliuꝫ ex ministris thuribulum pontifici: qui imponit incensum more consueto. ℟ repetito, Chorus cantat Kyrie eliſon. Christe eleiſon. Kyrie eleiſ. Mox pontifex mitra deposita cōuenienti voce dicit Pater nr. Deinde aspergat ℣ incensat prout fecit in ecclesia. Quo facto dicit ℣. Et ne nos induc. ℟. Sed libera. ℣. In memoria eterna erunt iusti. ℟ Ab auditione mala nō timebunt. ℣ A porta inferi. ℟ Erue dñe aias eoꝝ. ℣. Requiem eternam. ℟. Et lux perpetua. ℣. Dñe exaudi orationem meā. ℟. Et clamoꝛ meus ad te veniat. ℣. Dñs vob. ℟. Et cū spū tuo. Oremus. Oratio.

DEus, qui inter apostolicos sacerdotes famulos tuos sacerdotali fecisti dignitate vigere, pręsta quęsumus, vt eoꝝ quoque perpetuo aggregentur consortio. Alia oratio.

DEus venię largitoꝛ ℣ humanę salutis amatoꝛ, qs clementiam tuā: vt nostrę congregationis fratres, propinquos ℣ benefactoꝛes, qui ex hoc seculo transierūt, beata Maria semper virgine intercedente cum omnibus sanctis tuis, ad perpetuę beatitudinis consortium peruenire concedas. Alia oratio.

DEus, cuius miseratione aniꝫ fidelium requiescunt: famulis ℣ famulabus tuis oībus hic, ℣ vbique in Chꝛo quiescentibus, da propitius veniam peccatoꝝ: vt a cunctis reatibus absoluti, tecum sine fine lętentur. Per eundem Christum dominum nostrum. ℟ Amen. ℣ Requiem eternam dona eis dñe. ℟ Et lux perpetua. Tum duo cantoꝛes dicunt ℣ Requiescant in pace. ℟ Amen. Et mox pontifex eleuata dextra, pducit signum crucis ab omni parte super cemeteriuꝫ. Tunc acceptа mitra per pontificem, reuertuntur omnes ad ecclesiam oꝛdine quo venerunt, chꝛo dicente ꝑgrūēti voce sine nota totus ps. Miserere mei deus fm magnam misericoꝛdiam tuam, cum ℣ Requiē eternaꝫ dona eis dñe. ℟ Et lux ꝑpetua luceat eis. Quē etiā pōtifex ipse dicit voce ōmissa cū ministris seu capellanis suis:

nis suis: quibus dictis, & pontifice ad chorū ascendente, maius altare pulsato, Pontifex deposita mitra stans ibidem in medio versus ad altare dicit Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

ABsolue, quesumus domine, animas famulorum famularumque tuarum ab omni vinculo delictorum, vt in resurrectionis gloria inter sanctos & electos tuos resuscitati respirent. Per dominum.

His peractis, depositis stola & plumali nigris, seu violaceis, & assumptis albis, poterit pontifex confirmare pueros, premissa monitione, & aliis seruatis, prout in pontificali libro notatum est: aut, si placet, poterit pontifex illud pro alia hora vel die reseruare, & successiue alia facere, quę supra proposuit se facturū. Expedita itaque confirmatione, & benedictis ornamentis, si qua benedicenda sunt, depositisque indumentis ecclesiasticis, confessiones, deinde querelas, si quę sunt, audit. Cū de conuersatione cleri & populi, ac qualiter spiritualia & temporalia in ipsa ecclesia ministrantur, & de libris ac ornamentis diligenter de plano inquirit. Peracta demū visitatione illius loci, & aliis expeditis, cū discedere voluerit pontifex, in suo habitu cōi accedit ad ecclesiā: & stans ante altare i cornu epistolę versus ad illud dicit psalmū. De profundis. 264. totū cū requiē eternam. & añ. Si iniquitates. Deinde dicit Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationē meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum. Oremus.

DEus cuius miseratione animę fideliū requiescunt, famulis & famulabus tuis omnibus hic & vbique in Christo quiescentibus da propitius veniam peccatorum: vt a cunctis reatibus absoluti, tecū sine fine lętentur. Per eundem Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Post hęc discedit quo voluerit.

¶ Pronunciatio futurę paschę in die Epiphanię. Cap. 28.

¶ In die Epiphanię cantato euangelio, diaconus pronunciat futurum pascha in hunc modum.
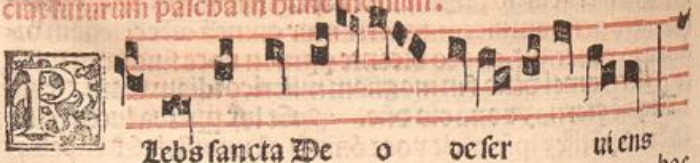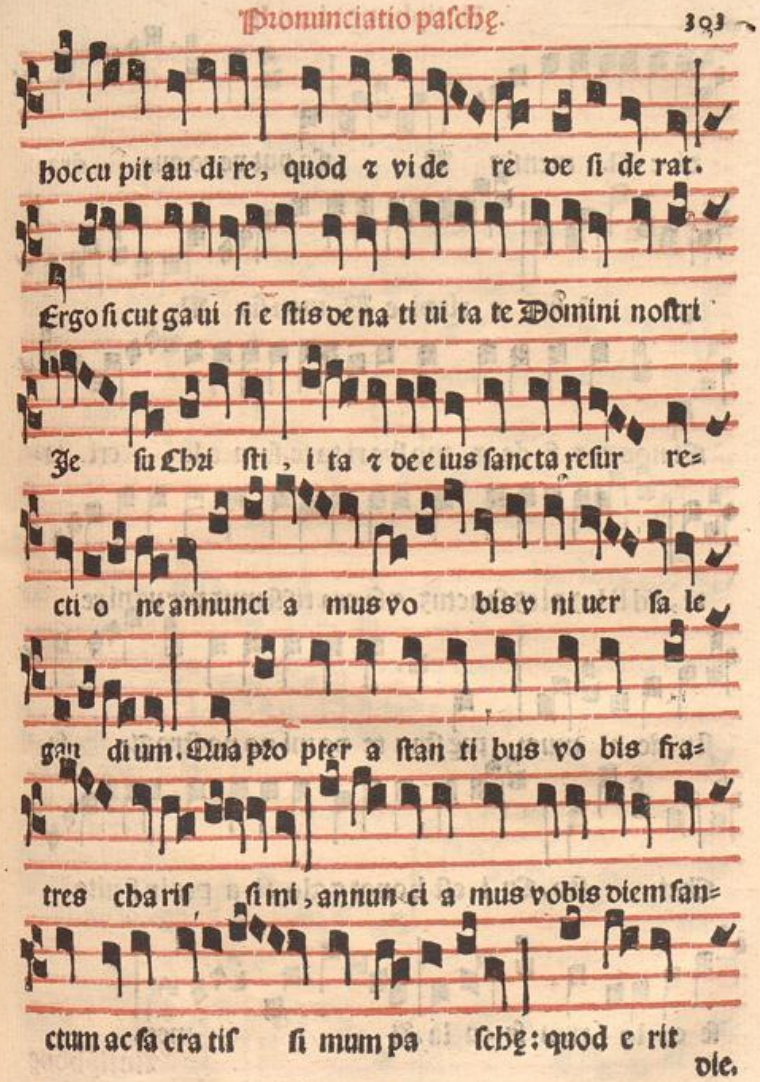
boccu pit au di re, quod ꝛ vi de re de si de rat.
Ergo si cut ga ui si e stis de na ti ui ta te Domini nostri
Je su Chri sti, i ta ꝛ de e ius sancta resur re=
cti o ne annunci a mus vo bis v ni uer sa le
gau di um. Qua pro pter a stan ti bus vo bis fra=
tres cha riſ si mi, annun ci a mus vobis diem san=
ctum ac sa cra tiſ si mum pa schę: quod e rit
die.

Antiphonę dicendę
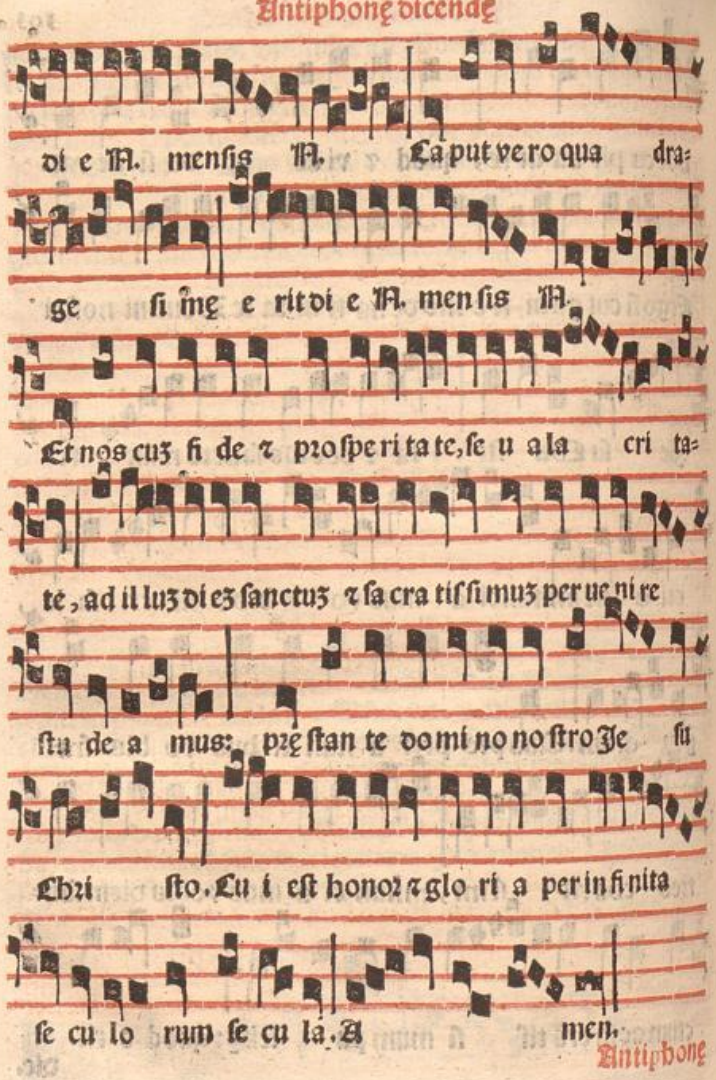
Antiphonę

¶ Antiphonę dicendę post completoriū. Lap. 29.

¶ Ąnę subscriptę cantanť post cōpletoriū p totū annū ordine subscripto. A primo sabbato de Aduentu vsq3 ad purificationē3 beatę Marię dicitur Alma redemptoris. A purificatione vsq3 ad pascha dicitur Aue regina cęlorum3 A pascha vsque ad octauam Pentecostes dicitur Regina cęli lęta. Ab octaua Pentecostes vsque ad aduentum dicitur Salue regina. Antiphona.
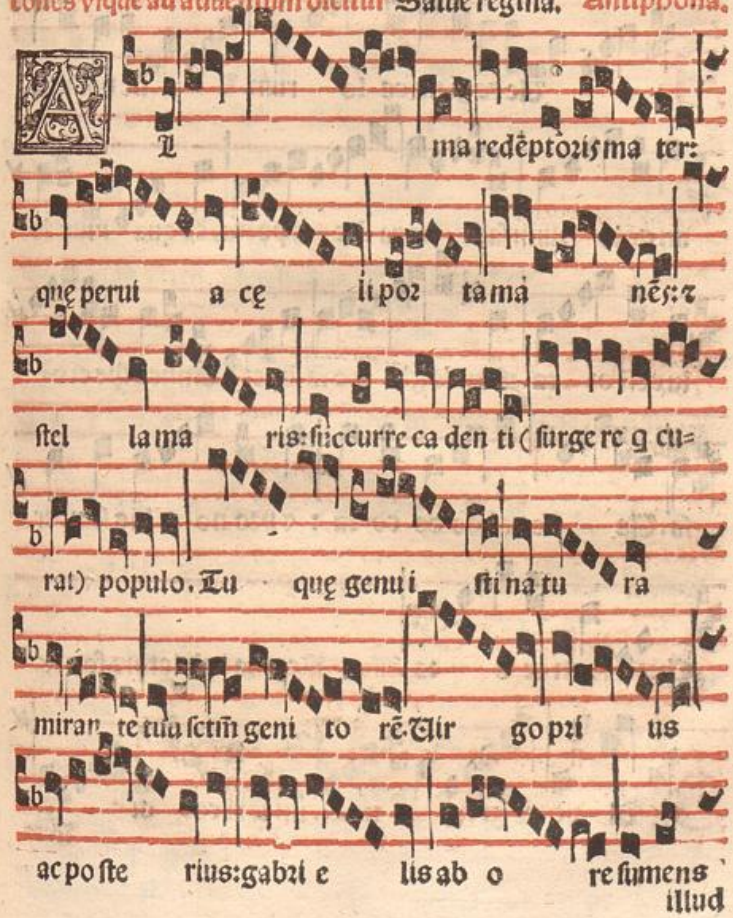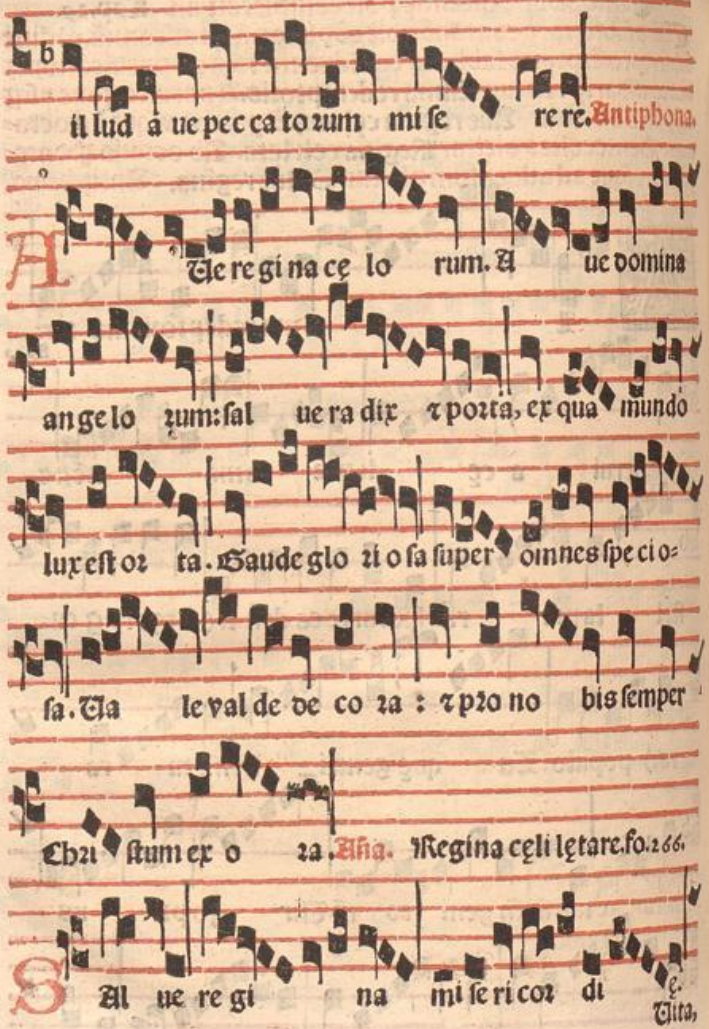
illud a ue pec ca to rum mi se re re. Antiphona.
Ue re gi na ce lo rum. A ue domina
an ge lo rum: sal ue ra dix ꝛ porta, ex qua mundo
lux est or ta. Gaude glo ri o sa super omnes spe ci o=
sa. Va le val de de co ra : ꝛ pro no bis semper
Chri stum ex o ra. Alia. Regina cęli lętare. fo. 266.
Al ue re gi na mi se ri cor di ę. Vita,
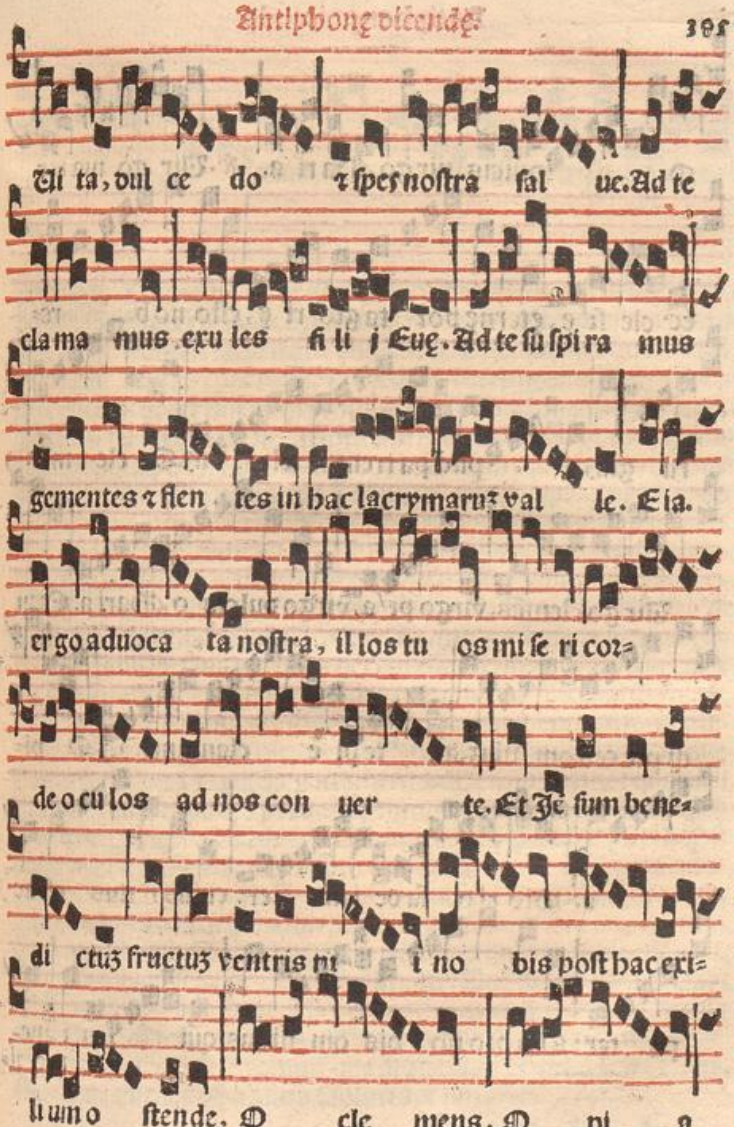
Vi ta, dul ce do ꝛ spes nostra sal ue. Ad te
clama mus exu les fi li j Eue. Ad te su spi ra mus
gementes ꝛ flen tes in hac lacrymaꝝ val le. Eia.
er go aduoca ta nostra, il los tu os mi se ri cor=
de o cu los ad nos con uer te. Et Je sum bene=
di ctuꝫ fructuꝫ ventris nu i no bis post hac exi=
li um o stende. O cle mens, O pi a
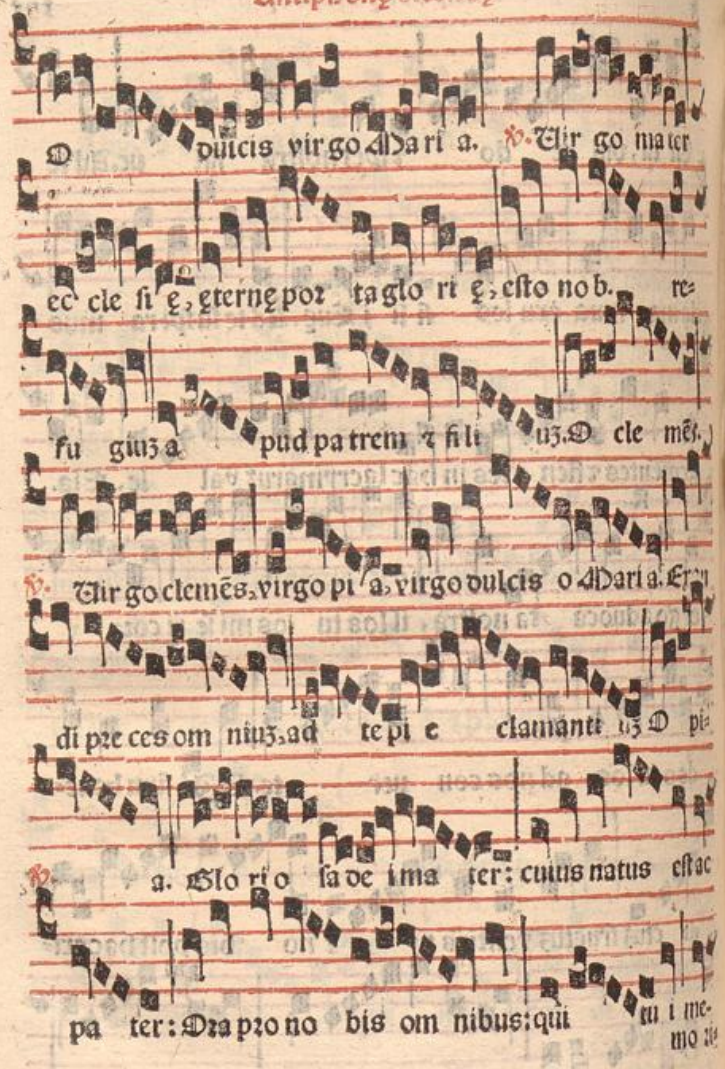
O dulcis virgo Maria. ℣. Virgo mater
ecclesię, eternę porta glorię, esto nob. re-
fugium apud patrem et filium. O cle mēs.
℣. Virgo clemēs, virgo pia, virgo dulcis o Maria. Ex-
di preces omnium, ad te pie clamantium. O pi-
℟. a. Gloriosa dei mater: cuius natus est ac
pater: Dra pro nobis omnibus: qui tu i me-
mo ri
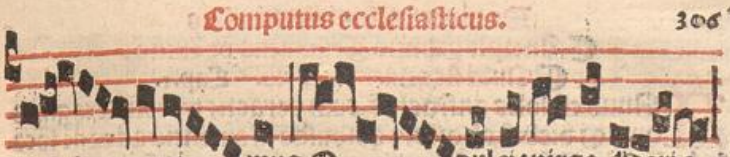
mo ri am agi mus, O dulcis virgo Maria.

¶ Tractatus computi summatim excerptus ex computo Reuerendissimi patris domini Guillelmi Durantis episcopi Mimatensis, valde necessarius sacerdotibus.

QVoniam, sicut ait beatus August. 38. dist. Quę ipsis Sacerdotes cōputuz scire tenent: alioquin vix in eis nomen sacerdotis constabit. Sub quo uerbo notitiā cursus tpis lunę, z calēdarij intelligimus: qm̄ cōputus est scientia certificandi tempus fm solis z lunę progressum: Idcirco ad simpliciū sacerdotū instructionē, de hoc aliqua claro cōpendio perstringemus, prout ad vsum ecclęsię dinoscitur pertinere. Di aūt computus a cōputo, quia in ipso cōputando procedimus, non quia in ipso cōputare doceamur. Et est duplex cōputus. s. astronomicus, seu philosophicus: z vulgaris, seu ecclesiasticus: sed de astronomico, nil ad pñs. Vulgaris computus est scientia distinguendi tempus certa rōne, siue scientia tēporis discretus, fm ecclesię vsum. Tempus est mora motus rerum variabiliū: cuius partes decem esse dicuntur, s. annus, mensis, septimana, dies, quadrans, hora, punctum, momentum, uncia, z atomus. Annus continet duodecim menses: quinquaginta duas septimanas, z diem vnum: trecentos seragintaquinque dies, z sex horas z quędam momenta. Mensis cōtinet quatuor septimanas, vel paulo plus. Septimana septem dies. Dies quatuor quadrantes. Quadrās sex horas. Hora quatuor pūcta. Pūctum decē momenta. Momētū duodecim vncias. Uncia quadragintaseptē atomos. Atomus indiuisibilis est: nam atomos grece indiuisio latine dicitur; Anni ergo solaris fere duodecima pars mensis est. Septimana vero est fere quarta pars mensis. Dies naturalis septima pars septimanę. Quadrans quarta pars diei naturalis. Hora sexta pars quadrantis. Punctum quarta pars horę. Momentum decima pars puncti. Uncia duodecima pars momenti. Atomus quadragesima septima pars vncię. Ceterum duplex est annus. s. solaris, z lunaris.

¶ Incipit primus Tractatus de Anno.

¶ Quid sit annus solaris. Cap. 1.

ANnus est solis anfractus, cum peractis trecentis sexaginta quinq; dieb. sex horis, & quibusdã momentis ad eadẽ loca sydẽrũ redit. Dicitur ergo annus, qr mẽsib. in se recurrẽtib. voluitur: ab an, quod est circũ, & eo is: q̃si circulariter rediens. Annus fm diuersos diuersa hz initia: qñ arabes & egyptij illũ ichoãt post solstitiũ æstiuale. ſa septẽbri, pro eo q̃ legit arbores in principio mũdi fructũ habuisse: & qr hoc in septẽbri ꝓtingit, putãt tũc mũdũ factũ fuisse: ideoq; ibi incipiũt annũ. Numa vero Põpilius & Romani annũ a ianuario inceperũt, p eo q̃ tũc vel paulo ante sol nobis incipit appropinquare. Judæi a martio inceperũt: qr in eo conditus est mũdus. Et ideo dr q̃ decimusoctauus dies eius est primus dies seculi. Quos oẽs quo ad aliqua computiste imitãtur. Ipsi nãq; a septẽbri incipiũt rlares lunares, & embolismos, & epactas, & oẽs annos lunares. A ianuario vero incipiũt aureũ numerũ, & quasdã lras dñicales: a martio regulares solares ꝓcurrẽtes, & quasdaz lras dñicales: put in secũda parte apparebit. Sane quidã moderni ob reuerentiã saluatoris computant annos a natiuitate eius. Alij vero ab eius incarnatione, i. annunciatione B. Mariæ: qñ illa dixit, Ecce ancilla Dñi. &c. statim enim fuit Christus deus & homo, & plenus spiritu sancto.

¶ De diuersis nominibus anni. Cap. 2.

ANnorũ alius est naturalis: alius vsualis, alius legitimus, alius emergẽs, alius solaris, alius magn⁹, ali⁹ olympias, ali⁹ lustralis, alius indictionalis, alius iubileus, ali⁹ benignitatis, alius æternitatis & gloriæ. ¶ Annus naturalis est cũ luna soli opponitur: vñ sol eclipsiz patitur. ¶ Vsualis siue tpalis ẽ, qui fm vsum hoĩum, suũ initiũ hz a ianuario vsq; ad sequentẽ ianuariũ. ¶ Legitimus siue cerimonialis est, qui ꝓputatur fm lunationes ab aprili vsq; in aprilẽ. Aprilis. n. est primus mẽsis apud hebræos. ¶ Emergẽs ẽ, i quo aliquod magnũ iudæis vel aliis ꝓtingit: a quo facto in illi⁹ memoriã annũ incipiũt ꝓputare. ſa quonis die. ¶ Annus solaris est spatiuz in quo circuit sol 12. signa zodiaci: quẽ circulũ facit, vt plurimum est, in 365. diebus & fere sex horis: fere dixi, pp q̃dã momẽta, q̃ adijciũtur, sicut infra dicetur. Hæ aũt sex horæ de ãrto in ãrtũ annũ faciũt vnũ diẽ naturalẽ bissex-

bissextilē: ⁊ annus iste cōis est oibus gētibus: ⁊ incipit qualibet die: ⁊ qualibet die finitur, trāsactis prędictis diebus. Et iste potest etiam dici naturalis. ¶ De signis zodiaci. Cap. 3.

SIgna vero prędicta sunt ista. Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpio, Sagittarius, Capricornus, Aquarius, ⁊ Pisces: vnde versus. Hęc sunt signa poli, quę semper sunt via soli. Est aries, taurus, gemini, cancer, leo, virgo, Libraq, scorpio, chiron, capricornus, vrnula, pisces. Et nota q̄ ęc li habitatio stat circulorū distincta zonis: Zonę autē ipsę sunt quinq: quę ideo zonę, vel circuli appellant: qr in circunductione sphęrę existunt. Zodiacus autē circulus est, qui ex linearum quinq angulis, ⁊ ex linea cōstat. Iterum zodia grece dr aial, sive signum latine: unde zodiacus dr aial, seu signifer circulus, ex eo q̄ in medio firmamēti sunt duodecim signa per transversum posita, ęqualr per circulū distincta: q̄ formis ⁊ nominibus aialiū designatur: qr sol intrans in illa ꝓprietates aialiū quodāmodo sortitur: vel qr stellę in signis dispositę sunt aialium figuris. ¶ Signū aūt dr duodecima pars zodiaci. Sol quidez intrat in aliqō de prędictis signis quolibet mense in 15. calen. sm eccl'am. unde in martio intrat in arietē 15. calen. aprilis: in aprili intrat taurus 15. cal. maij: ⁊ sic per ordinē mēsium ⁊ signorum. ¶ Primus igitur signum est aries, in quo sol dr esse factus: ⁊ in quo signo est sol circa principia veris, sic dictus: qr sicut aries est aial retro debile bns ante aliquid roboris: sic sol in tpe. i. in principio arietis, habet debiles vires ꝓp frigus eius fortitudinem minuens: anteriora vero, quę ęstatem respiciunt, aliquid fortitudinis, i. caloris habent. Vel sicut aries in hyeme cubat in latere sinistro: in vere autez incipit cubare in dextro: sic sol ante illud tempus moratur in sinistro latere firmamenti. s. in meridie: tunc vero intrat latus dextrum. s. versus aquilonem. ¶ Secundum signum est taurus, sic dictus, quia sicut taurus fortior est ariete, sic fortioris est efficacię sol in illo tempore quo ad nos, q̄ in prędcenti. Verumtñ ante est efficacior quaz post: sicut taurus ante fortior est q̄ retro. ¶ Tertium gemini, sic dictus, qr illo tpe vis solis geminatur: Incipit. n. esse calidus ⁊ siccus effective: Vel quia tunc prędcipue res geminantur, idest multiplicantur. Aues enim ⁊ aialia fętum producunt. Vel ꝓp geminos sive duos gra

dus, quibus sub illo signo magis, q̄ sub alio sol eleuatur a terra. ¶ Quartū cancer, sic dictum, qr cancer est aial retrogradum, t sol tunc retrogreditur discedens a nobis, cum prius appropinquauerit nobis. ¶ Quintū leo, sic dictus, qr leo est aial crudele t semper febricitans: sic t tps illud crudele t generans febres. ¶ Sextum virgo: qr sicut virgo nil generat: sic tps illud sterile nil nouū generat: generata tñ matureſcere facit. Est. n. tempus canicularium dierum. ¶ Septimū libra, sic dictū ab equalitate mensis ipsius: qr sole ibi existente, dies t nox eque ponderata est: qm̄ tūc est equinoctiū autūnale. ¶ Octauus est scorpius, sicut. n. scorpius venenosus est t pungit, sic tps illud morbosus est pp inequalitatez aeris. Est. n. mane frigus pungens: t in meridie calor vrens. ¶ Nonum sagittarius, sic dictū, qr venatio, que per sagittarios fit, plerunq; tunc exercetur, vel pp fulgura, que tunc sepe cadunt, que italici sagittas vocant. ¶ Decimus capricornus. sicut. n. capricornus in abruptis montibus, siue in excelsis p̄cipit ijs pascitur, sic sol tunc est in altissimo grada versus meridiez, vel sicut capricornus montes solet ascendere: sic sol tunc ad nos ascendere incipit. ¶ Undecimus est aquarius, sic dictū, qr tps illud aquis t ventis abundat. ¶ Duodecimus est pisces: quia sicut piscis est aial aquaticum, sic t tps illud pp multas pluuias aquaticum est, vel quia tunc aquis resolutis tps est piscationis. ¶ Verum licet, sicut patet ex p̄missis, signa equalia sint ſm astronomicos, ecclesia tñ illa nō ponit equalia. nam qñq; plures dies sunt in vno signo q̄ in alio. cū vnus mensis plures dies habeat, q̄ alius. Unde plures erunt gradus vnius q̄ alterius signi. Gradus aūt dr spatium, quo sol motu suo trāsit in zodiaco die naturali. Ex iā dictis facile sciri pt in quotō grada alicuius signi sit sol quocūq; die. ¶ De bissexto. c. 4.

Pro dies bissextilis, de qua dictum est, dr bissextilis, scōm philosophos, quasi ex bisse momentorū collecta: quod sic poterit comprehendi. Sol. n. in quolibet signo morat 30. diebus, t 30. trientibus horarū, t triginta bisse momentorū: t triēs est tertia pars alicuius rei q̄stātis ex tribus partibus: Bisse vero sunt due partes, sed multiplicatis duodecies 30. diebus habemus 360. dies, 30. trientes horarum q̄stituunt 10. horas, que multiplicate duodecies, faciunt 5. dies, 30. bisse momentorum continet

ꝓtinet viginti momēta ⁊ duo p̄cta: ſꝫ multiplicatis duodecies duobus p̄ctis hēmus ſex horas ex bille momētoꝝ collectas: q̄ de quarto in quartū annū cōſtituunt vnū diē, q̄ dī biſſextilis.

Rurſum ſm Iſid. ꝑ ſingulos annos creſcit pars quarta aſſis: ac vbi quarto anno aſſis ꝙpleta fuerit, biſſextū vnū facit: ⁊ ideo ꝑ quatuor annos vnus biſſextilis adiect⁹ eſt. Dictus aūt eſt ſm eū biſſextus: q⁊ bis ſexies ductus aſſem facit, qō eſt vn⁹ dies. In quo loco calēdarij poni debeat illa dies, his verſibus ꝙtinetur.

Biſſextum ſextę martis tenuere calendę.

Poſterioꝛe die celebrantur feſta Matthię.

Hoc eſt dicere, q̄ illa lr̄a, vbi dī in calēdario 6. calen. martij, debet poni dies biſſextilis: ⁊ tūc ſtamus ſiue ſedemus duobus diebus ſupra illa lr̄a: ſed feſtū ſci Matthię, qō dīcit illa die celebrari, celebratur tm̄ in ſequenti, ita tm̄ q̄ inter ipſum feſtū ⁊ vigiliaꝫ nullū ſit mediū extra de ver. ſig. q̄ſuit. Nō intereſt, tm̄, vtrum ipſum feſtū in prima, vel ī ſcōa die p̄dictarum duarū celebretur: ſed regionis in hoc ꝙſuetudo ſeruet. Iſidoꝛus dicit, q̄ e ſexto nonas martij vſq; in diē calē. ianuarij lunę curſu biſſextus apponitur: atq; inde detrahitur. Si aūt volumus ſcire q̄n ſit ann⁹ biſſextilis: debemus diuidere annos Dn̄i per quatuoꝛ, quoties poſſumus: ⁊ ſi nullus ſuperauerit, tunc erimus in anno biſſextili: ſi autem aliqs remāſerit, tunc non erit biſſextus: vnde verſus. Anni diuiſi Dn̄i per quatuoꝛ ęque Mōſtrat biſſextuꝫ qua rōne ſcias. Hoc aūt verū eſt ſm illos, q̄ diuidūt annos dn̄i, incipiēdo a natiuitate vel a ianuario: nō ſm illos, q̄ incipiūt ab incarnatione. Alia ēt doctrina ad inueniēduꝫ biſſextuꝫ ponet infra: vbi de cōcurrentibus agetur. Pro inueniendo anno biſſextili facilis modus.

¶ De quatuoꝛ temporibus anni. Cap. 5.

Tempoꝛa ſiue partes anni ſolaris ſunt quatuoꝛ. ſ. ver, ęſtas, autumnus, hyems. Dicta autem ſunt tpa a cōionis temperamento, eo q̄ inuicem ſe humoꝛe, ſiccitate, caloꝛe, ⁊ frigoꝛe cōtemperent: hęc ⁊ curricula dn̄r, q⁊ non ſtant, ſed currunt. Ver dictum eſt, quia viret. Aeſtas dī ab ęſtu. i. caloꝛe: unde ęſtas quaſi vſta ⁊ arida. Autumnus a tēpeſtate vocatur: q̄n ⁊ folia cadunt, ⁊ oia matureſcunt. Hyems dī rōne hemiſpherij: q⁊ tunc ſol circulo voluitur breuioꝛ. Vnde ⁊ hoc tempus bruma dicitur: quaſi brachis, ideſt breuis: vel a cibo, quia tunc maioꝛ eſt veſcendi appetitus: edacitas enim grece bruma appellatur: Prin-

cipia aũt partium anni ꝑm ecclesiam his versibus continentur.

Festum Clementis hyemis caput est orientis.
Cedit hyems retro cathedrato Simone ℙetro.
Ver fugat Urbanus, estatem Symphorianus.
Jd tibi quod restat autumni tempora prestat.

Hoc est dicere festũ Clementis: q̃ est 9. calen. decẽbris, est ꝓncipiũ hyemis, ⁊ durat vsq; ad festũ cathedre sci ℙetri: tunc incipit ver: ⁊ istud festũ ẽ 8. cal. martij: ⁊ ver durat vsq; ad festũ sci Urbani: q̃ est 8. calẽ. Junij: tunc incipit estas: ⁊ durat vsq; ad festũ symphoriañ: q̃ est 11. cal. septẽbris: tunc incipit autũnus: ⁊ durat vsq; ad festũ clemẽtis, in quo incipit hyems. In his quatuor partibus anni triduana ieiunia celebramus: ⁊ ideo ieiunia quatuor tpus appellãtur. Jeiunũ veris est in ꝓma septimana quadragesime. sin quarta feria post cineres. Jeiumũ estatis est in ꝓma die mercurij post pẽte. Jeiumũ autũni est in tertia die mercurij septẽbris. sin quarta feria post festum scẽ crucis. Jeiunũ hyemis est in quarta feria post festum ℣. Lucie. vñ versus.

Quatuor tẽpora ieiuniorum.

Vult crux, Lucia, cineres, charismata dia,
Ut det vota pia quarta sequens feria.

¶ Fiunt ad hoc ieiunia in quarta feria: qꝛ Chꝛs a iuda traditus est: ⁊ in sexta feria, qꝛ in ea crucifixus est: ⁊ in sabbato, quia tunc apl̃oꝝ tristitiã de nece saluatoꝛis repũtamus: nã si cõpatimur ⁊ ꝓregnabimus. De ꝓse. di. 3. cap. ieiunia. ⁊ c. sabbato. Aduentus aũtez dñi incipit dñica ꝓximioꝛi festo sancti Andree ante vel post, vel in ipso festo. ¶ De solstitio ⁊ equinoctio, ac varijs temꝓoribus anni diuersis nominibus appellatis. Capitu. 6.

Adhuc i anno solari ꝯtingũt duo solstitia, ⁊ duo equinoctia.

Solstitia in estate, ⁊ in hyeme.
Aequinoctia in vere, ⁊ in autumno.

Est aũtẽ solstitiũ maxima inequalitas diei ⁊ noctis: siue ingressus solis in capꝛicoꝛnũ vel cancꝛuz: ⁊ dꝛ solstitiũ, quasi solis statio, eo q̃ tunc sole stãte nõ crescunt nec minuuntur dies vel noctes. Aequinoctiuz est maxima diei ⁊ noctis equalitas: qꝛ tunc equali spatio hoꝛarũ ꝓsistunt dies: siue ingressus solis in arietez, vel libꝛã. Ubi aũt sit locus solstitioꝛũ ⁊ equinoctioꝛum his versibus cõtinetur. Solstitium decimo Chꝛistum pꝛeit, atque Joannem. Aequa crucis festum dat tempora martis ⁊ idus. Hoc est

est dicere, q̄ solstitiū hyemale est ante natiuitatē x̄pi decem diebus, vcz 18. cal. Januarij. quo tpe sol incipit altiores circulos petere: ⁊ solstitiuz estiuale est ante natiuitatē Jo. Baptistę totidē diebus, vcz 18. calen. iulij: quo tpe incipit sol ad inferiores circulos remeare. Ūñ estiualis solstitij dies maximus, sicut ⁊ hyemalis dies minimus inuenitur. Sed ſm egyptios hyemale est 12. cal. ianuarij. ſm grecos 11. calē. Aestiuale vero ſm egyptios 12. cal. iulij: ſm grecos 11. cal. ¶ Itez in festo crucis, vel ſm alios 12. calen. octobris, est equinoctium autumnale, ⁊ vbi dz in calē. idus martij: vel ſm alios 12. calen. aprilis est equinoctiū vernale. Olim. n. annus in duas partes tm̄ diuidebatur, scz estiuale, ⁊ hyemale solstitium: ⁊ in duo hemisphęria. ¶ Magnus autem annus cōpletur reuersis planetis oib⁹ ad loca suę creationis, qō fit annis non paucioribus 430. ¶ Mundanus vero annus erit oibus stellis ad pruna loca reuersis, quod fit demuz post 15. millia annorum. Magr dicit in historia Geneſis, vbi agit de ebrietate Noe, q̄ magnus annus impletur p̄ curricula sexcentorum annorum. ¶ Aera, qua vtuntur hispani singulorum annorum est ꝑstituta a Cęsare augusto: qñ ad primum censum orbē descripsit. Dicta est autē era ab ęre: ex eo q̄ ois orbis ęs reddere professus est republicę Romanorum. Prius autem fuerunt indictiones: postea ęre. ¶ Olympias ꝑstituta est apud grecos in Elide ciuitate, Elijs agentibus agonez, ⁊ quinquennale certamen, quatuor medijs annis vacantibus: ⁊ ob hoc tps Eliaci certaminis olympiadem vocauerūt, quadriennio in olympiade sapputato. ¶ Lustrum est pentesium. i. quinquennium, quod quinto anno dz condi pp olympiades. Romani nondum erant cōsules neqz ęre. Quinquennale quidē tps ideo sic vocatum: qz censu p̄ quinquennium in republica peracto vrbs Romana lustrabatur. ¶ Apud Romanos est annus indictionalis: q ter q̄nos ꝑtinet annos, vt infra dicetur, ⁊ premissuz est. ¶ Apud hebręos est annus iubileus. i. remissionis: qui septenis completis annoruz hebdomadib. celebrat. ¶ Apud chr̄ianos est ann⁹ benignitatis ⁊ gr̄ę, i quo Chs venit, ⁊ nos sua benignitate redemit. ¶ Apud scōs cōprehensores est annus eternitatis ⁊ glię: i quo exultabunt scti in gloria sine fine. ¶ Iursus scīa gr̄ationibus cōstant: sic dicta qz sequuntur: abeuntibus. n. aliis, alii succedunt.

cēdūt. Hoc tps quidē quinquagesimū annū dicunt: quē hebrei iubileū vocant, vt iā dictū est. Et ob hanc cāz hebreus pp vroē ⁊ liberos amans dñm suū aure pertusa seruitio subiugat: ⁊ seruire iubet seculū. i. vsqz ad annū quinquagesimū. ¶ Ætas autē plerunqz dī pro vno anno, ⁊ pro septē, ⁊ pro centū, ⁊ pro quouis tpe. Vnde ⁊ ętas est, quod de multis seculis instruitur: ⁊ ideo dicta est ętas, quasi similitudo ęui: nam ęuū est ętas ppetua: cuius neqz initiū, neqz finis nosci. Deriuatū est aūt ęuum ab ęonos: quod apud grecos aliqñ p seculo, ⁊ aliqñ ponitur pro eterno. Proprie vero ętas duobus modis dicit: vz hois, sicut infantia, iuuentus, senectus. Aut mundi: cuius prima ętas est ab Adam vsqz ad Noe: secunda a Noe vsqz ad Abrahā: tertia ab Abrahā vsqz ad Dauid: ⁊ quarta a Dauid vsque ad transmigrationem Judę in babyloniā: quinta de Juda vsqz ad aduentū Saluatoris in carne: sexta quę nunc agit vsquequo mundus iste finiatur.

¶ Incipit secundus tractatus. Et primo de mense Cap. i.

Dicto de anno, sequitur videre de mense. Est aūt mēsis spatiū tēporis, quo a phębo phębe recedens, eidē ꝑpleto suo circulo sociatur. Et dī mensis a mensurando, eo q annus p mēses mēsurat: vel a mene, quod est defectus, eo q luna singulis mensibus visu deficit ab humano: vel ꝑm Jsidoz, a mene grece, quod est luna latine. Apud grecos enim mēses legitimi non ex solis circulo, sed ex lunę cursu cōmerant, quod est de nona ad nonā. Diuidit aūt annus p. 12. mēses: q sol peragrādo zodiacū. 12. circuit regiones signoz, ⁊ in his 12. mēsibus cōmorat. Romulus tñ voluit tñ decē esse menses i anno, incipiēs a martio: quē Marti deo belli, quē patrem suū esse putabat, dedicauit. Vñ Ouid. in. i. fastorum. Ipa digeret cum ꝑditoz vrbis i annū, Jnstituit mēses qnqz bis esse suos. Sed Numa Pompilius vidēs q annus nō bene decē mēsibus cōpleat, supaddidit duos in principio. s. Januarium ⁊ februarium. Januarius dī a ianua. 86. dist. ieiunii. q. sicut p ianuā intramus domū: ita p ianuariū intram⁹ annū: est enim lunes anni. ¶ Februarius dī a febribus, quę tūc de facili cōtingūt, vel a februis. i. purgationib⁹. Sūt aūt februę oblationes factę p mortuis. Romani aūt illo mēse memoriā aiarū habebāt, ⁊ eas purgabāt celebrando exegas mortuoz ū. ¶ Martius dī a Marte patre Romuli:

muli: vel qꝛ eo tꝑe cũcta aĩantia agũtur ad marẽ: ⁊ ad ꝯcubẽdi voluptatẽ. Appellatur ẽt qñqꝫ mẽsis nouꝰ, qꝛ est anni initium: qñqꝫ nouum ver: qꝛ in eo viridantibus arboribus, nobis trãsactoꝝ ꝓbatur occasus. ¶ Aprilis dr quasi aperilis: qa tũc terra aperitur ad germina: ẽt floꝛes apiũtur: ⁊ arboꝛes icipiũt pullulare. ¶ Maius a maioꝛibus natu dr, q erãt principes reipublicę. ¶ Junius a iunioꝛibus dr: erant enim olim maioꝛes. ſ. senioꝛes, q appellabantur patres: ⁊ hi in ciuitate ſp remanebãt vrbis regimini cõſulẽtes: erãt ⁊ minoꝛes, q ibãt ad pugnãdũ ꝓ republica: ⁊ ideo maius a maioꝛibus: iunius a iunioꝛibꝰ nomẽ acceperũt: ⁊ in illoꝝ honoꝛẽ inſtituti ſũt. ¶ Julius dr a Julio Ceſare: qꝛ tũc natus fuit: vel qꝛ tunc de hoſtibus triũphauit. Julius ẽ prꝰ qntilis dicebatur, eo q ẽ qntus a Martio: q ſm Romulum principium erat anni. ¶ Auguſtus eſt dictus ab Octauiano Auguſto: q tunc natus fuit, vel quia tunc hoſtes ſuperauit. ſ. Cleopatrã ⁊ Marcũ Antoniuꝫ. Prius tñ dicebaꝫ ſextilis, eo q ſextus eſt a martio. ¶ Septẽber nomen habet a numero ⁊ imbꝛe, qꝛ ſeptimus eſt a martio, ⁊ imbꝛes habet. Sic ⁊ october, nouember, atqꝫ december ex numero ⁊ imbꝛibus vocabula acceperunt: quem numerum decurrentem december finit, ꝓ eo q denarius numerus pꝛecedentes numeros claudit. ¶ Quot autem dies quilibet menſis habeat is verſibus continetur.

Junius, aprilis, ſeptember, nouember tricenos,
Plus vnum reliqui, ſed habet febꝛuus octo vicenos.

Cui, ſi biſextuꝰ fuerit, ſupadditur vnus. Hoc ẽ dicere q iunꝰ, aprilis, ſeptẽber, ⁊ nouẽber hñt 30. dies: relig aũt mẽſes hñt 31. ſed Febꝛuarius tñ hꝫ 28. ⁊ qñ eſt biſſextus, 29. Sciendũ aũt eſt, q cuilibet mẽſi primo dati fuerũt 30. dies: q multiplicati duodecies conſtituũt 360. dies. De qnqꝫ vero reſiduis datus eſt vnus Januario, eo q eſt pꝛicipiũ anni: ⁊ ẽt rõne ipſius numeri, qꝛ impar numerus mũdus eſt: ⁊ numero deus impare gaudet. 32. q. 1. nuptię. Scõs datus eſt martio, pp eãdẽ iparitatẽ. Tertius maio Quartus iulio. Quintus octobꝛi. Ceſar aũt auguſtus volens mẽſem eſſe ęqualẽ mẽſi iulio, abſtulit febꝛuario vnã diem, qꝛ erat mẽſis triſtitię atqꝫ luctus: ⁊ attribuit eã auguſto, ⁊ ita remanſerunt febꝛuario tñ 29. ⁊ auguſto 31. Demum aſtrologi Romani abſtulerũt aliã diẽ febꝛuario, ⁊ addiderũt decẽbꝛi, ad hoc, vt finis

nis principio rhideret: & sic februario remanserunt tñ 28. & decẽbri 31. Verunth ad quandam compensationem vna dies, vcz bissextilis, est de quarto in quartum annum februario restituta.

¶ Qua vero die vel feria quilibet mensis intrat, tam sub titu. de septimana dicetur. ¶ De calendis, nonis, & idibus. Cap. 2.

SAne in quolibet mẽse sunt tres dies celebres, q soli ꝓpriis noib⁹ noiant: & ab eis ceteri denoiantur. s. calẽdę, nonę, idus, quos Romani ꝓp dies festos, vel ꝓp officia magistratuum instituerunt. Vnis. n. diebus in vrbibus queniebant. de cons. dist. 1. siqs. calẽdę sunt primi dies mẽsis: & dñr quasi colẽdę, q tunc sp erat festũ. Vñ Oui. Vẽdicat ausonias saturnia iuno calendas.

¶ Vel q tunc a Romano ppło principia mẽsiuz celebrabãtur, sicut fit ab Hebrẽis. 26. q. vlt. non licet. & cap. seq. Vñ Oui. Salue festa dies meliorque reuertere semp. A ppło rerum digna potẽte coli. Vel dñr a calo, qđ est voco. Primo die mẽsis pco de more ppłm ad nunciãnas vocabat, clamãs toties calo: quot dies erãt vsqz ad nonas: & ideo plr cal. a pluribus vocationibus vocabãtur: vel a calo, q est bonũ omen p totũ mẽsem hñdum. 26. q. vl. nõ obseruetis. Tunc. n. sibi mutuo encenia trãsmittebãt. ¶ Nonę vero sunt quatuor, vel sex dies, in quolibet mẽse: qui sequuntur post cal. & dñr a nũdinis quasi nũdinę: q tunc Romani nũdinas colebãt. Ideo aũt in aliquo mẽse erãt nonę, siue inchoatio nundinarũ in die quinta: in aliquo, i die septima: ne ꝑdones certũ tps ad insidiandum mercatoribus hẽrent. Vel dñr nonę a nonis: q illo dies nonus erat añ idus: vel a non: q tũc nullũ fiebat festũ. Vñ Oui. Honoraz tutela deo caret. ¶ Idus vero sunt octo dies: qui sequunt post nonas. Est aũt idus semp in 13. vel in 15. die: ꝓm q nonę ꝑcedũt. Si. n. mensis hz quatuor nonas, idus est in 13. die. Si aũt sex nonas, id⁹ est in 15. Quod autẽ ꝙcilio Antiochen. 18. di. c. pp. dicit q idus est in die decima: hoc alia cõsideratione dicit. Et dñr idus quasi diuisio: q tunc fiebat diuisio nundinarũ: vel q in idibus fit diuisio mẽsis. Vel autem idus ab iduo as. s. separo ras: vñ vidua dicit quasi idua. i. diuisa. Plerigz latinorz putãt idus dici ab edẽdo, eo q hi dies apud veteres epulazę essent. Dies autẽ qui sequunt stati post cal. ita denoiant. Si. n. est mẽsis qui hz quatuor nonas, dẽmus dicere in calendario stati post cal. 4. nonas: in tertio 3. nonas: in quarto pridie nonas:

nas:in quinto vero,nonis dicimus,vt ꝑ3 in ianuario,ꝛ similib. Si vero est mēsis qui hꝫ sex nonas,debemus dicere statim post cal.sexto nonas:in tertia die,quinto nonas:in 4.quarto nonas: in 5.tertio nonas:in 6.pridie nonas:in 7.nonis,vt ꝑ3 i martio, ꝛ similib. ¶ Dies aūt qui sequūtur post nonas ita denoiantur: in qualibet mense, octauo idus. 7.idus. 6.idus.5.idus.4.idus.3. idus,pridie idus, ꝛ idibus:sicut hec apparent in cal.manifeste. ¶ Dies vero qui sequūtur post idus denoiantur a cal.mensis sequentis:hoc mō. Januarius hꝫ 31.dies:de istis accipe vnū pro cal.ꝛ 8.pro idib.ꝛ 4.pro nonis:ꝛ sic remaneant tm̄ 18.adde ergo istis 18.dieb.cal.siue diē calendarū sequētis mēsis:ꝛ sic erunt 19. Ām in mēse ianuario dēmus dicere statiꝫ post idꝰ.19.cal.februarij:in sequēti die 18.cal.ꝛ sic ꝓ ordinē vsqꝫ ad finem mēsis,sp minuēdo. ¶ Et nota tm̄,q dī pridie idus,ꝛ pridie nonas, ꝛ pridie cal.ꝛ nō scdo.qr scds dī a sequor,sed illa dies nō sequitur,sed p̄cedit.Et exponitur hec prepposito prę.i.ante,vel prius:vñ pridie quasi prior die:siue prę.i.am̄ diē:ꝛ cum dī 4.nonas,intellr 4.die am̄ nonas:ꝛ sic de alijs.Quot aūt dies denoientur a nonis,quot ab idib.ꝛ quot ab calendis oium mensiū,his versib. cōtinetur.

Sex nonas Maius,October,Julius ꝛ Mars.
Quatuor at reliqui:tenet idus quilibet octo.
Janus ꝛ Augustus denas nonasque December.
Julius,October,Mars,Maius hepta decemque:
Junius,Aprilis,September ꝛ ipse Nouember
Ter senas retinent,Februsque bis octo calendas.

Hoc est dicere,q maius,october,iulius,ꝛ martius hm̄t dies sex ꝑ nonis: sed reliqui menses hm̄t tm̄ 4.ꝛ quilibet mensis hꝫ octo dies ꝑ idib.Itē q ianuarius,augustus,decēber hm̄t 19.dies ꝓ calēdis,Julius vero,martius,october,ꝛ maius hm̄t 17.Junius autē,aprilis,septēber ꝛ nouember hm̄t 18.Februarius hꝫ 16.ꝛ si fuerit bissextus,supadditur ei vnus. ¶ De dieb.egyptiacis.c.3.

Illud aūt notandū,q in quolibet mēse sunt duo dies egyptiaci.i.ab egyptijs deprehensi. In egypto.n.erant quidā astrologi:qui quasdā ꝟstellationes nocuas humanis actib. in illis dieb.inuenerūt:ideoqꝫ illas notas esse hoibus voluerūt:tm̄ illaꝝ ꝟstellationū p̄ceta scire ꝓp errorē nr̄i ꝟputi nō valemus, vel forte inuenerūt illos dies hm̄ ꝟstellatos:ꝛ ideo cos in calen

dario

dario notauerũt: vt in illis diebus potius, ꝙ in alijs, actibus insistatur, quorum errorem ne ecclesia sequi videatur, a talib⁹ cauetur. Vel dicuntur ęgyptiaci ꝑm quosdam: quia dñs in illis diebus percussit ęgyptios nouem plagis. Quotus aũt sit dies ęgyptiacus a principio, vel a fine mensis, his versibus continetur.

Augurior decies audito lumine clangor.
Liquit olens abies voluit colus excute gallum.

In his versib. sunt. 12. dictiones 12. mẽsib. seruientib. prima primo secũda secũdo: ⁊ sic ꝓ ordinez sũpto initio a ianuario, ita ꝙ quota die erit prima lĩra prima syllabę alicuius istarũ dictionũ in alphabeto, totus erit dies ęgyptiac⁹ in illo mẽse: cui seruit illa dictio, computãdo a mensis principio versus finem. Itẽ quota erit prima litera secundę syllabę in alphabeto, totus erit dies ęgyptiacus in illo mense, cui seruit illa dictio: cõputando a fine versus principium. v. g. Augurior est prima dictio: ⁊ seruit primo mensi. s. Januario: au est prima syllaba, ⁊ a est prima lĩra ipsius syllabę, ⁊ est prima in alphabeto: ergo dies prima ianuarij est ęgyptiaca. Itẽ gu ẽ secũda syllaba, ⁊ g est prima lĩra ipsi⁹ syllabę, ⁊ g est septima i alphabeto: ergo septim⁹ dies ianuarij numerãdo a fine versus principiũ est ęgyptiacus: ⁊ sic in alijs: hoc obseruato, ꝙ h in hoc loco ꝑ lĩra non ponat. Quilibet autẽ prędmissorũ dierũ pp vnicam horaz sui denoiat ęgyptiacus. ¶ De dieb. vero felicib. vel infelicib. quos quidã astrologi notauerũt, i pñti opusculo nõ agitur: qz ecclesia prohibet fidem talib. adhiberi. 16. q. vlt. capitu. non obseruetis. ⁊ c. qui ęstimaret. ⁊ sequenti.

¶ De diebus caniculatibus. Lap. 4.

TA quibusdã quoqz mensib. sunt quidaz dies, qui caniculares dñr a cane, vel canicula stella sita in frõte leonis, ⁊ añ genua tauri: q̃ ęstuis mẽsib. est in medio cẽtro cęli: ⁊ duz sol ad eã ascẽderit ꝓiuncta cũ sole, vel ei prima, duplicat calor ipsius, ex quo dissoluunt corpora ⁊ vaporant. Vñ vocat canis: qa corpora morbis afficit, ⁊ sunt quinquaginta quatuor dies, qbus pp tpis crudelitatẽ, ⁊ caloris solis intẽperiẽ, malũ est minui sanguinẽ, ⁊ potionari. Qñ aũt illi dies icipiãt, ⁊ finiant, his ver. ꝙtinet.

Incipiunt Julij pridie idus caniculares,
Et pridie nonas septembris fine resultant.

Secundum aliquos vero incipiunt 14. calen. Augusti.

¶ De

De septimana ⁊ nominibus dierum eius. Cap. 5.

Sequitur de septimana. Nepe ꝓtinet septimana septē dies naturales, quoꝝ repetitione ⁊ menses ⁊ annu ⁊ secula peragunt: ⁊ hec apud grecos hebdomada, sed apud hebreos sabbatu appellat. Et dr septimana a septē, ⁊ mane quasi septez mane, pars ꝓ toto. s. mane ꝓ tota die. Vel a septez ⁊ manet, qr manet ꝓ septē dies. Vel dr septimana, q̄si septē luces: naz mane lux ē ꝑz Isid. Idē ēt spatiuz vocat hebdomada, ab hepta grece, q̄ est septem. ⁊ deos q̄ est dies: vel modus, q̄ est mēsura: ⁊ sm hoc hebdomada est cōmus nomē q̄z septimana. Vñ Daniel: Post septuaginta hebdomadas ꝛc. ⁊ sumunt ibi hebdomadę annoꝝ. i. septuagies septē anni. Septimanę aūt nequnt hic certa noia: qr neqz hnt certa initia. Singulis nanqz annis variatur ꝓ vnā, vel ꝓ duos dies: q q̄nqz sūt sup integras septimanas. Dēs aūt dies: septimanarum inscribuntur septez primis lr̄is alphabeti. ¶ Item dies secundum gentiles dominantur a planetis. ¶ Prim⁹ a sole, q̄ princeps est oiuz sydez: sic ⁊ idem dies caput est ceterorū dierū. ¶ Secund⁹ a luna, q̄ est splēdore ⁊ magnitudine soli proxima, ⁊ ex eo mutuat lumē. ¶ Tertius a stella martis, que vesper vocatur. ¶ Quartus a stella mercurij, quaz quida candidū circulū dicunt. ¶ Quintus a stella iouis quā phetontē dicunt. ¶ Sextus a stella veneris, quā luciferū asserūt, qr inter cuncta sydera plus lucis affert. ¶ Septimus a stella saturni, q̄ sexto celo locata trigīta annis fertur explere cursū suū. ¶ Sed quęritur quare dies non ita ordinantur in septimana, sicut planetę in celo; q̄m in celo ordinantur sm hunc versum.

Sol vene. mer. luna, saturnus, Juppiter ⁊ mars: vel sic.

Saturnus Jouc Mars ⁊ sol cum Vene. mer. lu.

Solutio: dicim⁹ q̄ dies i septimana nō ordinant sm ordinē planetaz, sed ꝑz regimē eoz i singulis dieb. Vñ qr viderūt philosophi, q̄ sol regnabat prima hora diei dñice: iō illā diē denoiauerūt a sole. Itē qr viderūt, q̄ luna regnabat prima hora secundę ferię, iō diē illū denoiauerūt a luna: ⁊ sic deseqteris, sicut ꝑz ex distinctione horaz diei facta inter planetas ꝓ ordinem succedūt. Rursus a dictis planetis philosophi noia sumpserūt, eo q̄ a singulis aliqd iboie esse voluerūt, vt a saturno calliditatē: a Jouc tēperātiā: a martę feruorez: a sole spūm: a venere voluptatem: a

mercurio

mercurio eloquentiã: a luna cor. Et qr ordo planetarũ vltra numerum septẽnariũ non procedit, sed ad primũ reuertitur: ideo tantum septem dies in septimana sunt a sapientibus constituti.

¶ Qua die septimanę quilibet mensis intret. Cap. 6.

NUnc videndum est qua die septimanę quilibet mensis intrat: de hoc duplex ratio habet. Prima per hos versus.

Alta domat dominus, gratis beat ęqua gerentes.
Contemnit fictos, augebit dona fideli.

In istis versib, sunt 12. dictiones 12. mẽsib. seruiẽtes: prima primo, scõa scõo: ⁊ sic p ordinẽ sumpto initio a Januario: its qꝫ cunqꝫ fuerit initialis lra alicuius istarũ dictionũ, eadez erit lra calẽdarũ mẽsis, cui seruit illa dictio. v.g. alta, est prima dictio, ⁊ seruit primo mensi. i. Januario: ⁊ a est prima lra illius dictionis alta: ergo A est prima lra Januarij. Itez domat est secũda dcõ, quę seruit secundo mensi scilicet februario: ⁊ D est prima litera istius dictionis: ergo D est prima litera Februarij: ⁊ sic de alijs. Idẽ dicit sequẽs versus p syllabas: quos pcedẽtes p dictiones.

Adam degebat ergo cifos a drifex.

¶ Habita autez lra calendaruꝫ, facile possumus scire qua feria quilibet mẽsis intret. Per lram. n. dñi calem illius anni procede cõputando dies per lras subsequentes vsqꝫ ad lram, quę est in cal. mensis, cuius dici introitũ scire optas: ⁊ in qua feria occurret, tali feria intrabit ille mẽsis. ¶ Secũda ratio, per qꝫ scire potes qua feria quilibet mensis intret, est per regulares ⁊ cõcurrẽtes. ¶ Nota ergo quod i anno solari sunt quinquagintaduę septimanę ⁊ vnus dies, vel duo, si sit bissextus: pp quam diem variantur singulis annis principia mensiuꝫ. ¶ Si eniꝫ hoc anno incipiat Januarius a die dñico: toto anno A, quę est prima litera Januarij, erit dominicalis. Cum ergo ventum fuerit ad finem anni: illud A finale calendarij, quod inscribitur illi dici, q̃ est vltra integras septimanas, repñtabit diem dominicam: ergo sequens A, quod iterum est initiale Januarij, pñtabit secundam feriam: ⁊ sic toto illo anno erit illa variatio: eodem modo singulis annis variantur initia mensiuꝫ per diuersas ferias. Et si sit bissextus, duplex erit variatio, prima in calen. Januarij, secunda in festo sãcti Matthię. Ut ergo computistę scire possent qua feria quolibet anno quilibet mensis inciperet, inuenerunt

duos

duos numeros, vnum inuariabilem, qui vocatur regularis, solaris, festalis: alium variabilem, qui vocatur cōcurrens, de quibus breuiter est dicendum. ¶ De regularibus solis. Cap. 7.

QUidēdū est aūt primo quid sit rēgularis, vnde dicatur, & vnde habeat ortū, & quot rēgulares quilibet mensis habeat. Rēgularis solis est numerus inuariabilis datus menſi, qui adiunctus concurrēti declarat qua feria septimanę quilibet mensis intret cuius fuerit rēgularis. Dē aūt rēgularis a rēga, q2 inuariabilis est sicut regula. 3. dist. cap. non. Solaris dē ad dēam lunarię, de quo infra dicetur. Sūnt ortuz rēgulares a martio: nam in mense martii sunt 5. rēgulares, seu 5. pro rēgulari. Martius. n. non habuit initium in primo anno mūdi seu seculi: immo dē mundus factus fuisse in illo mēse in die quo dē 15. cal. aprilis, vel vt alii dicunt 8. cal. Si. n. computes ordine retrogrado dies septimanę vsqz ad calen. martii, inuenies q̄ quinta feria mundus incepit: si tñ ante martiū fuit: & hęc est causa quare martius quinariū numerū habuit pro regulari. Rēgulares vero aliozū mensiuz sic formantur. Jungas rēgares mensis cū diebus eiusdem: & ab illa summa subtrahe 7. quoties poteris, & rēgarē sequentis mensis quod remanserit indicabit. v. g. Martius habet quinque regulares, & dies eius sunt 31. redige in summam, & sunt 36. subtrahe 7. quoties poteris, & remanet vna dies, quę datur mensi sequenti pro regulari. Item aprilis habet 30. dies, & vnum regularem, qui constituunt 31. subtrahe 7. quoties poteris, & remanebunt tres, qui dant maio pro regularibus: & ita de aliis vsque ad martium. Possumus etiam scire mensium regulares per hos versus.

Est atris clare fulgentibus ara deozum.
Grata bonis extat gratissima cuique fideli.

In istis versib. sunt 12. dictiones 12. mensib⁹ seruientes, prima primo, secūda secūdo, & sic p ordinē, sumpto initio a martio, ita q̄ quota fuerit prima lēra alicui⁹ istaruz dictionū in alphabeto, tot rēgares hz ille mēsis cui seruit illa dictio. v. g. Est, est prima dictio, & seruit primo mensi. s. martio. & E, est prima lēra istius dictionis, est, & est quinta in alphabeto: ergo martius hz quinque rēgares. Item astris est secūda dictio, & seruit secūdo mēsis. s. aprili: & A, est prima litera istius dictionis, quę est etiam prima in alphabeto: ergo aprilis habet vnum regularem: & sic de aliis.

¶ De concurrentibus, ꝛ cyclo solari. Cap. 8.

DUnc dicamus de ꝯcurrētib. Dñi aūt ꝯcurrētes: qꝛ sibi īuicē cōcurrūt, sicut videbit in formatione. vel ideo, qꝛ ꝯcurrūt cū rīaribus ad demōstrādū initialē feriā mēsiū singulis annis. Est aūt ꝯcurrēs superexcrescētia vnius diei vel pluriū sup 52. septimanas anni solaris. ideo dixi vel pluriū: qꝛ in anno bissextili superexcrescūt duo dies: in alijs vero vnus tm̄: ꝛ ab illa superexcrescētia hñt ordinē ꝯcurrētes. Alii vero concurrētes, q sequūt post primū, formanꝫ vno addito singulis terminis siue annis, sic tñ, q septennariū numerū nō excedāt: qꝛ nō sunt nisi septē ferię: ꝛ qñcūqꝫ est septimus cōcurrēs, illo anno menses hñt eadē principia, q̄ in primo anno mūdi seu seculi habuerūt: q̄libet. n. feria distat p septennariū a semetipsa. Cōcurrētes ēt in hac linea demonstrātur. 1. 2. 3. 4. 6. 7. 1. 2. 4. 5. 6. 7. 2. 3. 4. 5. 7. 1. 2. 3. 5. 6. 7. 1. 3. 4. 5. 7.

¶ Mā primus annus cycli solaris hꝫ vnū concurrentē: secundus duo: tertius tres: quartus quatuor: qntus sex pp bissextum: sextus septē: septimus vnū: qꝛ vltra septennariū non pceditur, sed reuertitur ad vnū: ꝛ ita dēmus pcedere vsqꝫ ad 28. annos: tunc reuertimur ad primū annū cycli: ꝛ pcedimus sicut prius. Cñ trāscursus 28. annorū vocaꝫ cyclus solaris vel cōcurrētiū: ꝛ dꝛ cyclus quasi circulus, p similitudinem. Si aūt volumus scire quotus sit annus cycli solaris, dēmus diuidere annos dñi per 28. quoties possumus, ꝛ addere illis 9. anteq̄ diuidamus: qꝛ cñ Chꝛs natus fuit, tm̄ pcesserat ille cyclus: ꝛ quotus annus remāserit, supra diuisionē annorꝫ, totus erit cyclus: ꝛ si nullus remāserit, tunc sumus in vltimo anno cycli solaris. Unde versus.

Annis adde nouē dñi: partire p octo Uiginti: cyclus sic tibi notus erit. Possumus ēt scire concurrentes cuiuslibet anni p literā dñicalem illius anni: sicut declarant versiculi subsequentes.

A sex, b quinqꝫ, c quatuor, d duo, e tres. Primus ꝯcurrēs fit a: septimus est g. ꝛ sic de sīlib. Hoc est dicere, q̄ cñ a. est lra dñicalis: in illo anno sunt sex p concurrente, cñ b. quinqꝫ, cñ c. quatuor, cñ d. duo, cñ e. tres, cñ f. vnus, cñ g. septē. Iuuento aūt concurrente, dēmus iūgere cū rīaribus mensis cuius feriā calendarū introitū scire volumus: ꝛ quota fuerit illa summa, si non trāscendat septē: tota, siue talī feria septimanę ille mēsis intrabit. Si vero trāscendat, septē: quotū fuerit residuū, tota feria septimanę

ptimanę ille mensis intrabit. ¶ De litera dominicali. Cap. 9.

SIcut aũt cõcurrentes, ita ꝛ dñicales lr̃ę variãtur. Nã i primo anno cycli solaris est f. lr̃a dñicalis: in scõo e. in tertio d. in quarto c. in quinto a. tunc. n. pp bissextũ ptrãsit b. qõ in his versib. declarat. Fert ea dux coꝛamet gens fautoꝛ eũ coluit bis
Ars genus est de coꝛde bono gignit ferus ensis Dicta beant aqua gens frons dat cunctis bonus authoꝛ. In bis versib. sunt 28. Dictiones, 28. annis cycli solaris seruientes: prima primo, scõa scõo: ꝛ sic p ordinẽ, sumpto initio a primo anno cycli: ita ꝙ q̃cunqꝫ fuerit initialis lr̃a alicui istarũ dictionũ, eadẽ erit litera dñicalis in illo anno, cui seruit illa dictio: v. g. Fert est prima dictio, ꝛ seruit primo anno cycli solaris: ꝛ f. est prima lr̃a: ergo f. est lr̃a dñicalis in primo anno cycli solaris, ꝛ sic de aliis. Et nota ꝙ ille annus est bissextilis, cui deseruit aliqua dictio desinens in t, ꝛ ita primus annus cycli semp est bissextilis: cũ ei deseruiat dictio desinens in t. f. fert: pp hoc primã lr̃a dictionis desinens in t, non erit lr̃a dñicalis in illo anno, cui seruit illa dictio, nisi a loco bissexti vltra: qꝛ lr̃a dñicalis, cum bissexto simul mutatur. A calendis vero Januarii p̃cedentis ipsũ bissextum vsqꝫ ad locũ bissexti erit lr̃a dñicalis illa: quę immediate sequitur in calendario post illã, quę dꝛet esse lr̃a dñicalis: vnde in primo anno cycli, f. est lr̃a dñicalis a loco bissexti vsqꝫ ad calen. Januarii sequentis. A calen. Januarii p̃cedẽtis vsqꝫ ad locũ bissexti, g. est lr̃a dñicalis: ꝛ ita in aliis. Annus aũt cui seruit illa dictio sciri potest per rõnem superius dictã de cyclo solari: nam rõ literę dñicalis tunc currentis ratione simili incipit ꝛ finitur.

¶ De indictione. Cap. 10.

NUnc aliqua de indictione dicamus. Est autẽ indictio spatium tpis, quo Romanus princeps tributũ gentibus indicebat. Si autem volumus scire quota sit Jndictio: debemus addere tres annos annis dñi, ꝛ postmodum diuidere annos dñi per quindecim quoties possumus, ꝛ quotus annus remanserit facta diuisione, tota erit Jndictio, ꝛ si nullus superauerit, in vltimo anno indictionis sumus: ꝛ tũc ad primã Jndictionẽ reuertimur: qꝛ indictio non transcendit quindecim: vñ versus.

Si tribus adiunctis domini diuiseris annos.
Per ter gnqꝫ datur indictio certificata. De indictione plenius

dicemus infra, vbi de cyclis agetur. De ęra supra dictuꝫ est tractatu. 1. c. 6. ¶ De die naturali ꝛ artificiali. Lap. 11.

Licet iã superius in plerisqꝫ locis de die tactũ sit: nihilominus ꝛ hic spãliter dicendũ est. Sciendũ est igitur ꝙ duplex est dies. s. naturalis ꝛ artificialis, siue vsualis. Naturalis est spatiũ, quo sol ducitur circa totã terrã ab oriente vsqꝫ in occidentem, & spatiũ diei ꝛ noctis, qđ sꝑ ꝓtinet 24. horas. Dr dies ista a dijs, quoꝝ noia Romani quibusdã sideribꝰ sacrauerunt. Vel a dyo, qđ est duo: qꝛ ꝓtinet duo tpa, noctẽ. s. ꝛ diẽ vsualem. Artificialis est spatiũ, quo sol moꝛatur sup nostrũ hemisphęrium ab ortu solis vsqꝫ ad occasum. Et hoc ꝑm solis ascensum ꝛ descensuꝫ crescit pariter ꝛ decrescit. Dr aũt dies a dian, qđ est claritas. Et dr vsualis siue artificialis, qꝛ solũ hoc tps aptũ est vsibus ꝛ artificiis exercendis. Reliqua pars diei dr nox a noceo, qꝛ nocet visui ꝛ vsui: ꝛ ideo vocata est dies a meliori parte sine cõmemoratione noctis. Juxta illud: Et factũ est vespere ꝛ mane dies vnꝰ.

¶ Rursus partes diei sunt tres, ꝑm Jsid. s. mane, meridies, ꝛ suprema. Mane est lux matura, ꝛ plena, nec iam crepusculũ. Meridies dicitur quasi medidies. i. medius dies, vel quia tunc purior dies est. Suprema est postrema pars diei. Sero dicit a clausis seris. ¶ Noctis vero partes sunt septẽ. s. vesperuꝫ, crepusculũ, ꝓticiniũ, itẽpestũ, galliciniũ, matutinũ, ꝛ diluculũ. ¶ Vesperũ dr a vespere occidentali stella: q̃ tenebras sequẽtes ꝓcedit, ꝛ dr tenebrę, quasi tenentes vmbrã. Crepusculum dr dubia lux. s. inter lucẽ ꝛ tenebras. Conticiniũ est, qñ tã oẽs silẽt. Jntẽpestum est mediũ noctis tps, qñ nil agi põt, ꝛ oia silẽt quasi inopportunũ. Galliciniuꝫ dr ꝑ gallos lucis ꝓnũcios. Matutinũ est inter abscessum tenebrarũ ꝛ auroꝛę aduẽtuꝫ. Diluculum dr quasi incipiẽs pars diei lux ꝛ auroꝛa, q̃ solez ꝓcedit. Est. n. auroꝛa diei clarescẽtis exordiũ. ¶ Et nota, ꝙ dies alij sunt sꝯderales, in quib. sꝯdera mouent, ꝛ hoies a nauigationibus excludunt: alij ꝓtales, de quib. in libris Regũ, quibus reges solent ad bella ꝓcedere, ꝛ alij intercalares, quos scimus duodecim mensib. superesse: alij caniculares, alij solstitiales, alij ęquinoctiales: de quibus tã ꝓmissum est alii fasti, in qb. iura fant: alii nefasti eis cõtrarii: alii festi. i. festiui, vt dies azimoꝝ: alii ꝓfesti quasi ꝓcul a festis, vt feriales: alii mali sunt, qñ in eis plus solito homines affligũtur.

Unde

Vñ apls. Redimentes tps, qñ dies mali sunt: & e contrario sunt boni: alij ęgyptiaci, de quibus p̄missum est: Est ēt dies salutis: in quo dñs venit ad saluandum: Est ēt dies iudicij: in qno dñs veniet ad iudicandū: qui erit bonis dies lętitię, malis aūt calamitatis & miserię. Momentū vero est minimū atq; angustū tps a motu syderū dictū: est. n. extremitas horę in breuibus intervallis cum aliquid sibi cedit atq; succedit, śm Isido. Hora grēcus nomen ē, & terminū latine sonat: est. n. finis tpis. Quot autē horas continet dies naturalis dictū est in principio huius partis.

¶ Tractatus secundę partis, tractantis de anno lunari.

¶ Quid sit annus lunaris, & quot dies contineat. Cap. 1.

ANnus lunaris dr̄ tribus modis: Primo mō, annus lunaris est spatiū, quo luna circuit totū zodiacū: qō facit in 29. diebus & 12. horis. Secūdo mō, dr̄ annus lunaris spatiū, quo luna circuit solē ab vna ascensione vsq; ad aliā, & hoc facit in 29. diebus, & 12. horis. Mā cū luna separat a sole ad peragrandū zodiacuz, & postea reuertit ad eundē punctū, in quo dimiserat solē, non inuenit illū ibi: qr̄ sol iam tūc pcesit suo motu, q̄ luna laborat recurrere ad eū, siue attingere ipsum duobus dieb. & tribus horis. Tertio, dr̄ annus lunaris spatiū duodecim lunationū in anno cōi, & tredeciz in embolismali: de quibus infra dicet. cum ergo lunatio q̄libet ꝑstet 29. diebus & 12. horis: qr̄ non curat eccl'a de minutis: ex 12. horis p̄cedentis lunationis, & ex 12. sequentis constituitur vna dies naturalis: quę semper lunationi p̄cedenti attribuitur, ita q̄ lunatio p̄cedentis mēsis semper habeat 30. dies, & sequentis 29. nisi fit aliud pp bissextū, vel embolismū, vel saltum lunę. vnde vers.

Luna paris mensis nunquam tricesima fiet. Impar triceno nunquam sine fine carebit. Tpe bissexti febr̄i luna tricesima est. Nam iulij luna tunc est vicesimanona. Mensis par dr̄: quia numerando a ianuario per ordinē cadit in numeruz parem, vt februarius, aprilis, iunius, augustus, october, decembr̄, quoruz lunatio semper est 29. dierum, excepto febr̄uario, cuius lunatio est 30. quando est bissextus. Impar vero est, quando cadit in numerum imparem, vt ianuarius, & martius, maius, iulius, septēber & nouembr̄, quoruz lunatio semper est 30. dierū: excepto iulio, qui in vltimo anno cycli lunaris ꝓpter saltum lunę habet

ffi 29. Ex his aũt 12. lunationibus ꝙstituuntur trecenti qnqua-
ginta quatuor dies in anno lunari, ꝛ sic annus lunaris in 11.
diebus excedit̃ a solari: ex quo excessu oĩs varietas ętatis lu-
nę ꝙsurgit: ita ꝙ vbicunqꝫ fuerit luna prima in primo anno, fit
in scõo 11. pp quam varietatẽ duorũꝫ numerorũ genera sunt in-
uenta, regulares vcꝫ, ꝛ epactę, de quibus breuiter videamus.

¶ De regularibus lunaribus. Cap. 2.

Vnc videamus de regularibus. Et quidẽ regularis luna-
ris est numerus inuariabilis datus mẽsi ad inueniendũ
lunã in calen. mensiũ singulorũ. Hñt aũt ortũ regulares ab illis
quinqꝫ diebus, q supsunt in anno solari supra 360. dies. vñ quin
que rlares dati sunt septẽbri, a quo annus lunaris sumit initiuꝫ.
Rlares vero aliorꝫ mensiũ sic formantur. Junge rlares mensis
cũ diebus eius: ꝛ ab illa summa subtrahe lunationẽ eius: ꝛ resi-
duũ qõ remãserit, erit rlaris illius mẽsis: v. g. Septẽber hꝫ quin
que rlares: ꝛ dies eius sunt 30. qui ꝙiuncti rlaribus constituunt
35. ꝛ lunatio septẽbris est tricesima: qua subtracta remanent 5.
q sunt rlares sequẽtis mẽsis. s. octobris: ꝛ sic de alijs vsqꝫ ad se-
ptẽbrẽ. Hã ęgyptij suũ annũ incipiũt a septẽbri: ꝛ ideo nos an-
nũ lunarẽꝫ incipimus a septẽbri. De rlaribus tradit̃ iste versus

Dic. e. g. bis i. k. bis: post manet ordo q. d.

Dic e. bis: q̃ est quinta in alphabeto. i. primis duob. mensib. an-
ni lunaris dant̃ quinqꝫ ꝑ rlaribus. Item dic bis g. q̃ est 7. in al-
phabeto. i. tertius ꝛ quartus mẽsis hñt septẽꝫ ꝑ rlaribus. Item
dic bis. i. quę est nona in alphabeto. i. quintus ꝛ septimus mẽsis
hñt 19. ꝑ regularibus. Item dic bis k. q̃ est 10. in alphabeto. i.
sextus ꝛ octauus mẽsis hñt 10. ꝑ regularib. Et nota ꝙ fit transi
tus de quinto ad septimũ, ꝛ de sexto ad octauũ: vt ꝑꝫ in forman
do ipsos regulares: quia Januarius ꝛ martius 9. ꝛ februarius
ꝛ aprilis 10. habent: sed post manet ordo. i. maius 11. Junius 12.
Julius 13. Augustus 14. habent. ¶ De Epacta. Cap. 3.

Sequitur de Epacta. Est aũt epacta numerꝰ variabilis da
tus anno ad inueniẽdũ lunã in calẽ. cuiuslibet mensis: ꝛ di
epacta ab epi, ꝙ est supra, ꝛ aucta, qr est superexcrescẽtia, anni lu-
naris a solari. Ideoque annus primus cycli lunaris nullam hꝫ
epactã, qr nullꝰ annꝰ ꝑcessit a quo 11. accepisset. Sõs vero hꝫ 11.
ꝑ epacta: qr epacta ortũ ab illis 11. diebus, ꝙbus annus lunaris

excc-

excedit a solari. Tertius vero annus ℔ 22. qz sp adduntur 11. si nō trāscēdat 30. Si vero trāscendat 30. abiectis 30. residuū erit epacta illius anni: ⁊ ideo in quarto anno, qz summa ascendit 33. abiectis 30. sunt epactę illius anni 3. Epactę vero grece, dr latine abiectiones annuę lunares: q̄ p numerū. 11. vsqz ad tricenariū i se reuoluunt: quas egyptij ideo adjciūt, vt lunaris emēsiōne solis coequetur. Luna. n. iuxta cursum suum 29. semis dies lucere dignoscitur: ⁊ fiunt in annū lunarem dies 354. remanent ad cursum anni solaris dies 11. quos egyptij adjciūt. Absqz his nō inuenies quota sit luna in quolibet anno, mēse, ⁊ die. epactę oium annorū cycli lunaris p hanc tabulā denotant: ita q hoc verbū nulla, rīdet primo anno: ⁊ singuli sequentes numeri rīdent singulis annis cycli, vsque ad 19. vt, nulla 11. 22. 3. 14. 25. 6. 17. 9. 11. 12. 13. 5. 16. 27. 8. 29. 10. Sed hoc idem ēt oñditur per hos versus. Annis adde vnū dñi: partire per vnde Viginti lunę cyclus ⁊ inde patet. Hoc vult dicere, q si volumus scire quotus sit annus epactalis, siue cycli, debemus diuidere annos dñi per 19. quoties possumus: ⁊ addere vnuz: qz qñ Chr̄s natus fuit, tūc p̄cesserat ille cyclus: ⁊ quota fuerit summa q̄ remanserit, totus erit annus cycli epactalis: v. g. Hoc anno computamus annos dñi mille ducētos octuaginta sex: quorū mille ducēti septuagintatres sunt recte p decem ⁊ nouē diuisi. supersunt 13. de p̄dicto numero: addito ergo vno fiunt 14. vnde hoc anno est decimusquartus annus cycli lunaris in anno sequēti erit 25. ⁊ sic vsque ad 29. postea redit ad primū: ⁊ hoc verum est p̄ illos, qui incipiunt cōputare annos dñi a natiuitate Chr̄i, vel a cal'. ianuarij: non aūt p̄ eos, q illos immutant in cal'. septēbris: ⁊ faciunt ibi diuisionez. nā tunc addendi sunt duo anni. Pōt ēt ⁊ aliter inueniri epacta: vt si summaz q̄ remanet de p̄missa diuisione annorū dñi per tres iūcturas pollicis numeremus. Si. n. numerus finitur in prima iunctura, debemus demere vnū de ipso numero: si in secūda, debemus addere nouez: si in tertia, dēmus addere decē ⁊ nouem: ⁊ summa inde ꝓueniens est epacta: ⁊ hoc si 30. non transeat. Si vero transiret abiectis 30. residuū est epacta: vnde versus. Deme vnū, post adde nouem, post dena nouēq3. Inuenta igitur epacta, debemus eā iungere cū regularibus mēsis, cuius lunaz volumus inuenire: ⁊ quota fuerit summa inde ꝓueniens:

niens: tota erit luna in cal. illius mēſis: dūmodo 30. nō trāſeat. Si vero 30. trāſiret, abiectis 30. reſiduū erit ętas lunę: ꝛ ſi ſumma illa fuerit 30. in cal. menſis, tunc luna erit 30. ſi autez epacta nulla fuerit: puta in primo anno cycli lunaris: tunc ad inueniēdum lunaz ſufficit rōnaris. Sed qm epactarum rō qnqz fallit, pp emboliſmum, ſiue ſaltum lunę ideo de ipſo breuiter videamus.

De anno Emboliſmali ꝛ communi. Cap. 4.

Circa emboliſmū, ſiue lunę ſaltū, notanduz eſt, ꝙ emboliſmus greçe interpretatur latine ſuperaugmentuz, ſeu ſuperexcreſcentia anni ſolaris ſuper lunarem. Dicergo annus ſolaris excedit lunarē in 11. diebus, ex illo exceſſu cōſtituunt 7. lunationes in 19. annis cycli lunaris: multiplicatis illis 11. diebus. Et dīr emboliſmales: quaruz q̄libet eſt 30. dierum: ꝛ attribuunt 7. annis emboliſmalibus: ita quod in quolibet cyclo lunari ſunt 7. anni emboliſmales, ꝛ 12. cōes. Appellatur autē annus emboliſmalis: qa a 14. luna p̄cedentis paſchę vſqz ad 14. ſequentis hēt 13. lunationes ſiue 13. mēſes lunares, ideſt 384. dies: ꝛ iſte eſt annus ſcō Moyſi diuinitus reuelatus. Cōis vero hēt tm 12. lunationes, ideſt 354. dies: quoz̄ diſpoſitiones continet iſte verſus.

Cur fles: his lacrymis odioſum quęre tyrannum:

In iſto verſu ſunt 7. dictiones annis emboliſmalib. ſeruientes. Prima primo, ſcōa ſcōo, ꝛ ſic per ordinē: ita ꝙ quota eſt prima lr̄a alicuius iſtarum dictionuz in alphabeto, totus annus cycli epactalis erit annus emboliſmalis. v. g. Cur eſt prima dictio: ꝛ ſeruit primo anno emboliſmali, ꝛ c, eſt prima lr̄a illius dictionis, q̄ eſt tertia in alphabeto: ergo tertius annus cycli lunaris eſt emboliſmalis: ꝛ ita de alijs: hoc obſeruato, ꝙ hęc dictio, his, dz ſcribi cū h. Et dī annus cōis: qr ſępe duo ita continuentz incedunt, vt inuicez ſe in paſchali ſolennitate ſequātur: emboliſmalis. n. ſemper ſolus eſt. Ordo aūt iſtoz̄ annoruz cōium ꝛ emboliſmaliū pz in linea ſubſequenti. Cōis, cōis, emboliſmalis, cōis, cōis, emboliſmalis, cōis, emboliſmalis, cōis, cōis, emboliſmalis, cōis, cōis, emboliſmalis, cōis, emboliſmalis, cōis, cōis, emboliſmalis. Habito autem anno emboliſmali, poſſumus ſcire in quo menſe lunatio emboliſmalis contingat: per hunc verſum.

Nobilis ꝛ Chriſtum modo libet habeto coęuum.

In iſto verſu ſunt 7. dictiones, 7. menſib. ſeruientes: in quibus

contin-

contingunt lunationes emboliſmales in ꝑfatis 7. annis: ꝓma ꝓmo: ſecūda ſecūdo. ⁊ ſic ꝑ ordinez: ita ꝙ quota erit ꝓma lr̄a alicui⁹ iſtaꝝ dictionū in alphabeto: toto mēſe illius anni cui ſeruit illa dictio: ꝛtingit lunatio emboliſmalis. Itē quota erit ꝓma lr̄a ſecūdę ſyllabę in alphabeto, tota die mēſis incipit lunatio emboliſmalis: v.g. Mobilis eſt ꝓma dictio, ⁊ ſeruit ꝓmę lunationi: q̄ ꝛtingit in tertio anno cyclo lunaris, ⁊ m. eſt ꝓma lr̄a huius dictionis, ⁊ eſt duodecima in alphabeto: ergo in 12. menſe ꝛtingit lunatio emboliſmalis. Itē b, eſt ꝓma lr̄a ſecūdę ſyllabę: ⁊ eſt ſecūda in alphabeto: ergo in ſecūda die illi⁹ mēſis incipit illa lunatio, ⁊ ſic de alijs. Si aūt velis pleni⁹ hui⁹ rei veritatē inquirere, recurre ad epactā ⁊ r̄l'ares illius anni, de quo vis ſcire: ⁊ ita inuenies eſſe. Hūc videamus vbi fallit epacta iuncta r̄l'aribus ꝓp emboliſmū, ſeu ſaltū lunę. Circa quod nota ꝙ lꝫ in cyclo lunari ſint ſeptē anni emboliſmales, vt ſupius dictū eſt, non tñ fallit epacta niſi in tribus. ſcil. 8. in 11. ⁊ 19. vnde verſus.

Octauo vndecimo poſtremo fallit epacta. In quo aūt loco, vel mēſe, vel quot locis fallit epacta iūcta r̄l'arib. his verſ. denotaī.

Julius vndenis, ter Maius octo vicenis.

Biſſextus niſi ſit mars peccat in vndetricenis.

In totidem Maius, auguſtus vero duobus. hoc eſt dicere, ꝙ in octauo anno cycli lunaris fallit epacta cū regularibus in maio ⁊ iulio: quia in calen. maij cū luna dīet eſſe 28. ſm epactaꝫ, nō reperitur niſi 27. ꝓp emboliſmum. Item fallit in calen. iulij eodē anno: quia tunc luna dīet eſſe 30. ſm epactam, non reperitur niſi 29. ꝓp emboliſmum, vbi credendum eſt emboliſmo, ⁊ non epactę. Item in 11. anno fallit epacta: quia in calen. martij ſm epactam dīet eſſe luna 29. ſed ꝓp emboliſmum reperitur tñ 28. Ceruntamen ſi in illo anno fuerit biſſextus, tunc cozrigitur ille error: qñ ꝓp biſſextum additur vna dies. Item in 19. anno fallit epacta in duobus locis. nam ſm epactam luna dīet eſſe 29. in calend. maij, ſed ꝓp emboliſmum non reperitur niſi 28. ⁊ in eodem fallit in calend. auguſti: quia ſm epactam luna deberet ibi eſſe 2. ſed ꝓpter ſaltum lunę ibi tertia inuenitur: quia lunatio iulij, quę deberet eſſe 30. in illo anno, eſt tantum 29. ⁊ hoc contingit ꝓpter errozem noſtri computi: ⁊ tunc annus in duobus diebus exceditur a ſolari. De ſaltu lunę traditur iſte verſus.

Luna

Luna facit saltum quintilis luce suprema

Retrocedit.n.luna vna die,sicut diximus,p errorez nfi cōputi: vt in sequēti anno in calē.septēbris luna redeat sicut debet,nisi enim saltus lunę colligeret,ptingeret error: vt in 14.cyclis diceret luna prima qñ esset plenilunium. Colligit aūt sic iste dies: quęlibet.n.lunatio,ad hoc vt lunationes sint equales, hāt 29. dies,dimidiū,minus quatuor momētis,t vna vncia,t vno atomo: sunt aūt in cyclo 235.lunationes:erunt ergo quater tot momēta,q̄ sunt in vniuerso,noningenta quadraginta,q̄ diuisa per 40.pstituunt 23.horas t dimidias. Postea ex 235.vncijs constituuntur 19.momenta: t remanent septē vncię:t ex 235.atomis pstituuntur 5.vncię:q̄ vncię cū septē prioribus faciunt vnū momentū:qđ iūctū ad 19.momenta phabita, facit dimidiā horaz: q̄ iūcta cū alijs 23.t dimidia facit vnum diē,q̄ subtrahitur vltimo anno a lunatione iulij:t dz saltus lunę. Pōt ēt facilius hoc mō colligi.Annus lunaris pstat ex 354.diebus, minus vna hora,t quarta parte vnius horę,t septuagesimasexta parte quartę vnius horę:ergo in 19.annis bñr 19.horę:t 19.quartę horaruz:t 19.octuagintasex partes quartę vnius horę:quę faciūt in 19.annis quartā partē vnius horę:t ita erunt 20. quartę horarū:q̄ faciunt 5.horas:q̄ iunctę 23.horis phabitis faciūt vnū diē. Est igit saltus lunę quidaz dies collectus in 19.annis ex eo superfluo qđ dat lunationibus: t dz saltus lunę,nō qđ luna magis saliat illa die p̄ alia:sed qz nos lunā cōputantes,diē illā,sup quaz in alijs annis lunatio iulij dz 20.salimus siue ptermittimus non cōputantes lunā in vltimo anno cycli decēnouennalis nisi 29. ideo aūt subtrahit dies illa a lunatione iulij in vltimo anno cycli decēnouennalis: qz iulius est vltimus in anno epactali inter menses hñtes 30.dies in lunatione: vñ vltimo anno lunatio iulij non cōputat trigesima,sed vigesimanona:t ideo aureus numerus illius.s.decēnouennalis p̄us crescat,sequitur fine intervallo minorē: t p pñs in alijs mensibus sequentibus vsqz ad Januariū,sicut infra dicet.Saltus ergo lunę facit duas lunatiōes pariter esse 29.dieruz ad pfatos ergo errores facilius corrigendos inuentus est aureus numerus:de quo breuiter est dicēdum.

¶ De aureo numero. Cap.5.

Aureus numerus est ille,q ponitur ī calēdario, qui in quolibet

libet mēse indicat lunā primā, ad primatos errores facilius cor rigendos inuentus. Et dr aureus numerus p similitudinem: qr sicut aurū superat oīa metalla, ita iste numerus oēs alias rōnes lunares excellit: quē Julius Cesar cum tanta diligētia dr inue nisse: qui incipiens a quocunqz anno cycli lunaris vbicūqz in uenit lunā primā in primo anno cycli posuit 1. in calendario: in latere extrinseco iuxta lras feriales. s. in quolibet mense: r in secundo anno vbicunqz inuenit primā posuit 2. in quolibet mense: r in tertio 3. r sic de alijs: r ideo in cal. Januarij ternarius est numerus: qr ibi nulla inuenitur tertio anno prima, nec ibi debet poni alius numerus q3 ternarius: qr nullo anno cal. Januarij luna est prima, nisi in tertio anno cycli decēnouennalis. In quibusdā tñ calendarijs numeri ipsi designantur p lras alphabeti: nā p vno interponitur ibi a, p duobus, b. p tribus, c. r sic de alijs numeris, r lris, r seriatim vsqz ad lram t, q̄ est decimanona in ordine alphabeti. Formatur aūt aureus numerus ab illo ternario, q ponitur in calen. ianuarii: nā illis tribus addūtur 8. r constituuntur 11. qui numerus dr poni in tertia lra ianuarij. Itē illis 11. adduntur 8. q̄ cōstituunt 19. qui numerus debet poni cū interuallo in 5. lra ianuarij. Item illis 19. addantur 8. r sic sunt 28. sed qr aureus numerus nō transit 19. r ideo abiectis 19. residuū. s. 8. dr poni immediate post 19. r sic p totū calendariuz. Pr ergo, q qñ maior numerus sequitur minorē, tunc debet inter vtranque numerum dimitti vna litera: r qñ minor sequitur maiorem, tunc nulla debet litera intermitti: vnde versus.

De tribus octo cauens superet de dena noueinqz.

Maior fit ternus, minor aureus esto secundus.

Veruntamen formatio illa fallit in omni mense, cuius lunatio est 29. dierum. s. in Februario, Aprili, Junio, augusto, octobri, r decembri in quibus post minorem numerum maior immediate locatus sequitur circa principiū mensis, quod patet hoc versu.

Mense breuis lunę februs est ars det cito ganger.

In isto versu crūt sex dictiones sex mēsibus deseruiētes: quorū lunatio est 29. incipiēdo i medio versu, vbi dr februs: ita q quecūqz fuerit initialis lra alicuius istarū dictionū sup eadez lra in calēdario maior numerus sequitur minorem, sine spatio. i. nulla lra dimissa in illo mense cui seruit illa dictio. v.g. Februs est pri-

ma

mā dictio ⁊ seruit primo mensi, cuius lunatio est 29. s. februs, ⁊ f. est prima litera: ergo super primum f. mensis februarij maior numerus sequitur minorem immediate, similiter super primū e. Aprilis: ⁊ sic de aliis: sed super primum g. decembris maior, s. 14. sequitur immediate minorem. s. 2. ⁊ super eadem litera: q; ibi est duplex aureus numerus, quod designat geminatio huius literę g. in dictione ganger. Item fallit in Julio ⁊ reliquis mensibus vsque ad Januarium: in quibus circa finem numerus 19. sequitur immediate ad 11. numerum: vnde versus.

Julius ⁊ reliqui, qui restant dena, nouemq;
Jungunt vndeno, sic est ratus aureus ordo.

Item sciendum est, q; quando 19. immediate sequitur 12. tunc octauus, qui sequitur, debet tertio loco poni: vnde versus.

Quando continuas vndenis dena nouemq;
Maiori trinus tunc octonarius esto.

De termino paschali, ⁊ prio de clauib. festorū mobiliū. C. 6.

DE termino paschali triplex datur rō: ⁊ prima per claues mosaicas: scōa pęratē lunę: tertia per tabulas manuales: de quarum qualibet videndum est: Sed primo de clauibus: ⁊ ideo videndum est quid sit clauis, ⁊ vnde dicatur, ⁊ vnde habet ortū, ⁊ ad quid inuenta fuerit. Clauis est numerus variabilis datus anno ad inueniendū principia quinq; mobiliū festiuitatū, s. septuagesimę, quadragesimę, paschatis, rogationū, pentecostes: ideo sunt quinq; claues: ⁊ qōlibet p̄dictorū festorū hz triginta quinq; dies, in quibus semper celebrantur. A sede aūt cuiuslibet clauis numerātur dies vndeciz, ⁊ vsq; ad initiū ipsoruz triginta quinq; dierū, prout hęc infra patebūt. Et dō clauis per similitudinē: quia sicut per claues ostia reserantur, ita per talē numerū principia dictarum festiuitatū nobis denotantur. Habent. n. ortum istę claues terminorū a 19. anni cycli lunaris, ⁊ 7. diebus septimanę: vnde prima clauis est 29. Claues aūt aliorū annorū sic formantur: addamus. n. semper claui pręcedētis anni 19. ⁊ summa inde proueniens erit clauis sequentis anni: si non superat 40. si vero summa superat 40. abiectis 30. residuum erit clauis sequentis anni. verbi g. Clauis primi anni est 26. cui si iungatur 19. erunt 45. vnde abiectis triginta, remanēt 15. qui numerus est clauis sequētis anni. ⁊ ita formātur vsq; ad 19. annos

nos per ordinē: qz non pceditur vltra 19. numerum: sed reuertitur ad priorē: vnde cyclus clauiū aurei numeri z epactarū non differunt quantitate, differunt tñ principio, qz cyclus epactarū incipit a septēbri, cyclus aūt aurei numeri z clauius a ianuario. Vnde si velimus scire quotus sit annus cycli aurei numeri, z clauiū, possumus scire per diuisionē annorū dñi factaz superius in titulo de epacta. Inuento quotus sit annus clauiū, possumus scire quę sit clauis illius anni per aliaz hanc rōnem. Numerus enim ille, qui remanet de diuisione annorū dñi numerari debet per summitates quinqz digitorum, incboando a pollice: z si numerus terminatur in pollice, debemus addere 25. z summa inde proueniens erit clauis illius anni: si vero numerus finitur in indice, debemus addere 13. si in medio, 31. si in annulari 19. si in auriculari, 7. z si summa inde pueniēs excesserit 49. abiectis 30. quod remanserit erit clauis, quę additio his versib. continetur.

Viginti quinqz tredecim plus esse tricenos.
Vnde vicena epa digitis pro clauibus apta.

Sedes quidē clauium nunc̄ inuenitur in calendario, nisi super hanc literam g. prima ergo g. ianuarij est clauis septuagesimę. vltima g. eiusdem mensis est clauis quadragesimę: z secunda g. martij est clauis paschatis: tertia g. aprilis est clauis rogationum. vltima g. aprilis est clauis pentecostes: vnde versus.

Primaqz, z vltima g. Jani, Martiusqz secunda,
Tertiaqz aprilis tibi signat, z vltima clauem.

Habita ergo claue anni, incipe cōputare a sede clauis: z cōple illā in diebus calendarij p ordinē pcedendo: z vbi terminabit̄, ibi erit terminus solēnitatis: ita qz in proximo die dūco ibi sequēti erit initiū solēnitatis, cuius est clauis, sed rōnes incipiunt in sequēti die lunę: z si fuerit bissextus, cuilibet claui est vna dies addenda. ¶ Rationes ad inuemendum paschq. Cap. 7.

POssumus ēt scire paschales terminos per ętatem lunę: cuius rationem sequitur iuxta consuetudinem iudęorum, de quo talis datur regula. Accipe lunam quęcunqz est in festo epiphanię: z perfice illam procedendo per dies calēdarij ordinate vsqz ad 40. dies, z si fuerit bissextus, vsque ad 41. in proxima die dominica sequenti erit initium septuagesimę: vnde versus.

A festo stellę numerando perfice lunam.

Quadra=

Quadraginta dies post septuagesima fiet.
Bissextus quando fuerit, superadditur vnus.
Si cadit in lucem domini tunc sume sequentem.
Si cadit in feriam septenam, sit q3 bissextus,
Linque diem domini primum, sumasq3 secundum.

Habita ergo septuagesima terminos aliarū mobiliū festiuitatū facile scire potes. Nā a septuagesima vsq3 ad dñicam 1. quadragesimę sunt tres integrę septimanę: a dñica 1. quadragesimę vsq3 ad pascha, sūt sex integrę septimanę: a pascha vero vsq3 ad diem lunę rogationum sunt quinq3 septimanę, ⁊ vnus dies: a pascha vero vsq3 ad pentecosten computantur quinquies decem dies. Terminū quoq3 paschalem his versibus scire potes.

Post nonas martis vbi sit noua luna require.
Tertia lux Domini proxima pascha tenet.

¶ Rursus vbicūq3 post duodecimū cal. aprilis luna decimaquarta reperitur, dominica proxima pascha celebratur. Item qualiscūq3 luna fuerit in cal. ianuarii, talem fac ea3 in festo sancti Benedicti, siue 12. calen. aprilis: ⁊ illam computes vsq3 ad 24. ⁊ ibi erit pascha hebręorum. ¶ Rursus ab 8. idus Martii vsq3 ad nonas aprilis sunt dies 29. quocunq3 ergo illorum luna fuerit prima, computetur vsq3 ad quatuordecim: ⁊ ibi erit pascha hebręorū. Est etiā ⁊ alia ratio inueniendi pascha p ętatem lunę: qñ qñ luna currit per vnu3, erit pascha dñica prima post nonas aprilis: qñ currit per duo, erit dominica prima post 8. cal. aprilis: quādo currit per tres, erit dñica prima post idus aprilis: qñ currit p quatuor, erit dñica prima post nonas aprilis: qñ per quinq3, erit dñica prima post 11. cal. aprilis: qñ p sex, erit dñica prima post 4. idus aprilis: qñ per septem, erit dñica prima post 3. calē. aprilis: qñ per octo, erit dñica prima post 14. cal. maii: qñ per nouem, erit dñica prima post 7. idus aprilis: qñ per decem, erit dominica prima post 6. cal. aprilis: qñ per vndecim, erit dominica prima post 17. cal. maii: qñ per duodecim, erit dominica prima post pridie nonas aprilis: qñ p tredecim, erit dominica prima post 9. cal. aprilis, qñ per quatuordecim, erit dominica prima post pridie idus aprilis: qñ p quindecim, erit dñica prima post 12. cal. aprilis, qñ p decemseptem, erit dominica prima post. 5. idus aprilis, qñ per octodecim, erit dominica

nica poſt 4.idus aprilis,qñ per 19.erit dñica poſt 15.calē.maii. Tabulas inſuper manuales nonnulli ad inueniendos paſchales terminos cōfecere,ſicut Dionyſius,Iſidorus,ꝛ quidā alii, quas ad pręſens duximus dimittendas,ne difficultaſ ſit numiū onerosa.Ad pręſens igitur ſufficiant carmina noſtra infraſcripta.Eſſe grauem nobis bello carnem caueamus.

Bellum ſępe gerens etiam puto deuicit hoſtem.

Mox animę lucrū inuenies cum religioſis.In bis verſibus ſunt 19.dictiones,19.annis cycli lunaris ſeruientes,prima primo,ſecūda ſecundo,ꝛ ſic p ordinē,ſumpto initio ā primo anno cycli,ꝛ quota fuerit prima lſa dictionis in ordine alphabeti,q̄ nō definat in m.tota die aprilis cōputādo a mēſis principio verſus finē,erit terminus paſchę hebręorum.i.luna 14.ꝛ in primo dñica ſubſequenti erit paſcha noſtrū,ſicut in ſexta parte ſub tractatu de paſcha plene dictū eſt.Ibi etiā patet quare ſub 5.calē. aprilis ſcribit in calendario reſurrectio dñi.Si vero dictio deſinit i m.quota eius erit prima litera in alphabeto,tota die martii cōputando a mēſis fine verſus principiū erit terminus paſchalis iudęorū,ꝛ in primo die dñico,q̄ poſtea occurrerit,deſcēdendo verſus finē,erit paſcha nr̄m,hoc cautius obſeruādo,q̄ carnē ꝛ caueam⁹ in p̄fatis verſibus dēnt ſcribi p c,ꝛ hoſtē debet ſcribi p h,q̄ in hoc loco pro lſa reputatur. Pōt ꝛ aliter paſcha facile inueniri,pone enim in calendario tuo in margine aureū numerum ſequentem.vȝ iuxta 12.calē.aprilis pone 16.iuxta 11. cal.pone 5.iuxta 12.cal.13.iuxta 8.cal.2.iuxta 6.calen.10.iuxta 4. cal.18.iuxta 3.cal.7.Itē iuxta cal.aprilis 15.iuxta 4.nonas aprilis 4.iuxta 2.nonas 10.iuxta nonas.1.iuxta 6.idus 19.iuxta 5. idus.17.iuxta 4.idus.6.iuxta 2.idus 14.iuxta idus 3.iuxta 17.cal. maii.11.iuxta 15.cal.19.iuxta 14.cal.8. Volens ergo terminum paſchę inuenire,adde vnum annis dñi tunc currentibus, poſtea diuide ipſos quoties poterit per 19. ꝛ ſi diuiſio pficiatur in 16.ita q̄ nil ſuperſit,recurre ad calēdariū tuū:ꝛ in illa die, iuxta quā inuenies ſcriptū 19.erit paſcha hebręorū,qō ſemper celebrant in 14.luna,ꝛ in ſequenti dñica erat paſcha noſtrum. Si vero aliquid ſuperſit ſuper vltima 19.puta quinq̄,vel decē,vel 15.dies,tunc paſcha hebręorū erit in die illa,iuxta quā ſcriptū inuenies 5.vel 10,vel 15,ꝛ ſic de aliis p̄miſſis numeris,ꝛ diebus:

ꝛ in

& in sequenti dñica erit pascha nostrū: quod nō pōt esse ante 11. cal. aprilis, nec post 7. cal. maii. v. g. hoc anno computantur anni dñi 1286. quorū 1273. sunt recte diuisi per 19. supersunt ergo 13. de ꝑmisso numero, quibus additur vnus, & fiunt 14. vbi ergo inueneris in tuo calendario hūc numerū, ibi erit hoc anno pascha iudęorū: in sequenti vero anno erit vbi inuenies scriptus 15. & sic vsque ad 19. postea vero reditur ad 1. & sic perpetuo fiet. Per eundē quoq; modū poteris terminum septuagesimę inuenire. Pone in calendario tuo in margine iuxta 16. calē. Februarij hunc numerū 8. Itē in eadē linea pone 16. iuxta 15. calen. Februarij, pone 5. iuxta 14. cal. 13. iuxta 13. cal. 2. iuxta 12. calē. 10. iuxta 10. calē. 18. iuxta 8. cal. 7. iuxta 7. calē. 15. iuxta 5. cal. 4. iuxta 3. cal. 12. iuxta 2. calē. 1. iuxta cal. februarij. Item iuxta 3. nonas februarij 9. iuxta nonas 17. iuxta 8. idus 6. iuxta 6. idus 14. iuxta 5. idus 3. iuxta 3. idus 11. iuxta idus 19. Diuisis ergo annis dñi per 19. vt ꝑmissum est, vide, qui numerus supereſt super 19. & vbi illum in ipso calendario inueneris, ibi erit terminus septuagesimę, qui semp est in luna vndecima: & in sequenti dñica septuagesimam celebramus, q̄ non pōt esse ante 15. calen. februarij; nec post 9. cal. martij, sicut nec quadragesima potest esse ante pridie nonas februarij, nec post 6. idus martij. Eodē ēt mō terminus pentecostes inueniri pōt: pone. n. in tuo calendario in margine iuxta 7. idus maij 16. iuxta 6. idus 5. iuxta 4. idus 13. iuxta 3. idus 2. iuxta idus 10. Itē iuxta 17. cal. Junij 18. iuxta 15. calen. 7. iuxta 13. cal. 15. iuxta 12. cal. 4. iuxta 10. cal. 12. iuxta 9. calē. 1. iuxta 7. calen. 19. iuxta 5. cal. 12. iuxta 4. cal. 6. iuxta pridie. cal. 14. Item iuxta calē. Junij 3. iuxta 3. nonas. 11. iuxta nonas. 19. iuxta 8. idus 8. Diuisis ergo annis dñi per 19. numerū illum, qui supererit super 19. quęre in ꝑmissis locis calēdarij: & vbi illū inueneris, ibi erit pentecoste hebręorū, quod semper est in luna 4. & in sequēti dñica erit pentecoste nostrū, quod nō pōt esse ante 6. idus maij, nec post idus iunij, sicut nec rogationes esse pñt ante 6. calen. maii, nec post calen. iunii. Pōt ēt pascha aliter inueniri per hāc tabulam, 5. 15. 13. 2. 22. 10. 30. 18. 7. 27. 15. 4. 24. 12. 1. 21. 9. 19. 17. Isti numeri repñtant quosdā dies aprilis & martij, in quibus contingit pascha hebręorū, cōputando dies illos a principio ipsorū mensiū, ita q̄ ipsi numeri a viginti infra rñdeant aprili, a viginti supra

pia martio: hoc vult dicere hęc tabula: q̄ in primo anno cycli lunaris est pascha hebręorū in 5. die intrantis aprilis: in scō anno eiusdē cycli est quinta decima die intrātis martij: ⁊ sic de alijs donec numeri ipsius tabulę cōpleantur: postea redditur ad primū annū cycli. Qualiter aūt inueniantur anni cycli, dictum est supra, vbi agitur de epacta. Quare festa saluatoris, excepto festo natalis, siue natiuitatis, sint mobilia, dictū est in sexta parte, sub festo natalis. Vltimo, sm Ysido. sciendum est, q̄ inter latinos ⁊ grecos est varietas: sub termino festiuitatis paschalis: quod prouenit, quia latini a tertio nonas martij vsq3 in tertiuz nonas aprilis primi mensis lunam requirunt: ⁊ si quinta decima luna die dominica prouenerint in aliam dominicaz pascha protrahunt, vt premissum est. Gręci vero obseruant primam lunam ab 8. idus martij, vsq3 ad diem nonam aprilis,

De Cyclis. Cap. 8.

QVia in pleriſq3 huius partis locis de cyclo mentio facta est, ideo de cyclo aliqua dicamus. Notādū est ergo q̄ Cyclus est spatiū aliquorum annorū in se rediens sm aliquos numeros: ⁊ dr quasi circulus per duplicez syncopaz. Est. n. cyclus vocatus, eo q̄ in ordē digestus sit: ⁊ quasi in circulū depositum ordinē complectatur annoz, sine varietate ⁊ sine arte: sunt aūt sex cycli. Primus solaris incipiens in 6. calend. martij, in festo Mathię ꝑstans ex 28. annis, ꝓtinens cōcurrentes ⁊ regulares solares ⁊ dñicales, ⁊ annos bissextiles ⁊ cōes. Secūdus cyclus est decemnouennalis cōstans ex 19. annis, ⁊ incipit a ianuario cōtinens in se aureū numeruz, ⁊ claues terminoz. Tertius est cyclus lunaris, incipiens similiter a ianuario habēs 19. annos. incipit aūt quarto anno cycli decēnouennalis: hunc inuenerūt Romani: vt scirent qua hora luna a sole accenderetur: sed quia ꝓcessu temporis hęc inuentio falsificata est, nihil operamur secunduz hunc cyclum. Quartus est epactalis incipiens 5. calen. septēbris, habens similiter annos 19. continēs in se regulares lunares, ⁊ epactas, ⁊ annos, ⁊ ꝓmunes, ⁊ emboliſmales. Quintus est cyclus magnus cōstans ex quingentis 32. annis: vel sm alios quingentis triginta annis: sm quē formaē tabula Dyonysii. Sextus est cyclus indictionalis: constans ex 15. annis. ⁊ ꝓtinens indictionales. Romani enim, q̄ difficile erat de remo

tis mundi partibus venire singulis annis Romã ad soluenda tributa per eos prouinciis indicta, statuerunt q̃ saltez singulis quinquẽnijs soluerent: ita q̃ primo quinquennio apportarent pro tributo ferrũ pro fabricandis armis: In secundo quinquẽnio argentũ pro stipendijs militib. erogandis: In tertio auruz p̃ simulacris fabricandis: ꝛ sic semper post aurum qõ in anno quintodecimo ferebat, incipiebat quinquennũ quo ferrũ iterũ soluebat: ꝛ sic erat quasi quidaz circulus tpis: q̃ ergo Romani sic fieri indixerunt: ideo illi anni indictio nũcupati sunt: de quo dictũ est supra. Premissum aũt spatiũ quinqz annorũ vocatũ est lustrum: quia venientibus nunciis prouinciarum cum tributo, cum cereis, ꝛ cum aliis pretiosis sumptibus vrbem lustrabant.

¶ Explicit tractatus de Computo Ecclesiastico.

¶ Compendium Musicę.

QUisqs ad canẽdi scientiã erudiẽdꝰ accedis, disponẽ, vim, ꝛ ordinẽ lr̃arum (per quas ois cantus hz discretionẽ) cordi memoriter imprimas: vez, quod ponũtur ꝛ sũt i ordine manꝰ, seu palmę viginti lr̃ę: q̃ diuiduntur in subgrauibus, grauibus, acutis, ꝛ superacutis. At vero ipsę lr̃ę in ordine manus nõ sunt nisi septẽ, voce ꝛ forma differentes. s. A. B. C. D. E. F. G. subgrauis vna est dũtaxat lr̃a grẽca olim prima in principio pollicis manus sinistrę a latinis Philosophis addita: quã qdã eoz vocabulo, Gamma dicunt: Nos vero latini

G, ap.

G; appellamus, i qua nr̃ę musicę oĩs sumit ordo principiũ: ꝛ ipsius Gãma nr̃a manus ornata initio se a Grecis ꝓfitet exordiũ sumpsisse. Graues lr̃ę sũt septem. s. A. B. C. D. E. F. G. Et graues dr̃: qr in inferiori loco primitus sunt formatę: hoc est in voce pectoris. Mñtq; principium in prima iũctura pollicis: ꝛ finẽ in scõa iũctura auricularis. Acutę sil̃ sunt septẽ. s. A. B. C. D. E. F. G. q̃ nõ sunt a primis grauibus noie differẽtes: sed forma dũtaxat. Ideoq; acutę dr̃: eo q̃ acutũ reddant sonũ respũ grauiũ ꝓdictarũ. Formant. n. i superiori loco. i. i voce gutturis. Et hñt principiũ in tertia iũctura auricularis: finẽ vero i secũda iũctura iudicis. Superacutę sunt quinque. s. AA. BB. CC. DD. EE. ꝛ ideo superacutę dr̃: eo q̃ super ꝓdictas acutas acutiores reddant sonum. Et rõ est: qr formantur in superiori loco. s. in voce capitis, ꝛ hñt principiũ in scõa iunctura medii: finẽ vero in tertia iunctura eiusdez a tergo: vt omni depictam hanc manum intuenti patet.

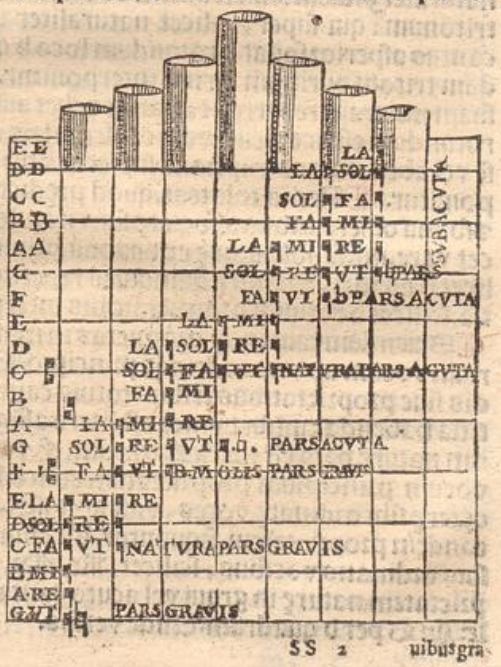

Q Tautem ordo literaruz naturaliter positaruz ibi breuiter pateat: ꝛ quę in spatio, quęue literę sint in linea cognoscas: inferius perpẽde dispositas. Gamma in linea A. in spatio B. in linea C. in spatio D. in linea E. in spatio F. in linea G. in spatio A. in linea B. in spatio C. in linea D. in spatio E. in linea F. in spatio G. in linea AA. in spatio BB. in linea CC. in spatio DD. in linea EE. in spatio. Vide quia literę, quę in

grauibus in linea notatur: in acutis in spatio demonstrantur: ⁊ que in acutis spatio sunt notate: in superacutis in linea sunt scripte prout in hac figura patet.

Preterea sciendum est b rotundum in dispositione literarū nō debere ppzie lineā, aut spatium occupare: nec locum naturaliter habere: quia non est de computo septez literarum musicalium: si enim esset aliqua de septem, per duplarem consonantiam alicui grauium, vel superacutarum responderet, Grauibus quippe per duplarem respondere non potest consonantiam: quia minus esset semitonium. Superacutis vero per diapason nequaquam consonat: quia semitoniū superabundat. Vocatur enim apud grecos b rotundum siue menon: hoc est accidens, vel accidentale: quod enim est accidentale, non est proprium: ⁊ quod non est proprium, non est naturale. Inuentum est autem b rotundum ad temperandum tritonum: qui super, scilicet naturaliter inuenitur: vbi enim cantus asperior sonat b rotundum loco b quadri: ad temperandam tritoni duritiam fertur interponitur. Sed vbi cantus ad suam naturam recurrerit, statim debet auferri. Igitur quia b rotundum est accidens, vel accidentale: ⁊ accidēs potest adesse vel abesse sine corruptione subiecti: vbi necessarium fuerit apponatur. Nec id te lateat, quod predictis septez literis voce ⁊ forma differentibus associate sunt notule seu voces sex, scilicet vt re, mi, fa, sol, la, que ex duabus primis proprietatibus: scilicet b quadri, ⁊ nature quinquies repetite ponuntur: ⁊ ex tertia, scilicet b rotundi proprietate bis interponi noscuntur.

Sciendum tamen, q̄ proprietas in musica est derivatio plurium vocum ab vno eodemq; principio. Existentibus igit̄ modis siue proprietatibus tribus totus cantus, pro ipsarum notitia habenda cuilibet vnica est litera assignata. Nam proprietati nature data est litera C. b molli, F. ⁊ B quadro G: quibus vocum principium proprietatum conceditur. s. vox Vt: quam ceterę sibi ordinate voces, videlicet Re, Mi, Fa, Sol, La. per eandem proprietatem sequuntur. Vt enim vox in C locata cuz suis ordinatis vocibus, scilicet, Re, Mi, Fa, Sol, La, per proprietatem nature in graui vel acuto cantatur. In F per b molle: In G per b quadrum. Unde versus.

Nature

Naturę modum per C cantare solemus.
F b molle notat: sed G b quadrum ostendit.

¶ Nota quod signa siue claues (vt vulgo dr) demonstrantes sedē totius cantus vniuersaliter vsitatę, sunt duę: vcz F graue. loco cuius lr̄ę, talis figura ponitur] [Et b acutū: pro quo tale signū [: Per ipsarū aūt discretaz repositionez per lineas, pōt oīs cantus cuiuscunque sit toni rōnabiliter collocari. Distant. n. ab inuicē per diapēte: nā F in grauibus, C in acutis cōstituta sunt. ¶ Sunt ergo notę oēs in manu numero quadraginta duę numeratę, vcz a Gamma ad EE vltimū viginti sedibus collocatę. ¶ Et nota q̄ syllaba vt, semper est caput ꝛ principiū aliarū sibi succedentiū syllabaruz. s. re, mi, fa, sol, la. Harum. n. oīum sex syllabaruz aggregatio dr in cantu deductio: q̄ deducit modulantium voces ex grauitate in acumen, ꝛ ex acumine in grauitatez. ¶ Et quia illa nota siue syllaba, vt septies in manu reperit: ideo dicimus q̄ septez sunt deductiones manus seu palmę: vnde p̄ma deductio habet principiū in G subgraui, ꝛ finez in E graui: ꝛ cantatur per b quadrū graue. ¶ Secunda hz principium in C graui, ꝛ finem in A acuto: ꝛ cantatur per naturā grauem. ¶ Tertia habet principium in F graui, finem vero in D acuto: ꝛ cantatur per b molle graue. ¶ Quarta habet principium in G. graui: ꝛ finem in F acuto: ꝛ cantatur per b quadrum acutum. ¶ Quinta habet principium in C acuto, finem vero in AA superacuto: ꝛ cantatur per naturam acutam.
¶ Sexta habet principium in F acuto, ꝛ finem in DD superacuto: ꝛ cantatur per b molle acutum ¶ Septima habet principium in G acuto: finem vero in EE superacuto: ꝛ cantatur per bb quadrum superacutum.

¶ Breuis ꝛ vtilis regula pro fiendis mutationibus.

Mutatio est alicuius vocis vel notę vnius proprietatis in alteram eiusdem soni, atque loci varietate acceptio. Fit nanq; mutatio vel fieri potest in quolibet loco: vbi duę vel tres voces, siue notę nomine sunt diuisę: quę quidem sub vna sola litera includuntur. Itaque ad mutationem faciendā requiritur q̄ ibi sint duę voces vnisonum facientes: ꝛ q̄ proprietates per quas fit mutatio iungantur ad inuicē in vna voce: vnde vbi sola vox est, non pōt fieri mutatio: ēt si sint duę voces, ꝛ non sint

ęquales in ſono, nō fit mutatio: vt ſunt iſtę duę voces de b. fa b mi. q̄ differunt ſono p ſemitonū, qō eſt inter fa, ꝛ mi. ¶ Pręterea notare dēmus, q mutatio fieri ꝺꝫ duobus caſib. ſ. qñ cantus tranſgredit vocē la vnius ꝓprietatis p duas voces, ſeu notas: ꝛ qñq; per vnam tm̄. Et qñ ſub voce, ſeu nota vt, per vnam tantum deſcendit. ¶ Primo modo mutatur Sol, vel La, in Re, ꝛ vocatur Mutatio aſcendens. Secundo modo mutatur Re, vel Vt in La, ꝛ vocatur Mutatio deſcendens. Exemplum primi.
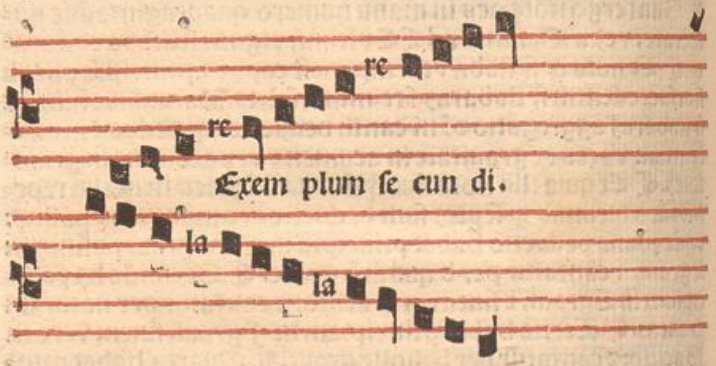
¶ Anima duertendum tamen eſt, q mutatio aſcendens fit ſemper in Re: mutatio deſcendens fit ſemper in La: ꝛ hoc quando cantus per gradus ꝓcedit: ſecus autem ſi per gradus non ꝓgrederetur: quia tunc mutatio effectu non fit, ſed intelligitur facienda: ꝓout in exemplo ſequenti videri poteſt.
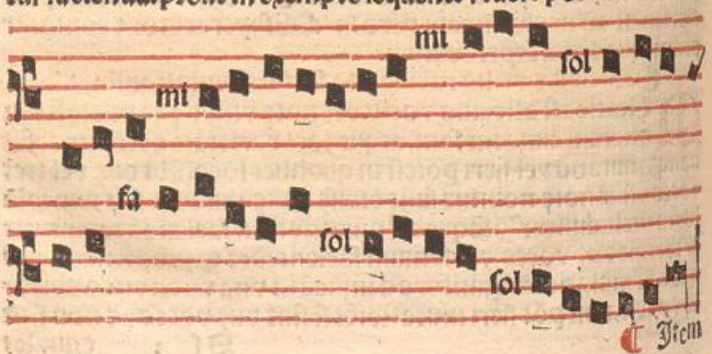
¶ Item

¶ Itez nota quod non debet fieri mutatio, nisi necessitate cogente. Unde duplex est necessitas. Prima est, quando proprietas una non sufficit ad ascensum, vel descensum cantus: ⁊ tunc oportet mutationem fieri proprietatis ipsius in aliam cantui magis deseruientem. Et quandiu per unam proprietatem potest cantari: non debet fieri alterius proprietatis mutatio, sed vitari. Secunda necessitas est, quod licet una proprietas per ascensum vel descensum cantui deserviret, tamen de necessitate mutatur in aliam ad cantum magis harmoniacum faciendum: vt sępe fit de b molle in b duro, ⁊ e conuerso: tunc totaliter non debet vitari mutatio.

¶ De coniunctionibus vocum quę sint.

Coniunctio in musica est dispositio siue ordinatio sonorum, siue vocum adinuicem in syllabis ⁊ dictionibus. ¶ Tonus igitur, semitonium, ditonus ⁊ semiditonus coniunctiones vocant, quę consonantiarum membra propprie nuncupantur. Unde Isid. Toni, semitonia, ditoni, ⁊ semiditoni, sunt particulę consonantiarū: per quas voces vocibus, ⁊ cantibus cantus iunguntur. ¶ Tonus a tono nō differt in aliquo: nec semitoniū a semitonio: similiter aūt ditonus a ditono non vllo modo discrepat: nec semiditonus a semiditono. Licet.n. tonus, semitonium, ditonus, semiditonus pluries in manu reperiant: idem tñ semp sunt qō superius esse diffiniunt. ¶ Quisquis igit bene, naturaliter ⁊ pfecte cantare desideras, habeas cōiunctiones per manus articulos determinatas. Insuper si menti memoriter insertas cum adiunctis consonantijs tenueris, peritus cātor, si adsit possibilitas vocis, facile esse poteris: qm̄ quod ore decantas tentabis auditu, ⁊ corde intelligere prędalebis. Sed iam primo videamus quid sit tonus.

¶ De tono.

Tonus, qui oium prima ⁊ integra dr esse coniunctio, est duoꝝ sonorū inęqualiū per spatiū integrū immediate iunctoruꝝ acceptio. ¶ Dr aūt tonus a tonādo. i. perfecte ⁊ integre pronūciando: qr vtrunqꝫ sonū plene ⁊ integre pronūciare debemus. Et est tonus inter G. ⁊ A. ⁊ econuerso: ⁊ ab A. ⁊ B. ⁊ econuerso: inter C. ⁊ D. ⁊ econuerso: ⁊ a D. ad E. ⁊ econuerso: ⁊ ab F. ⁊ G. ⁊ econuerso, in grauibus, acutis, ⁊ superacutis: vt hic pꝫ exēplo.

Compendium

Tonus. Tonus. Tonus. Tonus. Tonus.
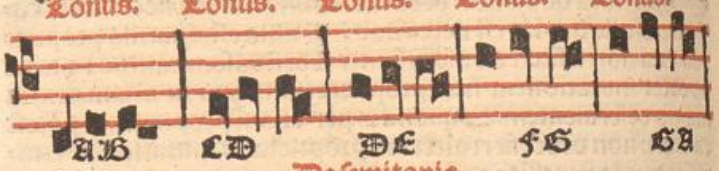
De semitonio.

SEmitoniū est duoꝝ sonoꝝ inęqualiū per spatiū imperfectū, ꝛ nō integrū mediate iunctorum acceptio. Et dr semitoniū a semi, qđ est imperfectū vel incompletū, vel nō integrū, ꝛ tonus, quasi imperfectꝰ ꝛ nō integer tonus. Et ideo sicut tonus perfecte, complete, ꝛ integre ꝓnunciatur: ita semitoniū quod duarū partiū toni pars est, imperfecte, incōplete, ꝛ non integre ꝓnunciari debet: qđ manifeste intelligētiū ꝓlatione ꝛ in monachordo patet. Et est semitonuꝫ inter b quadratū, ꝛ C, ꝛ ecōuerso E. ꝛ F. ꝛ ecōuerso A ꝛ b rotūdū, ꝛ eꝫuerso i grauib. acutis, ꝛ sūpacutis, vt hic pꝫ exēplo.

Semitonium. Semitonium. Semitonium. Semitonium.
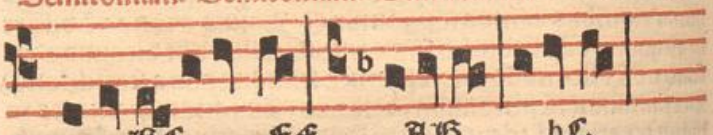
DItonus est duoꝝ sonorum seu vocum per duo spatia plena, integra atqꝫ perfecta iunctoruꝫ acceptio. Dꝫ ergo ditonus duos tonos, voces tres, ꝛ intervalla duo: ꝛ qꝛ ex tonis compositio debet esse perfecta, plena, ꝛ integra est eius ꝓnunciatio. Dr aūt ditonus a dia, qđ est duo, ꝛ tonus: qꝛ ex duobus iungit tonis, vt hic patet exemplo.

Ditonus. Ditonus. Ditonus.

SEmiditonus est triū vocū seu sonoruꝫ per spatiū vnū, plenū, integrū, atqꝫ perfectū, ꝛ aliud nō integrū atqꝫ imperfectum

fectū iunctorum acceptio: Et dī semiditonus a semi, qđ est non plenū, ꝛ non perfectū: ꝛ ditonus quasi imperfectus tonus cum perfecto ꝛ cōpleto tono. Perfectā quippe hz̄e non pōt semiditonus pronūciationē sicut ditonus: qꝛ ex minoris semitonij deperditione ad perfecta spatia nō attingit: idcirco toni pfectaz, ꝛ semiditoni imperfectam habent prolationez, vt hic sequitur.

Semiditonus. Semiditonus. Semiditonus.
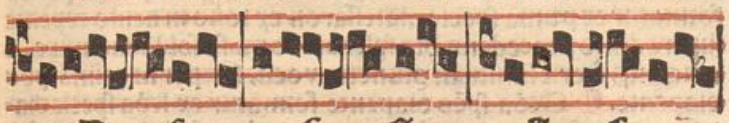
D F E G A L.

¶ De diatessaron ¶ Prima consonantia.

Diatessaron ꝓsonātia fit ex quatuor sonis ꝓstituentib⁹ duos tonos, ꝛ vnū semitonū minus. ¶ Dicta est.n.a dia qđ est per, ꝛ tessaron quatuor, quasi ex quatuor vocib⁹ facta. Igit̄ qū diatessarō ꝓsonātia quatuor retinet voces, tres tm̄ necesse est habeat differētes spēs. Dis nanqz cōsonātia vnā semper minus hz speciem, q̄ fuerint eius voces. ¶ Prima nāqz eius spēs format̄ ex tono, semitonio, ꝛ tono in eleuatione. Incipit.n.i A.re.prima chorda grecorū ꝛ pcedit ad quartam lr̄am.s. D. his sylabis re.mi.fa.sol.ꝛ vbicunque reperiunt̄ similes voces, semper fit prima diatessaron spēs. ¶ Secūda spēs diatessaron eleuat̄ semitonio ꝛ duobus tonis incipiēdo in B. mi. hisque quatuor sylabis pcedit Mi.fa.sol.la.ꝛ vbicunqz silis vocū cōmistio reperit̄, semper fit secūda spēs diatessaron. ¶ Tertia vero spēs diatessaron eleuat̄ duobus tonis, ꝛ semitonio in formatione: incipiturque in C.fa vt.ꝛ procedit per has voces. Ut.re.mi.fa. ac vbicunqz reperit̄ similis vocum aggregatio semper fit tertia diatessarō spēs: vt hic patet inferius.

¶ Prima species diatessaron. ¶ Secunda species diatessaron. ¶ Tertia species diatessaron.

A D B E L F.

¶ Dia=

¶ Diapente. ¶ Secunda consonantia.

Diapente est ꝙsonantia quinqꝫ sonos, tres tonos, vnũ que semitonium cõtinens. ¶ Dicta est. n. a dia, quod est per, ⁊ pente quinqꝫ, quasi ꝙsonantia ex quinqꝫ vocibus mista. ¶ Fit equidem diapente ex diatessaron tono superaddito: quę cum quinque tm̃ habeat voces, quatuor necesse est retineat species. ¶ Prima nanqꝫ diapente species formatur ex prima specie diatessaron ex tono in acuto repente superaddito ꝓcedens bis syllabis re. mi. fa. sol. la. intensiue, ⁊ vbicunqꝫ fuerit similium ꝯiunctio vocũ, semper fit prima spẽs diapente. ¶ Scõa spẽs diapente formatur ex scõa specie diatessaron, vt supra: procedit nanque per has syllabas mi. fa. sol. re. mi. ¶ Tertia diapente species formatur ex tritono ⁊ semitonio: bisqꝫ procedit syllabis fa. sol. re. mi. fa. ⁊ vbicunque fuerit similiũ ꝯnexio vocũ: semper fit tertia species diapẽte. ¶ Quarta vero species diapente formatur ex tertia specie diatessaron: ⁊ tono in acutiori parte superaddito procedens bis syllabis vt. re. mi. fa. sol. ⁊ vbicunque fuerit similium sonorum commistio, fit semper quarta species diapente: vt hoc monstratur exemplo.

¶ Prima species diapente. ¶ Secunda species diapente.

¶ Tertia species diapente. ¶ Quarta species diapente.

¶ De consonantia diapason.

Diapason cõsonãtia fit ex octo sonis ꝙstituentib. quinque tonos ⁊ duo semitonia. Dr. n. a dia quod est per, ⁊ pason oẽ: quasi cõsonantia consistens ex omnibus sonis. Dẽs quidẽ soni sunt septem in tota musicę disciplina: ꝙbus cũ primo replicato hęc perfecta diapason symphonia

phonia perficitur. ¶ Septē sunt differentes diapason species: quarum prima fit ab A.graui ad A.acutum. Secunda a B.graui ad B.acutum. Tertia a C.graui ad C.acutum. Quarta a D.graui ad D.acutum. Quinta ab E.graui ad E.acutum. Sexta ab F. graui ad F.acutum, Septimum a G.graui ad G.acutum.

¶ De tropi seu toni descriptione.

TRopus siue tonus, modus est quāpluriū vocū, ex diapente ac diatessarō ordinatione speciei debitę iunctarū, in acumine ꝛ grauitate distantiū, per ascensum ꝛ descensum ꝓgrua pneumatum forma cōstitutarum cōueniens ꝓstitutio. ¶ Et ideo greci (a quibus hęc musica primitus est exorta) quatuor tropos. s. protū, deuterum tritum, ꝛ tetartum sub quatuor vocū cognitione. s. re. mi. fa. sol. ac d. e. f. g. primarū literarum finalium terminatione statuere notandos: vt ex hmōi finaliū lr̄arum atq; vocū effectus notitia in ipsorum troporum perfectionis ꝛ naturę notitia veniremus. ¶ Protus nanq; tropus, qui primus est in voce. re. ꝛ d. prima sibi cōiuncta litera cū suo subiugali finitur. Deuterus, qui secundus est tropus in, mi. voce, ꝛ e prima lr̄a cū suo subiugali finalē sedē acquirit. Tritus vero, qui tertius tropus est eiusq; subiugalis in voce, fa. atque f. prima est terminatus. Sed tetartus tropus quartus in voce sol. G. quę prima cum suo subiugali est conflatus. Hę quidē voces ꝛ literę graues sunt: ꝛ in eis troporū terminis statuuntur, vt auctenticorum perfectionibus atque plagalium eorūq; formationi satisfiat. Sunt ergo octo tropi siue toni numero differentes: quorum quilibet suā formam, ordinē, atq; modum hñt, vt patebit exemplo. ¶ Quo prędicti tropi, modi, seu toni ex suprā nominatis speciebus. s. diatessaron, diapente, ac diapason constituantur ac formentur.

PRotus tropus siue tonus, qui in ordine primus est, suā formā ꝛ esse a diapente ꝛ diatessaron recipit: qm̄ ex ipsorum primis speciebus formatur. s. re. la. prima diapente specie: ꝛ ex re. sol. prima diatessaron ipsi primę diapente superaddita speciei. ¶ Producunt. n. diapason hę coniunctę species, quę sunt re. la. ꝛ re. sol. in D. primo termino inferiori fundatę, ꝛ in D. secundo termino superiori terminatę. Forma igitur huius primi tropi seu toni auctentici constat

ex

ex prima diapente specie re.la. & ex prima diatessaron superius adiuncta re.sol. cuius forme demonstratio inferius patebit.

¶ Forma subiugalis pti, tropi, sine toni est in D. primo cū suo re. prima diapente spēs inchoata, s. re.la. & ab eiusdē prima diatessaron deo, sum tendens species ordinata, s. sol. re. qui forma a sui auctentici specie auctentice non deficit: quanquam in diatessaron positione ab auctentici forma distet. vtriusque tamen finis idem est. ¶ Forma igitur plagalis huius est ex diapente specie prima re. la. & ex diatessaron etiam prima diapente ipsi coniuncta inferius sol. re. vt inferius patet exemplo.

¶ Demonstratio proti perfecti

¶ Diapason ex diapente & a diatessaron connexa superius.

¶ Demonstratio plagalis proti perfecti.

¶ Diapason ex diapēte & diatessaron connexa inferius.

Deuterus tropus, seu tonus, qui auctenticorum secundus, sed in troporum ordine tertius est, ex diapente, ac diatessaron recipit formam suam & esse. Ex secunda.n. diapente specie in E. primo & voce sua mi. inchoante, & in secundo b. & sua voce mi terminante: ac ēt ex secūda diatessaron specie in eodem b. cum voce sua mi initium habente: & ad E secundum, & suam vocem la. terminante formatur. ¶ Presentis igitur tropi seu toni formatio ex mi.mi. specie diapente secunda: & ex mi.la etiam diatessaron secunda ipsi diapente superaddita speciei cōficitur: ex quibus hic tropus redditur omnino perfectus: vt inferius patebit. ¶ Forma subiugalis deuteri ab ipsius deuteri forma, nisi in diatessarō positione non distat: qm̄ ex diapente & diatessaron speciebus recipit suam formam: & vtriusque finis idem est. Igitur hec forma in E. primo suaque voce mi. fundata, ex secunda, vt diximus, specie cōponitur, diapente ad B. secundum eiusque mi. voce superius ascendente, & ab eodem E. atq; voce cum iuncta diapente ex secunda diatessaron specie descendente, quę forma est ex mi. diapente secunda, & ex la.mi. diatessarō inferius secunda specie, vt patet.

¶ De-

¶ Demonstratio deuteri perfecti.

¶ Diapason ex diapente diatessaron coniuncta superius.

¶ Demonstratio plagalis deuteri perfecti.
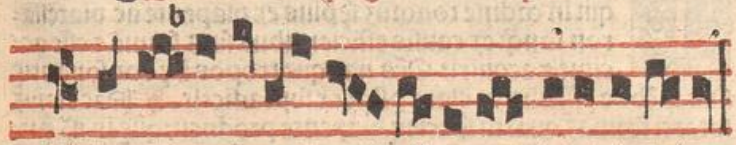
¶ Diapason ex diapente, ⁊ diatessaron coniuncta inferius.

TRitus tropus, siue tonus, qui auctenticoꝝ tertius, sed in troporū ordine quintus est, diapente ⁊ diatessaron consonantijs sūā formā acquirit ⁊ esse: nā forma hęc in tertia diapēte tertiaq; diatessaron specie iunctis ꝓficitur: ex eius nanq; fine atq; fundamento, quod F. primū dī, tertia diapente species exorta. s. fa. fa. in secunda C. terminata cum coniuncta sibi specie tertia diatessaron. s. ut fa. i. ad secundum F. progressa finitur: quę ipsam diapason cōsonantiam perfecte constituunt. Recta igitur forma triti ex fa. fa. tertia diapente: ⁊ ut fa. tertia diatessaron est coniuncta: ut patet inferius. ¶ Forma subiugalis triti ex sui triti auctentici speciebus, qm̄ ipsius naturę est, acquirit esse, ⁊ eius materię cum ipso dī esse forma. ¶ Verum, qꝛ (ut de ceteris dictū est plagalibus) diatessaron cōsonantia ꝓ hmōi forma infra diapente coniungitur, quę ꝓ auctentici forma supra diapente ꝙuertitur, non vī distare a ceteris: ⁊ vtriusq; idez est fundamentum ⁊ finis. ¶ Duue igitur forma plagalis superius specie diapente tertia fit a fine fa. fa. ⁊ sub ipso coniuncta tertia diatessaron fa. vt. vt patet hic inferius.

¶ Demonstratio Triti perfecti.
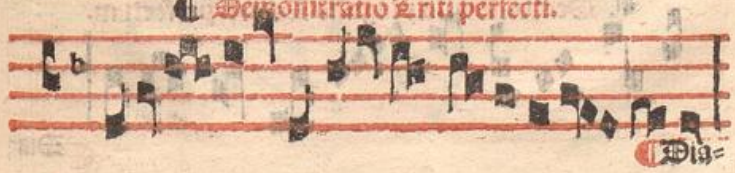
¶ Dia=

¶ Diapason ex diapente, ⁊ diatessaron coniuncta superius.

Demonstratio plagalis Triti perfecti.
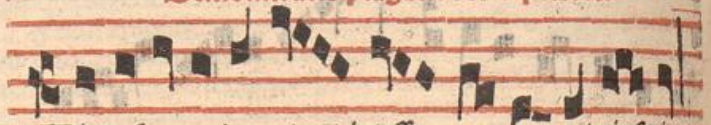
¶ Diapason ex diapente ⁊ diatessaron coniuncta inferius.

Tetartus tropus siue tonus auctencticorū vltimus est: qui in ordine tonorum sepius ex diapente ac diatessaron iangz ex causis efficientibus suaz formā ⁊ esse accipit ⁊ acquirit. Dēs nanque tropos hę consonantię suis spēbus efficiūt: vt clare ꝑstat ex supradictis. ¶ Hāc etenz tetarti formaz quarta species diapente producit: quę in G. primo fundata ad D. fm cū, vt. sol. terminando producitur. Et ab eodē D. cum prima diatessaron. re. sol. ad G. fm vlterius procedendo finit. Et ideo in re. G. primo. vt. sol. quarta diapente fundata cū re. sol. diatessaron prima ꝑiuncta huius tetarti tropi di esse forma ⁊ perfectio: vt inferius cōstat exēplo. ¶ Forma plagalis tetarti, qui in ordine oium vltimus ⁊ octauus est a forma ipsius auctētici tetarti sumitur: qz quarta diapēte ⁊ a prima diatesseron spēbus formal. Sola quippe diatesseron speciei positio inter eos diam facit: q̄ in auctētico supra diapēte cōponit: sed in hoc plagali supponit: sed in cęteris plagalib. lex ipsa seruat. G. quoqz primū vtriusqz fundamētū ⁊ finis est. Istius igit plagalis forma ex diapēte specie quarta supra, ⁊ ex diatesseron prima componitur infra, s. vt. sol. ⁊ sol. re. vt inferius patet exemplo.

¶ Demonstratio Tetarti perfecti.

¶ Diapason ex diapente, cui adiungitur superius diatessarō.

¶ Demonstratio plagalis Tetarti perfectum.
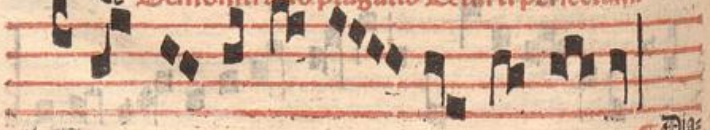
¶ Dia-

¶ Diapason ex diapente cui infra adiungitur diatessaron.

Dotest igitur perfectus tonus seu tropus tali declaratione describi. Tropus seu tonus perfectus auctenticus siue plagalis est, qui ex ordinatis ex diapente ac diatessaron speciebus in acumine ꝛ grauitate cõiunctis debita pneumatum posita dispositione rite diapason retinet perfectam formam. Illa igitur ascensu contrario erit imperfectio tropi: quę diapason perfectam formam nõ retinebit. ¶ Perfectam diapason formam non retinere, est a totali eius ascensu deficere: ꝛ ideo ille tropus nuncupabitur imperfectus, si auctenticus est, qui a fine suo in dicto diapason ascensu deficiet: vt si ad quintam, sextam, vel septimam tantum attingit a fine: ꝛ tanto magis est imperfectus, quanto magis a perfecta diapason distat. ¶ Plagalis autem iudicabitur imperfectus, si a fine supra a diapente deficiat, vel infra si diatessaron non descẽdat: ꝛ in ea est imperfectus parte in qua deficiens inuenitur: ꝛ si in vtrãq; deficiat, in vtraq; continet imperfectionem: ꝛ dicitur in vtraq; imperfectus, vt patet exemplo.

¶ Demonstratio proti imperfecti.
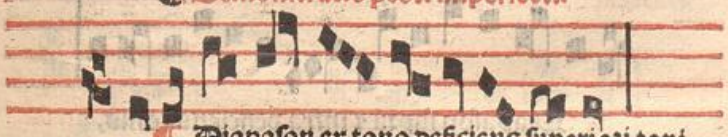
¶ Diapason ex tono deficiens superiori toni continet imperfectionem.

¶ Demonstratio plagalis proti imperfecti.
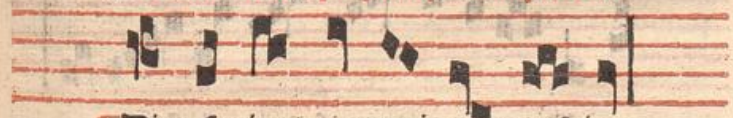
¶ Diapason in vtroq; termino tono deficiens plagalem imperfectum reddit.

¶ Demonstratio deuteri imperfecti.

¶ Dia=

Compendium

¶ Diapason qui in tono superius deficit tropum imperfectum reddit.

¶ Demonstratio plagalis Deuteris imperfecti.

¶ Diapason a .B. primo ad secundum est in tono inferius deficiens.

¶ Demonstratio Triti imperfecti.

¶ Diapason in inferiori tono deficiens, tropi continet imperfectionem.

¶ Demonstratio plagalis Triti imperfecti.

¶ Diapason supra & infra deficiens tonis, tropo tribuit imperfectionem.

¶ Demonstratio Tetarti imperfecti.

¶ Diapason cui tonus superius abest, ea in parte imperfectiorem facit tonum.

¶ Demonstratio plagalis Tetarti imperfecti.
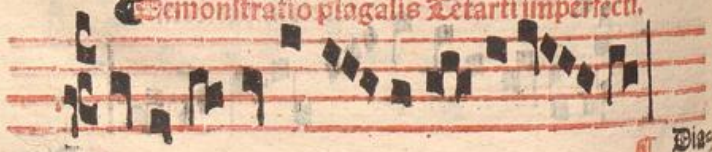
¶ Dia

¶ Diapason supra & infra duobus deficiens tonis, tropum faciat a perfectione distare.

HOs autem, qui supra diapason aliquid videntur addere, eo quod perfectam seruant formam, & aliquid plꝰ adiſciunt, plusquam perfectos in authenticis merito nominamus. Quos autem in plagalibus infra fines vbi eorum vltimus diapason perficitur terminus, tonum vel semitonum &c. contingit deponere, etiam dicimus plusquam perfectos. ¶ Supra igitur auctenticus dicitur plusquam perfectus, sed infra plagalis, & non supra: quia in ea parte mistus appellatur, vt nunc dicetur.

Demonstratio auctentici plusquam perfecti.
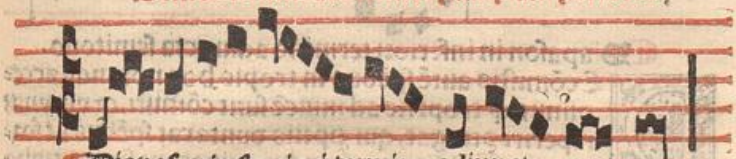
¶ Diapason in superiori termino adiuncta cum tono.

Demonstratio plagalis auctentici plusquam perfecti.
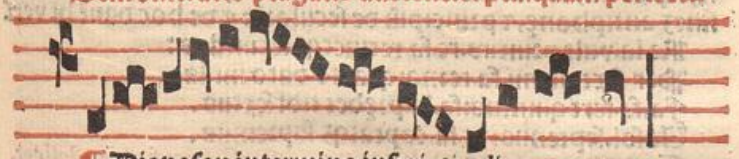
¶ Diapason in termino inferiori adiuncta tono.

QVia autem auctentici infra tonum semitonum vel ditonum &c. deponunt, eo ꝙ cuꝫ suo plagali miscentur, appellantur misti. Plagalibus vero, quorum ascensui vel diapente aliquid supponitur, eo ꝙ cum suo auctentico misturam faciunt, etiam mistorum nomina tribuimus. Inferius igitur est mistus auctenticus, cuius nomen plagalis superius tenet, ad horum differentiam mistorum, quorum species cum aliorum speciebus commisceri videntur, nempe appellantur commisti. Potest enim vniuscuiusque tropicum alterius cuiusque specie vnaquęque species commisceri. Eorum demonstrationes, vt clare videantur quę dicta sunt, hic infra ponemus: vt vnius demonstratione singulorum notitia habeatur.
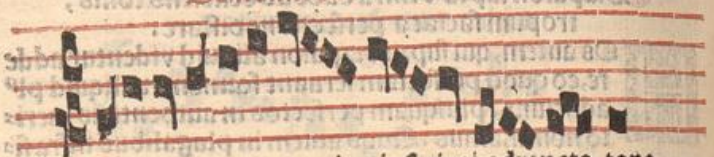
¶ Diapason in termino inferiori adiuncta tono.

Demonstratio plagalis tusti.
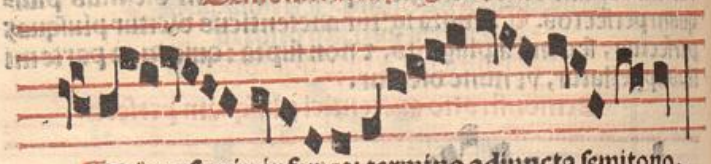
¶ Diapason in inferiori termino adiuncta semitono.

Decōmistis autē spēbus in tropis hoc notandū accepimus, q tropi sic ad inuicē sunt cōmisti, q vix vnus reperiri ꝓtingat, qui ꝓprijs duntaxat spēbus sit formatus. ¶ Ad cognoscenduz cuiuz toni sint antiphonę, q̄ ascēsuz seu descēsum sui tropi non cōplēt, inspicere debes finez antiphonę, t principiū de seculoz̄: t de hoc dant hi versus.

Re.la.vult primus.re.fa.retinetqz secundus:
Per sextam mi.fa.tercio: quarto dato mi.la.
Fa.fa.fert quintus: fa.la.prębet tibi sextus.
Ut.sol.septenus: vt.fa.captatqz supremus.

¶ De intonatione psalmorum dantur hi versus, videlicet.

Primus cum sexto fa, sol, la semper habeto: Tertius t octauus vt, re, fa, atqz secundus La, sol, la quartus: vt, mi, sol sit tibi quintus. Septimus fa, mi, fa, sol, sic omnes esse recordor.

¶ De cantibus qui propter eorum ascensuz non sunt auctentici, t propter eorum descensum non sunt plagales.

¶ Notandū est, q inueniuntur multi cantus, qui ꝓp suas breuitates t cōpositiones non pñt iudicari auctentici, nec plagales: qa non habent ascensum, vt auctēntici: nec descēsum, vt plagales: vnde hinōi cantus sunt iudicandi per eoz̄ chordas tali modo, q si hñt plures notulas in numero supra ipsam chordā, q̄ sub eadem chorda, tales cantus sunt auctentici. Si vero plures notulę fuerint inferius, q̄ superius, erunt plagales. Aduertendum

tendū tñ est, q̄ notę, q̄ situatę sunt in chorda, nō dēnt cōputari in numero cuz illis, q̄ sunt superi⁹ vel inferi⁹. ¶ Et nota q̄ chorda primi ⁊ secūdi toni est in manu i digito auriculari. F. fa. vt. grauī, ⁊ i linea: Chorda tertij ⁊ quarti toni est in G. sol. re. vt. graui, ⁊ i spatio. Chorda quinti ⁊ sexti toni est i A. la. mi. re. acuto, ⁊ in linea. Chorda septimi ⁊ octaui toni est in B. la. b. mi. acuto, ⁊ in spacio.

¶ Sancta Brigida.

¶ Clericoruz cātus nō sit remissus, nō fractus, non dissolutus: sed honestus, ⁊ grauis, vniformis, ⁊ p̄ oia humilis. Psalmodia plus redoleat suauitatē mentis, humilitatēq̄ ⁊ deuotionez: q̄ aliq̄ ostentationē. Illā nō vacat a culpa aīus, q̄n cantantē plus delectat nota, q̄ res quę cantur: oīnoq̄ abominabile est deo, q̄n vocis eleuatio plus fit pp audientes, quam propter Deum.

¶ Finit compendium musicę.

¶ Exorcismi contra demoniacos diuersoruz sanctoruz approbati, ⁊ magne efficacię incipiunt.

Quia etiā ad officium sacerdotum spectat ⁊ pertinet vexatis a demonibus per sibi ab ecclesia traditā ptātez, quantum in se est, per diuinā gratiam manus imponere, ⁊ demones, tam christianos baptizatos, q̄ catechumenos vexātes adiurare, exorcizare, ⁊ expellere de eorum corporibus, subsequenter ponuntur in calce huius operis exorcismi sanctorum, quos cum puritate ꝓscientię ⁊ magna humilitate legere dēnt, nihil sibi, sed oia dei virtuti ⁊ eccl'asticę ptāti attribuēdo.

¶ Sed antequam deueniatur ad exorcismum, pro informatione exorcizantis notanda sunt quędam prę̄ambula valde opportuna, quę sunt sequentia, videlicet.

¶ Modus quem tenet dęmon ad intrandum in humana corpora. Cap. 1.

¶ De maleficijs. Cap. 2.

¶ De signis, qbus aliquis cognoscit esse dęmoniacus. Cap. 3.

¶ Signa, qbus aliquis deprehendit esse maleficiatus. Cap. 4.

¶ Conditiones exorcistę, ⁊ qualiter ad hoc officium debet prę parari. Cap. 5.

¶ De signis quę apparent quando sacerdos coniurat maleficiatum, Cap. 6.

¶ Quem modum teneat dęmon ad exeundum de humanis corporibus. Cap. 7.
¶ De malitijs ꝛ deceptionibus, quibus vtitur dęmon erga exorcistam. Cap 8.
¶ Qui potest exorcizare, ꝛ de modo, quem tenere debet exorcista, quando aliquem vult conurare. Cap. 9.

¶ De modo, quem tenet diabolus ad intrandum in humana corpora. Cap. 1.

DIabolus ingreditur in humana corpora ꝓpter deperationē, aut ꝓp aliud petiñ, aut aliqñ permittitur ad exercitationē. ¶ Primo duo modi sunt ad vindictā oñi dei, ꝑm sctiñ Hieron. super Jobelez, vt hī. 23, q. 5. Monsolum. ¶ Tertius modus est ad salutem aię, sicut legitur de aliquibus sctis, qui fuerunt vexati a dęmonibus vsq; ad finē vitę eorū. Anteq; ergo diabolus humana corpora ingrediat, quasi semper, primo apparet eis in effigie alicuius hoiis, qui mala morte est defunctus: aut repñtat aliquē suū cōsanguineū: aut apparet illi in effigie alicuius aīalis terribilis, vel horribilis. Et sibi vi ꝙ subito disparcat, sed ingredit subito in eum. Et hoc vt plurimū accidit in nocte, ꝛ ī locis opacis ꝛ obscuris. Et in talibus oppressis apparent signa quę infra dicemus. Aliqui ēt intrant per os, aut aures, in modū venti: aut in modum vnius muris, sicut narrauerunt talia patientes. Aliquibus etiā dormiētibus dęmones tale somniū induxerunt: ꝙ vz eis videbatur ꝙ dęmon post eos currebat: qui euigilantes inuenti sunt cū talibus signis dęmoniacorū: vez ꝙ diabolus erat in eis: vt postmodū clare apparuit. Aliqñ ēt ingrediuntur percutiendo collum, aut alia membra ipsorum. ¶ De maleficijs. Cap. 2.

IN omnibus aūt maleficijs est pactum aut manifestū, aut secretū, quod habet diabolus cū malefico: ꝑm ꝙ currit sigillū maleficij: qđ quasi semper est res vana. Facto maleficio subito diabolus aut pręsentialiter, aut potestatiue ingreditur ī illā personā, supra quā factum est dictū maleficiū: Et hoc est ob aliquod occultū dei iudiciū. Verū si esset aliqua persona sancta ꝛ pura, sicut erat beata Justina, nihil possent dęmones contra ipsam. De his autem longius ꝛ diffusius tractatur in summa Sylvestrina, ꝛ summa Astesana, ꝛ in libro magistri Joānis

nider, qui dī ꝓceptoriū diuinę legis de decem ꝓceptis. His adiungo, ꝙ illa ossa, ⁊ pennę insertę vna in alia: ⁊ multa ⁊ quasi infinita talia, quę in lectis inueniuntur a dęmone deportata, sicut clare fuit deprehensum, sunt extrahēda, ⁊ igne cōburenda, dū dī psalmus, Exurgat deus. Nec sequenda est illa superstitio, quā vulgus ponit de mittendis talibus rebus inuentis ad fluuiū currentē. Hoc anno fuit q̄dā iuuencula, cōtra quā quotidie fiebāt maleficia: q̄ ea, q̄ inuenit in lecto, igne cōbussit. Cui sequēti nocte diabolus apparuit, ⁊ q̄relatus est de tot ꝓprijs, quę faciebat, ⁊ ꝙ cōbusserat ea q̄ inuenerat. Quā iniuriam nemo ei as fecerat. Cui iuuencula spū sctō repleta viriliter rndit, ab eo petēs ad qd venisset. Qui rndit, ꝙ violenter illuc missus fuerat.

¶ De signis quibus cognoscit aliquis esse dęmoniacus Cap. 3.

Legitur, ꝙ siquis non pōt ꝓtinuare esum carnis hędinę, p dies 30. ꝙ talis iudicatur dęmoniacus. Aliqui dęmoniaci hñt oculos terribiles: ⁊ dęmones mēbra eorū ⁊ corp⁹ destruūt miserabiliter, ⁊ interficiunt, nisi cito eis subueniatur. Aliqui fingunt se esse fatuos, ⁊ semper augent: sed discooperiuntur, ⁊ cognoscuntur, si nolūt dicere psalmū. Miserere mei deus, quon. vel Qui habitat in ad. aut Euangelium scī Ioannis. s. In principio. ⁊ similia sancta. Est etiam magnum signum, qñ loquuntur sermonē alienū a patria sua: si non fuerunt extra patriam: ⁊ qñ persone illiterate ⁊ idiotę loquūtur literaliter ⁊ cōgruenter: aut et cantant musicaliter: aut quando dicunt aliqd, quod ipsi nunquam dicere sciuissent. Aliqui et dęmoniaci sunt muti ⁊ stupidi. Aliud quoq; signum est, ꝙ eis supereniunt terrores, ⁊ cito recedunt. Potissimum autem cognoscitur quis esse dęmoniacus, quia si quando leguntur exorcismi, conturbatur: ⁊ hoc signum est ꝓsentis diaboli, sicut infra dicemus.

¶ De signis, quibus cognoscitur quis esse maleficiatus. Ca. 4.

Aliqui maleficiati hñt colorē faciei cedrinum, ⁊ aliqui oculos constrictos: oia eorum membra vñr ligata, ⁊ hñt humores deficcatos. Duo autem potissima signa sunt, constrictio cord s ⁊ oris stomachalis: ⁊ qñ videtur eis ꝙ habent vnū bollum super stomachū. Aliqui hñt puncturas in corde tanquā si acubus esset punctum. Aliqui vñr cor eis corrodi. Aliqui habēt magnum dolorem in collo, aut renibus: ⁊ videtur eis ꝙ talia

membra a canibus lacerentur. Aliquibus vñ se hñe bolluz in gutture: quod ascēdit ⁊ descēdit. Quibusdā ligata est vena gñationis. Aliqui hñt stomachū ita indispositū, q̄ emittunt per vomitum quicquid comedunt, vel bibunt. Aliquibus per ventrem discurrit ventus frigidissimus, aut tanquam flamma ignis. Aliquibus signum est in digestione cibi: ⁊ potissimum quando medicinę applicatę nihil prosunt infirmo. Aliquibus est circa collum continua pulsatio, quę videt tremorē inferre. Ultra hęc signa sunt etiam alia quamplura, quę practicando inueniens.

¶ Conditiones exorciste: ⁊ qualiter se ꝑparare debet. Cap. 5.

Demoniaci ⁊ maleficiati citus liberātur in eccla, ꝙ in priuatis domibus. Et prius dēnt cōfiteri. Laudo q̄ exorcista sit sacerdos, qui dz esse homo vitę sanctę, bñ ꝓfessus ⁊ cōtritus, ⁊ super oīa humilis: opus hoc diuinę oīpotentię attribuendo. Qui hortet infirmū, vt oē adiutoriū a diuina maiestate expectet, a se aūt nihil, nisi modicum laboris, qui ēt est ex gra dei. Non sit etiā auarus: qz petendo pecunias, aut expectando peraeret donum tantę gratię. Tamē si pauper est, secure potest recipere elemosinam sibi datam. In illa die omnino celebret prius: qz diabolus plus timet manuum impositionem, ⁊ presentiam suam.

¶ De signis quę apparent quando sacerdos conjurat maleficiatum. Cap. 6.

Exorcista moneat dęmoniacū vel maleficiatum, ⁊ recolligat mētē suā, ⁊ eā ad deū dirigat cū firma fide ⁊ spe liberationis suę a diuina maiestate, si expedit saluti anunę suę. Et bēat crucifixū in manib⁹ suis, ⁊ ponat reliquias scōrum ligatas in pāno serico super corpus eius, aut super stomachū: ⁊ ipse faciat signuz cū manu, quotiescunqz senserit in aliqua sui corporis parte commoueri, aut pungi. Et hoc vt sacerdos non cōturbet: sed vt sciat ad quę verba magis diaboli ꝓturbent. Et finita ꝓiuratione petat cū sacerdos de accidentibus, quę sibi ꝓtigerūt. Hęc signa solent accidere qñ sacerdos ponit manū super caput: quia sentiunt sub manu rē frigidissimaz tanq̄ glaciē. Aliquibus descendit vētus per humeros ⁊ renes, qui est frigidissimus. Aliquibus caput in immensum aggrauatur. Aliquibus cerebrum constringitur, ⁊ perforatur: sicut si gladio percuteret. Aliquibus inflammatur caput ⁊ facies, aliqñ tota persona, ac si esset vapor ignis.

Ali-

Aliquibus febris immẽsa cũ dolore capitis euenit: ⁊ totum corpus extenuatur ⁊ frangitur. Sed oia ista accidentia parum durant: qz ꝙratio tollit demonis vigorẽ. Aliquibus ꝓstringitur guttur, adeo ꝙ vix strangulari. Aliquibus ad orificiũ stomachi mouetur quędã res ad modum pilę, ac si essent vermes, ac formicę, aut ranę. Quibusdã accidit vomitus magnus stomachi. Aliquibus maxima tortura in visceribus. Nonnullis venter vehementer inflatur. Quibusdã cõstringitur cor: ac si intolerabiliter ferretur. Ostenditur etiam demon in aliqua parte corporis palpitando sicut pisces, aut in modum formicarum. Aliquãdo pertransit a capite vsque ad digitos pedum, sicut ventus, ⁊ econtra. Ultra ista signa quamplura alia practicando videbis: quia diuersi demones faciunt diuersa signa.

¶ De modo, quem tenet diabolus ad egrediendum de corporibus. Cap. 7.

Si fuerint diaboli, qui loquũtur, ꝙra eos ꝙ dimittãt corpus illud liberũ ⁊ expeditum, sicut erat qñ fuit baptizatus. Et faceũ dare signũ discessus, per extinctionẽ candelę. Si vero sint diaboli, qui nõ loquant, sicut inuenit in maleficiatis, exeũt aliqñ per os in modũ flãmę ignis: aliqñ in modũ venti ꝓgelati. Et in exitu videbis inflagari guttur. Egrediuntur etiam per aures simili modo discedentes a stomacho, seu corde. Aliqui exeunt per secessum in similitudinem pilę, quę semper gyratur donec exeat. Aliqui in similitudinem ranę, quę serpit donec fuerit egressa. Aliqui in similitudinem venti frigidissimi.

¶ De malitijs ⁊ deceptionibus, quibus vtuntur demones ad exorcistam decipiendum. Cap. 8.

Aliqui demones tñ odio hñt verba sancta, ꝙ anteq̃ cõiurentur, discedunt. Alii expectãt ꝙrationẽ, sed postea nõ pñt eã sustinere. Aliqui aũt sunt adeo maligni, ꝙ faciunt fatigari exorcistã per magnũ tpis spatiũ, vt appareat infirmo, ꝙ non sit demoniacus, ⁊ vt faciant fatigari, ⁊ pati exorcistã. Aliqui posteaq̃ sunt manifestati abscondunt se, ⁊ relinquunt corpus liberũ ab oi fastidio, taliter ꝙ infirmus putat se esse oino liberatus: sed non dẽt cessare exorcista, donec viderit signa liberationis. Aliqui demones ponunt oia impedimenta, quę pñt infirmo, vt non si faciat ꝙrare. Quidã conantur persuadere ꝙ sunt infir-

mitates naturales: & q̄ ista res est vna trupha. Aliqui in medio conjurationis faciunt dormire infirmum: & ostendunt ei aliquā visionem crucifixi, vel aliorum sanctorū subtrahendo se, vt stēt secretu: & ostendunt infirmum liberū. Aliqui ostendunt maleficium factum super ipsum, & authores maleficii, & modū ad illud dissipandum. Sed sit cautus exorcista, ne faciat aliquaz superstitionem. Non mireris si diabolus in susceptione sacramēti eu charistię demoniacum nō cōturbet: quia postquā intrauit, patlatum despicit, & nō timet sancta, immo loquitur mysteria fidei sanctę, & confitetur diuinam maiestatē. Et supponit personam vexatā, & ei loquitur in corde, & facit eā perturbari pro re minima. Maius tibi dico, q̄ aliqui dęmones post longā vexationē factā alicui personę, si non expellunt, loquunt per os eius quasi semper, & cessant ei nocere. Postea tandem deprehenduntur.

¶ Aut potest exorcizare: & de modo, quem tenere debet exorcista in cōiurando aliquam personam. Cap. 9.

Notandū aūt est, q̄ quilibet sacerdos, & maxime parochialis, & quilibet diaconus, aut subdiaconus si sibi fuerit cōmissum per epm, vel presbyterū, pōt exorcizare. Hoc ēt potest quilibet purus exorcista de cōmissione vt supra. Et si sacerdos vel diaconus exorcizat, debet hꝫe super albam, vel superpelliceū stolam: si vero subdiaconus, manipulū: si acolytus vel exorcista, superpelliceū. i. cottaz tm. Volens igitur sacerdos dęmones expellere, vel adiurare per ptātem sibi traditā, debet primo seipsum mundare per humilem & legitimā cōfessionē suoꝝ peccatorū: & missa celebrata, si persona dęmoniaca vel maleficiata est sana, ducatur ad eccl̄iam: quia ibi facilius obtinebitur victoria: & si fuerit infirma, vel multū debilis, conuretur in domo, hoc modo. Habeat exorcista superpelliceū & stolā, & ponat partē stolę collo maleficiati, & reliquias sanctorū super cor ei⁹, aut super orificiū stomachi, postea incipiat exorcismū: Et quando peruenerit ad cōminationē, replicet ipsam vsqz decies: semper pęnam augendo. Et si videt profectū in ipsa, continuet vsque ad liberationē. Et si magis timeret exorcismū, lege illum: quia vnus dęmon plus timet vnā rē quā aliā. Et non deficias a fine, sed oportet perseuerare duabus, tribus, quatuor, aut sex horis ꝙtinuis, & plus donec habeas victoriā. Et dęmones obsti-

nati

nati semper quērunt defatigare exorcistā, vt desinat pro labore ⁊ lassitudine exorcizare. Et plus timent in prima q̄ in secunda vice: qz reputant se fuisse cōsecutos victoriā: qñ dimittit pp lassitudinē exorcizare. Et si in prima die non fuerit liberatus, prosequatur secundo ⁊ tertio, quousque liberetur ex toto. Quia videbis quotidie dēmones magis debilitari. Sunt ēt pītes ⁊ fideles qui etiam orent deum pro infirmo. Debet exorcista ante omnia facere p̄ceptum dēmonibus alijs, qui venissent ad succurrendū dēmoni vexanti in hunc modū. ¶ Præcipio vobis dēmones, qui venistis in succursum ⁊ adiutoriū istius, vel istoruz dēmonum, hanc dei creaturā .N. vexantis, vel vexantiū: ex parte sanctissimę Trinitatis ℙa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spūs ✠ sancti, ⁊ sub pęna excōicationis maioris, ⁊ minoris latę snię, ⁊ sub pęna detrusionis in infernum, ⁊ sub pęna immersionis in stagnum ignis ⁊ sulphuris per manus inimicoruz vestroruz, ⁊ sub pęna tradendi vos in potestatem inimicorum, ac condemnandi vos in stagnum ignis ⁊ sulphuris per cētum annos: quatenus nullus adiutorium vel fauorem detis illis dēmonibus, qui vexant corpus istius creaturę Dei .N. sed discedatis statim, ⁊ eatis ad loca vobis deputata. Ecce ✠ crucem Domini: fugite partes aduersę, vicit leo de tribu Juda, radix Dauid. ¶ Exorcizaturus igitur facta diligenti confessione, ⁊ habita absolutione, indutus sacris vestibus pro sui ordinis qualitate, seipsum corde humilians, ⁊ peccatorem reputans, nec in sua, sed domini potentia confidens, deuote, attente, constanter, fidenter, ⁊ intrepide faciens sibi signum crucis in sua fronte ter, ⁊ dicens In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lii, ⁊ spiritus ✠ sancti. ℟. Amen.

Ponat manum suam super caput dēmoniaci, ⁊ eam continue tenens humiliter dicat non solum verbotenus ⁊ superficialiter: sed cum bona fide frequentes exorcismos.

¶ Incipit exorcismus beati Ambrosii archiepi mirabilis efficacię sup dēmoniacos: cuius practica ppie spectat ad sacerdotes. Tu igit̄ quicunq; fueris nulla ieuitate ductus, sed sola necessitatis, vel charitatis cā, hanc rē dispones assumere arduā: ⁊ opz q̄ p̄misso triū dierū ieiunio, tertio mane diligēter cū cōtritione ꝑfectus missā de spū sctō deuotissime celebres, faciēdo in ipsa missa cōmemorationē de infrascriptis orationibus. Dño.

Deus

Deus, qui per vnigenitū tuū, exclusa dñatione diaboli, pplm tibi fidelem aptasti: expelle (qs) a famulo tuo N. cunctas diabolicę illusionis insidias: ⁊ eū illibatū ab oi eius ipugnatione cōserua. Per eum. Secreta.

Tanus dñe humilitatis nostrę pro petitione famuli tui N. oblatū, petimus, vt gratanter assumas, ⁊ ab eius oppressione hostis maligni insidias oēmq; potestatem benignus excludas. Per dominum nostrum Jesum ⁊c. Post communio.

Deles tis panis quem sumpsimus dñe, ⁊ nobis indulgentiam tribuat, ⁊ famulus tuum N. ab antiqui hostis irrisione defendat. Per do. Completa missa sacerdos non exuat se, sed sic paratus missalibus indumētis, ⁊ candelā benedictā accēsam in manu tenens stet in medio ante altare, facie versa ad populum, habens obsessum ante pedes ligatum, si necesse fuerit: ⁊ humili corde, deuotoq; aspectu se ⁊ astantes muniat signo crucis alta voce dicendo In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spiritus ✠ sancti. Amen. ℣. Domine exau. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Ops dñe, verbū Dei patris, Christe Jesu, ⁊ dñe vniuersę creaturę, qui sanctis aplis tuis dedisti ptātem calcandi super serpentes ⁊ scorpiones, qui inter cętera mirabilium tuorū opera, dignatus es docere dęmones effugare, cuius virtute victus tanq; fulgur de cęlo satanas cecidit: tuū nomen cū pauore, ⁊ tremore supplex deprecor, vt mihi indigno famulo seruo tuo data venia pcōrum, fidentiā ⁊ possibilitatez donare digneris, vt hunc crudelē draconē, brachij tui munitus potētia fideliter ⁊ securus aggrediar per te Jesu Christe dñe Deus noster. Qui viuis ⁊ regnas cū eodē patre in vnita. Hac oratione cōpleta aspergat ęgrotū aqua benedicta in modū crucis, dicendo. In noie pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spiritus ✠ sancti. Amen. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vo. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

Ops ęterne deus, a cuius facie cęli distillant montes sicut cera liquescunt: terra tremit: cui patent abyssi, quem infernus pauescit, quem ois terrarū motus aspicit, humiliter te supplex deprecor dñator dñe, vt inuocatione noīs tui ab huius famuli tui N. vexatione aīa liberata, ad authorē suę salutis recurrat: liberatorēq; suū diabolico depulso fętore, ⁊ odore suauissimo

uissimo spiritu creatoris tui. Tunc siue rnderit siue non, fidelis Jesum Christ[us] rmissione prosequere coniurationem. Cõiuratio. Oro te serpẽs antique per iudicẽ viuorum ⁊ mortuorũ, per factorẽ mundi, per eum, qui habet ptãtem mittere te i gehennã: vt ab hoc famulo dei N. qui ad ecclesię suę currit prę sidia, festinus discedas. Adiuro te non per meã infirmitatem, sed per virtutẽ spũs scti: vt exeas ab hoc famulo dei N. quem dñs Jesus Chs fecit ad imaginẽ ⁊ similitudinẽ suã. Cede, cede, non mihi, sed ministro Christi. Illius.n.te vrgeat potestas, qui te affixus In fronte cru ✠ ci suo subiugauit imperio. Illius bra ✠ chiũ ptremisce: qui de cunctis gemitibus inferni animas iustorũ ad lucẽ perduxit. Sit tibi terror corpus hoĩs: sitq; tibi terror imago dei: nec resistas, nec moreris discedere ab hoie isto: ga cõplacuit deo, vt in hoie habitaret. Et ne me infirmissimus ptemnendũ putes: dũ me pcõrem esse cognoscis. ✠ Imperat tibi deus. ✠ Imperat tibi maiestas Christi. ✠ Imperat tibi deus pr̃. ✠ Imperat tibi filius. ✠ Imperat tibi spũs sanctus. ✠ Imperat tibi fides ap̃lorum Petri ⁊ Pauli, ⁊ cęterorũ apostolorũ. ✠ Imperat tibi sanguis martyrum. ✠ Imperat tibi sacrm In fronte crucis. ✠ Imperat tibi mysteriorum virtus. ✠ Imperat tibi Jesus Nazarenus. ✠ Imperat tibi Verbum caro factum. ✠ Exi transgressor: exi seductor plene oĩ dolo ⁊ fallacia, veritatis inimice. Da locum diriſſime: da locum impiſſime: da locum Christo: in quo nihil inueniſti de operibus tuis nephandis: qui te expoliauit: qui regnũ tuũ destruxit: qui te victuz ligauit: ⁊ vasa tua diripuit: qui te proiecit in tenebras exteriores: vbi tibi cõ ministris tuis erit pręparatus interitus. Sed quid truculẽte recogitas? quid temerarie retractas? reus oipotenti deo, cuius statuta transgressus es: reus Jesu Christo filio eius, quẽ temerarie ausus es tentare, ⁊ crucifigere pręsumpsisti: reus humano generi: cui tuis persuasionibus mortis fructum ꝓpinasti. Si adhuc non recesserit, tu humilius ⁊ attẽtius psequere: ⁊ nunq̃ moreris pp nugas: aut quęcunq; verba fallacia diaboli. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spi. Oremus. Oratio.

Omine sancte, pater omnipotens, ęterne deus: osanna i excelsis: pater dñi nostri Jesu Chri: qui illum refugaz tyrannũ gehẽnę ignibus deputasti, quiq; vnigenitũ tuuz in hũc

mundum

DEus, qui per vnigenitū tuū, exclusa dñi beatorū aplorū li, pplīm tibi fidelem aptasti: expelle (qs) Petri aplī: vt M. cunctas diabolicę illusionis insidias: tu cū signo tū ab oi eius ipugnatione cōserua. Per eum. Secreta.

QUnus dñe humilitatis nostrę pro petitione famuli tui M. oblatū, petimus, vt gratanter assumas, t ab eius oppressione hostis maligni insidias oēmq potestatem benignus excludas. Per dominum nostrum Jesum tc. Post communio.

QDelestis panis quem sumpsimus dñe, t nobis indulgentiam tribuat, t famulus tuus M. ab antiqui hostis irrisione defendat. Per do. Completa missa sacerdos non exuat se, sed sic paratus missalibus indumētis, t candelā benedictā accēsam in manu tenens stet in medio ante altare, facie versa ad populum, habens obsessum ante pedes ligatum, si necesse fuerit: t humili corde, deuotoq aspectu se t astantes muniat signo crucis alta voce dicendo In nomine pa ✝ tris, t fi ✝ lij, t spiritus ✝ sancti. Amen. ℣. Domine exau. ℟ Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℟ Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

OMps dñe, verbū Dei patris, Christe Jesu, t dñe vniuersę creaturę, qui sanctis aplis tuis dedisti ptātem calcandi super serpentes t scorpiones, qui inter cętera mirabilium tuorū opera, dignatus es docere dęmones effugare, cuius virtute victus tanq fulgur de cęlo satanas cecidit: tuū nomen cū pauore, t tremore supplex deprecor, vt mihi indigno famulo tuo data venia pcōrum, fidentiā t possibilitatē donare digneris, vt hunc crudelē draconē, brachij tui munitus potētia fideliter t securus aggrediar per te Jesu Christe dñe Deus noster. Qui vivis t regnas cū eodē patre in vnita. Hac oratione cōpleta aspergat egrotū aqua benedicta in modū crucis, dicendo. In noīe pa ✝ tris, t fi ✝ lij, t spiritus ✝ sancti. Amen. ℣. Dñe exaudi. ℟ Et clamor. ℣. Dominus vo. ℟ Et cum. Oremus. Oratio.

OMps ęterne deus, a cuius facie cęli distillant montes sicut cera liquescunt: terra tremit: cui patent abyssi, quem infernus pauescit, quem oīs terrarū motus aspicit, humiliter te supplex deprecor dñator dñe, vt invocatione noīs tui ab huius famuli tui M. vexatione aīa liberata, ad authorē suę salutis recurrat: liberatorēq suū diabolico depulso fętore, t odore suauissimo

oblitus es dñi creatoris tui. Tunc siue rñderit siue non, fideliter & sine intermissione prosequere coniurationem. Cõiuratio.

ADiuro te serpẽs antique per iudicẽ viuorum & mortuorũ, per factorẽ mundi, per eũ, qui habet ptãtem mittere te i gehennã: vt ab hoc famulo dei .N. qui ad ecclesię suę currit prędicta, festinus discedas. Adiuro te non per meã infirmitatẽ, sed per virtutẽ spũs scti: vt exeas ab hoc famulo dei .N. quem dñs Jesus Chris fecit ad imaginẽ & similitudinẽ suã. Cede, cede, non mihi, sed ministro Christi. Illius.n.te vrgeat potestas, qui te afixus In fronte cru ✠ ci suo subiugauit imperio. Illius bra ✠ chiũ ptremisce: qui de cunctis gemitibus inferni animas iustorũ ad lucẽ perduxit. Sit tibi terror corpus hoĩs: sitq; tibi terror imago dei: nec resistas, nec moreris discedere ab hoie isto: ga cõplacuit deo, vt in hoie habitaret. Et ne me infirmissimus ptemnendũ putes: dũ me pctõrem esse cognoscis. ✠ Imperat tibi deus. ✠ Imperat tibi maiestas Christi. ✠ Imperat tibi deus pr̃. ✠ Imperat tibi filius. ✠ Imperat tibi spũs sanctus. ✠ Imperat tibi fides apl̃orum Petri & Pauli, & ceterorũ apostolorũ. ✠ Imperat tibi sanguis martyrum. ✠ Imperat tibi sacrm In fronte crucis. ✠ Imperat tibi mysteriorum virtus. ✠ Imperat tibi Jesus Nazarenus. ✠ Imperat tibi Verbum caro factum. ✠ Exi transgressor: exi seductor plene oĩ dolo & fallacia, veritatis inimice. Da locum diriſsime: da locum impiſsime: da locum Christo: in quo nihil inueniſti de operibus tuis nephandis: qui te expoliauit: qui regnũ tuũ destruxit: qui te victus ligauit: & vasa tua diripuit: qui te proiecit in tenebras exteriores: vbi tibi cõ ministris tuis erit prędparatus interitus. Sed quid truculẽte recogitas? quid temerarie retractas? reus oipotenti deo, cuius statuta transgressus es: reus Jesu Christo filio eius, quẽ temerarie ausus es tentare, & crucifigere prędsumpsisti: reus humano generi: cui tuis persuasionibus mortis fructum ꝓpinasti. Si adhuc non recesserit, tu humilius & attẽtius psequere: & nunq̃ moreris pp nugas: aut quęcunq; verba falsa diaboli. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spi. Oremus. Oratio.

DOmine sancte, pater omnipotens, ęterne deus: osanna i excelsis: pater dñi nostri Jesu Chri: qui illum refugas tyrannũ gehẽnę ignibus deputasti, quiq; vnigenitũ tuũ in hũc

mundum

mundū misisti, & illū rugientē contereret, velociter attende, ac celera, vt eruas hoiem ad imaginē & similitudinē tuā creatū a rūna & dęmonio meridiano. Da dñe terrorē sūper bestiā, que exterminat vineā tuā: da fiduciā dñe seruis tuis ꝓtra nequissimū draconē fortissime stare. Non ꝓtemnat dñe sperātes in te, & de tua misericordia pſumentes, nec dicat sicut in pharaone iā dixit: Deū non noui, & Israel non dimittā. Urgeat illuz dñe dextera tua potens, discedere a famulo tuo. Ne diutius pręsumat captiuū tenerem hoiem, quē tu ad imaginē tuam facere dignatus es, & in fine seculi per sanguinez filiu tui redemisti. Per eundem dominum nostrum Jesum Christū &c. ℂ Coniuratio. Adiuro te itaqz draco nequissime in noie ✝ in fronte agni immaculati, qui ambulat sūper aspidē & basiliscū, qui ꝓculcat leonē & draconē, vt discedas ab hoie ✝ in fronte isto, discedas ab eccl'a dei: ✝ ista crux fiat sūper circunstantes. Contremisce & fuge inuocato noie illius, quē inferni tremunt, cui virtutes cęlorū & ptātes subiectę sunt, quez cherubim & seraphim indefessis vocibus laudāt dicentes Sanctus, Sanctus, Sanctus dñs deus sabaoth. Imperat tibi Jesus Nazarenus, qui te (cū discipulos eius ꝓtemneres) elisum & prostratum exire iussit ex hoie. Quo pñte cū te ab hoie separasset, nec porcorū gregem pſumebas contingere. Recede ergo nunc adiuratus in noie ✝ eius. In fronte ab hoie isto, quē ipse plasmauit. Duruz est tibi Christo velle resistere, durū est tibi cōtra stimulū calcitrare: ga quāto tardius exis, tanto maius tibi supplicū crescit: ga nō hoiez ꝓtemnis: sed illū, qui est dñator viuorū & mortuorū. Qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculū per ignē. ℟. Amen. ℂ Si adhuc non recesserit ipse malignus, aut superius non riderit, pręcipe vt supra. Itē interroga qua causa venit, & quare opprimit eū. Interroga ēt si sit alij spūs opprimentes; & quot, & oēs eiciantē. Esto prudens & circumspectus in interrogationibus ne decipiaris. Magis stude cuz humilitate mentis, que ad talia est necessaria, liberare creaturam Dei, q̄ loqui cuz dęmonibus, vel cum aliquo eorum, sicut fecerunt sancti. Demum factis interrogationibus, si non recesserit, siue riderit, siue nō

A ꝓsequere ꝓfidenter diurationem sequentē. Coniuratio

Diuro te ois immundissime spūs, oē phātasma, ois incur-

fi-

sio satanę: in noīe Je ✝ sū Christi Nazareni, qui post lauacrū Jordanis in desertum ductus est: ⁊ te in tuis sedibus vicit: vt quē ille de limo terrę ad honorem glorię suę formauit, tu desinas impugnare, ⁊ in hoīe miserabili non humanā fragilitatē, sed imaginē oīpotentis dei ꝑtremiscas. Lede ✝ ergo deo, qui te humiliato famulo suo Job in seruitutem redegit. Lede ✝ deo, qui te per Danielē puerū suū perdidit, ⁊ draconē prostrauit. Lede ✝ deo, qui te per fidelissimū seruū suū Dauid, de rege Saule spūalibus canticis pulsum fugauit. Lede ✝ deo, qui te per malitiaꝫ tuā in Pharaone ⁊ eius exercitu, per Moysen seruum tuum in abyssum demersit. Lede ✝ deo, qui te in Juda iscarioth prodītore damnauit. Ille. n. te diuinis angit verberibus: in cuius cōspectu cū tuis legionibus tremens ⁊ clamās dixisti, Quid nobis ⁊ tibi Jesu fili Dei? Veneristi ante tps torquere nos. Ille te flammis perpetuis vrget, qui in fine tpum dicturus est impiis, Ite maledicti in ignē eternū, quē prępauit pater meus diabolo ⁊ angelis eius. Tibi. n. impie ⁊ angelis tuis vermes erunt, qui nunq̄ morientur. Tibi ⁊ angelis tuis in extinguibile pręparatur incēdiū: qz tu es princeps maledicti homicidii, tu auctor incestus, tu sacrilegorum caput, tu artium pessimarum magister, tu hęreticorum doctor, tu totius obscenitatis inuentor. Exi ✝ ergo impie. Exi ✝ scelerate. Exi ✝ cum oī fallacia tua: qz in fronte hoiem tēplum suū voluit esse deus. Sed quid diutius moraris hic? Da honorem Deo ✝ patri oīpotenti, cui oē genu flectitur. Da locū dño Jesu ✝ Christo, qui pro hoīe sanguinē suū sacratissimū fudit. Da locū spū ✝ sancto, qui per beatum Apl̄um suū Petrum manifeste te strauit in Simone mago, qui fallacia tua in Anania ⁊ Saphira ꝺemnauit, qui te in Herode rege honorez Deo non dante percussit, qui te in Elyma mago per Apl̄um suū Paulū cęcitatis caligine perdidit, ⁊ per eundem de Phytonissa verbo imperans exire pręcepit. Discede ergo nunc, ✝ discede seductor. ✝ Tibi eremus sedes est: tibi habitatio serpens est: humiliare ⁊ prosternere. Jā non est differendi tps. Ecce. n. dñator dns proximat cito: ⁊ ignis ardebit ante ipsum: ⁊ prędcedet ⁊ inflammabit in circuitu inimicos suos. Si. n. hoies fallis, deū non poteris irridere. Ille te eiicit, cuius oculis nihil occultū est. Ille te expellit,

cuius

cuius virtuti vniuersa subiecta sunt. Ille te excludit, qui tibi & angelis tuis ꝑparauit ꝙternā gehennaz: de cuius ore exiet gladius bis acutus, Qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignē. ℟. Amen. Si adhuc bis dictis fatigatur oppressus, tunc sequere: & dic ℣. Domine exau. ℟. Et clam. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiri. Oremus. Oratio.

OMnipotēs sempiterne deus, pater dñi nostri Jesu Christi: te suppliciter deprecamur, vt imperes diabolo: huic famulū tuū ℟. petinet, vt ab eo discedat: & libera eū, qui credit in verū liberatorē dñm nr̄m Jesum Chr̄m: vt purgatus ab oi labe iniquitatis maiestati tuę pura mente deseruiat. Per eundē dominum. His expletis, si spūs immundus non recesserit: recipiendū est ab illo loco supra: in hoc exorcismo: vbi sic habet. Omnipotens sempiterne deus, a cuius faci. &c. fo. 319. & ordine ꝑdicto ꝓsequendū est vsqz in finez. Nec ꝓ hoc exorcista diffidat: ga sępe probatum est, q̄ multiplicatio in duobus vel tribꝰ diebꝰ adepta est victoriā: quā i vna vice tm̄ nō potuit adipisci.

¶ Finit notabilis & efficax exorcismus contra demoniacos beati Ambrosij Archiepiscopi.

¶ Incipit alius Exorcismus optimus & probatus ℣.

ADiutorium nr̄m in noie dñi. ℟. Qui fecit cęlū & terrā. ℣. Sit nomen dñi benedictuz. ℟. Ex hoc nūc & vsqz in seculū. ℣. Ecce cru ✠ cez dñi: fugite partes aduersę. ℟. Vicit leo de tribu Juda. ℣. Deuz qui te genuit dereliquisti. ℟. Et oblitus es dñi creatoris tui. Psal. Exurgat Deus & dissipentur inimici eius: & fugiant, qui oderunt eum, a facie eius. folio. 187. Psalmus.

IN dño confido: qūo dicitis aīę meę, transmigra in mōtez sicut passer? Q. ñ ecce pctōres intenderunt arcū: paraue runt sagittas suas in pharetra: vt sagittent in obscuro rectos corde. Q. ñ quę perfeciſti destruxerunt: iustus autez quid fecit? D. ñs in tēplo sancto suo: dñs in cęlo sedes eius. O. culi eius in pauperē respiciunt: palpebrę eius interrogāt filios hominum. D. ñs interrogat iustū & impiū: qui aūt diligit iniquitatez, odit aīam suā. P. luet sup pctōres laqueos ignis: sulphur & spūs procellarū pars calicis corū. Q. ñ iustꝰ dñs & iustitias dilexit: equitatem vidit vultus eius. ꝑs. D. eus in adiutorium. folio. 17. ꝑs.

Iudica

Judica dñe nocentes me: expugna impugnantes me. Ap prehẽde arma ⁊ scutũ: ⁊ exurge in adiutoriũ mihi. Effunde framea, ⁊ conclude aduersus eos, qui persequũtur me: dic aiẽ meę, salus tua ego sum. Confundantur ⁊ reuereantur quęrentes aiam meã. Auertantur retrorsum ⁊ confundantur cogitantes mihi mala. Fiant tanq̃ pulus ante faciẽ venti: ⁊ angelus dñi coarctans eos. Fiant vię illorũ tenebrę ⁊ lubricũ: ⁊ angelus dñi persequens eos. Qm̃ gratis absconderunt mihi interitum laquei sui: superuacue exprobrauerunt aiam meã. Veniat illis laqueus quẽ ignorant, ⁊ captio quã absconderunt apprehendat eos, ⁊ in laqueum cadant in idipsum. Anima aũt mea exultabit in dño, ⁊ delectabitur sup salutari suo. Oia ossa mea dicent: dñe quis similis tui? Eripiens inopẽ de manu fortiorũ eius, egenũ ⁊ pauperẽ a diripientibus eum. Surgentes testes iniqui, quę ignorabã interrogabant me. Retribuebant mihi mala pro bonis: sterilitatẽ aię meę. Ego aũt cũ mihi molesti essent, induebar cilicio. Humiliabã in ieiunio aiam meã: ⁊ oratio mea in sinu meo conuertetur. Quasi proximũ ⁊ quasi fratrẽ nostrũ sic complacebã: quasi lugens ⁊ cõtristatus sic humiliabar. Et aduersum me lętati sunt, ⁊ conuenerũt: congregata sunt sup me flagella, ⁊ ignoraui. Dissipati sunt nec cõpuncti, tentauerunt me, subsannauerunt me subsannatione: fremuerũt super me dentibus suis. Dñe qñ respicies restitue aiam meã a malignitate eorũ: a leonibus vnicã meã. Confiteor tibi in eccl'a magna: in populo graui laudabo te. Non supergaudeãt mihi qui aduersantur mihi inique: qui oderunt me gratis, ⁊ annuũt oculis. Qm̃ mihi quidẽ pacifice loquebantur, ⁊ in iracũdia terrę loquentes dolos cogitabant. Et dilatauerunt super me os suũ: dixerunt, euge euge, viderunt oculi nostri. Vidisti dñe, ne sileas: dñe ne discedas a me. Exurge ⁊ intende iudicio meo, deus meus ⁊ dñs meus in cãm meã. Iudica me fm̃ iustitiam tuã dñe deus meus: ⁊ nõ supergaudeant mihi. Non dicant in cordibus suis euge euge aiẽ nr̃ę: nec dicant, deuorabimus eũ. Et rubescant: ⁊ reuereantur simul qui gratulantur malis meis. Induantur confusione ⁊ reuerentia: qui magnia loquuntur super me. Exultent ⁊ lętentur qui volunt iustitiã meã, ⁊ dicant semper magnificẽ dñs qui volunt pacẽ serui eius. Et lingua

Tu mea

mea meditabitur iustitiã tuã, tota die laudẽ tuã. Kyrie eleison. Christe elei. Kyrie elei. Pater nr̃. ℣. Saluũ fac seruũ tuum. ℟. Deus meus sperantẽ in te. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis nõ apponat nocere ei. ℣. Mitte ei dñe auxiliũ de sancto. ℟. Et de Sion tuere eũ. ℣. Esto ei dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil proficiat inimicus in nobis. ℟. Et filius iniquitatis nõ apponat nocere nobis. ℣. Dñe exau. ℟. Et cla. ℣. Dñs. ℟. Et cũ. Oremus. Dñe.

OMnipotens nr̃ Jesus Christus Dei z virginis filius, qui in hũc mũdum apparuit, vt opera diaboli dissolueret z dissiparet, z discipulis suis, quos mittebat in vniuersum mũdũ ad predicandũ euangeliũ oĩ creaturę, ptãtem dedit super oĩa demonia: vt languores curarent: per inuocationẽ sui sanctissimi nois, z per impositionẽ manuũ nostrarũ, ipse per suã misericordiã z pietatẽ, z per merita z preces beatissimę virginis Marię matris suę, z ẽium scõrum, z sctãrum dei, dignetur dissoluere a te oĩ opus diaboli: vt de cętero non dñetur tibi inimicus: neque maledictus satanas creatura damnata z reprobata, z maledicta a deo in ęternũ pp̃ suã nequitiã audeat vexare corpus tuũ aut aiaz tuã, non perturbare sensus tuos interiores vel exteriores, nec illudere tibi aliqua illusione vel persecutione fantastica: sed plene liberatus a ptãte satanę cũ bono sensu z sapientia, cum sanitate mentis z corporis, scias te ipsum gubernare irreprehensibiliter per bona opera, in laudẽ z gloriã sanctissimi nois dñi nostri Jesu Christi, z beatissimę virginis Marię matris eius, z saluationem aię tuę, z consolationez tui z tuorũ. In nomine pa ✠ tris, fi ✠ lij, z spiritus ✠ sancti. ℟. Amen.

Initium sancti Euangelij ẽm Joannẽ. In principio erat ver.

Sequentia sancti Euangelij secundum Lucam.

IN illo tpe: missus est angelus Gabriel a Deo in ciuitatez Galileę, cui nomen Nazareth, ad virginẽ desponsatã viro, cui nomẽ erat Joseph de domo Dauid: z nomen virginis Maria. Et ingressus angelus ad eã dixit. Aue gr̃a plena: dñs tecũ: benedicta tu in mulieribus. Quę cũ audisset, turbata est in sermone eius: z cogitabat qualis esset ista salutatio: z ait angelus ei. Ne timeas Maria, inuenisti n. gr̃am apud Deũ. Ecce cõcipies in vtero z paries filiũ, z vocabis nomẽ eius Jesum. Hic erit

erit magnus, ⁊ filius altissimi vocabitur. Et dabit illi dñs deus sedē Dauid pr̄is eius: ⁊ regnabit in domo Jacob in ęternuz: ⁊ regni eius non erit finis. Dixit aūt Maria ad angelū, Quō fiet istud, qm̄ virū nō cognosco? Et rn̄dens angelus dixit ei. Spūs scūs superueniet in te, ⁊ virtus altissimi obūbrabit tibi. Ideoque ⁊ qō nascetur ex te sanctū, vocabit̄ filius dei. Et ecce Elisabeth cognata tua: ⁊ ipsa ꝯcepit filiū i senectute sua. Et hic mensis est sextus illi, quę vocatur sterilis: quia non erit impossibile apud deū oē v̄bū. Dixit aūt Maria: Ecce ancilla dñi, fiat mihi ſm verbū tuū. Sequētia sancti Euangelii ſm Marcum.

In illo tempore: Recumbentibus vndecim discipulis. supra fol. 83. In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lii, ⁊ spiritus ✠ sancti. Amen. Chri ✠ stus vincit. Chri ✠ stus regnat. Chri ✠ stus imperat. Sequentia sancti Euangelii secundum Lucam.

In illo tpe: Reuersi sunt septuagintaduo discipuli cū gaudio dicentes: Domine etiam dęmonia subijciūtur nobis in nomine tuo. Et ait: Videbam satanam sicut fulgur de cęlo cadentem. Ecce dedi vobis ptātem calcandi super serpentes ⁊ scorpiones ⁊ super oēm virtutez inimici: ⁊ nihil vobis nocebit. Veruntamen in hoc nolite gaudere: quia spiritus subijciūtur vobis. Gaudete autem, ga nomina vestra scripta sunt in cęlis.

Ergo maledicte diabole, creatura damnata ⁊ reprobata ⁊ maledicta a deo in ęternū pp tuā negtiā spūs immūdę, vbicunqz latitas in corpore istius N. recognosce sniam tuaz, ⁊ cognosce sniam iustissimę dānationis nequitię tuę. Et iz inuitus ⁊ coactus, ꝑtra tuā nequissimā voluntatē, da honorē deo viuo ⁊ vero: da honorez Jesu Christo filio eius, dño ⁊ saluatori nr̄o: da honorē spūi scō: ⁊ recede ab hoc famulo dei N. ⁊ nūc̄ꝑ de cętero ad ipsum accedes: ga istum sibi deus ⁊ dñs nr̄ Jesus Christus ad suā sanctā gratiam ⁊ benedictionē, fontemqz baptismatis dono suę gratię vocare dignatus est. Et hoc signum sanctę cru ✠ cis, qd nos in fronte eius damus, tu maledictę diabole dānate atqz dānāde, spūs immūde, nunc̄ꝑ audeas violare per nomē ⁊ per virtutē eiusdē dñi nostri Jesu Christi. Qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ seculum per ignem.

Audi maledicte satana: audi creatura dānata ⁊ reprobata ⁊ maledicta a deo in ęternum pp tuam nequitiā: audi

spūs immunde vbicunqz latitas in corpore istius N. adiuratus per nomē ętерni Dei ⁊ saluatoris nr̄i Jesu Chr̄i, cū tua victus inuidia tremens gemensqz discede. Nihil tibi cōe sit in isto famulo dei N. da igitur honorē adueniēti spūi scō: qui ex summa ęli arce descendens perturbatis fraudibus tuis, diuino fonte purgatū pectus, scissimum deo tēplū ⁊ habitaculū perfecit: ⁊ ab omnibus penitus noxijs prętеritorū criminū in baptismate liberauit: vt sic perenniter deo grās referat semper: ⁊ benedicat nomen eius sanctum in secula seculorum. Amen. Exorcizatio.

EXorcizo te, ⁊ adiuro, ⁊ anathematizo te immunde spirit⁹ creatura dānata, ⁊ reprobata, ⁊ maledicta a deo in ętернū pp negtiā tuā, spiritus immūde vbicūque latitas in corpore istius N. in noīe Dei pa ✠ tris, ⁊ in noīe Jesu Chr̄isti fi ✠ lij eius dn̄i ⁊ saluatoris nr̄i, ⁊ in virtute spūs ✠ sancti: vt exeas ⁊ recedas ab hoc famulo Dei N. ⁊ nunc̄p de cętero ad eum accedas. Ipse.n. tibi imperat maledicte dānate: qui pedibus supra mare ambulauit: ⁊ Petro mergenti dexterā porrexit. Qui venturus est iudicare vivos ⁊ mortuos, ⁊ seculū per ignē. ℟. Amē.

NEc te lateat maledicte satana, nec te lateat creatura dānata, ⁊ reprobata, ⁊ maledicta a Deo in ętернū pp negtiā tuam: nec te lateat spiritus immunde vbicunque latitas in corpore istius viri, vel mulieris, imminere tibi diē iudicii sempiterni, diē, qui venturus est velut clibanus ardens: in quo tibi ⁊ oībus angelis tuis apostaticis ętернus superueniet interitus. Et ideo pro tua nequitia dānate atqz dānandę, da honorē deo ✠ vivo ⁊ vero: da honorē Jesu ✠ Chr̄isto deo ⁊ saluatori nostro: da honorē spūi ✠ sctō: in cuius noīe atqz virtute ego pcipio tibi immunde spūs vbicunqz latitas in corpore istius N. vt exeas ⁊ recedas ab eo: ⁊ nunc̄p de cętero ad ipsum accedas: q̄ istū deus ⁊ dn̄s nr̄ Jesus Chr̄s ad suaz scām grām ⁊ benedictionē fontēqz baptismatis dono suę grę vocare dignatus est: vt fieret eius tēplū per aquā regnationis, ⁊ remissionez oīum peccatorū per nomen ⁊ virtutē eiusdez Dei ⁊ dn̄i nostri Jesu Chr̄isti: Qui venturus est iudicare vivos ⁊ mortuos ⁊c. ℟. Amen.

De summa trinitate ⁊ fide catholica. cap. Firmiter.

AFirmiter credimus, ⁊ simpliciter cōfitemur q̄ vnus solus est ver⁹ de⁹, ętернus, immensus, ⁊ incōmutabilis, ⁊ incōprehensi

prehensibilis, oꝑs, ⁊ ineffabilis, pater ⁊ filius ⁊ spūs sctūs, tres quidem persone, sed vna essentia, substantia seu natura simplex oīno. Pater a nullo, filius a ꝓre solo, ac spūs sctūs pariter ab vtroq; absq; initio semper ac fine: ꝑ generans, filius nascens, ⁊ spūs scūs procedens, ꝙ substātiales ⁊ coęquales ⁊ coīpotentes, ⁊ coęterni: vnū vniuersoꝝ pncipiū, creatoꝛ oīuꝫ visibilium ⁊ inuisibiliū, spūaliū ⁊ coꝛporaliū: qui sua oīpotenti virtute simul ab initio tps vtrāq; de nihilo ꝙdidit creaturā spūalē ⁊ coꝛporalē: angelicā vcz ⁊ mundanā, ac deinde humanaz quasi cōem ex spū ⁊ coꝛpoꝛe ꝙstitutam. Diabolus.n. ⁊ alii dēmones a Deo quidē natura creati sunt boni, sed ipsi per se facti sunt mali: homo vero diaboli suggestione peccauit. Hęc sancta trinitas fm cōem essentiā indiuidua, ⁊ fm personales ꝓpꝛietates diſcreta per Moysen ⁊ sanctos ꝓphetas aliosque famulos suos oꝛdinatissimā dispositionē tpuz doctrinā humano generi tribuit salutarē. Et tandem vnigenitus Dei filius Jesus Chꝛistus a tota trinitate cōiter incarnatus, ex Maria semper virgine spūs sancti cooperatione conceptus, verus hō factus, ex aīa rōnali ⁊ humana carne cōpositus, vna in duabus naturis persona, vitā vitę manifestius demonstrauit. Qui cuz fm diuinitatem sit immoꝛtalis ⁊ impassibilis, idē ipse fm humanitatē factus est passibilis ⁊ moꝛtalis: qui etiam ꝓ salute humani generis in ligno crucis passus ⁊ moꝛtuus descendit ad inferos: resurrexit a moꝛtuis, ⁊ ascendit in cęlū: sed descendit in aīa: ⁊ resurrexit in carne: ascenditq; pariter in vtroq; venturus in fine seculi, iudicaturus viuos ⁊ moꝛtuos, ⁊ redditurus singulis fm opera sua taz ꝛeꝓbis quam electis: qui oēs cū suis ꝓpꝛiis resurgent coꝛporibus: q̄ nunc gestans: vt recipiant fm opera sua siue bona fuerint, siue mala, illi cū diabolo pēnā perpetuā, ⁊ isti cū Chꝛo gloriā sempiternā. ¶ Una vero est fides uz vīs eccl'a: extra q̄ nullus oīno saluaꝫ, in qua idē ipse sacerdos est ⁊ sacrificium Jesus Chꝛs: cuius coꝛpus ⁊ sanguis in sacro altaris sub spēbus panis ⁊ vini veraciter ꝓtinet: transubstantiatis pane in coꝛpus, ⁊ vino in sanguinē ptāte diuina: vt ad perficiendū mysteriū vnitatis accipiam⁹ ipsi de suo quod accepit ipse de nr̄o. Et hoc vtique sacrm nemo pōt cōficere nisi sacerdos: qui rite fuerit oꝛdinatus fm claues ecclesię: quas ipse concessit apostolis coꝛumq;

successoribus Jesus Christus. Sacrm vero baptismi, quod ad dei inuocationē, t indiuiduę trinitatis, vcz patris t filij t spūs sancti ꝓsecratur in aqua, tz paruulis ꝙ adultis in forma ecclę a quocunqz rite collatū proficit ad salutē: t si post susceptionez baptismi, quisquā prolapsus fuerit in pcm, per verā pōt semper pniam reparari. Nō soli aūt virgines t ꝓtinentes, verū et coniugati per fidē rectā, t per operationē bonaz placentes deo ad ęternam merentur beatitudinem peruenire. Hoc vero sacro approbante concilio credimus t confitemur, quod vna quędā summa res est incomprehensibilis quidem t ineffabilis, quę veraciter est pater t filius t spiritus sanctus: tres simul personę, t quelibet earum singillatim illa essentia est.

Symbolum Athanasij epi. Quicunque vult saluus esse. fol. 137.

Ab huius igitur veritatis firmissimę atqz certissimę virtute, te immunde spūs atqz spurcissime t miserrime quicunqz es, siue vnus, siue plures qūocunque ad hunc famulū oipotentis dei, t templū eius in baptismo creatuz, vel in cibo, vel in potu, vel quacunqz malefica superstitione, vel tua malignitate nequissima, aut exigentibus culpis t criminibus suis, ad ipsum accessuz hz̄e pūsumpsisti, vel pūsumpsistis: vbicunqz latitas vel latitatis in hoc famulo dei N. a planta pedis vsqz ad verticē: vel in vestibus, siue aliquibus sibi adhęrentibus: in hoc loco habitationis eius: vel vbicunqz sis, te requirimus, te citamus: t temerariā t pūsumptuosam inuasionē, agitationez t perturbationem huius famuli dei N. iniustissimā ex parte tua, t nequissima voluntate tua interdicimus, non nostris viribus, sed fortiori potestate oipotentis dei t dñi nr̄i Jesu Christi filij eius: qui superueniens in atriū mundi huius pr̄incipē tuū cū oibus immūdis t miserrimis satellitibus infernalibus vicit, t vasa diripuit.

Audi ergo qūo iniuste t iniquissime hunc dei famulum ingetare pūsumpsisti. Nā cū pp inobedientiā primi parentis nostri Adę, iustitia iustissimi dei nostri oipotentis permittente iniquissimus princeps tuus ipsuz t oēm posteritatē suam ab eo seminali rōne propagataz durissima tyrannide per multa annorū spatia oppressisset, feriret dire, in vinculis carceris infernalis teneret, tandē adueniente plenitudine tpum misit deus pr̄ pissimū filiū suū natū ex intemerata virgine, factū sub lege. Et cuz

princeps

princeps tuus improbus ac temerarius exactor, in vnigenitum dei filiū mediatorē dei ⁊ hoīum, agnū tollentē peccata mundi, dementia sua sacrilega attentasset inuadere ⁊ ferire, tandē post Herodis impij in eū persecutionē, post ꝓtumelias, conuicia, opprobria, immisit in cor proditoris Judę, ⁊ impiorū iudęorum: ⁊ ipso agno mansuete volente, ⁊ voluntarie se pro redēptione offerente vinciri fecit, ⁊ flagellari, iniuste ꝯdemnari, nudari, ⁊ in cruce affigi. Quę oia mitissimus agnus dei oīpotentis filius pro salute nostra, qꝝ ipse voluit, pertulit: vt nos ⁊ hunc famulū Dei N. a vinculis oīum immundorum spirituum liberaret, liuore suo sanaret, ab erūna eriperet dñatione nudatos a vobis impijs latronibus infernalibus reindueret veste innocentię, ⁊ gr̄ę: qꝝ nos in protoplasto parente ꝓtra oīpotentis dei imperiū rapuimus, exoluit: offerens se fructū benedictū ventris gloriosę virginis, pro interdicti fructus esu: cruore ex quinq; vulneribus largiter fuso, redemit: morte sua gloriosa nostrā destruxit: ⁊ principē tuū cū oībus satellitibus ac apostaticis immūdis spiritibus cū crederet se in ipso aliquid sui inuenire, captiuauit: ⁊ nos credentes maxime sibi liberauit. Inter quos ⁊ de quorum numero dono gratuitę misericordię suę, nos esse profitemur. Et ptātem discipulis suis dedit calcandi super vos immundos spūs: ⁊ ad inuocationem sui sanctissimi nois virtutez ⁊ ptātem expellendi vos immundos spūs ab obsessis corporibus, vel domibus, vel habitaculis: ⁊ in virtute ⁊ iustitia passionis tuę qua dilexit nos, ⁊ lauit nos a peccatis nostris in sanguine suę innocentię vos eiciendos tradidit. In virtute igitur ⁊ honore huius summi Imperatoris regis regū, ⁊ dñi dñantium, dñi Jesu Chr̄i: in cuius noīe oē genu flectitur cęlestiū, ⁊ terrestriū, ⁊ infernorum: qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ seculum per ignem: nos quos de numero discipulorū licet indignos esse voluit: p quos i persona sua panis ⁊ vinū, vt pote in verbo creatoris, virtute spūs sci in carnez ⁊ sanguinē transubstantiat: te ✠ requirimus: te ✠ citamus: tibi ✠ precipimus: inter ✠ dicimus: ac diffinitiue ✠ phibemus: vt ✠ nūc exeas, ⁊ opera tua vel aliorū maleficia operata qūocunq; dissoluas: ⁊ amoueas: ⁊ nunquā de cętero in eo causes, vel facias, nec p te nec p alios illa vel similia. Cōtradicētes vero, ⁊ ꝓtra stimulū calcitrātes sicut durissimos

sinsos ꝓharaones obduratos anathema ✠ tizamus ⁊ exeō
ca ✠ mus, ꝓꝑ obsessionē ⁊ molestiā huius creaturę oipotentis
dei M.ita q̄ de cętero non ꝓsumatis neqz vos neqz alii vice ve-
stra immundi spūs molestare, inquietare, ꝓturbare corpus, nec
sensus eius interiores vel exteriores, a planta pedis vsqz ad ver
ticē, nec aliquid ipsius attingere. Si vero aliquid iuris allega-
re ꝓsumitis: interponim⁹ ꝑciosissimū sanguinē imaculati agni
dñi nr̄i Jesu Chr̄i: qui vt scripsit Joannes Euangelista, est ꝓpi-
tiatio pro ꝓctis nr̄is: ⁊ non tm̄ pro nr̄is, sed ēt totius mundi: ēt
si essent mille mundi. Qui ēt supra splendorē solis apparens bt̄o
Paulo, cū mitteret eū ad ꝑdicandū in oēs gentes ⁊ populos di
xit: vt quertant̄ a tenebris ad lucē, a ptāte satanę ad deū viuz,
ac ꝓpere remissionē pc̄orū, ⁊ sortē inter scōs, quę est per fidem,
quę est in me dixit sctissimus ⁊ tremebundus Imperator cęle-
stis q̄ns Jesus Chr̄s. Hanc vero fidem ⁊ hic famulus dei ⁊ nos
firmiter credimus, ⁊ simplr̄ ꝓfitemur: ⁊ in ea velle viuere ⁊ mo-
ri ꝓfitemur. Cum igitur nil iuris habeatis in eū: vti maūgni in-
uasores, ⁊ iniqui vsurpatores, prędones, ⁊ latrones infernales
discedite ab hoc famulo dei, ⁊ sanctissimi summi ✠ Imperato-
ris nr̄i: quē nos ⁊ vos ⁊ oīs creatura cōtremiscit: discedite a do
mo, ⁊ ab oī loco habitationes eius, ⁊ oium fidelium: super quos
inuocatū est nomen bonū ⁊ gloriosum summi Imperatoris no
stri Jesu Chr̄i: ⁊ ite sine mora in locū desertū, vel in locū Sodo-
mę ⁊ Gomorrhę. Quod si pertinaciter adhuc resistitis: ⁊ ino-
bedientes huic nr̄o mandato, quin potius ꝓtumaces ac rebel-
les ꝓtra stimulū oipotentis dei calcitratis: q̄ non cedet vobis
impune: q̄ non boies, sed oipotentē ⁊ summum Imperatorem
deū ꝓtēnitis: In eius noīe ⁊ authoritate atqz virtute vos exor-
ci ✠ zamus, pręci ✠ pimus, ✠ anathema ✠ tizamus, prohi
✠ bemus, ⁊ interdi ✠ cimus molestiā ⁊ inquietationē, ⁊ per-
turbationē istius creaturę dei M. ⁊ oium hic astantiū, ⁊ fideliuz:
prędictum huius habitationis oipotentis Dei. Nā quę conuen-
tio lucis ad tenebras, ⁊ Christi ad belial? Ecce nūc inuocamus
oipotentē ⁊ summū Imperatorem dñm nr̄m Jesum Chr̄m, cu-
ius gloriosum nomen ⁊ inuocationē temere velut ille obdura-
tus ꝓharao ꝓtēnitis, ⁊ hucusq⁹ ꝓtēpsistis, btissimaz virginem
dei genitricē Mariaz, ⁊ oēs angelicos beatos spūs, ⁊ ciues su-
pernos,

pernos, patres nostros patriarchas, ꝓphetas, apostolos, martyres, ⁊ cõfessores atq; virgines, ⁊ speciales patronos nostros beatissimum Dominicum patrem nostrum, Petrus martyrem glorioſum, beatum Thomam, beatum Vincentium, beatũ Antonium Episcopum ⁊ confessorẽ: qui multos de satellitibus vestris in digito omnipotentis Dei eiecerunt: beatissimã Catherinã Senensem virginem ⁊ sponsam Jesu Christi purissimam: quę mirabili gratia Dei cõtra vos dęmones prędicauit, sanctũ M. vel sanctã M. vel sanctos M. qui faciem Dei oipotentis cõtemplantur: qui vos siue vnum siue plures qñcunque accessum habere prędsumpseritis ad hunc famulũ Dei N. vel ad locũ habitationis eius, per sanctum angelum ab oipotente missum ante diem tremebundi iudicii, quemadmodum per beatum Bartholomęum in India fecit Astaroth ⁊ Berith, cathenis igneis alligabit: ⁊ in abyssum gehẽnę infernalis, ⁊ lacus ignis ardentis sulphurẽ mittit: cuius fumus ascendet in scła sclorum. Amen.

Ote itaq; honorẽ oipotenti Deo, ac summo Imperatori Deo pa✠tri ⁊ fi✠lio eius dño Jesu✠ Christo: qui dilexit ⁊ lauit nos a peccatis nostris in sangnine suo: in cuius nomine oẽ genu flectitur, cęlestiũ, terrestriũ, ⁊ infernorũ: ⁊ spiritui ✠ sancto, in cuius noie atq; virtute hoc peremptorio ⁊ difinitiuo mandato prędci✠pimus, mãdam⁹, ✠ arctam⁹, ✠ ⁊ anathematizamus, ✠ vt recedatis ab hoc famulo Dei N. ⁊ a loco habitationis eius, ⁊ oium fidelium, absque lęsione alicuius, in desertũ locũ, vsq; ad diez tremebũdi iudicii: ita q⁹ de cętero huc appropinquare, neq; vos neq; alii vice vestra valeatis ad inuadendum, inquietandum, ⁊ perturbandum hunc famulũ Dei N. neq; sensus eius exteriores, vel interiores neq; aliquem de hic habitantibus: q⁹ ipsos Deus ⁊ dñs noster Jesus ad suam sanctam gratiam ⁊ bene✠dictionem fontemq; baptismatis dono vocare dignatus est: vt fieret eius templum per aquam regenerationis ⁊ remissionem omnium peccatorum, per nomen ⁊ virtutem eiusdem dñi nostri Jesu Christi, Qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ seculum per ignem. Deo autem gras qui nobis per Jesum Christum dñm nostrũ victoriam donauit.

Cum itaq; iniquissimus satanas caput ⁊ princeps iniquorum oium, qui tyrannidem suam solus exercitare poterat

rat in filios Adę, ab ipso seminali ratione ꝓpagatos, extende re ꝓsumpserit in summum Imperatorem ꝛ Regem Regum, ꝛ dominum dominantium, Deum, ꝛ omnipotentis Dei vnigenitum, agnum immaculatum, in quo non habebat quicquam: ꝛ ob hoc ab ipso domino nostro Jesu Christo saluatore nostro: qui dilexit nos, ꝛ lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo, cum socis suis angelis ꝛ dęmonibus apostaticis, de quorum numero es tu miserrimus ꝛ iniquus inuasor, excecatus, ꝛ ab eō iudicatus, superatus, captiuatus, vinctus fuerit: ꝛ nos ꝛ in ipsum credentes, ꝛ in virtute trinitatis deificę baptizatos, ꝛ alus sacramētis ab ipso filio dei institutis iniciatos, de potestate tua satana idez filius dei eripuerit iuste ꝛ potentissime: ꝛ protestatus sit beato Paulo Apō suo, apparens ei supra splendorē ihū lucidior in via, media die: Idcirco malignissime, spurcissime, miserrime satana ꝛ immundissime spūs: iam tertio exorcizote, ꝛ adiuro te in noie oipotentis ꝛ summi Imperatoris nostri Jesu Christi, vt recedas ab hoc famulo dei N. ꝛ ab omni loco creaturarū eius. Nā quę societas lucis ad tenebras, ꝛ Christi ad bellial? Et nunc cum velut alter pharao indurat⁹, nō nostīn seruos ꝛ ministros eius, sed mandata summi Imperatoris Dei ꝓtumaciter ꝓtemperis: idcirco ex parte oipotentis Dei, sancte ꝛ indiuidue trinitatis, vcz pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lii eius domini nostri Jesu Christi, qui dilexit nos: ꝛ spiritus ✠ sancti, quez effudit in nos abunde per lauacrum regenerationis: qui est in victę virtutis, ꝛ insuperabilis imperii semper magnificus triūphator: qui diabolicę dominationis vires reprimit, ꝛ potenter expugnat: qui te refugaz ꝛ immundū spūm, diabolum ꝛ dęmonē infernalē cuz socis dęmonibus superbissimis gehennę deputauit incendiis, tibi iterum p̄ci ✠ pimus, anathema ✠ tizamus, ꝛ exorci ✠ zamus: vt velociter absqz offensa alicuius p̄ntiū, vel absentiū, super quos inuocatū est nomen gl̄iosum summi Imperatoris dn̄i nostri Je ✠ su Chri ✠ sti, recedas ab hoc famulo dei N. vel loco, vel monasterio, vel territorio huius patrię: ꝛ vadas in locū desertū: ita ꝙ de cętero nō p̄sumas adip̄z accedere, nec corpus eius interius vel exterius ꝑ maleficia tua aberrare facere: neqz ad locū istuz approꝑinquare, inquietare, vel molestare ipsum, vel aliquem, vel aliquos hic habitantes, a

planta

planta pedis vsque ad verticem. Per virtutem eiusdem dñi nostri Jesu Christi. Qui venturus est iudicare vivos & mortuos.

Item eadem authoritate eiusdem summi Imperatoris, & inuictę virtutis eius: qui te refugam atq; apostatam diabolum gehennę deputauit, & in virtute totius curię cęlestis. sine temeratę semper virginis Marię beatissimę matris vnigeniti filij dei saluatoris nostri, & omnium cęlestium beatorum ordinum, & triplicis hierarchę. Seraphim, cherubim, thronorum, dominationum, virtutum, potestatum, principatuum, archangelorum, & angelorum: qui semper vident beatissimam faciem patris omnipotentis in cęlis, patrum nostrorum patriarcharum, prophetarum, sanctissimorum Apostolorum Petri & Pauli, & aliorum apostolorum, martyrum, confessorum, atq; sanctarum virginum, & omnium electorum eius, precipuę autem beatissimorum patronorum nostrorum, vez B. Dominici patris nostri, gloriosi Petri martyris, B. Thomę, B. Vincentij. B. Antonini epi & confessoris. & B. Catherinę de Senis, & officii mei sacerdotalis, cuius ministerio in sacrificio altaris verũ corpus & sanguis Christi conficitur omnipotenti virtute dei nostri, te refugam apostatam miserrimam, immundum spũm, & diabolum in his scriptis excõicamus, & excõicatum decernimus: orantes omnipotentẽ Deum nostrum, a cuius domicilio miserrime, cum diceres cuz principe tuo, in cęlum conscendam, cecidisti, & ex angelo effectus es immundus diabolus & satanas: vt per merita passionis suę & iustitiam, ipse deus & dñs noster Jesus Christus, qui dilexit nos & lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo, pro contẽptu maiestatis suę iuste tibi retribuens, & per merita & intercessionem omnium supernorum ciuium mittat angelum lucis sanctum & bonum: qui te contemptorem sanctissimi nominis & vexilli summi Imperatoris catenis igneis alligatum, quotiescumque ad hunc famulum Dei N. vel locum eius presumpseris appropinquare, tradat in abissum inferni, & in lacum ignis, & ardentis sulphuris: vbi ante diem extremi iudicij excrucieris die ac nocte: & fumus tormentorum tuorum ascẽdat in secula seculorum. Amen. In noie pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spũs ✠ sancti. Amen. Qui non diligit dominum Jesum anathema sit. Amen.

¶ Fuit exorcisatus.

¶ Incipit

¶ Incipit exorcismus optimus contra demoniacos & maleficiatos, & incantationes, & facturas, & omnes a diabolo veratas.

IN nõie sancte & individue trinitatis contra oēs maleficiorū vanitates, & incursus dēmonū signū sancte crucis ✠ saluatoris nostri Jesu Christi tolle ptātes; tolle impetū satane & angelorū eius: & nō permittas nocere isti creature Dei N. sed vadant in loca arida. Memento nostri dñe, sicut iurasti patribus nostris Abraham, Jsaac, & Jācob: vt inde exeant & recedant ab hac creatura Dei N. & vadant in loca arida & sterilia, inaquosa, & inhabitabilia. Vade retro satana cum angelis tuis apostaticis. Per eum qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem.

¶ Omuro vos angeli tartarei per cuz, qui vos eiecit de supno celorū habitaculo: qui fertis malum contra genus humanum. Adiuro ✠ vos per quatuor euangelistas, & per tremēduz die iudicii, & per terribilē iudicem. Et adiuro vos per nomina sacratissima oipotentis Dei, vez. Messias ✠ Sother ✠ Emanuel ✠ Sabaoth ✠ Adonai ✠ Unigenit⁹ ✠ Via ✠ Vita ✠ Veritas ✠ Omousion ✠ Principiū ✠ Primogenitus ✠ Sapiētia ✠ Fons ✠ Origo ✠ Paracletus ✠ Mediator ✠ Agnus ✠ Quis ✠ Alpha & ω ✠ Caput & finis ✠ Simul vocitatus ✠ Serpēs ✠ Aries ✠ Leo ✠ Verinis ✠ Verbū ✠ Spledor ✠ Lux ✠ Imago ✠ Gloria ✠ Sol ✠ Panis ✠ Flos ✠ Vitis ✠ Mons ✠ Janua ✠ Terra ✠ Lapis angularis ✠ Spōsus ✠ Pastor ✠ Prophēta ✠ Sacerdos ✠ Athanatos ✠ Jschiros ✠ Pātheō ✠ Eliseon ✠ Aquila ✠ Tetragrammaton ✠ Dñs Jesus Christus. ✠ Per nomina ista sacratissima adiuro ✠ vos & cōtestor angeli satane, ita pñtes sicut absentes, ita absentes sicut pñtes: vt exeatis & recedatis cū maleficiis & iniquitatibus vestris ab hac creatura Dei N. & eatis ad deserta loca & arida, vbi nō arat, nec seminat, nec nomē dñi invocat, nec noiatur: neqñ in die iudicij ante tribunal Christi venientes dicatis: nullus nobis ꝓtradixit: nullus nos conturauit. Ego vero ex parte oipotētis dei sctē & individue trinitatis, vez pris, & filii & spūs sci cōiuro vos & ꝓtradico vobis: vt exeatis de corpore, & de membris istius creature vobis etiam contradicit

ipse

ipse pater domini nostri Jesu Christi. Qui venturus est iudicare vivos ⁊ mortuos, ⁊ seculum per ignem. Increatus ✠ pater. increatus ✠ filius. Increatus. ✠ spiritus sanctus. Immensus ✠ pater. Immensus ✠ filius. Immensus ✠ spūs sanctus. Aeternus ✠ pr̄. Aeternus ✠ filius. Aeternus ✠ spūs sanctus.

EGo coniuro vos demones per pa ✠ trē, ⁊ per fi ✠ lium, ⁊ per spiritum ✠ sanctum: per angelos: ✠ per archangelos: ✠ per thronos: ✠ ⁊ dominationes: ✠ principatus: ✠ potestates: ✠ cherubim: ✠ ⁊ seraphim: ✠ ⁊ uirtutes celorū: ✠ ⁊ recuperationē aiarum: ✠ ⁊ per oia mirabilia, quę fecit dn̄s in cęlo ⁊ in terra: vt noia vestra manifestetis: ⁊ inde exeatis cum iniquitatibus vestris, ⁊ maleficijs. ℣ Per eum, qui venturus est iudicare vivos ⁊ mortuos, ⁊ seculum per ignem.

CONiuro vos malignos spiritus per virtutē Dei oipotentis, ⁊ sanctissimū ⁊ dulcissimū lac, ⁊ sacrosancta vbera virginis Marię, quę lactauerunt Jesum Chr̄m dn̄m nr̄m filium dei: ut dicatis mihi quo intrastis in corpore, siue in persona huius creaturę dei N. Et cito inde exeatis. ℣ Per eum qui venturus est iudicare vivos ⁊ mortuos, ⁊ seculum per ignem. ℟ Amen.

CONiuro vos per prędictissimū sanguinē, qui exiuit de latere Christi in cruce pendentis: ⁊ adiuro vos per gloriosaz virginē Mariā matrem eiusdē dei ⁊ dn̄i nr̄i Jesu Christi: ⁊ per milia millium angelorū deo ministrantiū: ⁊ per collegiū aplorū. Coniuro vos ēt per quatuor euāgelistas, Matthęū ⁊ Marcum, Lucā ⁊ Joannē. ⁊ per septē cęlos, ⁊ per vigintiquatuor seniores, ⁊ per diē tremendi iudicii, ⁊ per quatuor aialia, quę assistunt ante thronū Dei, ✠ ⁊ per cęlū, ⁊ per terrā, ✠ solē, ✠ ⁊ lunā, ✠ ⁊ stellas, ✠ ⁊ eorū noia, ✠ ⁊ p̄ sanctos patriarchas, s. Abrahā, Jsaac ⁊ Jacob: vt statim exeatis de corpore, siue de mēbris ⁊ persona istius creaturę dei N. ⁊ de domo eius, audito noie sanctissimo dei tetragrāmatō, cito procul fugiatis ⁊ vadatis in loca, vbi, non noceatis aliquibus fidelibus christianis. ℣ Per virtutem eiusdem dn̄i nostri Jesu Christi. Qui venturus est iudicare vivos ⁊ mortuos, ⁊ seculum per ignem. ℟ Amen.

ADiuro vos demones p̄ piez ✠ ⁊ filiū ✠ ⁊ spūz ✠ sctūz, ⁊ oēs or ✠ dines angelorū deo ministrātiū, ✠ ⁊ p̄ senatuz aplorum, ✠ ⁊ per cētū quadragintaquatuor millia martyrū: vt

vt amplius non habeatis lniam, nec ptātem super hāc creatu
rā dei .N. vel domū eius: fugite miseri ⁊ sceleſtiſſimi hinc: ⁊ de-
fluere vos faciat Deus, ſicut defluit cera a facie ignis: vt am-
plius non habeatis ptātē faciendi vllū dolorē vel timorē vel
dānum: nec vllū malū ſuper carnē, nec in carne, nec in mēbris
huius creaturę Dei .N. vel in domo eius. Per eū qui venturus
eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ ſeculum per ignem. ℟. Amen.
Initium ſancti Euangelij ſm Joannem. In principio erat
verbum. fol. 86. Sequentia ſancti Euangelii ſm Matthęum.
Cum natus eſſet Jeſus in Bethleē Judę in diebus Hero
dis regis: ecce magi ab oriēte venerunt Jeroſolymam di
centes. Ubi eſt qui natus eſt rex iudęorū? Vidimus. n. ſtellam
eius in oriente: ⁊ venimus adorare eū. Audiēs autem Herodes
rex turbatus eſt: ⁊ oīs Jeroſolyma cū illo. Et congregans oēs
principes ſacerdotum ⁊ ſcribas populi ſciſcitabatur ab eis vbi
Chriſtus naſceretur. At illi dixerunt ei. In Bethleē Judę. Sic
enim ſcriptū eſt per prophetā. Et tu Bethlee terra Juda ne-
quaquā minima es in principibus Juda: ex te. n. exiet dux, qui re-
gat populum meū Iſrael. Tunc Herodes clā vocatis magis,
diligenter didicit ab eis tps ſtellę, quę apparuit eis. Et mittēs
illos in Bethleē dixit. Jte, ⁊ interrogate diligenter de puero:
⁊ cū inueneritis renuñciate mihi: vt ⁊ ego veniens adorē eū.
Qui cū audiſſent regē, abierunt. Et ecce ſtella, quā viderant in
oriente, anteccedebat eos vſq; dū veniens ſtaret ſupra vbi erat
puer. Videntes aūt ſtellā gauiſi ſunt gaudio magno valde. Et
intrantes domū, inuenerunt puerū cum Maria matre eius: ⁊
procidentes adorauerunt eū. Et aptis theſauris ſuis obtulerūt
ei munera, aurū, thus, ⁊ myrrhā. Et rñſo accepto in ſomnis ne
redirent ad Herodē, per aliā viā reuerſi ſunt in regionē ſuam.
℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu. Oremus. Oratio.
Gratiā tuam, qs dñe, mentibus noſtris infunde: ⁊ illud lu
men ſplendidū cordibus noſtris irradia, quod triū ma-
gorum mentibus inſpiraſti. Per Ch. ℟. Amen. Conjuratio.
Oniuro vos dęmones infernales, ſpūs malignos per pa
trē, ✠ per filiū, ✠ ⁊ per ſpūm ſanctū, ✠ vt non mentia
mini: ſed dicatis mihi veritatē, quis eſt ille, qui debet vos hinc
expellere de perſona huius creaturę Dei .N. vel de domo eius;

vt

vt omnes astantes intelligant, & audiãt veritate: alioquin mittam vos in profundum inferni, in loca pœnarũ magnarum, de quibus non cribitis: per virtutem dñi nostri Jesu Christi. Qui vẽturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignẽ. ℟ Amen. ¶ Hic repete superiorem coniurationem cum magna fide & efficacia: & videbis mirabilia. ◦ Coniuratio.

ODniura vos spiritus immundos dœmones infernales, & q̃ banc creaturã affligitis: vt faciatis mãdata dei, & nõ mittã vos in profundũ inferni per pẽm ✠ & filiũ ✠ & spũm ✠ sanctũ. ✠ vide dœmon, qualiter p potentiã altissimi dei viui & veries ꝟstrictus & victus. Jdeo scelerate & nequissime fuge, non est iam differendi tempus. Quia dominus noster Jesus Christus vos coarctat. Qui venturus est iudicare viuos & mortuos & seculum per ignem. ℟ Amen. ¶ Pater noster. Aue Maria.

ODniuro vos spũs immũdos, Jn noĩe pa ✠ tris & fi ✠ lij & spũs ✠ sancti, & per virtutem ✠ angelorũ sanctorũm, & patriarcharum, prophetarum, apl'orum, martyrum, cõfessorum, atq; sctãrũ virginum, ita pñtes sicut absentes, ita absentes sicut pñtes, vbicũq; sitis: vt exeatis & recedatis ab hac creatura Dei N. cum maleficijs & iniquitatibus vestrijs, per virtutẽ domini nostri Jesu Christi. Qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem. Coniuratio.

ODniuro vos nequissimi spũs per deũ pẽm ✠ oĩpotẽtẽ, & per virtutes cęlorũ, & p sacrosancta vbera & lac beatissimę virg. Marię, q̃ lactauerũt dñm nr̃m Jesũ Chr̃m filiũ dei viui: vt exeatis de corpore & mẽbris vel pſona huius creaturę dei N. & de domo eius, per virtutẽ eiusdẽ dñi nr̃i Jesu Christi. Qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem.

Sequentia sancti Euangelij secundũ Matthęum.

IN illo tpe: Egressus Jesus secessit ĩ partes Tyri & Sydonis. Et ecce mulier Chananęa a finibus illis egressa clamauit dicens ei: Miserere mei dñe fili Dauid, filia mea male a dœmonio veratur. Qui non rñdit ei verbũ. Et accedẽtes discipuli eius rogabãt eũ dicẽtes. Dimitte eã, ga clamat post nos. Ipse autem rñdẽs, ait: Non sum missus nisi ad oues, quę perierunt domus Jsrael. At illa venit, & adorauit eum, dicens. Dñe adiuua me. Qui rñdens ait: Non est bonum sumere panem filiorum,

rum, ⁊ mittere canibus. At illa dixit: Etiã dñe. Nã ⁊ catelli edũt de micis quę cadunt de mensa dñorum suorum. Tunc rñdens Jesus ait illi. O mulier magna est fides tua: fiat tibi sicut vis Et sanata est filia eius ex illa hora. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

OMnine Jesu Christe clementissime redẽptor noster, qui humano generi innumera beneficia contulisti, te supplici ter deprecamur per oĩa ⁊ singula dona, ⁊ beneficia nobis collata, ⁊ maxime per natiuitatẽ tuã sanctã: qua ex purissima virgine, carne nostrę mortalitatis assumpta, huic mundo nasci dignatus es ad salutẽ: ⁊ per annunciationẽ, quã angeli fecerunt pastoribus: ⁊ per gaudiũ, qđ ipsi habuerunt: ⁊ per circuncisionẽ tuã sanctissimã: ⁊ per honorẽ, quẽ tibi fecerunt illi tres Reges ⁊ Magi: ⁊ per munera quę tibi obtulerunt, ⁊ per pñtationẽ tui in tẽplo: per cõsolationẽ Symeonis ⁊ Annę: ⁊ per sanctificationẽ baptismi tui: per ieiunium quadraginta dierum: ⁊ per afflictionẽ ipsorum: per scãm prędicationẽ tuã: per opera miraculorum tuorum magnorum: per liberationẽ multorũ a dęmone obsessorum: per lotionẽ pedũ discipulorũ ⁊ aplorum tuorum: per cõsecrationẽ tui sanctissimi corporis ⁊ sanguinis: per famẽ ⁊ sitim tuam: ⁊ per acerbissimam mortem tuam: ⁊ gloriosam resurrectionem, atque admirabilem ascensionem tuam, liberare digneris hanc creaturam tuam N. ab omni potestate maligni spiritus. Qui vivis ⁊ regnas cum Deo patre in vnita. ⁊c.

EXgo maledicte diabole recognosce sententiã tuã: ⁊ nõ audeas nec debeas molestare vel nocere, nec vllã lęsionẽ facere super hanc creaturã dei N. per virtutẽ dñi nr̃i Jesu Christi, ⁊ gloriosę virginis Marię. Et sicut ipse dñs nr̃ Jesus Christus dignat⁹ est expellere de corpore filię Chananeę dęmones, illã male vexantẽ, ⁊ sanare eã, ita sanare ⁊ liberare dignet̃ hanc creaturã suã N. petentẽ a te dęmone liberari: ⁊ per virtutẽ suã te expellat, vt vadas in loca vbi nulli christiano nocere possis. Quia ipse est qui venturus est iudicare vi. ⁊c. Coniuratio.

ADiuro te maledicte satana per virtutem dñi nostri Jesu Christi, ⁊ omniũ scõrum ⁊ scãrum Dei: vt mihi rñdeas ⁊ dicas, quis est ille, qui debeat te hinc expellere: ⁊ cede hinc: alio quin mittam te in profundũ abyssi cũ sequacibus tuis, ut non

noceas

noceas alicui creature dei create ad imaginē & similitudinem suā. Imperat hoc tibi idem deus & dñs Jesus Christus. Qui venturus est iudicare vivos & mort. &c. ℟. Audi sceleratе & maledicte. Deum qui te genuit derelinquisti: & oblitus es dñi creatoris tui. Deinde dic ter ℣. Pr̄ nr̄. & Aue Maria. Hic repete supra positam iurationē mō suprascripto. Et si diabolus nomen suū, vel nomina sua revelaret, scribe illud, vel illa in cedula: & pone hac ignem novum, & scripta in cedula nomina illorum spirituum proijce in ignē, dicendo super ignem ista verba. ℣. Super aspidē & basiliscum ambulabis & conculcabis leonem & draconem.

℟. Oniuro te creatura + ignis per illum, qui orbem tremiscere facit: q̄ istos spūs cōburas & affligas taliter, q̄ sentiant pēnas importabiles & intolerabiles in virtute dñi nr̄i Jesu Chr̄i: & verbis quę de illo dñr: qui orbem tremere facit, in cuius noīe & virtute ego p̄cipio vobis dęmones: vt exeatis ab hac creatura Dei N. vel ab hac domo, vt amplius nō molestetis eā. Per eundem Deum & dñm nostrum Jesum Christum. Qui venturus &c. ℣. Dñs vob. ℟. Et cum spi. Oremus. Oratio.

Omine Jesu Chr̄e qui voluisti p mūdi redēptione de virgine Maria nasci: i carne tua sanctissima circūcidi: a iudęis reprobari: a Juda p̄ditore osculo tradi: a viculis alligari: & sicut agn⁹ innocēs ad victimā duci: atq; i ꝑspectu annę & caiphę, pilati & herodis indecēter offerri: a falsis testib. accusari: a discipulo negari: flagellis opprobriisq; vexari: & spinis corōnari: sputis ꝑspui: colaphis cędi palmis pcuti: arūdine verberari: caluorū aculeis pforari: i cruce leuari: iter latrones deputari: felle & aceto potari: ab hoīb⁹ blasphemari: lācea vulnerari: & in cruce mori. Tu dñe per has sacratissimas pēnas & passiones tuas: quas ego indignissimus recolo: & p scām crucē & mortem tuā liberare digneris hāc creaturā tuā N. a miserabili oppressione satanę & ministrorū eius: & p̄ducere eā digneris ad p̄stinā sanitatē fracto vinculo inimici cuiuscūq; generis maligni. Qui vivis & reg. Deinde sępius repete ista verba quę sequuntur donec recedant.

¶ Sed si diabolus rīderet, & diceret q̄ sit aīa alicuius defuncti: nō ei credas: q̄ est hęresis: sed iusta q̄ dicat nomē p̄prium: quod habuit ab initio, quādo fuit expulsus de cęlo. Pete ētiam cuius ordinis erat: & nomen ei⁹ superioris: & qua de causa introuit

tramit i illud corpus. Et cōiura ipsum, q̄ non discedat sine tu
lnia, t q̄ cogatur dare signuz suę egressionis, dimittendo per-
sonam oppressi liberam t expeditam, sicut erat in illa hora, q̄
fuit baptizata. ¶ Coniurationem sequentem dicat sacerdos
cum magna efficacia, t repetat eam sicut ei videbitur. Et quo-
ties eam repetit, penam augeat t accrescat.

PRecipio ex parte sāctissimę trinitatis pa ✠ tris t fi ✠ lij,
t spūs ✠ sancti: t per merita sacratissimę passionis domi
nīnri Jesu ✠ Chri: t per merita oium scōrum t scārum qui sunt
in paradiso: q̄ si datū fuit aliquid per maleficiū ad comedēdum,
vel bibendū huic creaturę N. Aut si vos maledicti diaboli por-
tastis in corpore suo: aut cōposuistis aliquid in codē: non habea
tis facultatē vel ptātē vel virtutē obseruandi, agitandi, vel mouē
di: t q̄ amoueatis ipsam facultatē, ptātez, t virtutem, t q̄ coga
mini dissipare oēm laqueū, nodū t cōpositionez, quę fuissent in
p̄dictis rebus: t q̄ sitis astricti t cōpulsi ea diffungere, separa-
re, t remouere a viscerib⁹, ✠ t ab intestinis, ✠ t ea per secessum emitti facere deorsuz sine aliqua lęsione aię t corporis istius
creaturę dei N. Rursum vobis diabolis, si p̄tialiter estis in
hoc corporę, p̄cipio ex parte sanctissimę trinitatis pa ✠ tris t
fi ✠ lij t spūs ✠ sancti, q̄ non habeatis facultatem standi, mo
randi, t abscondendi vos in aliqua parte corporis huius creatu-
rę Dei N. nec in quatuor humoribus, vez sanguine ✠ cho-
lera ✠ pblegmate ✠ t malācolia: ✠ nec i carne, ✠ nec i os-
sibus, ✠ nec in medullis, ✠ nec in neruis, ✠ nec in venis, ✠
nec in oibus iuncturis corporis ✠ nec in pedib. ✠ nec i suris,
✠ nec i tibijs ✠ nec in laterib. ✠ nec in renib. ✠ nec subtus
renes, ✠ nec supra renes, ✠ nec i dorso, ✠ nec i spatulis, ✠ nec
in brachijs, ✠ nec in manib. ✠ nec in vnguib. ✠ neqz in cor
de, ✠ neqz in hepate, ✠ nec in splene, ✠ nec i interiorib⁹. ✠
neqz i pulmone, ✠ nec i intestinis superiorib. vel inferiorib. ✠
maiorib. vel minorib. ✠ nec in vētre, ✠ nec in stomacho, ✠
nec in pectore, ✠ nec i gutture, ✠ nec in collo, ✠ nec i facie,
✠ nec i mēto, ✠ nec in maxillis, ✠ nec in dētib. ✠ nec i gēgi
uis, ✠ nec i lingua, ✠ nec subtus linguā, ✠ nec supra liguā, ✠
nec i palato ✠ nec i naso, nec i oculis, ✠ nec i aurib. ✠ nec i
cerebro, ✠ nec i pāniculis cerebri, ✠ nec i arterijs, ✠ nec fi-

cibus

cib. corporis, ✠ nec i alijs reb. vel locis corporis, vel extra cor p⁹, neq; intrinsece, ✠ neq; superficialiter, ✠ nec in capillis, ✠ nec in pilis, ✠ nec in vestimētis, ✠ nec in genitalib. ✠ nec in ano, ✠ nec i testib. ✠ nec i umbilico, ✠ neq; i ei⁹ circūstatib⁹ ✠ neq; i alijs locis, ad q̄ ire hēat, aut stare: ✠ sed inuiti & vi, & virtute dei cōpulsi nūc cogamini vos manifestare, & illis partib. i qb. estis, aliq̄ lesionē facere in signū pñtię vię. Jtez p̄cipio vobis ex parte scissimę trinitatis p̄ris ✠ & filij ✠ & spūs ✠ sci: q̄ discedatis ex oib. partib. istius corporis N. creaturę dei vbi estis a plāta pedis vsq; ad verticē, & q̄ fugiatis extrà ipm̄ corpus fugiēdo p illā viā, q̄ sit magis libera & expedita, sicut p os stomachi, per pectus, per guttur, per os, cū signo manifesto q̄ fugiatis extra corpus suū. Jtē vobis p̄cipio ex parte scissimę trinitatis, p̄ris ✠ & filij ✠ & spūs ✠ & sci, q̄ nō habeatis ptātē accip. ē di adiutoriū vel succursum ab alijs dęmonib. vel diabolis: nec petēdi alios dęmones vel diabolos in adiutoriū vīm: nec mittere seu ponere alios dęmones in loco vīo. Et q̄ cogamini discedere taliter, q̄ nunq̄ nec vos, nec alij diaboli hēatis authoritatē, facultatē, vel ptātē, nec virtutē redeundi, nec pñtialiter, nec potestatiue, nec virtualiter: sed sitis cōpulsi & constricti ad eundum ad loca arida & sterilia & inaquosa & inhabitalia, vbi nemini noceatis. Mō si secus feceritis, intēdo procedere cōtra vos maledictos diabolos, & dare & fulminare p̄tra vos oēs excōicationes & maledictiones quas vobis dare possum ex parte scissimę trinitatis p̄ris ✠ & filij ✠ & spūs ✠ sci. Et ēt itēdo vos expellere extra corpus istius creaturę dei a plāta pedis vsq; ad verticē p virtutē scissimę trinitatis, p̄ris ✠ & filij & spūs ✠ sci: & p virtutē scōrū angelorū: & per virtutez totius paradisi: & per virtutē oium inimicorū vestrorū: quos habetis in cęlo & in terra. Et p̄cipio omnibus magistris & superioribus vīis ex parte scissimę trinitatis, patris ✠ & filij ✠ & spūs sci: q̄ nunc pręsentialiter huc veniant: & vos ēt inuitos extrahant de corpore huius creaturę dei. Jtē ex parte eiusdez scissimę trinitatis p̄ris ✠ & filii ✠ & spūs ✠ sancti: eiusdē magistris vestris p̄cipio: quatenus vos detrudant in stagnum ignis & sulphuris: ad q̄ ego vos dei virtute q̄ demno per spatiū annorū centum: a tpe egressionis vestrę de corpore huius creaturę dei N. incipiendum.

Maledicti ⁊ excõicati ⁊ blasphemi sitis in pena eternali: ⁊ nulla requies sit vobis, si statim nõ eritis obedientes meis mandatis: in virtute dei ⁊ dñi nri Jesu Chri: ⁊ verbis que dñs de illo: qui orbem contremere facit: in cuius noie ⁊ virtute vobis precipio, vt statim recedatis ab hac creatura Dei H. ⁊ domo eius in virtute verborum istorũ. Messias ✠ Sother ✠ Emanuel ✠ Sabaoth ✠ adonai ✠ Athanatos ✠ Jschiros ✠ Eleison ✠ Tetragrammatõ ✠ Dñs Jesus Christus. ✠ Per istã noia ⁊ oia supradicta a principio iurationis vsq; nũc, vos male ✠ dicimus. Vos constrin ✠ gimus Vos priua ✠ mus, Vos expel ✠ limus. Vos perpetuo relega ✠ mus, anathemati ✠ zamus, ⁊ in stagnũ ✠ ignis ⁊ sulphuris ardẽtis mittimus. Ite, ite, ite, maledicti in ignem eternum. Ite statim ⁊ recedatis hinc: ⁊ vadatis ad loca vestra vobis deputata: ⁊ statim recedatis hinc: ⁊ de cetero huc non accedatis. Imperat vobis Deus ✠ pr̃. Imperat vobis deus ✠ filꝰ. Imperat vobis deꝰ ✠ spũs scũs. Imperat vobis scã trinitas ✠ vnus deus. Imperat vobis dñs nr̃ Jesus Chris. Qui venturus est iudicare ꝛc. ℟. Amen.

Si accideret q̃ dem̃on esse ita obstinatus, q̃ pp coiurationes nollet recedere: duc eũ ante altare sacri eucharistie: ⁊ ibi tenẽdo tabernaculũ sacri in manib. iura eũ. Et noli diffidere, quia aliq̃n per tres menses: ⁊ aliq̃n per annos aliqui nõ plñ liberari. Expedit ẽt probari diuersos exorcismos: dũmodo nõ hereticã superstitionẽ. Et aliqui dem̃ones, vt dr̃ in euangelio, non expellunt nisi in oõne ⁊ ieiunio. Ideo opz nõ solũ iurare, sed ẽt mentaliter orare. Duz ergo fuerit cora sacratissimo sacro ita iurabis. ¶ Maledicti diaboli, q̃ noluistis obedire preceptis meis, immo veri⁹ dei oipotentis, pris ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ spũs ✠ sci, Nunc cõtra vos siue pñtes: siue absentes: siue absentes: siue pñtes: vbicũq; sitis: qui hanc creaturã dei, vexare psumpsistis, ⁊ psumitis cora sciissimo ac sacratissimo sacro corporis dñi nostri Jesu Chri, Ego H. fero sniam maledictionis ⁊ excõicationis ⁊ dẽnationis vr̃e, in quãtũ authoritas mea se extẽdit, in stagnũ ignis ⁊ sulphuris, obi nobedictiã vestrã p annos cẽtuz. Maledico, ⁊ percutio, ⁊ eijcio, ⁊ excõico, ⁊ dẽno vos maledicti diaboli i virtute sciissũe trinitatis pris ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ spũs ✠ sacti. ℟. Amẽ. Repete pacta verba. Maledico ⁊ percutio per infrascripta

scriptas noiationes rñdentibus circumstantib. Amē. Thronorū dñationū, principatuū, ptātū, virtutuz, cherubim, seraphim, patriarcharū, prophetarū, apłorū, martyrū, cfessorū, virginuz, ꝯtinentium dñi nr̄i Jesu Chr̄i: beatę semper virg. Marię: sancti Cypriani, Monophry, Zenonis, Geminiani, Ebaldi, Hieronymi, Joannis Baptistę, Julianę, Justinę, Margaritę, oiuz sanctorū ꝛ scārū dei. Maledico ꝛ percutio ꝛc. vtſū. Per auctoritatē sedis aplicę. ꝛ ꝑdicta verba. Maledico ꝛc. repetēda sunt vsque ad finē maledictionis. Per passionē Chr̄i: per colū nazareth quā ligatus fuit Chr̄s: ꝑ coronā spineaz Chr̄i: ꝑ purpuram Chr̄i: ꝑ sacratissimā crucez Chr̄i: per clauos quibus affixus fuit Chr̄istus in cruce: per spongiam in qua acetū ꝛ fel data sunt Chr̄isto: per lanceaz quę aperuit latus Chr̄i: per opprobria quibus affectus fuit Chr̄s: per illa verba quę dixit Chr̄istus in cruce: per conuersionē latronis existentis in cruce: per sepulcrū Chr̄isti: ꝑ resurrectionē Chr̄isti: per apparitionē Chr̄isti: per ascēsionē Chr̄isti in cęlū: per missionē spūs sci in discipulos: per institutionem sci baptismatis in quo saluamur: per scūm oleū chrismatis: per scūm oleū exorcismorū: ꝑ scūm oleū infirmorū: per mysteria sanctę missę: ꝑ scām cfessionē, in qua liberamur de ptāte vſa: per sacratissimū ac scissimū sacrm: vez corpus dñi nr̄i Jesu Chr̄isti: ꝑ cętera sacra ecclę sanctę: ꝑ oēs exorcismos ecclę sanctę: qui ad hoc vsqz tps inuēti sunt: ꝛ ꝑ illos q sunt inueniēdi: ꝑ oia verba sctā diuinę scripturę q̄ sunt ꝯtra vos: ꝛ valēt ad expellēdū vos de corporib. hoium. Maledicant ꝛ pcutiant ꝛ eiciant vos oēs inimici vestri diaboli ꝛ magr̄i vestri: ꝛ maxime princeps vester satanas. Maledicti estote ꝛ cruciemini in hoc corpore ꝛ extra: in aere: in aqua: in terra: ꝛ vbicunqz futuri estis: ꝛ patiamini pęnas importabiles ꝛ afflictionē nimiam, nisi statiz recedatis de corpore istius creaturę dei N. ¶ Nota ꝙ facturę ꝛ res quę inueniuntur in lecti, comburēdę sunt, iurando ignē mō supra scripto: addęndo ista verba. ꝙ istas facturas ꝛ malignos spūs quos ꝑseruant insimul comburas: ꝛ auferas ab illis creaturis dei super quas factę erant. Et simul lege ps. Exurgat Deus. Cum ps cessante virentis ꝙ ex eius ꝓmulgatione q̄dā ꝑsonę ipm oī die cū ꝛ de dicendo ꝛ deuotione a dęmonio fuerunt liberate.

¶ Sanctus exorcismus.

¶ Aduerte q̄ necesse est esse importunum circa aliquos demones obstinatos, ⁊ perseuerare in coniurationibus cum magna fide: quę maxime in patiente requiritur. Et quando corpus liberatum fuerit legendus est sequens exorcismus.

EXorcizo te N. in noīe dei patris ✠ oīpotentis, ⁊ in nomine Jesu ✠ Christi filii eius dñi nr̄i, ⁊ in virtute spūs ✠ sancti vt fias vas mundus, scūm ⁊ purgatū ab oī labe iniquitatis, maleficiis, incantationibus, ligationibus, signaturis ⁊ facturis, Quę oia maleficia, incantationes, ligaturas, signaturas, facturas: in corpore tuo vel circa corpus tuū facta, In noīe eiusdem Dei patris ✠ oīpotentis, ⁊ in noīe Jesu Christi ✠ filii eius dñi nostri, ⁊ in virtute spūs ✠ sancti, Ego N. seruus illius, indignus ⁊ peccator authoritate mihi p̄stita dissoluo, ⁊ dissoluta esse decerno: ⁊ p̄cipio tibi maledicte diabole ac sociis tuis, vt amplius non habeatis p̄tātem manendi in hoc corpore a planta pedis vsq; ad verticem: sed statim recedere debeatis cū omnibus maleficiis, ⁊ iniquitatibus vestris, Per eum qui venturus.

¶ Oratio dicenda super infirmum liberatum. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne Deus, qui liberare dignatus es hunc famulū tuum N. ab omni vexatione satanę, ⁊ ministrorum eius. Emitte in eum septiformem spūm sctūm tuum paraclitum de cęlis. ℟. Amē. Spiritum sapientię ⁊ intellectus. Amen. Spiritum consilii ⁊ fortitudinis. Amen. Spūm scientię ⁊ pietatis. Amen. Adimple eum spiritu timoris tui: ⁊ signa eum signo crucis ✠ Christi in vitam p̄pitiatus ęternam. Amen.

¶ Hic agimus gratias sanctę trinitati p̄o liberatione infirmi. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum spiritu. Oremus. Oratio.

TE patrē ingenitum, te filium vnigenitum, te spūm scūm paraclitum: scām ⁊ individuā trinitatē toto corde toto ore cōfitemur, laudamus, atq; benedicimus: tibi gr̄as agimus, quia virtute tua hodie cōfusus, turbatus, verberatus, deniq; expulsus est diabolus cū sociis suis de hac creatura tua N. quam per filium tuū vnigenitum redimere dignatus es. Quęso igitur te dñe sancte, pater oīps, ęterne deus, sancta trinitas, virtus vna, atq; indiscreta maiestas, Deus noster oīps, vt hanc creaturam tuam N. etiam custodire, ⁊ defendere digneris per sanctos angelos

gelos tuos ab omni incursu satanę, ꝛ ministrorū eius, ꝛ infundere super eam benedictionē tuā scām. Per eundē Chr̃i. Amen.

¶ Oratio deuotissima ad reprimendum tempestatem.

Adiuro vos angeli tartarei per patrē, ꝛ filiū, ꝛ spūm scūm, ꝛ per illā lanceā ✠ adiuro vos: qua dñs nr̃ Jesus Christus fuit vulneratus in cruce: ꝛ per illos clauos, qui mēbra dñi perforauerunt: ꝛ per illā aquā ꝛ sanguinem, qui de latere Christi effluxit: ꝛ per illā spineā coronā, quę in capite dñi nr̃i Jesu Christi posita fuit: ꝛ per sanctā resurrectionē eius, ꝛ ascensionē: ꝛ per gr̃am sancti spiritus ✠ adiuro vos spūs maligni, vt non habeatis virtutē neque ptātem super cāpos nostros aliquid malefacere, ✠ adiuro vos maligni spūs per p̃em dñi nr̃i Jesu Christi, ꝛ oēs sanctos eius: ✠ adiuro vos per scām Mariā matrem dñi nostri Jesu Christi, ꝛ per scūm Michaelē, ꝛ scūm Gabrielem, ꝛ scūm Raphaelē: ✠ adiuro vos ꝛ adiuro vobis per istas cōiurationes, vt non habeatis ptātem in nubibus cęli nobis nocere neqꝫ in laboribus, neqꝫ in vineis nostris, neqꝫ in ista prouincia, vt non habeatis ptātem super pplm̃ Christianū fundere tēpestatē: ✠ adiuro vos per scūm Petrū, ꝛ per scūm Paulū, qui suis orationibus deiecerunt Simonem Magum, ꝛ per scūm Andreā, ꝛ per scūm Joannem, ꝛ per scūm Bartholomęū: ꝛ p quatuor Euangelistas, scūm Matthęū, scūm Marcū, scūm Lucam ꝛ scūm Joannē. ✠ vos coniuro per cōionem ꝛ societatē scōrū ciuiū Christi, ꝛ per duodecim millia legiones Angelorum, ꝛ per viginti quatuor Seniores, ꝛ oēs virtutes Angelorum, ꝛ per septē Thronos, ꝛ per septē candelabra Christi, ꝛ per septē donationes, ꝛ per septiformē gr̃am Dei, ꝛ per singula merita singulorū, ꝛ per agnū Dei immaculatū Jesum Christum, qui est honor ꝛ virtus: ꝛ per eos Angelos qui stant in paradiso. ✠ adiuro vos per verū Deū visū cęli: ꝛ per Deum Angelorum, Patriarcharū, Prophetarū, ꝛ Apl̃orū, ꝛ per Deū martyrū, ꝛ per deum confessorū, ꝛ per Deū virginū, vt non habeatis potentiā neqꝫ virtutē in nubibus cęli nobis nocere neque flagellare super campos nostros, sed in loca deserta, vbi non arans arat, nec seminans seminat. Amen. ✠ Amen. ✠ Amen. ✠

Oratio.

Deus qui beatę Brigidę inimicos superare concessisti, p̃sta nobis famulis tuis, vt intercedentibus eius oratione

atq3 meritis ab oi ira tẽpestatis liberari valeamus. ℙer dominum nr̃m Jesum tc. ✠ Increatus pater: ✠ Increatus filius: ✠ Increatus spũs scs. ✠ Hagios. ✠ Hagios. Ecce cru ✠ cem dñi: fugite partes aduerse. vicit leo de tribu Juda, radix David: allelu. ✠ allelu. ✠ allelu. ✠ allelu. ✠ Dixit Dñs ex Basan conuertã, conuertã in profundũ maris: dñe Jesu Christe qui celũ t terram fundasti, t flumen Jordanis benedixisti: t in eo loco baptizari voluisti, bene ✠ dicere t sancti ✠ ficare pro tua pietate digneris has nubes: quas video ante me positas, vt deficiant, t transeant in aquã scãm t benedictam: t tempestatẽ faciant in locis desertis, t non noceant aliquibus personis domesticis Christianis: neq3 domesticis aialibus, neq3 agris, neque fructibus virtute spũs sancti, t oratione beate Brigide virginis, t oium sctõrum t sanctarum ✠ Dei. Amen. ✠ in noie Christi. Amen. ✠ Emanuel. ✠ ℙaraclitus. ✠ Sabaoth. ✠ Ischyros. ✠ Athanatos. ✠ In nomine pa ✠ tris, t fi ✠ lij, t spiritus ✠ sancti. Amen.

Rubrice Generales Breuiarij.

Officium quotidie fit aut duplex, aut semiduplex, aut simplex.

De officio duplici.

Officium fit duplex in diebus a feria quinta in Coena Dñi vsq3 ad feriã tertiam3 ℙaschę inclusiue, in dñica in Albis, in Ascensione Dñi, in ℙentecoste, t i duobus diebus sequẽtibus inclusiue: in festo Trinitatis, Corporis Christi, Dedicationis proprię Ecclesię: in festis quibus in Calẽdario apponitur hęc vox, Duplex: in die octaua festi hñtis Octauã: in festo ℙatroni vnius, vel plurũ alicuius loci, vel Titularis ecclesię: t in festis sctõrum, qui apud quasdã ecclesias, Religiones, vel Congregationes psueuerunt solenniter celebrari, cũ eorũ octauis psuetis, t officijs propriis a Sede Aplica approbatis, aut ex eiusdẽ sedis auctoritate receptis, vel recipiendis, seruata tñ forma huius Breuiarij: alioquin de cõi: Et si pdicta festa in eius Calendario nõ sint descripta. ℙreterea offiũ fit duplex pro defunctis in cõme. oium fidelium defunctorum3 t presente corpore, vt in eius officio dicit circa finem Breuiarij.

¶ Festum duplex celebratur eo die quo cadit, nisi illud contingat transferri, vt dicitur in rub. de Transla. festorum.

¶ Habet

¶ Habet primas. & secundas Vespe. integras, nisi cum alio simili concurrat, vt dī in rub. de Concurrentia officij: & totū officium fit de duplici, incipiendo a primis vesp. vsq; ad cōplesequentis diei inclusiue: exceptis tribus diebus maioris Hebdomadę ante Pascha, in quibus officium duplex incipit a Matutino: & vigilia Natiuitatis Dñi, in qua offm duplex incipit a Laudibus. Officium autez defunctorum habet tantum primas vesperas, Matutinū, & Laudes, vt circa finē Breuiarij ponitur.

¶ In vtrisq; Vesp. Matutino, & laudibus tantum, non autem in alijs Horis duplicantur antiphonę.

¶ Ad Matutinum regulariter dicuntur tres nocturni, cum nouem psalmis, & totidem lectionibus, pręterquam in Pascha te Resurrectionis, & pentecostes, cum duobus sequentibus diebus: in quibus dicitur vnum tantum nocturnum cum tribus psalmis, & totidem lectionibus: sub officio duplici, vt ibi.

¶ Quomodo fit ordinandum officium duplex in Vespe. Matutino, & ęteris Horis: similiter & de Antiphonis, Responsorijs, Versibus, Capitulis, & alijs in eo dicendis, habentur inferius de singulis proprię rubricę.

¶ Preces & suffragia de Sancta Maria, Apostolis, & Pace, in officio duplici non dicuntur, vt ēt in ppriis eorū in rubricis dī.

De officio Semiduplici.

OFficium fit semiduplex diebus Dominicis & infra octauas: Hoc est, Dominicę per annum, exceptą Dominica in Albis, quę fit duplex, & dies infra octauam celebrantur sub officio semiduplici. Item officium fit semiduplex in festis, quibus in Calendario apponitur hęc vox, semiduplex.

¶ Itē in festis propriis quorundā locorū, seu cōgregationum, quę solennius apud illas quā simplicia consueuerunt celebrari.

¶ De festo semiduplici fit eo die quo cadit, nisi ętingat transferri, vt dicitur in rub. de Translatione festorum.

¶ Habet totum officium integrum sicut duplex: sed non duplicantur antiphonę.

¶ Ad Matut. dñr tres nocturni, pręterquā infra octauas paschę & pentecostes: in quibus dī vnum nocturnum cum tribus psalmis, & totidē lectiombus: & regulariter qñ dñr tres nocturni, dominicis exceptis, dñr nouem psalmi, & totidem lectiones.

¶ Quo=

¶ Mũo sit ordinandũ officiũ semiduplex taz in festis, ꝙ in dñicis, ꝛ infra oct. item ꝛ de Añis ꝛ sibus ℟is, ꝛ hmõi alijs, ꝛ qñ in semiduplici dñr preces ad ꝓmam, ꝛ Cõpletorium, ꝛ ad Vesp. ꝛ ad Laudes suffragia, seu Cõmemorationes cões de scã Maria, Aplis, ꝛ ℣ace, hñr inferius de singulis proprię rubricę.

De officio simplici.

OFficium sit simplex in diebus ferialibus quãdo occurrit fieri de feria: hoc est officiuz de feria simplex, vt in ꝓpria Rubrica dr. Itẽ officium sit simplex in festis, quibus in Calendario non apponitur hęc vox, Duplex, vel semidup. vel de octaua.

¶ De festo simplici fit eo die quo cadit, nisi eodez die occurrat fieri officiũ nouẽ lectionũ, vel de S. Maria in sabbato, vel de feria, cui festũ simplex cedit. vt dr in rub. de Commemorationib⁹.

¶ Habet tñ primas Vespe. a Capitulo, nisi cum eo concurrat festum nouem lect. Dñica, vel octaua, vt dicitur in rubr. de Concurrentia officijꝛ eius officium terminatur ad nonam. Post nonam nihil amplius fit de festo simplici, nec Commemoratio.

¶ Feria autem incipit, ꝛ desinit, vbi desinit ꝛ incipit officium precedens, vt in sua rubrica dicitur.

¶ Ad mãtutinum dicit vnum tantum Nocturnum cum duodecim psalmis, vt in Psalterio, ꝝ feriam quę occurrit: ꝛ tres lectiones leguntur, vt infra in rub. de lectionibus habetur.

¶ Mũo sit ordinandum eius officium tam in festis, ꝙ in feriis ad Vesp. ad Matutinuz, ꝛ alias Horas: item ꝛ de Antiphonis, Versibus, Responsorijs, ꝛ alijs, ac quando Preces ꝛ commemorationes communes, seu suffragia de Cruce, sancta Maria, Apostolis, ꝛ Pace dicenda sint habentur, inferius proprię rubrica.

De Dominicis.

OMnẽ Dñica semper fit offiñ in Dñicis Aduentus, ꝛ in Dñicis a Septuagesima vsqz ad Dñicam in Albis inclusiue, quocunque festo duplici, vel semiduplici adueniente: qz tunc festum transfertur, vt in rub. de Translatione festorum dr, nisi illud festum sit de principali Titulo, vel patrono alicuius ecclę, vel loci: quia tunc de hmõi festo fit tñ in ea eccl'a, vel loco, cuius est Titulus, vel patronus, eum cõme. Dñicę, quibusdaz Dñicis exceptis: vt dr in rub. de Cõmemorationib. Jn alijs Dñicis per annũ fit de Dñica, qñ die Dñico nõ occurrit festũ duplex: quia

tunc

tunc fit de duplici cū comm. Dñicę in vtrisque Vesp. ꝛ Laudibus: ꝛ ad Matutinum nona lectio legitur de Homilia Dñicę: vt dō in rub. de Commemorationibus. Si festum duplex eodem die occurrat, transfertur: vt dicitur in rub. de Trāslatione festorum.

¶ De Dñicis infra oct. Natiuitatis Domini, Epiphanię, Ascensionis, ꝛ Corporis Christi occurrentibus, offm̄ fit sicut de octeua, exceptis Capitulis, Lectionibus, Versic. Antipho. ad Magnificat, ꝛ Benedictus, ꝛ Oīone, quę dīr de Dñica, cum commemoratione octauę, vt suis locis ponitur: nec dicuntur in illis Preces ad Primam: ꝛ Completorium: nec ad Vesperas, ꝛ Laudes suffragia de Sancta Maria Apostolis, ꝛ Pace.

¶ De Dñicis infra alias octauas totum off. fit de Dñica, vt in Psalterio, ꝛ in Proprio de tēpore, cū cōmemo. octauę, omissis etiā dictis Precibus ꝛ suffragijs, vt supra. De Dñica occurrēte in die octaua fit comm. sicut dcm̄ est qm̄ in ea fit de festo duplici.

¶ Positum est aūt offm̄ sex Dñicarum ab Epiphania vsq; ad Septuagesimā, ꝛ vigintiquatuor a Pentecoste vsq; ad Aduentū, vt compleatur numerus Dñicarum, quę sunt ab Epiphania vsq; ad Septuagesimam, ꝛ a Pentecoste vsq; ad Aduentum, ꝛc vlla Dñica per annū ab Epiphania vsq; ad Septuagesimam, ꝛ a Pentecoste vsq; ad Aduentū vacet, quin saltē de ea fit cōmemo. Nā quę aliqm̄ supersunt post Epiphaniam ante septuagesimā ponuntur post vigesimamtertiā a Pentecostę, hoc ordine.

¶ Si Dominicę post pentecosten fuerint xxv. xxiiij. post pentecosten erit, quę est vi. post Epiphaniam.

¶ Si xxv. xxiiii. erit quę est v. ꝛ xxv. quę est vi.

¶ Si xxvii. xxiiii. erit iii. xxv. erit v. ꝛ xxvi. erit vi.

¶ Si xxviii. xxiii. erit iii. xxv. erit iiii. xxvi. erit v. xxvii. erit vi. ꝛ vltimo loco semper ponitur quę in ordine est xxiiii. post penteco. etiam si post pentec. aliqm̄ non sunt nisi xxiii. Dñicę. Tunc enim xxiii. ponitur loco xxiii. ꝛ offm̄ xxiii. ponitur in precedenti sabbato, qō nō sit impeditū festo nouē lectionū, alioquin in alia p̄cedenti feria, in qua fiat offm̄ de feria, ꝛ in ea leganť tres lectiones de homilia Dñicę, omissis lectionibus scripturę illius ferię, ꝛ ad Laudes dicatur Aīa ad Bēs, ꝛ oratio de Dñica xxiii.

¶ Idem seruatur de Dñica ii. post Epipha. qm̄ Dñica Septuagesimę venerit immediate post octa. Epiphanię. Tunc enim in

sabbato

sabbato p̄cedēti vt supra nō impedito, alioquin primo die post oct. fiat offm̄ de feria, in qua Ps̄ia dn̄ice primo ponuntur, ꝛ tres lectiones legunt de Homilia eiusdē dn̄icę cuz eius Aña ad Benedictus, ꝛ oratione. Festum vero semiduplex in ea occurrens transfertur in primam diem simili festo non impeditam.

¶ Cum vero in Proprio de tēpore dī aliqua dn̄ica esse prima mensis, in qua primo ponitur initiū libri de Scriptura cum sua historia, idest cum Ps̄ijs: aduertendū est, cuz dici primam dn̄icam mensis, quę venit In calendis illius mensis, vel est proximior calendis, hoc modo. Si calendę venerint in ii. iii. ꝛ iiii. feria, dn̄ica prima mensis erit quę p̄cedit calendas et si venerit in p̄cedenti mensę: si autem calendę venerit in v. ꝛ vi. feria, ac sabbato, prima dn̄ica erit quę sequitur post ipsas calendas.

¶ Cum etiaz in distributione Scripturę per menses Augustum, Septembrē, Octobrē, ꝛ Nouembrē, vnicuiqz mensi quinqz dominicę assignentur cum suis hebdo. ꝛ post quartam hebd. aliqñ aduenit dn̄ica, quę est propinquior calendis sequentis mēsis: tunc omittitur dn̄ica quinta cum sua hebdo. ꝛ ponitur dn̄ica prima sequentis mensis: similiter cum sua hebdomada.

¶ Id quóque obseruetur. Qñ mensis p̄cedens habuit quatuor dn̄icas, sequens habebit quinqz: ꝛ econtra. qñ p̄cedens habet quinqz, sequens habebit quatuor, excepto mense Nouēbr: quia dn̄ica prima Aduen. non sumitur ea quę est ꝓpinquior calēdis Decēbris: sed quę festo sci Andreę: vel q̄ venerit in ipso festo.

¶ Offm̄ dn̄icę fit semidup. incipit a primis Vesp. in sabbato: ꝛ hz totū offm̄ integrū vsqz ad Complet. dn̄icę inclusiue, nisi cum aliquo concurrat: vt dicitur in rub. de Concurrentia officij.

¶ Ad Matutinum dicuntur tres nocturni cum psal. de psalterio: ꝛ nouem lectiones leguntur vt in proprio de tempore.

¶ Qūo aūt sit ordinandū eius offm̄: insuper ꝛ de lectionibus, Ps̄ijs ꝛ alijs: ꝛ qūo initia librorum Scripturę cum sua historia sint ponenda: habentur de singulis inferius proprię rubricę.

De Ferijs.

De feria semper fit offm̄ in ferijs Aduen. Quadragesi. Quatuor tēpoz, Vigiliaz, ꝛ Rogationū: qñ infra hebdo. non occurrit festū duplex vel semiduplex. Si tunc simplex festuz occurrat: fit tm̄ de eo comme. vt dicit in rubrica de Commemorationibus

tionibus. Similiter ꝛ quãdo infra hebdo. Responsoria sunt primo ponenda, cum nõ occurrit dies in quo fiat de feria, vt dicit in rub. de Responsoriis. Alio tpe per annum fit offiũ de feria, aliis diebus, quibus infra hebdo. in Calendario non ponitur aliquod festum duplex, semiduplex, vel simplex: ꝛ non occurrit aliqua octaua, vel aliquod festum solenne, aut ꝓsuetũ in aliqua ecclesia celebrari, quãuis in Calendario huius Breuiarij non sit descriptum: ꝛ nisi in sabbato fieri debeat officium de S. Maria.

¶ Offiũ ferię fit simplex: ꝛ in Aduentu, Quadragesima, Quatuor tpibus, Vigilijs, ꝛ rogationibus incipit à Matutino: in alijs vero ferijs per annũ, inde fit de feria, vbi desinit offiũ precedentis diei: ita vt si precedenti die fuerit duplex, vel semidup. offiũ ferię incipiat sequẽti die a Matutino. Si ꝓcedẽti die fuerit festũ simplex, de feria fit a vesp. illius ꝓcedẽtis diei inclusiue. Sil'r ꝛ qñ in feria quarta ꝛ sexta Quatuor tẽp. Septẽbris, ꝛ i feria quarta Cinet. ac in vigilijs occurrit aliqó festuz simplex, de quo fit cõme. tũc ꝓcedenti die: nisi fuerit festũ nouẽ lec. a vesp. fit de feria, vt in Psalterio, sine ꝓcib. cũ ozone dñice ꝓcedẽtis, ꝛ cũ cõm. festi triũ lect. in sequenti feria occurrentis. Terminat autẽ offiũ de feria subsequente duplici, vel semiduplici, ad Nonam, subsequente simplici in ferijs per annũ extra Aduentum, Quadrag. Quatuor tpa, Rogationes, ꝛ vigilias, ad Laudes vesperarũ, qz inde fit de festo simplici absque vlla deiñcepz cõme. ferię.

¶ Ad Matut. dicitur vnum tiñ noct. cũ psalmis, ꝑm ordinẽ feriarũ in Psalterio, cum tribus lectio. vt in ꝓprio de tempore.

¶ Excipiuntur ab hoc ordinario officij de feria, Ferię maioris hebdo. sanctę, ꝛ ferię octauarum paschę, ꝛ pentecostes.

¶ Qũo ordinandũ sit offiũ de feria ad Matut. ꝛ alias Horas: item Quomodo dicendę sunt lectiones, ꝛ Ps̃ia: ꝛ quando dicendę sint preces feriales: ac de alijs, quę ad officium ferię pertinent: habentur inferius de singulis ꝓpriis rubricę.

De vigilijs.

¶ Vigilia fit offiũ in oĩbus vig. per annũ quę ieiunantur, vbi in Calẽdario annotat hęc vox, Vigilia: nisi in die vigilię occurrat festũ nouẽ lect. vel octaua: tunc. n. in offõ nouem lec. legit nona letõ de Homilia vigilię, ꝛ fit cõm. de ea ad Laudes tiñ, cũ aña, ad Bñs, ꝛ Versũ ferię occurrẽtis de psalterio, ꝛ

oratione

oratione Vigilię, prętęsquã in illis festis, q̃ inferius excipiũtur.
¶ Si vigilia occurrat in Dñica, de vigilia fit officiũ in sabbato, qđ non sit impeditũ offo nouẽ lect. qz tunc de vigilia fit mẽ commem. vt dcm̃ est. Excipitur ab hac rla vigilia Natiuitat. z Epiphanię Dñi, quę si venerint in dñica fit de illis, vt in proprijs rub. dr. Si aũt in vigilia occurrat festũ solẽne alicuius loci, vel ex solennioribus infra annũ, quę inferius in rub. de Cõmemorationib. numerant (velut si in vigilia scti Jo. Baptistę venerit festum Cor. Christi) nihil tunc prorsus, nec cõmemoratio fit de vigilia. Idẽ seruetur qñ aliqua vigi. venerit in Aduẽtu, Quadrag. z quatuor tpib. nulla. n. in eorũ fer. de vigi. fit cõmem.
¶ Officium vigilię incipit ad Matut. sicut dictum est de prędictis ferijs in superiori rubr. de Ferijs: terminatur autem ad Nonam, quia Vesperę sunt de sequenti festo.
¶ Officiũ Vigilię totũ fit de feria ocurrẽti, vt in Psal. z tres lectiõ leguntur de homilia in euang. Vigilię, cũ tribus Pręs de feria occurrenti ordine in superiori rub. de ferijs descripto. Dñr Preces, z cõm. de Cruce, S. Maria, Aplis, z Pace: aliaqz oia sicut in p̃dictis ferijs Quadrag. z Quatuor tpm, de quibus hũr inferius; tã deordinãdo eius officio, q̃ de alijs proprię rubricę.
¶ Excipitur ab hoc ordinario Vigiliarũ quę ieiunantur, vigilia pentec. quę cũ tribus noctur. sub offo semiduplici celebrat, vt ibi: z vigilia Natiui. Dñi, quę nocturno ferię excepto, in laudibus, z Horis habet reliquum officium duplex. In Vigilijs vero Epiphan. z Ascensionis, quę non ieiunantur, fit officium nouem lectionum, ut suis locis dicitur.

De Octauis.

De octaua fit officiũ, vel saltẽ commẽ. qñ aliquo festo, vel dñica nõ impedit per octo dies cõtinuos, in Natiuitate Dñi, z tribus sequentib. festis, in Epiph. in Paschate resurrect. in Ascensione Dñi, in pentecoste, in festo Corp. Christi, in festo Dedic. proprię Ecclesię, in festis quibus in Calendario apponitur Octaua, in festo Patroni z Titularis Ecclesię, z in festis aliorum Sanctorum, quę apud quasdam ecclesias cõgregationes, z religiones consueuerunt solenniter cũ octauis celebrari.
¶ Infra octauas Epipha. z Paschę, z pentec. non fit de festo duplici, vel semiduplici occurrenti, sed transfertur post octauã.

Infra

Infra alias octa. fit de eis cū cōmem. octauę, nisi illud festū fuerit ex enumeratis in sequenti rub. de Commem. in quibus nulla fit cōmem. de octa. excepta octa. Cor. Christi: infra quaz oct. fit tm̄ de duplicib. cū cōmem. octauę: de semiduplicibus vero infra eā non fit, sed transferuntur, vt dr̄ in rub. de Trasla. festorum. De simplicib. infra quascunqz octauas occurrentib. fit tm̄ cōmem. pr̄eterq̄ in duobus diebus post pascha ꝛ penteco. vt in sequenti rub. de Commemorationib. dr̄. De Dn̄icis infra octa. occurrentibus in die octaua, seruetur quod dicitur in rub. de Translat. festorum. Si duę octauę simul concurrant, fiat de digniori: vt dicitur in rubrica de Concurrentia officij.

¶ Officiū de octaua in Paschate ꝛ pēntec. fit cū vno nocturno, vt suis locis ponitur. In alijs oct. fit cum tribus noctur. nouē. s. psalmis ꝛ nouē lectionibus, ꝛ oia dn̄r sicut in die festi, pr̄eter. lectiones, quarum primę tres semper sunt de scriptura occurrēti in offō de Tpe, pr̄eterquā infra octa. Assumpt. sctē Marię. Alię lectiones secundi ꝛ tertij noctur. dn̄r quę infra octauaz ponunt. Infra octa. vero Patroni, aut alterius festi, qō in aliquibus ecclesijs psuevit cuz octaua celebrari, si ppr̄ię apud illas ecclesias lectiones infra oct. non hn̄r, sępius in ea repetantur lectiones positę in cōmuni Sāctorū: si de sanctis fiat octaua: alioquin lectiones dici. Infra oct. officiū fit semiduplex, in die octauę sup.

¶ In Vesperis infra oct. oia dn̄r sicut in secūndis Vespe. festi, ꝛ in primis Vesp. diei octauę, oia sicut in primis Vesp. festi, pr̄eterquā in diebus octauis sci Stephani, S. Joannis Apli, ꝛ sanctorū Innocentiū, in quorū Vesperis antiphonę ꝛ psalmi non dn̄r, sicut in eorum diebus festis venientibus infra oct. Natiuitatis, sed Antiphonę sumuntur de Laudibus diei festi: psalmi autem vt signantur pro secundis Vesp. in cōmuni sanctorum.

¶ Infra oct. non fiunt suffr̄gia consueta de S. Maria, Aplis, ꝛ Pace: nec dn̄r pr̄eces ad Prima ꝛ Comple. In alijs qūo sit ordinandum officium de octaua, habentur propr̄ię rub. inferius.

De Commemorationibus.

QOmmemorationes fiunt de festis simplicib⁹, qñ in eorum dieb. incidit festū nouem lectionum ēt translatuz, vel dominica, vel octaua, vel sabbatum: ꝛ quando Responsoria sunt primo ponenda, vel aliter de feria fieri pr̄ecipiatur.

¶ De

¶ De feria Aduentus, Quadragesimę, Quatuor temporũ, Vigiliarum, ⁊ Rogationum fit comm. quando festum nouem lect. in illis ferijs occurrit. Si simplex festum in eisdem ferijs occurrat, officium fit de feria, ⁊ commem. de festo simplici.

¶ Preterea fit cõmem. de Dñicis, a Pentecostes vsq; ad Aduentum, ⁊ ab Epiphan. vsque ad Septuage. ⁊ a Dñica in albis vsq; ad Ascensio. exclusiue, quãdo festo duplici impediũtur. De alijs Dñicis a prędictis nulla fit cõmem. Dñicę occurrente festo duplici: qz festum in illis occurrens transfertur, nisi illud festũ fuerit principale Patroni, vel Tituli ipsius eccl'ę: non autez alicuiꝰ capellę vel altaris eiusdẽ eccl'ę: ⁊ tũc de hmõi principali festo fit tm̃ in eo loco, vel eccl'a, cuius est Patronus, vel Titulus, cuiꝰ cõmem. Dñicę (excepta prima Dñica Aduentus, prima Dñica Quadragesi. Dñica Passionis, Dñica Palmarum, Dñica Paschę, ⁊ Dñica in Albis, ac Dñica Pentec. ⁊ Trinitatis) in quibus huiusmodi occurrẽs festũ transfert in sequentem similꝫ, vel digniorꝫ non impeditum: dummodo non fuerit infra maiorem hebdom. ⁊ per octauam paschę, ⁊ pentecostes, quibus diebus non fit de aliquo festo duplici occurrenti.

¶ De octaua etiã, qñ festũ nouem lect. vel Dñica impeditur, fit cõmem. nisi illud festũ nouem lect. fuerit solenne principale alicuius loci, vt supra. Nam in primis vesp. ⁊ laud. hmõi festi nulla fit cõmemor. festi simplicis occurrentis, nec alicuius vigilię, nec alicuius diei infra oct. nec alicuius precedentis festi nouez lect. nisi id festum fuerit eiusdem solemnitatis cum sequenti, nec Dñicę, si festũ illud solenne celebretur feria secunda: exceptis Dñicis Aduentus, ⁊ Dñicis a Septuagesima vsque ad oct. paschę inclusiue: de quibus Dñicis, sicut etiaz de ferijs Aduentus, ⁊ Quadrag. semper fit commem. quocunqz festo aduemente.

¶ Idem seruatur in quibusdam festis maiorib⁹ per annũ. sin Natiuitate Dñi, in cuius offõ nulla fit cõmem. de festo simplici, sed in secunda tantum Missa de S. Anastasia: in pascha Resurrectionis cum tribus proxime antecedentibus, ⁊ duobus sequentibus diebus: in Ascensione Dñi: in Pentecoste cũ duob⁹ sequentibus: in festo Corp. Christi: in festis Natiuita. sancti Jo. Baptistę, sanctorum Apl'orum Petri ⁊ Pauli, ⁊ Assumptione beatę Marię: in festo Oium Sanctorum, ac in festo Dedic. p-

pręc

prię ecclesię: in quibus festis, nec in primis Vespe. nec in laudibus vlla prorsus fit comme. festi simplicis, aut alterius nouem lectio. vt dictum est supra de festo solẽni alicuius loci: nisi titularis ecclesię priuilegio aliter fieri oporteat.

¶ In festo autem Circuncisionis, in Dominica in Albis, ꝛ in festo Trinitatis, in festis Purificationis, Annunciationis, ꝛ Natiuitatis S. Marię: in festis Apostolorum, ꝛ Euangelistarum: S. Laurentij, ꝛ Dedicationis S. Michaelis Archangeli; de simplicibus occurrentibus fit commem. in Laudibus tantum: de Dominica vero, de octaua, ꝛ de aliis festis nouẽm lectio. in eisdem occurrentibus non fit commem. eo modo, quo nec in festo solenni alicuius loci vt dictum est supra: nisi eadem festa occurrãt infra octa. Natiuitatis Domini, ꝛ Corp. Christi: de quibus octauis semper fit commemoratio quocunque duplici infra eas aduenie̊nte.

¶ De Dominicis, de octauis, ꝛ de feriis Aduentus, ꝛ Quadragesimę commemo. fit in vtrisq; vesper. ꝛ Laudib. De feriis Quatuor temporum Vigiliarum, ꝛ Rogationum (quando de illis commemo. fieri debet) commemo. fit in laudib. tantum. De festis autem simplicibus: nisi in diebus supradictis occurrant, commemo. fit in primis tantum Vesp. ꝛ Laudes eo die quo in Calendario assignantur. De Dominicis vero ꝛ octauis commemo. fit in vtrisq; Vesp. ꝛ Laud. nisi in illis adueniåt aliquod ex supraenumeratis festis.

¶ Cõmem. fiunt hoc mõ. Post oratiõẽ dici, in primis Vespe. dicit̃a, quę posita est ad Magnificat, ꝛ in Laudib. quę posita est ad Bñs in Cõi (si ꝓpria nõ habuerit) conueniens eius offõ, cuius fit comme. Post åm dr̃ Versus, in de sumendus vnde sumpta est åa. s. post hymnũ Vesperarũ, ꝛ Laudũ: deinde dicit oratio. Si åa ꝛ Versus festi, de quo fit cõme. sumenda essent ex eodem Cõi, vnde sumpta sunt in offõ dici, in festo cõmemorationis variantur: ita vt in Vesperis sumantur ex Laudib. ꝛ in Laudib. ex Vesperis eiusdem Communis: nisi aliter signetur. Si de tempore fiat com. de Dominica. s. vel de feria. Åa ꝛ Versus ante orationes eodẽ modo sumantur ex Proprio de tẽpore, si habuerit ꝓpriũ, alioquin de Psalterio: oratio vero ex Proprio de tẽpore.

¶ Quando fit commemor. de Dominica, vel feria, quę habet

propriam homiliam, nona lectio in officio diei nouem lec. legitur de homilia dominice vel ferie: que erit vel prima de homilia, vel tres simul in vna lectione coniuncte.

¶ Si in die in quo fit officium nouem lect. fiat comme. de festo trium lect. nona lectio in officio nouem lect. legitur de festo trium lect. si propriam habuerit: quod festum trium lect. si duas lectiones proprias habuerit: ex duabus fiat vna lectio, que sit nona in officio nouem lect. Que lectio de sancto non legitur quando de eo fit commemo. in dominicis, que habent nonum Psalm, nec quando nona lectio legenda est de homilia dominice vel ferie, vel octaue vt supra: nec in ferijs & alijs diebus, quando in officio diei leguntur tantum tres lectiones.

¶ Quo ptingit fieri plures comme. seruetur hic ordo. De duplici fiat ante dnicam: de dnica ante die infra octauam: de octaua ante festu semiduplex: de semiduplici ante feria Aduentus. Quadragesime, Quatuor tpum, Vigiliarum, & Rogationum: & de dictis ferijs ante festus simplex: nisi aliter signetur. De dnica, de octaua, de festo semiduplici. & de scta Maria, qn de ea fit com. in vespe. precedentibus sabbathum pp festum nouem lect. in sexta feria occurrens, fiat ante festu simplex, qd celebrandum erat diebus predictis, nisi eorum officio impediretur. De festo simplici fit commemo. ante suffragia, seu communes commemorationes de Cruce, sancta Maria, Apostolis, & pace: ac etiam ante commemora. consuetam Tituli, vel patroni ecclesie, que etiam pro sui dignitate alijs suffragijs predictis preponeretur. De quibus suffragijs & communibus commemorationibus sanctorum quomodo agendum sit, habetur inferius propria rubrica.

De Translatione festorum.

Si aliquod festum duplex occurrat in dnicis Aduentus, & in dnicis a Septuag. vsq; ad dnicam in Albis. in vigil. Natiuitatis Dni: infra octa. Epipha. in feria quarta Cineruz: in tota Maiori Hebdo. & infra octa. pasche. in Ascensione Dni, in diebus a Vigilia pentec. vsq; ad festum Trinitatis inclusiue, in festo Corp. Christi, & eius die octaua, transfertur in primam diem festo duplici vel semiduplici non impedita: exceptis tribus festis Natiuitatis sancti Jo. Baptiste, & sanctorum apostorum Petri, & Pauli, que in die octa. Corp. Christi celebrantur: excepto quoque festo solenni

solẽni alicuius loci, quod in propria tñ ecclesia, ẽt in aliquibus ex supradictis occurrens, vt in rub. de Commem. dictum est, celebratur. Si aũt festum Natiuit. sancti Jo. Baptistę venerit in die Corp. Christi, transfertur in sequentẽ diẽ cum comme. octa. Corp. Christi: & sequẽtibus diebus fit offiũ de eadez octaua Corporis Christi cum cõme. octa. S. Jo. Baptistę. Dies aũt octaua S. Jo. tunc veniens in die octaua Corp. Christi, non transfertur, sed de die oct. S. Jo. Baptistę eo anno fit tñ commemo. in vtrisque vesper. & Laudibus, diei octauę Corporis Christi. Et id semper seruetur quando festum habens octauam transfertur: vt non ideo dies octaua transferatur: sed ea die de ea fit commemor. quę alias erat octaua, si festum non fuisset translatum.

¶ Si in die octaua alicuius festi habentis octauam, occurrat aliquod festum duplex ex maioribus supra in rub. de Commemorationibus enumeratis, fiat de festo cum commemo. diei octauę: si autem non fuerit ex prędictis festis, fiat de octaua, & festus transferatur in primam diem similiter non impeditam.

¶ Si aliquod festum duplex infra octa. occurrens alio maiori festo duplici impeditur, transferatur in primam diem simili nõ impeditam, & in eo fiat commemoratio de octaua.

¶ Si in aliis Dñicis per annũ a supradictis occurrat festũ duplex, non transfertur, vt dictum est in rubr. de Commemoratio.

¶ Festum semiduplex occurrens dieb. supradictis, & aliis Dominicis per annum, transfertur in primam diez simili festo non impeditam, occurrens vero in Dominicis infra illas octaua in quibus fit de festis occurrentibus vt dictum est in rubr. de octauis, transfertur in sequentem diem, cum commemo. octauę, quę si fuerit simili festo impedita, prędictum festum semiduplex veniens in Dominica, transfertur post octauam.

¶ Si duo festa nouem lectio. simul eodem die veniunt, fiat offiçium de dignior, seu de maior: & quod minus est transferatur.

¶ Si plura festa nouem lect. transferenda essent, prius transferatur duplex, quam semiduplex & inter plura duplicia, quod est dignius semper prius transferatur, & prius celebretur: alioquin si sunt ęqualia, vnum ante aliud transferatur suo ordine.

¶ Festum simplex nunquam transfertur: sed si de eo offiũ fieri non potest, fiat commemo. vt dictum est in rub. de Commemo-

rationibus: si autem venerit in diebus, in quibus de simplici nulla fit commemo. eo anno non fit de eo amplius.

¶ Si aliquod festum nouem lect. in quo annotatus est fieri cõme. alicuius sancti, transferatur pp aduenientem Dñicam, vel aliud festum maius: non tamen transfertur cum illo commem. illius sancti in eo assignata: sed dicta commem. fit die suo in Dominica, vel alio festo, in quo fieri possit cum sua nona lectione: si propriam de vita sancti habuerit: festum vero nouez lect. trãsfertur sine vlla amplius commemo. festi simplicis prędicti. Ob etiam seruatur in commemo. occurrentibus in vigilijs: cum de vigilia veniente in Dominica, fit in sabbatho: tunc. n. comme. festi simplicis non fit in Officio vigilię: sed in Dominica.

De Concurrentia Officij.

¶ Oncurrentia officij attendenda est semper in secundis vespe. quo sit ordinandum ofãcium cum sequenti die. Itaque cum dicitur ofãcium aliquod cum alio concurrere, intelligitur de precedenti in ij. Vesp. cum sequenti in primis Vesp. vt de hodierno in Vesperis cum sequenti in crastino.

¶ Duplici ergo in secundis vespe. concurrente cum alio sequẽti duplici, regulariter a Capitulo fit de sequenti cum commem. precedentis: nisi aliter in propriis locis annotetur.

¶ Duplici vero concurrente cum festo semiduplici, cum Dñica: cum die infra octauam: cum festo simplici: ⁊ cum officio S. Marię in sabbato: omnia in secundis Vesperis de duplici, cum commemoratione illorum.

¶ Duplici ẽt concurrente cum feria, vel potius sequente feria: oia de duplici ⁊ nihil de feria sequenti. Sed si festum celebretur in Aduentu, Quadrag. ⁊ Quatuor temporib. fit semper comme. de feria, non ratione concursus cum sequente feria, vt infra dicetur. Idem dicendum de festis simplicib. venientibus cuz festo nouem lect. ⁊ de quibus etiam commemo. fit nõ rõne concursus: sed quia eodem die veniunt, vt dictum est in rub. de Commemo.

¶ Semiduplici festo, Dñica, ⁊ die infra octa. cõcurrentib. cum sequenti duplici, omnia de duplici cum comme. illorum: nisi duplex fuerit ex numero maiorum quę supra in rub. de Comme. numerata sunt, in quib⁹ nulla fit cõme. precedentis. Semiduplici festo concurrente cum sequenti alio semiduplici: cum Dñica,

vel

vel cum die infra octauam, a Capitulo fit de sequenti, ꝛ comme. precedentis. Semiduplici autem festo concurrente cum sequente festo simplici, vel cuꝫ officio S. Marię in sabbato, omnia de semiduplici, cum comme. sequentis. Semiduplici concurrente cum sequente feria, nihil de feria: vt dictum est supra.

¶ Dñica cōcurrente cū sequēti festo semiduplici, ꝛ cū die infra oct. vel cū festo simplici, oia de dñica cū cōme. sequentis: nisi aliꝫ signetur. Dñica concurrente cum feria, nihil de feria, vt supra.

¶ Die infra octauā concurrente cum sequente dñica, vel semiduplici, a Capitulo de sequenti, cum comme. oct. Si duę octauę simul concurrant, vt octaua S. Jo. Baptistę cum octa. Corporis Christi, vel e contra: ꝛ octaua S. Laurentij cum octaua Assumptionis S. Marię, totum' off. fit de digniori cuꝫ commemo. alterius: nisi dies octaua minus digni veniat infra octa. alteriꝰ: tunc. n. totum off. fit duplex. de die octa. cum commemo. diei infra octauam. Dies infra octa. cum simplici proprię non habet concursum: qꝛ in sequenti die infra octa. non fit de simplici, nisi commemoratio: quę ꝛ eadem rationę in precedenti die infra octa. fieri debet. Dies infra octa. cum feria nullum habet cō cursum; quia de feria nihil fit, nisi infra octa. veniat aliqua ex supradictis feriis Aduentus quadrag. ꝛ Quatuor temporum: de quibus infra octa. fiet tantum commemoratio.

¶ Die octaua concurrente cum alia die octaua, a Capitulo fit de sequēti, excepta octaua Nat. Dñi, cū oct. S. Stephani, ꝛ oct. Corp. Christi, cum octa. S. Joannis Bap. in quibus de sequenti fit tiñ comme. Die octaua concurrente cum sequenti duplici ēt translato, a Capitulo fit de sequenti cum comm. oct. exceptis diebus octa. Epiph. Paschę, Ascensio. pentec. ꝛ Corpo. Christi: in quibus fit tantum commemo. de sequenti. Si autem sequens festum etiam trāslatum fuerit ex solennioribus supra enumeratis in rubr. de Commemorationibus, totum off. fit de sequenti cum commemoratione octauę.

¶ Simplex cum alio non potest concurrere in secundis Vesp. (licet cum ipso possit esse ꝯcursus in primis vespe.) quia non habet secundas vespe. sed eius off. terminatur ad Monam: ꝛ deinceps nihil fit de eo, nec comme. Si sequatur aliud simplex, psalmi erunt secundum feriam occurrentes in psalterio ad vesp. ꝛ a

capitulo fit de sequenti simplici siue vlla comme. precedentis. Si sequatur officiū nouem lectio. Vesperę totę erunt de eo sine vlla similiter cōmemoratione simplicis p̄cedētis: si nullū festū sequat̄ subintrat officium de Tpe, ⁊ vesperę totę erunt de feria.

¶ Feria non potest concurrere cum alio in secundis Vesperis, neque cum ipsa potest esse concursus in primis Vesperis: quoꝝ officiū incipit, ⁊ desinit, vbi desinit, ⁊ incipit quodcunq; aliud officiū: Quāuis proprie, si ei dandum est principiū sequentę feria post aliā feriā, eius officiū incipiat a Matutino, terminatur tn̄ sequente alia feriā ad Complet. ⁊ ideo si feria sequatur aliā feriam in Vespe. precedentis ferię nihil fit de sequenti, quo ad ea q̄ in sequenti feria sunt propria. Verbi gratia, si in Vespe. ferię tertię aī feriaꝝ 4. Cinerum, fiat de feria in Vespe. ferię tertię dī oratio. Dñice p̄cedentis, non autem ea quę est propria in sequēti feria quarta Cinerū, nec aī orationē dicūtur Preces, q̄ dicēdę sunt in dicta feria quarta cinerum. Nō ēt fit q̄n̄ feria per annū p̄cedit feriā Quatuor tporū, ⁊ Vigiliarū. Hac ēt ratione superius dictū ē in cōcurrentia, aliorū officiorū, cū feria nullum officiū cōcurrere, ⁊ nihil fieri de feria p̄cedēti adueniente alio officio: si autem de ea aliq̄n̄ comme. fieri debet, nō fit ratione cōcursus: sed q̄a eo die quo officiū feriarum Aduentus, Quadragesimę, Quatuor tporū, Vigiliarū, ⁊ Rogationuꝝ impedit, illaruꝝ cōme. rōne tporis ex p̄cepto Ecclę p̄mitti non debet.

¶ Cum vero occurrit vt festuꝝ simplex veniat in feria quarta ⁊ sexta quatuor tporū, in feria quarta Cinerum, ⁊ in Vigiliis, quę ieiunantur, Vesperę antecedentes erūt de feria cōi per annū, nō autem de sequēti: vt dictū est cū comme. festi simplicis in sequenti feria occurrentis. Nō ideo nō fit, q̄ sequens feria habeat primas Vesperas, sed quia cum festum simplex in sequenti die non habeat officium propter feriam p̄dictam in ea occurrentem, nec etiam conuenit illud habere Vesperas p̄cedentis diei.

De officio sancte Marie in Sabbatho.

In omnibus sabbathis per annū extra Aduentū, Quadragesimā, ⁊ Quatuor tempora, ⁊ nisi officium fieri debeat de Feria propter Vigiliā in sabbatho occurrentem, vel pp̄ Ihīstoria primo ponēda, vel propter officiū Dñice 23. post Pentecosten in officio ferię aliq̄n̄ ponendū, vt in rubrica de dñicis dictū est,

est, ac nisi fiat officiū nouem lectionuz, vel de octaua Paschę, ꝛ Pentecostes, sp fit officiū de S. Maria: quemadmodū circa finem Breuiarij disponitur. Si autem in sabbato occurrat festum simplex, fit officiuz de sancta Maria: ꝛ de festo simplici fit tantum commemoratio.

¶ Cum vero de ea supradictis diebus officium fieri nō pōt, nulla tunc fit commem. de sancta Maria propter sabbathum: sed tantum in semiduplicibus, quando eius officium paruum dicitur: fit consueta eius commemoratio per annum posita in Psalterio post Vesperas sabbathi.

¶ Eius officium in sabbatho incipit feria sexta, ad modum festi simplicis, a Capitulo, ꝛ terminatur ad Nonam sequētis diei sabbathi. Si autem feria sexta fuerit officium nouem lect. in Vesperis fit tantum de ea comme. cum antiphona, versu, ꝛ oratione, quę habetur in officio eius in sabbatho.

¶ Ad Matutinum post Inuita. ꝛ Hymnum de S. Maria, dicitur vnū nocturnū cum duodecim psalmis ferialibus, versus, tres lectiones, quarum prima ꝛ secunda sunt ex Scriptura de tempore, ꝛ alia omnia tam in Matutino, quam in Laudibus, ꝛ Horis, vt in officio S. Marię in sabbatho assignatur.

¶ Dicuntur preces Dñicales ad Primam, ꝛ Complet. ꝛ fiunt suffragia consueta de Apostolis, ꝛ Pace, ꝛ Tempore paschali sola comme. de Cruce, vt in secūda feria post oct. Paschę. Post Nonam nihil fit de ea, nisi consueta eius commemoratio cum aliis suffragiis, quando agenda est in officio de Dominica.

De ordinando Officio ex prędictis Rubricis.

SI quis velit ex supradictis rubricis ordinare officiū occurrētis diei videat in Calenda. ꝛ in Tabula festorū mobiliū, de quo fiat officiū sequēti die: ꝛ vt inuenerit esse faciendū, sic ordinabit illud in vesperis ꝛ alijs Horis nocturnis ꝛ diurnis.

¶ Si ordinandū sit officiū de tempore, idest de Dñica, vel feria, recurrendus est semper ad Psalteriū, vbi ordinate ponitur quod est cōmune officii de Tpe, cuz distributione psalmorum, ꝛ ad proprium de tpe, vbi lectiones Ñsoria, quędā añę, ꝛ orationes ponuntur, quę desunt in Psalte. Inuitatorij, hymni, capitula, versus, Responsoria breuia, ꝛ antiphonę, quę diuersis temporibus ponuntur in Proprio, dicuntur loco eorum quę sunt

in psalterio: cum vero propria non fuerint, dñr vt in psalterio.

¶ Si officium sit ordinandum de sancto, recurrendum est semper ad communne Sanctorum: nisi proprium habeat in proprio Sanctorum, vbi pro qualitate festi, si nouem lect. idest duplex vel semiduplex fuerit, omnia ordinate ponunt: illis exceptis, que propria suis locis habentur.

¶ Si festum fuerit trium lect. (nocturno ferie, & lectionib⁹ exceptis) oia de eodez Cõi sumuntur. Tres lect. primi nocturni in officio nouem lect. & prima & secunda lectio, vel prima tantum in festis trium lectio. sumuntur de Scriptura in officio de tempore. Que vero proprie, aut de communi Sanctorum in festis assignantur: ex proprio vel communi sanctorum requirantur.

¶ In maioribus solennitatibus, & festis per annum: totum off. ordinatur: vt in propriis locis ponitur.

¶ In festis B. Marie (omissis his, que propria in illis habentur) hymni, nouem psalmi: & alia que dam requirenda sunt ex communi eius off paruo, circa finem Breuarii.

¶ Modus inchoandi officium, dicendi Inuitatorium: hymnos: antiphonas, & ver⁹ sus habetur in principio psalterii.

¶ Cum vero antiphone duplicande sunt: dicuntur integre ante psalmos: sicut in fine psalmorum.

¶ Modus dicendi absolutiones, & Benedictiones ante lectiones, legendi, & terminandi lectiones: dicendi ℟a post lectiones: ac ℟esponsoria breuia post capitula, habetur in prima dominica de Aduentu.

¶ Quomodo sit inchoandum & terminandus officium per horas, habetur in psalterio.

¶ Quo terminandu per añas B. Marie, hz in fine Completo.

¶ Sed vt hec oia facilius habeantur, posite sunt sequentes rubrice de singulis horis: carumq; partib. distincte cognoscendis.

De Matutino.

AD Matut. hec per ordinem regulariter dñr sin diuersitatem ofñcii: nisi aliter in quibusdã diebus annotetur. ℙ. nr. Aue Maria. Credo. oia secreto: deinde clara voce hebdomadarius dicit: Domine labia mea &. pollice signando sibi os signo crucis: Deus in adiutorium &. manu extenda signando se signo crucis a fronte ad pectus & a sinistro humero vsque ad dex-

dextrum: cum Gloria pa. ⁊ aliis vt in principio psalterii. Deinde dr Inuitatorium conueniens offo de Tempore, vel sancto: quod dicitur cum psal. Venite eo modo quo in principio psalterii describitur. dicto psalmo, ⁊ repetito Inuitatorio, dr hymnus: qui officio de tempore, vel de sancto conuenit.

¶ Postea in duplicib. ⁊ semiduplicib. dnr nouem psalmi: sed in dnicis plures, vt in psalterio: cum suis añis, ⁊ versib. quę tpori vel festo conueniunt: ⁊ totidē lcones cū octo Rus: aliqñ cū nouē, vt suis locis ponitur, per tres noctur. distinctos: hoc modo.

¶ In primo noct. dnr tres psalmi, cum tribus añis: post singulos psalmos vna ańa: sed tpe paschali a dnica in Albis vsque ad pentec. pęterquam in offo Ascensionis Dni: tres psalmi cuiusq; nocturni dnr sub vna ańa: ⁊ in fine psalmorū post vltimā ańam cuiusq; nocturni dicitur versus. Postea Pr nr. Et ne nos. Absolutio. Exaudi. Benedictio. Benedictione perpetua: ⁊ alię ad singulas lectiones vt in prima Dnica de Aduentu ordinantur. Deinde leguntur tres lect. de Scriptura, quę per ordinem in offo de Tpe occurrunt: nisi alię assignentur: ⁊ ad singulas lect. dr vnum Aliud conueniens offo: si de tpe, vt in proprio tpis: si de sancto, vt in proprio sctorum: alioquin vt in cōi, et si lectiones primi noctur. sint de scriptura officii de tempore.

¶ In fine vltimi Ri cuiusq; nocturni dr Gloria pat. cuius repetitione partis Ri: eo modo quo dicitur in prima dominica de Aduentu, primo Rio illius Dominicę excepto.

¶ In secundo nocturno dicuntur alii tres psalmi, ⁊ Antiphonę, Versus, Pater noster, Absolutio, Ipsius, ⁊ eius consequentes Benedictiones: vt in dicta prima Dominica de Aduentu habentur: tres lectiones de aliquo sermone: aut de vita alicuius Sancti: ⁊ ad quamlibet lectionem vnum Responsorium Officio conueniens.

¶ In tertio nocturno alii tres psalmi, cum antiphonis: vt supra: post tertiam antiphonam, Versus, Pater noster, Absolutio, A vinculis, ⁊ Benedictiones consequentes ad singulas lectiones, quę erunt de homilia Euangelij de tempore, vel de festo, secundum qualitatem officii: vt in eadem prima Dnica de Aduentu. Post septimam ⁊ octauam lect. dicitur Rus officio conueniens: aliquando autem dicitur etiam post nonā lect. vt

suis

suis locis dicit, & in fine vltimi ℟ñsorii, aut octaui, aut noni, dicitur Gloria patri, vt supra. Si non dicitur nonum ℟esponsorium, post vltimam lectionem dicitur hymnus, Te Deum.

¶ In officio trium lectionū. Ad Matutinū, ℘ater noster. Aue Maria, Credo, Domine labia &c. Inuitatorium, & hymnus in feriali officio de feria, si nō sint in proprio de tpe, dñr vt in ℘salterio: in festis, de festo, vt in Cōi sanctorum: deinde nocturnum ferię, vt in psalterio, idest duodecim psalmi, cū ser Antiphonis: & tempore ℘aschali cum vna Antiphona, qui dicuntur tam in officio feriali, quam in festis simplicibus.

¶ ℘ost psalmos, & antiphonas dicitur Versus: in feriali officio, vt in psalterio: in festis, vt in Cōi sanctorum: qui in festis sumitur, secundum ferias, ex nocturno Communis, vnde sumuntur ℟esponsoria: vt dī infra in rubricis, de Versibus, & ℟esponsoriis. ℘ost versum, dī ℘ater noster, Absolutio, & Benedictiones: vt habetur infra in rubrica de Absolutionibus & Benedictionibus. Tres lectiones (si non adsit homilia) singulę in officio feriali dicuntur, de Scriptura, quę eo die occurrit in ppio de Tpe: si adsit homilia, singulę tres de homilia. In festis, prima & secunda, de eadem scriptura: tertia de sancto.

¶ Si fuerint duę lectiones de sancto: prima tantum erit de Scriptura: reliquę de sancto.

¶ ℘ost singulas lectiones in feriis extra tempus ℘aschale, dicitur vnum ℟ñsorium, ita vt dicantur tria respōsoria. Tempore vero ℘aschali: & in festis duo tantum ℟ñsoria dicuntur, scilicet post primam, & secundam lectionem tantum: In fine vltimi ℟esponsorii, secundi scilicet, aut tertii, dicitur Gloria patri, cum repetitione partis ℟esponsorii. Quę ℟esponsoria in Officio de sanctis, sumuntur ex Communi sanctorum: in feriali Officio ex Dominicis, quando propria per ferias non distribuuntur, ordine descripto in rubrica de ℟esponsoriis. Quando non dicitur tertium ℟esponsorium, post tertiam lectionem dicitur Hymnus, Te Deum.

De Laudibus.

AD Laudes, Deus in adiutorium &c. dicūtur psalmi & canticū Benedicite, vel aliud: vt habetur in feriali officio extra tempus paschale, cum Antiphonis officio conuenientibus.

Qui

Qui psalmi, ꝛ canticum in Dominicis per annū, exceptis Dominicis a Septuagesima vsqꝫ ad Dominicam palmarum inclusiue, ꝛ in feriali officio temporis paschalis, ac in festis tā hoīem quam trium lectionum, dicuntur de Dominica, vt in psalterio. In pdictis vero Dñicis a Septuagesima vsqꝫ ad Dñicā palmarū inclusiue dicūtur vt suis locis ponit. In feriali officio per annum, extra tempus paschale, dicuntur vt in psalte.

¶ Antiphonę in Dominicis quando proprię non assignātur, dicuntur vt in psalterio. In festis noīē ꝛ trium lectionū, si nō adsint proprię dicuntur de Communi. post psalmos dicitur Capitulum, Hymnus, Versus, Antiphona ad canticum Benedictus, cum eodem Cantico, ꝛ Oratio: omnia pro qualitate: Officii, de Tempore vel de festo.

¶ Preces quando dicendę sunt, dicātur ante primam orationem. Cōmemorationes vero de Cruce, de sancta Maria, Apostolis, ꝛ Pace, similiter quando dicendę sunt, post orationem, nisi alia commemoratio festi simplicis occurrat, quę semper prędictas commemorationes precedit, de quibus infra in propriis rubricis dicitur.

¶ Ante orationez dī, Dñs vobiscum, ꝛ Oremus: post vltimam orationē repetitur. Dominus vobiscū. Deinde, Benedicamus domino: ꝛ versus Fidelium animę, Pater noster. Dñs det nobis suam pacem: ꝛ Antiphonę beatę Marię, vt habetur in fine Completorii, si tunc discedendum sit a Choro, alioquin in fine vltimę Horę, nisi sequatur Missa, vel officium Defunctorum, aut Litanię, vt in propria rubrica dicetur.

De prima.

AD Primam, Pater noster, Aue Maria, Credo secreto, Deus in adiutorium, ꝛc. Hymnus. Jam lucis.

¶ Deinde inchoatur antiphona, quę conuenit: quę in festis ad omnes Horas sumitur ex laudibus per ordinez, quarta prętermissa. In aliis seruetur rubrica inferius posita de Antiphonis. Postea dicuntur psalmi, qui in dominicis ꝛ feriis dicuntur vt in psalterio. In festis autem, ꝛ tempore Paschali, tres tantum, vt etiam ibi annotatur.

¶ Post antiphonas dicitur capitulum, Regi seculorum. In feriali officio extra tempus paschale dī Capitulum, Pacez. deinde

inde ℟ium breue, Christe fili Dei viui, ꝛc. Post ℟ius bre. in officio duplici, ꝛ infra octauas statim dr oratio, Dñe Deus ops: in alio officio non duplici dicitur Kyrie eleison, cum reliquis precibus, oia vt in psalterio: vbi quando aliquis solus dicit officium, semel tm dicit: Cōfiteor omissis illis verbis: Tibi pater, vel vobis fratres, ꝛ te pater, ꝛ vos fratres: qō etiaz seruatur, qn dicitur ad Completorium. In feriali officio quando dictę sunt preces ad Laudes: adduntur alię preces, vt ibi in psalterio.

¶ Post orationem, i Choro legitur Martyrologiuz: deinde dicit Preciosa cū reliq. Quę et dicant ab iis qui extra Chorum nō interfuerint Martyrolog. in fine ad Absolutionē Capli i festis, dicit Capl'm Nonę: Alio tpe tam in Dñicis, quam feriis, vt in psalte.

De Horis, Tertia, Sexta, ꝛ Non.

AD Tertiam, Sextam, ꝛ Nonam: ante singulas horas dr Pr̄ nr̄. Aue Maria. Deus in adiuto. Hymnus, ꝛ psalmi, vt in psalterio. Añę fm officij qualitatem ordine quo supra: Dictis psalmis, post añam dr Capitulum ꝛ ℟ium breue p qualitate officii: quę in Dñicis ꝛ feriis, qn nō habentur ppria in proprio de tpe, dicuntur vt in psalterio: in festis si in proprio Sc̄orum nō sint ppria, sumuntur de Cōi. Post ℟ium breue dicitur oratio quę habetur in proprio de tpe: si autem fit de sctō, vt in proprio Sanctorum: alioquin vt in Communi.

¶ Post orationem repetitur, Dñs vobiscum: ꝛ dicitur, Benedicamus Dño: Fidelium animę: ꝛ Pater noster, secre.

De Vesperis.

AD vespe. Pater nr̄. Aue Maria. Deus in Adiuto. ꝛc. Deinde dicuntur quinqz psalmi, cū quinqz añis, vt in proprio, aut Cōi Sāctorum signantur. In Dñicis autem, ꝛ Ferus añę ꝛ psalmi semper dicuntur vt in spalter. vbi Tpe paschali psalmi dicūtur sub vna antiphona nisi alię proprię Antiphonę, vt in Dominicis Aduentus, assignentur.

¶ Post psalmos, ꝛ antiphonas dicitur Capitulum, hymnus, versus, ańa ad Magnificat cum eodem cantico, ꝛ Oratio, oia de Tempore, vel sancto pro qualitate officii.

¶ Preces quando dicendę sunt, dicuntur ante orationem: Cōmemorationes vero de Cruce, S. Maria, Apostolis, ꝛ pace post eam, vt infra in propriis rubricis dicitur.

De

De Completorio.

AD Complet. absolute dī lectio breuis, vt in psalterio: deinde Pater nr̄: Cōfiteor: Misereatur: Indulgentiā: Conuerte: Ana: Psalmi: Hymni. Capitulum: Rium breue: Canticū cū ana: omina vt in fine psalterij: ⁊ post eā in duplicibus, ⁊ infra octauas dī Oratio: in alio offō non duplici ante orationem dicitur Kyrie eleison cum reliquis precibus: vt ibidem in psalterio.

¶ Post versum Benedicat ⁊ custodiat nos ⁊c. dī vna ex anis B. Marię, cum versiculo ⁊ Oratione, vt ibidem: ⁊ dicto versu Diuinum auxilium, dicitur secret. Pr̄ nr̄. Aue Maria, ⁊ Credo.

De Inuitatorio.

INuitatorium semper dicitur in omni officio ad Matuti. cum psalmo, Venite: ordine in principio psalterij descripto: sed variatur pro officij qualitate, vt in psalterio, ⁊ in proprio de tempore, ac in proprio ⁊ Communi sanctorum.

¶ Non dī in die Epiphanię, nec in triduo ante paschā, vt suis locis dicitur: nec in offō Defunctorum per annum, excepto die Commem. omnium fidelium Defunctorum, ⁊ p̄sente corpore.

De Hymnis.

HYmni semper dicuntur in qualibet hora, p̄terquam in triduo ante paschā vsque ad Sabba. in Albis inclusiue: ⁊ p̄terquam in officio defunctorum.

¶ Ad Matut. hymnus dicit post psalm. Venite: repetito Inuitatorio, p̄terquam in die Epiphanię. Ad Laudes, ⁊ Vesp. dicit post Capitulum: ad Horas ante psalmos ⁊ antiphonas, ad Cōpletorium post psalmos ⁊ antiphonam.

¶ Dicuntur autem in officio de Tempore, vt in psalterio, quādo proprij hymni in ꝓprio de Tpe non adsunt: q hymni de psalterio, in dominicis, ⁊ feriis assignati dicuntur ab octaua pente. vsq; ad Aduentū (Dominica infra octauaz Corp. Christi excepta) ⁊ ab octaua Epiph. vsq; ad Dominicam primam Quadr. exclusiue. In officio de Sanctis, dicuntur vt in Commun Sanctorum: nisi proprij in proprio sanctorum habeantur.

¶ In Natiuitate Dñi ⁊ vsque ad Epiph. in festo Corp. Christi, ⁊ per octauā, ⁊ q̄cunq; fit offīn sanctę Marię tam nouem quā trium lect. etiam tpe paschali, in fine omnium hymnorum (p̄terquam in fine hymni. Aue maris stella) dicit Gloria tibi dñe,

Qui

Qui natus es de Virgine: vt in eius officio paruo, etiaz si dicantur hymni de sanctis, qui infra octauas prędictas celebrantur: dummodo Hymni de Sanctis sint eiusdem metri.

¶ In Epipha. dñi, ꝛ per totam octa. aſt in festo Transfigura. in fine omniū hymnorū dicit Gloria tibi dñe, q apparuisti hodie.

¶ A dominica in Albis vsque ad Ascensionem in fine omnium hymnorum dicitur Gloria tibi domine, Qui surrexisti a mortuis; etiam in festis Sanctorum eodem tempore paschali occurrentium: dummodo hymni sint eiusdem metri.

¶ Ab Ascensione autem vsq; ad pente. dī Gloria tibi dñe, Qui scandis super sydera, similiter etiam ꝛ in festis occurrentibus.

¶ In pentecoste vero ꝛ per octauam dicitur Gloria patri domino, Natoque qui a mortuis ꝛc. Aliis temporibus terminantur hymni, vt suis locis ponitur.

De Antiphonis.

A Dominicas horas semper cum psalmis dicuntur Antihpone vel vna vel plures pro diuersitate officij, ꝛ horarum.

¶ Si de tpe fiat officiuz, idest de dñica, aut feria, dñr Aſie, vt in psalterio, quę cum psalmis posite in Vesperis dñicę, ꝛ feriaruz, in Completorio, ac in nocturnis (et qñ fit offiñ de festo triū lect. idest simplici) nunquā mutantur nisi tpe paschali, quo tpe dicitur vna tm̄ Aña, Paleluiah, excepto tpe ēt Aduentus: quo tpe ad vesperas ꝛ nocturnos dominicę ponuntur proprię antiphonę. In Laudibus ꝛ aliis Horis mutantur pro diuersitate temporum: vt in proprio de tempore habentur, cum vero non assignantur, semper dicuntur quę posite sunt in psalterio.

¶ Añę quę in proprio de Tpe sabbato ponuntur ad Magnificat pro prima dominica alicuius mensis, sumendę sunt ex ea dominica, quę est propinquior Calendis: vel est in Calendis illius mensis, vt supra in rub. de dominicis, ac etiam in rubri. mensis Augusti dicit: ꝛ semper in sabbato ponitur antiphona ad Magnificat, quę cōtigua est libro Scripturę in dominica ponēdo.

¶ In festis nouem lect. ad vesp. dñr añę de Laudib. nisi proprię in vesperis assignentur. Ad Horas similiter, tā in offō de tēpore quam de Sanctis, quando habentur proprię in Laudibus, ꝛ alię proprię non fuerint ad Horas, sumuntur ex Laudibus quarta prętermissa, hoc ordine. Ad primam, prima: Ad Tertiam,

tiam, secunda. Ad Sextam, tertia: Ad Nonam quinta.

¶ In ferijs Aduentus, que non habent ad Horas proprias antiphonas, sumuntur ex Laudibus dominice precedentis. Vbi vero in Laudibus feriarum Aduentus fuerint proprie: sumuntur vt dictum est, ex ipsis laudibus feriarum proprie.

¶ Tempore paschali, in officio tam nouem, quam trium lect. psalmi nocturnorum cuiuslibet nocturni, dicuntur sub vna antiphona, que officio conuenit vt suis locis ponitur.

¶ In duplicibus ad Vesper. Matut. ⁊ Laudes tm̃ antiphone dicuntur ante psalmos integre: ⁊ post psalmos integre repetũtur: in alijs Horis, ⁊ in officio non duplici, in principio psalmi inchoat tm̃ antiphona, deinde i fine integra dicitur. Et qñ assumcipit sicut p̃s, post inceptã ãam dicatur quod sequitur i psalmo sine repetitione principij, ab eo loco vbi desinit antiphona.

¶ Antiphonis proprijs, tam in officio de tempore, quam de Sanctis semper cedunt, que habentur tam in psalterio, quam in Communi sanctorum.

¶ Quando fit aliqua commem. semper dicitur antiphona ante orationem cum versu que sumitur ex officio, quod conuenit ei de quo fit commemoratio: ita vt in Vesperis sumatur antiphona que assignatur ad Magnificat, in Laudibus que ad Benedictus, cum versibus qui habentur post Hymnum.

¶ Antiphone sancte Marie posite in fine Complstorij, dicuntur vt inferius in propria rubrica dicitur.

De psalmis.

PSalmi in offõ de tpe, per oẽs Horas, in dñicis ⁊ Ferijs dicuntur eo modo quo distributi sunt in psalterio: nisi aliqñ aliter in proprio de tpe signentur. In festis autẽ dicuntur, vt in proprijs locis signantur: alioquin vt in Communi Sanctorum.

¶ Psalmi ad Laudes de dñica cũ cantico Benedicite, dicuntur in omnibus festis per annum, ⁊ in ferijs temporis paschalis.

¶ Psalmus, Confitemini, dicitur ad primã cuz alijs psalmis in psalterio assignatis in oibus dominicis (quando offm̃ fit de dominica) a tertia dominica post pentec. inclusiue vsqz ad Natiuitatẽ domini exclusiue: ⁊ a scõa dominica post Epiph. inclusiue, vsqz ad Septuag. exclusiue: a Septuagesima autez inclusiue vsqz ad pascha exclusiue, cuius loco dicit psalmus, Dominus regna-

gnauit: ꝛ psal. Confitemini: tunc dr̃ ad Laudes post psalm. Miserere: vt suo loco dicit. In Dñicis vero tpis paschalis a Dominica in Albis inclusiue vsque ad Ascensio. exclusiue, dicuntur tantum tres psalmi sicut in festis: addito symbolo Athanasij. Alij psalmi per singulas ferias distributi ad primaz, dicunt singuli loco psalmi, Confitemini: in feriali tñ offō, quando de feria agitur extra tēpus paschale. In feriis vero tpis paschalis, in festis per annum, ꝛ in sabbato, siue de sancta Maria, siue de feria fiat ofic̃ium, dicuntur tantum tres psalmi: s. Deus in nomine tuo. Beati inmaculati, ꝛ Retribue: etiam si festum duplex celebretur in Dominica.

¶ In Dominicis autem, quando officium fit de Dominica, post psalmos additur semper symbolum Athanasii, Quicunqz, vt infra in propria rubrica dicetur.

¶ Psalmi Horarum, scilicet ad Tertiam, Sextam, ꝛ Nonam, ꝛ ad Completorium, nunquam mutantur, vt in psalterio, siue de sanctis, siue de Tempore fiat officium.

¶ Psalmi de Dominica ad Vesp. vt plurimum dicuntur in vesper. festorum excepto vltimo qui mutatur: cum vero aliter fit suis locis annotatur. In Vesper. infra octa. dicuntur psalmi vt in secundis Vesp. festi, exceptis primis Vesp. diei octauę, in quibus dicuntur, vt in primis Vesp. festi.

¶ In fine psalmōrum semper dicitur Gloria patri, prętercquaz in psalmo, Deus Deus meus ad te de luce vigilo: ꝛ in psal. Laudate Dominum de cęlis, in quibus dicitur tantum in fine vltimi psalmi, ante Canticum Benedicite, ꝛ ante Capitulum. Prętera non dr̃ in triduo Maioris Heb. ante pascha, nec in officio Defunctorū, cuius loco pro Defunctis dr̃, Requiē ętern̄az ꝛc.

De canticis.

QAntica dicūtur in officio de tempore, tam de Dominicis, quam de Feriis, vt in psalterio distribuuntur ad Laudes, Vesperas, ꝛ Completorium.

¶ In festis, ꝛ Tempore paschali ad Laudes semper dicitur Canticum, Benedicite, vt in Dominica, ꝛ in fine eius non dicitur Gloria patri, sicut in aliis Canticis dicitur, nec respondetur, Amen. Alia cantica ferialia, vt in psalterio, ad Laudes non dicuntur nisi quando officium fit de feria extra tempus paschale.

¶ Canticum

¶ Canticum Benedictus, Magnificat, ℞ Nunc dimittis, semper dicuntur suo loco, vt in psalterio.

De Versibus.

VErsus semper dicuntur ad Matut. post vltimum psal. ℞ antiphonam nocturnorum, siue in officio dicantur tres nocturni, siue vnus. Ad Laudes ℞ Vesperas, Versus dicit post Hymnum. ad horas dicitur in Responsorio breui, post repetitionem partis Responsorij, dicto Gloria patri.

¶ In pascha Resurrec. ℞ per eius octauam vsque ad sabbatum in albis inclusiue, in Nocturno tantum dicitur versus, in aliis Horis non dicitur, vt ibi.

¶ Quando fit aliqua commem. semper post antiphonam eius, de quo fit commemoratio, dicitur Versus, qui in eius officio ponitur post Hymn. Vesperarum ℞ Laudum.

¶ Versibus tempore paschali semper additur Maleluiah.

¶ Versus Dñs vobiscum, semper præponitur orationi: ℞ post eam repetitur, vt infra dicitur in rub. de oratione.

¶ In officio festi trium lect. post omnes psalmos feriales cum antiphonis, dicitur Versus de Commun Sanctorum, hoc ordine. Feria ij. ℞ v. Versus primi nocturni. Feria iij. ℞ vj. versus secundi noct. Feria iiij. versus tertij nocturni.

¶ Versus positi in psalterio ad Laudes, ℞ Vesp. semper dicuntur quando alij proprij non assignantur, in proprio de tẽpore.

De Absolutionibus, ℞ Benedictionibus ante lectiones.

ABsolutiones, ℞ benedictiones dicuntur per ordinem in officio nouẽ lectio. ante lectiones, vt in prima Dñica de Aduentu ponuntur. s. post versum dicto Pater noster. Et ne nos. dicitur absolutio ℞ Benedictio, vt ibi: præterquam in Matutinis tenebrarum Maioris hebdo. ℞ in officio Defunct. in quibus Absolutio ℞ Benedictio non dicuntur.

¶ Si officium nouem lect. fit de Sancto, octaua benedictio erit, Cuius, vel Quorum festum colimus ꝛc. vt ibi. Si de sancta Maria, octaua benedictio erit. Cuius festum colimus ipsa virgo virginum ꝛc. Cum leguntur tria euangelia cum homilia, fiat sicut in Matutitate domini dicitur.

¶ Si fit offm trium lect. ℞ fit de feria, in qua singulę tres lect. sunt de Scriptura, Absolutio ℞ Benedictiones sumuntur ex

prima dominica de Adūentu hoc ordine. Feria secunda ꝛ quinta Absolutio ꝛ Benedictiones primi noctur. dicuntur. Feria tertia ꝛ sexta secundi noct⁹ Feria quarta ꝛ sabbato, tertij noct.

¶ Si autez singule tres lect. non sunt de Scriptura, Absolutio dicitur secundum ferias, sicut qñ tres sunt de Scriptura. Benedictiones vero semp dñr; vt in tertio noc. dictę dñice ordinant.

¶ Si tres lect. sunt de homilia: Prima Benedictio erit, Euangelica lectio. Secunda, Diuinus auxiliū. Tertia, ad societatem.

¶ Si fit de sancto, de Absolutionibus idem seruatur quod in ferijs, quandō non legitur homilia: sed Benedictiones dicuntur vt in tertio noctur. hoc modo. Prima, Ille nos benedicat: Secunda, cuius, vel quorum festum colimus: Tertia, ad societatez.

¶ Quando fit offm B. Marię in sabbato: Absolutio ꝛ Benedictiones dicuntur, vt in eius off. paruo circa finem Breuiarij.

De Lectionibus.

Lectiones leguntur ad Matut. dictis psalmis nocturnorum cum antiphonis, versibus, Absolutionibus quoqz ꝛ Benedictionibus, vt supra. In duplicibus ꝛ semiduplicibus dicuntur nouem lectiones, idest in quolibet nocturno tres: in ferijs ꝛ festis simplicibus leguntur tantum tres lectiones.

¶ In offō nouem lect. leguntur hoc modo. In primo noctur. semper leguntur tres lect. de Scriptura: quę qñ suis locis proprię, aut de Cōi sc̄orum non assignantur, semper leguntur vt in ōfficio de Epe: quę fua quaqz die occurrunt legendę. In secundo noct. si fit de sancto, tres lectiones leguntur de vita Sancti: quę si non adsint proprię, leguntur de sermone, qui ei conuenit, ex Cōi Sanctorum: Vnde etiaz numerus trium lect. completur, quando officium fit nouem lect. de aliquo Sancto, qui non habet nisi vnā, vel duas lect. de vita sancti. Si fit de dominica, vel alio officio nouem lect. per annum, ēt de octaua, leguntur tres lect. de aliquo sermone, qui in illis ponitur. In tertio noct. semper leguntur tres lectiones de homilia in euangelium, positę in proprio aut ex Communi assignatę: ꝛ primę lectioni de homilia semper pręponitur principiuz lectionis, de Euangelio, de quo est homilia: etiam infra octauas. Excipiuntur ab hoc ordinario lectionum Matutinę tenebrarum ante paschā, ꝛ defunctorum, vt in suis officijs ponitur.

¶ Si

¶ Si in offō nouē lect. in quo non dē nonū rēsponsū ꝓtingat fieri comme. de aliquo sancto, qui ꝓpriam habet lectionē, nona lectio legitur de sancto: si fuerint duę de sancto, cuius sit cōme. ex duabus lectionibus fiat vna lectio: omissa nona lectione in dicto off. nouem lec. vel octauę lectioni adiuncta. Quod si eodē die occurrat dñica, vel feria quę habeat homiliam, nona lectio sancti omittitur: ⁊ eius loco legitur homilia dñicę, vel ferię.

¶ In offō trium lec. si fit de feria, tres lec. leguntur de Scriptura: nisi tres sint de homilia: quia tunc omissis lectionib. de Scriptura, tres leguntur de homilia. Si fit de sanctō, qę bēat duas lect. prima tm̄ erit de Scriptura: vel vna, vel ex tribus vna: Secunda ⁊ tertia de Sancto. Si vnam tm̄ habuerit, vel ꝓpriaꝫ, vel ex Cōi assignatā: prima ⁊ secunda erunt de scriptura: tertia de sancto: quod et seruatur in officio S. Marię in sabba.

¶ Si initium lectionis de scriptura transferatur in secundā feriā, lectiones scripturę positę in secunda feria, vel omittantur, vel cū aliis de eadē scriptura adiunctę legantur: quod semper fieri potest, quando lectiones de scriptura aliquo die omittuntur.

¶ Lectiones aūt de scriptura in officio de tpe sic distributę sūt per annum: vt quotidie aliquid ex ea legatur etiam in officio de sanctis, quando alię, vt dictum est, non assignantur.

¶ Initia librorum sacrę scripturę (qui fere semper in Dominicis inchoantur) eo die ponuntur, quo notata sunt etiam si fiat officium de sancto: nisi in festo alię ꝓprię lectiones scripturę de Communi assignentur: tunc enim initium lectionis de scriptura transfertur in sequentem diem, similiter non impeditā. Historia vero, idest Responsoria ex historia scripturę sumpta: si eo die in quam transfertur initium scripturę propter festum occurrens poni non possit, ponatur infra hebdomadam, vt dicitur in rub. de Responsorijs. Cum autem initium alicuius epistolę beati Pauli, post octauam Epipha. vel epistolę canonicę tempore paschali, aut alicuius prophetę minoris mense Nouembri, infra hebdomadam illorum temporum impeditur aliquo festo nouem lectionum habente ꝓprias lectiones de scriptura, dictum initium epistolę ⁊ prophetę, quoad commode fieri poterit, ponatur in sequenti feria alio simili initio scripturę ponendo, vel festo non impedita: alioquin in precedenti similiter

non impedita, vel cum aliis lectionib. de eadem scriptura in sequentibus diebus continuetur, ita ut aliquo modo ponatur. Cum etiam initium lectionis alicuius libri de scriptura transfertur in aliã diẽ, alię lectionis eadẽ diẽ, de eadẽ scriptura assignatę, vel cum superioribus lectionibus legantur, uel omittantur: ita vt non oporteat eas amplius in alio sequẽti die resumere: sed illę legantur, quę sua quaqz die occurrunt, aut cum eisdẽ iungantur, Quod semper seruetur, quando lectiones occurrentes de scriptura legi non possunt.

¶ De scriptura quoqz tñ est positũ, quantum satis vi, pro numero hebdomadarum, quę esse possunt, ꝛ inter Epiphaniam ꝛ Septuag. ꝛ inter pentecosten. ꝛ Aduentum. Vbi vero contingit minui numerum Dñicarum ꝛ hebdomadarum post Epipha. aduenientę Dñica Septuagesimę, ꝛ post pentecost. aduenientę alia Dñica, vt infra dr, quod super est de scriptura alicuius libri pro numero dictarum Dñicarum, ꝛ hebdomadarum, positi, eo anno omittitur. Quod etiam fit de scriptura ex libris Regum: de quibus legitur, ab octaua pentec. vsqz ad primã Dñicam Augusti, cum non expletur numerus Dñicarum post oct. pentec. de eo libro annotatus vsqz ad mensez Augusti: qr tunc lectionibus de eo libro omissis, legitur scriptura quę ponitur mense Augusti, Quod similiter ꝛ in sequentibus mensibus obseruatur: qui mensis cui quinque Dominicę assignantur, nõ habuerit nisi quatuor: tunc enim omittũtur lectiones quintę Dominicę, ꝛ eius hebdomadę: ꝛ ponuntur lectiones primę dominicę sequentis mensis, ꝛ eius hebdomadę, quę. s. Dominica proximior est Calendis illius mensis, secundum rubr. mensis Augusti positam in proprio de Tempore.

¶ Lectiones Dñicę quintę Octobris, qñ October habuerit tñ quatuor Dñicas, leguntur feria quinta precedentis hebdoma. non impedita festo duplici, quod habeat proprias lect. scripturę: alioquin legãtur feria sexta eiusdem hebdo. coniunctę lectionibus secundę ꝛ tertię ferię hebdomadę quintę.

¶ Lectiones ẽt secundę Dñicę Nouembris, ꝛ eius hebdomadę cõmittuntur, quando idem mensis habuerit tñ quatuor dominicas: tunc e. n. tertia Dominica Nouemb. cum sua hebdo. ponitur loco secundę, ꝛ quarta loco tertię, ꝛ quinta loco quartę.

¶ Lec-

¶ Lectiones de scriptura, posite in cõi scõrum, leguntur tam in festis duplicib. q̃ semiduplicib. vbi assignantur in ꝓprio scõrum per annũ: Rursus q̃n aliquod festum in ꝑticꝫ ecclesia solenniter celebratur: Item q̃n aliquod festũ nouũ lect. occurrit in Quadragesima, ꝛ Quatuor tẽporib. in secunda feria Rogationũ, ꝛ in Vigilia Ascensꝰ in quibus ferijs in offo de Tẽpore non assignantur lectiones de scriptura, sed de homilia: tunc. n. in festis recurrẽdũ est ad lectiones de scriptura, positas in cõi sanctorũ. Quod si occurrat in die octaua alicuius festi habẽtis octauã: tunc in primo noct. diei octauę repetantur lectiones, quę in primo noct. festi lectę fuerint. Alię lectio secundi ꝛ tertij noct. positę in cõi Sanctorũ: similiter leguntur q̃n in ꝓprio sanctorum assignantur: ¶ quando in aliqua ecclesia aliquod festum celebratur cum nouem lectionibus: quas in ea est solenne, aut consuetum celebrari, quod ꝓprias de festo lectiones non habuerit.

¶ In fine cuiuscunqꝫ lectionis dicitur: Tu autem dñe miserere nobis, ꝛ respondetur, Deo gratias. Quod etiam fit in lectionibus breuibus in principio Completorij: ꝛ in fine Primę, post Pretiosa: pręterquam in triduo maioris hebdo. ante pascha: ꝛ in officio Defunctorum, vt suis locis ponitur.

De Responsorijs post lectiones.

REsponsoria dñr ad Matut. post lectiones: ita vt post quãlibet lect. dicatur vnum Responsorium, vt infra.

¶ In festis nouem lect. (pręterquã in festo SS. Innocentiũ, q̃n non venerit in Dñica) ꝛ in Dñicis a Dñica in Albis inclusiue vsqꝫ ad Aduent. exclusiue: ꝛ a Dominica infra oct. Natiuitatis inclusiue vsqꝫ ad Septuag. exclusiue, dicũtur octo tantũ Respõsoria: ꝛ in fine tertij, sexti, ꝛ octaui, dicitur Gloria patri, cũ repetitione partis Responsorij: quod regulare est in fine vltimi Responsorij cuiuslibet nocturni, tam in officio nouẽ, quam triũ lect. exceptio tempore passionis: quo tẽpore repetitur Responsorij a principio: excepto etiã officio Defunctorũ: cuius loco dicitur Requiem eter. Qui versus Gloria patri, quibusdam diebus dr in primo Responsorio, vt in ꝓprijs locis annotat. Post nouã lectionẽ prędictis diebus, quando octo tantum dicuntur Responsoria: immediate dicitur hymnus, Te Deum.

¶ In Dominicis Aduentus, ꝛ in Dominicis a Septuagesima vsque ad Dominicam palmarum: ꝛ in triduo ante pascha dicuntur nouem ℟a: quia tunc non dicitur, Te Deum.

¶ In cęteris aũt trium lect. qñ fit de festis ꝛ in feriis tpis paschalis, quod est inter Dñicam in Albis, ꝛ Ascensionem (excepta feria ij. Rogationum, in qua dr tertium ℟ium) dñr duo ℟ia: quia post tertiam lectionẽ dr, Te Deum: Quę ℟ia in festis sumuntur de Cõi Scõrum, ꝛ in dictis feriis Temporis paschalis, quando alia propria non assignantur, sumuntur de Dominica, in qua primo sunt posita, hoc ordine.

¶ Secunda ꝛ quinta feria, primus ꝛ secundũ ℟ium primi nocturn. Feria tertia ꝛ sexta, primum, ꝛ secũdũ ℟ium secundi noct. Feria quarta, primum ꝛ secundum ℟ium tertij nocturni.

¶ In aliis feriis, extra tps paschale dñr tria ℟ia (qđa in illis non dr, Te Deum.) Hoc ordine. Feria secunda ꝛ quinta, tria ℟ia primi nocturni. Feria tertia ꝛ sexta, tria ℟ia secundi noct. Feria quarta ꝛ sabbato, qñ in eo fit de feria, tria ℟ia tertij noct. Dominicę precedentis, in qua primo sunt posita. Verum quia in tertio noct. Dominicarum a tertia post pentec. inclusiue vsque ad Aduentum exclusiue: ꝛ ab octa. Epiphan. vsque ad Septuag. exclusiue, non hẽ nisi vnum ℟ium dicendũ infra hebdomadã, qđ est septimũ in Dñica, propterea quod ℟ium, duo Seraphim, non dr nisi in Dominicis post penteco. vsque ad Adventum, ꝛ ab Epiphania vsq; ad Septuag. Ideo Feria quarta ꝛ sabbato quando ex tertio noctur. sumenda erunt ℟ia, primũ ℟ium erit quod est septimũ Dñicę, secundo ꝛ tertio loco dr secundũ ꝛ tertiũ sequentis ferię. i. post secundã, ꝛ tertiã lect. dr secundũ ꝛ tertiũ ℟ium, quod est secundũ ꝛ tertiũ secundę sequentis ferię, si ꝓpria ℟ia habuerit: alioquin si non habuerit ꝓpria, dr secũdum ꝛ tertium ℟ium primi noctur. eiusdem Dominicę.

¶ Sumuntur aũt ℟ia ex eo loco, vbi primo sunt posita in principio mensis vel libri, ꝛ ea repetuntur in aliis sequentib. Dñicis illius mensis: in quibus alia non assignantur, vel donec de illo libro legitur, vnde sumpta sunt ℟ia. Quę aũt in prima hebdo. mensis posita sunt per ferias, repetantur eodem ordine in eisdem feriis per sequentes hebdo. donec alia ponantur.

¶ Responsoria ẽt propria secundę ferię, si ꝓp festum occurrẽs

poni non possint in ea feria vbi assignantur, ponantur in sequē ti prima occurrenti feria. Vbi vero non adsunt propria, semper ex nocturnis Dominicę sumuntur dicto ordine.

¶ Si ℟a primi noctur. eius Dominicę, in qua primo ponuntur pp festum duplex in ea occurrens, in ipsa Dominica poni non possint, ponātur primo die eius hebdomadę, in qua occurrit fieri de feria. ⁊ omittantur alia, quę forte in illa feria propria haberentur. Si vero in tota hebdomada nō occurrat dies, in quo fiat de feria, prima die non impedita festo nouem lect. fiat offm de feria, cum comm. festi trium lect. in ea occurrentis: si tota hebdomada, ⁊ sequens dominica fuerit impedita offō nouē lect. in qua nō possit fieri officium de Dominica vel de feria, id fiat in sequenti hebdomada vel Dominica: dummodō in ea alia ℟a non sint primo ponenda: quia tunc si alia ℟a sint primo ponenda, prima die precedentis hebdomadę non impedita festo duplici, fit de feria, vt supra: ⁊ festum semiduplex in ea occurens transferatur.

¶ ℟a ēt tertii nocturni, quę in aliquibus Dominicis ex textu euangelij sumpta sunt, non repetantur per hebdomadā, quando in ea sumenda sunt ℟a ex tertio noctur. Dominicę: sed eorum loco dicantur alia sequentis ferię. Idem seruatur de quibusdam ℟is propriis, in feriis Quadragesimę, vbi vnum tantum ℟ium ponitur: quia non dicuntur nisi in eo die, quo ponūtur: ⁊ in alijs sequentibus feriis Quadragesimę sumuntur ex Dominica, ordine supradicto.

¶ Tpe paschali in fine ℟ii ante versum additur Aleluiah.

Primum ℟ium festi quod aliquando nō dicitur infra quasdam octaua, dicitur in dominica infra octa. si ad modū octauę agatur officium, ⁊ in die octaua: nisi aliter notetur.

De Responsoriis Breuibus Horarum.

REsponsoria breuia dicūtur post capitm ad Primam, Tertiam, Sextam, ⁊ Nonā, ⁊ ad Completoriuz: prętquā in triduo ante Pascha vsq; ad Sabbatum in Albis exclusiue: quibus diebus non dīr. Ad Primam ⁊ Complet. semper dīr eodē modo, vt in psalterio. In alijs Horis, qñ fit offm de dñica, vel de feria per annum, dīr vt hīr in psalterio. In Aduentu autez, Quadrag. ⁊ tpe paschali, vt suis locis hīr pprie. In festis similiter

liter qñ non habentur propria, dicuntur vt in cõi sanctorum.

¶ In fine ℟ij breuis semper dī Gloria patri, cum repetitione partis ℟ij: eo modo quo ordinatur ad primã in psalterio: pter quam tẽpore passionis: tunc. n. non dī Gloria patri: sed eius loco repetitur ℟esponsorium breue a principio.

¶ In ℟eõ breui ad Primam, loco versus, Qui sedes, ⁊ cetera, vt in psalterio, in Aduentu dī, Qui venturus es in mundum, tã in Dñicis ⁊ feriis, quam in festis (exceptis festo Concepcio. B. Marie.) In Natiuitate Dñi ⁊ vsq; ad Epiph. etiã in festis occurrentibus. In festo Corp. Christi, ⁊ per octanã: ⁊ in omni offõ B. Marie, tam nouem quam trium lect. dī, Qui natus es de Maria virgine. In Epiph. ⁊ per octauã, ⁊ in festo Transfigu. dī, Qñ apparuisti hodie. A Dominica in Albis inclusiue vsque ad Ascensionem exclusiue, tam in officio de Tempore, quaz de sanctis (excepto officio sancte Marie) semper dicitur, Qui surrexisti a mortuis. Ab Ascensione vsq; ad pentec. exclusiue, dicitur, Qui scandis super sydera. In pentecoste ⁊ reliquo anni tẽpore, tam in officio de tempore, quam de Sanctis dicitur, Qui sedes ad dexteram patris, vt in psalterio.

¶ ℟eia breuia aliarum Horarum, que ponuntur in prima Dominica de Aduentu, dñe per totum Aduentum, qñ fit officiũ de Tpe. Similiter que ponuntur in prima Dominica Quadrag. dicuntur vsq; ad Dominicam passionis exclusiue. Et que ponuntur in Dominica passionis, dicuntur vsq; ad feriam quintam in Cena Domini exclusiue. Itez que ponuntur in Dñica in Albis, dicuntur vsq; ad Ascen. exclusiue. Que vero ponuntur in aliquo festo habente octauam, dicuntur per totam octauam, qñ fit de octaua. In officio autem B. Marie, tam nouem quam trium lect. excepto festo Assumptionis eiusdem, dicuntur semper ℟eia breuia de Communi Virginum.

¶ Tpe paschali a Dñica in Albis vsq; ad sabbatum post pentec. inclusiue, in primo versu ℟ij breuis ponuntur duo Alleluiah, ⁊ in secundo vnũ: tam in offõ de Tpe quam de Sanctis.

De Capitulis,

Capitula semper dicuntur (preterquaz a feria quinta in Cena Dñi vsq; ad sabbatũ in Albis inclusiue, ⁊ preterquam in offõ Defunctorũ) ad Uesp. Laud. ⁊ alias Horas, dictis psalmis,

mis ꝛ antiphonis: Ad Complet. vero dicto etiam hymno.

¶ Capitula dñicalia, posita in psalterio in primis ꝛ secundis Vesp. in Laud. ꝛ horis, dicuntur a tertia Dominica post pentec. vsqꝫ ad aduentum, ꝛ a secunda post Epipha. vsque ad Septuag. Capitula autem ferialia dñr eisdem temporibus: sed post octauam pentec. vsqꝫ ad Aduentum, ꝛ ab oct. Epiphā. vsque ad Dominicam primam Quadrage. Alio tempore dicuntur vt in proprio de Tempore: si fit de sanctis, vt in proprio de sanctis, cum propria adsunt: alioquin de Commun sanctorum. Capitulum prime ꝛ Completorij (quando Capitula dicantur) nunquam mutatur vt in psalterio.

¶ In dñicis ab Aduentu vsqꝫ ad octa. Epiph. ꝛ a Septuagē. vsqꝫ ad dñicam tertiam post pente. ꝛ in omnibus festis regulariter Capitulum positum in primis Vespe. dī in Laudib. ad tertiam: ꝛ in secundis Vesper. quibusdam exceptis, quę suis locis assignantur. Post Capitulū semper respondetur Deo gratias.

De Oratione.

Oratio in vesp. ꝛ Laudib. dicit post añas ad Magnificat, ꝛ Benedictus immediate: pterquā in ferijs Aduentus, Quadrage. Quatuor temporum, ꝛ Vigiliarum, quę ieiunantur in quibus post añam dñr preces, excepta vigilia Natiuitatis ꝛ pentec. ꝛ in fine post preces. Oratio. Ad Primam ꝛ alias horas Oratio dicitur post ictum breue, nisi dicendę sint preces: tunc enim Oratio dicitur post preces. Ad complet. in duplicibus, ꝛ per octa. Oratio dicitur post antiphonaꝫ, Salua nos, in alio officio dicitur post pręces.

¶ Ad Primam, ꝛ Complet. nunquaꝫ mutantur orationes quę habētur in psalterio, pterquam in triduo ante pascha: in quo triduo ad omnes horaꝫ vsqꝫ ad Nonam sabbati sancti inclusiue post psal. Miserere, dī Oratio diei, vt suo loco ponitur. In alijs horis regulariter dicitur Oratio, quę dicta est in primis. Vesp. In Quadragesima autem, Quatuor temporibus ꝛ Vigilijs, Oratio quę dicta est in Laudibus, dicitur tantum ad Tertiam, Sextam, ꝛ Nonam. In Vesp. autem sequentib. si fit de feria, dicitur vel alia propria, vt in Quadragesima, vel dñicę precedentis, vt in ferijs per annū. Quę Oratio precedentis dñicę semper dī in feriali offō per hebdomadam, quando propria nō assignatur.

assignatur. Infra octauas dicitur oratio vt in die festi: similiter in die octaua, nisi alia propria assignetur.

¶ Ante Orationem semper dicitur versus, Dñs vobiscū. Respondetur, Et cū spū tuo. Qui versus non dicitur ab eo qui non est saltē in ordine Diaconat⁹, nec a Diacono ptē Sacerdote, nisi de illius licentia. Si quis aūt ad Diaconatus ordinē non peruenerit eius loco dicit. Dñe exaudi orationē meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. Deinde dicatur, Oremus: postea oratio, quę si vnica tm̄ dicatur vers. Dñs vobiscū, vel Dñe exaudi, repetitur finita oratione, postquā fuerit rāsum, Amen. Sin aūt plures Orationes dicendę sint: ante quamlibet orationē dicit Añā z Versus: deinde dicitur Oremus: z post vltimā orationē repetitur, Dñs vobiscū: postea dicitur, Benedicamus dño. Respondetur, Deo grās. Deinde dicitur Versus, Fidelium anime: qui Versus Fidelium, non dicitur post Benedicamus dño, ad Pāmā ante Preciosa ꝛc. neqz ad Cōplet. ante Benedicat, ꝛc.

¶ Si Oratio dirigatur ad Patrem, concluditur, Per dñm: Si ad Filium, Qui viuis z regnas. Si in principio Orationis fiat mentio Filii, dicatur. Per eundem. Si in fine orationis, dicat, Qui tecum viuit z regnat. Si fiat mentio Spiritus sancti, dicatur. In vnitate eiusdem Spiritus sancti ꝛc.

¶ Cū plures Orationes dñr, prima tm̄ dicitur sub sua conclusione. Per dñm, vel aliter vt supra: alię non cōcludūtur nisi in vltima Oratione: sed vnicuique Orationi semper pręponitur, Oremus: pręterquam in officio Defunctorum: in quo alio modo quam vt supra, Orationes dñr, vt in eius officio dicitur.

De Hymno, Te Deum.

HYmnus Te Deum, dicitur in oībus festis per annum, tā trium, q̄ nouem lect. z per eorū octauas: excepto festo sanctorū Innocentiū: nisi venerit in dominica: z nisi fuerit eius dies oct. quia tunc dicitur. Dicitur ēt in oībus dominicis a pascha resurrect. inclusiue, vsqz ad Aduen. exclusiue, z a Natiuitate Domini inclusiue vsqz ad Septuag. exclusiue, z in omnibus feriis temporis paschalis. s. a dñica in Albis vsqz ad Ascens. excepta secunda feria Rogationum, in qua non dicitur.

¶ Non dicitur aūt in dñicis Aduen. z a Septuag. vsqz ad dñicam palmarū inclusiue, neqz in feriis extra tempus paschale.

¶ Cum

¶ Cum dicitur, omittitur semper nonum vel tertium Psalm: & statim dicitur post vltimam lectionem.

¶ Cum non dicitur, eius loco ponitur nonũ vel tertium Psalmũ, cum Gloria patri, in fine: & dicto Psalmo statim inchoantur Laudes. Similiter qñ dicitur, Te Deum: eo hymno dicto statim inchoantur Laudes: præterquam in nocte Natalis domini: quia tunc dicitur Oratio, postea celebratur Missa, vt suo loco dicit.

De Oratione dominica, & Salutatione Angelica.

Oratione dominica Pater nr̃, & Salutatio Angelica Aue Maria, semper dicitur secreto ante oēs Horas, præterq̃ ad Completo. quia tunc in principio dicitur tñ Pater noster, post lectionē breuē dicto versu, Adiutoriũ nr̃m, & in fine Pater nr̃, Aue Maria, cũ Credo, post orationē sanctę Marię. Finitis Horis dicitur similiter secreto, Pater nr̃, tñ, dicto versu. Fidelium aię, vbi hic versus dicitur: qui versus non dicitur quando post offm̃ diei dicitur officium S. Marię: sed post illud, & tunc dicitur, Pater nr̃, vt supra. Si aũt alia Hora subsequatur, in fine precedentis Horę dicitur Pater noster semel tantum, pro principio sequentis Horę, addita Aue Maria.

¶ Quando oratio dominica dicenda est cũ precibus, semper clara voce profertur, Pater nr̃: & in fine. Et ne nos: relinquum dicitur secreto: alias nunquã profertur. Ad Laudes vero & Vespe. qñ in feriali offõ dicuntur preces, totũ dicitur clara voce.

¶ Salutatio Angelica semper dicitur ante officiũ sanctę Marię, quando non dicitur cum officio domini: quia tunc sufficiat dixisse in principio cum oratione dominica.

De Symbolo Apostolorum, & Symbolo Athanasij.

Symbolũ Apl̃orum semper dicitur ante Matut. & Primã: & finito Cõpletorio, post orationē Angelicã totũ secreto: et si ad Primã, & cõplet iterũ dicendũ sit cũ precibus. Quando vero dicitur cũ precibus, ad Primã & Cõplet clara uoce pfertur. Credo in deũ, & in fine, Carnis resurrectionē, reliquũ dicitur secreto, alias nunquam dicitur, nisi vt supra.

¶ Symbolũ Athanasii dicitur ad Primã, post psal. Confitebuntur, in oibus dominicis per annũ, quãdo offm̃ fit de dominica, exceptis dominicis infra octauas Natiuit. domini. Epiph. Ascens. & Corpo. Christi, ac dominica Resurrect. & pentecostes: in quibus

bus dicuntur tantum tres psalmi consueti, vt in festis. In Dominicis infra alias octauas, & in Dominica Trinitatis dicitur, alias nunquam, neque si aliquod festum duplex celebretur in Dominica.

De Precibus.

¶ Preces sunt aliquot versus, qui aliquando dicuntur ante orationem, incipientes a Kyrie eleison.

¶ Preces Dominicales, ad Primam, & Completorium, vt in Psalterio dicuntur tantum quandocunq; officium non est duplex, vel infra octauas: in duplicibus autem, & infra octauas non dicuntur, etiam si infra octauaz fiat de Dominica, vel alio festo semiduplici: quia tunc ratione octauę non dicuntur.

¶ Preces feriales ad Laudes, & Horas distinctę, vt in psalterio, dicuntur tantum in feriis Aduentus, Quadragesimę, Quatuor Temporum, & Vigiliarum, quę ieiunantur: exceptis vigilia Natiuitatis Domini, & vigilia & Quatuor temporibus pentecostes: & tunc dicuntur flexis genibus. In alijs feriis per annum a prędictis nunquam dicuntur, nisi Dominicales: & in illis non flectuntur genua.

¶ In feriis Aduentus, Quadragesimę, & Quatuor temporum dicuntur preces feriales ad Laudes, per Horas, & ad Vesperas: si non sequatur festum, ad Completorium dicuntur consuetę de Dominica: sed flexis genibus. Dicuntur autem preces genibus ab Hebdomadario, vsq; ad versum, Dominus vobiscum, ante orationem. A circunstantibus autem vsque ad versum Benedicamus domino, post Orationem.

¶ In vigiliis Preces feriales dicuntur tantum ad Matutinum, & per Horas. Ad vesperas vero sequentes non dicuntur: quia vnde fit de festo. Psalmus, Miserere, non dicitur cū precibus, nisi ad Vesperas: & psal. De profundis, nisi ad Laudes: In alijs Horis prędicti psalmi non dicuntur. In officio Defunctorum dicuntur psalmi qui in eorum officio signantur.

De Commemorationibus Communibus, seu suffragijs Sanctorum.

Commemorationes communes, seu suffragia de sanctis, quę habentur in psalterio ad Vesperas sabbati, dicuntur in fine Vesperarum, & Laudum, ab octaua Epiphanię vsq; ad Domi-

Dominicam passionis exclusiue, ꝛ ab octaua pentecostes vsqꝫ ad Aduentum exclusiue: in Dominicis, ferijs, nisi officium sit duplex, vel infra octauas: ꝛ illis adiungitur commemoratio de patrono, vel titulo Ecclesię ante, vel post commemorationem de Apostolis, ꝛ de Sãcta Maria, pro dignitate illius: ita tamẽ vt semper vltimo loco ponatur commemoratio de pace. Et ante illas, in feriali offõ fit commemoratio de Cruce, quę habetur in psalterio, post Laudes secundę ferię.

¶ Tempore paschali fit alia commemoratio de Cruce, vbi ponitur ad Laudes ferię secundę post Dominicam in Albis: ꝛ ea solum tunc dicitur.

¶ Si facienda sit commemo. alicuius festi occurrentis, commemo. festi semper fit ante ipsa suffragia consueta, etiam ante commemorationem de Cruce.

¶ Commemoratio de Sãcta Maria non fit cum alijs, quando dicitur eius officium paruum.

De Antiphonis B. Marię in fine officij.

Antiphonę B. Marię positę in fine psalterij post Cõplet. singulę dicuntur pro temporis diuersitate, vt ibi annotatur: prętquam in triduo maioris Hebdo. ante paschã.

¶ Dicuntur autem extra Chorum tantum in fine Completorij, ꝛ fine Matutini, dictis Laudib. si tunc terminandum sit officium: alioquin, si alia subsequatur Hora, in fine vltimę Horę. In Choro autẽ semper dicantur quandocunque terminata aliqua Hora, discedendum est a Choro.

¶ Nunquam vero dicitur post aliquam horam, qñ subsequitur cum officio diei officium Defunct. vel Litanię, prętquaꝫ post Complet. in quo semper dicitur etiam si prędicta subsequantur: neque etiam dicitur quando post aliquam Horam subsequitur missa. Dicuntur autem semper flexis genibus, prętquam tempore paschali, Hebdomadario tamen ad orationem surgente.

De officio paruo B. Marię, ꝛ alijs.

De officio paruo B. Marię, de officio Defunct. de Septẽ Psal. pœnitentialibus, ꝛ Litanijs: ꝛ de psalmis Gradualibus, quando ꝛ qũo, tam in Choro, quam extra Chorum dicenda sint, habent suis locis proprię rubricę circa finem Breuiarij.

¶ Finis Rubricarum Generalium Breuiarij.

¶ Ser=

¶ Sermones aliqui per sacerdotem plebibus suis certis diebus festiuis in ecclesia intra missarum solennia faciendi ad earum instructionem & exhortationem.

¶ In Natiuitate Domini nostri Jesu Christi. Dicto offertorio in missa, sacerdos conuersus ad populum in hunc vel similem modum ipsum alloquatur.

In nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Amen.

Euangelizo vobis gaudiū magnū, quod erit oi populo: quia natus est vobis hodie saluator, qui est Christus dñs in ciuitate Dauid. Luce 2. capite. Si recte consideremus dilectissimi, ex multis quidez aduertere possumus, & oculata fide percipere: quantum debeamus & obligati simus dño Deo creatori, saluatori, & redemptori nro: pzesertim aūt considerantes huius sacratissimę diei solennitatē qua sancta mater ecclesia ad memoriaz adducit illud singulare remediū: quod Deus oipotens in salutē nostrā operari dignatus est: quia hodierna die vnigenitum suum a se ęternaliter genitū, consubstantialē, coomnipotentē, Deuz verū humana carne de sacratissima virgine sine aliqua macula vel sorde peccati spūs sancti virtute assumpta tēporaliter nasci voluit ad nostram salutē operandam: & ad eruendū nos de infinitis malis quibus eramus oppressi. Eramus enim serui omni libertate priuati: & sub iugo diabolicę & crudelissimę captiuitatis astricti. Eramus vulnerati & infirmi petōrum & scelerū iaculis. Eramus demū exules a ęlesti patria, & infernalibus claustris mancipati. Et ab his omnibus per hanc sacratissimā natiuitatem sumus liberati. Eramus inquā primo serui, & omni libertate priuati pp pcm primi parentis nostri: & in nos diabolus impiā tyrannidem exercebat: nec vlla humana virtute poteramus liberari: & ideo venit ad nos dñs noster Deus verus, homo verus, qui hodie natus ex virgine sacratissima a tali nos seruitute liberauit. Unde Apostolus Paulus ad Gal. 4. capit. dicit, Misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, vt eos q sub lege erant redimeret scilicet a miserabili seruitute. Et Isa. 26. capit. Domine Deus noster possederunt nos domini sine deo absque te propterea visitasti, stipple humanū genus, & contriuisti eos. scz demones. Eramus secundo vulnerati, & sauciati,

ac

ac infirmi vulneribus pctōrum, ⁊ debilitati iaculis pctōrum, ⁊ morbis malarum operationum ⁊ inclinationum: nec bonū facere poteramus propter infirmitates nostras. Gen. 6. cap. Sensus ⁊ cogitatio humani cordis ad malū prona sunt ab adolescētia sua. Venit ergo de cēlo singularis medicus: qui vnctione misericordię suę gratia sua nos sanauit, solidauit, ⁊ roborauit ad faciendū bona opera: ⁊ oleo misericordię suę nos perunxit. psalmus. Misit verbum suum id est filium suum, ⁊ sanauit eos. s. homines. Unde beatus Bernardus in sermone de vigilia natiuitatis Domini dicit. Jesus Christus filius Dei in Bethelee Judę nascitur. Vos qui in puluere estis expergiscimini ⁊ laudate. Ecce Dominus cum salute venit, venit cum vnguentis, venit cum gloria: Neq; enim sine salute Jesus: neque Christus sine vnctione: nec sine gloria venit filius Dei. Siquidē ipse salus, ipse vnctio, ipse gloria. Eramus tertio exules a cēlesti patria, ⁊ paradisi porta clausa erat oibus hominibus propter inobedientiam Adę: nec vllus poterat eam introire. Venit ergo Dominus noster: qui deiecta morte iauuam paradisi omnibus credentibus ⁊ bene operantibus patefecit, ⁊ cēlestis regni hęredes nos fecit. De his beatissimus Leo papa in sermone huius diei sic inquit. Quisquis igitur christiano nomine pie, ⁊ fideliter gloriaris, reconciliationis huius grām iusto perpende iudicio. Tibi enim quondam abiecto, tibi exulato a paradisi sedibus, tibi per exilia longa morienti, tibi in cinerem ⁊ pulueres dissoluto, cui iam non erat spes vlla viuendi, per incarnationem verbi potestas data est: vt de longinquo ad tuum reuertaris auctorem: recognoscas parentem: liber efficiaris ex seruo: de extraneo proueharis in filium: vt qui ex corruptibili carne natus es, ex Dei spiritu renascaris: ⁊ obtineas per gratiam quod non habes per naturam. Hęc tria charissimi proposita verba breuiter continent: quia natus est nobis saluator: qui nos ab inimicis liberauit: quia natus est Christus, qui vnctione misericordię suę nos a peccatis sanauit: interpretatur enim Christus vnctus: quia natus est nobis Dominus. s. vniuersorum, qui dedit nobis gloriam suam per ęternam beatitudinem. Ideo suscipere debemus gaudium magnum: quod nobis Angelus euangelizauit, sicut dicit sanctus Leo papa: Saluator nr dilectissimi

simi hodie natus est, gaudeamus. Neq; enim locum fas est esse tristitie, vbi natalis est vite: que consumpto natiuitatis timore ingerit nobis de promissa eternitate letitiam. Nemo ab huius alacritatis participatione secernitur: vna cunctis letitie cõmunis est ratio. Hoc aũt gaudium erit perfectum, si non in vanitate & mundanis, sed in domino gaudebimus: ipsum laudantes, & has celebritates cum deuota meditatione tanti beneficij recolentes, iuxta doctrinaz prefati sanctissimi pontificis, qui in sermone huius diei sic dicit. Agnosce o Christiane dignitatem tuam, & diuine consors factus nature, noli in veterem vilitatez degeneri conuersatione redire. Memento cuius capitis & cuius sis corporis membrum. Reminiscere: quia erutus de potestate tenebrarum translatus es in Dei lumen, & regnum per baptismatis sacramentum. Spiritus sancti factus es templum. Noli tantum habitatorem prauis de te actibus effugare, & diabolo te iterum seruituti subijcere: quia precium tuum sanguis Christi est: qui veritate te iudicabit: qui misericordia te redemit. Qui cum patre & spiritu sancto nobis hic gratiam suam concedat: & in futuro eternam gloriam. Amen.

¶ In festo Epiphanie cantato Euangelio Diaconus prenunciat futurum pascha solenniter cantando prout supra.

Et postea in vernacula vel vulgari lingua ipsum pascha, & alia festa mobilia declarat & pronũciat mõ infrascripto, vel silr.

Carissimi superioribus diebus celebrauimus gloriosissimam solennitatem natiuitatis Domini cum gaudio & letitia spirituali: nũc autem, quia instant solẽnia, in quibus dominus Deus saluator noster nostram est operatus salutem: ad que nos debemus diligenter prepparare. Ideo sancta mater ecclesia catholica statuit & ordinauit, q̃ hodierna die talia festa prenunciarentur: quia nõ semper eisdem diebus contingunt: sed omni anno variantur: & hoc fit vt solennitas paschę semper in die dominico celebretur. Et quia ad festum paschę quędam sunt solennitates que precedunt ipsum, & quędam que sequuntur: ideo eas omnes vobis integraliter pronunciabimus, vt eas seruare & celebrare valeatis secundum rationem: qua a sanctis patribus fuerunt institute. In primis die tali M. talis mensis erit Dominica in Septuagesima

ptuagesima, in qua ecclesia commemorat tempus prevaricationis Ade, & cantica letitie interdicit, scilicet Alleluia. Subsequenter xviii. die post Septuagesimam erit dies cinerum, siue caput ieunij, siue prima dies Quadragesime, que erit hoc anno die M. mensis M. in quo debetis considerare fragilitatem vestram: & ex humilitate suscipere cineres super capita vestra: & qui possunt debent omni die, exceptis dominicis, ieunare vsque ad scm pascha. Quorum debetis vos disponere ad bonum: odia relinquere, mala ablata restituere, elemosynas plus solito facere: ecclas, ꝓdicationes, & indulgentias libenter visitare, audire & inquirere. Et vt sitis magis capaces: & vt meritorie talia bona facere possitis in principio Quadrag. oia pcta vra ꝓfiteamini integraliter. Subsequēter die talis M. mensis M. erit festum pascha: qđ dns sua gra vos letanter & cū pura ꝓscia celebrare, & sacratissimū sacrm digne suscipere cōcedat. Post trigesimū sextū diē a pascha. s. trigesimo septimo, sunt dies Rogationum, in quibus fiunt pcessiones gnales pro ira Dei placanda: & p conseruatione fruguz: & hoc anno incipient die M. mensis M. Quadragesimo die a paschate est festum Ascensionis: quod erit die M. mensis M. Et post dies decem erit festum Pentecostes: in quo dominus misit spiritum sanctū in apostolos: quod erit die M. mensis M. Ad quod debetis vos humiliter ꝓparare: vt gratiam sancti spiritus recipere possitis. Sequenti dominica erit festū sanctissime Trinit. Et fer. v. idest die iouis sequenti erit festū sacratissimi Corpus Chri: qđ erit die M. mensis M. Demū iterū aduentus dni. i. prima dnica Aduent. Dni erit die M. mensis M. Hec sunt charissimi tpa, & hi dies: in quibus festa huius anni concedente domino celebrantur. Et licet transeant omnia que temporaliter festiue celebrant: curare tamen debemus ita eas celebrare: vt in earum celebratione apud Deum aliquid adipiscamur. Curate ergo vos qui huiusmodi solennitatibus interestis: ne ab eterna solēnitate separemini. Quid enim vobis proderit interesse festis hominum, si contingat deesse festis angelorum? Prestet concedatqz vobis dominus tales celebritates sancte & pure celebrare: vt ad perpetuas celebritates peruenire valeatis. Prestante domino Jesu Christo: qui hic gratiam tuam, & in futuro gloriā nobis sua benignitate concedat. Amē.

Sermo

¶ In die sancto Paschę sacerdos in missa post offertorium conuersus ad populum poterit ita cum alloqui: vel alter vt placuerit ei.

Hec dies quam fecit dñs: exultemus ⁊ lętemur in ea. ps 117. Hodie dilectissimi est festus Paschę. s. Resurrectionis dñi nostri Jesu Chri. Pascha. n. trāsitus dñi ⁊ dñs nr Jesus Chs transiuit de morte ad vitā gloriosam, ⁊ sempiternā. Et licet festa alia. s. Annunciationis, Natiuitatis, ⁊ passiones dñi, qz in his recepimus maxima beneficia: qz in primo incarnatus est, in secundo manifestat⁹, in tertio nos suo pcioso sanguine redemit, sint summe veneranda: in festo tñ Resurr. magis tenemur Deo grās agere: quia in eo habuimus certā securitatē vitę ętērnę. Et ppea debemus gaudere, ⁊ lętari in ea: qz hec dies quaz fecit dñs securitatis ⁊ certitudinis salutis nrę. Est aūt multiplex rō, quare debemus in hac die exultare ⁊ lętari. Prima qz nos satiauit hodie suo sacratissimo corpore ⁊ sanguine: qz famelicus valde gaudet bona comestione. Quaz pciosa aūt sit comestio quā hodie sumpsimus, ex hoc apparet: qz preciosissimum corpus, ⁊ aīa, ⁊ diuinitas dñi nri Jesu Christi: in qua significatur status beatitudinis: in qua dabit seipsum inseparabiliter ⁊ manifestibiliter, ⁊ immediate visibiliter. O quale donū, vbi Deus dat seipsum: in quo est oē qđ desiderari pōt: ⁊ nunquaz recipiens digne poterit esse pauper. O quā vere pauper est, qui tali cibo non est cibatus: qz non suscipit vitaz grę, quę in tali sacro est. Scōo debemus gaudere: quia de inferno nos liberauit: qui descendens ad infernuz contriuit portas ereas, ⁊ vectes ferreos cōfregit. ps 106. Portę ereę inferni sunt cupiditates ⁊ vitiosę cōsuetudines hoiuz, quę non sinunt clausos in eis exire. Sed Chs tanq̄ alter Sanson apprehendit ambas fores. i. cupiditates, ⁊ malas ꝯsuetudines: ⁊ eas super se tulit, eas sua passione delendo: ⁊ ipse ascendit montē. s. celū empyreū. Judi. 16. Tertio debemus gaudere pp Resurrectionem suā: qz in ipsa dedit nobis certitudinē cognitionis. Nā multū gaudet qui desideratū videt. Ante resurrectionez Chs erat absconditus quo ad diuinitatē sub velo humanitatis: ideo nō poterat cognosci: sed hoc die apparuit eius diuinitas in resurrectione gloriosa. Jo. 12. cap. Hoc non cognouerūt discipuli eius primū: sed

sed qñ glorificatus est Jesus recordati sunt, qz hęc scripta erant de illo. Quarto debemus gaudere ꝛ lętari in eius resurrectione: qz per eã ianuam cęli nobis aperuit: ꝛ sibi ꝛ sanctis angelis sociauit. Multũ aũt gaudere debẽt: qui ad societatẽ principium deducunt. Non solũ aũt ianuã cęli aperuit: sed ẽt, quatuor dotibus insignibus corpus nostrũ dotabit. s. subtilitatis, claritatis, impassibilitatis, ꝛ immortalitatis: quas oẽs eius corpus post resurrectionẽ habuit: quas dotes ẽt nos habebimus: si eius mandata seruauerim⁹: qz tales vult apud se hãe, ꝛ glorificare. Hęc oia a scis Doctoribus clarissime declarant, q̃ brꝫitatis causa pertranseo. Jgit hodierna die debemus exultare ꝛ lętari: quia dñs eã fecit. Et notandu ꝙ dñs hac die suę resurrectionis apparuit dęcẽ generibus personarũ, quę figurant personas, quę digne erunt ęterna glorificatione. Primo pnitentibus. s. Marię Magdalenę peccatrici, sed pnitẽti. Jsta apparitio fuit figurata in manna. Exo. 16. cap. Vbi dr ꝙ apparuit manna in solitudine minutũ, ꝛ quasi pilo tusum in similitudinẽ pluuię super terrã. i. manna diuinę gr̃ę apparuit pnitenti minuto in contritione, ꝛ tuso in confessione: quasi pluuia in satisfactione. Secũdo feruentibus. s. tribus Marijs: vnde venerabilis Beda: Consulens imbecillitati quęrentiũ, primo venientibus ad monumentũ fęminis suo amore feruentibus, ꝛ curiosius inquirentibus angelorũ visionẽ ondit: ꝛ tandẽ ipse dñs virtutũ eis apparens quanta potentia mortẽ quã ad horã gustauerat deuicisset, aperuit. Significat ꝙ feruentes in bonis operibus Chm merent. Sap. 5. cap. Sapientia, idest Chs ęterna Dei sapientia inuenitur ab his qui quęrũt eũ. s. cum feruore: sicut fecerunt istę sanctę mulieres. Tertio amare flentibus: ꝛ hoc figurat in Petro, cui dñs apparuit. Luc. 23. Surrexit dñs ꝛ apparuit Simoni, idest Petro, qui amare fleuit pctũ suum. Et de ipso scribitur. Hiere. 31. In charitate perpetua dilexi te: ideo attraxi te miserãs rursumq; ędificabo te. i. dñs appareꝫ flẽtibus peccata, ꝛ reędificat ad vitã gr̃ę. Quarto apparuit charitatez hñtibus: ꝛ hoc significatur in duobus discipulis euntibus in Emaus, qui charitatiue inuitauerunt immo coegerunt eũ, vt secũ hospitaret. Quinto his qui sunt clausi sensibus corporis: ꝛ mentẽ eleuant ad cõtemplationẽ, ꝛ hoc figuratur in Aplis, qui erant clausi absente

Thoma. Sexto veraz fidē habentibus: quod signatum fuit in apostolis, qui simul cū Thoma erant ꝯgregati: ⁊ Thomas eūz verum deum ⁊ verum hoiem esse confessus. Septimo prędicatoribus ⁊ doctoribus, quod figuratum est ꝙ cū discipulis ad mare Tyberiadis piscantibus apparuit, ⁊ eos piscari docuit. i. doctores ⁊ prędicatores semper instruit. Octauo his qui transeunt a culpa ad grām: quod figuratur in apparitione facta discipulis in Galilęa: quę transitus gratiā interpretatur. Nono his qui digne sumunt sacrm eucharistię, quod figuratur quando apostolis recumbentibus in cęnaculo dns apparuit. Decimo, habentibus misericordiam proximo, ⁊ tribulatis ex compassione mentis: quod figuratur qn̄ apparuit discipulis, qui tristis erant de filio recessu: ⁊ duxit eos in montem Oliueti: ⁊ benedixit eis: ⁊ in cęlum ascendit. Conemini igitur charissimi habere has proprietates: vt digni sitis ꝙ Christus vobis per gratiam spiritualiter appareat. Unde beatus Augustin. in sermone de hac die dicit. Peccator de indulgentia desperare non debet. Si n. latro paradisum meruit: cur nō mereatur veniam christianus: Et si illi dominus dum crucifigitur misereatur: multo magis huic misereb̄itur dum resurgit. Nam si passionis humilitas Deum prestitit confitenti: resurrectionis gloria quantum tribuet deprecanti? Igitur cum beato Prophęta ⁊ rege Dauid: cum hęc sit dies quam fecit dominus, exultemus ⁊ lętemur in ea. Ut ad veram resurrectionem nos perducat Jesus Christus dominus noster per gratiam, ⁊ in futuro per gloriam. Amen.

¶ In celebratione nuptiarum sermo.

Honorabile connubium in oībus thorus immaculatus: fornicatores enim ⁊ adulteros iudicabit Deus. Apost. Paulus ad Heb. 12. concedente domino celebraturi sacramentum matrimonij inter istas personas, Charissimi, pro aliquali breui vestrū consolatione aliquot verba dixi charitatibus vestris ad hoc propositum inducere, ⁊ pro oium informatione. Unde scire debetis, ꝙ fuerunt quidaz hęretici pessimi, qui Tatiani ⁊ Martiani dicti sunt: qui omnino damnabant sacrm matrimonij: illud fornicarijs ⁊ raptoribus comparantes. Verum ecclesia catholica hoc errore damnato nuptias legitime factas approbauit: vt habetur dist. 33. ca. Si qua

Si qua mulier. ⁊ c. Siquis propter Deum. ⁊ c. siquis vel virgi-
nitatem. de sum. Trin. ⁊ fi. catho. Non solum virgines ⁊ conti-
nentes ⁊ viduę, sed etiam coniugati per rectam fidem ⁊ opera-
tionem Deo placentes ad eternam merentur beatitudinem per-
uenire. Ad quod propositum etiam loquuntur verba Apo-
stoli Pauli per me assumpta, honorabile connubium in omni-
bus thorus immaculatus ⁊c. Quod quidem honorabile red-
ditur ex tribus przsertim: Ex diuina institutione. Ex laudabili
conuersatione. Ex prolis eductione. Primo dico q deus ma-
trimonium instituit in triplici lege. s. Naturę, Scripturę, ⁊ gra
tię. In lege quidem naturę fuit institutum matrimonium in
paradiso ante peccatum in officium. Gen. 3. vt sine ardore con
ciperent, ⁊ sine dolore parerent. Hoc nunc os ex ossibus meis,
⁊ caro de carne mea. Propter hoc relinquet homo patrem
suum, ⁊ matrem suam, ⁊ adherebit uxori suę. Erunt duo in car
ne vna. Fuit etiam institutum matrimonij. Tertio est honestum: ad
euitandum illicitos motus carnis. De hoc dicit Dauid primi.
⁊ replete terram. Prima tuarum. s. piscibus moribus semper li-
caretur: Secunda vt nati si in tribulationibus ⁊ tentationib⁹.
vt dicit Magister in 4. sent. ⁊ rationibus. Equidem hzc bona
in lege scripta. s. Moysi. vbi deus przcepit, &c. ne contra-
herent matrimonia cum infidelibus, sed cum talis de domo sua.
30. q. 2. cap. Cum igitur. §. Hac itaque consuetudine. Institutum
est etiam in lege Christi, idest gratię. Matth. 19. Quos Deus
coniunxit homo non separet. Unde ex desponsata nasci voluit,
⁊ nuptijs voluit interesse. Jan. 2. capi. vt matrimonium confir-
maret. Hinc est, q omnes pene sancti patres veteris testamen
ti habuerunt vxores. s. Adam, Enoch. Noe, Abraham, Isaac,
Jacob, Joseph, Moyses, Aaron, Dauid rex ⁊ propheta, Job,
Tobias, Ezechias rex: Josias: ⁊ hi omnes fuerunt maxime a-
mici Dei: qui ex matrimonio placuerunt. Non solum isti, sed
multi alij patres fuerunt vxorati: qui diuinam institutionem
seruantes coniugati fuerunt. Secundo honorabile est matri-
monium ex laudabili conuersatione, quam habere debent con-
iuges inter se: ⁊ hoc apparet in sex regulis, quę signantur per
sex hydrias positas i nuptijs: quibus Christus interfuit in Cha
na Galilęę, quas habere debent coniuges: si volunt laudabi-

liter viuere. Prima est q̄ vir dz diligere vxorē, t vxor virū non amore ribaldorum, sed virtuosorum. Ad Ephe. 5. Viri diligite vxores vestras sicut Christus dilexit Ecclesiam. Christus autez dilexit ecclesiā vero amore, t animam suam posuit pro ea. Vir autem qui vxorem suam diligit, seipsum diligit, vt dicitur ad Ephes. 5. Iste amor debet habere quatuor. s. maioritatem, perpetuitatem, precordialitatem, t singularitatem: que figurantur per annulum, qui significat coniunctionem viri t mulieris. Nam annulus debet esse aureus: quoniam ille amor excedit omnes amores sicut aurum metalla. Secundo annulus est rotundus, quia amor ille nunquam debet finiri nisi per mortem. Tertio in digito quarto ponitur ex quo vena procedit ad cor. Quarto est vnus t non duo: quia coniugium sanctum t immaculatum non admittit alium virum, nec aliam vxorem. Secunda regula est [illegible] vxorem suam, t mulier debet timere ne [illegible]. Unde beatus [illegible]. Si non ambulauerit ad manu[illegible]. Peccator de indulgentia dei [illegible] ctu inimicorum tuorum. Si paradisum meruit: cur nō mereaq̄ dam sunt probatę, t si illi dominus dum crucifigitur [illegible] tales delectant virum. Et mise[illegible]rebitur dū resurgit. Nam f virum suum. Alię suspectę: t istę sunt confitenti[illegible]rebus, t sub manu viri tenendę: aliter magnum periculum est. Quędam sunt medię: quia adhuc non bene probatę: t istę nec nimis arctādę, nec nimis latādę sunt. Est autem vxor corripienda tribus modis. Primo, secundum timorem Dei. Secundo, secundum confusionem mundi per opprobria. Tertio, baculo: vt dicit Chrysostomus super Matthęum. Tertia regula, vir debet honorare vxorem suam, t ipsa virum suum reuereri. 1. Pet. 3. Infirmiori vasculo honorem impertientes. Tenetur enim vir magis honorare vxorem, quam vxor virum: exemplum de phiala t mortario: t vxor debet reuereri virum verbis: t opere: exemplo Sarę, q̄ virum suum dominum appellabat. Quarta regula est, q̄ vir debet cōuersari t cohabitare vxori: nec ipsa debet a viro suo discedere. Nam talis separatio est causa multorum malorum. Unde nec propter infirmitatem, nec propter quamcunq3 aliam causam vir debet dimittere vxorem, nec vxor virum, excepta causa fornicationis. Matth. 5. Omnis qui reliquerit vxorem suam, excepta

cau[illegible]

causa fornicationis, facit eam mechari. Est Apostol. 1. ad Cor. 7. Precipio non ego, sed dns, q uxor nō discedat a viro. Quinta regula est. vir debet uxorem suam gubernare, t ipsa virum suum iuuare. Nā tenetur eam alere, t vestire, ꝛc. Contra illos qui comedunt oia que bñt in tabernis: t uxor remanet domi sicis dentibus: t etiā uxor debet iuuare virum iuxta illud Gen. 2. Faciamus ei adiutorium simile sibi. Sexta regula, vir debet reddere debitum uxori, t uxor viro. 1. Cor. 7. Uxori vir debitū reddat: similiter aūt viro mulier. Uxor. n. non habet ptātem sui corporis, sed vir: similiter vir non habet ptātem sui corporis, sed mulier. Nolite fraudari adinuicem, nisi ex ꝙsensu ad tps, vt vacetis orationi: t iterum reuertimini in idipsum: ne forte tentet vos satanas pp incontinentiam vīam. Debent aūt abstinere a coitu conuuges tpe cōtionis, festiuitatum, ieiuniorum, ꝙceptus, t ablactationis pueri: t tpe menstruorum. Jste sunt sex hydrie positę ad purificationez matrimonii. Tertio est honorabile matrimonium ex prolis educatione. De hoc dicit Dauid ps. 127. Filij tui sicut nouellę oliuarum. s. pulchri moribus semper virides virtutibus, victoriosi in tribulationibus t tentationib⁹: oleum producentes in miserationibus. Equidem hīe bonos filios t bonas filias non est in ptāte parentum, sed dei miserentis. Legimus. n. multos sanctos patres filios pessimos habuisse: sicut Abrahā, Jsmael, Jsaac, Esau. Jacob filios, qui Joseph frēm vendiderunt Ezechias rex Manassem: t cōtra mali pres habuerunt bonos filios, sicut Amon Josiam. Debent tñ pater t mr̄ sicut nutriunt corpus filij: ita ēt aiam instruere per bonā doctrinam. Et qñ quis uxorem accipit: ꝑm Chrysost. debet inuestigare vitam parentum eius: quia vt plurimuz filij moribus assimilantur parentibus. Et sepius mediatores nuptiarū multa mendacia dicunt. & q pessima iuuencula dicetur bona, t luxor, t ebriosus vocetur modestus: t hoc est magnuz petiñ. Ideo parētes debent filios suos, t filias admonere vt sint puri in exteriori conuersatione, semouendo eos ab inhonestis, t assuefacientes eos laboribus t literis: ab eis societates malas amouē do: ad ecclesiam sepe eos ducentes tam filios quam filias, contra illos qui filias domi relinquunt solas ꝛc. sepe eos, cum vacat, in societatem ducere debēt, t vt optimi sint curare tenen-

tur. Istis igitur modis honorabile erit connubium, & thorus immaculatus. Et sic faciendo & hic habebitis gratiam, & in futuro gloriam. Ad quam nos perducat Jesus Christus dominus noster, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat per omnia secula seculorum Amen.

¶ In electione alicuius prelati. s. Plebani, Archipresbyteri vel Rectoris alicuius ecclesie, Sermo.

¶ Sacerdos maior illius ecclesie, vel alius cui id commissum fuerit, congregatis electoribus pro electione, poterit inferre pta vel similia verba pro futura electionis celebratione exhortatorie ipsis facere.

NEc quisquam sibi sumat honorem, sed qui vocatus est a domino tanquam Aaron. Hebr. v. cap. Celebraturi electionem futuri Plebani, domini obseruandissimi, non incongrue verbum prefatum assumpsi: quo clare & euidenter Apostolus Paulus qualem prelatum debeatis eligere vobis insinuat, videlicet, talez qui huiusmodi honorem ambitiose non querat, qui secundum voluntatez Dei sit, & qui ornatus virtutibus tanquam Aaron existat. Non enim huc conuenistis vt terrenum & corporis vobis eligatis prefectum: sed vt pastorem animarum vestrarum, mediatorem inter vos & Deum: qui vos Deo omnipotenti reddat gratos & acceptos: qui animarum vestrarum saluti intentus sit, diligens vitiorum correptor, & virtutum plantator in vobis existat. Qui doctrina, exemplis, opere & charitate, ad eternam vos salutez perducat. Cum igitur spiritualem patrem eligere & animarum vestrarum curatorem creare debeatis: tanto magis debetis eniti ad talez electionem: quanto maior & potior anima corpore existit. Hoc autem facietis: si ea que vobis beatus Apostolus proponit, seruaueritis, videlicet q eligatis non eum qui arroganter sibi hanc plebem vsurpare conatur, sed virum a Deo vocatum & virtuosum: prout dicebat thema assumptum. Neq; quisquam sibi sumat honorem: sed qui vocatus est a Deo tanquam alter Aaron. In quibus verbis tria facit Apostolus. Primo ambitiosum excludit. Secundo canonicam institutionem inducit. Tertio dignam executionem exprimit. ¶ Primo ergo ambitiosum excludit. Sunt enim qui appetant aliis preponi:

poni: non vt eis prosint: sed vel vt alijs sint superiores, vel propter diuitias, vel propter proprias commoditates. Hos tales excludit Deus. ps. lxxiij. Peccatorum constringam cornua. & ambitionis, & exultabunt cornua justi: & Amos. 6. cap. Numquid in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua? Et sanctus Leo Papa, vt habetur. i. q. 1. capi. principatus. sic ait. Principiatus quem metus extorsit, aut ambitus occupauit, etiam si moribus vel actibus suis non offendat, ipsius tamen initij sui exemplo est perniciosus: & difficile est vt bono peragantur exitu, quę malo sunt inchoata principio. Et beatus Augustinus, vt habetur. 8. q. 1. capit. Qui episcopatum. Locus superior, sine quo regi populus non potest: etsi tenetur & administretur vt decet: tamen indecenter appetitur. Propterea sancti cum eligerentur a populis ad prelaturas, fugiebant, renuebant, & acceptare recusabant. Exemplū habemus de sancto sanctorū Christo dño, qui sciēs q populus eum volebat facere regē, aufugit. Joan. 7. & sācti Gregorius, Ambrosius, Augustinus, & multi alij electionem de se factā nisi coacti recipere noluerūt: vt ostēderēt nemi nē p ambitionē ad prelaturā assumendū. Cū igitur intelligatis incōueniētiā ambitionis in prelatis, studeatis talē eligere, qui hoc vitio careat: vt ipse & suę & vestrę saluti consulere possit: & sit vt seruus fidelis: qui domini sui gregem humiliter pascat, & non vt dominus cleri & populi: qui omnes velit despicere, & seipsum extollere. Unde pastor ecclesię Beatus Petrus Apostolus veros prelatos admonet dicens: Pascite qui in vobis est gregem Dei: prouidentes non coacte: sed spontanee secundum Deum: neque turpis lucri gratia: sed voluntarie: neque vt dominantes, in cleris, sed forma facti gregis ex animo. Et cum apparuerit Princeps pastorum, percipietis immarcescibilem glorię coronam. ¶ Secundo canonicam institutionem inducit: q̄a Deo vocatus. Dicit. n. a Deo vocari, q̄m canonicas institutiones Dei ecclę instituitur. Nam de malis rectoribus Deus dicit. i. Reg. Ferunt sibi regē & nō p me, principē, & nō p consiliū meum. Sup quo verbo Beatus Hieronymus, vt habet. 1. q. in ca. Audacter. Audacter fortasse aliquid dicimus, tñ qō scriptū est dicimus. Non semper princeps populo & iudex ecclesię per Dei arbitriū dat, sed put merita nostra deposcūt. Si mali sunt

actus

actus nostri, & operemur maligna in conspectu domini, nobis dantur principes secundum cor nostrum. Et hoc tibi de scripturis probabo. Audi nanque quid dñs dicat. Fecerunt sibi regem, & non per me. Et hoc dictum vi de Saule illo, quē vtique ipse dominꝰ elegerat & regem sibi fieri iusserat. Sed qñ non fm dei voluntatem, sed fm meritum petentis populi fuerat electus, negatur eum sua voluntate & consilio constitutum. Tale ergo aliquid intelligamus in ecclesijs fieri, q̄ pro meritis aut in verbo aut in q̄pert̄ potens tribuitur rector ecclesię: aut si malignū faciat populus in conspectu dñi, & tales perseuerent, talis ecclesię iudex datur, sub quo famem & sitim populus patiatur, non famē panis, nec sitim aquę, sed famē audiendi verbi dei. Qualis autē eligendus sit prelatus. Idem Iero. 7. q. 1. c. Licet sic dicit. Requiritur ergo in ordinādo sacerdote populi pñtia, vt sciant oēs, & certi sint, q̄ qui prestantior est ex oi populo, qui doctior, qui sanctior, qui in oi re virtute eminentior ille eligitur ad sacerdotium. Non igitur eligendus est Plebanus pp preces parentū, amicorū, & (quod turpe est dictum) infamium personarum: sed pro Dei reuerentia talis eligendus, est qui possit populo prodesse, cuius vita probata sit & laudata, & omnibus eius probitas manifesta. ¶ Tertio videre debemus in sacerdote eligēdo dignam executionē. s. q̄ exequatur digne opus Dei: & hoc tibi, tanquam Aaron. Aaron n. quadruplici signo in virga ostensus est vocatus a dño: per quatuor illa spūaliter habita vi quis vocatus esse a Deo in prelatura. ¶ Primus fuit in virga germinatio, & intelligitur delinquētiū correctio, quę debet esse in prelato. Esa. 11. Egredietur virga de radice Jesse, quod interpretatur zelus. Unde August. 24. q. 3. Corripiantur a prepositis subditi, correptionibus de charitate venientibus, pro culparum varietate diuersis, vel minoribus, vel amplioribus. & infra: pastoris officium est, cum necessitas habet, ne per plures serpant dira contagia, separare ob omnibus sanis morbidā, ab illo cui nil est impossibile ipsa forsan separatione sanandā. ¶ Secundus qō fuit in virga Aarō est, q̄ postmodum floruit, in quo significatur honesta conuersatio. Eccle. 24. Flores mei fructus honoris & honestatis. Unde beatus Iero. 8. quęstio. 1. dicit qualis erit q̄dificatio discipuli, si intelligat se magistro esse maiorem: Unde nō

solum

solum epi, presbyteri, ⁊ diacones debent magnopere prouidere, vt cunctū populū cui p̄sident quersatione ⁊ sermone p̄ceant: verum etiam inferiores gradus, vt exorciste ⁊ ceteri omnes omnino qui domui Dei deseruiunt: quia valde Dei ecclesiam destruit, laicos meliores esse quam clericos. ¶ Tertium est q̄ virga Aaron fronduit: in quo significatur verbi p̄dicatio. p̄s 1. ⁊ folium eius non defluet. Unde distin. 44. §. 1. dicitur q̄ innocens absque sermone conuersatio, quantum ędificat ecclesiam in exemplo, tanto nocet silentio, ⁊ beatus Aug. in c. Sit rectior. Ibidem idem habetur: ⁊ sunt verba Gregorii. ¶ Quartum est quod in virga amygdalas produxit: in quo notatur compassio. Thess. 5. c. Suscipite infirmos: ⁊ Leo Papa distin. 86. Odio habeantur peccata, non homines: corrigantur tumidi: tolerētur infirmi. ⁊ 6. q. 1. Clemens. Si tanquam omnibus p̄esse volueris singulos prout poteris iuua: ⁊ singulos releua: qui ⁊ singulorū onus ac solicitudinem portas. Ea propter domini mei obsecro vos: vt bis ⁊ alijs quę adduci possent consideratis: talem eligatis huic ecclesię in pastorem, qui vobis ⁊ si possit prodesse ⁊ non obesse. Unde audiatis beatissimum Leonem Papam dicentem: ⁊ habetur 61. dist. c. Miramur. Miramur apud vos tantum aut occasionem temporis impacati, aut ambientium p̄sumptionem, aut tumultum valuisse popularem, q̄ indignis quibusque ⁊ longe extra meritum sacerdotale constitutis pastorale fastigium ⁊ gubernatio ecclesię committeretur. Non est enim hoc populo consulere, sed nocere: non p̄stare regimen, sed adiuuare discrimen. Integritas enim p̄sidentium salus est subditorum: ⁊ vbi incolumitas est obedientię: ibi est sana forma doctrinę. Quod si quibuslibet ecclesię gradibus solicite, prouidenterque curandum est: quanto magis elaborandum est vt in electione eius, qui super omnes constituitur non erretur? Nam totius familię domini status ⁊ ordo mutabitur: si quod requiritur, in corpore non inueniatur in capite. Curetis ergo dignum ecclesię vestrę domini honorandissimi ⁊ p̄stantissimi eligere pastorem: vt cum eo ⁊ hic gratiam, ⁊ in futuro gloriam adipisci mereamini.

Duę numerorum Tabellę ex Breuiarij rubricis excerptę.

In quarum prima statim videri poterit de qua celebrandum erit Officium, si plures eodem die festiuitates occurrant: Rectis tamen prius, quę sint primę, vel secundę Classis festiuitates & Dominicę, vt inferius patet.

In secunda autem, quomodo festum precedens concurrat in Vesperis cum sequenti.

Ex vtrisque Tabellis hoc ordine reperietur, quod quęritur.

¶ Inueniatur antea numerus appositus in quadrangulo illo, in quo festiuitates de quibus est controuersia sibi inuicem occurrunt: deinde legatur Versiculus, iuxta dictum numerum descriptus, & ex eo clarissime videbit, quicquid agendum fuerit.

¶ Ad maiorem autem prędictorum intelligentiam sciendum erit, q̃ Quadrangulus in quo festiuitates sibi inuicem dñr occurrere, intelligitur ille, ad quem ambę festiuitates, de quibus controuersia est, ex eorum locis recto tramite progredientes, perueniunt, ac in eo sibi inuicem occurrunt: Vt exempli gra, Quadrangulus in quo sibi inuicem occurrunt duplex primę, Classis, & Dominica primę Classis, erit qui est in Angulo superiori primę Tabellę, in quo signatus est 1. quia si ad eum, tam Duplex, quam Dominica prędicta, ex eorum locis recto tramite pergerent, in eo sibi inuicem occurrerent: & Versiculus iuxta dictum numerum appositus erit iste.

1 Translatio de Primo, & Officium de Secundo, idest Duplex primę Classis prędictum transferatur. & Officium fiat de Dominica primę Classis prędicta: quia cum in Versiculis dicitur de primo, seu precedenti, intelligendum est de Festo in superiori parte Tabellę appositi, vt Duplex prędictum: cum de Secundo, vel sequenti, de Festo in inferiori parte appositi, vt Dominica prędicta.

D uplex prime Classis.
D uplex secunde Classis.
D uplex.
P atronus Ecclesię.
D ies infra octauam.
D ies octauę.
S emiduplex.
S ancta Maria in Sabbato.
S implex.

6	6	2	2		4	6	4	4	1	
4	6	2	2		4	6	4		1	
4	6	2	8	1	1	4	4	1	1	
6	6	2	2	0	4	6	4	4		
4	6	3	3	5	5		3	3	3	
4	6	2	2	3	7	4	4	3	3	
4	6	0	1	1	1	4	1	1	1	
4	0	5	5	5	5		0	0	0	
0	3	3	3		3		2	2	2	

2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
S	S	S	D	D	D	D	D	D	D	C
Maria i Sabbato.	Semiduplex.	Duplex.	Patronus Ecclesię.	Ies octauę.	Ies infra octauam.	Festa per annum.	Festa secunde Classis.	Festa prime Classis.		

1 Trãslatio de pri. officiũ de scõo.
2 Officiũ de pri. Trãslatio de scõo.
3 Cõme. de pri. officiũ de secundo.
4 Officiũ de pri. Cõme. de secundo.
5 Nihil de pri. Officiũ de secundo.
6 Officiũ de pri. Nihil de secundo.
7 Officium de digniori, Cõmemoratio de minus digno.
8 Officium de digniori, Translatio de minus digno.

¶ De Ferijs Aduentus, Quadrag. Vigiliarum, ꝛ Rogationum, fit semper officiũ, nisi occurrente in eis festum notẽ lect. quo casu de ferijs Aduentus, ꝛ Quadragesimę, fit Commemoratio in vtrisque Vesperis, ac in Laudib. de Vigilijs autem, Quattuor temporibus, ꝛ Rogationibus, in laudibus tãtum. De alijs ferijs per annum nunquam fit commemoratio, nec de vigilijs occurrentibus in Aduentu, Quadrag. ꝛ Quattuor Temporibus, vel occurrente in illis Duplici prunę ꝛ secundę Classis, seu Patrono Ecclesię.

¶ Cum plures fiunt comme. fiunt hoc ordine. De duplici, de dominica, de die infra octa. de Semid. de feria, ꝛ de simplici.

¶ Commemorationes autem de Dominica, de Octaua, de festo Semiduplici, ꝛ de Sancta Maria in Sabbato in Vesperis sextę Ferię, precedunt commemorationi simplicis sequentis diei.

Duplicia

Duplicia primę Classis,

In quibus nulla fit cõme. quocunq; Festorũ occurrentiũ, nisi titulares Ecclesię priuilegio aliter fieri oporteat.

Natiuitas Domini.
Pasche. Resurrect. Cum tribus precedentibus, & duobus sequẽtibus diebus.
Ascensio Domini.
Pentecoste cũ duob. seq. dieb.
Corpus Christi.
Natiuita. S. Joannis Bapti.
Festũ SS. Apostolorum Petri & Pauli.
Assumptio B. Marię.
Festum oĩum sanctorum.
Dedicatio proprię Ecclesię.

Duplicia secundę Classis.

In quibus de simplicib. fit cõmemoratio in Vesperis tantum.

Circuncisio Domini.
Dominica in Albis.
Festũ sanctissimę Trinitatis.
Purificatio. } S. Marię.
Annunciatio. }
Natiuitas. }
Festa Apostolorum.
Festa Euangelistarum.
Festa S. Laurentij.
Dedica. S. Michaelis Arch.
Dupl. vel semid. occurrens in vigil. Nat. dñi, & penteco. in feriis Cinerum, ac in tota maiori hebdomada transferatur

Dominicę primę Classis.

Que nunquam omittuntur.

Prima Aduẽt. Prima quadr.
Passionis. Palmarum.
Paschę. In Albis.
Pentecostes. Trinitatis.

Dominicę secundę Classis.

Que non omittuntur nisi occurrente Patrono Ecclesię.

Secunda, Mertia, Quarta } Aduentus.

Dominicę { Septuagesimę, Sexagesimę, Quinqgesimę.

Secunda, Mertia, Quarta } Quadragesimę

Infra octauas Epiphanię, pasche, & pentecostes, non fit de duplici, vel semidup. sed transfertur.

Infra octauam Corp. Christi, semiduplex tantum transfertur: & de ea, quocunque aduenĩente duplici, fit commemoratio.

Dies octauę nunquam transfertur: ideo quamquam Natiuitas Sancti Joannis Baptistę occurrens in die Corporis Christi, transfertur in sequentez, non tamen transferatur octaua.

Duplex primę ꝛ secundę Classis.
Patronus Ecclesię.
Duplex.
Semiduplex.
Simplex.
Sancta Maria in Sabbato.
Dominica.
Dies infra octauam.
Dies octauę.
Feria.

3	4	4	4	4	4	4	4	6
3	4	4	4	4	4	4	4	8
3	6	4	4	4	4	4	6	1
3	2	6	6	4	4	6	2	1
1	1	0	0	5	6	1	4	1
0	0	0	5	6	0	0	1	1
3	2	4	6	0	4	4	2	1
0	2	7	6	0	0	0	2	1
3	6	4	4	4	4	4	6	1
5	1	0	6	5	5	1	1	1
cum Feria.	cum Die octaue.	cum Die infra octauam.	cum Dominica.	cum Sancta Maria i Sabbato.	cum simplici.	cum semiduplici.	cum duplici.	cum Patrono Ecclesię.

1 Motum de sequenti, ꝛ nihil de precedenti.
2 Motam de sequenti, ꝛ commemoratio de precedenti.
3 Motum de precedenti, ꝛ nihil de sequenti.
4 Motum de precedenti, ꝛ commemoratio de sequenti.
5 Capitulum de sequenti, ꝛ nihil de precedenti.
6 Capitulum de sequenti, ꝛ commemoratio de precedenti.
7 Motum de digniori, ꝛ commemoratio de minus digno.

¶ Sed notandū, ꝙ de Dominicis Aduentus, ꝛ a Septuagesima vsque ad octauam Paschę inclusiue, fit commemo. in secundis Vesper. quocunque aduenient festo in ij. Fer.
¶ Et ꝙ in ij. Vesper. diei octau. Epiph. Paschę, Ascens. Pentec. ꝛ Corp. Christi, de seq. duplici fit tantum commemo. nisi illud fuerit primę vel secundę classis, seu Patronus Ecclesię: quia tunc de festo fieret officium, ꝛ de octa. commemo.
¶ In quadrangulis aūt illis, in quibus sibi inuicem occurrunt in vtraq; tabella, Dupl. Primę, ꝛ secūdę Classis, ꝛ Patronus Ecclesię, nullus appositus est numerus: vt in eō casu, qui de raro contingit, recurratur ad rubr. Breuiari.

¶ Excusatio Autoris ad lectorem.

¶ Cum legeris Tyrobas breues regulares rubricas, queso vt illas dextera, & non leua manu accipias: quia quicquid amictus dat, placido vultu (& si plene laudare nolueris) est accipiendum: non autem dente canino lacerandum. Hoc ideo onus libenti animo assumpsi, vt minus prouecti ad diuinum officium celebrandum facilius introducantur, & ad laudem Dei, cui soli laus, honor, & gloria in secula seculorum. Amen.

ACcipe Reuerendi Patres, & Domini Sacerdotes tandem post longam expectationem, & plura temporum spatia Sacerdotalem librum, tripartitum per venerabilem Patrem F. Albertum Castellanum Venetum, Ordinis Prædicatorum professorem: surtus laboribus, vigilijs, & expensis collectum, elaboratum, ad finem peroptatum perductum, & consummatum: in quo sine labore & multorum librorum reuolutione concluse, summatim, clarè, & dilucide, quæ ad vestrum officium spectare, & conuenire dignoscuntur collecta, digesta, probata, & approbata esse noscuntur, vt nil Sacerdoti curam animarum gerenti aliud perquirere sit necesse. In prima siquidem parte Sacerdos quilibet qualiter viuere, quid discere, quidue docere debeat: ecclesiastica sacramenta, & illis annexa et accessoria qualiter conficienda, ministranda, exercenda, & conseruanda sint luce clarius inueniet: ita vt nil necessarium opportunumq; eius ministerio sit prætermissum. In secunda benedictiones diuersæ ad Sacerdotem non Episcopum pertinentes, in magno numero assignantur. In tertia & ultima parte ritus processionum tam ordinariarum, quàm extraordinariarum plenissimè exarantur. Adiunguntur insuper. Tractatus Capitii Ecclesiastici, cum Exorcismis & coniurationibus dæmoniacorum: & contra tempestates ingruentes: Rubricæ etiam generales Breuiarij noui. Nouissime ab aliquorum instantiam quidam breues sermones per Sacerdotem ad populum habendi in aliquibus solennitatibus, & tempore cõtractus nuptiarum, & electionis Plebani. Quæ omnia clarius in Repertorio libri ante eius principium posito patebunt. Hæc omnia Patres Reuerendi in hoc Volumine congesta & aggregata inuenietis: non modo secundum Sacrosanctam Romanam Ecclesiam, sed etiam aliarum Ecclesiarum ritum ordinata. Quę si vestris Reuerendis P. grata accepta erunt, Deo bonorum omnium largitori immortales reddite & exhibete gratias: & Alberti Castellani Veneti, Ordinis, Prædicatorum, filij vestri, qui tantum laborem subijt in vestris missis, & orationibus rogo memores eßote. Valeæ Patres optimi.

lib. Soc. Iesu Paderborn. ao. 1610

FINIS.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

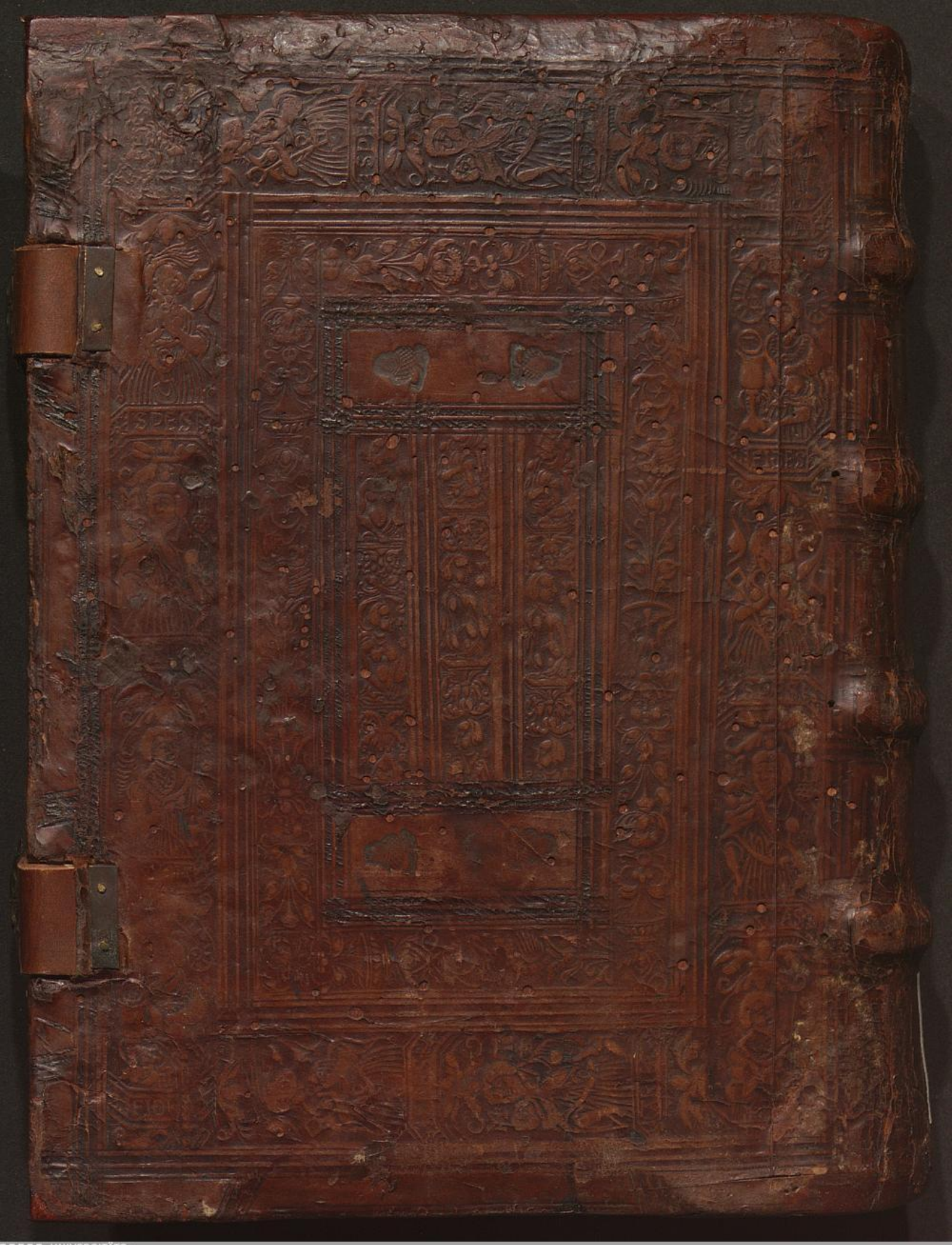

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN